

ROMANELE MIEȘII ROTUNDE

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎN ÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

Copertă și ilustrații de
STATE ION

Lector ANGELA CIȘMAȘ

Tehnoredactare de
VICTOR MAȘEK

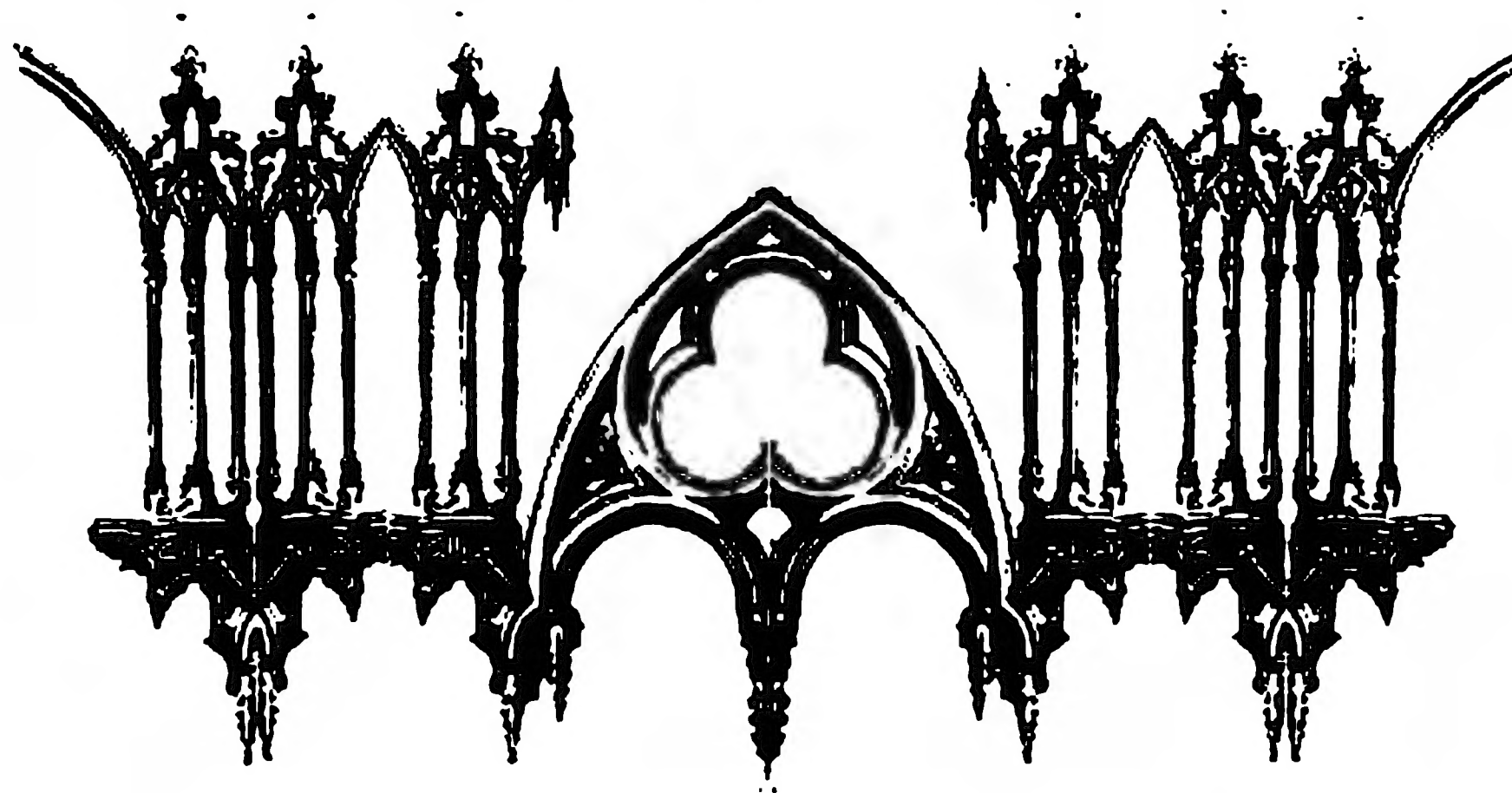
Reversibile color în studioul fotografic al
C.P.C.S.

NICOLAE MIHĂILESCU

ROMANELE MESEI ROTUNDE

În prelucrarea modernă a lui
JACQUES BOULENGER

Prefață de **IRINA BĂDESCU**

Traducere de
AURELTITA

1976

EDITURA UNIVERS

București

Prezentă traducere s-a făcut după textul
LES ROMANS DE LA TABLE RONDE,

rédigés par Jacques Boulenger,

I—III, collection 10/18, Paris, 1971. (© Librairie Plon, 1941)

TOATE DREPTURILE ASUPRA ACESTEI VERSIUNI APARTIN
EDITURII „UNIVERS”

CUVÎNT ÎNAINTE

Poate dintr-o prejudecată a actualității ori dintr-o supraîncărcare obiectuală a timpului istoric, literatura medievală în general — iar romanul în special — trece în mare măsură drept domeniul exclusiv al erudiției. Chiar la lectura ei, obișnuința de-a coborî ochii în subsolul paginii sau de-a căuta întruna în corpul de note de la finele volumului este atât de înrădăcinată, încât plăcerea cititorului este de la bun început încovoiată de neliniștea de-a nu fi suficient pregătit, de-a nu înțelege; și se află astfel schimbată, încă din dreptul titlului, în îndatorire de-a se cultiva, de-a « citi » — cu scopul, mai mult sau mai puțin mărturisit, de-a apărea la un moment dat, sieși sau celorlalți, ca fiind « citit ». Mai funcționează desigur aici și stivuitele moduri de lectură, în număr mai mare sau mai mic, pe care romanele moderne le-au înfățișat și defrișat acestui cititor, cu cât mai cultivat, mai « citit », cu atât mai puțin spontan și mai indirect, mai izolat de paginile pe care le are în față printr-un strat dens pînă la opacitate de alte cărți, de alte lecturi. Pînă la Doamna Lacului sau la închisoarea de aer unde vrăjitorul Merlin zace prins de dragoste capricioasă, cititorului nostru i se pare a merge obligatoriu în susul cursului istoriei, a răzbi trudnic printr-o acumulare de date străine lui; și numai astfel, prin înveșmîntări în concentricități explicative, [totodată prin succesive desprinderi de sineînsuși — cine este Merlin « de fapt » și nu de « dreptul » conform căruia apare în carte, cărei mitologii îi aparține îndepărtatul lui prototip, ce simbolizează închisoarea de aer, ce semnificație are Doamna Lacului, în ce perioadă s-a scris episodul cu pricina și cum trebuie interpretat — socotește a fi ajuns să « citească » într-adevăr Romanele Mesei rotunde. Lectură de lecturi, împovărată străbateră a unui context practic nesfîrșit dincolo de care textul în sine — în prezența lui materială, înfășurată în coperti albe și tipărită aerisit cu litere ca de vinietă — rămîne practic neatins, de fapt necitit în fărîmările la care îl supune privirea gonită de la subsoluri la glosar, de la glosar la dicționar, și de aici rătăcită în alte cărți, cine știe cîte.

O lectură naivă deci? Nu este posibilă astăzi, se știe. Dar de ce o lectură cu note și explicații, cu istorie și nu în istorie? De ce aceste cărți trepte să nu fie căutate în însăși cartea-matră, informată, alcătuită în prezentul lecturii?

Adică nu o înstrăinare, în care minuțios descrisele costume ale cavalerilor intrînd în arenă, ritualul repetat al turnirurilor sau al jocului de iubire să fie aflate aici pentru a pune pe fugă lectura și a o arunca într-un alt timp — cu cît depărtarea e mai erudită, cu atît e, aparent, mai inocentă, după felul filmelor de reconstituire istorică fără miez prezent — ; ci o lectură în praesentia, ca a celor Trei mușchetari, mai aproape, ca aceea a romanelor de aventuri polițiste sau intersteare. De ce raportarea s-ar face la trecut și nu la prezent, cu tot ceea ce prezentul însumează și actualizează, în lectură, din trecut? Lectura Romanelor Mesei rotunde ar putea fi și ea dezinvoltă, pasionantă, justificare a ei însăși ca atare, ca a unor romane ce sînt deopotrivă istorie și traduse, publicate, pentru a fi citite aici, acum. Punînd provizoriu de-o parte cheia greoaie a erudiției — mai necesară, pentru că mai justificată într-un al doilea timp de lectură, de studiu sau meditație —, spațiul artificial reclădit al mitologiei din care sînt clădite, și care nu mai este al cititorului de astăzi, ce rămîne din aceste romane dacă nu, pe sutele de pagini înșirate cu rînduri mărunte, lumea ei în așteptare de-a fi introdusă în lume prin prezentul lecturii și de-a avea poate, cu altă măsură care este tocmai cea a prezentului, succesul de altădată și dintotdeauna. Abia de aici, din prezența și prezentul ei față de cititor, cartea își măsoară și selectează trecutul, lecturile precedente, și astfel își poate afla, ca lume, locul în lume.

Romanele Mesei rotunde au fost de la început romane de succes. Istoria literară, grijulie de-a recupera originile, precum și vîrfurile valorice statornicite ca atare de propriile ei criterii, s-a ocupat cu migală de descrierea materiei lor de bază: mitologia vechilor celți, romanele cavalierești ale veacurilor al XII-lea și al XIII-lea, romanele precedente, așa-zis « antice », din care s-a hrănit și Alixândria noastră — și acestea din urmă părăsite în drum de către cercetare pentru o investigare mai îndepărtată, a surselor lor din antichitatea greco-latină. Etc. etc. Aceeași istorie literară s-a ocupat însă mai puțin de compilația în proză, apărută în 1225 sub titlul Lancelot du Lac, pe care a disprețuit-o ca impură, secundă, neoriginală. Adevărat tezaur de folclor romanesc, compilația din 1225 cuprinde, de-a valma, romane semnate (de Chrestien de Troyes sau Gautier d'Arras) și anonime, povestiri despre cavaleri, episoade de împrumut, rescrise, remaniate, restructurate și amalgamate în diverse rînduri. Dealtfel, traducerea românească însăși a fost făcută după versiunea — iarăși o remaniere — lui J. Boulenger, a cărei bază o constituie textul intitulat The Vulgate version of the Arthurian Romances, edited from manuscripts in the British Museum (Versiunea în limbă vulgară a Romanelor Arturiene, după manuscrisele de la British Museum); la rîndul lui, textul englez publicat la Washington de către Oskar Sommer este o variantă mai mult sau mai puțin fidelă a compilației menționate. Boulenger

a introdus în redactarea lui o serie de fragmente înrudite, mai ales prin personaje, din romanele lui Chrestien de Troyes, Robert de Boron etc. — Din această simplă precizare asupra etajării capricioase a variantelor reiese faptul că, din punctul de vedere al circulației și al tratării, materia *Romanelor Mesei* rotunde este una aproape folclorică. Un soi de folclor deosebit, a cărui vitalitate e legată de scriere, de carte, și nu de cîntec; dar care mărturisește, ca și adevăratul folclor, miracolul civilizator al înțelegerii întru cultură.

Compilația în proză, denumită ambițios de la apariție « oglindă a toate isprăvile cavaleresti », « sumă a toată cortezia », și-a justificat ajungînd pînă la noi, subtitlul. A circulat, din veacul al XIII-lea și pînă astăzi, aproape fără întrerupere; smulsă din mîină în mîină și citită pe fragmente — ca un alt serial de aventuri, ca foiletoanele veacului al XIX-lea — de-a lungul celor două al XIII-lea și al XIV-lea, în medii tot mai largi, călcînd frontierele Franței spre Italia, Germania, Spania. Paolo și Francesca, eroii lui Dante, au intrat în circuitul perenelor ficțiuni purtați de lectura *Lancelotului*, rămas pentru totdeauna deschis pe genunchii lor în clipa cînd au fost pentru totdeauna surprinși de sărutul veșnic damnatei iubiri; iar damnațiunea iubirii este aici primul semn al elecțiunii, al accesului în universul mental, unde de atunci încolo, îngemănăți pe-o carte, Paolo și Francesca purced din romanele cavaleresti și le continuă pînă la noi.

În preajma Renașterii — prin anii 70 ai veacului al XV-lea — un gentilom din comitatul Warwick s-a apucat să traducă, pentru a-și îngîna urîtul în lungile seri de iarnă, *Lancelotul* francez; pentru plăcerea lui și fără nicidecum să se gîndească la faptul că din dialogul între versurile franceze și frumoasa engleză legănată, se înjgheba puntea timpurilor pentru trecerea cavalerilor lui Arthur dincolo de Canalul Mîinecii și de epoca elisabetană. Moartea lui Arthur în care, după moda vremii și conform cu destinul acestei materii, sir Thomas Malory a inserat și alte episoade de împrumut, a preluat ștafeta. Întîmplarea a făcut însă ca acest umil și pasionat cititor să fie și un scriitor dibaci; retipărită în mai multe rînduri, prima operă de proză poetică engleză avea să fie, pentru literatura ulterioară, o sursă constant prezentă; pînă ea s-au născut unele dintre cele mai frumoase *Idile* ale regelui de Tennyson, cîteva din cele mai inspirate pagini din operele lui Matthew Arnold și Swinburne.

Don Quijote al lui Cervantes, eroul dintre două lumi, căutătorul de ideal și înfrîntul fantasmelor, este și el un coborîtor din *Romanele Mesei* rotunde; un soi de cititor « total » al acestora, rătăcit între realitatea istorică și cea mentală, dramatic avertisment al răscrucii croite de Renaștere între lumea veche și cea nouă. Răscruce, dar nu ruptură; căci scriind în 1549 *Déffense et Illustration de la langue françoise*, manifest al noii literaturi franceze, Joachim

du Bellay recomanda poetului viitor să preia exemplul lui Ariosto pentru a face să retrăiască, după modelul unei *Iliade* sau al unei *Eneide* « *quelqu'un de ces beaux vieulx romans françoys comme un Lancelot, un Tristan* » (« cîteva din acele frumoase romane franceze din bătrîni, un *Lancelot*, un *Tristan* »). De ce sfatul poetului *Regretelor* — întîiul romantic iubitor de trecut — nu a fost urmat, de ce *Lancelotul* a fost înlocuit cu romanele prețioase, nu are atîta importanță cît faptul că, în plină desfășurare a rigorii clasice, în tot cursul veacului de aur francez stăpînit de puterea raționalismului și supus bisturiului diamantin al limbajului, romanul de aventuri — cu motive și personaje aproape aceleași, doar cu alte haine și nume — a rămas în continuare desfătarea pasionată, hrana temeinică a fanteziei cititoare. Nu numai în provincia franceză, unde s-a născut bovarysmul — poate mai devreme decît la înfățișat Flaubert —, ci în chiar miezul clasicismului, la Paris, în saloanele unde se urzea marea structurare carteziană a *Luminilor*. La Fontaine, Corneille, reglementarul Boileau, Racine chiar, au fost — pe ascuns de profesionalismul lor clasic — pasionați cititori de romane. Istoria literară a ignorat multă vreme această nutriție subterană a culturilor, imensul rol nesemnat al lecturii, al receptării și circulației, în făurirea lor. Iar cînd, la începutul veacului *Luminilor*, romanul a părut a se ivi brusc, într-o explozie bîlbîită încă în formă, dar clocotitoare de sevă, s-a crezut mult timp într-un fel de generație spontanee; e vorba de fapt de rodirea aceleiași însămîntări de lectură atîtea veacuri neîntreruptă; rodire parțială, conformă spiritului vremii: căci de la Renaștere încolo — de la opera lui Cervantes în ce privește romanul — se desparte în vechi și nou, în trecut și viitor, ceea ce lumea medievală ținea reunit sub specia eternității, și anume timpul.

Cum au mai circulat mai departe *Romanele Mesei* rotunde, materia lor, nuși află restul în paginile de față. Au fost puse în chenar de nostalgia romantică. Pentru doamna Bovary, ca odinioară pentru *Don Quijote*, au devenit destin, la altă răscruce a lumilor. Dealtfel, momentul Flaubert este acela în care se întemeiază, concordant cu spiritul vremilor noastre, conștiința deopotrivă a caracterului de mitologie romanescă și a amestecului de real cu nereal din materia *Romanelor Mesei* Rotunde. Reluată iarăși mai departe,

cu semnificații felurite, în *Un yankeu la curtea regelui Arthur* de Mark Twain, de Parsifalul lui Wagner, de piesa lui Cocteau *Cavalerii Mesei rotunde*, de romanul lui Obaldia Graal pirat. Etc. Până astăzi, în formele cele mai diverse, parodii sau reconstrucții, materie-sursă a noi interpretări. Însă de ce se rescrie ca atare, de ce se traduce și se citește azi o carte pe care soarta tragică a damnaților dantești, apoi aceea a lui Don Quijote și a doamnei Bovary a învinovățit-o de-a fi dat false povești, de-a fi stîrnit sterile, potrivnice vieții, vîrtejuri de ideal? Faptul nu mai ține, în perspectiva timpului care s-a scurs de cînd a fost scrisă — un trecut, luat global — de scrierea, ci de lectura ei. Un fapt căruia i s-ar putea zice de spațiu, nu de timp. Pentru că spațiul *Romanelor Mesei rotunde* se înțelege astăzi ca fiind cel al ficțiunii romanești propriu-zise, — în care stratificările de timp istoric, cu scrierea fiecăruia, s-au depus amalgamîndu-se — și deopotrivă cel al « tuturor romanelor », spațiu al Romanului ca atare, constituit din traversările de lectură capitalizate de generații. În acest al doilea spațiu, motivele, isprăvile chiar personajele din *Romanele Mesei rotunde*, despărțite de propria lor materie prin toate straturile de prelucrări, de scriere-lectură de-a lungul culturii europene, au întemeiat Motivul, Isprava, Personajul dintodeauna ale Romanului ca lume, ca univers. Căci, cum se rostește Călinescu, literatura « se constituie ca un al doilea cosmos, acceptat ca atare ». Spațiu deci în egală măsură al unei mitologii istorice și al unei mitologii spirituale — și aceasta istorică, însă într-altfel constituită, și care ne cuprinde astăzi, laolaltă cu modul nostru de lectură, în prezent.

Spațiul ficțiunii se organizează în *Romanele Mesei rotunde* pe două dimensiuni: una verticală, mitico-legendară, care răspunde într-o istorie « externă » și una orizontală, corespunzătoare unei istorii « interne », care ar putea fi numită realistă în sensul restrîns, aristotelic al termenului. Pe această coordonată se înșiruie o lectură documentară a *Romanelor* ca înfățișînd viața curtenască a lumii franco-normande, relațiile senioriale și cavalești, ierarhia feudală repetată în formulele iubirii de curte, ritualurile turnirurilor, ale bătăliilor și închinării, alte ritualuri, — căci viața cavalerilor feudali este ritualizată pînă la monotonia clișeului — de călătorie aventuroasă sau de luptă dreaptă, croiul și coloritul pitoresc al costumelor, emblemelor și chipurilor umane. Lectură plană, care ar răni simplă acumulare de informații, vană pînă la urmă, simplu divertisment de reconstruire pe temeiul unor date istorice, și plictisitoare din pricina repetițiilor. Desfășurarea povestirii — combinație mai mult sau mai puțin previzibilă de aventuri teoretic infinite ale eroilor și asemănătoare, în această privință, cu romanele picarești, spaniole sau franceze, ale începutului erei moderne — transportă însă și un alt sens decît cel al reflectării imediate; iar acesta se organizează tocmai din suprapunerea repeti-

țiilor, pe verticală: din lectura în înlănțuire a datelor de istorie crește lectura integratoare a simțului și sensului istoriei, descoperitoare a mitologiei. Aventurile lui Lancelot, luptă dreaptă, rătăcire în căutarea femeii iubite, aventuri de tot soiul, instaurează sensul moral al epicii cavalești; ele sînt probe-criterii înmulțite de evaluare și autoevaluare, trepte de acces, prin căutarea cucerirea de sine, la cea a lumii. Mitologia cu funcție evaluativă preia și iubirea, joc cu rînduite reguli, cu ritmice întretăieri de despărțire-regăsire, și face din ea îndemn la acțiunea de autoverificare. Eroul suie trudnic printre răpiri, interdicții, lupte corp la corp cu monștri sau cavaleri fără chip, mereu revenind încă o dată încercat, la Masa rotundă — centrul ideal al lumii în mitologia celtică, locul de sancționare a probelor în mitologia purificării morale — să dea seamă de faptele sale. Moartea regelui Arthur și desfacerea *Mesei Rotunde* se citește astfel ca sfîrșitul unei lumi istorice în însuși sensul ei de-a fi, în etica și idealul ei. Dimensiunea mitologică a spațiului *Romanelor Mesei rotunde* integrează episoade întregi, rămase sub semnul întrebării într-o simplă lectură plană, orizontală, și anume episoadele miraculoase. Conviețuirea vrăjitorului Merlin și a arhanghelilor, sau a lui Iosif din Arimateea cu cavalerul Lancelot și regina Guenievra se datorează desigur supraadăugării idealului moral creștin la cel păgîn, amestecului de timpuri și spații spirituale. Căutarea de sine, sens al isprăvilor cavalești, se află depășită în căutarea Graalului, potirul simbol al religiei creștine, la care numai cel mai pur dintre cavaleri are acces. Aventura cea mare îl cuprinde, alături de cavaleri, și pe Iosif din Arimateea, strămoș de legendă al neamului « ales » al celților bretoni; iar ereticul — conform dogmei —, părtașul la adulter și trădare Lancelot este venerat după moarte ca un sfînt. Istoria și erudiția pot explica cum s-au amestecat fecioara Maria, dracii și sfinții printre eroii iubite și bătaioși, dîndu-le ajutor la nevoie și binețe în calea lor de întîlnire; căci în acest punct se petrece mutația materiei romanești într-un soi de folclor livresc, în aceste uniri într-o unică ficțiune aidoma celor dintre sfîntul Petrea și Dumnezeu cu Ivan Turbincă sau dintre Jupiter și hărăziții Filemon și Baucis. Dealtfel, dacă se merge mai departe pe dimensiunea mitologică, *Romanele Mesei rotunde* integrează în materia celtică de origine nu numai elementele creștine posterioare, ci și cele antice, anterioare. Dorita, căutata regină Guenievra poate fi citită ca fiind una cu Persephona furată de Hades, cu Euridice cea plînsă de Orfeu, cu frumusea Elena, după cum gîndul se poartă de la insula Avalon la grădina Hesperidelor, de la mările-limită ale împărăției arthuriene, la apele Styxului. Lumea în care zînele se iubesc cu muritorii, iar ținta peregrinărilor este tărîmul de dincolo este înștiințată și hrănită subteran, prin cuvîntul cîntat sau scris, de ceea ce, dincolo de timpul scrierii ei, dar în timp, o înrudește cu ea însăși întru sistemul unei culturi.

Dar iarăși toată această schiță de cuprindere a sensului *Romanelor Mesei rotunde* nu spune altceva decât cum i s-a înfiripat scrierea, nu vorbește decât despre posibilitățile unei lecturi cu istorie, fie aceasta și numai condensată dintr-o privire fugară. Lectura cu istorie este una dezlipită de lectură, o refacere mentală a scrierii. Cum s-ar însoți astăzi, într-o lectură în istorie, obiectele miraculoase — spada cu nume de doamnă, armura invulnerabilă — cu amănuntul vestimentar, atotputernicul Merlin cu fandosita lui Viviană, dorința trupească a frumoasei lui Lancelot cu idealul chinuitor al aventurii fără capăt, în sfârșit apusul tărîmului arthurian cu permanența lui în cultura Europei? Hrandă a atîtor cărți, muzici și filme, în limbi și materii diferite, de-a lungul unor pericade lungi de timp, *Romanele Mesei rotunde* apar astăzi așa cum într-adevăr le-a fost intuit destinul, ca o carte a cărților. Un model celular, mișcător și unduos, însă statornic în structura lui fundamentală, hieroglifă a ficțiunii romanești, deopotrivă geografie și istorie a teritoriului dintotdeauna al Romanului. Din straturile de scriere-lectură-rescriere a acestei imense materii se decantează cea de-a treia dimensiune a ei, dimensiune de formă, de matcă, nu de substanță — pe care generații de cititori cu ochi avizi au tot desenat-o, insistînd asupra aceluiași linii, ca o grafică pe hîrtie transparentă, rescriînd-o astfel în esența ei perenă. Osmoza între scriere și lectură e un proces lung și de taină, care se petrece deopotrivă sub semnătura marilor artiști și în anonimatul pasionaților de lectură; literatura se hrănește cu literatură ca și cu real, din cele două cosmosuri de care vorbește Călinescu — sau cum spune, glumind numai pe jumătate Giraudoux: « Toute la littérature est plagiat, sauf peut-être la première, qui d'ailleurs est inconnue » („Toată literatura este un plagiat, în afară de prima, care este dealtfel necunoscută“). *Romanele Mesei Rotunde* sînt parte din acest loc de osmoză între scrierea romanească și lectura ei; o mitologie de gradul al doilea, a însuși romanescului, pe care perspectiva timpurilor ne-o dezvăluie astăzi, aici, acum, prin această operă veche de cîte veacuri. Călătoria și căutarea unui ideal sînt motivele de temelie, rațiunea de-a fi a romanului, de la căutarea reginei de către Lancelot pînă la cea a timpului pierdut de către Proust; iubirea-cunoaștere și opreliștile sau avînturile ei sînt substanța acțiunii lui, de la « fine amors » a cvului mediu occidental, trecînd prin damnata iubire părintească a lui moș Goriot și pînă la înfrîngerea morții prin iubire din romanele ultime ale lui Aragon. Ercul, rînd pe rînd învins sau triumfător, urcă prin silnicia aventurilor lui — episcade de viață, frămîntări sufletești sau experiențe mentale — spre rînduiala unui univers care poate fi deopotrivă dobîndirea pozitivității morale ca pentru Lancelot, integrarea în lume ca în cazul lui Jacques Thibault din romanul lui Roger Martin du Gard, sau comunicarea cu semenii ca în cel al eroilor lui Beckett. Merlin este un vrăjitor în lumea *Romanelor*

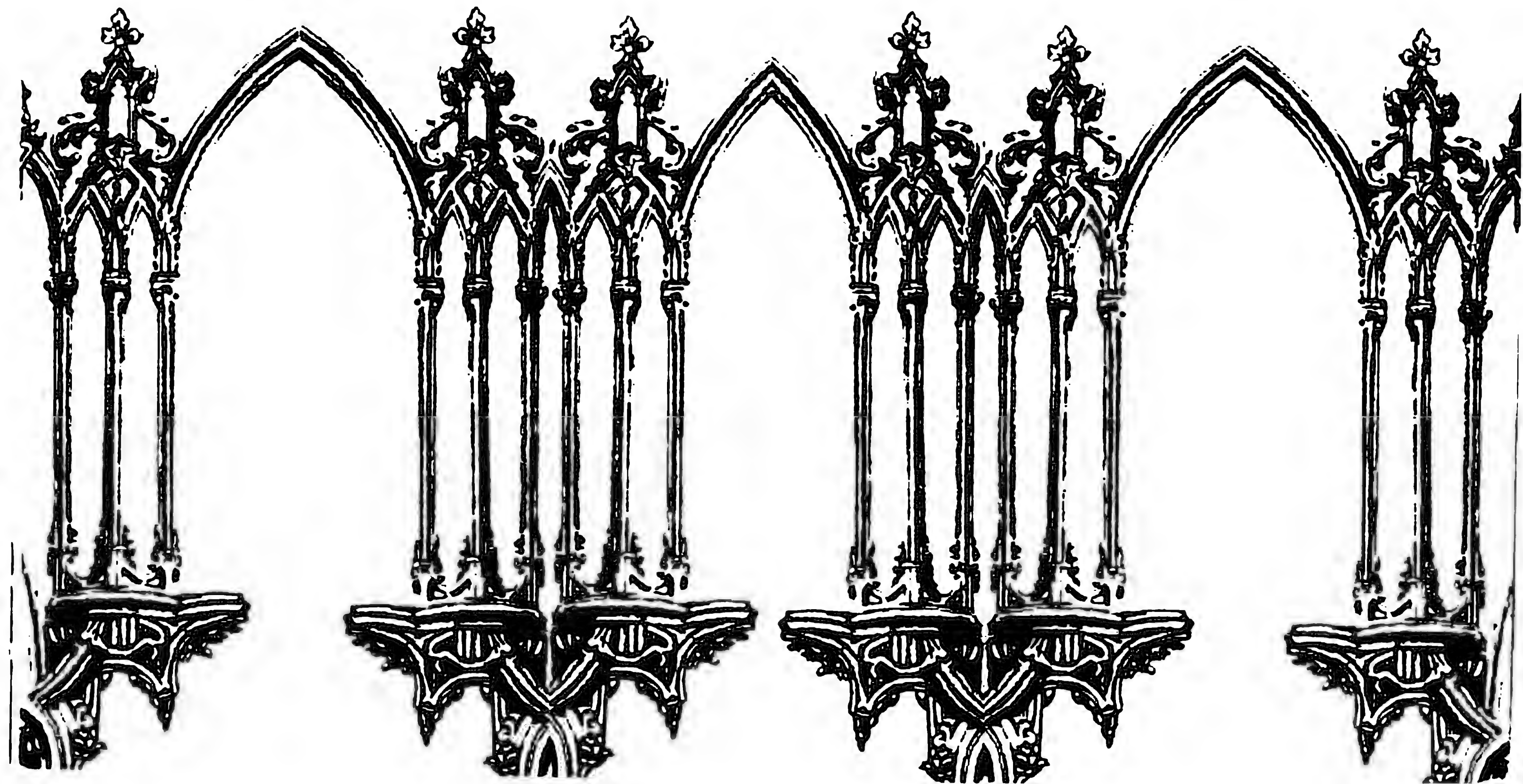
Mesei rotunde — dar el este astăzi lecturii noastre și autorul însuși, știutorul, organizatorul destinului, chemat la greu pentru a descurca și prelua din nou ițele ficțiunii —; după cum Lancelot — eroul este și cugetul creator, călător spre aventura creației, căutîndu-și o printre peripeziile înmulțite ale scrierii pînă la desăvîrșirea ei ca operă, tot astfel cum Lancelot se desăvîrșește, săvîrșindu-se, cavaler. Dealtfel, Lancelot nu-și cunoaște numele; crescut în taina acvatică a tărîmului Doamnei Lacului — aidoma germinației obscure a imboldului de creație — el iese la lumina zilei și-și împlinește scarta neștiințu-șe, ca și eroii anonimi, eu, tu sau el din romanele moderne. Își va citi numele pe viitorul mormînt, se va fi « scris » deci ca personaj numai după ce și-a încheiat aventura. Destinul lui îngemănat cu cel al *Mesei rotunde* — a cărei desfacere înseamnă apusul unei mitologii și nașterea unei alteia — trasează perena poveste a Romanului, de la nașterea lui în taina conștiinței scriitoricești, prin drumeția lui în el însuși și în viață, pînă la punctul final dincolo de care, mutat din scriere în lectură, începe să-și trăiască numele, statutul și căutarea.

În punctul de osmoză între scriere și lectură — punct paradoxal, căci el este de fapt reprezentarea unui infinit proces — ia naștere ambiguitatea semnului literar. Acesta își are referința, pentru *Romanele Mesei rotunde* în speță, în lumea sfîrșitului de veac al XI-lea, urcînd pînă mai departe, în lumea antică, lumi realcătuite cu migală, dar și cu lacune, de erudiția fragmentelor și ipotezelor. Dar în măsura în care, transformator și transformat totodată, acest semn a străbătut veacurile pînă azi, el este și autoreferențial; e locul larg, lărgit pînă la limite pe care autorii nu le-au bănuit unde viiază și se mișcă creațiile romanului european, ale cărții iubite între toate, și nu numai ca mijloc de instruire, ci și ca imbold de avîntare a imaginației, ca joc de perene imitații, peisaje, relații, personaje și conflicte păstrate ca obiectele folositoare ale gospodăriei: rostul lor de început nu se mai știe, de unde se trag și ce înțeles aveau la început zimșii mărunți, periați de fierul roșu pe coada lingurii, însă rînduiala și frumusețea lor geometrică așază lingura cu chip altădată poate ritual într-o altă zonă a cuprinderii mentale, cea a esteticului sau a utilului. Și astfel lingura trăiește astăzi, într-o funcționalitate asemenea, nu identică, dar vie, integrată altfel, dar asemenea deplin, cu toată istoria ei, în istoria de azi.

Se mai poate pune întrebarea dacă tot ceea ce se poate citi azi în *Romanele Mesei Rotunde* e cuprins, scris, în ele, ce au mai scris romancierii de după ele. Au scris tocmai ceea ce face ca astăzi, *Romanele Mesei rotunde* să mai fie citite, și anume cum le-au citit ei.

IRINA BĂDESCU

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

FUGA REGEIUI BAN

În marca ¹ Galiei și a Miciei Bretonii, erau pe vremuri doi regi frați buni și care se căsătoriseră cu două surori bune. Unul se numea Ban din Benoic, iar celălalt Bohor din Gannes. Regele Ban era, pe vremea aceea, un bărbat destul de bătrîn; dar regina Elena, soția lui, era încă tînără și femeie în putere, mult iubită de oamenii din popor. Nu avuseseră decît un singur fecior, numit Galaad la botez, dar căruia i s-a spus mereu Lancelot; povestea noastră are să vă spună mai încolo de ce anume, căci acum nu e nici locul, nici momentul potrivit.

Regele Ban avea ca dușman de moarte pe vecinul său Claudas, regele Pămîntului Pustiu, cavalier destoinic și înțelept, dar perfid și care lupta cu înverșunare împotriva sa. Ci regele Artus n-avea cum să vină în ajutorul lui Ban din Benoic, fiind prins, în vremea aceea, în lupta împotriva baronilor săi din Bretonia Mare. În schimb, Claudas făcuse închinare împăratului de la Roma, care îi trimisese oști și, cu ajutorul lor, pusese stăpînire pe toate orașele și pe tot pămîntul regelui Ban, în afară de fortăreața de la Trêbe, în care îl ținea asediat. Așa încît regele Ban se vedea în mare primejdie de a fi prins, prin foamete sau altfel.

Cum pe la jumătatea lui august, îi spuse reginei, soția lui: — Doamnă, știi la ce m-am gîndit? Să mă duc chiar eu să-i cer ajutor regelui Artus și să-i arăt din nou cum sînt jefuit: îi va fi mai mare mila de mine dacă mă voi înfățișa chiar eu, aievea, decît dacă îi voi trimite un sol. Pregătește-te așadar, căci vom merge împreună, și nu vom lua

cu noi decît pe fiul meu și un scutier. La tot ce am aici de preț, aur, giuvaere și vîșărie. Castelul acesta este atît de puternic încît nu mă tem deloc că ar putea fi luat cu asalt înainte de întoarcerea mea: dar nimeni nu se poate feri de tîndare.

Regina consimți la planul regelui. Și, în vreme ce dînsa pregătea cele trebuitoare de drum, regele se duse să-l caute pe senesalul său, căruia îi încredinșă fortăreața, rugîndu-l să aibă grijă de ea ca de ochii din cap. Apoi și-l alese, ca să-i slujească de scutier, pe unul dintre tinerii de la curtea lui în care avea mai multă încredere: și, cînd veni momentul potrivit, cu trei ceasuri înainte de revărsatul zorilor, ieși în taină pe un podeș de lemn, după ce se rugase Domnului pentru senesal și oamenii lui.

Castelul — trebuie să știți — nu era asediat decît dintr-o parte, fiind apărut de cealaltă de mlaștini atît de întinse și de adînci, încît Claudas nu putuse să-l ia prin încercuire. Regele Ban o apucă așadar pe un drumeag foarte îngust, care șerpuia printre ape și care avea vreo două leghe pe puțin. Doamna încălecă pe un buiestraș foarte blînd. Scutierul, viteaz și de mare ajutor, ducea copilul într-un leagăn, pe o pernă, precum și scutul regelui. Un băiat de casă ducea de frîu calul și ținea lancea. Alt scutier ducea de dirlogi un cal de povară încărcat cu giuvaere, cu vase, cu bani și cu bagaje. În sfîrșit, regele însuși, cu coiful pe cap, îmbrăcat cu cămașă lungă de zale și cu nădragi de fier, încins cu sabia, acoperit cu mantia de ploaie, călărea pe calul său de paradă, un cal de toată isprava.

În ținuta aceasta, micul grup străbătu mlaștina și pătrunse în pădurea vecină, care era cea mai mare dintre toate pădurile Galiei și ale Miciei Bretonii, căci să tot fi avut zece leghe galice în lungime și șase sau șapte în lățime. În mij-

¹ Provincie de graniță, în evul mediu.

locul ei se afla un lac căruia i se spunea lacul Diane. Diana aceasta, care a fost regina Siciliei și care a domnit pe vremea valorosului scriitor Virgiliu, era o femeie căreia îi plăcea cel mai mult pe lume să cutreiere codrii și să vindeze toată ziua: iată de ce păgînii, care viețuiau pe vremea aceea, îi ziceau zeița codrilor, atît erau de smințiți și de necredincioși. Regele, care cunoștea bine lacul Diane, hotărî să poposească în preajma lui, pentru odihna reginei și a oamenilor săi, pînă la ziuă. În vremea aceasta, porni să urce un deal din vecinătate, ca să și mai zărească o dată, în revărsatul zorilor, castelul la care ținea mai mult decît la orice pe lume. Dar povestirea încetează de a mai vorbi cîtva timp despre dînsul și se întoarce la Alcaune, seneșalul său.

CUCERIREA TREBEI

Napucă bine să se depărteze regele Ban, că seneșalul său îi și ceru lui Claudas o țidulă de liberă trecere, spunînd că voia să-i propună încetarea luptei. Claudas se învoi cu dragă inimă, întrucît își dădea bine seama că nu era chip să cucerească cetatea decît printr-un vicleșug sau prin înțelegere.

— Ah, seneșale, spuse Claudas, mare pacoste să fii al unui astfel de suveran ca al dumatule, care nu te poate pricopsi cu nimic! Am auzit vorbindu-se atît de mult de domnia ta, încît aș fi în stare să fac orice, dacă ai vrea să treci de partea mea. Ți-aș da regatul acesta și hai cîrmui ca vasal al meu. Altfel, dacă te-oi lua cu forța, voi fi nevoit să te năpăstuiesc, căci jurat-am pe toți sfinții că nu voi lua, în răzbelul acesta, vreun captiv care să nu fie ucis sau întemnițat pentru cîte zile o mai avea.

Așa îi vorbi Claudas o bucată de vreme și seneșalul îi făgădui în cele din urmă că-l va ajuta cu toată puterea lui, cu condiția ca el, Claudas, să-l facă în schimb rege al Benoitului. Și după ce Claudas îi jură pe sfintele moaște, seneșalul îi dezvălui plecarea regelui Ban.

— Măriata, adăugă el, cînd mă voi întoarce la castel voi lăsa porțile deschise și voi spune că avem armistițiu, oamenii noștri vor primi vestea cu bucurie și vor porni să se dezbrace și să se odihnească, întrucît au îndurat destule ostenele și chinuri în ultima vreme.

Zis și făcut. Dar un cavaler numit Banin, care era finul regelui Ban și care stătea de strajă în fiecare noapte, înarmat pînă-n dinți, îl văzu întorcîndu-se și-l întrebă de unde vine și pentru ce treabă ieșise din cetate la ceasul acela.

— M-am întîlnit, îi spuse trădătorul, cu Claudas, ca să primesc de la el armistițiul pe care îl acordă regelui, stăpînul meu și al vostru.

Auzindu-i spusele, Banin fremătă din tot trupul.

— Cine vrea să lucreze cu credință, îi spuse el seneșalului, nu pornește la ceasul acesta să-i ceară armistițiu dușmanului de moarte al stăpînului său.

— Cum așa? mă socotești un ticălos?

Banin nu cuteză să-i mai răspundă: seneșalul era mare și tare și putea să-l trimită la moarte. Dar se urcă în fugă într-un foișor de pîndă și nu trecu mult pînă cînd fu dat să vadă douăzeci de călăreți dușmani, urmași îndeaproape de alți douăzeci și de mulți alții care urcau în tăcere movila castelului. Coborî numaidecît treptele strigînd din răsputeri:

— Trădare! Trădare!

La strigătul acesta, ostașii din garnizoană ieșiră din odăile lor și se repeziră la arme cu toată graba, dar pînă să și fi putut lua cămășile de zale, călăreții lui Claudas trecuseră de prima poartă. Se ivi, la rîndul lui, și seneșalul, prefăcîndu-se nespus de surprins de întîmplarea aceasta și jeliindu-se amarnic de lipsa stăpînului lui. Dar nu prea avu timp să se tînguiască: Banin, care se ivise, se năpusti la el strigîndu-i:

— Ah, mișelule, ucigașule, ți-ai trădat stăpînul căruia i-ai jurat credință și care din nimicnicia ta te ridicase la rangul acesta și i-ai smuls nădejdea de a și mai recăpăta pămîntul! Dar ai să ajungi acolo unde se află Iuda, care l-a vîndut pe cel ce venise pe lume ca să o mîntuiască!

Și, spunînd așa, îi și zbură căpățîna cu o singură lovitură; apoi, văzînd cum călăreții lui Claudas ajung în cetățuie, alergă cît îl țineau picioarele la donjon, de unde ridică

REGELE CARE A MURIT DE JALE

podul în mare grabă; și acolo, împreună cu cei trei ostași care păzeau turnul, dintre care unul îi deschisese poarta, se pregătea să-l apere cu strășnicie.

Întreaga fortăreață era acum în mâinile lui Claudas, în afară de turn, și parte din clădiri începeau să ardă, spre marea minie a regelui, care nu știa cine dintre oamenii lui le dăduse foc. Banin și cei trei ostași respinseră toate atacurile vreme de patru zile. În a cincea zi, regele porunci să se instaleze o mașină de aruncat pietre, dar în van bătea cu pietre donjonul, căci zidurile rezistau și asediații n-ai fi căzut niciodată, dacă ar fi avut apă și merinde. Din nenorocire, nu trecu mult și începură să simtă lipsa hranei. Într-o noapte înhățară o bufniță și tare se mai bucurară, căci zburăturile aruncătoare de pietre alungaseră toate păsările. În sfârșit, veni și clipa în care, vrînd nevrînd, se gîndiră să se predea. În fiecare zi, regele Claudas, uluit de vitejia lui Banin, îi striga:

— Predă-te, Banin! Nu mai poți rezista! Am să-ți dau un castel, arme și cele trebuitoare ca să te duci unde vei pofti, dacă n-ai să-ți placă să rămii cu mine, căci pentru marea ta vitejie și pentru credința de care dai dovadă mi-ești mai drag decît orice viteaz.

— Măriașta, răspunse în cele din urmă Banin, m-am sfătuit cu tovarășii mei și am hotărît să-ți predăm turnul. Dar să ne dai patru cai buni și să ne lași să plecăm încotro om vede cu ochii.

Fără zăbavă, Claudas porunci să se aducă sîntele moaște și jură ce ceruse Banin. Și așa intră Claudas în donjon și ajunse stăpîn pe tot ținutul Benoicului. Dar povestea se întoarce acum la regele Ban despre care n-ai mai depănat nimic de la o vreme.

Cînd regele Ban, calare pe calul său de paradă, ajunse pe culmea dealului, se luminase de-a binelea de ziuă. Regele privi cu atenție, în depărtare, zidurile albe ale fortăreței lui, și donjonul, și șanțurile. Și deodată văzu înălțîndu-se un vâlătuc de fum, apoi țîșnind scînteii, apoi niște clădiri în pălălăi, și focul, zburînd dintr-un loc în altul, și o flacără cumplit de urîță, ridicîndu-se către cerul învăpăiat și luminînd mlaștinile și cîmpiile dimprejur.

Așa se uita regele Ban cum îi ardea castelul, care rămăsese toată îmbărbătarea lui, în care își pusese întreaga nădejde de a-și redobîndi cîndva domeniile toate. În fața acestei priveliști, i se păru că nimic din traiul ăsta pămîntesc nu-i mai era de vreun ajutor și se simți fără nici un rost pe lume și un om sfîrșit. Feciorul său micuț nu putea încă să-l ajute. Ce să mai vorbim de soția lui, femeie tînără, cum era, crescută în îndestulare și de viță atît de aleasă, coborînd de-a dreptul din regele David! Iar acum trebuia ca feciorul și regina să părăsească Franța și să îndure dureri și sărăcie, iar regele însuși, bătrîn, strîmtorat, să-și irosească restul zilelor în chin, el, căruia îi plăcuseră atît de mult voioșia și tovarășii veseli de petrecere!

Așa chibzuia regele Ban. Își acoperi ochii cu mâinile și o mîhnire atît de mare îl cuprinse și-l apăsă, încît, neputînd vărsa lacrimi, simți că se înăbușă și leșină. Căzu de pe cal atît de tare, încît n-ai lipsit mult să-și rupă gîtul. Sîngele de un roșu închis îl podidi pe gură, pe nas și pe amîndouă urechile. Și cînd își veni în fire, după o bucată bună de vreme, privi spre cer și rosti cum putu:

— Mulțumescu-ți ție, Doamne Dumnezeu! Îți aduc mulțămîntă, blajinule Părinte, pentru că ai găsit cu cale să-mi sfîrșesc așa șirul zilelor, nevoiaș și strîmtorat, căci și tu așijderea ai îndurat sărăcia. Doamne, carele ai ținut să mă mîntui prin sîngele tău, nu lăsa să ajungă cu mine, la pierzanie, sufletul pe care l-ai sălășluit în mine, ci ajută-mă, căci vād și știu că m-ai bătut ceasul sfîrșitului. Mărite Doamne, îndură-te de soața mea, Elena, îndrumeaz-o pe cea lipsită de forță, care coboară din viță înaltă, de tine orînd

dută în domnia cea plină de primejdii! Și aduși aminte, Doamne, de plăpîndul meu vlăstar, orfan atît de timpuriu, căci numai tu poți fi sprijin copiilor care nu mai au părinte! După ce rosti cuvintele acestea, regele Ban își ceru iertare și se căi de păcatele lui. Apoi smulse trei fire de iarbă în numele Sfintei Treimi. Și atît de tare i se strînse sufletul cînd se gîndi la soția și la fiul lui, încît i se tulbură privirea, vinele i se sparseră și inima îi plesni în piept. Căzu mort, cu mîinile puse în cruciș, cu fața îndreptată spre cer și cu capul către răsărit.

REGINA CEA NĂPĂSTUITĂ DE MARI DURERI

În vremea aceasta regina își aștepta domnul la poalele dealului. Își luase copilul în brațe și spunea, sărutîndul de sute de ori:

— De bună seamă, dacă vei putea trăi destul ca să ajungi la vîrsta de douăzeci de ani, vei fi fără asemănare, cel mai frumos dintre frumoși. Binecuvîntat fie numele Domnului Dumnezeu care mi-a hărăzit un fiu atît de frumos!

În momentul acela văzu calul regelui coborînd la trap costișă, căci îl speriasc căderea regelui. Surprinsă, îi porunci scutierului să-l prindă și să urce cît mai degrabă dealul. În curînd auzi țipătul sfișietor pe care îl scoase acela cînd îl găsi pe rege zăcînd la pămînt, mort și întepenit. Tulburată, își așeză fiul în iarbă deasă și o porni în goană către vrful dealului.

Mai întîi, cînd văzu soldatul în genunchi lingă trupul regelui, căzu leșinată, apoi începu să geamă de jale, plîngînd marile fapte de vitejie și firea blajină a regelui, chemînd moartea prea zăbavnică, după socotința ei, și își smulgea frumosul păr bălai, își răsucea brațele, își brăzda fragedul chip cu atîta cruzime, încît sîngele roșu ca focul îi șiruia pe obraji, și scotea asemenea țipete, încît dealul și valea din preajmă răsunau, pînă ce glasul i se istovi cu totul.

Și cum se tînguia așa, își aminti deodată de fiul ei, pe care îl părăsise cu nechibzuință pe malul lacului și porni deodată, în mare goană, ca o femeie care și-a pierdut mințile, către locul în care îl lăsase. Teama o chinuia atît de tare încît se poticni și căzu rău, de mai multe ori, de rămase ca năucită. Dar cînd ajunse la poalele dealului, despletită și sfișiată cum era, văzu că pruncul fusese scos din leagăn și o fată îl ținea la piept și-l strîngea cu drag la sîn, gol, golul și fără scutece, deși dimineața era rece și soarele era sus pe cer. Și străina acoperea ochii și gurița micuțului cu sărutări drăgăstoase, cum era și firească, căci doar era cel mai frumos copil din lume.

— Draga mea, strigă regina cît putu de departe, pentru numele lui Dumnezeu, lasă copilul. De acum înainte nu va mai avea parte decît de chin și jale, căci este orfan. Tatăl lui a murit iar el și-a pierdut țara, care n-ar fi fost mică dacă Domnul Dumnezeu nostru i-ar fi păstrat-o. Dar fata aceea nu-i răspunse nimic. Iar cînd o văzu pe regină că se apropie, se sculă cu pruncul în brațe, se îndreptă spre marginea lacului și, cu picioarele strînse unul lingă altul, se afundă în apă.

Văzînd una ca asta, mama se năruie leșinată, iar cînd își veni în fire și nuși mai găsi pruncul și nici pe fata aceea, mai mai săși piardă cumpătul. Voia să se arunce în lac și fără îndoială că s-ar fi aruncat, dacă n-ar fi oprit-o curtenii. O stareță care trecea prin apropiere cu două maici, cu duhovnicul, cu un frate rîndaș și cu doi scutieri văzu cumplita jale a reginei și, cuprinsă de milă, dădu fuga spre locul din care porneau sfișietor jelanile.

— Hei, doamnă, spuse ea, Domnul Dumnezeu să-ți lumineze sufletul cu bucurie! Dar, adăugă apropiindu-se, nu vei fi fiind cumva mărișsa regina?

— Eu sînt regina cea năpăstuită de mari dureri! Și îi povesti nenorocirile care se abătuseră asupra ei: cum murise regele pe deal cînd a văzut castelul Trêbe în flăcări și cum fu el, care era floarea tuturor copiilor din lume, fusesse răpit de un diavol cu chip de fată.

— În numele Domnului și pentru sufletul domniei tale, spuse ea încheind, îți cer să mă primești ca maică, întrucît nu mai am nici un rost în viața lumească; iar de nu mi vei asculta ruga, voi porni, fâptură jalnică și rătăcită ce sînt, prin pădurea asta sălbatică, în care am să-mi pierd și sufletul odată cu trupul.

Maica stareță a trebuit să consimtă. Frumoasele cosiți ale reginei fură tăiate și dînsa primi vâlul călugăresc. Văzînd toate acestea, tinerii slujitori fură atît de mișcați, încît spuseră că nu voiau să-și părăsească stăpîna și se făcură frați rîndași în cinul călugăresc. Cu aurul, cu bijuteriile și cu vasele încărcate pe calul de povară a pus să se clădească o abație chiar în locul în care se prăpădise regele și în care a și fost înmormîntat. Dînsa s-a dus să locuiască acolo cu două măicuțe, cu doi duhovnici și cu doi călugări rîndași și, în fiecare dimineață, după ce asculta o slujbă ce se făcea întru pomenirea domnului ei, se ducea pe malul lacului, chiar în locul în care își pierduse feciorul, și rostea de trei ori psalmii și rugăciunile pe care le știa, plîngînd din toată inima.

FECIORII REGELUI BOHOR

Între timp, la două zile după moartea regelui Ban, fratele lui, regele Bohor, a răposat și el de supărare, ca și de boală. Lăsa în urma lui doi copii frumoși, dar la o vîrstă foarte fragedă: Lionel, care nu avea decît un an și nouă luni, și celălalt, numit Bohor, ca și tatăl său, numai de nouă luni. Regina, soția regelui Bohor, a trebuit să fugă. Unui cavaler cu numele Pharien i s-a făcut tare milă de ea: s-a dus la dînsa și s-a oferit să-i țină el copiii și să-i crească în taină.

Cînd înțelese că singurul mijloc de a-i scăpa teferi era să se despartă de ei în felul acesta, o cuprinse o jale cum nu se mai văzuse, dar a trebuit să se împace cu gîndul. Se sihăstri în abația reginei Elena, sora ei, unde, călugărindu-se, se văzu ferită de încumetările lui Claudas. Și mîhnirea lor era întrucîtva ușurată prin faptul că își tînguiau împreună marile lor dureri și le aduceau ca jertfă Domnului.

Pharien ținu copiii la dînsul și îi hrăni vreme de cîțiva ani fără să spună nimănui cine erau, în afară de soția lui, care era foarte frumoasă și iscusită la vorbă. Dar iată că din pricina mării sale frumuseți, Claudas se îndrăgosti de această doamnă și, de dragul ei, îl făcu pe Pharien seneșalul regatului Gannes și-l dăruie cu multe moșii roditoare și cu venituri. Dar în cele din urmă Pharien descoperi taina.

Dacă a fost amărit, nici nu se cade să mai întrebăm: la nimic nu ținea atît ca la soția lui cu cununie. Într-o zi, după ce se prefăcuse că pleacă departe pentru niște treburi, se întoarse peste noapte și-l găsi pe Claudas cu ea; dar regele sări pe fereastră și fugi.

A doua zi, lui Pharien îi fu teamă ca nu cumva Claudas să-i facă de petrecanie, de aceea veni la el și-i spuse:

— Măria ta, sînt omul măriei tale cu juruință și trebuie să-mi faci dreptate. Unul dintre cavalerii măriei tale mă trădează cu soția mea și l-am surprins o dată.

— Care este cavalerul acela?

— Măria ta, nu știu, căci soția mea nu vrea să-i spună numele; dar mi-a spus că e cineva de la curte. Dă-mi o povață ca un suzeran ce-mi ești.

— Desigur, spuse Claudas ca să-l încerce, în locul dumitale eu l-aș uide pe trădătorul acela.

Pharien nu spuse nimic și regele crezu că nu știa nimic, fapt care îl liniști. Dar seneșalul se întoarse la castelul lui și acolo își închise soția într-un turn, fără să mai lase pe altcineva cu ea în afară de o bătrînă care îi aducea de băut și de mîncare.

Într-o seară, doamna izbuti să vorbească printr-o fereastră cu un scutier, care era un văr de-al ei, și-l trimise să-i dea de știre regelui de tot ce îndura ea. Claudas trimise îndată un scutier să-i spună lui Pharien că va veni să cîneze la el.

Năvui încotro senegalul și își aduse soția din turn ca să-l primească pe rege. Îi dăte poruncă să se îmbrace cu îmbrăcăminte cea mai de preț, apoi el porni întru întâmpinarea regelui și-l primi sărbătorește.

Dar, după cină, doamna îi destăinuie regelui, ca să se răzune, că soțul ei îi ținea de mai bine de trei ani, într-unul dintre castelele lui, pe fiii regelui Bohor din Gannes. Spre marea ei surprindere, Claudas nu se supără de loc, ci doar îi spuse senegalului:

— Dă-mi mie copiii; îți jur pe sfintele moaște că-i voi ține teferi și sănătoși și că le voi da îndărăt moștenirea când vor ajunge la vîrsta de a deveni cavaleri, precum și regatul Benoic, care trebuie să fie al lor, întrucît am auzit vorbindu-se că feciorul regelui Ban a murit. A venit într-adevăr vremea să mă gîndesc la mîntuirea sufletului. Pe tatăl lor nu l-am despuiat de tot ce avea decît pentru că nu voia să mi se închine: copiii lui îmi vor fi supuși credincioși.

Și porunci să se aducă moaștele sfinților și jură în fața tuturor baronilor săi că niciodată fiii lui Bohor nu vor avea nimic de suferit din partea lui, dar că le va păstra moșia pînă la vremea când vor fi în stare să stăpînească. După aceea îi dăte în pază lui Pharien și unui nepot al acestuia, cu numele Lambègue. Cu toate acestea, la puțină vreme după aceea, porunci să fie închiși toți patru în turnul din Gannes. [...]

DOAMNA LACULUI ȘI LANCELOT

Fata care îl răpise pe copilul regelui Ban era zîină. Pe vremea aceea erau numite zîne toate femeile care se pricepeau la farmece, și în Bretania erau mai multe decît pe orice alte meleaguri. Ele cunoșteau puterea descîntecelor, a pietrelor și a ierburilor și datorită acestora rămîneau tinere, frumoase și bogate după bunul lor plac. Și rînduiala aceasta a fost înscăunată pe vremea lui Merlin, proorocul

englezilor, care știa orice și a fost atît de preamărit și de temut de către bretoni, încît îl numeau sfîntul lor prooroc, iar gloata de rînd îl socotea chiar zeu.

• • •

Dacă Doamna Lacului a ținut la Lancelot, nici că mai trebuie să întrebăm: chiar de l-ar fi dus în pîntece, nu l-ar fi purtat mai bine de grijă. Lacul în care păruse că se azvîrle cu el nu era altceva decît o vrajă, pe care o născocise puțin mai înainte Merlin pentru ea: în locul în care apa părea anume mai adîncă, se aflau case frumoase și îmbelșugate, în preajma cărora curgea un rîu foarte bogat în pește; dar nălucirea unui lac acoperea toate astea.

Doamna nu era singură pe meleagurile acelea: avea acolo cu ea cavaleri, doamne și domnișoare de onoare și îi dădu lui Lancelot o doică bună. Dar nimeni nu știa numele copilului: unii îl numeau *Frumosul Găsit*, alții *Fiul regelui*; iar el credea că Doamna Lacului era mama lui. Și crescui și ajunse atît de voinic, încît la trei ani părea de cinci. La vîrsta aceasta avui un dascăl, care îi dădu învățătură și îi arătă cum să se poarte ca gentilom. De îndată ce a fost cu putință, îi dădură un mic arc și săgeți, cu care trăgea în păsărele; apoi, cînd ajunse mai mare, îi dădură arme mai puternice și băiatul vîna iepuri și potîrnichi. Avui un cal al lui de cum putu să călărească. Se plimba călare în jurul lacului, mereu însoțit de scutieri și de gentilomi, iar el părea cel mai nobil dintre ei toți — și într-adevăr așa era. În sfîrșit, învăță șahul, tablele și toate jocurile, cu o ușurință uimitoare, atît de isteț era; deși nu era decît un băietan, nimeni nu l-ar fi putut întrece în privința aceasta. Și acum, iată-i portretul pentru cei cărora le place să audă vorbindu-se de frumusețea unui copil.

Avea fața măslinie, dar nu prea de tot: pe chipul său, culoarea rozalie se îmbina plăcut cu cea albă și cu cea oacheșă și toate trele se domoleau una pe alta. Avea gura mică, buzele roșii și bine croite, dinții albi, mărunți și strînși. Bărbia lui era bine făcută și avea în mijloc o gropiță; nasul, un pic acvilin; ochii, albaștri, însă schimbători: senini și plini de bucurie, cînd era mulțumit, dar ca niște cărbuni aprinși, cînd era mîniat; în cazul acesta, umerii obrajilor

se acopereau cu pete ca niște picături de sînge, își încrunta fruntea, strîngea din dinți pînă ce scrișneau și ai fi zis că scoate flăcări din piept, apoi glasul îi suna ca o chemare de trompetă și, ce mai una, alta, nimicea tot ce avea în mîini sau ținea în dinți, dar și uita totul, în afară de pricina miniei, ceea ce s-a văzut cu prisosință în multe rînduri. Avea fruntea înaltă, sprîncenele subțiri și strînse, iar părul lui mătăsos rămase bălai și lucitor cît timp fu copil; mai tîrziu se închise la culoare și ajunse cenușiu, dar rămase ondulat și lucitor. Cît despre gît — nici prea plăpînd, nici prea lung, nici prea scurt — nu i-ar fi stat rău cu el nici celei mai frumoase doamne. Iar de umerii lui, largi și înalți cum se cuvine, atîrnau niște brațe lungi, drepte, bogate în oase, în nervi și în mușchi. Dacă degetele i-ar fi fost puțin mai subțiri, mîinile ar fi fost potrivite pentru o femeie. Cît despre șale și șolduri, ce cavalier le-ar fi avut mai bine făcute? Coapsele și gambele erau drepte, iar picioarele ușor arcuite, așa încît nimeni n-a avut vreodată un mers mai sigur. Doar pieptul era — poate — puțin cam prea adînc și amplu, și mulți socoteau că, de-ar fi fost mai puțin adînc, l-ar fi privit și cu mai multă plăcere; dar regina Guenievra, mai tîrziu, obișnuia să spună că Domnul Dumnezeu îl făcuse astfel ca să fie pe măsura inimii lui, care s-ar fi înăbușit în oricare alt piept și că, dealtminteri, de-ar fi fost ea în locul Ziditorului, nu ar fi rînduit în Lancelot nimic mai mult ori mai puțin decît avea.

Cînd voia, cînta de minune, dar nu cînta des, căci nimeni n-a arătat vreodată mai puțin decît el vreo bucurie fără rost. Altminteri, dacă avea vreun temei de veselie, nimeni nu putea fi mai drăguț și mai vesel; și uneori spunea că în clipele cînd era voios din cale afară, nu exista nimic

din ceea ce ar fi cutezat inima lui să viseze pe care trupul lui să nu-l fi putut dobîndi, atît de multă încredere avea în voioșia lui pentru a duce la bun sfîrșit cele mai anevoioase străduințe. Auzindu-l vorbind cu atîta mîndrie, mulți oameni l-ar fi învinuit de înfumurare și de lăudăroșenie; dar nici vorbă de așa ceva: ce spunea el, în privința aceasta, ținea de marea destoinicie a ființei sale de la care îi venea anume toată fericirea.

Așa a fost Lancelot, iar dacă trupul său se putea spune că e bine făcut, nici inima nu-i era mai prejos. Căci era băiatul cel mai blajin și cel mai îngăduitor, dar cînd avea de-a face cu un mișel, știa la nevoie să-l întreacă în mișelie. Dărnicia lui era fără seamăn: dădea cu aceeași dragă inimă cu care primea. Îi privea cu respect pe gentilomi, totuși nu s-a purtat niciodată urît cu nimeni fără un temei serios. Dealtfel, cînd era minios foc, nu era ușor să-l potolești. Și avea o judecată atît de limpede și de dreaptă, încît, chiar după ce trecuse de vîrsta de zece ani, nici chiar dascălul lui nu ar mai fi știut cum să-l oprească de la un lucru pe care îl socotea bun și chibzuit. [...]

LANCELOT ȘI DASCĂLUL SĂU

Lancelot își găsi dascălul și trei dintre însoțitorii care îl căutau și care se mirară grozav văzîndu-l că se întorcea pe jos, mîinînd din urmă un cal slăbănog, ținînd doi cîini de zgardă, arcul pe după gît și tolba cu săgeți la cîngătoare.

— Unde îți e calul? îl întrebă dascălul.

— L-am pierdut.

— Dar pe asta de unde l-ai luat?

— Mi l-a dat cineva.

— Pentru respectul pe care îl datorezi Doamnei, spune adevărul!

Băiatul, care n-ar fi jurat strîmb cu una cu două, povesti ce i se întîmplase.

— Cum așa! spuse mirat dascălul, ți-ai dăruit calul fără învoirea mea și vînatul pentru Doamna, pe deasupra?

- Dascăle, îi spuse Lancelot, nu te supăra. Ogarul ăsta face cît doi cai de soiul celui pe care îl aveam eu.

— Pe Sfînta Cruce, ai să mă pomenești!

Și, spunînd așa, dascălul îi cîrpește băiatului o palmă atît de năprasnică încît îl doboară la pămînt. Lancelot nu plînge, nici nu țipă, dar repetă că pentru el ogarul face mai mult decît doi cai voinici. Dascălul, cuprins de minie, lovește atît de crîncen cîinele cu joarda lui, încît cățelandrul, începe să urle.

Furios, Lancelot dă drumul zgărzilor și, smulgîndu-și arcul de la gît, se năpustește asupra dascălului. Văzîndu-l, dascălul încearcă să-l apuce. Dar băiatul, iute și sprinten cum era, se ferește la timp și-l izbește în cap cu muchia arcului atît de tare, încît îi plesnește pielea și-l doboară la pămînt, năucit. Apoi, nebun de minie cînd își vede arcul rupt, se aruncă asupra lui și-l izbește din nou, pînă ce nu mai rămîne din arc nici o bucată cu care să mai poată lovi. În vremea aceasta cei trei însoțitori se străduiau să-l domolească, dar el scoase din tolbă săgețile și începu să le azvîrle în ei, căutînd să-i ucidă, așa încît o rupseră la fugă prin pădure.

Băiatul încălecă atunci pe unul din caii lor și luîndu-și cei doi cîini, unul pe oblînc și celălalt în crupă, porni prin pădure. Și pe neașteptate, cum tăia o vale, văzu trecînd o turmă de căprioare. Din obișnuință, își căută arcul la gît și, amintindu-și deodată cum îl rupseseră și-l prăpădiseră, fu cuprins de minie: « Cel care mă împiedică să vînez o căprioară din astea are să mi-o plătească scump! își spuse el în gînd. Cu cel mai bun ogar și cu cel mai bun copoi de vînătoare, n-aș fi dat greș! » Se întoarce la Lac, intră în curte și se duse la Doamna lui, ca să-i arate ce ogar frumos avea el. Dar dascălul, plin de sînge, se și plinsese de el.

- Vlăstar regesc, îi spuse ea prefăcîndu-se supărată foc, cum de mi-ai adus o astfel de jignire lovindu-l și rănindu-l pe cel căruia te încredințasem ca să te învețe?

— Doamnă, s-a dovedit a nu fi un dascăl bun, de vreme ce m-a bătut pentru că făcusem ce se cuvenea. Nu-mi pasă de loviturile lui. Dar mi-a lovit ogarul, care este unul dintre cei mai buni din lume, și cu atîta încrîncenare, că n-ar mai fi lipsit mult pînă să-l omoare sub ochii mei, și asta

pentru că știa că țin la el. Ba mi-a mai pricinuit un necaz, căci din vina lui nu am putut vîna o frumoasă căprioară. Află că în orice loc îl voi întîlni, afară de aici, voi încerca să-l răpun.

Doamna fu nespus de fericită că-l auzea vorbind cu atîta mîndrie; dar, prefăcîndu-se mereu a fi mîniată, începu iar:

— Cum de-ai îndrăznit să dăruiești un bun al meu?

— Doamnă, atîta vreme cît voi fi supus poruncilor Domniei tale și cîrmuit de un servitor, va trebui să mă feresc de multe lucruri. Cînd nu voi mai vrea să ascult de cineva, voi pleca. Dar, mai înainte de a pleca, țin să-ți spun că o inimă de bărbat nu poate ajunge demnă de cinstire dacă rămîne vreme prea îndelungată sub oblăduirea altcuiva, căci prea de multe ori trebuie să tremure. Nu mai vreau dascăl; zic dascăl, nu senior sau doamnă! Vai și amar de vlăstarul regesc care nu poate dărui din avuția lui cu îndrăzneală!

— Crezi că ești fecior de rege, pentru că-ți spun eu uneori așa? Nici vorbă să fi!

— Doamnă, spuse băiatul suspinînd, asta mă mîhnește, căci inima mea ar cuteza să-mi spună că sînt.

Doamna îl luă atunci de mîină și, trăgîndu-l puțin mai deoparte, îl sărută pe gură și pe ochi cu atîta drag, că, văzînd-o, nimeni n-ar fi crezut că nu era copilul ei.

— Băiete dragă, nu fi trist, îi spuse ea, vreau ca în viitor să dăruiești ce vei voi. Și de-acum încolo vei fi prinț și stăpîn pe tine însuși. Oricine ar fi tatăl tău, ai dovedit că ai o inimă de rege.

FECIOARA SARAIIDA

După citva timp, o cheină pe una dintre domnișoarele ei de onoare, numită Saraida, care era frumoasă, cuminte și cuviincioasă, și o trimise în cetatea Gannes, după ce-i spusese ce va avea de făcut.

Regele Claudas dădea recepție la curte de ziua sfîntei Magdalena, cum obișnuia în fiecare an. Era așezat în capul

mesei în sala cea mare, cu toată baronimea și cu fiul său Dorin, un chipeș și semeț oștean pe care îl făcuse de curînd cavaler, cînd intră Saraida în sală, ținînd doi ogari de lanțurile lor de argint; și grăi atît de tare, încît fu auzită de toți:

— Rege Claudas, Dumnezeu să te aibă în paza lui. Te salut în numele celei mai bune doamne din cîte se află pe lume. Pînă acum, doamna mea te-a prețuit mai mult decît pe oricine altul, dar a auzit spunîndu-se despre tine anume lucruri care o fac să se teamă că nu ai nici măcar jumătate din bunul-simț și din curtenia pe care credea că le ai.

— Fii binevenită, domnișoară, îi răspunse regele surîzînd, și doamnei dumitale îi urez numai bucurii. Dar poate că i s-o fi vorbit despre mine mai de bine decît merit. Spune-mi, rog-te, ce rău fac după părerea dumitale?

— Am să-ți spun, reluă domnișoara. Oare nu-i adevărat că ții în temniță pe cei doi feciori ai regelui Bohor din Gannes? Pe cînd ei nu sînt vinovați de nici o mișelie, și nimeni nu are mai multă nevoie ca un copil de blîndețe și de milă. Și se dovedește fără strop de milă cel care se arată pizmaș și rău față de niște copii! Și află că nu este om sub cer care, aflînd că te porți astfel cu feciorii regelui Bohor, să nu fie incredințat că ai de gînd să le faci într-o bună zi de petrecanie, și care, pentru aceasta, să nu te urască din inimă. Dacă ai cinsti legile curteniei, ei s-ar afla aici, lingă domniasta, învezmîntați ca niște prinți și însuți te-ai bucura de mare cinstire, căci fiecare ar spune că ești un suveran de viță aleasă, ce se poartă cu orfanii după cuviință și le păstrează moșia.

— Zău că adevăr grăiești, domnișoară! răspunse Claudas. Și dădu poruncă seneșalului său să-i caute numaidecît pe

copii și pe dascălii lor și să ia cu el, ca semn de cinstire, un alai de cavaleri, de ostași și de scutieri, așa cum trebuie să fie însoțit cel care pornește în căutarea unor prinți!

OGARII FERMECAȚI

Cei doi copii, călărînd pe caii lor de paradă, cu dascălii pe crupă, se duseră la palat cu mare alai. Oamenii de rînd le ieșeau în cale ca să-i vadă și se rugau pentru mîntuirea adevăraților lor seniori. La palat sosiră destui oameni care să-i ajute să descalece. Iar cînd intrară în sală, amîndoi frumoși și așa cum se cuvine să fie niște gentilomi de înaltă obîrșie, cu fruntea sus, cu privirea mîndră și amîndoi mîna în mîna, mulți cavaleri din regatul Gannes, care fuseseră vasalii părintelui lor, nu se putură stăpîni să nu plîngă de milă.

Regele se afla în capul mesei, în sala cea mare, într-un jilț bogat, îmbrăcat în mantia de la ceremonia încoronării; în fața lui, pe un suport de argint înalt de un stat de om, se afla coroana și sceptrul de aur împodobit cu nestemate, iar pe un alt suport, o spadă dreaptă, bine ascuțită și lucitoare. Neîndoielnic că ar fi părut înțelept și mîndru de mai mare dragul, de n-ar fi avut chipul plin de cruzime și de mișelie.

Îi primi frumos pe feciorii regelui Bohor și, chemîndu-l pe Lionel, a cărui ținută și purtare aleasă îi stîrneau admirația, îi întinse cupa lui, poftindu-l să bea. Dar băiatul nici nu-l vedea măcar; era cu ochii doar la spada lucitoare. Saraida se apropie atunci și punîndu-și mîinile pe obraji îi întoarse încetîșor capul către cupă; apoi, după ce-l încunună și pe el, ca și pe fratele lui, cu cîte o coroniță de flori proaspete și înmiresmate, le așeză la gît fiecare cîte o mică agrafă de aur cu nestemate.

— Bea, acum, iubite fecior de rege, îi spuse ea lui Lionel.

— Voi bea, domnișoară, îi răspunse el, dar altul va plăti vinul!

Și spunînd așa, ia cupa în mîna.

— Sparge-o! Arunc-o la pământ! îi strigă fratele său. Dar el, ridicînd-o cu amîndouă mîinile, îl loveşte pe Claudas din răsputeri în plină faţă şi atît de năprasnic, încît îi sparge fruntea, apoi, răsturnînd sceptrul şi spada, înhaţă coroana, o aruncă pe dale, o zdrobeşte cu călcîiul, împrăştiindu-i pietrele preţioase.

Tot palatul e în mare zarvă. Dorin sare în ajutorul tatălui său care zace pe jos, plin tot de vin şi de sînge; baronii se ridică în picioare, unii ca să se năpustească asupra băieţilor, alţii ca să-i apere. Lionel luase spada de jos iar Bohor sceptrul şi se luptau atît unul cît şi celălalt cu amîndouă mîinile din toate puterile; dar n-ar fi putut să ţină piept împotriva atîtor duşmani, dacă puterea florilor dăruite de fată n-ar fi împiedicat orice armă de a-i răni pînă la sînge, iar puterea agrafelor nu i-ar fi ferit de orice lovitură ce le-ar fi putut rupe mădularele.

Amîndoi se trăgeau spre uşă, conduşi de Saraida, cînd Dorin, văzîndu-i că fug, se năpusti asupra lor; dar Lionel, înălţînd spada, îi reteză pumnul stîng, pe care îl ridicase ca să se apere, şi îi tăie obrazul şi gîtul pînă la jumătate; în vremea asta Bohor îi spintecă ţeasta cu o lovitură de sceptru, astfel încît Dorin căzu mort.

Văzînd aceasta, regele, care era foarte curajos, smulse spada unuia dintre cavalerii lui, îşi înfăşură braţul stîng cu mantia şi se năpusti asupra băieţilor, fără să-i pese că-şi primejduia propriu-i viaţă, între atîţia oameni dintre care mulţi îl urau. Văzîndu-l că vine atît de năprasnic, Saraida rămase o clipă uluită, dar îşi veni în fire la timp ca să arunce o vrajă care le dădea băieţilor asemenea celor doi ogari ai ei, iar cîinilor înfăţişarea băieţilor, şi în aceeaşi clipă se aruncă în calea regelui, a cărui spadă o răni la sprînceană. Avea să poarte toată viaţa urma acestei răni.

— Aşa, rege Claudas! îi strigă ea. Am plătit scump venirea mea la curtea măriei tale! Mai rănit şi vrei să-mi omori ogarii, cum nu sînt alţii mai frumoşi pe lume!

Regele se uită în jur: i se păru că-i vede pe cei doi băieţi fugînd, dar, de fapt, cîinii fugeau, înspăimîntaţi de zarvă. Li urmări, ridicîndu-şi arma ca să-i lovească în momentul în care aveau să treacă pe uşă, dar ei trecură cu atîta sprinte, necală, încît spada căzu zadarnic peste prag şi se făcu tîndări.

— Domnul fie lăudat! spuse el privind ciotul care îi rămăsese în mînă. Dacă aş fi ucis cu mîna mea odraslele lui Bohor, mi s-ar fi scos veşnic ochii şi m-aş fi făcut de ocară. Porunci atunci să fie prinşi cei pe care îi credea că sînt micii prinţi şi îi puse sub paza unora dintre oamenii lui în care avea mai multă încredere. Şi dacă plînsese apoi moartea fiului său, nici nu e de mirare. Dar Pharien şi Lambègue nu erau nici ei mai puţin îndureraţi decît el, căci nu se îndoiau nici cît negru sub unghie că tinerii lor suzerani, pe care îi credeau prinşi, n-aveau să fie în curînd hărăziţi morţii.

ELIBERAREA BĂIEŢILOR

În vremea aceasta, Fecioara Lacului, ducîndu-i de zgardă pe aceia pe care toţi îi socoteau nişte ogari, ajungea într-o pădure din apropiere, în care îşi lăsase scutierii. Cînd o văzură întorcîndu-se rănită la faţă, scutierii fură tare uimiţi. Li oblojiră rana cu o simplă fişie de pînză, aşa cum le dăduse ea poruncă. Apoi îl așeză pe ogarul Lionel pe calul ei de paradă, în faţa ei; unul dintre oamenii ei îl luă pe Bohor pe oblînc şi micul grup trecu în goana cailor pe drumurile cele mai drepte. Nu se opriră decît cînd se înnoptă, ca să găsească undeva găzduire. Saraida desfăcu atunci vraja: oamenii ei nu puteau să-şi creadă ochilor cînd văzură ivindu-se doi băieţi frumoşi în locul cîinilor.

— Au n-am prins un straşnic vînat? îi întrebă ea.

— Preţioasă şi frumoasă pradă, de bună seamă! Dar cine sînt băieţii aceştia chipeşi?

Fecioara Lacului nu voi să le spună. Iar dacă Lionel și Bohor fură răsfățați în noaptea aceea, vă lăsăm să vă închipuiți singuri.

— Să nu vă fie teamă, copii, le spunea Saraida: dascălii voștri nu vor păți nimic și în curînd vor fi lingă voi.

Dar, la drept vorbind, întrucît îi avea pe prinți cu ea, puțin îi mai păsa de toate celelalte.

Dimineața porni la drum cu oamenii ei, și, după ce merse multă vreme călare, ajunse în sfîrșit la Lac. Iar cînd Doamna Lacului îi văzu pe băieții lui Bohor, fu mai bucuroasă decît s-ar putea spune. Cît despre Lancelot, i-au fost fără multă zăbavă mai dragi decît însoțitorii săi, cu toate că nici prin gînd nu-i trecea că sînt rudele lui; și, încă din prima zi, cei trei veri buni mîncară din același blid și odihniră în același pat.

PRINDEREA LUI CLAUDAS

Aflînd că regele Claudas îi întemnițase pe adevărații lor seniori, mulți cavaleri din ținutul Gannes și mulți orășeni săriseră la arme sub conducerea lui Pharien și a lui Lambègue. În vremea aceasta, Claudas nu se gîndea decît să jelească moartea băiatului său.

— Preadragul tatii fecior, spunea el printre gemete, scump cavalier, viteaz fără măsură, dacă ai fi trăit, nimeni nu te-ar fi ajuns din urmă, căci aveai mai mult decît oricine cele trei însușiri prin care strălucește un bărbat în crugul vremii lui: bunătatea, dărnicia și mîndria. Ci eu nu țineam atît la tine pentru că erai fiul meu, cit pe temeiul marii vrednicii care sălășluia în tine.

De dragul tău, îmi schimbasem vechile năravuri, și eu, care n-am fost niciodată așa de felul meu, devenisem mărișimos. Hei, de bună seamă, nu mai așteptam ca propria mea vitejie să-mi mai aducă vreo nouă cucerire; dar tu, prin destoinicia ta fără de seamăn, nu m-ai fi ridicat oare mai presus de toți, tu care întreceai pe toată lumea, cum întrece aurul celelalte metale și rubinul nestematele? Nu

se află putere aidoma puterii lui Dumnezeu; de aceea se cuvine să îndurăm ce ne trimite el. Vai, tare mă minunez că-mi mai simt încă inima bătînd!

În vreme ce Claudas se tînguia astfel, auzi marele tărăboi pe care îl făceau în fața palatului cavalerii și tîrgoveții din Gannes, cărora li se alăturaseră mulți baroni din Benoïc, foști supuși ai regelui Ban. Claudas n-avea cu el, ca să-l apare, decît o mînă de oameni din Pămîntul Pustiu. Dar își luă cămașa lungă de zale, își legă coiful, își agăță pavăza de gît, își încinse spada și apucă o secure cu tăișul ascuțit și cu coada întărită, căci nimeni nu se pricepea ca el s-o mînuiască în încăierare; apoi se arătă la o fereastră a palatului.

— Pharien, i-a strigat el, ce doriți, dumneata și cu oamenii aceștia?

— Măria ta, vreau să-mi dai înapoi pe adevărații noștri seniori, feciorii regelui Bohor, cărora juraseși să le înapoiezi regatul acesta, sub suzeranitatea mărici tale.

— Atunci să se lupte fiecare cît o putea mai bine, căci nu-i voi da înapoi decît silit cu forța.

Arcurile, arbaletetele și praștiile intrară numaidecît în joc, iar săgețile, pietroaiele și pietrele căzură ca o ploaie asupra palatului. Cînd băgă de seamă că cei de afară se pregăteau să dea foc porții, Claudas porunci să i se deschidă și, însoțit de ai lui, ieși pe jos, cu securea în mînă, și începu să atace cu ea atît de cumplit încît asaltatorii bătură în retragere. Cînd îl văzu făcînd prăpăd printre tovarășii de luptă, Lambègue simți cum îl cuprinde mînia. Deodată poruncește să i se aducă fără întîrziere calul de luptă, încălecă pe el și, înarmat pînă în dinți, cu coiful pe cap, cu lancea gata de atac, se năpustește asupra lui Claudas în goana calului. Îl izbește atît de puternic cu lancea încît îi străpunge umărul; dar calul său, dus de avînt, se izbește cu capul de zid și cade mort, în timp ce și el, ca năucit de izbitură, rămîne întins alături de cal. În vremea aceasta Claudas, cu ciotul de lance în umăr, șiroind de sînge, se reazimă cu spatele de zid, sub o ploaie de pietre și de săgeți, și în curînd se lasă în genunchi. Lambègue, care își venise în fire, se și năpustește asupra-i cu spada în mînă ca să-l răpună, cînd Pharien îl opri apucîndu-l de braț:

— Nepoate dragă, ce-ai de gând să faci? Vrei să-l ucizi pe unul dintre cei mai destoinici cavaleri și mai viteji suverani ai vremii noastre?

— Cum așa, trădătorule, ai vrea să-l scapi cu viață pe acela care te-a făcut pe vremuri de ocară și care vrea să-ți răpună pe feciorii suveranului nostru, regele Bohor? De bună seamă, porți în piept o inimă îmbătrinită și ticăloasă!

— Taci din gură, nepoate, grăi Pharien. Orice faptă rea ar fi săvârșit, nu se cade să dorești moartea sau dezonoarea suzeranului tău, afară numai dacă nu te-ai dezlegat în chip leal de juruința făcută. Lui i-am adus închinare, sînt omul lui: e de datoria mea să-l apăr de moarte și de orice ocară, în măsura puterilor mele. Nu urmăresc decît scăparea copiilor regelui Bohor, întrucît sînt fiii fostului meu suzeran, și asta de dragul lor.

Claudas îl auzi și începu să strige, ca unul cuprins de o teamă cumplită să nu-și piardă viața:

— Îți mulțumesc, preabunule prieten! Iată spada mea: ți-o predau ca fiind cel mai leal cavaler din cîți există. Și am să-ți dau îndată copiii. Să știi că de i-aș fi ținut chiar în cetatea mea din Bourges, n-ar fi avut nici o neplăcere dinspre partea mea.

Prin aceasta lupta lui sîrșit. Pharien porunci să se retragă luptătorii din ambele părți și intră în palat cu Claudas, care leșină. Dar oamenii lui se grăbiră să-i scoată coiful și să-l stropască bine cu apă rece, așa încît își veni în fire; apoi doctorii îi oblojiră și-i îngrijiră rănile, cum se pricep ei să facă, și el îndură totul cu mare curaj.

Între timp se înnoptase, și chiar în clipa în care Saraida îi dezlega de vrajă pe Lionel și pe Bohor, tare departe de acolo, cei doi ogari, care aveau înfățișarea băieților, își recăpătară forma lor dintii în palatul lui Claudas, spre marea mirare a tuturor și a regelui însuși. Cînd văzu deodată doi cîini în locul prinților care doar fuseseră aduși acolo, Pharien simți atîta spaimă în inimă, încît era mai-mai să moară.

— Cum, mărișta, izbucni el, îmi juraseși că-mi vei reda pe feciorii regelui Bohor și îmi dai ogarii ăștia?

— Vai, răspunse regele, ăștia sînt cei doi ogari pe care fata i-a adus nu demult înaintea mea și îmi dau bine seama că,

de fapt, ea i-a răpit pe prinți printr-o vrajă! Preabunule prieten, nu mă năpăstui: sînt gata să mă las prinsul dumitale pe cuvînt de onoare și să-ți slujesc drept ostatic pînă cînd vei primi vești demne de crezare de la Lionel și de la Bohor. Dar jură-mi pe credința dumitale că mă vei apăra pînă atunci.

Pharien șovăia, căci se temea că nu-l va putea ocroti pe rege împotriva nepotului său Lambègue, care îl ura de moarte, nici — poate — împotriva oamenilor din Gannes și din Benoïc, care nu-l iubeau deloc, și se gîndea că, dacă i s-ar întîmpla vreo nenorocire lui Claudas, după ce l-ar fi luat sub paza lui, ar fi dezonorat pentru totdeauna. De aceea, ținu să ceară și părerea baronilor mai înainte de a se prinde și se duse în curtea palatului să le spună cum stau lucrurile. Se înnoptase de-a binelea, dar se aprinseseră atîtea torțe și atîtea felinare, încît se vedea ca ziua.

— Cum, unchiule, izbucni Lambègue, după ce isprăvi Pharien de vorbit, vrei să-l iei sub paza dumitale pe trădătorul care i-a ucis pe adevărații noștri seniori și care, pe vremuri, ți-a făcut chiar dumitale atîta rău? Dacă ar ști norodul ce știu eu, nu ți-ar da nimeni ascultare!

— Nu sînt surprins, nepoate, că ai atît de puțină judecată: chibzuința aleasă și vitejia strălucită nu fac laolaltă casă bună, la vîrsta pe care o ai tu. Totuși, ca să vezi ceva mai limpede în oglinda înțelepciunii, îți voi da următoarea povață: în bătalie, nu aștepta pe nimeni, ci dă primul pîteni calului, ca să tragi dacă poți, o lovitură strașnică; dar la sfatul curții, cît timp vei fi tînăr, ferește-te să-ți rostești părerile mai înainte de a fi luat cuvîntul cei mai în vîrstă ca tine: acești înțelepți care mă ascultă știu de partea cui este dreptatea. Nu vād printre ei nici un baron care să nu-i fi adus lui Claudas, de voie sau de nevoie, juru-ință de supunere și omagiu cu mîinile împreunate a rugă, și care să nu trebuiască, prin urmare, a-i păzi trupul regelui și a-i apăra viața ca pe a sa. Căci nu e mișelie mai urîtă decît uciderea suzeranului. Dacă suzeranul a săvîrșit vreo faptă rea împotriva vasalului său, acesta trebuie să-l cheme în fața baronilor în răstimp de patruzeci de zile; și în cazul în care nu ar putea să-l readucă la ceea ce e drept, atunci nu are decît să denunțe închinarea, dar public, în fața

oamenilor lui, iar nu în taină. Nici chiar atunci nu are, pentru atîta lucru, dreptul să-l omoare, căci acela care varsă sîngele suzeranului său este trădător și sperjur și ucigaș și călcător de juruință, afară numai dacă n'a fost la mijloc ucidere sau mișelie. Seniori, dacă vreți să jurați că regele Claudas n'are a se teme de nimic din partea domniilor voastre, în ciuda greșelilor pe care le-a săvîrșit, îl voi lua sub paza și cheazășuirea mea. De nu, facă fiecare cum o socoti el mai bine! În ceea ce mă privește, eu știu ce-am să fac. Spuneți-mi acum ce hotărîți.

După ce se consultară, cavalerii din Gannes trecură la părerea lui Pharien și se jurară pe moaștele sfinților să respecte viața prizonierului său. (...)

ORDINUL CAVALERILOR

Pînă la vîrsta de optsprezece ani, Lancelot rămase în paza Doamnei Lacului. Tare ar fi vrut să-l mai rețină încă, atît de mult ținea la el. Dar știa că, reținîndu-l, săvîrșea un păcat de moarte, la fel de grav ca păcatul trădării, de vreme ce băiatul avea vîrsta cerută pentru intrarea în rîndul cavalerilor.

Într-o bună zi, după Rusalii, Lancelot ucise la vînătoare cel mai mare cerb din cîți sau văzut vreodată, care se nimeri să fie deopotrivă de gras, de parcă ar fi fost în luna august. Îl trimise numaidecît Doamnei prin doi scutieri, iar el rămase toată ziua, într-atît de cald era, tolănit pe iarbă, la umbra unui stejar. Către seară, încălecă pe calul său de vînătoare pentru a se întoarce acasă. Avea înfățișarea unui adevărat om al pădurilor, cu o tunică verde pe care o purta, încununat cu ramuri și cu tolba de săgeți la cingătoare, de care nu se despărțea niciodată, doar arcul lăsîndu-l unui scutier să i-l ducă. Văzîndu-l atît de frumos, Doamna Lacului simțea cum i se umplu ochii de lacrimi. Cînd intră băiatul în sală, își ascunse fața în mîini și, în loc să-l îmbrățișeze și să-l sărute, cum făcea

mereu, o zbughi în camera cea mare. Lancelot veni după ea: o găsi întinsă pe pat, plîngînd.

— Dar ce ai, Doamnă? o întrebă el. Dacă te-a necăjit cineva cu ceva, povestește-mi totul, căci nu voi îngădui nimănui să te supere, cîte zile voi avea pe lume.

Dar Doamna suspina atît de tare, încît nu putea vorbi.

— Fecior de rege, îndepărtează-te, îi spuse totuși dînsa, sau ai să vezi cum mi se curmă zilele.

— Plec atunci, de vreme ce prezența mea te supără atît de rău.

Spunînd aceste cuvinte, iese pe ușă, își ia arcul, îl atîrnă de gît, își agață tolba de săgeți la cingătoare, pune șaua pe cal și-l apucă de dîrlogi, cînd aceea care îl iubea mai mult decît orice pe lume veni în fugă ștergîndu-și fața, cu ochii roșii și umflați și, apucînd de frîul calului, izbucni:

— Unde vrei să te duci, băiete?

— Mă duc, Doamnă, într-un loc în care să-mi pot alina amărăciunea.

— Unde? Spune-mi, în numele credinței pe care mi-o datorezi.

— La curtea regelui Artus, să slujesc vreun bărbat viteaz pînă cînd mă va face cavaler.

— Cum, fecior de rege, dorești atît de mult să fii cavaler?

— De bună seamă, Doamnă! Este lucrul la care năzuiesc cel mai mult pe lumea asta.

— Dacă ai ști ce mari îndatoriri impune ordinul cavaleresc, n'ai cuteza să-l mai dorești.

— Și de ce, Doamnă? Depășesc oare aceste îndatoriri curajul și puterea unui bărbat?

— Da, uneori: Domnul Dumnezeuul nostru i-a făcut pe unii mai viteji decît pe alții, mai voinici și mai curtenitori.

— Tare sfîos ar fi, Doamnă cel care n'ar îndrăzni să fie investit cavaler. Căci, oricine, dacă nu poate avea harurile trupului, poate măcar să aibă harurile sufletului. Pe cele dintîi, ca voinicia, puterea, frumusețea — le are omul din naștere. Dar curtenia, înțelepciunea, bunătatea, lealitatea, vitejia, mărinimia, îndrăzneala — numai trîndăvia nu te lasă să le ai, căci toate țin de voință. Și adeseori v'am auzit spunînd că sufletul face viteji.

Doamna Lacului îl apucă atunci de mîină pe Lancelot și

il duse în camera ei, iar acolo, după ce îl rugă să stea jos, îi spuse:

— Cei dintîi cavaleri nu au fost cavaleri din pricina obîrșiei, căci toți ne tragem din același tată și din aceeași mamă. Dar cînd Pizma și Nesațiul au început să crească în lume, atunci cei slabi rînduiră mai presus de ei niște apărători, care să mențină dreptatea și să-i ocrotească.

Și se dădu menirea aceasta celor voinici, celor puternici, celor chipeși, leali, cutezători, viteji. Și nimenea, pe vremea aceea, n'ar fi fost atît de îndrăzneț încît să încalece pe cal mai înainte de a fi intrat în rîndurile cavalerilor. Dar investitura de cavaler nu era dată așa, ca un hatîr. Li se cerea să fie buni cu toată lumea, în afară de ticăloși, milostivi față de cei bolnavi, gata să-i apere pe cei nevoiași și să-i dea în vileag pe tîlhari și pe ucigași, buni judecători, fără ură și fără părtinire.

Căci nu li s'au dat armele fără un temei. Pavăza care atîrnă de gîtul cavalerului și-l apără din față înseamnă că se cuvine să se așeze între Sfînta Biserică și vrășmașii ei care vor s'o cotopească și să primească loviturile în locuri, ca un fiu pentru maica lui. Așa cum cămașa de zale îl înveșmîntă și îl ocrotește din toate părțile, tot astfel se cade să acopere el și să împrejmuiască Sfînta Biserică, în așa chip încît cei răi să n'o poată atinge. Coiful cavalerului este ca adăpostul din care îi ține sub supraveghere pe răufăcători și pe tîlharii Sfîntei Biserici. Lancea lui, atît de lungă încît răneste înainte de a fi atins cu ceva cel care o poartă, înseamnă că el trebuie să-i împiedice pe cei cu gînduri rele de a se apropia de Sfînta Biserică. Iar dacă spada, cea mai nobilă dintre arme, are două tăișuri, e pentru că izbește cu unul pe dușmanii credinței, iar cu celălalt pe hoți și pe ucigași; pe cînd vîrful ascuțit înseamnă supunere, căci toți oamenii trebuie să se supună cavalerului; și nimic nu străpunge inima ca supunerea, în ciuda curajului. Calul, în sfîrșit, este poporul, care trebuie să-l ducă pe cavaler în spate și să vegheze a-i procura cele de trebuință, purtîndu-l după placul lui întru săvîrșirea a tot ce este bine.

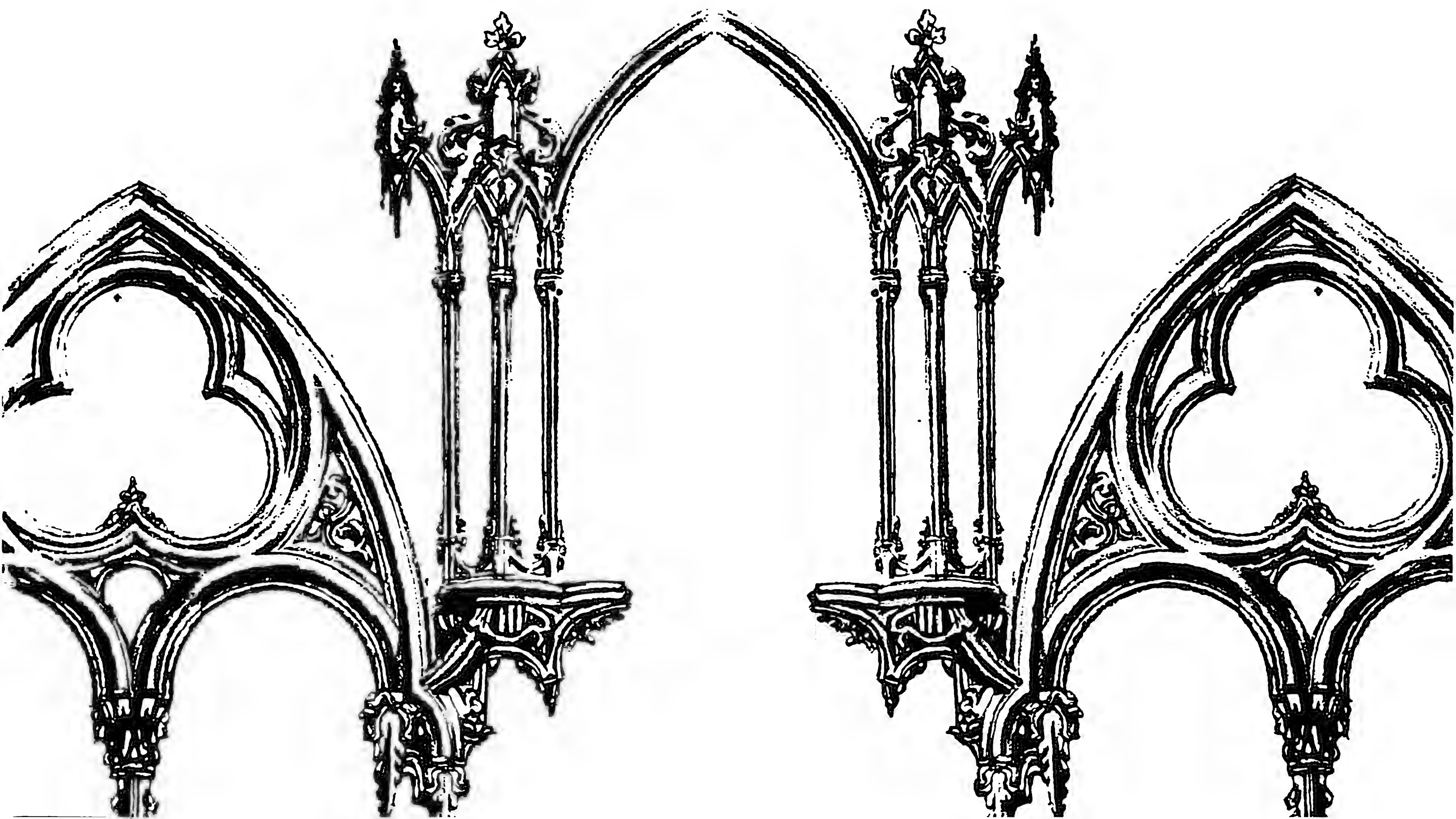
Două inimi trebuie să aibă: una tare ca fierul, pentru cei neleali și pentru mișei, alta moale și mlădie cum este ceara caldă, pentru cei buni și blajini. Acestea sînt îndatoririle

cu care ne legăm față de Domnul Dumnezeu nostru cînd primim ordinul cavalerilor, și mai bine ar fi pentru un tînăr să rămînă scutier toată viața lui, decît să se vadă ajuns de ocară pe pămînt și pierdut în ochii Domnului.

— Doamnă, spuse Lancelot, dacă am să găsesc pe cineva care să consimtă a mă investi cavaler, nu mă voi teme să fiu cavaler, căci Dumnezeu se va îndura — poate — să-mi dea însușirile de care e nevoie în tagma aceasta, iar eu îmi voi pune toată inima, tot trupul, toată osteneala și toată munca în slujba demnității de cavaler.

— În numele Domnului, spuse Doamna Lacului suspinînd, năzuința dumitale se va împlini așadar în curînd. Plîngeam cînd te-am văzut, pentru că știam lucrul acesta. Vei fi îmbrăcat în ținuta de cavaler de omul cel mai vrednic. De multă vreme, Doamna Lacului pregătise toate armele care îi trebuiau băiatului: o cămașă albă de zale, ușoară și rezistentă, un coif argintat și o pavăză de culoarea zăpezii, cu pafta de argint. Spada, pusă la încercare cu diferite prilejuri, era mare, tăioasă și ușoară cum nu se mai poate. Și lancea era scurtă, groasă, rezistentă, cu fierul bine ascuțit; calul de luptă, înalt, puternic și plin de vioiciune; mantia lui Lancelot, mantaua căptușită cu blană de hermină, toate erau albe, și pînă și escorta lui, înveșmîntată în alb, cu oameni călări pe cai albi. Cu această suită, însoțiți de Lionel, Bohor și Lambègue, Lancelot și Doamna Lacului purceseră la drum în marșea dinaintea zilei de Sfîntul Ion. Dar povestirea va depăna mai încolo ce s'a întîmplat la curtea regelui Artus și cum a fost făcut cavaler Lancelot de către regina Guenievra și cum s'a purtat el.

VRĂJITORUL MERLIN

FECIOARA PĂCĂLITĂ DE DIAVOL

(. . .) Ci iată că, ne spune povestea, era pe lumea asta o fecioară care nu mai avea nici tată, nici mamă; dar avea un duhovnic și da crezare tuturor poveștelor acestui înțelept: de aceea mergea pe drumul cel bun. Totuși, pe ea o alese Vrășmașul.

Necuratul trimise la ea o bătrână care asculta totdeauna de poruncile lui.

— Ce jale să te gîndești că nimeni nu-ți face vreo bucurie trupului dumitale atît de frumos de la naștere, îi spuse ea fecioarei. Ah, de-ai ști ce plăcere simțim cînd ne împreună-m cu iubiții noștri! Chiar de-ar fi să nu trăim decît cu un codru de pîine, tot am fi mai mulțumite decît dumneata cu tot aurul din lume. E vrednică de plîns femeia care nu cunoaște bărbatul!

Cînd se înnoptă și se duse să se culce, fecioarea își privi trupul — care era de toată frumusețea — și se gîndi că bătrîna avea, poate, dreptate. Dar a doua zi îi povesti totul duhovnicului, care îi arătă că Vrășmașul îi da tîrcoale. « Ai grijă mai ales să nu te mîinii și să-ți pierzi cumpătul, îi spuse el, închină-te cînd te scoli și cînd te culci și vezi să ai mereu lumină, noaptea, în camera în care dormi, căci diavolul nu vine cu dragă inimă acolo unde este lumină. » Cînd Necuratul află poveștile pe care i le dădea fecioarei duhovnicul ei, îi fu grozav de teamă să nu o piardă și se tot gîndea mereu cum ar putea să o cucerească.

Fata aceasta avea o soră mai mică decît ea, care apucase pe căi greșite și își făcea mendrele cu bărbații. Într-o sîmbătă seara, fecioara o văzu intrînd pe destrăbălata

aceasta în locuința ei, însoțită de o ceată de băieți; se supără foc și vru să o dea pe ușă afară, dar sora ei mai mică îi răspunse că se vedea cît de colo că duhovnicul ei o iubea nebunește și că, dealtfel, casa era deopotrivă și a surorii mai mari și a surorii mai mici și că nu va ieși nici în ruptul capului. Cînd auzi asemenea cuvinte, fecioara o apucă pe sora ei de umeri ca să o dea pe ușă afară, dar pușlamalele o bătură crîncen. Cînd izbuti să scape din mîinile lor, se ascunse în camera ei și începu să plîngă din toată inima pe întuneric. Atunci, Vrășmașul îi aduse aminte de moartea tatălui și a mamei, așa încît fu de-a binelea cuprinsă de disperare și adormi pînă la urmă de supărare în patul ei, fără lumină. Diavolul văzu astfel că fata uitase toate poveștile duhovnicului și îi păru tare bine. Luă formă de bărbat și, pe cînd fata moțăia, se apropie de ea și o cunoscu trupește.

Cînd se trezi, se închină spunînd: « Sfîntă Maică-Precistă, ce mi s-a întîmplat! » Apoi se sculă, dar nu văzu pe nimeni și își găsi ușa încuiată așa cum o lăsase: și astfel află fata că diavolul își bătuse joc de ea.

Atunci se duse să-i povestească duhovnicului cum ajunsese de ocară. Mai întîi, duhovnicul nu voi să o creadă, spunînd că era lucru de mirare și că niciodată o fecioară nu și-a pierdut fetia fără să știe cu cine. Dar ea plînsese și tot plînsese atît de mult încît duhovnicul ajunse să creadă că spunea adevărul; atunci îi dădu, drept pocăință, să nu mai mănînce vinerea decît o singură dată pe zi și să se ferească totdeauna de desfrîu, în afară de cel care vine în timpul somnului, de care nimeni nu se poate feri. Și ea îi făgădui. Așa încît diavolul înțelese că o pierduse și fu nespus de mîniat.

COPILĂRIA LUI MERLIN: PRUNCUL CARE VORBEȘTE

Veni totuși vremea în care starea ei nu se mai putea tăinui. Și celelalte femei o întrebau cine era tatăl copilului.

— Să dea Dumnezeu să nu mă mai pot ușura de sarcina asta dacă am avut vreodată de-a face cu un bărbat!

— Prietenă dragă, spuneau femeile, făcându-și cruce, fără îndoială că ții mai mult decît la dumneata însăși la cel care ți-a făcut pocinogul ăsta, de vreme ce nu vrei să-l tragi la răspundere. Dar e mare pacoste pentru dumneata, căci de vor afla judecătorii, va trebui să mori.

Într-adevăr, pe vremea aceea, cînd o femeie ducea o viață destrăbălată, dacă nu consimțea să ajungă femeie publică, era pedepsită. De aceea fu în curînd chemată în fața judecătorilor. Dar, cum se gîndiră că pruncul nu săvîrșise nici o greșeală și că nu se cuvenea să fie pedepsit pentru greșeala mamei lui, hotărîră să n-o judece înainte de nașterea pruncului.

O închiseră pe împricinată într-un turn întărit, în tovărășia a două moașe, cele mai pricepute din cîte s-au găsit, ca s-o ajute, cînd va veni sorocul nașterii, și toate deschizăturile fură zidite, în afară de o mică fereastră în vîrfurile turnului, pe unde aduceau, cu ajutorul unei frînghii, cele de trebuință. Și acolo se născu pruncul, cînd se milostivi bunul Dumnezeu.

Primindu-l în brațe, cele două cumetre fură cuprinse de o teamă cumplită, căci era păros cum n-a mai fost vreodată un nounăscut. Și cînd îl văzu așa, mama lui se închină și le porunci să-l ducă deîndată la biserică, pentru botez.

— Și ce nume vrei să-i dai?

— Numele bunicului său dinspre mamă.

Și astfel pruncul fu numit Merlin. După care fu adus înapoi la mama lui, ca să-l hrănească, deoarece nici o altă femeie n-ar fi îndrăznit să alăpteze un prunc atît de păros și care, la nouă luni, părea în vîrstă de doi ani.

Și iată că atunci cînd pruncul fu înțărcat, cele două femei îi spuseră mamei lui că ele nu mai pot să rămîină în turn.

— Vai, de îndată ce veți pleca, au să mă omoare!

— Nu mai putem să stăm, îi răspunseră ele.

Auzind așa, tînăra începu să plîngă și să se jeluiască amarnic.

— Dragul mamei băiat, îi spunea ea, îmbrățișînd copilul, mă vor uide din pricina ta, și, cu toate acestea, nu am nici o vină; dar cine să creadă adevărul?

La auzul acestor cuvinte, tîncul o privi rîzînd și îi răspunse:

— N-ai să mori din pricina mea.

Auzindu-l vorbind astfel, mama lui fu atît de mirată, încît i se muiară brațele și lăsă tîncul să cadă. El începu să scîncească, apoi să urle și cumetrele veniră fuga, crezînd că mama lui voise să-l omoare. Dar ea le lămuri, explicîndu-le minunea. Atunci îl luară ele și-l descusură cu întrebări, dar nu putură să scoată o vorbă de la el. În cele din urmă, la povața mamei, se prefăcură că o ceartă și îi spuseră cu asprime:

— Ce pacoste că trupul dumitale frumos are să fie ars pe rug pentru pocitania asta! Mai bine era de n-ar mai fi venit niciodată pe lume plodul ăsta!

— Mințiți, strigă deodată în gura mare pruncul, și spuneți ce vă învață mama să spuneți. Dați-i pace; voi sînteți mai smintite și mai păcătoase decît ea. Nimeni nu va avea atîta îndrăzneală, cît voi fi eu pe lume, să-i curme firul vieții, în afară de Dumnezeu.

Și unde nu dădura fuga la fereastră cumetrele, uluite, și începură să strige cu atîta foc la cei de afară vestea despre pruncul care vorbea, încît zvonul ajunse în curînd la urechile judecătorului, care porunci să fie adusă mama, ca s-o judece.

Urma s-o osîndească la moarte, cînd micuțul Merlin, pe care îl ținea în brațe, izbucni în chip atît de răspicat, încît să-l poată auzi fiecare:

— Nu chiar așa de curînd o să fie arsă pe rug! Căci dacă ar fi să fie osîndite la rug toți cei și toate cele care și-au făcut mendrele cu alții, în locul soțiilor sau ale soților lor, n-ar fi oameni aici care să nu trebuiască să fie arși pe rug! Aș putea să dovedesc lucrul acesta, dacă aș vrea. Ci eu îmi cunosc mai bine tatăl decît îl cunoști dumneata pe-al dumitale, iar mama dumitale știe mai bine cu cine te-a zămislit decît a mea, care nu știe cine a împuiat-o.

La auzul acestor cuvinte, judecătorul rămase înmărmurit: niciodată nu auzise vorbind un copil atît de nevîrstnic.

Trimise pe cineva s-o cheme fără zăbavă pe mama lui, spunînd că, dacă Merlin nu va dovedi ceea ce cuteza să spună, va fi ars şi el cu mama lui.

— De mi-ai da crezare, spuse pruncul, mai bine ai lăsa-o pe mama să plece şi n-ai mai face nici o cercetare în legătură cu mama dumitale.

— N-ai să scapi tu aşa, cu una, două! . . . Mamă, o întrebă judecătorul, cînd mama lui ajunse acolo, nu sînt eu fiul soţului dumitale adevărat?

— Pentru numele lui Dumnezeu, băiatul mamei, din cine te-ai trage tu, dacă nu din soţul meu, care a răposat?

— Doamnă, doamnă, interveni copilul, trebuie să mărturiseşti adevărul!

— Diavole! Satano! spuse doamna, făcîndu-şi semnul crucii.

— Ştii prea bine că fiul dumitale este vlăstarul unui preot, dovadă că, întîia oară cînd te-ai împreunat cu el, i-ai spus că te temi grozav să nu rămîi însărcinată, întrucît soţul dumitale era plecat. E adevărat?

— Fiul mamei, ai să dai oare crezare scornelilor acestui împielit?

— Dacă atît nu este de ajuns, reluă iar vorba pruncul, am să-ţi mai spun ceva. Cînd te-ai văzut însărcinată, preotul a umblat în lung şi-n lat în căutarea soţului dumitale şi atîta a stăruit încît l-a făcut să se culce cu dumneata. Datorită acestui fapt, soţul dumitale n-a bănuît cîtuşi de puţin că pruncul nu era vlăstar din viaţa lui.

Auzind toate acestea, femeia fu atît de tulburată, încît trebui să stea jos. Fiul ei se uită atunci la ea.

— Oricare ar fi tatăl meu, îi spuse el, eu sînt fiul dumitale şi mă voi purta cu dumneata ca un fiu. Aşadar, mărturiseşte adevărul.

— Pentru numele lui Dumnezeu, îndură-te de mine, fiule! Nu pot să mai ascund adevărul: a fost aşa cum a spus pruncul ăsta.

— Avea deci dreptate să pretindă că el ştie mai bine cine este tatăl lui decît ştiam eu care este al meu, şi n-ar fi drept s-o osîndesc pe mama lui, de vreme ce n-o osîndesc pe a mea. Dar, îi spuse judecătorul lui Merlin, pentru numele

lui Dumnezeu şi pentru cinstea ta, şi ca s-o pot dezvinovăţi în faţa oamenilor pe aceea din care te-ai născut, spune-mi cine te-a zămislit.

— Află că sînt odrasla unui Vrăşmaş care a păcălit-o pe mama. Şi află că Vrăşmaşii ăştia se numesc demoni masculi şi hălăduiesc în văzduh. Dumnezeu a îngăduit să am ştiinţa lor înnăscută şi ţinerea lor de minte şi ştiu, ca ei, cele săvîrşite, rostite şi trecute; dar, mai mult, din pricina bunătăţii mamei mele, datorită căinţei şi pocăinţei ei, Domnul Dumnezeu a îngăduit ca să cunosc deopotrivă şi lucrurile viitoare. Bunăoară, pot să-ţi dau în vileag faptul că mama ta, plecînd de aici, îi va povesti ce ţi-am spus eu preotului care te-a zămislit. Şi el va fi cuprins de o spaimă atît de cumplită, încît va fugi de acasă şi diavolul îl va îndruma către un heleşteu, în care se va îneca.

Chiar aşa a şi fost. După toate acestea, mama lui Merlin se retrase într-o mănăstire depărtată, în care vieţui cu ne-
spusă evlavie, şi aflaţi că băiatul crescuse în tihnă lîngă dînsa, pînă la vîrsta de şapte ani.

COPILĂRIA LUI MERLIN: TURNUL CARE SE NĂRUIE

Pe vremea aceea, era în Bretania un rege cu numele Constant, care avea doi coconăşi, numiţi Moine şi Uter Pendragon. Cînd regele se prăpădi, seneşalul său, care se numea Vortigern, puse să fie ucis mişeleşte micul Moine şi se încoronă rege în locul lui, dar cîrmui cu atîta răutate încît poporul îl ura şi, cum un om cumsecade îl luase cu dînsul pe Uter Pendragon într-un oraş străin, numit Bourges în Berry, regelui îi era tare teamă ca băiatul să nu se întoarcă într-o bună zi şi să-l detroneze. De aceea, voi să-şi clădească un turn atît de înalt şi de puternic, încît să nu poată fi niciodată cucerit. Meşterii se apucară de lucru, dar doar ce începea turnul să se ridice la vreo trei sau patru stînjeni deasupra pămîntului, că se şi dărîma. Vortigern îşi chemă

meșterii, zidari și îi povățui să folosească varul și mortarul cel mai bun pe care îl puteau găsi. Așa și făcură, dar pentru a doua oară turnul se năruî; apoi a treia și a patra oară: așa încît toată lumea era înmărmurită de mirare, iar regele era mîniat din cale afară.

Chemă la el pe cei mai de seamă cărturari și astronomi de pe pămînt și, după ce au chibzuit vreme de unsprezece zile, aceștia spuseră că turnul nu va rezista în vecii vecilor, dacă nu se va amesteca în mortar sîngele unui copil din flori, în vîrstă de șapte ani. De aceea, regele trimise doisprezece soli în lumea largă, să dea de un asemenea copil.

Într-o zi, doi dintre ei trecură printr-un cîmp întins, de la marginea unui oraș, unde niște copilandri jucau un joc cu crosa. Printre ei se afla și Merlin care, știind orice, află după ce anume umblau soli pe acolo. De îndată cîi văzu, se apropie de fiul unuia dintre cei mai bogați oameni din oraș și îl lovi atît de strașnic cu crosa lui peste picior, încît copilul izbucni în plîns și începu să-l ocărăscă numindu-l copil din flori. Solii se apropiară atunci ca să-l descoase. Dar, fără să le dea răgaz, Merlin se îndreptă rîzînd spre ei și le spuse:

— Eu sînt cel pe care-l căutați, băiatul al cărui sînge trebuie să-l duceți neapărat regelui Vortigern.

— Cine ți-a spus? îl întrebară solii, uluiți.

— Dacă-mi veți jura pe legea voastră că n-o să-mi faceți nici un rău, am să vă însoțesc și am să vă spun de ce nu rezistă turnul. Dar, mai întîi, am să vă arăt că mai știu multe alte lucruri.

Și le povesti, fără să sară un cuvînt, cum regele Vortigern voise să clădească un turn și cum turnul se dărîma mereu, și ce spusese astronomii, și toate celelalte, așa încît solii își spuneau în mintea lor: « Copilul ăsta ne spune lucruri minunate, și ne-ar plăcea mai curînd să fim sperjuri cîte zile vom mai avea de trăit și să riscăm să ne pierdem avuțiile, decît să-l ucidem ». Atunci Merlin, care citea în gîndul lor, își luă bun rămas de la mama lui și porni de bună voie cu ei. Călăriră mult pînă cînd ajunseră într-un oraș și, cînd ieșeau din oraș, văzură un sătean care purta niște bocanci mari și avea o bucată de talpă în mînă. Trecînd pe lîngă el, Merlin începu să rîdă și le spuse tovarășilor săi de drum:

— Săteanul ăsta, care crede că va trebui să-și repare bocancii în timpul pelerinajului, va muri înainte de a ajunge acasă. Solii îl descusură pe omul acela, iar el le spuse că tocmai își cumpărase bocancii de la tîrg, cum și talpa aceea, ca să-și repare cînd se vor rupe, căci avea de gînd să se ducă în pelerinaj pe Pămîntul Sfînt. Mirați, porniră după el și nici nu făcură o leghe de drum, cînd îl văzură mort. Atunci se gîndiră, fieștecare în cugetul său: « Mai bine am îndura mii de schingiuri, decît să ucidem un copil atît de înțelept ». Și Merlin, care le cunoscuse gîndurile chiar în clipa aceea, le mulțumi.

COPILĂRIA LUI MERLIN: VORTIGERN ȘI BALAURII

Merseră în felul acesta pînă se apropiară de curtea regelui Vortigern. Cînd nu mai aveau decît un ceas de drum, îl întrebară pe Merlin ce să-i spună regelui.

— Povestiți-mi ce-ați văzut, le răspunse el, și asigurați-l că eu îl voi lămuri de ce i se tot năruie turnul.

Ceea ce și făcură, așa încît regele, uimit, îl chemă pe Merlin în fața lui și băiatul îi spuse:

— Rege Vortigern, vrei să știi de ce nu-ți stă turnul în picioare? Din pricină că sub pămînt, în locul unde are turnul temeliile, se află doi balauri care nu văd deloc, unul roșcovan și altul alb, care dorm sub două steiuri mari de piatră. Cînd simt greutatea turnului, se întorc, și turnul se dărîmă. Dacă spusele mele nu sînt adevărate, osîndește-mă să fiu ars de viu; iar dacă sînt adevărate, învinuiește-mi pe cărturarii și pe astronomii tăi, care pretind că se pricep la orice, dar nu știu nimic.

Îndată regele porunci să se adune toți muncitorii din partea locului ca să sape pămîntul, iar aceștia săpară atît de bine, încît fură scoase la iveală cele două steiuri mari de piatră. Și de îndată ce o ridicară pe prima, se ivi un balaur alb, atît de mare, atît de semeț și atît de pocit, încît toată lumea se

retrase în grabă de-a îndărătelea. Apoi, sub cel de-al doilea stei, descoperiră un balaur roșu, care li se păru mai mare și mai sălbatic. Și nu trecu mult și amîndoi balaurii se treziră de-a binelea și se năpustiră unul asupra celuilalt sfîșiindu-se îngrozitor cu colții și cu ghearele. Bătălia ținu toată ziua, toată noaptea și a doua zi pînă la ceasul prînzului. Mai-mai să fie răpus cel alb; dar în cele din urmă, îi ieși o flacăra pe gură și pe nări care îl mistui pe balaurul roșcovan; după care se culcă și muri și el, la rîndul lui. Și Merlin îi spuse regelui că de-acum încolo putea să-și clădească turnul, nestingherit.

— Dar, spuse Vortigern, trebuie să ne lămurești ce înseamnă lupta celor doi balauri.

— Jură-te pe toți sfinții că nu mi se va face nici un rău. Regele jură.

— Îți voi spune că balaurul roșcovan te întruchipează pe tine, iar cel alb pe fiul regelui Constant, a cărui moștenire ai furat-o. Iar dacă cei doi balauri s-au luptat vreme îndelungată, e pentru că tu stăpînești de multă vreme regatul pe care l-ai luat. Și dacă balaurul cel alb l-a ars pe cel roșu, e pentru că Uter Pendragon va da poruncă să fii și tu ars. Peste trei zile va debarca în portul Winchester.

La auzul acestor cuvinte, regele fu cuprins de o cumplită frică și trimise de zor o mare armie la Winchester. Dar cînd oamenii lui văzură stindardele lui Uter Pendragon pe corabia care îl aducea, îl recunoscură ca pe adevăratul lor senior, iar Vortigern se refugie într-unul dintre castelele lui. Rezistă acolo cîtva timp; dar asaltîndu-l, Uter Pendragon dădu foc fortăreței, și Vortigern pieri în flăcări. Așa să pățească toți trădătorii și mișei! [. . .]

DUCEA DE TINTAGEL

După aceasta, regele Uter dădu sfoară în tot regatul că își statornicește receptiile la curtea de la Carduel, în Galles, în fiecare an, în zilele de Crăciun, de Rusalii și de Toți Sfinții.

Veniră la curte o mulțime de doamne, de cavaleri și de domnișoare, și regelui i se aprinse inima după Ygerne, soția ducelui Hoël de Tintagel. La început nu lăsă să se vadă nimic, în afară de faptul că se uita la ea mai îndelung decît la celelalte; dar dînsa își dădu bine seama și, cum era tot pe atît de credincioasă pe cît era de frumoasă, se feri cît putu mai bine să se arate în fața lui, iar el trimise giuvaere tuturor doamnelor, ca să poată să-i dea și ei, așa încît ea nu putu să le refuze. Cînd adunarea se împrăștie, el îi spuse că-i răpise inima, dar ea se prefăcu a nu fi auzit. La receptiile următoare, regele nu se bucură de o mai bună primire. Vreme de un an suferi așa: cînd se afla departe de ființa iubită, era trist de moarte; cînd nu era în preajma ei, i se părea că nu va mai putea trăi, dacă nu va avea mîngîiere în dragoste. Văzînd aceasta, unul dintre cavalerii săi, pe nume Ulfîn, îi spuse:

— Mărite Doamne, ești tare copilăros cînd te gîndești să mori pentru o femeie. Eu, care sînt un biet om pe lîngă mărișta, dacă aș iubi așa cum iubești mărișta, nu m-aș gîndi să trec în rîndul morților: cine a auzit vreodată vorbindu-se despre o femeie care să se poată apăra, cînd este rugată frumos și onorată cu frumoase bijuterii? Lasă-te în grija mea.

Și începu să-i ducă ducesei zeci de daruri de toată frumusețea din partea regelui. Dar ea se ferea să ia ceva din ele, așa încît, într-o bună zi, el îi spuse:

— Doamnă, giuvaerele acestea pe care le refuzi sînt puțin lucru, cînd toate bunurile regatului din Logres, cum și locuitorii săi, îți stau la picioare.

— Cum așa? întrebă ea.

— Pentru că ai cucerit inima bărbatului căruia i se supun toți ceilalți.

— Despre ce inimă vorbești?

— Despre inima regelui.

Ygerne ridică mîna și își făcu semnul crucii.

— Dumnezeu, ce nelegiuit e regele cînd se prefăce că ține la soțul și stăpînul meu, ducele, și la mine și, cu toate acestea vrea să mă facă de rîs! Ferește-te să-mi mai repeți asemenea cuvinte sau îi voi da de știre ducelui și va porunci să fii răpus.

— Doamnă, ar fi o cinste pentru mine să mor pentru rege. Pentru numele lui Dumnezeu, fie-ți milă de rege și de domnia-ța, altminteri mare nenorocire se va întâmpla: nici dumneata, nici ducele nu v-ați putea apăra împotriva voinței sale.

— Cu voia lui Dumnezeu, spuse Ygerne plângînd, niciodată nu mă voi mai duce în vreun loc în care să mă poată vedea regele.

Așa a și făcut, pe cît i-a fost cu putință. Dar într-o unsprezecea zi după Rusalii, regele îl luă pe duce de mînă și-l așeză lîngă el, apoi îi spuse, arătîndu-i o cupă de aur:

— Dragă duce, trimite-i vorbă soției dumitale să primească această cupă, pe care i-o trimit eu și s-o golească în semn de dragoste față de mine.

— Măria-ța, îți mulțumesc mult! răspunse ducele, care nu se gîdea la ceva rău.

Și unul dintre cavalerii săi, care se numea Bretel, se duse din porunca lui în camera doamnelor și, îngenunchind în fața ducesei, îi spuse solia ducelui, soțul ei. Ea se roși toată, necutezînd să refuze, bău și voi să trimită cupa înapoi.

— Doamnă, îi spuse Bretel, ducele a poruncit s-o păstrezi, așa cum l-a rugat regele.

Apoi se întoarse la rege aducîndu-i mulțumiri din partea ducesei, care totuși nu rostise nici un cuvînt de mulțumire. Seara, cînd ducele se întoarse în palatul său, o găsi pe Ygerne plîngînd.

— Ah, spunea ea, tare aș vrea să mor!

— De ce, doamnă?

— N-am să-ți mai ascund, scumpul meu, căci la nimic nu țin mai mult pe lumea asta ca la domnia-ța. Regele spune că mă iubește, și toate sărbătorile acestea nu le dă decît de dragul meu. Cu toate acestea, dintre darurile pe care mi le-a trimis, n-am vrut să iau nici unul, în afară de cupa asta, pe care mi-ai trimis vorbă s-o păstrez. Te rog și îți cer, ca stăpîn și ca soț al meu ce ești, să mă duci înapoi la Tintagel.

Auzind toate acestea, ducele, mîniat foc, le trimise vorbă cavalerilor săi să părăsească orașul fără zgomot chiar în noaptea aceea, chiar de-ar fi fost nevoiți să-și lase tot calul, balîcul, care urma să vină după ei a doua zi.

NAȘTEREA LUI ARTUS

Dimineata, cînd regele află vestea plecării ducesei Ygerne, fu mai întîi atît de îndurerat, încît nu era inimă cît de aspră care să nu fi fost mișcată; apoi își chemă baronii la sfat și le spuse marea rușine ce i-o făcuse vasalul său.

— Măria-ța, îi spuseră ei, sîntem de părere să trimiți doi soli chibzuiți la ducele de Tintagel, ca să-i arăți ocara pe care ți-a adus-o și să-l poștești să se întoarcă la curte.

Zis și făcut; dar ducele spuse drept răspuns: « Regele m-a năpăstuit ». Atunci Uter Pendragon le ceru baronilor săi să-l ajute ca să pedepsească sminteala omului său de credință. Ducele se ferecase cu cavalerii în cel mai întărit dintre castelele lui, care fu apărat în așa fel, încît regele nu putu să-l ia cu asalt. Dealtfel, Uter Pendragon știa, prin iscoadele lui, că Ygerne rămăsese la Tintagel, așa încît ar fi ridicat impresurarea, dacă nu s-ar fi temut că baronii lui aveau să rămîna uluiți și aveau să-l dezaprobe.

Într-o seară, cînd stătea jos, în cortul lui, tare posomorît și îngîndurat, Ulfîn îi spuse:

— Măria-ța, de ce nu trimiți după Merlin?

— Vai, Merlin știe prea bine că n-am chef nici de băut, nici de mîncat, nici de dormit, nici de odihnă, și că va trebui să mor de chinul dragostei. Cu toate acestea, nu vine. Fără îndoială, nu mă iartă că vreau să răpesc soția vasalului meu; e oare vina mea, dacă nu pot să mi-o smulg din inimă pe Ygerne?

Cum rostea cuvintele acestea, Merlin însuși intră în cort. Regele, mai mulțumit decît am putea spune, îl luă în brațe și-l strînse cu drag la pieptul lui.

— Dragă prietene, îi spuse el, niciodată n-am dorit venirea vreunui om ca pe-a dumitale. Știi prea bine ce mi dorește inima, pentru că nu te-aș putea minți fără să-ți dai numai decît seama.

— Știu, măria-ța, îi spuse Merlin, și dacă ai îndrăzni să-mi făgăduiești o favoare, te-aș face să obții dragostea ducesei.

— Oh, nu-i lucru pe care să nu mi-l poți cere!

Atunci Merlin îl puse să jure pe cele mai de seamă moaște care s-au putut găsi; apoi porniră în mare taină cu Ulfîn

și merșeră și tot merșeră călare, pînă cînd ajunșeră la Tintagel.

Cu puțin înainte de a sosi la castel, Merlin descălecă de pe calul său de paradă și, după ce căută cîtva timp, culese o buruiiană și i spuse lui Ulfîn să și frece fața și mîinile cu ea. Numaidecît acesta căpăta înfățișarea lui Jourdain, unul dintre cei mai credincioși slujitori ai ducelui, lucru de care se minună grozav regele; dar, ungîndu-se și el la rîndul lui cu sucul acestei buruieni, ajunșe leit la asemănare cu ducele, în vreme ce Merlin căpăta înfățișarea lui Bretel. Schimbați așa, se înfățișară înaintea porții castelului, unde paznicul, care îi recunoscuse pe toți trei, îi lăsă să intre. Era noapte: falsul duce se duse în iatacul Ygernei. Duceșă îl primi bine, luîndu-l drept soțul ei, pe care îl iubea mult: și astfel fu zămislit preabunul nobil care, mai tîrziu, avea să se numească Artus.

Dimineața, tustrei plecară tot cum veniseră, și Merlin îi puse să se spele, și se spală și el într-un rîu, în care își reluară înfățișarea lor firească. Apoi îi spuse regelui:

— Măriașta, te-am făcut să ai ceea ce ți făgăduisem; e rîndul mărieștale acum să ți ții jurămîntul. Află că ai zămislit un fiu; vreau să mi-l dai mie.

— Ți-l dau, îi spuse regele.

Reîntorcîndu-se în tabără, aflară că ducele încercase o ieșire din castel și că, fiindu-i doborît calul, fusese răpus de pedestrașii lui, care nu-l recunoscuseră. Toți baronii erau nespūs de întristați, căci se gîndeau că moartea era o pedeapsă prea gravă pentru greșeala lui. Văzînd acest lucru, regele ținu sfat și i întrebă cum ar putea repara acea nedreptate. El însuși fu de părere că se cuvenea să cheme mai întîi rudele ducelui de Tintagel, ca să găsească o cale de împăcare.

Cînd soția lui Tintagel veni cu ai ei, baronii regatului îi spuseră lui Ulfîn, care era foarte înțelept, să vorbească el întîi.

— Seniori, ducele s-a prăpădit silit de rege, spuse acesta; dar vina lui nu era așa de mare încît să trebuiască a fi pedepsit cu moartea. Ci iată că soția lui rămîne împovărată de copii și regele i-a călcat și i-a prăpădit țarinile, aducîndu-i astfel pagube, ca și moștenitorilor și rudelor ducelui. Este așadar

drept să răscumpere o parte din pagubele acestea. Eu sînt de părere că se cuvine s-o ia de soție pe ducేశă și s-o cășătorească pe fica mai mare a ducelui cu regele Lot din Orcania, dacă acesta va primi.

Toți baronii fură de părerea lui Ulfîn și regele Lot din Orcania spuse că o va lua cu plăcere în cășătorie pe fica ducelui de Tintagel. Și toți își întoarșeră privirile către ducేశă. Duceșei i se umpluseră ochii de lacrimi și nu răs-punșe nimic; dar toate rudele ei spuseră că niciodată un suzeran nu făcuse cu vasalul lui o pace mai dreaptă. Și peste treizeci de zile se prăznui nunta regelui Uter Pendragon cu Ygerne.

Or, cînd semnele sarcinei ei începură să se vadă, ea îi mărturisi, plîngînd, soțului cum venise, după moartea ducelui, s-o viziteze, un bărbat care semăna atît de leit cu ducele, încît crezuse că era el.

— Draga mea, îi spuse regele, ar fi o mare rușine pentru mine și pentru dumneata, dacă s-ar afla că ai avut un copil atît de repede după nunta noastră. Îl vom încredința cuiva care îl va crește cu grijă.

Și cînd se născu pruncul, i-l dăruī lui Merlin, care îl încredință în taină unuia dintre cei mai cinstiți cavaleri ai regatului, numit Antor, a cărui femeie născuse și ea cu șase luni mai înainte. Ea și-l încredință pe propriul ei fiu unei doici și-l alăptă pe cel pe care i-l aduseră. Apoi, cînd veni timpul potrivit, Antor îl boteză pe băiat cu numele Artus și îl crescū în toată cinștea și grija, alături de propriul său fiu, care se numea Keu.

STEIUL MIRACULOS

Uter Pendragon a murit după șaisprezece ani, de Sfîntul Martin, la doi ani după Ygerne. Cum nu lăsa vreun copil cunoscut, baronii îl rugară pe Merlin să li-l caute pe cel pe care trebuiau să-l aleagă rege, pentru ca regatul să fie cîrmuit întru binele Sfîntei Biserici și întru chezășuirea poporului. Dar el le spuse doar să aștepte ziua nașterii

Domnului și pînă atunci să se roage lui Dumnezeu ca să-i lumineze.

În ajunul Crăciunului, toți baronii regatului Logres se duseră la Londra și printre ei Antor, cu Keu și cu Artus, cei doi copii ai lui, dintre care nu știa la care ține mai mult. Toată lumea luă parte la slujba de la miezul nopții, cu mare evlavie, apoi la slujba zilei. Și în timp ce mulțimea ieșea din Biserică, răsunară niște strigăte de uimire: un stei mare de piatră cioplită zăcea în mijlocul pieței: pe el stătea o nicovală de fier, în care era înfiptă o spadă pînă la mîner. I se dădu de veste numaidecît arhiepiscopului, care veni cu agheasmă. Și cum se apleca să stropească piatra, citi cu glas tare aceste cuvinte care erau scrise cu litere de aur: *Cel care va scoate spada asta va fi regele ales de Isus Cristos.* Cei mai supuși și cei mai bogați bărbați se și sfădeau între ei care să încerce cel dintîi. Dar arhiepiscopul le spuse: — Seniori, nu sînteți atît de înțelepți pe cît s-ar cuveni. Oare nu știți domniile voastre că Domnul Dumnezeu nostru nu se sinchisește de bogăție, nici de noblețe, nici de semeție? Doar unul, cel pe care l-a ales el, va izbuti, iar dacă nu s-o fi născut încă pe lume, spada nu va fi niciodată scoasă pînă cînd nu va veni el.

Atunci alese chiar el două sute cincizeci de oameni de ispravă care să-și încerce mai întîi norocul. Dar nici unul nu reuși să clintească spada din loc. După ei, încercară toți care voiră, dar în zadar, și veni ziua darurilor — Anul Nou. În ziua aceasta, era obiceiul să se țină un mare turnir la porțile cetății. După ce cavalerii luptară de ajuns călare, cu lancea, se iscă un atît de mare vîlmășag, încît tot orașul veni fuga să-l vadă. Keu, fiul lui Antor, care fusese făcut de curînd cavaler, de Toți-Sfinții, îl chemă pe frățiorul lui și-i spuse:

— Du-te și adu-mi sabia de acasă.

Artus era un flăcău chipeș și voinic, de șaisprezece ani, foarte îndatoritor și săritor: dădu pinteni calului spre casă, dar nu putu să găsească spada fratelui său, nici altă sabie, căci stăpîna casei le orînduise pe toate într-o cameră și plecase să vadă și ea întrecerea. Tocmai se întorcea de-acasă cînd, trecînd prin fața Bisericii, se gîndi că nu-și încercase și el puterile: numaidecît se apropie de steiul de piatră și,

fără ca măcar să descalece, apucă spada miraculoasă de mîner, o trage fără cea mai mică greutate și o aduce sub o pulpană de manta fratelui său, căruia îi spune:

— N-am putut să-ți găsesc spada, dar ți-o aduc pe cea din nicovală.

Keu o luă fără să rostească un cuvînt și porni în căutarea tatălui său:

— Tată, voi fi rege: iată spada din nicovală.

Dar Antor, care era bătrîn și înțelept, nu-l crezu cu nici un chip și îl făcu să mărturisească adevărul. Apoi, îl chemă pe Artus și-i porunci să se ducă să pună spada de unde o luase: băiatul înfipse lama în nicovală la fel de ușor cum ar fi înfipt-o în humă. Văzînd aceasta, înțeleptul îl strînse la piept:

— Dragă fiule, dacă te-aș face rege, eu cu ce m-aș alege?

— Tată, răspunse Artus, n-ar exista nimic din ce am eu peste care să nu fii stăpîn, de vreme ce ești părintele meu.

— Dragul meu, eu îți sînt tată adoptiv, nu însă cel care te-a zămislit. L-am încredințat pe propriul meu copil unei doici, pentru ca mama lui să te hrănească la pieptul ei. Și te-am crescut cum am putut eu mai bine.

— Te rog din suflet, spuse Artus, să nu mă renegi ca fiu al dumitale, căci n-aș ști încotro s-o apuc. Iar dacă bunul Dumnezeu vrea să am eu cîntărea de a fi rege, n-ar fi lucru pe care să ceri și pe care să nu-l capeți.

— Dragă doamne, îți cer în chip de răsplată pentru ce-am făcut eu pentru domnia-ta, ca fiul meu Keu să fie seneșalul domniei-tale cît vei trăi și, orice ar face el, să nu-și poată pierde dregătoria. De va fi nebun, de va fi mișel, îți vei spune că poate n-ar fi fost așa, dacă ar fi fost alăptat de propria lui mamă, iar nu de o străină, și că, poate, din pricina măriei-tale este așa cum este.

Și Artus jură pe cele sfinte că-l va ține mereu pe Keu în dregătoria aceasta.

Antor așteptă ceasul vecerniei și, când toți baronii se găseau adunați în Biserică, plecă după arhiepiscop și îi ceru îngăduința ca fiul său cel mai tânăr, care încă nu era cavaler, să încerce și el. Și Artus scoase spada fără greutate și i-o dădu arhiepiscopului, care cântă cu glas tare *Te Deum laudamus*¹.

Baronii murmurau, totuși, spunând că nu se putea ca un băiat de asemenea obârșie de jos să ajungă suzeranul lor. Lucru de care se mînie foc arhiepiscopul, spunând că Dumnezeu știe mai bine decît ei vitejia fiecăruia; cu toate acestea, îi porunci lui Artus să vîre spada în nicovală cum fusese, apoi le spuse nemulțumiților să mai facă o încercare. Și toți mai încercară o dată, dar nici unul nu izbuti.

— Sînt tare smintiți cei ce merg împotriva vrerii Domnului nostru Isus Cristos! izbucni slujitorul Domnului.

— Sfințiașta, îi spuseră baronii, noi nu mergem împotriva vrerii Domnului, dar prea e de mirare ca un om cu o asemenea obârșie de rînd să ajungă astfel suveranul nostru. Îți cerem să lași spada în steiul de piatră pînă la Intrarea în Biserică.

Arhiepiscopul le făcu hatîrul acesta, dar veni și Intrarea în Biserică și nici unul dintre ei nu putu să smulgă spada. Văzînd acest lucru, arhiepiscopul îi spuse lui Artus:

— Haide, fiule, și dacă Domnul Dumnezeu vrea să cîrmuiești domniașta poporul, dă-mi spada aceea.

Și unde-mi trase Artus spada fără mai mare strădanie decît dacă ar fi fost înfiptă într-o turtiță de unt. Oamenii din popor plîngeau de bucurie și de milă; dar baronii

¹ Pre tine te lăudăm, Doamne! (lat.).

cerură să se reînceapă proba la Paști. Cînd veniră Paștile, se întîmplă tot la fel. Atunci se împăcară cu gîndul de a-l recunoaște pe Artus drept alesul lui Dumnezeu: dar mai ținură ca înscăunarea lui să fie amînată pînă la Rusalii. În ziua de Rusalii, băiatul îngenunche pentru ultima dată în fața steiului de piatră apoi apucă spada cu mîinile împreunate și o scoase cu ușurință.

O duse de-a dreptul la altar și o puse deasupra. Apoi fu uns și înscăunat. După ce se termină liturghia, toți văzură, ieșind din sfîntul lăcaș, că steiul dispăruse. [. . .]

NĂVĂLIREA SAINILOR

Povestea ne spune acum că regii Lot din Orcania, Agustan din Scoția, Urien din Gorre, Ydier din Cornouaille, Nantre din Garlot, Carados Biébras, Tradelinan din Norgalles, Clarion din Northumberland, Brangore din Estrangore, Belinant din Sorgalles și ducele Escan din Cambenic, înfrînți de regele Artus la Kerléon, mărșăluiră toată noaptea cu oamenii lor în dezordine, îndurînd frigul și foamea, unii călare, alții în lectică, pentru că erau prea betejiți pentru a merge călare.

A doua zi ajunseră în orașul Sorhaut, care aparținea regelui Urien din Gorre, și rămaseră aici pentru cîtăva vreme să se refacă și să-și îngrijească bolnavii și răniții.

Nu se aflau acolo decît de puțină vreme, cînd sosiră soli din Cornouaille, din Orcania, care le povestiră că sainii necredincioși, în lipsa lor, le cotropiseră pămînturile, în care pustiau țarinile, distrugeau tîrgușoarele, orașele și castelele întărite, treceau totul prin foc și sabie și pricinuiau atîtea pagube, încît pînă și inima cea mai împietrită și cea mai ticăloasă nu se putea stăpîni să nu fie cuprinsă de mare milă față de doamnele și de fecioarele de care își băteau joc și de copiii pe care li-i ucideau în brațe; iar cînd oamenii de jos se ascundeau în cîteo pivniță sau în vreo subterană, sainii le puneau foc și îi ardeau.

La vestea aceasta n-a existat rege, pînă la cel mai îndrăzneț, pe care să nu se înfioare carnea, căci îi pierduseră pe mulți dintre ai lor și nu puteau aștepta nici un ajutor de la regele Artus. Tot ce le îngăduiau puterile era să-și umple fortărețele și orașele cu de toate, în așa fel încît să împiedice aprovizionarea păgînilor. Se hotărîră să apere în felul acesta mărcile Garlot, Gorre, Cornouaille și Orcania, care erau primele amenințate.

GALESSIN

Și așa veni regele Nantre, însoțit de trei sute de luptători în armuri, să-și îndestuleze cu de toate cetatea de la Huide-sant. Fu primit cu mare bucurie, căci sainii începuseră să se arate pe cîmpia din preajmă. Soția lui, Blasina, era fiica ducelui de Tintagel și a Ygernei. Aveau un fiu de șaisprezece ani, de o rară frumusețe, care se numea Galessin.

Într-o bună zi, băiețandru veni să-și spună ceva mamei lui. — Doamnă, nu ești dumneata sora acelui rege Artus, cel atît de viteaz și de bun cavaler, care a zdrobit, cu o mîna de oameni, unsprezece regi?

— Dragă fiule, află că Artus este fratele meu și unchiul tău, și rudă de aproape cu tatăl tău prin Uter Pendragon. Dar baronii din țara aceea nu l-au voit ca rege, deși fusese alesul Domnului nostru Isus Cristos.

Și îi povesti isprava cu steiul de piatră așa cum se petrecuse.

— Ei bine, reluă Galessin, deie Domnul să nu mor mai înainte ca regele Artus să mă fi făcut cavaler! Căci niciodată nu voi fi investit cavaler decît de mîna lui, iar eu, dacă am

să pot să-mi dovedesc vrednicia, încît să-mi încingă dînsul spada, n-am să mă mai despart niciodată de el.

Fără știrea tatălui, trimise un sol la vărul său, Gauvain, ca să-i împărtășească și lui ce-și pusese în gînd să facă și ca să-i dea întîlnire la Neuve Ferté din Brocelianda, în a treia zi după Paști.

FECIORII REGELUI LOT

Ca și regele Nantre, regele Lot plecase și el în cetatea lui, cu numele Orcania, unde fusese primit cu mare alai, împreună cu baronii săi, întrucît iscoade saine se arătau prin împrejurimi. De la soția lui cu cununie, care și ea era fiica ducelui de Tintagel, avea patru feciori, numiți Gauvain, Agravain, Guerrehès și Gaheriet; Mordret, al cincilea, pe care îl credea vlăstarul lui, fusese zămislit de Artus — și iată cum.

În timp ce baronii regatului Logres erau întruniți la Carduel ca să-l aleagă pe urmașul lui Uter Pendragon, Antor și cei doi fii ai săi, Keu și Artus, locuiau în aceeași casă cu regele Lot. Regele, aflînd că Antor și Keu erau cavaleri, îi pofti la masa lui și îi culcă pe amîndoi în sală, în vreme ce Artus îi servea și își avea culcușul într-un ungher, așa cum se cade pentru cine nu este încă decît scutier.

Artus, care era un băiat frumos și tare vesel, se îndrăgosti de soția regelui Lot, care era frumoasă și durdulie. Într-o noapte, cînd regele plecase în taină după vreo treabă, fără s-o trezească pe regină, Artus se strecură cu îndrăzneală în iatacul reginei, apoi în patul ei; dar în pat nu mai cuteză să facă altceva. Cum se tot suceea cînd pe o parte, cînd pe alta, regina, aidoma unei femei pe jumătate adormite, îl luă în brațe, crezînd că este soțul ei sau — poate — prefăcîndu-se a crede. Și astfel își făcu pofta cu ea și i-o făcu și pe-a ei din plin. Apoi, de îndată ce regina adormi din nou, el se strecură tiptil afară.

A doua zi, la masă, fiindcă rămînea în genunchi puțin cam prea mult, în timp ce o servea, ea îi spuse:

— Ridică-te, tinere, ai stat prea mult îngenunchat.

— Oh, doamnă, cum ți-aș putea mulțumi pentru bună-tatea pe care ai avut-o față de mine . . .

— Ce bunătate?

— Jură-mi că nu voi avea din partea domniei tale nici vreun rău, nici vreo muștrare.

Și după ce îi jură, băiatul îi povesti cum se culcase cu ea. Doamna se simți tare rușinată și se făcu roșie foc, dar nimeni nu avea să afle niciodată nimic. Și astfel Artus îl zămisli pe Mordret cu sora lui, fără să știe că-i era soră. La puțină vreme după întoarcerea regelui Lot la Orcania, Gauvain venea într-o zi de la vânătoare, îmbrăcat cu o haină de pîslă îmblănită cu hermină, ținînd în zgardă trei ogari și cu doi prepelicari după el. Era un băiețandru de toată frumusețea. Și povestea ne spune că fusese hărăzit cu un dar ciudat, căci, la ceasul cînd se scula dimineața, avea forța unui bun cavaler; cînd era soarele de trei sulii pe cer, puterea lui se dubla; la amiază ajungea de patru ori mai mare; apoi scădea la mărimea celei de la sculare; și pe la chindie, începea iar să crească, pînă la miezul nopții. Gauvain intră în sala în care mama lui ședea lîngă un foc mare și luminos care ardea cu flăcări în cămin. Și, văzîndu-l, mama începu să suspine.

— Mamă, ce ai?

— Vai, dragul meu, vă văd, pe tine și pe frații tăi, irosin-du-vă timpul cu nebunii, cînd ați putea să fiți de pe acum cavaleri la curtea regelui Artus, unchiul vostru. Baronii, care ar trebui să-l slujească și să-l iubească, nu vor, din înfumurare, să-l recunoască suzeranul lor, și se pare că nu asta este după vrerea Domnului, căci pînă acum mai mult au pierdut decît au cîștigat și iată-i și cu sainii în țară. V-o spun eu! Rău faceți că rămîneți aici să hăituiți vînatul cu ogarii, în loc să căutați să-i împăcați pe tatăl și pe unchiul vostru.

— Mamă, spuse Gauvain, pe credința pe care ți-o datorez, nu voi purta spada încinsă pe șold, nici coiful prins pe cap, pînă cînd nu mă va face cavaler regele Artus!

În clipa aceea intrau în sală cei trei frați ai lui și cînd aflară de ce plîngea mama lor, Agravain spuse:

— Desigur, Gauvinet, tu ești mai de învinovățit decît

oricare altul, căci tu ești fratele nostru mai mare și ar fi trebuit să ne fi și dus la regele Artus. Azi, nu facem altceva decît să ne distrăm, și poate că vom fi prinși ca pasărea în laț, întrucît sainii nu sînt departe.

Cei patru frați se înțeleseră așadar să plece în răstimp de două săptămîni, iar mama lor porunci să li se pregătească în taină arme și cai și să le potrivească tot harnașamentul. Între timp, sosi ștafeta lui Galessin: bucuroși, aflînd că vărul lor avusese același gînd ca ei, porniră să-l găsească la întîlnirea pe care le-o dăduse în pădurea Brocelianda; și toți cinci, fără învoirea părinților, porniră la drum împreună spre Londra, în Bretania, orașul de frunte al regatului Logres, bine înarmați, cu cai buni și cu suită bună, cum se cuvine unor fi de regi.

ÎNCĂIERAREA

Era pe la începutul lui mai la primenirea firii, cînd păsările cîntă în tihnă cu glasuri limpezi și cînd orice lucru arde de bucurie; cînd codrii și livezile de pomi sînt în floare și pajiștile înverzesc iar, așternute cu un covor proaspăt și mărunt de iarbă, amestecată cu flori de o suavă mireasmă; cînd blînde ape se întorc în fîgașele lor și cînd dragostea umple de bucurie fetele și flăcăii, cu inimă îmbietoare și voioasă prin harul vremii reînnoite.

Gauvain, Agravain, Guerrehès, Gaheriet și Galessin călăreau dis-de-dimineață pe caii lor de paradă, ca niște băieți tineri și delicați care vor să se ferească de greaua dogoare a amiezii, dar își aveau coifurile de fier pe cap și spada la oblînc, căci meleagurile acelea nu erau sigure, și erau urmați de o ceată de scutieri, toți băiețandri tineri că de-abia le dădeau tuleiele, iar niște feciori le duceau de dîrlogi caii de luptă cu armură de fier și caii de povară, încărcăți cu cele de trebuință.

Galessin, care era îndrăgostit, începu să cînte un cîntec nou și la auzul vocii lui răsuna cu drag codrii și pajiștile.

Apoi îl rugă pe Gaheriet să cînte cu el. Și cînd se săturară de cîntat, Galessin îi întrebă pe tovarășii lui:

— Acum să-mi spuneți ceva, de-ați avea o fată frumoasă, ce-ați face cu ea?

— Să răspundă mai întîi Agravain, sări Guerrehès, că el e fratele meu mai mare.

— Zău așa, spuse Agravain, dacă mi-ar da inima ghes, aș lua-o cu de-a sila.

— Zău că eu n-aș face așa, spuse Gaheriet: eu aș duce-o într-un loc în care să fie în siguranță. Iar tu, Guerrehès, tu ce ai face cu ea?

— Aș face-o iubita mea, dacă ar primi, dar n-aș silii-o cîtuși de puțin, căci dragostea n-ar mai avea nici un farmec, dacă nu i-ar face și ei tot atîta plăcere ca și mie.

— Gaheriet a răspuns cel mai bine și Agravain cel mai rău, spuse răspicat Gauvain, întrucît cel care ar vedea-o în primejdie n-ar trebui oare s-o apere după puterile lui? Și Guerrehès a grăit ca un înțelept, cînd a spus că nu va aștepta nimic decît de la iubire și de la curtenie: tot așa aș face și eu.

— Doamne-ajută! spuse Agravain, doar n-ar costa-o pe domnișoară nici vreun mădular, nici viața.

— Nu, dar ar costa-o onoarea, spuse Gauvain.

— N-aș da un nasture pe un bărbat care respectă o femeie, de îndată ce e numai el cu ea; de-o va lăsa să plece, niciodată nu va fi iubit, și lumea o să-și bată joc de el, fără să fie mai prețuit din pricina aceasta.

Cum discutau așa, zăriră în depărtare trîmbe de fum și un nor mare de praf și în curînd întîlniră niște țărani care fugeau înspăimîntați.

— E o ceată de saini, spuseră sătenii. Aduc cu ei cavalerii prizonieri, cu picioarele legate sub pîntecele cailor lor,

lovindu-i crîncen cu bîtele, și însoțesc un convoi de cai de povară și de căruțe în care au pus prada. Dau foc satelor și ucid pe oricine întîlnesc în cale.

— Dar regele Artus unde este? întrebă băieții.

— A plecat în regatul Carmelida încă de pe la jumătatea Păresimilor, după ce și-a aprovizionat bine mărcile și fortărețele.

— La arme, scutieri! strigară băiețandrii, fără să mai stea pe gînduri. Acum o să-i vedem pe cei viteji!

Și în timp ce descălecau de pe caii de paradă și își strîngeau chingile pe caii de luptă, Gaheriet îi spuse fratelui său:

— Agravain, adu-ți aminte să fii la fel de grozav cu sainii cum ai fost azi-dimineață cu fecioarele.

— Iar tu, Gaheriet, ai să-i lași în pace, cum lași femeile?

— Seniore, ești fratele meu mai mare: cînd vom fi încleștați în luptă, să ne arăți tot ce poți face.

— Aș fi un mare fricos, dacă n-aș lupta mai bine decît tine! Și am să mă duc prin unele locuri pe unde tu n-ai veni după mine decît cu prețul vreunui mădular.

Atunci Gaheriet începu să rîdă și-i spuse fără să se supere:

— Ei bine, ia-o înainte!

Și după ce le spuseră țăranilor cine sînt, cei cinci domnișori porniră întru întîmpinarea convoiului, urmați de oamenii lor și de o bună seamnă de săteni pe care îi înarmaseră. Se aflau la ceasul prînzului și era o căldură atît de cumplită, încît praful convoiului îi împiedica pe saini să vadă la o zvîrlitură de piatră înaintea lor. De aceea fură surprinși de iureșul furios al băiețandrilor. Gauvain zdrobea și rupea totul ca o săgeată de arbaletă: cu securea pe care o ținea în mînă, își spinteca dușmanii pînă la șezut. Și Agravain, Gaheriet și Galessin îl ajutau în așa chip, încît sainii o rupseră îndată la fugă, blestemînd ziua și ceasul în care se născuseră.

Ci iată că în vreme ce băieții și oamenii lor îi eliberau pe prizonieri și strîngeau convoiul, Gaheriet îi spuse iar lui Galessin:

— Intreabă-l acum pe fratele meu Agravain dacă mai are chef să întîlnească o fecioară.

— Gaheriet, răspunse Agravain privindu-l chiorîș, parcă n-aveai atîta chef de glumă mai înainte, în luptă.

— Dar și tu, dacă femeia cea mai frumoasă de pe pământ te-ar fi îmbiat atunci la dragoste, nu i-ai fi spus o vorbă pentru nimic în lume, mi se pare.

Și doar ce-l văzură pe Agravain că înhață un ciot de lance și îl izbește pe Gaheriet peste coif pînă ce lemnul se face țandări. Ci fratele mai mic nu-i răspunde la lovituri!

— Dacă te mai atingi de el, e vai de tine! izbucni Gauvain! La auzul acestor cuvinte, Agravain își scoate spada: izbește cu muchea ei atît de năprasnic în coiful fratelui său, încît sar scînteii din el. Dar Gaheriet nu ripostează la loviturile fratelui său mai mare.

— Ești prea înfumurat, desfrînatule! strigă Gauvain. Și cu mînerul spadei, îl lovește pe Agravain peste ureche atît de tare, încît îl doboară de pe cal, năucit de-a binelea. Apoi, în timp ce Galessin se apropie în grabă de victimă și îl ajută să încalece, Gauvain dă poruncă valetilor:

— Acum, adunați caii de povară.

REGINA ORCANIEI ȘI COPILUL MORDRET

Așa merg cei cinci domnișori cu oamenii lor, ducînd convoiul smuls de la saini; și nu le mai arde să cînte și să sporească. Pe cînd călăreau în tăcere printr-o pădure, întîlniră un scutier care părea că fuge, și care, călare pe un cal voinic și puternic, ducea un leagăn de-a curmeziș, pe șa.

— Seniori, strigă omul către ei, pentru numele lui Dumnezeu, salvați copilul acesta!

Și îi lămură că era al tatălui lor, regele Lot. Cum sainii îi amenințau fortăreața cea mai însemnată, cu zidurile dărăpănate în mai multe locuri, regele se hotărîse să-și pună la adăpost soția și pe ultimul lui nou-născut, copilul Mordret, în castelul său fortificat de la Glocedon. Pornise cu ei noaptea, printr-o ușiță secretă, însoțit de cîțiva cavaleri. Dar s-au întîlnit cu o ceată mare de saini, care îi zdrobiseră.

— Rămîi în pădurea asta cu caii de povară și cu băieții

noștri, îi spuse Gauvain scutierului, și să nu ieși de aici pînă nu primești vești de la noi.

La ieșirea din pădure, îl văzură în depărtare pe regele Lot, care fugea cu bruma de oameni ce-i mai rămăseseră, urmărit cu strășnicie de către păgîni. Și mai aproape, o doamnă frumoasă, cu părul răvășit, pe care doi saini o trăgeau de coșite, în urma cailor lor, cînd rochia ei lungă o făcea să se poticnească și n-o lăsa să se țină în pas cu caii.

— Sfîntă Marie, Maică Precistă, ajută-mă! striga ea. Și de fiecare dată cînd spunea « Sfîntă Marie », unul dintre păgîni o izbea atît de crud cu mînușa lui de fier peste față, încît o doboră la pămînt. Uneori rămînea leșinată în drum, atunci păgînul o lua și o așeza de-a curmezișul șeii; dar numaidecît ea aluneca de pe cal, țipînd ca o femeie pe care o rănești.

— De ce n-oi fi murit! În vecii vecilor n-am să-ți cedez! Văzînd aceasta, sainul începea s-o tragă din nou de păr. Și ea era atît de răgușită, că abia mai putea să strige după ajutor.

Recunoscîndu-și mama, Gauvain își simți inima strîngîndu-se atît de tare încît, dacă-l mai ținea puțin așa, și-ar fi pierdut cunoștința.

— Păgînule! strigă el, înfigîndu-și pintenii cu atîta încredinare, de țîșni sîngele din coastele calului său de luptă. Ah, ticălosule! Sainule, las-o pe doamna aceasta! Nicicînd, în nici o zi din viața ta, n-ai săvîrșit vreo nebunie pe care va trebui s-o plătești atît de scump!

Se și năpustise asupra păgînilor, care fură amîndoi uciși mai înainte de-a fi putut să se desmeticească. Și cei patru frați săgeau de pe caii lor pe trupul celui care o răpise pe regină, și unul îi tăia capul, altul îi reteza cele două brațe, al treilea îi vîra sabia în pîntece, al patrulea tăbărî pe el cu împunsături de spadă. Apoi dădură fuga la mama lor, care plîngea cu lacrimi fierbinți frîngîndu-și mîinile, așa încît, deschizînd ochii, se văzu în brațele lui Gauvain, înconjurată de copiii ei. Atunci, după ce aduse mulțămîntă Domnului, spuse:

— Scumpii mei copii, Gauvain, nu plîngeți, căci nu sînt decît rănită. Vai, de nu l-aș fi pierdut pe fiul meu Mordret și pe tatăl vostru, soțul meu, care s-a luptat aproape singur

împotriva a cincizeci de păgîni, într-un răstimp mai lung de cît ar fi nevoie ca să străbați pe jos o jumătate de leghe! Multă vreme l-am rugat cu lacrimi în ochi să fugă. Cuțitele și sulile păreau că plouă din cer asupra lui.

— Mamă, spuse Gouvain, despre rege, părintele nostru, n-avem nici o știre, dar Mordret este teafăr.

La auzul acestor cuvinte, regina scoase un suspin și leșină din nou. Cînd i se îmbujoră iar obraji, Gouvain îi spală cu mare grijă fața, mînjită toată de sînge. Apoi îi făcură o lectică între doi cai de paradă, care fu așternută cu iarbă proaspătă, și o culcară în ea. După aceea, în tovărășia slujitorilor și a scutierului care îl purta pe micul Mordret, cei cinci domnișori o duseră pe regină și prada smulsă de la saini în orașul Logres, în Bretania, aflat la patru leghe de acolo. Fură primiți cu mare bucurie și fură îndrăgiți fără zăbavă pentru vitejia și înțelepciunea lor. Dar acum povestea părăsește subiectul acesta și tărășește despre regele Artus și despre cei patruzeci de tovarăși ai lui.

BĂTĂLIA DE LA CAROHAISE

Și merșeră și merșeră pînă cînd ajunseră la Carohaise, în Carmelida, unde regele Léodagan se afla la sfat în palat, cu baronii lui. Se înfățișară ținîndu-se de mîna și se plecară toți în față, rînd pe rînd. Apoi regele Ban, care era foarte priceput la vorbă, spuse că veneau să-i ofere serviciile lor, cu condiția să nu-i întrebe cine sînt. Léodagan primind, se duseră să mîne la un nobil de rang mic, numit Blaire, bogat și chibzuit, a cărui soție, cu credință față de Dumnezeu și față de cele lumești, se chema Lionella.

Sosiseră doar de vreo săptămînă, cînd armata dușmană se și ivi în fața cetății Carohaise. Sfetnicul Romei, Pontius Antonius, care era un foarte bun și viteaz cavaler, se afla în fruntea romanilor, ducele Frolle îi conducea pe alemani, iar regele Claudas pe oamenii din Pămîntul Pustiu.

Era într-o marți seara, în 30 aprilie. De îndată ce pîndarii zăriră în depărtare primii călăreți ai dușmanilor și fumul

pîrjolurilor, se închiseră porțile și toată lumea dădu fuga la arme. Oamenii regelui Léodagan se orînduiră sub aceeași flamură de azur cu trei dungi de aur, pe care o ducea seneșalul Cléodalis. Artus și bunii lui tovarăși se adunară sub steagul lui Merlin, de pe care un mic balaur cu coadă lungă și răsucită părea că aruncă flăcări; ți se părea că-i vezi limba mișcîndu-se neîncetat în gura larg deschisă. În timpul acesta, primii călăreți dușmani, ajunși la malul șanțului, își aruncară cu neobrăzare sulile în poartă; după aceasta, își întoarseră caii și începură să adune vitele părăsite în țarini de către țărani.

Văzînd lucrul acesta, Merlin, urmat de însoțitorii lui, își croi drum pînă la poartă.

— Deschide și lasă-ne să ieșim! îi spuse el paznicului.

— Seniore, n-am poruncă de la rege.

— Deschide, sau de nu e vai de tine!

Și, punînd mîna pe bîta, Merlin o ridică, deschide cele două porți atît de ușor, de parcă n-ar fi fost închise cu o broască bună, coboară podul împingîndu-l aprig și iese cu ai lui, după care podul se ridică singur, porțile se închid singure, roțița broaștei se răsucește fără ajutor și bara cade la loc din propria ei pornire.

În vremea aceasta, cei patruzeci și unu de tovarăși, după ce împrăștiaseră o ceată de alemani care aduceau niște turme, strînseră vitele ca să le întoarne spre cetate. Văzînd una ca asta, în sunete de clopoței, de goarne, de trompete și de tobe, alemanii ducelui de Frolle se năpustiră asupra regelui Artus și a luptătorilor lui.

— Sfîntă Marie! Maică Precistă, strigă Merlin, roagă-l pe preaiubitul tău Fiu să ne ajute și să ne susțină! Otînjiți-vă, viteji cavaleri! În luptă vom avea prilej să-i vedem pe cei viteji!

Spunînd așa, fluieră o dată: numaidecît o pleasnă de vînt stîrnește coșcogeamite vârtejul de praf, îndărătul căruia, dînd drumul frîului și înfigîndu-și pintenii, cei patruzeci și unu de luptători se năpustesc asupra dușmanilor orbiți și îi măcelăresc îngrozitor. De îndată Léodagan dă poruncă să iasă cavalerii lui pe șes întins, în două cete, una sub comanda sa, alta sub comanda seneșalului Cléodalis. Dar este primit cu strășnicie de către regele Claudas din Pămîn-

tul Pustiu și de către Pontius Antonius; lăncile se lovesc, spadele izbesc în coifuri și în paveze atât de cumplit, încât n-ai fi auzit nici tunetele cerului, iar locuitorii orașului erau asurziți de-a binelea.

Ci iată că se întâmplă ca oamenii lui Léodagan să fie respinși de către cei din Pământul Pustiu și regele fu răsturnat de pe cal și prins. Merlin știe lucrul acesta în aceeași clipă, la celălalt capăt al câmpului de luptă.

— După mine, viteji cavaleri! strigă el ridicându-și flamura roșie.

Și cei patruzeci de cavaleri, strânși în urmăși în goana cailor, se năpustesc ca o furtună asupra cavalerilor care îl duceau pe rege și îl eliberează, apoi, după ce-i dădură alte arme și un cal de luptă, pornesc în goană mare după port-drapelul lor pe strașnicii lor cai learcă de sudoare, se aruncă în ajutorul lui Cléodalis, care avea mult de furcă împotriva romanilor; doboară din prima izbitură tot ce gălesc în cale și încep să izbească puternic, ca dulgherii în bîrne.

Pontius Antonius, unul dintre cei mai viteji cavaleri din lume, nu mai putu îndura văzîndu-i astfel căsăpind și se aruncă în luptă cu cei mai buni luptători ai lui. Dar regele Artus jură să se măsoare cu romanul care se războia atât de aprig. Se duse să ia de la scutierii lui o nouă lance, zdravănă, cu fierul ascuțit, și se întoarse în galop.

— Măriașta, îi strigă regele Ban, ce vrei să faci? Ești prea tînăr și nu destul de voinic ca să te lupți cu lancea împotriva unui vlăjgan îndrăcit ca ăsta. Lasă-l pe seama mea, că sînt mai în vîrstă, mai vînjos, și mai înalt.

— N-ai ști niciodată cît îmi face pielea, spuse regele, dacă nu măș măsoara în luptă cu careva.

Și dădu pinteni atât de tare, încît țîșnea sîngele din coastele calului de luptă. Sub copitele calului pămîntul răsuna, iar pietrele zburau ca grindina. Romanul porni întru întîmpinarea lui; dar Artus își năpusti atât de năprasnic lancea, încît îi străpunse pavăza, cămașa de zale și trupul, în așa fel că fierul și cel puțin o lungime de un braț din lemnul lăncii îi străbătură șira spinării, și Pontius Antonius căzu mort la pămînt. Atunci regele își trase din teacă strașnica lui sabie Escalibor, cu care începu să facă minuni, retezînd brațe, pumni și capete. O, ce tînăr grozav! Văzînd

du-l, fiica regelui Léodagan, doamnele și domnișoarele de onoare, care urmăreau lupta de pe zidul orașului, își întindeau mîinile spre cer, înălțînd rugi spre Domnul nostru Isus Cristos și plîngeau de milă pentru crîncena trudă a armelor pe care o îndura, atât de nevrstnic încă și atât de mic. În vremea aceasta, regele Ban din Benoïc, care era foarte voinic și lat în umeri, îl căuta peste tot pe dușmanul său de moarte, regele Claudas din Pământul Pustiu. Soarele trecuse de amiază cînd îl zări în mijlocul alor săi: de îndată își luă zborul spre el, ca o săgeată de arbaletă. Își ridică spada cu amîndouă mîinile și în zadar regele Claudas își aruncă pavăza, ca să se apere, căci lovitura se năpusti atât de năprasnic, încît îi străpunse pavăza, oblîncul și calul între spete. Regele Ban voia tocmai să ia în picioarele calului pe dușmanul său care zăcea la pămînt și să-l strivească fără milă, cînd îl văzu la oarecare depărtare pe Bretel cu coapsa prinsă sub calul său doborît la pămînt și pe Ulfîn care îl apăra din răspuțeri: îi sare în ajutor, dar bulucul se închide peste ei; îndată, calul lui și calul lui Ulfîn sînt uciși; cei trei cavaleri se așază spate în spate și se apără cu îndîrjire. Vai, sau aventurat prea mult în mijlocul dușmanilor și puțin mai lipsește să nu se întîmple o nenorocire de care n-ar mai avea scăpare!

În momentul acela, Merlin, care știa orice, chemă pe regele Artus și pe regele Bohor și le spuse ce se petrecea.

— Ah, Doamne, strigă Bohor, dacă mi-ar ucide fratele, n-o să mai cunosc bucuria cîte zile voi mai avea!

— Urmați-mă, le spuse Merlin.

Și balaurul de pe flamura lui începu să arunce pe gură șomoioage aprinse, așa încît tot văzduhul deveni roșu-închis, iar drapelele dușmanilor luară foc. În spatele lui, prin vîlmășagul luptei, bretonii înaintau ca o uriașă corabie ce lasă în dîra ei două șiruri de cavaleri doborîți și de cai de luptă în goană, cu frîiele tîrîș între picioare. Ajunseră astfel la regele Ban și la ai săi care, pe jos, cu coiful scos din cercuri, lăsat pe ochi, cu cămașa de zale ruptă și deșirată, se apărau îndărătul unui morman de cai uciși și, ținîndu-și cu amîndouă mîinile spada, îi izbeau cu mînie pe cei care încercau să se apropie de ei.

Cînd își văzu fratele în starea aceasta, regele Bohor se

sprijini în cele două scări atît de înverşunat, încît li se îndoi fierul; dînd pinteni, se năpusti asupra oamenilor lui Claudas, şi, fremătînd ca un vultur uriaş, îi izbi atît de năprasnic, încît li se cutremurară rîndurile. Cu spada lui mînjită pînă sus de sînge şi de creieri, îi reteză, primului care-i ieşi în cale, capul de lîngă ureche, umărul stîng şi tot trupul pînă la cingătoare; celui de-al doilea, i se vedea ficatul şi plămînul după lovitura lui. Iar Artus şi tovarăşii săi îi urmau pilda atît de bine, încît Ban, Bretel şi Ulfîn, despresuraţi, putură să-şi potrivească în sfîrşit coiful şi să se înarmeze cu noi paveze; apoi, încălecînd pe nişte cai fără stăpîn, pe care îi prinseră din fugă scutierii, se avîntară iar în luptă.

Ducele Frolle, pe un cal înalt, foarte puternic şi foarte sprinten, făcuse toată ziua măcel cumplit printre oamenii lui Léodagan. Cînd văzu că romanii şi oamenii regelui Claudas o iau la sănătoasa iar oamenii lui încep să dea înapoi, îşi luă cu amîndouă mîinile ghioaga de aramă, atît de grea, încît un om obişnuit ar fi avut de furcă pînă s-o ridice, şi începu, voinic şi puternic cum era, să dea lovituri atît de năprasnice, încît în jurul lui curgea sîngele gîrlă. Cu toate acestea, după ce flamura lui fu doborîită la pămînt, cei care îl înconjurau începură să fugă, iar el, cu mare jale, întoarse calul şi se depărtă singuratic, în galopul voinicului său cal de luptă.

Tovarăşii lui Merlin şi cavalerii Carmelidei erau atît de prinşi cu urmărirea duşmanilor în dezordine, încît nu-l zăriră. Dar regele Artus porni pe urmele lui.

Îl ajunse din urmă într-o vîlcea întunecoasă, săpată între două păduri. Soarele asfinţea la ceasul acela şi toată lumina lui era zăgăzuită de munţii ce se ridicau de amîndouă părţile acelei scobituri adînci.

— Uriaş mişel, strigă Artus, întoarce-te sau vei pieri! Vezi doar că un singur om te urmăreşte!

Ducelui aleman îi fu mare ciudă cînd văzu că luptătorul care îl ameninţa aşa nu era decît un copilandru, pe lîngă el. Îşi întoarse calul şi se avîntă, cu ghioaga în mînă, apărat de un scut făcut din pielea de pe spatele unui elefant. La prima ciocnire, regele Artus îi străpunse umărul cu lancea; cu toate acestea, uriaşul nu se clinti de parcă ar fi fost o stîncă.

Îşi ridică ghioaga, ca să riposteze, dar Artus se feri de lovitură avîntîndu-şi calul înainte cu atîta vigoare, încît cei doi cai se izbiră şi căzură. Frolle era mult mai voinic şi mai puternic, dar fiind mai gras şi avînd patruzeci şi doi de ani mai era încă la pămînt cînd tînărul său adversar se năpustea asupra-i. Escalibor fulgera deasupra coifului său; ca să se apere de lovitură, Frolle îi scoase în cale ghioaga, care fu retezată. Atunci îşi scoate spada. Era una dintre spadele cu cea mai bună lamă din lume, chiar spada de care s-a folosit Hercule cînd l-a dus pe Iason în insula Colhida ca să cucerească lîna de aur, şi se numea Marmiadoise. De îndată ce ţîşni din teacă, atît de mare fu lumina ce-o răspîndea, încît tot ţinutul fu luminat şi Artus făcu un pas înapoi, ca s-o vadă mai bine strălucînd.

— Seniore cavalier, îi spuse uriaşul, nu ştiu cine eşti, dar pentru cutezanţa pe care ai avut-o de a mă asalta, am să-ţi cruţ viaţa: dă-mi armele şi am să te las să pleci.

La auzul acestor cuvinte, regele Artus se făcu roşu de ciudă.

— Dumneata însuţi, îi spuse el, pune jos spada aceasta şi predă-te fără condiţii, şi află că fiul regelui Uter Pendragon nu-ţi dă asigurări decît că vei muri.

— Eşti cumva regele Artus? Află aşadar (că eu sînt Frolle şi că sînt duce de Alemania. Eu stăpînesc tot ţinutul pînă la tarlaua Păşunilor; şi mai departe tot al meu ar fi, dacă s-ar putea trece pe acolo, dar nu se poate din pricina unei statui. Iuda a aşezat-o acolo în chip de piatră de hotar şi ca să arate pînă unde s-au întins cuceririle lui. I se spune *Hîda asemănare*: cei vechi spun că, de îndată ce va fi scoasă de acolo, aventurile vor înceta în regatul Logres; iar cel care o vede capătă de îndată monstruoasa ei mutră. Şi acum, fecior al lui Uter Pendragon, află că mă jur să nu mai cunosc gustul pîinii şi al vinului, atîta vreme cît te voi şti în viaţă.

Aşa grăi şi se năpusti asupra lui Artus, care se feri şi îl lovi în ochiul drept; dacă nu i s-ar fi răsucit spada în mînă, uriaşul ar fi fost răpus. Frolle simţi sîngele curgîndu-i pe obraz; furios, se repezi asupra lui Artus, care se dădea înapoi apărîndu-se cu o lovitură puternică a spadei sale Escalibor. Şi în acel moment şase cavaleri romani apărură pe panta muntelui, galopînd furtunos, urmăriţi de Ban, de Bohor şi

de Nascien. La vederea bretonilor, ducele Frolle se întoarce la calul lui; apucase chiar să încalece, când regele Artus îi dădu o atît de puternică lovitură peste braț, încît uriașul scăpă spada din mînă și, cu totul năucit, se aplecă peste oblînc. Dar calul, care era cel mai voinic și cel mai bun din lume, sări înspăimîntat de lovitură și porni valvîrtej prin pădurea întunecată cu ducele care mugea ca un taur. Se făcuse noapte. Ban și Bohor îl întrebară pe regele Artus dacă nu era rănit.

— Dimpotrivă, răspunse regele, căci am înfăptuit astăzi o cucerire pe care n-ai da-o nici pe cea mai bogată cetate din lume.

Spunînd așa, șterse spada sa Escalibor, mînjită pînă sus de sînge și de creieri, și o vîrî la locul ei, în teacă. După aceea o ridică de jos pe Marmidoise, spada uriașului, care scînteia ca un diamant în întuneric. Și cei trei regi, însoțiți de Nancien, porniră pe drumul către Carohaise.

GUENIEVRA DIN CARMELIDA

Și călăriră ei și tot călăriră, pînă cînd ajunseră la palat, unde regele Léodagan le făcu lor și tovarășilor lor cea mai frumoasă primire care i-a stat în putință.

După ce își scoaseră armura și își lăsară armele, fiica regelui, care se numea Guenievra, îmbrăcată în cele mai bogate veșminte pe care le avea, veni să le aducă celor trei regi apă caldă într-un lighean mare de argint. Îi spălă cu mîinile ei pe față și pe gît, îi șterse încetîșor cu un prosop alb și frumos brodat, îi puse fiecăruia o mantie pe umeri și cînd

îl văzu așa pe regele Artus, se gîndi că ar fi fericită femeia pe care un cavaler atît de frumos și de bun ar cînsti-o cu dragostea lui. Iar el, la rîndul său, o privi cu mult drag, căci era cea mai frumoasă femeie din cîte se aflau pe atunci în Bretania albastră: sub coroana de aur și de nestemate, chipul ei părea fraged, armonios colorat în alb și în roz; cît despre trupul ei, nu era nici prea gras, nici prea slab, umerii erau drepți și netezi, coastele înguste, șoldurile joase, picioarele albe și arcuite, brațele lungi și rotunde, mîinile durdulii și albe: era o încîntare. Dar lîngă atîta frumusețe, se mai găsea bunătatea, dărnicia, curtenia, chibzuința, vrednicia, blîndețea și îngăduința.

Cînd fu gata mîncarea, se întinseră mesele. Regele Bohor și regele Ban îl rugară pe regele Artus să ia loc între ei. În semn de cinstire, și Léodagan observă lucrul acesta, « Trebuie să fie suzeranul lor, se gîndi el. De-ar da Dumnezeu s-o ia în căsătorie pe fika mea! Căci atîtea virtuți cavaleresti nu s-ar putea găsi decît într-un bărbat de seamă. » În vremea aceasta, Guenievra îi oferea lui Artus vin în cupa regelui și, în timp ce-i întindea cupa, îngenuncheată dinaintea lui, el îi privea sîinii tari ca niște merișoare și carnea mai albă decît zăpada proaspătă și o dorea atît de mult, încît uită și de mîncare și de băutură. Se întoarce ușurel, ca vecinii lui să nu vadă nimic, dar Guenievra observă foarte bine.

— Mărite domnișor, bea, îi spuse ea, și să nu fii supărat pe mine că nu-ți spun pe nume, deoarece nu-l cunosc. Nu fi distrat la masă, căci la luptă nu ești deloc, cum s-a văzut îndeajuns astăzi.

Atunci Artus luă cupa și bău. Apoi o rugă să ia loc, spunîndu-i că a stat prea multă vreme în genunchi. Dar Léodagan nu vru să-i îngăduie.

După strîngerea fețelor de masă, preabunul rege veni să se așeze lîngă Ban, care îi spuse:

— Măria-ta, mă mir că încă nu ți-ai căsătorit fika cu vreun bărbat de seamă, căci este o fecioară tare drăguță și cuminte și nu ai altă odraslă căreia să-i poată reveni țara după moartea măriei-tale; trebuia să te fi și îngrijit pînă acum.

— Chiar așa, seniore, răspunse Léodagan, dar nu mi-a dat răgaz războiul; de șapte ani de zile regele Claudas din

Pământul Pustiu nu mai contenește cu hărțuielile. De bună seamă, dacă bunul Dumnezeu ar vrea să găsească un bărbat destoinic, care să mă poată apăra, așa da-o pe fîca mea și tot pământul, după ce voi muri, și nu măș uita nici la obîrșie, nici la rang.

Auzindu-l, Merlin zîmbi și îi făcu un semn regelui Bohor. Dar se apucară să vorbească despre altceva, așa încît Léo, dagan nu putu să le taie cuvîntul și să reia discuția între ruptă. Și după ce se strînseră mesele, Merlin dispăru.

VIVIANA

Merlin se duse în pădurea Brocelianda, cea mai plăcută din lume, înaltă, răsunătoare, frumoasă pentru vînat și plină de căprioare, de cerbi și de cerbi-lopătari.

Acolo viețuia un nobil de rang mic, numit Dyonas, care era finul Diane, zeita pădurilor. Mai înainte de a muri, ea îi hărăzise, în numele zeului lunii și al stelelor, ca prima lui fîcă să fie atît de dorită de cel mai înțelept dintre oameni, încît acela i se va supune de îndată ce o va vedea, și o va învăța știința lui prin puterea nigromanciei. Dyonas zămislî o fetiță pe care o numi Viviana, în limba caldeiană, ceea ce înseamnă: *Nimic nu voi face din ea*. Și Viviana, care avea atunci vîrsta de doisprezece ani, venea adesea să se joace și să se distreze în pădure.

Într-o bună zi, cînd ședea pe malul unui izvor limpede, al cărui pietriș lucea ca argintul fin, Merlin trecu pe acolo sub înfățișarea unui foarte frumos băiețandru. De îndată ce o văzu, fu cuprins de o admirație atît de mare, încît nu mai putu decît să se incline în chip de binețe, fără să scoată o vorbă. « Aș fi tare smintit, se gîndea el totuși (căci știa orice), dacă măș lăsa ademenit de păcat și dacă miăș pierde libertatea, ca să obțin desfătarea unei fecioare și s-o fac de rușine, mîniind pe Dumnezeu. » Dar ea îi spuse ca o fată cuminte și cu bună creștere:

— Îndure-se Cel ce ne cunoaște toate gîndurile noastre săș trimită acea vrere și acel curaj care săș priască.

Și în clipa în care îi asculta glasul, Merlin se așeză pe malul izvorului:

— Hei, cine ești dumneata, domnișoară?

— Eu sînt din partea locului, fîca unui mic nobil care locuiește în conacul de colo. Și dumneata, dragă domnule?

— Eu sînt un scutier rătăcitor și am pornit în căutarea stăpînului care mă învață meseria lui.

— Și ce meserie?

— De pildă, să dosesc un castel chiar de-ar fi împresurat de oameni care să-l asalteze și plin de oameni care să-l apere; sau să merg pe heleșteul ăsta, fără să mă ud pe picioare; să fac să curgă un rîu pe unde n-a mai văzut nimeni rîu niciodată, cum și multe alte lucruri, căci nu mi ș-ar putea propune ceva pe care să nu-l fac.

— Este o îndeletnicire foarte frumoasă, spuse fata, și tare aș vrea să văd și eu cîte ceva din toate astea; te-ai mulțumi, pentru osteneala dumitale, săș fiu pentru totdeauna prietenă, fără gînd rău sau josnic?

— O, domnișoară, îmi pari atît de blajină, încît îți voi arăta o parte din năzdrăvăniile mele, numai să mă pot bucura de iubirea dumitale, fără săș mai cer altceva.

Și cînd fata îi jură pe credința ei, el luă o nua și trase cu ea un cerc, apoi se așeză iar jos, lîngă izvor. Și, după o clipită, Viviana văzu ieșind din pădure o sumedenie de doamne și de cavaleri, de fete și de scutieri, care se țineau cu toții de mîna și cîntau atît de încetișor și de plăcut, încît îți era mai mare dragul să-i ascuți. Veniră și se așezară în jurul cercului pe care îl desenase Merlin, apoi dansatorii și dansatoarele începură să danseze dansuri fără seamăn de frumoase, în sunetul tobelor și al instrumentelor. În vremea aceasta, un castel puternic se înălțase în preajmă, cu o livadă ale cărei flori și fructe răspîndeau toate miresmele plăcute

de pe lume. Viviana, uluită, era așa de încântată privind lucrurile acestea, încît nu mai putea să îngaime un cuvînt; dar ceea ce o supăra un pic era faptul că nu pricepea decît refrenul cîntecului, care era acesta:

*Voirement sont amor
A joie commencées
Et finent à dolor.*¹

Serbarea ținu de pe la chindie pînă la vecernie, și cînd se terminară dansurile, doamnele și domnișoarele se așezară cu frumoasele lor veșminte pe iarba fragedă, în timp ce scutierii și tinerii cavaleri porneau spre livadă să se măsoare călare, aruncînd cu lancea în manechinul folosit ca țintă.

— Ei, cum ți se pare, domnișoară? o întrebă Merlin. Ai să-țiții jurămîntul?

— Dragă prietene, cu inima sînt întru totul a dumitale; dar pînă acum nu m-ai învățat încă nimic.

— Am să-ți vorbesc despre jocurile mele iar dumneata ai să le așterni în scris, căci știi să scrii.

— Dar cine ți-a spus asta?

— Dascălul meu m-a învățat!

În vreme ce stăteau așa de vorbă, doamnele și fetele se îndreptau dansînd către pădure, însoțite de cavaleri și de scutierii lor și pe măsură ce perechile ajungeau sub copaci, se spulberau; la rîndul său castelul dispăru și el; dar livada rămase, la rugămintea Viviane, și fu numită *Cuib de bucurii și veselie*.

— Frumoaso, îi spuse Merlin, vai, trebuie să plec!

— Cum? N-ai să mă înveți nici unul din jocurile dumitale?

— E nevoie de răgaz și de un loc de ședere. Și vreau să-mi făgăduiești în schimb că te vei dăruia chiar dumneata desfătării mele.

Fata chibzui puțin și spuse:

— Am s-o fac, domnule, după ce mă vei învăța tot ce voi voi eu să știu.

¹ Ba chiar sînt și iubiri ce încep firesc
În bucurie
Și care în durere se sfîrșesc.

Merlin o învăță numaidecît cum să facă să curgă un rîu unde îi va plăcea, cum și alte cîteva jocuri ușoare, ale căror cuvinte le scrisese pe un pergament, lucru pe care știa să-l facă foarte bine. Apoi își luă rămas bun făgăduindu-i că se va întoarce în ajunul zilei de Sfîntul Ion. Și Merlin se întoarse în Carmelida, unde cei trei regi fură bucuroși să-l vadă iar.

LOGODNA LUI ARTUS

Stimați seniori, le spuse într-o bună zi regele Léodagan, aflați că vă iubesc cu o dragoste mai mare decît vă închiș puiți, și așa se și cade să fac, întrucît mi-ați salvat regatul și viața. Nu-mi veți spune oare cine sînteți? Nu-i lucru pe lume pe care să-l doresc mai mult.

Cei trei regi se uitară la Merlin. Văzîndu-i șovăind, Léodagan fu atît de tulburat, încît i se umplură ochii de lacrimi. De aceea li se făcu mare milă de dînsul; îl rugară să ia loc pe un pat, alături de ei, și Merlin îi spuse, arătîndu-i-l pe Artus:

— Măriașta, iată-l pe domnișorul nostru. Află că, deși ești rege încoronat, el e un om mai de seamă decît măriașta. Noi cutreierăm lumea după isprăvi și tragem nădejde să-i găsim o soție.

— Oh, de ce să mai cătați? le răspunse Léodagan. Am fata cea mai frumoasă, cea mai cuminte și cea mai destoinică din cîte se află!

— Nu va fi refuzată, cu voia Domnului, spuse Merlin. Mare îi fu bucuria lui Léodagan cînd îl auzi grăind așa. Numaidecît, se duse s-o caute pe Guenievra și o aduse de mîină în cameră, apoi porunci să vină toți cavalerii care se aflau la castel și rosti cu glas tare:

— Stimate domnișor, pe care nu știu pînă acum cum să te numesc, primește-o pe fica mea drept soție, cu tot ce va avea ea onoruri și bunuri după moartea mea. N-aș putea s-o dau unui bărbat mai destoinic.

— Foarte mulțumesc! spuse Artus.

Léodagan puse mîna Guenievrei în mîna lui Artus și episcopul din Carohaise le binecuvîntă logodna.

— Măriașta, spuse atunci Merlin, află, măriașta, precum și toți cei aici de față că ți-ai dat fiica regelui Artus al Bretaniei, fiul lui Uter Pendragon. Măriașta și toți ai voștri îi datorăți închinare. Și acești doi viteji sînt frați buni și regi încoronați: unul este Ban din Benoïc, iar celălalt Bohor din Gannes. Și toți ceilalți tovarăși sînt fii de regi și de regine, sau de conți, sau de castelani.

La auzul acestor cuvinte, bucuria lui Léodagan și a celor de față fu atît de mare, cum n-~~a~~ mai fost cîndva vreuna asemănătoare. Toți îi aduseră închinare regelui Artus. După care se așezară la masă și regele Léodagan se gîndi că Domnul nostru Isus Cristos putea să facă de acum în colo cu el ce va voi, de vreme ce țara și fiica lui erau încredințate celui mai destoinic bărbat din lume. (. . .)

ARTUS ȘI DOMNIȘORII

Călăreau înarmați toată ziua, căci țara mișuna de saini. Într-o seară, cum fusese foarte cald, se odihneau la răcoare pe iarbă verde, la umbra copacilor, cînd văzură venind spre ei o ceată de domnișori, toți chipeși și bine înțoliți, care se țineau de mîna și întrebă unde era regele Artus.

— Iată-l colo, copii, înconjurat de vitejii lui, sub stejar, le răspunse Nascien. E cel mai tînăr dintre toți.

Numaidecît băiețandrii se duseră în fața regelui să înge-nuncheze.

— Măriașta, îi spuse cel mai mare, vin la măriașta cu frații, cu verii și cu rudele mele, ca la suzeranul nostru. Toți năzuim să primim de la măriașta ordinul cavalerilor și dacă vei îngădui, te vom sluji totdeauna cu lealitate și credință. În timp ce-ai lipsit măriașta, ei ți-au apărat țara împotriva dușmanilor, ca și cum ar fi fost a lor, și au îndurat pentru aceasta destul de mari suferințe . . . Iar dacă țin să știi toate lucrurile astea, e pentru că unui viteaz îi poți spune

ce-ai făcut pentru dînsul, în timp ce unui nemernic e de prisos să-~~i~~ spui: nu-~~i~~ face plăcere.

Cînd regele Artus îl auzi pe domnișor vorbind cu atîta înțelepciune, îl luă de mîna și-~~i~~ spuse să se ridice, ca și celorlalți; apoi îi întrebă cine sînt.

— Măriașta, eu mă numesc Gauvain și sînt fiul regelui Orcaniei, iar aceștia sînt frații mei Agravain, Guerrehès și Gaheriet. Așta mic și vînjos este vărul nostru Galessin, fiul regelui Nantre din Garbot. Iată-~~i~~ pe cei doi Yvain, fiii regelui Urien din Gorre. Acest voinic și viguros domnișor este Dodinel, fiul regelui Belinant din Norgalles; i se spune Sălbatecul, pentru că vînează prin codri cu mai multă înflăcărare decît orice om mistreții, cerbii și cerbii-lopătari. Și ceilalți sînt gentilomi, căci iată-l pe Keu d'Estraux și pe Keheddin cel Mic, care sînt ai regelui Brangore d'Estrangore, și pe Yvain-cu-Albe Mîini, pe Yvain-le-Clain, pe Yvain de Rinel, și pe Yvain de Lionel, care sînt vasalii regelui Lot, tatăl meu, și care sînt fii de conți. Acela, cu zîmbetul pe față și care e bine zidit, se numește Sagremor; este nepotul împăratului de la Constantinopole și a venit din țara lui îndepărtată să primească ordinul cavalerilor din mîna măriei-~~ta~~le; dacă va voi, vom fi tovarăși amîndoi, cît i-o plăcea să rămîna în țara aceasta.

Regele Artus le făcu o frumoasă primire băieților și-l îmbrățișă pe Gauvain.

— Dragă nepoate, îi spuse el, te investesc cu dregătoria de conetabil al palatului meu.

Și-l investi cu mînușa stîngă.

După cîteva zile ajunseră la Logres împreună. Chiar în seara aceea Artus le porunci băieților să plece să privegheze la biserică. Și regele Ban și regele Bohor ținură să privegheze cu ei.

La ieșirea de la slujba religioasă, regele o luă pe Escalibor, spada aceea strașnică pe care o scosese odinioară din steiul de piatră, și o prinse la șoldul stîng al lui Gauvain: apoi îi puse pintenul drept, în timp ce regele Ban îl încheia cu paftaua pe cel stîng; în sfîrșit, îi dăde îmbrățișare de investire. Îi investi la fel și pe ceilalți gentilomi și le împărți spade. Dar Sagremor nu voi alte arme decît pe cele din țara lui, și își păstră o frumoasă spadă pe care i-o dăruise

moșul lui, împăratul Adrian de la Constantinopole. Apoi fiecare dintre noii cavaleri îi investi la rîndul său pe cei din casa lui. În sfîrșit, toată lumea ascultă slujba sfintei liturghii, oficiată de arhiepiscopul din Brice, și luă parte la ospățul care a urmat. Dar regele nu voi să îngăduie nici cea mai neînsemnată luptă cu lancea, călare, întrucît, spuse el, creștinătatea și regatul aveau prea mare nevoie de brațele tuturor.

POVESTEA SFÎNTULUI GRAAL: IOSIF DIN ARIMATEEA

A doua zi, Merlin veni la regele Artus.

— Măriașta, știi că datorită Vrășmașului care m-a zămislit eu cunosc lucrurile trecute, săvîrșite și rostite. Domnul nostru Isus Cristos, care este atît de blînd și de îngăduitor, m-a hărăzit să știu deopotrivă lucrurile viitoare, și prin aceasta am scăpat de diavolii care voiau să mă înhațe. Am să-ți destăinui așadar, măriașta, ce vrea Dumnezeu să faci.

Pe vremea cînd Mîntuitorul nostru era pe lumea aceasta, cei din Roma puseseră în țara Iudeii un guvernator, pe numele său Pilat. Acest Pilat avea în slujba lui un cavaler numit Iosif din Arimateea, care era conetabilul casei sale și care, întîlnindu-l pe Isus Cristos în mai multe locuri, l-a iubit din toată inima, dar fără să cuteze să mărturisească, din pricina celorlalți evrei. Căci Mîntuitorul nostru avea mulți dușmani și puțini învățăcei; unde mai pui că printre aceștia se găsea unul, Iuda, care era mai puțin bun decît

sar fi cuvenit; și ceilalți nu-l iubeau defel, căci nu era prea arătos; nici el nu-i iubea mai mult.

Iuda era seneșalul casei lui Isus Cristos și, în calitatea aceasta, avea dreptul în anumite zile la zeciuială din venitul Mîntuitorului. Ci iată că într-una din zilele acelea chiar, Sfînta Maria se apucă să ungă cu aromă pletele fiului ei. Iuda se supără foc, făcînd socoteala că uleiul acela înmiresmat făcea de-a binelea trei sute de dinari și că, prin urmare, Sfînta Maria îl păgubea de treizeci de dinari. Ca să-i recăpete, se hotărî să ia legătura cu vrășmașii Mîntuitorului. Cu șapte zile înainte de Paștile evreilor, aceștia se întruniră la un bărbat, care se numea Caiafa, ca să chibzuiască bine cum ar putea să pună mîna pe Domnul nostru Isus Cristos. La sfatul acesta se duse și Iuda. Văzîndu-l, cei care erau acolo tăcură sau schimbă vorba, căci îl credeau un foarte bun ucenic: dar el le spuse că, dacă vor, are să le vîndă pe Domnul nostru Isus Cristos pe treizeci de dinari. Ei îi răspunseră că-l vor cumpăra cu dragă inimă și, cum unul dintre ei avea cei treizeci de dinari, îi și plăti. Iuda îi lămuri atunci cum vor putea să-l prindă pe Învățătorul lui și le atrase luarea-aminte ca nu cumva să-l confunde cu Iacob, care semăna leit cu el, pentru că erau veri buni.

— Dar cum îl vom recunoaște pe Isus Cristos? îl întrebă ei.

El le răspunse:

— Pe cel pe care am să-l sărut eu, să-l înhățați.

Dar Iosif din Arimateea se afla și el la sfatul acela, așa încît auzi spusele și toată uneltirea și fu cuprins de o mare mîhnire.

În joia următoare, Domnul nostru Isus Cristos veni la Simion leprosul, împreună cu Sfîntul Ion Evanghelistul, și cînd fură acolo, Iuda le dădu de veste dușmanilor Mîntuitorului, care se năpustiră cu mare putere în casă. Atunci mișelul îl sărută pe Isus Cristos și, în timp ce hainii îl înhățau, el strigă:

— Țineți-l bine, că e foarte puternic!

Așa fu prins Domnul nostru Isus Cristos. A doua zi, evreii îl duseră în fața procuratorului; dar nu putură să găsească nici un martor temeinic ca să arate că trebuie pedepsit cu moartea.

— Ce-am să răspund, le spuse Pilat, dacă monseniorul Tiberius, împăratul de la Roma, îmi va cere să justific moartea lui Isus?

— Pe capul nostru și pe capul copiilor noștri să cadă sângele lui! strigară evreii.

Atunci Pilat ceru apă, ca să se spele pe mâini și, cum nu găseau o oală, un evreu îi dăde un vas luat din casa lui Simion leprosul, tocmai acela în care mîncase Mîntuitorul și săvîrșise taina împărtășaniei în ziua Cinei.

Cînd Iosif din Arimateea află de moartea lui Isus Cristos, fu foarte amărît. Veni la Pilat și îi spuse:

— Sire, te-am slujit vreme îndelungată, eu și cu cavalerii mei, dar niciodată nu mi-ai dat nimic ca soldă.

— Iosife, cere-mi și am să-ți dau ce vei voi.

— Îți foarte mulțumesc, seniore. Cer trupul profetului schingiuit pe nedrept.

— Credeam că-mi vei cere mai mult, îi spuse Pilat. Am să-ți dau cu dragă inimă.

— Mii și mii de mulțumiri, sire!

Iosif veni așadar să ia corpul de pe cruce; dar evreii care îl păzeau refuzară să i-l dea, spunînd:

— Nu o să-l capeți, căci ucenicii lui ne-au încredințat că va învia, și ori de cîte ori va învia, tot de atîtea ori îl vom ucide noi.

Iosif se întoarse să-i povestească lui Pilat ce-i răspunseseră evreii. Procuratorul fu cuprins de mare mînie: chemă la el un om, numit Nicodim, și îi porunci să meargă cu Iosif; apoi, amintindu-și din nou de vasul pe care i-l dăduse evreul, îi spuse cavalerului său:

Iosife, țineai mult la prorocul acesta. Am un vas luat de un evreu din casa lui Simion și pe care mi l-a înmînat mie. Ți-l dăruiesc ție, în amintirea acestui Isus.

Lui Iosif îi păru bine și îi mulțumi cu căldură. Se duse cu Nicodim să ia cu împrumut de la un meșteșugar niște clește și un ciocan; apoi amîndoi scoaseră, în ciuda evreilor, piroanele cu care fusese pironit pe cruce trupul Mîntuitorului. Iosif îl luă în brațe, îl coborî la pămînt, îl spălă și, văzînd rănilor care sîngerău, strînse în vasul pe care i-l dăduse Pilat sângele care curgea din coastă, din picioare și din mâini. În cele din urmă, înveli corpul într-un bogat cearșaf, pe care îl cumpărase el, și-l înmormîntă sub o lespede pe care o tocmise la un cioplitor pentru propriul său mormînt.

În vremea aceasta evreii erau nespuse de mîniați pe Iosif și pe Nicodim; și, cînd aflară că Isus Cristos înviase, ținură sfat și hotărîră să pună mîna pe ei, noaptea, ca să-i ducă într-un loc din care să nu se mai audă niciodată vorbindu-se despre ei. Nicodim avea prieteni care îi dădură de veste, așa încît putu să fugă, dar Iosif fu prins și evreii îl zidiră în golul unui stîlp al casei lui Caiafa, stîlp care părea masiv, dar care era gol pe dinăuntru. Și cînd văzu Pilat că Iosif dispăruse, fu cuprins de jale, căci nu mai avea un prieten atît de bun, nici cavaler mai leal care să-l iubească mai mult decît el.

Dar Cel pentru care suferea astfel Iosif nu l-a uitat; veni la el prin stîlp. Cînd văzu Iosif Lumina, se minună și întrebă:

— Au cine ești? Pari atît de luminos, încît nu pot să te văd.

— Ci ascultă bine ce-am să-ți spun, îi răspunse Lumina. Eu sînt Isus Cristos, fiul lui Dumnezeu, și-am ținut să mă nasc din Fecioara Maria, pentru că trebuia ca lumea, care fusese dusă la pierzanie de o femeie, să fie mîntuită tot de o femeie. Și iată prețiosul vas care cuprinde sângele meu. Spunînd acestea, Domnul nostru Isus Cristos îi arătă lui Iosif vasul pe care acesta credea că-l ascunsese într-un loc neștiut de nimeni.

— Trebuie să păstrezi vasul acesta în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh, îi spuse Mîntuitorul, iar după tine cei cărora îl vei încredința tu. Și plata și răsplata ta vor fi că niciodată nu se va aduce jertfă fără ca opera ta să fie pomenită: căci potirul va închipui vasul în care ai păstrat sângele meu; vasul de împărtășanie așezat deasupra

lui, întruchipează lespeda cu care mi-ai acoperit corpul: antimisa, giulgiul cu care mi-ai înfășurat. Și n-am să te scot acum de aici; dar să nu te temi de nimic, căci nu vei muri din închisoarea aceasta, ci ai să fi eliberat din ea fără vreo năpăstuire sau vreo durere: iar pînă atunci vei vedea lumina asta și vei fi mereu lîngă mine.

Apostolii și cei ce-au scris Sfintele Scripturi nu pomenesc nimic despre cuvintele suspomenite nici despre închisoarea lui Iosif din Arimateea, întrucît știau despre ele doar din auzite și n-au vrut să aștearnă nimic în scris care să nu fi fost văzut și auzit de-a dreptul de ei. Dar toate acestea stau scrise în cartea cea mare a Graalului.

POVESTEA SFÎNTULUI-GRAAL: ELIBERAREA LUI IOSIF

Pe vremea cînd Isus Cristos a fost răstignit, Tiberius Cesar stăpînea imperiul de la Roma și îl mai stăpîni încă zece ani după aceea. Apoi, veni la rînd Gaius, fiul său, care trăi șapte ani. Apoi Claudius, care domni patrusprezece ani; apoi Titus. În cel de-al treilea an al domniei lui Titus, fiul lui, Vespasian, se îmbolnăvi de o lepră atît de duhni-toare, încît pînă și cei care îl iubeau cel mai mult nu putea să-i îndure duhoarea și îl duseră într-o încăpere de piatră, în care i se aducea mîncarea printr-o fereștrucă, pe o lopată cu coadă lungă. Tatăl său era nespus de întristat și făgădui că-i va oferi celui ce-l va lecu pe Vespasian tot ce-și va dori el.

Și iată că veni la el un cavaler din Capharnaum, care fusese în Iudeea pe vremea cînd Domnul nostru Isus Cristos mai era încă pe lumea aceasta. Și îi spuse împăratului:

— Măria ta, și eu am fost bolnav în tinerețea mea, dar se afla pe atunci, dincolo de mare, pe pămîntul Iudeei, un om căruia i se spunea bunul proroc și care făcea ologii să meargă și orbii să-și recapete lumina ochilor.

Cînd auzi împăratul lucrul acesta, trimise scrisori sigilate guvernatorului din Iudeea, care era atunci Felix, iar acesta

puse să se dea sfoară în toată țara că, de avea cineva vreun lucru pe care l-ar fi atins Isus, să-l aducă. O femeie bătrînă, numită Verona, se înfățișă înaintea lui:

— Sire, îi spuse ea, în ziua cînd îl duceau pe sfîntul proroc la locul schingiuirii, cum treceam pe aproape de el ducînd o bucată de pînză, m-a rugat să-i șterg fața, care șiroia de sudoare, și eu i-am învelit capul cu pînza mea și l-am zvîntat. Iar cînd, mai tîrziu, m-am uitat la ea, am văzut că chipul său rămăsese întipărit ca un portret.

Spunînd acestea, îi întinse pînza, și Felix văzu că chipul lui Isus Cristos se vedea pe ea atît de deslușit, de parcă ar fi fost pictat de curînd.

— Vă foarte mulțumesc, preabună doamnă, îi spuse el bătrînei.

Și o trimise fără zăbavă la Roma, unde împăratul o primi foarte bine. Cînd Titus se văzu cu pînza în mînă, se înclină de trei ori în fața ei, fără să vrea, lucru de care se mirară cei de față; apoi duse pînza în camera unde fiul lui era închis din toate părțile cu ziduri. Și de îndată ce văzu icoana cu chipul Domnului nostru Isus Cristos, căreia avea să i se spună mai tîrziu pînza Veronicăi, Vespasian se simți atît de sănătos la trup, de parcă niciodată n-ar fi suferit de ceva.

Atunci plecă în Iudeea, în care a dat poruncă să fie uciși atîția evrei, încît nu le mai știu numărul. Cînd află lucrul acesta, soția lui Iosif din Arimateea veni la el să-i spună cum dispăruse soțul ei. Dar în zadar ardea Vespasian la evrei, că ei nu voiau să-i spună nimic. În cele din urmă, totuși, se găsi unul care destăinui adevărul și care îl duse în fața stîlpului. Fiul împăratului puse să fie coborît în golul stîlpului chiar el, cu ajutorul unei frînghii, și îl găsi acolo pe Iosif în mijlocul celei mai vii lumini din lume, și Iosif îi spuse liniștit:

— Fii binevenit, Vespasian!

— Cine ești tu, care îmi spui pe nume?

— Sînt Iosif din Arimateea.

— Și de unde ai aflat numele meu?

— De la Acela care știe orice lucru. De la Acela care te-a tămăduit. Dacă ai vrea, te-aș învăța cum să-l cunoști și cum să crezi în el.

Vespasian se învoi, iar Iosif îi povesti cum, pe vremea împăratului Augustin Cesar, s'a întâmplat ca Dumnezeu să trimită un înger la o fecioară cu numele Maria, căreia i'a vestit că va fi însărcinată fără păcat cu Fiul Domnului; și cum ea răspunse: « Facă Domnul cu mine după vrerea lui, ca și cum ar face-o cu umila lui servă! » și cum, împlinindu-se sorocul, născu un frumos făt, căruia îi dădu numele de Isus Cristos: și îi mai povesti cum a fost răstignit pe cruce și cum a înviat. Așa încît Vespasian fu convertit. De aceea, ieșind din stîlp împreună cu Iosif, începu să vîndă tuturor celor care voiau evrei cu prețul de treizeci pe un dinar.

Văzîndu-l viu pe Iosif și mai tînăr la trup decît în ziua întemnițării lui, cu treizeci de ani în urmă, toată lumea se minuna; iar el se mira de mirarea lor, căci i se părea că închisoarea lui nu dănuise decît de vineri pînă duminică. Soția lui veni fuga să-l sărute: el o privi nedumerit, întrucît o găsea într-adevăr foarte schimbată. Peste noapte, auzi un glas care îi striga să se boteze, apoi să plece cu soția, cu liii și cu toate rudele lui, fără să ia nici aur, nici argint, nici încălțăminte și nici nimic altceva decît sfîntul vas. Și, într-adevăr, de a doua zi îi chemă pe toți ai lui și-i converti: apoi porni cu ei, luînd cu el preaprețiosul vas într-o arcă pe care le poruncise s-o construiască, spre pămînturi îndepărtate pe care le aduse întru credința lui Isus Cristos.

POVESTEA SFÎNTULUI GRAAL: SARRAS

Într-o seară, Iosif ajunse într-o cetate căreia i se spunea Sarras; de acolo și-au luat numele sarazinii: căci nu trebuie să le dăm crezare celor care pretind că au purces din Sarah, soția lui Abraham. În orașul acela domnea un rege numit Evalac Nerecunoscutul. Iosif fu arestat și adus în fața lui; dar, cerîndu-i să-i vorbească aparte, îi spuse:

— Dumnezeu creștinilor îți trimite vorbă să-ți reamintești de unde ai pornit ca să ajungi la înălțimea aceasta la

care te afli. Tu îți închipui că nimeni nu-ți cunoaște obîrșia, dar eu știu că te-ai născut la Meaux, în Franța, și că tatăl tău era un biet ciubotar. Și mai știu de asemenea, prin harul Înaltului Învățător căruia nimic nu-i este ascuns, că tu ții lîngă odaia ta, într-o ascunzătoare a cărei intrare n-ar putea-o găsi nici un muritor, o statuie de lemn cu înfățișarea celei mai frumoase femei din cîte s-au văzut vreodată și că în fiecare noapte o culci alături de tine și o faci de ocară pe regină, soția ta, cu această deșartă imagine.

La auzul acestor cuvinte, regele Evalac fu atît de uimit, încît ținu să cunoască adevăratul Adevăr al lui Dumnezeu, și Iosif îl lămurii; apoi, după ce-a dat foc idolului de care era îndrăgostit regele, îl boteză pe Evalac cu numele de Mordrain, ba chiar și pe ducele Seraf, cumnatul regelui, cu numele de Nascien. Și, în noaptea acelei zile, îl văzu pe însuși Mîntuitorul nostru ungîndu-l ca episcop pe fiul lui mai mare, Iosafat.

A doua zi, episcopul Iosafat, fiul lui Iosif, intră în templul din Sarras. Se apropie de un idol păgîn, care se afla pe altar, și îi făcu pe față semnul adevăratei cruci, apoi îl imploră atît de stăruitor, încît diavolul care se afla în idol începu să țipe că l-ar părăsi cu dragă inimă, dar că nu putea ieși pe gură, din pricina semnelui crucii.

— Atunci ieși pe jos! îi porunci Iosafat.

Și în clipa în care Vrășmașul ieșea pe acolo, îi aruncă cingătoarea în jurul gîtului, apoi îl trase cu de-a sila prin oraș. Diavolul urla atît de tare, încît toți cetățenii și toți meșteșugarii veniră fuga. Iosafat își desfăcu atunci cingătoarea și, înhățîndu-l pe demon de chică, îi porunci să mărturisească cine era: diavolul mărturisi că se numea Aselaphas și că avea însărcinarea să prindă oamenii în capcană dîndu-le știri false. Numai decît, orășenii care auziră acele

cuvinte se duseră fuga la botez, și regele Mordrain puse crainicii să strige o înștiințare prin care poruncea ca toți cei care nu voiau să se creștineze să părăsească țara. Și astfel fu adus regatul Sarras, prin convertire, în slujba lui Isus Cristos.

În ziua următoare, Iosif din Arimateea împreună cu fiul său Iosafat și cu ai săi porni iar la drum, luând cu el sfântul vas. Într-o noapte de iarnă, când era culcat cu soția lui, femeie cu grija celor cerești și a celor vremelnice, și laudată de toată lumea, auzi un glas care poruncea să cunoască truște.

— Sînt gata să dau ascultare poruncii Domnului, spuse Iosif, dar sînt atît de bătrîn și atît de slab, încît nu știu cum am să izbutesc.

— Nu te tulbura, reluă glasul acela, căci așa trebuie.

Iosif să culcă atunci cu soția lui și astfel îl zămisli pe Alain cel voinic, care avea să fie paznicul Graalului.

A doua zi, își văzu de drum cu toți ai săi, sub călăuzirea Domnului nostru Isus Cristos și merse și merse pînă ce, într-o sîmbătă seara, ajunse la marginea mării. Noaptea era luminoasă și luna strălucea peste valurile tăcute și pașnice. Episcopul Iosafat începu să se roage; apoi le porunci mai întîi celor care duceau chivotul în care se afla sfântul vas să înainteze cu îndrăzneală, și ei începură să meargă pe mare cu tot atîta ușurință de parcă ar fi mers pe uscat. După aceea, Iosafat își scoase cămașa, pe care o întinse pe apă. Cămașa nu se afundă. Îi spuse tatălui său să pășească pe ea, apoi își chemă rînd pe rînd toate neamurile, în număr de o sută cincizeci, poftindu-le să facă la fel: și pînza se mări atît încît să cuprindă pe toți. Atunci Iosafat și tatăl său Iosif apucară fiecare cîte o mîneacă și cămașa începu să plutească pe mare, în urma celor care duceau chivotul, pînă cînd ajunseră în Bretania albastră. Și, departe de a simți vreo frică în cursul acestei lungi călătorii, fură cuprinși de o beatitudine ciudată, care venea de la vasul în care se afla prețiosul sînge al lui Isus Cristos. De aceea, vasul acela s-a numit *Graal* sau *Gréal*, din pricina harului pe care îl răspîndea și pentru faptul că n-a existat vreodată vreo persoană care să se fi apropiat de el cu inima curată fără să nu-i fie pe plac.

POVESTEA SFÎNTULUI GRAAL: INSULA ROTITOARE ȘI CORABIA

În vremea aceasta, într-o noapte cînd Nascien se odihnea în patul său din cetatea Sarras, o mîină mare, de un roșu închis, îl ridică în slăvi și, îndată după aceea, îl lăsă jos, leșinat de-a binelea, în Insula Rotitoare. Vă voi spune că insula aceasta era numită așa, întrucît există oameni care se apucă de un lucru și care nu știu cum să-l ducă pînă la capăt, dar nu vreau să spun nimic fără să și explic.

La începutul începuturilor, cele patru stihii erau amestecate. Ziditorul le despărți: de îndată, focul și aerul, care sînt numai lumină și ușurătate, se înălțară la cer, în vreme ce apa și mai ales uscatul, care nu sînt decît o apăsătoare îngrămadire de murdării, căzură în jos. Dar, prin faptul că fuseseră amestecate vreme atît de îndelungată, nu se putea ca stihiile, patru la număr, să nu și fi dat una alteia cîte ceva dintre însușirile lor potrivnice. Așa încît, cînd Cerescul Părinte, care este un izvor de limpezime și de înțelepciune, curăți aerul pur și focul luminos, lucitor și călduros de orice resturi pămîntești, și apa rece și pămîntul greu de orice urmă cerească, rămășițele alcătuiră un fel de masă sau de fum, prea greoaie ca să se înalțe odată cu aerul, și prea ușoară ca să rămîină pe pămînt, prea umedă ca să se amestece cu focul, prea uscată ca să se împreune cu apa, și masa aceasta începu să plutească prin univers într-atît pînă cînd ajunse deasupra Mării Apusului, între insula Onagrina și portul Tigrilor. Acolo exista, în pămînt, o uriașă cantitate de magnet a cărui forță atrase și reținu părțile feruginoase, dar fără să fie destul de puternic pentru a împiedica părțile de foc și de aer de-a atrage masa către

cer: astfel încît rămase la suprafața apei. Pe de altă parte, începu să se învîrtească în jurul propriei sale osii, potrivit mișcării firmamentului, de care ținea prin părțile ei arse. Așa încît oamenii din partea locului o numiră *insulă*, deoarece era în mijlocul mării, și *rotitoare*, pentru că se învîrtea așa. Acolo fu aruncat Nascien leșinat.

Cînd își veni în fire, nu văzu în jurul său decît cerul și apa, căci nici iarba, nici vreun arbore nu putea să crească și nici vreo jivină să viețuiască pe materia aceasta. Atunci îngenunche cu fața către Răsărit și se rugă Domnului nostru Isus Cristos; și cînd se ridică, văzu apropiindu-se pe mare o corabie foarte înaltă și bogată, care în curînd acostă pe insulă. După ce ridică mîna și făcu semnul adevăr ratei cruci, intră în ea: nici urmă de muritor nu se afla înăuntru; nu văzu acolo, decît un pat măreț, la căpătîiul căruia zăcea, pe jumătate trasă din teacă, spada cea mai frumoasă și cea mai prețioasă din cîte s-au aflat vreodată; atîta doar că băierile sau legăturile cu care trebuia agățată teaca de centiron păreau făcute dintr-o materie sărăcăcioasă și fără preț, cum sînt cîlții de cînepă; atît de slabi, de altminteri, încît n-ar fi putut ține vreme de un ceas greutatea armei; pe lîngă asta, niște slove incrustate pe lama spadei atrăgeau luarea-aminte că ar putea s-o tragă fără primejdie doar cel mai bun cavaler din toate timpurile, și că agățătoarele vor fi schimbate într-o bună zi de o fecioară. În jurul patului erau înfipse trei fuse de lemn, dintre care unul era alb ca zăpada abia ninsă, al doilea roșu-închis ca sîngele de om, iar al treilea verde ca smaraldul; acestea erau chiar culorile lor firești, fără vreo zugrăvire meșteșugită. Și pentru faptul că ați putea să vă îndoiiți de minunea aceasta, am să vă spun ce era de adevărat cu cele trei fuse, cu spada aceea și cu corabia.

POVESTEA SFÎNTULUI-GRAAL: ARBORELE VIETII

Cînd păcătoasa Evă ascultă sfatul Vrășmașului și culese fructul oprit, ea rupse din pom, odată cu mărul, ramura pe care atîrna. Soțul ei, Adam, luă mărul și lăsă ramura în mîinile soției, care o păstră fără să se gîndească. Ci iată că, de îndată ce mîncară din fructul pierzaniei, spre marea lor pagubă și spre a noastră, bărbatul și femeia își dădură seama că erau goi, și Adam se acoperi cu mîinile, iar Eva cu ramura.

Atunci Cel ce gîndește toate gîndurile îi strigă. Îi vorbește în primul rînd lui Adam, pentru că bărbatul era mai vinovat, soția lui fiind o fire slabă și făurită din coasta lui, și îi spuse acele cuvinte dureroase: *Ai să-ți mănînci pîinea cu sudoarea frunții tale*, dar nu vru ca femeia să scape basma curată, întrucît luase și ea parte la acea faptă rea, și îi spuse: *Cu jale și durere ai să naști*. Apoi i-a împins pe amîndoi afară din rai.

Eva ținea mereu ramura stufoasă: se hotărî s-o păstreze în amintirea pomului de la care i se trăsese toată năpasta și, cum pe vremea aceea nu existau nici coveți, nici cufere în care s-o poată pune, Eva o înfipse în pămînt. Dar acolo, ramura prinse rădăcini și, prin vrerea Ziditorului, creșcu atît de voinică, încît, în scurtă vreme ajunse un pom mare și frumos, alb ca zăpada la trunchi, la crengi, la frunze și la scoarță. Și asta pentru a închipui că Eva era neprihănită cînd sădise ramura. Iar arborele părea a le spune: «Nu fiți sperați pentru că v-ați pierdut moștenirea, căci nu ați pierdut-o pentru totdeauna».

Adam și Eva se simțiră încurajați la vederea acestui frumos pom de culoarea zăpezii și se apucară să-l înmulțească, rupînd din el ramuri pe care le sădiră și care crescură tot pomi albi, asemenea primului. Și astfel luă ființă o pădure, sub crengile căreia se duceau cu plăcere să se odihnească. Într-o vineri, cînd se așezaseră sub arbori, un glas le porunci să se împreune trupește. Dar, auzindu-l, bărbatul și femeia se simțiră cuprinși de rușine, căci nu puteau îndura gîndul de a se vedea și unul și altul săvîrșind o faptă atît de urîtă.

Ci vrerea Domnului era să orînduiască seminția omenească și să refacă astfel cea de-a zecea legiune de îngeri care căzuse din cer din pricina înfumurării și care nu putea fi readusă în cer; dar Ziditorului i se făcu milă de Adam și de Eva care se priveau plini de rușine și tare încurcați: îi acoperi de întuneric, și astfel fu zămislit Abel cel drept. Îndată după săvîrșirea împreunării, negura se împrăstie, și bărbatul și femeia băgară de seamă că primul pom, alb mai înainte, se făcuse verde ca iarba din pajiști; și, din ziua aceea, începu să înflorească și să rodească, ceea ce nu mai făcuse pînă atunci, și astfel ajunse, în amintirea seminței semănate sub el, în gîndul bun și în dragostea Creatorului. Toți cei care purceseră din el de atunci fură aidoma lui. Dar cei care se iviseră înainte rămaseră albi, fără flori și fără fructe.

Și astfel merse ră lucrurile pînă cînd Abel cel îngăduitor ajunse mare, iar fratele său Cain începu să-l pizmuiească și să-l urască. Într-o zi cînd Abel își ducea oile în preajma arborelui vieții, se duse să se adăpostească de soarele arzător la umbra crengilor verzi și adormi acolo. Îl auzi totuși venind pe fratele lui și se sculă ca să-i ureze bun sosit, căci îl iubea cu mare dragoste. Cain îi răspunse la binețe și-i spuse să stea iar jos, dar, în timp ce Abel se apleca, îl izbi cu o falcă de măgar atît de năprasnic, încît îi zbură creierii. Și astfel fu ucis Abel chiar în locul în care fusese zămislit, și se nimeri tot într-o vineri. Și se petrecu o mare minune, căci din clipa în care a fost răpus Abel, arborele vieții ajunse roșu-închis în amintirea sîngelui care fusese vărsat sub crengile lui. Și din clipa aceea n-a existat pom mai frumos și mai plăcut privirii; dar nu mai avea flori nici roade, iar ramurile lui se uscară, cînd fură sădite în pămînt.

POVESTEA SFÎNTULUI-GRAAL: SPADA CU BĂIERI CIUDATE

Trecu potopul fără pagubă, ca și toți pomii albi și verzi prăsiți din el; încă mai erau toți de toată frumusețea, pe vremea cînd a domnit Solomon, după regele David, tatăl său. Dumnezeu îi dăruie acestui Solomon toate științele și toată smerenia: cunoștea harurile pietrelor prețioase, puterile ierburilor, crugul firmamentului și al stelelor, și tot ce poate să cunoască un muritor; cu toate acestea, fu ademenit de frumusețea unei femei în așa măsură, încît săvîrși o sumedenie de lucruri împotriva vrerii dumnezeiești. Totuși, femeia aceea îl înșela și-l făcea de ocară cît putea mai bine, și el nu s-a putut feri niciodată de așa ceva: lucru de care nu trebuie să ne mirăm, căci, cînd vrea o femeie să-și pună inima și mintea în joc la viclenie, nici un bărbat nu i s-ar putea împotrivi. Și de aceea a scris Solomon în cartea lui care se cheamă *Pilde*: « Am făcut ocolul lumii și am căutat din răspuțeri: n-am găsit o femeie bună ». Chiar în seara în care a scris cugetarea aceasta, a auzit un glas care-i spunea:

— Solomoane, nu disprețui așa femeile. Prima noastră mamă i-a adus mare necaz bărbatului; dar o altă mamă îi va aduce o bucurie mai mare decît i-a fost necazul: și astfel o femeie va îndrepta ceea ce a săvîrșit rău o altă femeie. Și femeia aceea va fi lăstar din vița ta.

Solomon începu să chibzuiească și să cerceteze de aproape tainele dumnezeiești și Scripturile, în așa fel încît ghici venirea slăvitei Fecioare, care avea să-l nască pe Fiul Domnului. Dar, într-o noapte, glasul începu iar să vorbească și îi spuse:

— Această blajină și preferită Fecioară nu va fi sfîrșitul seminției tale. Ultimul ei vlăstar va fi un cavaler care va întrece în bunătate și vrednicie pe toți cei dinaintea lui și pe cei care vor veni după el, la fel cum soarele întrece luna. Solomon fu foarte bucuros de asemenea veste; cu toate acestea, îi părea nespus de rău că nu va avea parte să-l vadă și el pe cavalerul acela atît de viteaz, care urma să odrăslească din vița lui. Măcar i-ar fi plăcut să-i dea de

știre că-i ghicise venirea, dar în zadar căută să afle cum că nu găsi nici un mijloc pentru aceasta. Atunci se gândi că femeia pe care o iubea era mult mai isteasă și mai șireată decât un bărbat și își spuse că, dacă iar putea da cineva povață, ea era aceea: așa încât îi dădu în vileag ce avea în gând. Chibzui cîtva, apoi îi spuse:

— Stăpîne, am găsit chipul în care ultimul cavaler din seminția ta va putea să afle că i-ai prevăzut venirea. Cheamă toți dulgherii din regat și dă-le poruncă să înalțe o corabie dintr-un lemn care să nu poată putrezi mai înainte de patru mii de ani. Apoi îți vei lua din templul pe care ai poruncit să se clădească întru cinstea lui Isus Cristos spada părintelui măriei tale, regele David. Ai să-i scoți lama, care este cea mai ascuțită și cea mai bine călită din cîte au fost vreodată și, datorită științei măriei tale despre puterea ierburilor și despre harul pietrelor geme, vei înzestra lama aceasta cu o teacă fără seamăn, cu un mîner fără pereche și cu o măciulie făcută din felurite nestemate, dar cu atîta istețime, încît să pară făcute dintr-o singură gemă. Eu am să-i pun acestei săbii băieri de cînepă atît de șubrede, încît se vor rupe sub greutatea ei. Dar, de va voi Domnul Dumnezeu, o fecioară le va înlocui cu altele, care vor fi atît de frumoase și de bogate, încît va fi o încîntare să le privești. În felul acesta, fata aceea va drege ceea ce voi fi ticluit eu prost la spadă, așa precum Fecioara ce va să vină va îndrepta răul făcut de prima noastră mamă. »

Așa a și făcut și după șase luni, corabia era gata. Spada fu așezată pe un pat de toată frumusețea; dar femeia mărturisi că tot mai lipsea ceva. Ea le ceru dulgherilor să se ducă și să taie din arborele vieții și din cei care ieșiseră din el un fus roșu, un fus alb și un fus verde. Și, la primele lovituri de secure, dulgherii văzură arborii sîngerînd, fapt de care fură foarte înspăimîntați; dar doamna le cerea să ducă lucrul pînă la capăt. Și fusele fură înfipse pe marginile patului; apoi Solomon gravă pe lama săbiei și pe teacă slove care îi interziceau să scoată spada din teacă oricărui cavaler care nu va fi fost cel mai bun dintre cei mai buni; apoi strecură sub căpătîi un bilețel în care lămurea tîlcul corăbiei și al tuturor celorlalte, bilețel care începea așa:

« O, cavalerule, care vei fi ultimul din neamul meu, dacă vrei să viețuiești în tihnă, ferește-te de femei în orice privință. De le vei da crezare, nici știința, nici vitejia, nici virtuțile cavaleresti nu vor fi cheazășie că nu vei ajunge de ocară. » Cînd totul era gata, corabia fu împinsă pe apă. Și în curînd briza mării îi umflă pînzele și în puține ceasuri o îndepărtă de țărm și o duse către largul mării. Și nimeni n-a mai văzut-o pînă la Nascien.

Merlin tăcu o clipă, apoi îi mai spuse regelui Artus:

— Măria ta, cavalerul care va ocupa jilțul primejdios la masa Graalului va avea loc pe un alt jilț gol la o masă care va fi îndătinată în amintirea Cinei celei de taină. Și este dreptul măriei tale să statornicești această masă, care va fi cea de-a treia, întru pomenirea Sfintei Treimi. Va fi o mare cinste pentru tine, căci în timpul vieții tale se vor petrece multe minuni, care vor fi pomenite de-a lungul veacurilor.

Artus răspunse că se va face după voia lui Isus Cristos.

— Dar unde ți-ar plăcea să orînduiești această masă? întrebă Merlin.

— Unde vei ști dumneata, dragă prietene, că dorește Domnul nostru Isus Cristos.

— Va fi așadar la Carduel, în Galles. Acolo, la Crăciun, îi voi alege pe cavalerii care trebuie să ia loc la masă.

MERLIN ȘI VIVIANA

Merlin se duse în pădurea Broceliandei, lîngă Viviana, prietena lui.

Cînd îl văzu, Viviana se arată foarte bucuroasă, iar el o iubea atît de mult, că mai-mai să-și piardă mințile din cauza ei.

— Dragă prietene, îi spuse ea, nu vrei să mă înveți cîteva vrăji noi, cum aș putea, de pildă, să țin un bărbat adormit atît cît mi-ar plăcea mie, fără să se trezească?

El o întrebă de ce voia să aibă știința aceasta, și ea nu-i

mărturisi adevărul adevărat, dar vai, Merlin știa bine tot ce gîndea ea.

— Pentru că, îi spuse ea, de cîte ori vei veni dumneata, voi putea să-l adorm pe tatăl meu, Dyonas, și pe mama, că m-ar ucide dacă și-ar da vreodată seama de legăturile dintre noi. Și în felul acesta te-ai lăsa să intri în odaia mea. Adeseori, în cursul celor șapte zile pe care le petrecu alături de ea, fata îi repetă întrebarea. Odată, cînd se aflau amîndoi în livada *Cuib de veselie*, în preajma izvorului, Viviana îi luă capul la sînul ei și, cînd îl văzu mai îndrăgostit decît oricînd, îi spuse:

— Învățămă, barem, cum să adorm o femeie.

El îi cunoștea bine gîndul ascuns; cu toate acestea, o învăța ce dorea ea, căci așa era voia Domnului. Și încă alte multe lucruri: trei cuvinte, de pildă, pe care ea le luă în scris, și care aveau puterea aceasta că nici un bărbat nu putea să aibă trupește cînd le purta asuprași; se înarma astfel chiar împotriva lui Merlin, căci femeia este mai vicleană decît diavolul. Dar el nu se putea stăpîni să nu-i facă mereu pe voie.

În sfîrșit, după o săptămînă, Merlin o părăsi cu tristețe, ca să se ducă unde trebuia să fie, și porni spre pădurea de la Epinaie, în apropiere de Logres.

Acolo, luă înfățișarea unui bătrîn dărîmat de vîrstă, călare pe un cal alb de paradă, îmbrăcat cu o mantie neagră și încununat cu o coroană de flori; barba lui era atît de lungă, încît i se încolăcea de trei ori în jurul cîngătorii și, așa chipeș, ieși în calea lui Gauvain care vîna în pădure.

— Gauvain, Gauvain, îi spuse el, dacă mi-ai da crezare, ai lăsa cerbii și lopătarii în pace, căci mai mult ar prețui pentru onoarea ta să te războiești cu oamenii în pădurea de la Sarpenie.

Și într-o clipă, se îndepărtă atît de repede, încît nici gînd să-l urmărească cineva. Dar acum povestea încetează privitor la el și se întoarce să ne depene firul despre bătălia de la Garlot.

RĂZBOIUL CU SAINII

O seamă de luptători străini veniră pe cîmpiile de la Salibery ca să apere Sfînta Biserică: oastea regelui Clamadiu, a regelui Hêlain, a ducelui de Roches, a regelui Mark al Irlandei, care a avut ca soție pe Yzolda cea bălaie, oamenii lui Galehaut, fiul uriașei, stăpînul Insulelor Îndepărtate, și mulți alții. Acolo îi găsiră pe oamenii regilor Ban, Bohor, Léodagan și o seamă de prinți din Bretania Mică și chiar pe oamenii regelui Lot din Orcania și baroni răzvrătiți din regatul Logres. Aveau toți drept semn de recunoaștere flamura albă cu cruce roșie; iar pe flamura lui Artus, pe care o purta Keu, șeneșalul, se vedea un balaur sub cruce. Și astfel, o mare armie creștină purcese la drum către cetatea Clarence, pe care o asediau sainii păgîni, mai numeroși decît valurile mării. Cu lăncile în sus, urdia lor era aidoma unei păduri, în care frasinii ar fi avut drept flori niște ascuțisuri de oțel.

Oastea aceasta călări fără oprire întreaga noapte, așa încît ajunse în apropiere de tabăra sainilor cu puțin timp înainte de a se lumina de zi. Era o ceață deasă și în curînd începu să cadă o ploaie mărunță și bogată, care îi trase și mai mult la somn pe păgîni. Fură treziți de strigătele cavalerilor care atacau navalnic prin tabăra păgînilor, rupînd frînghiile corturilor, doborîndu-le prăjinile de susținere și făcînd un asemenea măcel încît în scurtă vreme caii intrară în sînge pînă la chișită. Stindardele erau așa de ude de sînge, încît luptătorii nu se recunoșteau decît după strigăte. Dar sainii își strînseră rîndurile la sunetul goarnelor și al trompetelor. Atunci îl omorî Gauvain pe regele Ysore și îi luă calul, Blajinul, numit așa din pricina mării lui bunătăți, căci putea să alerge zece leghe fără să gîfîie, fără pic de sudoare pe crupă sau pe spate. Dar regele Ban, regele Bohor, regele Nantre, regele celor o Sută de Cavaleri, ducele Escan de Cambenic și regele Artus, în cinstea sărutului Guenievrei, ca și toți prinții făcură minuni de vitejie.

Armia creștină biruitoare se apucă să-și ridice morții și răniții care zăceau pe cîmp ca niște oi sfîșiate, apoi, la

căderea nopții, refăcută, porni iar la drum. Când ajunse foarte aproape de Clarence, Merlin îi strânse la sfat pe principii răzvrătiți.

— Dragi seniori, le spuse el, a venit ziua să pierdem sau să câștigăm totul. Aveți mare nevoie să vă rugați lui Dumnezeu să apere regatul Logres de rușine și năpăstuire, căci, dacă Domnul nostru Isus Cristos nu ne va povățui, pământul Bretaniei va fi astăzi pustiit. Și vă încredințez că nu vom scăpa de înfrângere, dacă nu veți cădea la pace cu regele Artus.

Mulțor baroni nu le plăcură spusele acestea și nici nu se putea să fie altfel; totuși, toți veniră să i se închine regelui, rînd pe rînd, și își primiră de la el feudele.

Mijlocul zorii unei zile senine. În iarba necosită, intrau caii pînă la pîntece; păsările cîntau utrenii prin tufșuri și umpleau de bucurie inimile îndrăgostiților. Flamurile de aur, de argint și de mătase fluturau în adierea brizei și soarele umplea de vîlvătăi oțelul coifurilor și al lăncilor și dădea strălucire zugrăvelilor de pe paveze. Merlin mergea în fruntea oștirii călare pe un cal voinic de vînaș toare. Când îi zări pe sainii care înaintau spre întîlnirea cu creștinii, strigă din toate puterile:

— În luptă vom avea prilej să-i vedem pe cei viteji! Seniori cavaleri, a venit sorocul să vă arătați vitejia!

Îndată baronii sloboziră frîul și dădură pînteni, și așa începu marea și minunata bătălie.

Vîjîitul lăncilor, izbiturile în paveze, loviturile de ghioagă și de spadă se auzeau pînă la țărmul mării. În curînd văzduhul se înroși și se tulbură de pulbere în așa măsură, încît slăvile se întunecară iar soarele își pierdu strălucirea. Când cavalerii și tîrgoveții care apărau cetatea Clarence zăriră flamurile albe cu cruce roșie, socotiră că era ajutorul trimis de Domnul nostru Isus Cristos: numaidecît ieșiră din cetate și începură și ei să facă minuni de vitejie.

În vremea aceasta, pe măsură ce se apropiau de prînz, puterea lui Gouvain sporea. Gouvain străbătu rîndurile dușmane zdrobind și sfărîmînd ca un tunet, iar cînd își repezea spada că să lovească, ai fi crezut că se descarcă trăsnetul. Frații lui făceau și ei la fel, dar mai cu seamă Galessin făcea minuni: cădeau necredincioșii în jurul lui

ca spicele coapte sub seceră; către seară era plin de sînge de parcă ar fi ieșit dintr-un rîu înroșit. Sainii erau mai înalți și mai bine înarmați, dar creștinii erau mai sprinteni, așa încît în cele din urmă păgînii se dădură bătuți. Toți regii lor fuseseră uciși, în afară de Rion, Oriens, Sorbare, Cornican, Murgalan de Trebeham și de amiralul Napin. Urmăriți de aproape, fugiră cu toată iuțeala cailor spre marea din apropiere, și nu fără ca mai bine de jumătate dintre ei să fi fost înecați sau uciși, se imbarcară pe corăbiile lor, tăiară frînghiile ancorelor, ridicară pînzele în grabă și se duseră încotro îi mîna vîntul [. . .]

Atunci regele împărți între cavalerii oștirii lui aurul, argintul și nestematele luate de la saini, cum și țesăturile bogate, corturile, caii de luptă, armurile lor strașnice. Apoi îl făcu pe Galessin duce de Clarence. Și, după cinci zile de petreceri și de bucurie, înalții lui baroni și principii străini se despărțiră cu semne de mare dragoste.

CĂSĂTORIA LUI ARTUS

În cea de-a șasea zi, porni la drum și merse călare pînă cînd ajunse la Carmelida, însoțit de regii Ban și Bohor și de toată curtea lui. Îl găsi pe Léogadan, care venise să-l întîmpine, și cei patru regi își făcură împreună intrarea în Carohaise, ale cărei străzi erau așternute cu stofe scumpe și presărate cu iarbă măruntă. Apoi se duseră în sala palatului, unde îi aștepta Guenievra, care dădu fuga înaintea regelui Artus, cu brațele întinse, și îl sărută pe gură în fața tuturor urîndu-i bun sosit. După care se duseră să cineze și căsătoria fu sorocită peste o săptămînă. [. . .]

CASTELUL MLAȘTINILOR

Vreme de opt zile, regele Artus trăi fericit cu soția lui cu cununie la Carohaise; în cea de-a noua zi, regele le spuse baronilor săi să se pregătească de plecare. Atunci regii Ban și Bohor îi cerură învoirea de a se reîntoarce în țările lor.

— Dragi prieteni, le spuse regele, faceți după cum vă este vrerea, dar eu nu voi mai găsi niciodată oameni atât de viteji ca voi. Totuși, dacă vreți să plecați, trebuie să vă îngădui.

— Scumpe Doamne, îi spuseră ei, trebuie să ne întoarcem în regatele noastre.

Și cei doi regi plecară, cu mare părere de rău, însoțiți de Merlin, care ținea mult la dîșii.

În seara primei zile de călătorie, ajunseră în fața unui castel cum nu mai văzuseră altul mai trainic și mai frumos alcătuit. Castelul era împrejmuit de mlaștini întinse și înzestrat cu două rînduri de ziduri bine crenelate; donjonul era atât de înalt, că abia dacă i-ai fi ajuns vârful cu o săgeată de arc, și nu avea decît o singură intrare, la care ajungeai urmînd un drum lung și îngust. Drumul acesta ajungea, dinspre uscat, la o mică pajiște unde se înălța un pin uriaș, în care se afla, agățat cu un lanț de argint de una dintre crengile lui mai de jos, cu corn de fildeș, mai alb decît zăpada ninsă de curînd.

— Acesta este Castelul Mlaștinilor, spuse Merlin și aparține unui cavaler viteaz și cu mare faimă: Agravadain.

— Pe legea mea, spuse regele Bohor, iată un om strașnic aciuat! Aș mîne bucuros la el.

Și, apucînd cornul, suflă în el ca un bărbat cu foalele plămînilor puternice, atât de tare încît, în ciuda depărtării,

sunetul alergă pe apă, și din ecou în ecou, pătrunse în sala castelului, unde îl auzi Agravadain.

— Dați-mi armele! strigă el.

Dar, în timp ce era ajutat să se îmbrace degrabă și încălece pe un cal de luptă înalt și vînat, rotat, încă de trei ori mai ajunse sunetul la urechile lui: căci regele Bohor sună de mai multe ori, temîndu-se, într-atît de întinsă era mlaștina, că nu va fi auzit la castel. Seniorul Mlaștinilor, nerăbdător, se ivi pe drum cu pavăza la gît și cu lancea în mînă.

— Ce fel de oameni sînteți? strigă el.

— Măria ta, sîntem niște cavaleri care vă cerem găzduire pentru noaptea aceasta.

— Ai cui sînteți?

— Ne-am primit feudele de la regele Artus.

— Pentru numele Domnului, aveți un bun suzeran! E și suzeranul meu. Urmați-mă și fiți bineveniți!

— Îți foarte mulțumim!

Și porniră în urma seniorului de la Castelul Mlaștinilor, unul după altul, căci drumul era atât de îngust, încît doi călăreți n-ar fi putut încăpea unul lîngă altul. Gazda lor îi conduse prin curți pînă la locuință, unde valeți și scutieri săriră să-i ajute să descalece: apoi, luîndu-i pe Ban și pe Bohor de mînă, îi pofti să intre într-o cameră scundă și, acolo, după ce le scoaseră armura, veniră trei fete, care le încheiară la gît niște mantii din stofă de un roșu aprins, îmblănite cu hermină neagră, tustrele frumoase și minunate de privit, dar mai cu seamă fica lui Agravadain.

— Ferice de cel ce se va culca cu o astfel de fecioară! își spune în gîndul lui Merlin. De naș nutri atât de mare dragoste pentru iubita mea Viviana, aș strînge-o eu la noapte în brațele mele. Dar trebuie să i-o dau regelui Ban: copilul pe care îl vor zămisi ei este hărăzit unor rosturi de seamă.

Atunci făcu vrajă și numaidecît regele și fecioara se simțiră cuprinși de o dragoste nebună.

La cină, Agravadain îi așeză pe Ban și pe Bohor între el și soția lui, care era frumoasă și tînără, căci nu împlinise încă treizeci de ani; cavalerii din suită se așezară la alte mese. Cît despre Merlin, sub înfățișarea unui băiețandru de cincisprezece ani, cu părul bălai și ochii verzi, îmbrăcat

cu o tunică jumătate albă, jumătate roșie, încins cu un șnur de mătase de care atârna o punguță bătută în aur, tăia merindele în fața regelui Ban. Cei din castel îl luau drept un scutier de al oaspeților, iar aceștia se gîndeau că era de la castel; dar era atît de chipeș, încît fetele nu se puteau stăpîni să nu-l privească, în afară, totuși, de fiica regelui Agravadain, care nu-l slăbea din ochi pe regele Ban, făcînd fețe-fețe în orice clipă, căci aici dorea să fie goală în brațele lui, aici se întreba cum de i-a putut trece prin cap un asemenea gînd. Și Ban, la rîndul lui, o dorea nebunește, dar în același timp se gîndea la frumoasa și tînăra lui soție, pe care nu voia s-o trădeze, cum nu voia să-și trădeze nici gazda, așa încît nu era nici el mai puțin zbuciumat decît fata.

După ce se strînseră fețele de masă și după ce oaspeții se spălară pe mîini, se duseră să se rezeme de prichiciul ferestrei și nu se mai săturau admirînd castelul și meleașurile înconjurătoare, care erau negrăit de frumoase, pînă cînd veni vremea pentru odihnă. Fetele pregătiseră pentru cei doi regi, într-o cameră vecină cu sala, niște paturi așa cum se cuvenea unor principii cum păreau a fi. Și, cînd toată lumea se culcă, Merlin făcu o nouă vrajă, datorită căreia un somn atît de greu puse stăpînire pe cei din castel, încît chiar dacă le-ar fi căzut tavanul în cap tot nu s-ar fi trezit. Numai Ban și fiica lui Agravadain vegheau și sus-pinau, fiecare în parte.

Atunci Merlin se duse în camera fetei și îi spuse:

— Vino, frumoaso, la cel care te dorește atît de mult! Vrajită cum era, se sculă fără să spună un cuvînt, îmbrăcată doar în cămașă și cu o hăinuță îmblănită pe deasupra, și Merlin o duse drept în brațele regelui Ban, care o primi cu brațele deschise, fără să vrea, căci era om cu frica lui Dumnezeu. Ci ea își scoase îmbrăcămintea și se culcă lîngă el. Și povestea ne spune că se priviră cu atîta drag și cu atîta voie-bună, de parcă ar fi viețuit de douăzeci de ani împreună și nu simțiră nici o rușine și nici o sfială: așa orînduise lucrurile Merlin. Și așa au dus-o pînă în zori, iar cînd se revărsă de ziuă, regele Ban scoase din deget un frumos inel de aur, împodobit cu safir și gravat cu doi pui de șarpe și îi spuse:

— Frumoaso, păstrează inelul acesta și dragostea mea.

Dar ea luă inelul fără să răspundă.

Cînd Merlin știu că fiica regelui se întorsese în patul ei, dezlegă vraja și toată lumea se trezi. Ostașii și scutierii pregătiră armele, puseră șeile pe cai și făcură la repezeală cuferele și valizele. Apoi cei doi regi își luară bun rămas. Cum fiica lui Agravadain își lăsa cu tristețe capul în jos, regele Ban îi spuse, strîngîndu-i mîna:

— Domnișoară, îmi vine greu să plec, dar orișunde mă voi afla, voi rămîne cavalerul și prietenul dumitale.

Ea îi șopti printre suspine:

— De-o fi să rămîn grea, să-mi deie Domnul mai multă bucurie decît am avut de la măria-ța, căci niciodată nu s-au despărțit atît de curînd două iubiri. Dar de vreme ce trebuie să pleci, mă voi împăca și eu cu gîndul acesta cît voi putea mai bine, iar dacă am să-mi văd copilul, el îmi va fi ca o oglindă și ca o amintire a măriei-tale.

Spunînd acestea, se duse în odaia ei cu fetele din suită. Și cei doi regi se rugară lui Dumnezeu să aibă gazdele în paza lui.

Trecură marea cu Merlin și merșeră atîta călare, pînă cînd ajunseră în cetatea Banoic, în care toți aveau primit sărbătorește și în care femeile le arătară mare dragoste. Așa încît, în aceeași noapte, regina Elena zămislă cu regele Ban un făt care avea să primească mai tîrziu numele de Lancelot.

Cît despre Merlin, îl sărbătoriră vreme de opt zile încheiate. Dar, în cea de-a noua zi, Merlin își luă rămas bun și porni s-o vadă pe Viviana, iubita lui, în pădurea Broceliandei.

LACUL DIANEI

Viviana îi făcu o primire atît de frumoasă, încît simţi crescîndu-i şi mai mult iubirea şi o mai învăţă iar, deşi n-ar fi vrut, o bună parte dintre tainele lui. Şi așa aproape că ştia cam tot atîtea cît el, şi îl iubea cu mult drag, dar, pentru că ţinea să rămînă fecioară, vrăjise perna pe care şi-o punea Merlin sub cap cînd se culcau împreună, așa încît credea că o posedă, dar nu era decît un vis.

Într-o bună zi, pe cînd se plimbau amîndoi prin Brocelianda, Merlin o întrebă dacă vrea să vadă lacul Dianei.

— Desigur, răspunse ea. Toate cele despre Diana îmi plac, deoarece i-au fost şi ei, toată viaţa, dragi pădurile cît îmi sînt şi mie, dacă nu chiar mai mult decît mie.

El o duse la un lac mare şi plăcut şi-i arătă pe mal un mormînt de marmură, pe care se putea citi cu slove de aur:

*Aici zace Faunus, prietenul Dianei.
Ea l-a iubit cu o iubire înflăcărată,
dar l-a răpus mişeleşte.
Aceasta i-a fost răsplata de la ea
pentru că o slujise cu lealitate.*

— Iubite prietene, îi spuse Viviana, spune-mi povestea ei.
— Cu dragă inimă, îi răspunse el.

Diana domnea pe vremea lui Virgiliu, cu mult înainte ca Isus Cristos să fi pogorît pe pămîntul acesta ca să-i mîntuiască pe păcătoşi, şi ei îi plăcea, mai presus de orice, să trăiască prin păduri. A vînat prin toate pădurile Galiei şi ale Bretaniei, dar n-a găsit nicăieri una care să-i placă

atît de mult ca asta: de aceea a dat poruncă să i se clădească, pe malul acestui lac, un castel în care venea să se odihnească peste noapte, după ce hăituisese cerbii şi lopătarii toată ziua. Odată, fiul regelui care cîrmuia ţara aceasta a dat cu ochii de ea şi, găsind-o atît de vitează, atît de sprintenă şi de uşoară, s-a îndrăgostit de ea. Prinţul era încă tinerel, chipeş şi sincer, așa încît Diana i-a făgăduit că i se va dăruia cu condiţia să se jure că va renunţa la tatăl lui şi la orice pe lume, de dragul ei. Faunus i-a jurat şi astfel, vreme de doi ani, a fost iubitul Dianei. Dar, după acest răstimp, Diana s-a îndrăgostit de un alt cavaler, peste care a dat, ca şi peste Faunus, cutreierînd pădurile. Cavalerul se numea Felix. Iar acesta nu era nici bogat nici de viţă mare, şi ştia bine că dacă Faunus va afla despre iubirea-i pentru Diana, avea să pună să-l ucidă cu tot neamul lui. De aceea a căutat-o într-o zi pe prietena sa şi i-a spus:

— Pe legea mea, domnişoară, ori ai să te descotoroseşti de Faunus, ori n-ai să mă mai vezi lîngă dumneata.

— Vai, spuse ea, au cum aş putea? Mă iubeşte cu o dragoste atît de mare, încît nu m-ar lăsa pentru nimic în lume.

— Cum vrei, îi răspunse Felix.

Dar Diana îl îndrăgea atît de mult încît mai bine ar fi murit decît să renunţe la el, așa că se hotărî să-l ucidă pe Faunus.

Mormîntul acesta pe care îl vezi era pe atunci plin cu o apă fermecată ce vindeca toate rănilile. Într-o zi, cînd Faunus se întorcea de la vînătoare, supărat de o rană cu care îl năpăstuisese o sălbăticiune, Diana puse să se scoată în taină toată apa tămăduitoare.

— Ce am să mă fac? întrebă Faunus, cînd băgă de seamă că nu mai era picătură de apă. Sînt greu rănit.

— Nu-ţi pierde cumpătul pentru atîta lucru, îi răspunse Diana, am să te îngrijesc eu bine. Culcă-te înăuntru şi te vom acoperi cu nişte ierburi cu mari puteri tămăduitoare, datorită cărora te vei înzdrăveni în curînd.

Faunus s-a întins pe jos; dar Diana a doborît lespede care închidea mormîntul şi, printr-o deschizătură, a turnat plumb topit într-atît de mult încît trupul prietenului ei a fost mistuit nespus de repede.

Atunci Diana s-a dus la Felix căruia i-a povestit cum scăpase de cel temut de el.

— Ticăloaso, cine te-ai putea iubi, când orice om ar trebui să te urască? izbucni el.

Și, înhățînd-o de coade, i-a tăiat capul.

Din vremea aceea se numește *Lacul Dianei*.

— Dar, întrebă Viviana, ce s-a întîmplat cu castelul pe care îl clădise Diana?

— L-a nimicit tatăl lui Faunus de îndată ce-a aflat de moartea fiului său.

— Rău a făcut, căci niciodată nu s-au văzut meleaguri mai frumoase. Merlin, dragă prietene, pentru dragostea ce mi-o porți, te rog să pui să mi se clădească și mie un castel frumos și bogat cum n-au mai fost altele.

Nici nu isprăvi bine de vorbit, că zidarii și tîmplarii și lucrau de zor, iar după o clipă, un castel se înălța în locul lacului, atît de măreț, încît nu mai este altul la fel în întreaga Bretanie Mică.

— Domnișoară, îi spuse Merlin, poftim castelul. Nimenea nu-l va vedea vreodată, dacă nu va fi un om de-al tău, căci este invizibil pentru oricare altul și în ochii tuturor, aici, nu există decît apă. Iar dacă, din pizmă sau din trădare, careva dintre oamenii dumitale ar da în vileag taina, castelul ar dispărea numaidecît pentru el, și acela s-ar îneca, fiind convins că intră în castel.

— Pentru Dumnezeu, dragă prietene, îi spuse Viviana, niciodată nu s-a auzit vorbindu-se de o locuință mai tainică și mai frumoasă!

Merlin fu atît de mulțumit de a o vedea mulțumită, încît nu se putu stăpîni să n-o învețe iar mai multe din vrăjile lui; pe scurt, o învăță atîtea încît a fost de atunci încolo socotit nebun, și mai este încă. Deoarece Viviana așternea totul în scris, fiind bine inițiată în cele șapte arte, și nu se gîdea la altceva decît cum să-l păcălească.

— Dragule, îl întrebă ea într-o zi, mai este încă un lucru pe care aș vrea neapărat să-l știu: anume, cum aș putea să închid un bărbat fără turn, fără ziduri și fără fiare, așa încît să nu poată să mai scape niciodată fără învoirea mea. Merlin își lăsă capul în jos, suspinînd.

— Dar ce ai? îl întrebă ea.

— Hei, știu eu bine la ce te gîndești; știu că vrei să mă închizi pentru totdeauna, și iată că te iubesc atît de mult încît va trebui să-ți fac pe plac!

Atunci Viviana îi trecu brațele pe după gît:

— Și ce! Nu trebuie oare să fi al meu, când eu sînt a ta și când mi-am părăsit și mama și tata pentru tine? Fără tine, nu am nici bucurie, nici averi; în tine mi-e toată nădejdea; n-aștept fericirea decît de la tine. De vreme ce te iubesc astfel și de vreme ce știu că mă iubești, nu-i oare drept să-mi împlinești toate dorințele, și eu să-ți fac pe voie?

— Iubita mea, îi spuse Merlin, la prima mea venire, am să te învăț ce vrei tu.

Dar povestea conținește despre el și despre Viviana și se întoarce iar la regele Artus și la tovarășii lui.

De îndată ce Artus ajunse la Logres cu regina Guenievra, vesti că de Crăciun va da o mare recepție la Carduel și că fiecare vasal să-și aducă și soția sau iubita.

În ziua stabilită veniră cavalerii și doamnele îmbrăcate cu rochiile lor cele mai scumpe și, pentru prima dată, regina, ca și regele, purtă coroană. Când clopotele începură să bată pentru liturghia mare, toți s-au dus să asculte slujba făcută de către arhiepiscopul de la Brice. Apoi curtea se întoarse în sala palatului unde, după ce s-au așternut fețele de masă, baronii luară loc, fiecare după rangul său. Seniorul Gauvain, Keu, seneșalul, Lucan, paharnicul, seniorul Yvain cel mare, Dodinel cel sălbatic, Sagremor, Yvain bastardul și Giflet îi serviră pe regi și pe regine, iar patruzeci de tineri, pe dregătorii de seamă și pe doamne.

Cum Keu seneșalul îi prezentă regelui primul fel de mîncare, cel mai frumos bărbat care s-a văzut vreodată intră

în sală: peste pletele lui bălaie și ondulate avea o coroană de aur, ca un rege; purta pantaloni de mătase cafenie și tunică din brocart de mătase cu fire de aur și de argint; cingătoarea, din mătase împodobită cu aur și cu nestemate, care aruncau asemenea luciri încît întreaga sală era luminată, iar încălțăminteă lui din piele albă era încheiată cu paftale de aur; în sfîrșit, o harpă de argint cu strune de aur, încrustată cu pietre prețioase, îi atîrna de gît. Din nenorocire, era orb, deși avea ochii luminoși și frumoși, dar un mic cîine alb ca zăpada, legat cu un lăntșor de aur de cingătoarea lui, îl conduse în fața regelui Artus. Acolo începu să cînte un cîntec breton, acompaniindu-se la harpă atît de melodios, încît seneșalul, care aducea mîncărurile, uită de orice și se așeză ca să-l asculte.

Am să vă cînt o aventură
(Bretonii n cîntec o trecură).

Doi mari baroni și aveau aproape
La Saint-Malo, spre zări de ape,
Castelele. . . Și cel dintîi
Pusese omul căpătîi
C-o mîndră ageră la minte,
Cui iincioasă și cuminte.
Vecinul, tînăr cavalier
Cu carte, rămînînd becher,
S-a ndrăgostit la nebunie
De-a megieșului soție:
O tot ruga, tot stăruia,
Că s-a îndrăgostit și ea.
De la ferestre ea privea:
Din ochi prietenuși sorbea.
Dar zidul gros din piatră sură
Îi despărțea mereu cu ură.
Schimbatău daruri — din păcate,
De la fereastră aruncate.
Dar împreună n-au norocul
O clipă să și ostoaie focul,
Căci doamna n casă încuiată
E de baron mereu vegheată.

Mult timp în taină s-au iubit
Și mîndra vară a venit.
Păduri, poiene mbietoare
Sînt verzi; livezile s în floare.
Cei ce iubesc atît și atît
Nu-i de mirare, cît de cît,
Cascultă n preajmă cîntăreții
Ca îmbătați de vraja vieții.
În nopți c-un farmec de nespus
Cînd îi dormea baronul dus,
Iar luna strălucea de sus,
Se strecura din așternut
Lăsînduși singur soțul slut
Și la fereastră se ducea
C-o lungă mantie pe ea,
Să-l vadă, chiar cît de puțin
Și peste noapte pe vecin.
Și l tot privea cu așă încîntare
Cum alta n-ar fi fost în stare.
Și atît de des s-a tot sculat
Că soțul foc s-a supărat.
«Vai, dragă, mor de încîntare
De-a asculta privighetoarea
Atît mă farmecă încît
Nici nu mai pot să dorm atît. . . »
El, auzind-o pe soție,
Porni să rîdă de mînie:
În casă, toți, și noaptea treji,
Fac lațuri, plase, zeci de mreji:
N-a mai rămas alun sau tei
Sau vreo crenguță fără clei.
Așa mpînziră toată zarea,
De-au prins în laț privighetoarea.
«Hei, doamnă, unde te pitești?
Poftim aici să ne vorbești!
Au prins-o și o țin de gît
Pe cea ce te trezea atît
De-acuma poți să dormi în pace
Căci n-o să aibă ce-ți mai face! »
Cum ea l știa de ce-i în stare,

Cuprinsă fu de-o jale mare.
 Căzu'n genunchi tînguitoarea
 Și îi ceru privighetoarea.
 Dar el, hain, văzînd cum plînge,
 Ucide pasărea, barbar,
 Și îi azvîrle leșul doar
 De-i umple rochia de sînge.
 Ci ea, jelind cu disperare,
 la micul trup fără suflare
 Și-i blestemă cu foc nestins
 Pe cei ce lațuri au întins
 Și-au prins privighetoarea'n tei.
 Apoi chemînd valetul ei,
 Înfășură privighetoarea
 Într-o mătase cum e floarea
 Și-i poruncește, ca năucă,
 Prietenului ei s-o ducă.
 Ci cavalerul, întristat,
 Mărinimos și delicat,
 A dat să-i facă pentru el
 Din aur fin, nu din oțel,
 Sicriu cu pietre prețioase
 Nespus de scumpe, de frumoase.
 Punînd în el privighetoarea,
 Pecetluind încuietoarea,
 Zdrobit de-această crudă soartă,
 De-atunci la inimă îl poartă.

Aici se termină cîntarea
 (Marie de France e autoarea)
 Și i se spune *Laiistic*
 Așa precum bretonii zic
 Sau *Rossignol* în franțuzește
 Sau *Nightingale* în englezește.

CTITORIREA MESEI ROTUNDE

După ce se strînseseră mesele, Merlin se ridică în picioare și, cerînd îngăduință regelui, spuse atît de tare încît toți cei din sală îl auziră:

— Seniori, aflați că Preasfîntul Graal, vasul în care Domnul nostru Isus Cristos ne-a hărăzit pentru întîia oară sfîntul său trup și în care Iosif din Arimateea a strîns prețiosul sînge ce-a curs din rănilor lui, a fost adus în Bretania albastră. Dar nu va fi găsit și minunile lui nu vor fi descoperite decît de cel mai bun cavaler din lume. Și spusese că, în numele Preasfîntei Treimi, regele Artus trebuie să ctitorească masa, care va fi cea de-a treia, după masa Cinei celei de taină și după masa Graalului, și că, prin aceasta se vor întîmpla mari binefaceri și mari minuni pentru regatul nostru. Masa aceasta va fi rotundă, pentru a simboliza că toți cei care vor trebui să se așeze la ea nu vor avea nici o precădere, iar la dreapta mării sale regelui va rămîne totdeauna un jilț gol, întru pomenirea Domnului nostru Isus Cristos: nimeni nu va putea să se așeze în acel jilț fără să aibă soarta lui Moise, care a fost înghițit de pămînt, în afară de cel mai bun cavaler din lume, care va cuceri Sfîntul Graal și îi va cunoaște tîlcul și adevărul.

— Vreau, spuse regele Artus, ca Domnul nostru Isus Cristos să nu piardă nimic din vina mea.

Nici nu isprăvisese cuvintele acestea că și apăru deodată în mijlocul sălii o masă rotundă, în jurul căreia se aflau o sută cincizeci de jilțuri de lemn. Și pe cele mai multe dintre ele se putea citi, scris cu litere de aur: *Aici trebuie să se așeze cutare*; cu toate acestea, pe cel care se afla în fața jilțului regelui nu era înscris nici un nume.

— Seniori, le spuse Merlin, vedeți aici numele celor aleși de Dumnezeu ca să se așeze la Masa rotundă și ca să porceadă întru căutarea Graalului, când va veni sorocul. Atunci regele și cavalerii numiți astfel veniră să ia loc, avînd grijă să lase liber jilțul primejdios: și aceștia erau nobilul Gauvin cu gentilomii care apăraseră regatul în timpul absenței regelui și cei treizeci și nouă de luptători viteji care se duseseră în Carmelida în tovărășia lui Artus și a lui Merlin. De cum se așezară, se simțiră plini de blîndețe și de prietenie.

— Dragi seniori, reluă Merlin cuvîntul, când veți auzi vorbindu-se despre un cavaler bun, veți face ce veți putea și-l veți aduce la curtea aceasta, unde, dacă va mărturisi că e viteaz și trecut prin multe încercări, îl veți primi printre voi: căci zis este ca numărul oaspeților Mesei rotunde să se ridice la o sută cincizeci mai înainte de a începe căutarea Sfîntului Graal. Dar va trebui să-i alegeți bine: un singur păcătos iar face de rușine pe toți ceilalți. Și feriți-vă ca vreunul dintre voi să se așeze în jilțul primejdios, căci mare nenorocire i s-ar întîmpla.

După ce se înțelese cu cei de față, Gauvain vorbi așa: — În numele cavalerilor Mesei rotunde, spuse el, mă leg prin jurămînt că niciodată fată sau femeie nu va veni la curtea aceasta ca să ceară un ajutor care să poată fi dat de către un singur cavaler, fără să-l afle printre noi. Și niciodată nu va veni vreun bărbat să ne ceară ajutor împotriva unui cavaler fără să-l și dobîndească. Iar dacă s-ar întîmpla ca unul dintre noi să dispară, rînd pe rînd tovarășii lui vor porni în căutarea lui; și fiecă căutare va ține un an și o zi.

Regele ceru să se aducă cele mai bune moaște din cîte s-au putut găsi și toți cavalerii Mesei rotunde jurară pe cele

sfinte căși vor ține legămîntul pe care îl făcuse în numele lor monseniorul Gauvain. Și regina îi spuse acestuia:

— Dragă nepoate, vreau, cu îngăduința stăpînului meu, regele, ca patru cărturari să rămîină aici, unde nu vor avea altceva de făcut decît să aștearnă pe hîrtie toate isprăvile tale de vitejie și ale confrăților tăi, pentru ca după moartea noastră să dănuie pomenirea vitejiilor săvîrșite de voi.

— Așa să fie, spuse regele. Și mă leg cu jurămînt că ori de cîte ori voi purta coroana nu mă voi așeza la masă mai înainte ca vreo ispravă de seamă să se fi petrecut la curtea mea. Când îi auziră legîndu-se toți prin aceste frumoase jurăminte, cavalerii și doamnele care erau în sală fură foarte bucuroși și mulțumiți, socotind că mult bine și mare cinste vor fi hărăzite regatul Logres. Și tot pe vremea aceea a început să se vadă, săpat ici-colo, de-a lungul drumurilor, cu litere pe care nimeni nu le putea șterge:

*E începutul isprăvilor de vitejie
prin care va fi prins leul miraculos.
Un vlăstar de rege le va încheia, cast
și cel mai bun cavaler din lume. [...]*

DOMNIȘOARA CU PITICUL

Într-o bună zi, când regele Artus se afla la masa mare cu vitejii lui, o domnișoară de o mare frumusețe intră în sală ținînd în brațe piticul cel mai pocit din cîți s-au văzut vreodată: căci era slab și cîrn. avea sprîncenele roșcovane și încrețite, părul gros, negru și încîlcit, barba roșie și atît de lungă încît îi ajungea pînă la picioare; umerii înalți și încovoiați, o cocoașă mare în față și alta în spate, gambele scurte, șira spinării lungă și ascuțită, mîinile groase și degetele scurte.

— Sire, îi spuse regelui domnișoara, vin la mărișta de tare departe ca să-ți cer un hatîr.

— Domnișoară, cere ce vei voi: am să consimt, dacă nu e ceva potrivnic onoarei mele.

— Sire, te rog și îți cer să-l înarmezi cavaler pe acest loial gentilom, prietenul meu, pe care îl țin în brațe. Este viteaz, îndrăzneț și de viță nobilă, și dacă ar fi vrut, ar fi fost investit de către regel Pellès din Listenois; dar a jurat să nu fie investit decât de mărișta.

La auzul acestor cuvinte, toată lumea izbucni în râs și Keu, seneșalul, care era zeflemitor și ascuțit la limbă, izbucni:

— Păzește-l bine, domnișoară, și ținere-l lângă dumneata, că acuși ți-l fură domnișoarele de onoare ale reginei!

Dar în momentul acela toată lumea văzu intrînd în curtea palatului doi scutieri călări pe niște strașnici cai înalți și viguroși; unul ducea o spadă și o pavăză neagră cu trei leoparzi de aur purtînd cununi de azur, iar celălalt ducea de frîu un mic cal de luptă, foarte bine croit, al cărui frîu era de aur, iar hățurile de mătase; un cal de povară venea în urma lor, încărcat cu două frumoase și bogate cufere. Își legară caii de un pin, deschiseră cuferele și scoaseră din ele o minuscule cămașă de zale și niște pantaloni cu zale duble din argint fin, apoi un coif din argint poleit cu aur, pe care i le aduseră domnișoarei. Chiar ea scoase din punguța ei de la cingătoare doi mici pinteni de aur, înveliți într-o stofă de mătase. Seneșalul Keu îi luă și se prefăcu că vrea să-i pună piticului la picioare, declarînd că îl va face cavaler cu mîna lui.

— Cu voia Domnului, nimeni nu se va atinge de el în afară de regele Artus, spuse domnișoara. Numai un rege poate să pună mîna pe un bărbat atît de însemnat ca prietenul meu.

Artus prinse deci unul dintre pinteni la piciorul drept al

piticului, în vreme ce domnișoara îl încheia pe celălalt: apoi îl îmbracă în cămașă de zale, îi încinse spada și îl îmbrățișă, spunîndu-i după obiceiul său:

— Domnul să te facă viteaz!

— Sire, mai ceru încă domnișoara, roagă-l să fie cavalerul meu.

Regele consimți și la aceasta.

— Primesc, domnișoară, spuse piticul, de vreme ce vrea regele.

Spunînd acestea, piticul încălecă pe micul lui cal de luptă, care era de toată frumusețea și bine apărat cu platoșa de fier; domnișoara îl ajută să încalece, apoi îi agăță pavăza de gît, încălecă și ea pe catîrca ei, și amîndoi, urmați de scutierii lor, porniră prin pădurea plină de primejdii. [. . .]

CĂUTAREA LUI MERLIN

La scurt timp după aceea, Merlin se duse să-i spună regelui și reginei că trebuia să-i părăsească. Ei îl rugară cu bună-tate să se întoarcă în curînd, căci țineau mult la el.

— Prietene Merlin, îi spuse regele, ai să pleci; nu vreau să te opresc împotriva vrerii dumitale: dar am să fiu trist pînă ce te voi revedea. Pentru Dumnezeu, grăbește-te!

— Sire, răspunse el plîngînd, este vai! ultima dată cînd mă vedeți și vă las în grija Domnului.

Auzind: « Este ultima dată », regele fu surprins, dar crezu că nu înțelesese bine. Cu toate acestea, cînd văzu că trecuseră șapte săptămîni și că Merlin nu se întorcea, își reaminti de cuvintele lui și rămase multă vreme îngîndurat și posomorît. În cele din urmă, Gauvain îl întrebă ce are.

— Nepoate, îi răspunse regele, cred că l-am pierdut pe Merlin și mai împăcat aș fi fost de-aș fi pierdut cetatea Logres.

— Sire, mă jur pe legămîntul pe care ți l-am făcut în ziua cînd m-ai investit cavaler că-l voi căuta din toate puterile mele vreme de un an și o zi.

Și odată cu Gauvain, jurară și frații lui și Yvain cel mare, Sagremor, Giflet fiul lui Do, Caulas cel roșcovan, Placide cel vesel, Laudalis de la Plaigne, Aiglin des Vaux, Clealis orfanul, Guiret de Lamballe, Keheddin cel frumos, Clarot de la Broche, Yvain cu Albe Mîini, Gosenain d'Estrangore, Segurade din Pădurea Primejdioasă, Ladinel și Ladinas de Norgalles, Satran din Marca Îngustă, Purades din Carmelida, Carmaduc cel negru și alți cîțiva. Și toți se depărtară de Camaaloth în aceeași zi, dar se despărțiră în dreptul unei cruci de la care porneau mai multe drumuri și, după ce își spuseră « Doamne ajută », fiecare porni la rostul lui.

PEDEPSIREA LUI GAUVAIN

După ce se despărți de tovarășii lui, Gauvain rătăci vreme îndelungată prin Logres în căutarea lui Merlin. Într-o zi, pe cînd trecea călare printr-o pădure, abătut și gîndindu-se cu tristețe că nu avea nici o știre despre el, trecu pe lîngă o domnișoară, călare pe cel mai frumos cal de paradă din lume, negru, cu o șa de fildeș, cu scările poleite cu aur, al cărui valtrap de un roșu aprins ajungea pînă la pămînt; frîul lui era de aur și dîrlogii din stofă țesută cu fir. Ea însăși era îmbrăcată în samit¹ alb și, ca să se ferească de arșiță, avea pe cap un voal de in și de mătase. Pierdut în gîndurile lui, Gauvain nici n-o văzu. Atunci, după ce trecuse de ea, domnișoara întoarse calul din drum și i spuse:

— Gauvain, spun unii că ești cel mai bun cavaler din lume, și este adevărat; dar mai adaugă ceva: că ești cavalerul cel mai plin de curtenie, și aici renumele minte, căci ești cel mai bădăran. Mă întâlnești singură în pădurea aceasta, unde n-ai nici țipenie de om, și nu ai măcar bună-cuviință și smerenia de a-mi da binețe și de a-mi vorbi!

¹ Brocart de mătase cu fire de aur și de argint.

— Domnișoară, spuse Gauvain foarte rușinat, te rog să mă ierți.
— De-o vrea Domnul, ai să-mi plătești scump! Și cu alt prilej, ai să-ți aduci aminte să dai binețe doamnelor cînd le întâlnești în cale. Îți urez să semeni leit cu primul ins pe care ai să-l vezi.

Or, seniorul Gauvain nu merse nici o leghe galică măcar, cînd se întâlni cu piticul și cu prietena lui. De îndată ce o zări pe domnișoară, își aminti de lecția pe care o primise de curînd și se grăbi să-i dea binețe:

— Domnul să-ți facă parte de bucurie, dumitale și însoțitorilor dumitale!

— Domnul să-ți dea prilej de isprăvi vitejești! îi răspunseră cu curtoazie piticul și domnișoara.

Și, doar ce trecuseră de el, cînd piticul simți că-și recăpăta înfățișarea de la început, devenind un tînăr de douăzeci și doi de ani, drept, înalt și spătos, așa încît a fost nevoie să i se scoată armura, care nu se mai potrivea cu înălțimea lui. Cînd văzu că prietenul ei își recăpătase astfel frumusețea, domnișoara îl cuprinse cu brațele pe după gît și-l sărută de mai bine de-o sută de ori în șir; și amîndoi îi mulțumiră Domnului nostru Isus Cristos și porniră la drum cu mare bucurie, binecuvîntîndu-l pe cavalerul care le purtase astfel noroc.

În vremea aceasta, seniorul Gauvain n-apucase să meargă nici trei bătaii de săgeată, cînd simți mînele cămășii de zale că-i trec peste mîini și pulpanele că ajung să-i acopere gleznele; picioarele n-ai mai ajungeau pînă la scară, iar pavăza îi trecea acum de cap — așa încît înțelese că ajunsese pitic. Fu atît de mîhnit din pricina aceasta încît nu lipsi mult să-și pună capăt zilelor! La marginea pădurii se apropie de o stîncă pe care descălecă de pe cal și acolo își scurtă scările, își sumese mînele și poalele cămășii de zale, cum și pantalonii de fier, pe care îi fixă cu curele, pe scurt se dichisi cît putu mai bine; după care își văzu iar de drum, nespus de înspăimîntat, ca să-și respecte jurămîntul. Dar în zadar îi întreba pe toți să-i dea vreo știre despre Merlin: nu se alegea decît cu batjocuri și cu zeflemele, și nimeni — dealtfel — nu știa nimic despre el. După ce străbătu tot regatul Logres, cînd văzu că sorocul întoarcerii se apropie, se mîhni mai mult decît oricînd.

— Vai, se gîndea el, ce am să mă fac? I-am jurat măriei sale unchiului să mă întorc după un an și o zi și, cu toate acestea, cum să cutesc a mă arăta la curtea lui, caraghios și pocit cum sînt? . . . Dar n-am să-mi calc jurămîntul.

ÎNCHISOAREA DE AER

Dus pe gînduri, Gauvain intrase în pădurea Broceliandei. Deodată se auzi strigat de un glas îndepărtat și zări în fața lui ca un abur care, oricît era de aerian și de străveziu, nu-i lăsa calul să treacă mai departe.

— Cum, spunea glasul, nu mă mai recunoști? E tare adevărată zicala înțeleaptă: ochii care nu se văd se uită ¹.

— A, Merlin, dumneata ești? spuse uimit seniorul Gauvain. Te rog din suflet să mi te arăți, ca să te pot vedea.

— Vai, Gauvain, reluă glasul acela, n-ai să mă mai vezi niciodată, iar după dumneata n-am să mai vorbesc decît cu prietena mea. Nu există pe lume turn mai cumplit decît temnița de aer în care m-a ferecat ea.

— Cum așa, dragă prietene, ești atît de strașnic ținut încît nu poți să mi te arăți? Dumneata, cel mai înțelept dintre oameni!

— Da de unde, cel mai smintit, răspunse Merlin, căci știam bine ce-avea să mi se întîmple. Într-o bună zi, pe cînd rătăceam cu iubita mea prin pădure, am adormit la poalele unui tufiș de mărăcini, cu capul la pieptul ei; atunci dumneaei s-a ridicat frumușel și a făcut un cerc cu vâlul ei în jurul tufișului; iar cînd m-am trezit, m-am pomenit pe un pat de toată frumusețea, în cea mai frumoasă și cea mai bine ferecată odaie din cîte au fost vreodată. « Vai, femeie, i-am spus, m-ai înșelat! Acum ce se va alege de mine, dacă nu vei rămîne aici și tu? — Dragă prietene, voi fi aici adesea și ai să mă ții în brațe, căci voi fi de-acum înainte gata pentru desfătările tale. » Și nu e zi sau noapte în care

să nu fiu, într-adevăr, alături de ea. Și sînt mai nebun decît oricînd, căci țin la ea mai mult decît la libertatea mea.

— Doamne, sînt tare mîhnit. Și ce va gîndi oare unchiul meu, regele, cînd va afla, el care a pus să fi căutat prin toate meleagurile și prin toate țările?

— Va trebui să îndure și el asta, căci niciodată nu mă va mai vedea, nici eu n-am să-l mai văd pe dînsul, și nimenea, după dumneata, nu-mi va mai vorbi. Și acum, întoarce-te. Du închinăciune, din partea mea, regelui și reginei și tuturor baronilor, și povestește-le pățania mea. Îi vei găsi la Carduel, în Galles. Și nu fi disperat de ce ți s-a întîmplat. Ai s-o regăsești pe domnișoara care te-a vrăjit, de data asta, nu uita să-i dai binețe, căci ar fi curată nebulă. Du-te cu Dumnezeu, și Domnul nostru Isus Cristos să aibă în paza lui pe regele Artus și regatul Logres, pe dumneata și pe toți baronii, drept cea mai bună seminție care a trăit vreodată!

Acestea au fost ultimele cuvinte ale vrăjitorului. Și piticul Gauvain porni iar la drum către Carduel, fericit și amărît deopotrivă, fericit prin faptul că Merlin îi prezicea sfîrșitul năpastei lui, amărît că prietenul său pierdea astfel pentru totdeauna.

TĂMĂDUIREA LUI GAUVAIN

Cînd străbătu pădurea în care se întîlnise cu domnișoara aceea care îi făcuse farmecele rele, se temea atît de tare că n-are s-o întîlnească și că n-o să-i dea binețe, încît își scoase coiful ca să vadă mai bine. Zări astfel prin rămurișul tufișelor doi cavaleri care descălecaseră și legaseră hățurile cailor de lănciile înfipite în pămînt; amîndoi țineau la pămînt, de picioare și de mîini, o fată care se zvîrcolea să scape din mîinile lor, și păreau că vor s-o siluiască. Numai decît Gauvain se apropie, cu lancea în poziție de atac, și le strigă: — Meritați să vă omor, pentru că vreți să siluiți o fată pe pămîntul regelui Artus! Nu știți că ele sînt apărute aici împotriva tuturor?

¹ În original, textual: « Cine lasă curtea, de curteni uitat e! »

— Hei, Gauvain, spuse fecioara, acum am să văd dacă există în dumneata destulă vitejie ca să mă scapi de rușinea aceasta!

La auzul acestor cuvinte, cavalerii își strinseră coifurile încurele.

— Pentru Dumnezeu, pitic smintit și pocit, te ia dracul pe dată!

— Oricît de caraghios aș fi, încălecați pe cai, căci mi s-ar părea prea josnic să atac călare doi bărbați pedestri.

— Te încrezi atît în puterile tale?

— Am atîta credință în Dumnezeu, încît sînt sigur că nu veți mai jigni niciodată vreo doamnă sau vreo domnișoară în țara regelui Artus.

Și spunînd așa, se năpustește asupra lor și luptă împotrivă lor cu atîta iscusință, încît în curînd unul dintre ei zace la pămînt; Gauvain se și avînta spre celălalt, cînd domnișoara îi strigă:

— Seniore Gauvain, oprește-te!

— De dragul dumitale am să mă opresc așadar, îi răspunse el, și deie Domnul să ai parte numai de bine, dumneata și toate domnișoarele din lume! Dar, fără rugăminteaști i-aș ucide, căci ți-au adus prea mare jignire și cu mine s-au purtat cu prea multă mojie, numindu-mă pitic pocit.

La auzul acestor cuvinte, domnișoara și cei doi cavaleri izbucniră în rîs, iar ea îi spuse:

— Ce-i dai celui care te va tămădui?

— Hei, de-ar fi cu putință, pe mine însumi în primul rînd și apoi tot ce pot avea pe lume.

— Nu-ți cer atît, ci doar să faci jurămîntul că totdeauna vei ajuta și vei sprijini doamnele și că le vei da binețe cînd le vei întîlni.

— Îți jur pe credința mea, cu dragă inimă.

— Ei bine, mă mulțumesc cu jurămîntul dumitale, dar află că, de va fi să ți-l calci vreodată, ai să te întorci la înfățișarea pe care o ai acum.

Și, pe cînd spunea cuvintele acestea, seniorul Gauvain simți cum i se întind mădularele, curelele cu care își legase cămașa de zale și pantalonii plesniră și el își relua înfățișarea de la început. Numai decît coborî de pe calul de luptă și îngenunche în fața domnișoarei spunîndu-i că va fi cavalerul ei de aici înainte. Ea îi mulțumi, ridicîndu-l de

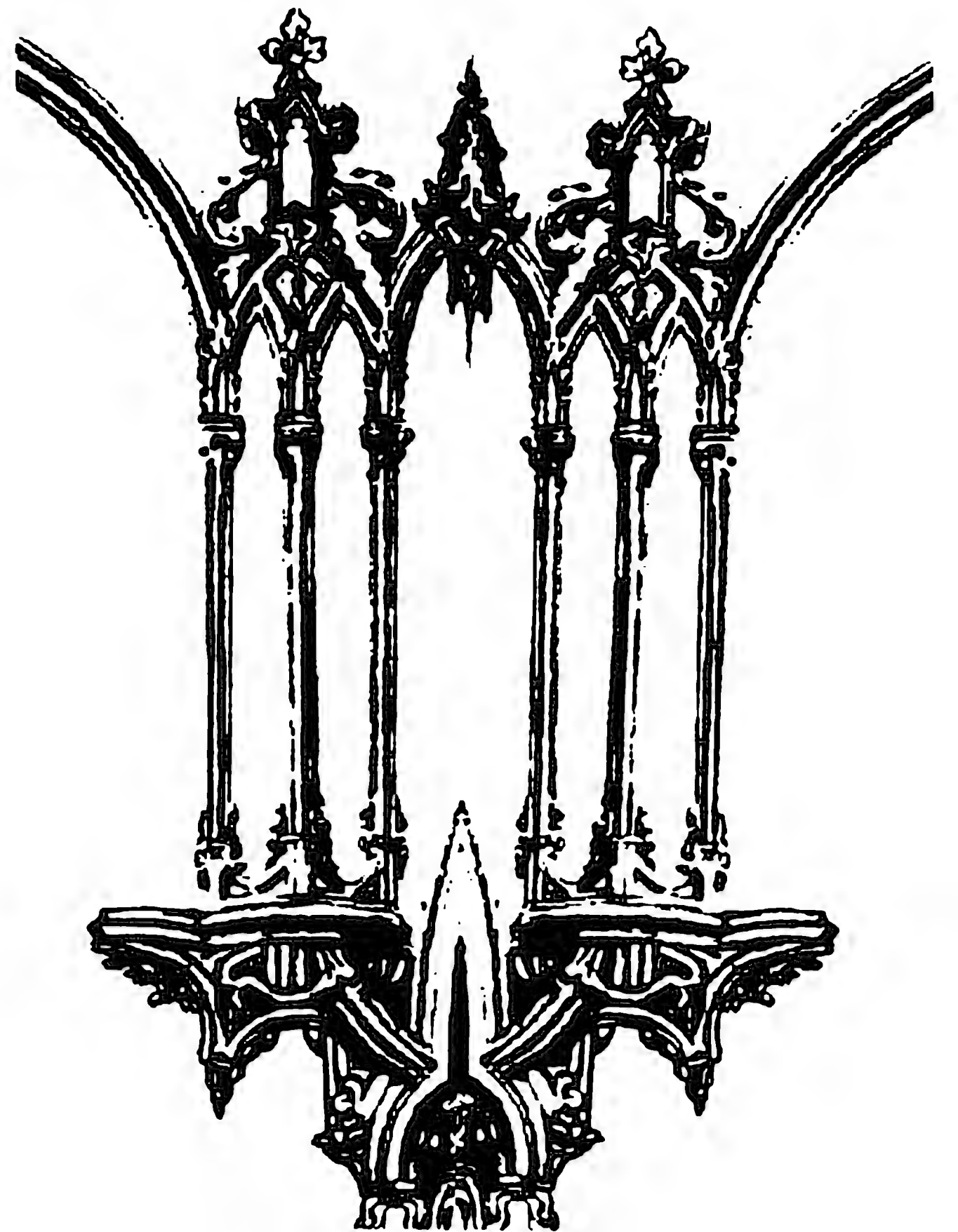
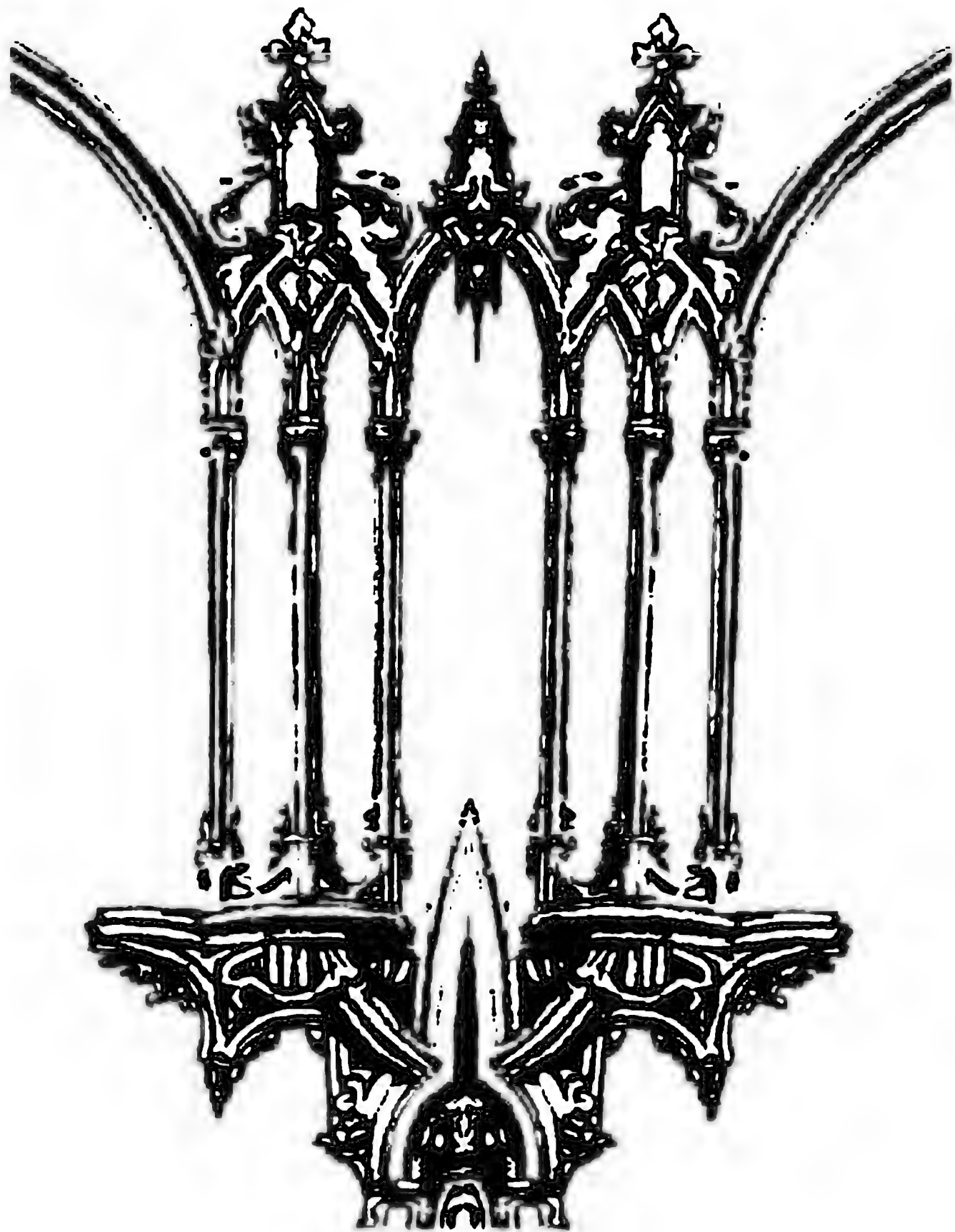
mîna. După care, se despărțiră toți, cerînd oblăduirea Domnului.

Seniorul Gauvain tot merse așa călare pînă ajunse la Cardue în același timp cu cavalerii care porniseră cu el să-l caute pe Merlin și care se întorceau ca și el după un an și o zi. Regele îi primi cu mare bucurie, și toți își depănară pătașurile de care se minunară grozav baronii. Cînd veni rîndul seniorului Gauvain, regele fu foarte amărît aflînd de întemnițarea lui Merlin, dar bucuros să știe cum scăpase nepotul lui de farmecele acelei domnișoare. Și porunci ca toate povestirile acestea să fie așternute în scris de către cărturari. Datorită acestui fapt le cunoaștem astăzi.

În vremea aceasta, în Bretania Mică, fika lui Agravadain adusesse pe lume un fiu care a fost numit Hector din Mlaștini, și refuza să se căsătorească pentru a se închina creșterii lui. Puțin după aceea, regina Elena, soția regelui Ban din Benoic, a avut și ea un copil, cea mai frumoasă făptură din lume, care a fost botezat cu numele de Galaad, dar căruia i se spuse toată viața Lancelot. Apoi, soția lui Bohor a adus și dînsa pe lume un făt atît de frumos și atît de drăgălaș, să te tot minunezi privindu-l: și, de îndată ce s-a născut, s-a văzut că purta pe piept chipul unui leu încoronat, de culoarea sîngelui, din care pricină fu numit Lionel. Și mama lui nu întîrzie mult să-i dea un frățior, care se numi Bohor, ca și tatăl lui, și care avea să dea dovadă mai tîrziu de mare vitejie. Și tustrei se numără printre cavalerii Mesei rotunde, porniră în căutarea Sfîntului Graal și își făcură o mare faimă în regatul Logres și pe tot pămîntul pentru virtuțile lor cavalești.

Dar aici se încheie povestea lui Merlin și după aceasta începe povestea lui Lancelot. Deie Domnul să ajungem cu toții la bun sfîrșit!

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

ÎN REGATUL LOGRES

[. . .] Era la începutul vremii aventurilor. Bretania albastră a fost plină, pe atunci, de minuni, și cavalerii au început să cutreiere lumea. Pretutindeni erau obstacole anevoioase și datini ciudate peste care nu puteai trece sau pe care nu le puteai îndrepta decât prin mare vitejie: datorită acestui fapt, cavalerii și mai ales cavalerii Mesei rotunde se luptau atît, încît faima lor a dăinuit pînă astăzi. Călăreau prin munți și prin văi pe voinicii lor cai de luptă, doborînd relele apucături, înfruntîndu-i pe mișei, punîndu-i pe cei răi la respect, nimicîndu-i pe tîlharii care jefuiau la drumul mare; și o seamă de fete, pe care nu le-ai fi putut visa mai îmbietoare, porneau la drum și ele pe caii lor de paradă; și, în vremea aceea, curtea regelui Artus își arunca strălucirea peste țara Logres, împodobită cu regina Guenievra și cu doamnele ei de onoare, strălucitoare de aur, de argint, de bogate țesături de mătase, de serbări, de gherfalzi, de creș, de șoimi și de alte păsări de pradă. Acolo viețuiau cavalerii Mesei rotunde, și niciodată nu s-au văzut atît de buni cavaleri, atît de viteji, atît de mîndri, atît de viguroși și de cutezători; dar pe atunci se drămuia vitejia la un preț mult mai ridicat decât astăzi.

De cinci ori pe an, la Paști, la Înălțare, la Rusalii, la Toți Sfinții și la Crăciun, regele Artus dădea recepție mare la curte și își punea coroana pe cap. Pe vremea aceea, nimeni nu era socotit cu adevărat viteaz, fără dacă nu sălășluia o vreme la curtea lui: de aceea, baronii veneau cu grămada la aceste recepții regale. Iar cea de la Rusalii era cea mai plăcută și mai veselă, pentru că în ziua aceea Domnul nostru Isus Cristos, înălțîndu-se la ceruri, l-a trimis pe

Sfîntul Duh printre credincioșii lui, la fel de descurajați ca niște oi care și-au pierdut păstorul. Dar recepția de la Paști era cea mai de seamă și cea mai onorată, întru pomenirea Mîntuitorului, care a înviat din morți și ne-a răscumărat de la durerile veșnice. Dealtminteri, cu multe alte prilejuri, cum ar fi la Intrarea în Biserică, la Adormirea Maicii Domnului sau la hramul orașului în care se găsea, și apoi cînd voia să onoreze anumiți oameni, regele dădea recepții la curte. Dar acestea nu se chemau recepții mari. Și, la toate recepțiile, avea obiceiul să nu se așeze la masa mare decât atunci cînd cavalerii lui avuseseră prilej de vreo faptă vitejească.

ALAIUL ALB

Ci iată că în vinerea Sfîntului Ion, regele vîna toată ziua în pădurea de la Camaaloth; către seară, cînd intră în oraș cu oamenii săi, văzu venind spre dînsul un frumos alai. În frunte, pe jos, doi valeți duceau de frîu doi cai albi de povară, dintre care unul purta un cort ușor de tabără, cel mai bogat din cîte s-au văzut vreodată; iar celălalt, două cufere frumoase pline cu haine de cavaler. Apoi înaintau, doi cîte doi, patru scutieri călări pe cai voinici și viguroși și ținînd care o pavăză cu cataramă de argint, care un coif argintat, care o lance, care o spadă mare, lucioasă, tăioasă și ușoară, demnă de toată admirația; și, după ei, alți scutieri și ostași; apoi, trei fete; în sfîrșit, o doamnă însoțită de un gentilom frumos ca lumina zilei și de doi paji îndatoritori

cu care vorbea. Și hainele, armele, scuturile, caii, totul era, în alaiul acesta, de culoarea zăpezii.

Regele se opri, uimit. În vremea aceasta, doamna, zăbindu-l, dădea zor calului și, depășindu-și escorta, înaintă către el, însoțită de domnișorul cel frumos. Ba încă mai aflați că era îmbrăcată cu o tunică și cu o mantie din samit alb, îmblănit cu hermină, și călărea pe un mic cal de paradă, un buiestraș așa de bine croit, că nu s-a văzut cîndva altul mai frumos, iar valtrapul lui de mătase atîrna pînă la pămînt; friul și pieptarul era din argint fin, iar șaua și scările din fildeș iscusit gravate cu imagini în care se vedeau doamne și cavaleri. De îndată ce doamna ajunsese în fața regelui, își dădu vâlul la o parte și, după ce-i răspunse la binețe, pe care regele se grăbise să le dea cel dintîi, ca un nobil curtenitor și cu o aleasă creștere cum era, ea îi spuse:

— Măria ta, Dumnezeu să te binecuvînteze ca pe cel mai bun dintre regii de pe lumea aceasta! Vin de tare departe pentru a-ți cere o favoare pe care n-o să mi-o refuzi, căci nu-ți poate pricinui nici un rău și nu te va costa nimic.

— Doamnă, răspunse regele, oricît n-ar costa de mult, dacă nu e ceva care să mă facă de ocară ori să dăuneze prietenilor mei, am să-ți acord, oricare ar fi.

— Măria ta, îți foarte mulțumesc! Îți cer așadar să-l faci cavaler pe acest scutier al meu, cînd are să te roage el.

— Frumoasă prietenă, ți se cuvin vii mulțumiri că mi-ai adus mie pe acest chipeș băiețandru. Îi voi da ce ține de mine: armele și îmbrățișarea de investire; bunul Dumnezeu îi va hărăzi restul: vitejia.

Doamna îi mulțumi regelui și îi destănui că i se spunea Doamna Lacului; după care, oricît a rugat-o regele să rămînă, ea își luă bun rămas, lăsîndu-l foarte mirat, căci nu auzise vreodată rostindu-se acest nume.

Domnișorul, care era tare trist că se despărțea de dînsa ținu s-o însoțească o vreme. După ce merseră alături, cu jale, cale de o bătaie de arc, dînsa rupse tăcerea și i spuse: — Vlăstar regesc, trebuie așadar să ne despărțim. Dar, mai înainte, vreau să știi, dumneata, pe care te-am crescut, că nu sînt mama dumitale și că dumneata nu ești fiul meu. Vița din care te tragi este din cele mai alese din lume, și într-o bună zi vei afla numele părinților. Gîndește-te să ajungi la fel de desăvîrșit prin simțire pe cît ești la trup, căci ar fi mare păcat dacă vitejia n-ar prețui, în dumneata, cît frumusețea. Mîine seară, ai să-l rogi pe regele Artus să-ți dea investirea de cavaler, și în aceeași zi, înainte de căderea nopții, vei părăsi palatul și vei porni să cutreieri prin toate țările, căutînd prilej de sapte vitejești: căci așa vei cuceri laude și prețuire. Nu te opri în nici un loc, sau cît mai puțin cu putință, dar caută să nu lași vreo ispravă vitejească de făcut celor care vor veni după dumneata. Iar dacă te va întreba cineva cine ești, spune-le că nu știi cum te cheamă.

Își scoase din deget un inel pe care îl puse în degetul tînarului. Apoi îl încredință pazei cerești, sărutîndu-l ușurel, și îi mai spuse ceva:

— Frumosule fecior de rege, ascultă ce-am să-ți spun: vei duce la bun sfîrșit încumentările cele mai primejdioase, iar cel care le va săvîrși pe cele pe care le vei fi lăsat nesăvîrșite nu s-a ivit încă pe lumea aceasta... Ți-aș spune mai multe, dar mi se strînge inima și mi se curmă graiul... Dute, dute cu Dumnezeu, bunule, frumosule, nobilule, îmbietorule, doritule și cel mai drag odor al meu!

Îl mai sărută iar pe gură, pe față și pe ochii amîndoi, cu dragoste; apoi plecă atît de tristă, încît n-ar mai fi putut rosti un cuvînt mai mult. Și domnișorul izbucni în plîns văzînd-o că se îndepărtează. Dădu fuga să îmbrățișeze rînd pe rînd valeții, fetele și băieții; apoi rămase cu caii de povară ce duceau bagajele și cu cei doi scutieri lăsați de Doamna Lacului.

După care o porni spre curtea regelui.

FRUMOSUL DOMNIȘOR

Încă de sîmbătă dimineata, se duse să-l găsească pe seniorul Yvain cel mare, care-l găzduise în locuința lui, și îl rugă să-i ceară regelui Artus să-l investească a doua zi.

— Cum, dragă prietene, îi spuse gazda lui, nu vrei să mai aștepti puțin și să înveți meșteșugul armelor? Pușorul care se avîntă din cuib înainte de a ști să zboare cade la pămînt. Dar băiatul îi răspunse că ardea de nerăbdare să nu mai fie scutier, și seniorul Yvain se duse să-i spună regelui dorința lui.

— Vorbești despre tînărul cu mantie albă? îi spuse regele. Ce părere ai, Gauvain, despre fătul de ieri seară, care vrea de pe acum să fie cavaler?

— Eu cred că o să-i stea bine cavaler, căci e frumos și pare de viță bună.

— Cine e băiatul acela? întrebă regina Guenievra.

— Du-te și cheamă-l, Yvain, îi spuse regele, și ai grijă să se înveșmînte cît mai frumos, îmi pare că are de ajuns din cele de trebuință pentru îmbrăcat.

În cetate, se răspîndise vestea despre domnișorul care venise cu alai de cavaler, așa încît străzile erau ticsite de lume, cînd străbătu orașul în crupă pe calul nobilului Yvain. Chiar și la palat, cavalerii, doamnele și domnișoarele de onoare coborîseră în curte ca să-l vadă, iar regele și regina se aplecau pe fereastră.

Domnișorul îmbrăcat în alb descălecă, la fel și seniorul Yvain, care îl luă de mînă și-l duse în sala unde regele și regina poftiră între ei pe ruda lor, în timp ce băiețandrul se înfățișă în fața lui, pe iarba verde cu care era presărat pămîntul. Avea un chip plăcut și minunat croit; cizmele îi erau atît de strînse pe picior, încît ai fi crezut că s-a născut încălțat, și pintenii lui străluceau deși puteai vedea chipul în ei. Regina Guenievra îl și privea cu dragoste și îl ruga pe bunul Dumnezeu să-i hărăzească vitejie celui căruia îi dăduse o înfățișare atît de frumoasă. Cît despre domnișorul cu mantie albă, ori de cîte ori își putea arunca pe furis ochii spre ea, se minuna de atîta frumusețe, cu care nu putea fi asemuită frumusețea Doamnei Lacului și nici

frumusețea altei femei; nu greșea, de bună seamă, în privința aceasta, căci regina Guenievra era regina doamnelor și izvorul vitejiei.

— Cum se numește tînărul ăsta frumos? întrebă dînsa.

— Nu știu, măriața, răspunse Yvain. Cred că e din țara Galiei, judecînd după grai.

Atunci regina îl luă de mînă pe chipeșul domnișor și îl întrebă unde se născuse. Dar el, la atingerea acestei mîini gingașe, tresare ca un om care se trezește din somn și nu răspunde un cuvînt.

— De unde ești? îl întrebă iar regina.

El o privește și-i răspunde oftînd că nu știe de unde. Ea îl întreabă cum îl cheamă, iar el îi răspunde că nu știe cum. Prin aceasta, regina își dă seama că băiatul era cu totul uluit și parcă dus departe și, desigur, nu cuteza să-și închi- puie că ar fi fost din pricina ei, cu toate acestea, avea oarecare bănuială. Atunci, ca să nu-l tulbure și mai mult, și fiindu-i frică totodată de gura lumii, regina se ridică și spuse:

— Băiatul ăsta nu pare prea deștept și, înțelept sau nebun, nu i s-a dat o creștere aleasă.

— Cine știe, măriața, răspunse seniorul Yvain, dacă nu cumva i s-o fi poruncit să nu-și dea în vileag numele și locul de baștină?

— Asta se prea poate, răspunse regina, dar atît de încet, încît băiatul nici n-o auzi.

Apoi regina se retrase în apartamentele ei.

ZIUA DE SFÎNTUL ION

La căderea nopții, seniorul Yvain îl conduse pe frumosul domnișor într-o biserică, unde îl puse să privegheze pînă în zorii zilei; după care, îl aduse în locuința lui, ca să se odihnească un pic. Dimineata, cei care urmau să fie investiți în ziua de Sfîntul Ion primiră de la rege îmbrățișarea de investire, apoi toată lumea se duse să asculte slujba religioasă și, la întoarcere, regele începu să le încingă spada noilor cavaleri.

Dar cum nu-i mai rămăsese de investit decît domnişorul îmbrăcat în alb, intră în sală o fecioară, cea mai frumoasă din cîte s-au văzut vreodată. Cosiţele ei păreau din aur fin, ochii albaştri străluceau ca nişte pietre scumpe, şi era atît de armonios făcută, încît nu găseai nimic la ea nelalocul lui; ce să vă mai spun? Înainta ridicîndu-şi uşor rochia în faţă; ajungînd dinaintea regelui, îi dădu drumul peste iarba fragedă şi proaspătă cu care era presărată pardoseala palatului, apoi se înclină. Cavalerii şi doamnele de onoare care se aflau în sală se apropiaseră ca să vadă mai bine o atare frumuseţe, şi puteai să le tai şi punga de la cingătoare, că nici n-ai fi băgat de seamă, atît se holbau măsurînd-o; pe scurt, toţi o slăveau, mari şi mici. Dar ea spuse fără să-şi piardă cumpătul, rîzînd uşor că o priveau aşa:

— Rege Artus, Domnul să te aibă în paza lui! Te salut pe tine şi pe toţi cei ce-ţi sînt dragi în numele doamnei de Nohant şi al meu personal.

— Frumoasă şi fermecătoare prietenă, îi răspunse regele, care avea darul vorbirii şi ştia să facă jocuri de cuvinte, ai şi dumneata dreptul la o bună parte din salutul acesta, de vreme ce se adresează tuturor celor care îmi sînt dragi.

— Măria ta, mă iubesc aşadar mai mult, fiind cuprinsă în acest omagiu alături de măria ta. Doamna de Nohant îţi cere sprijinul, ca unui suzeran cu legămînt, căci regele din Northumberland i-a cotropit şi dăunat moşiile. Au căzut la înţelegere amîndoi că doamna mea va putea pune să i se apere dreptul printr-un cavaler contra unul, sau prin doi contra doi, sau prin trei contra trei, sau prin atîta cîţi va putea avea. Şi ea îţi cere să-i trimiţi apărătorul pe care-l vei socoti de cuviinţă.

— Dragă prietenă, îi răspunse regele, am să-i vin cu dragă inimă în ajutor, căci de la mine îşi are moşia. Dar chiar

dacă nu m-ar lega nici o îndatorire, aş ajuta-o în aceeaşi măsură, căci este o nobilă foarte curajoasă, bună şi de viaţă mare; dar şi de dragul dumitale...

Tînărul auzi cuvintele acestea şi, în timp ce fecioara cu trup fermecător era condusă spre odăile reginei, el veni şi căzu în genunchi în faţa regelui şi-i ceru să fie el trimis în ajutorul Doamnei de Nohant.

— Sire, adăugă el, văzîndu-l că şovăie, nu-mi poţi refuza prima favoare pe care o cer de la măria ta după investirea mea. Aş fi rău preţuit şi, eu însumi, m-aş stima mai puţin, dacă n-ai binevoi să-mi dai spre îndeplinire ceea ce poate face un cavaler.

În clipa aceea, nobilii Gauvain şi Yvain interveniră ca să-i arate regelui că nu putea să-l refuze în chip onorabil. Aşa încît, în cele din urmă, regele îi acordă favoarea cerută, deşi se temea că un băieţandru ca el nu avea încă vîrsta să poarte pe umerii lui o atît de grea povară cavaleriească.

— Sire, îţi foarte mulţumesc, spuse domnişorul.

Şi, după ce-şi luă bun rămas de la rege şi de la baronii lui, se duse acasă ca să-şi îmbrace armura.

« CU BINE, PREABUNULE PRIETEN! »

Ci iată că seniorul Yvain, care îl însoţise, îl văzu pe neaşteptate alb ca varul şi-l întrebă ce are.

— Vai, seniore, nu mi-am luat rămas bun de la regină!

— Că bine spui!

Se întoarseră amîndoi la palat şi urcară în camerele reginei. Acolo, domnişorul ingenunche fără să spună o vorbă, cu privirile în jos.

— Măria ta, îi spuse seniorul Yvain, acesta este tînărul de ieri seară, pe care l-a făcut regele cavaler azi dimineaţă; vine să-şi ia bun rămas de la măria ta.

— Cum aşa? atît de repede?

— Da, măria ta. Se duce, în numele măriei sale regelui să-i dea ajutor Doamnei de Nohant. Chiar el a cerut învoirea aceasta ca pe o favoare cavaleriească.

— Dar cum de s-a învoit măria sa? E atât de tânăr!... Ridică-te, tinere senior! Nu ştiu cine eşti — poate un gentilom mai de viţă decât se presupune, şi eu te las în genunchi în faţa mea! Nu sînt deloc politicoasă!

— Vai înaltă doamnă, spuse domnişorul printre suspine, iartă-mi nebunia pe care am săvîrşit-o!

— Ce nebunie?

— Era să plec de aici fără să-mi iau rămas bun de la măria sa.

— Dragă prietene, eşti destul de tânăr ca să şi se ierte o nechibzuinţă atât de gravă!

— Mulţumesc, înaltă doamnă!

Şi, după o clipă de şovăială, mai spuse:

— Înaltă doamnă, dacă ai binevoi, m-aş socoti pentru totdeauna cavalerul măriei tale.

— Cu dragă inimă! Cu bine, preabunule prieten!

Şi îl ridică dîndu-i mîna, şi de bună seamă cavalerul fu încîntat cînd simţi mîna ei goală, goluţă atingînd-o pe a lui! Se înclină şi în faţa doamnelor şi a domnişoarelor de onoare, care auziseră vorbindu-se despre farmecul şi despre frumuseţea lui de pomină şi care nu-l slăbiră nici una din ochi în timpul convorbirii cu regina, minunîndu-se că firea îl înzestrase atât de bine cu ceea ce doreau ele mai mult, apoi cavalerul se întoarce acasă ca să-şi îmbrace echipamentul de luptă. Acasă, seniorul Yvain băgă de seamă că n-avea spadă.

— Pe capul meu, zău dacă eşti cavaler, intrucit regele nu ţi-a încins spada!

— Seniore, îi răspunse băieţandru, nici n-aş vrea altă spadă decât pe a mea, pe care au luat-o scutierii mei. Am să-i ajung lesne din urmă şi am să mă întorc atât de repede cît va putea să alerge calul.

Spunînd aceasta, sări pe cal şi porni în goana mare, dar

nu se întoarce, căci trăgea nădejde să fie făcut cavaler de altă mîna decât de mîna regelui. Şi seniorul Yvain, după ce-l aşteptă zadarnic, plecă să spună la palat cum îl înşelase băieţandru. Seniorul Yvain spuse că era — poate — un om de viţă foarte mare, care se necăjise pentru că regele nu-i încinsese spada înaintea celorlalţi, lucru pe care regina şi mulţi cavaleri îl crezură cu putinţă. Dar povestea noastră se întoarce acum la domnişorul alb care îşi vede de drum cu oamenii lui.

DOAMNA DE NOHANT ŞI CAVALERUL CU MANTIE ALBĂ

Scutierii îi duceau lancea, pavăza şi coiful, şi unul îi ducea de friu calul de luptă, în timp ce celălalt mîna din urmă cei doi cai de povară. Domnişorul venea călare în urma lor, foarte îngîndurat, şi aşa meraseră ei şi tot meraseră pînă cînd ajunseră la cetatea din Nohant.

De jur împrejur ţinutul era pustiit şi casele pîrjolate; dar regele din Northumberland şi oamenii lui erau atunci ocupaţi să jefuiască la oarecare depărtare, aşa încît portarul cetăţii asediate îi lăsă să treacă, cînd văzu că nu erau decât trei.

Ţăranii din împrejurini veniseră să caute adăpost în oraş, şi oraşul era atât de ticsit de lume, încît domnişorul îmbrăcat în alb rătăci mult pînă să găsească unde să stea; în sfîrşit, într-o ulicioară, zări un măcelar, care i se păru a fi un om de treabă, aşezat pe treptele casei. Unul dintre scutieri se duse să-i ceară acestui ţărănoi să-i găzduiască; el răspunse că n-are loc. Totuşi, cînd îl rugă soţia lui, cu credinţă faţă de Dumnezeu şi faţă de cele lumeşti, se învoi să-l primească pe străin sub un şopron al lui.

Acolo, scutierii îi scoaseră armura seniorului lor, apoi puseră să se cureţe peste tot şi aşternură paie proaspete pe pămînt, ridicară un pat bogat, făcură jilţuri, aprinseră un foc de buturugi uscate şi de cărbuni de toată frumuseţea,

duseră caii în grajd, îi țeselară și le dădură ovăz; în sfârșit, scoaseră din cufere frumoase mantii de cavaleri și de valeți, albe cum sînt florile în prier, cu care se îmbrăcară și gentilomul și ei; apoi, după ce avură grijă să închidă caii în grajd și cuferele într-o cameră a cărei cheie o luară la ei, porniră încetîșor tustrei către castel, privind înapoi și în colo prin oraș, curioși.

Cînd intrară în sală, doamna de Nohant stătea de vorbă în pervazul unei ferestre cu seneșalul ei și se gîdea cum va putea să-și apere moșia, căci mulți dintre cavalerii ei fuseseră grav răniți în cursul ultimelor ciocniri. Domnișorul în alb se duse la ea și, după ce se înclină, îi spuse că e trimis de regele Artus ca să-și apere drepturile.

— Nobile domn, Dumnezeu să-și facă parte regelui Artus de fapte vitejești, iar dumneata fii binevenit! Dar spune-mi cum te numești, dacă nu te superi.

— Doamnă, eu sînt de curînd făcut cavaler și n-am luptat încă.

La auzul acestor cuvinte, doamna își lăsă cu tristețe capul în jos. Cu toate acestea, îl rugă pe domnișorul în alb să se ducă să se odihnească alături de cavalerii ei, iar dînsa se retrase în camerele sale, foarte tristă și deznădăjduită.

Dar, cînd veni ceasul mesei de seară, cînd apa fu pusă la încălzit și cînd se întinseră mesele, cavalerii doamnei de Nohant veniră să se așeze, fiecare la locul său obișnuit, și începură să mănînce fără să-și spună un cuvînt domnișorului în alb și fără să-și dea nici cea mai mică atenție. El rămăsese în pervazul unei ferestre, stînd de vobă cu scutierii lui și spunînd că niciodată nu întîlnise oameni atît de puțin curtenitori.

— Duceți-vă la gazda noastră, le porunci el celor doi scutieri, pregătiți mîncare din belșug și puneți să se strige prin tîrg că toți calicii, toți menestrelii și toți scamatorii sînt poștiți la masă.

— Cu dragă inimă, seniore, dar vino cu noi: nu vrem să te lăsăm singur în mijlocul acestor neamuri proaste.

Plecară din sală tustrei, fără să-și ia rămas bun de la nimeni și, în timp ce oamenii săi cumpărau cele de trebuință, cavalerul se întinse pe pat. Cum gazda lui venise să-și fie de urît îmbrăcată cu hainele ei cele mai frumoase, el porunci

să i se dea în semn de mulțumire, o hăinuță scurtă și o mantie din stofă stacojie, căptușită cu blană de veveriță albă-gri, amîndouă nou-nouțe, de care fu atît de mulțumită încît le și îmbrăcă numaidecît și își chemă soțul să vadă dichisită așa. Și cînd se întunecă se aprinseră atîtea lumînări, încît ai fi crezut că a luat foc șopronul; apoi cavalerul le spuse menestrelilor să stea jos, dansatorilor și bufonilor de-o parte a mesei și lumea de rînd de cealaltă; și, către sfîrșitul cinei, menestrelii începură să cînte sau să zică din alăutele lor, iar acrobații să facă năzdrăvăanii, așa încît zarva și veselia se răspîndiră în tot orașul. Toți cavalerii din castel veniră să privească de la ușă, dar domnișorul în alb se prefăcea că nici măcar nu-i zărește.

Doamna de Nohant fu înștiințată de serbarea aceasta și, cînd află că apărătorul trimis de către regele Artus cina cu atîta voioșie acolo unde trăsesese în gazdă, ceru lămuriri și i se aduse la cunoștință că nu i se dăduse, în palatul ei, nici de băut, nici de mîncare și că nici unul nu-i aruncase măcar o privire. Atunci se căi că nu-l primise mai frumos.

— Pentru numele lui Dumnezeu, îi spuse seneșalul, nu cu bocete și scînciri îi reții pe cavalerii străini, ci prin cuvinte frumoase, prin giuvaere, prin daruri! Chiar dacă ar fi fost cel mai rău om din lume, se cuvenea să-l primești cu mare bucurie și să-l rogi să se ospăteze la masa dîmneata, întrucît era trimis de mărișsa regele.

— Îmi dau bine seama că am făcut o prostie. Dar credeam că a mîncat împreună cu cavalerii mei.

— Crezi? Poate că este mai de viță decît dumneata. N-ai fi avut nimic de pierdut dacă l-ai fi poștit să ia loc lîngă dumneata.

Doamna începu să plîngă și să ofteze cum fac femeile. Dar seneșalul îi mai spuse ceva:

— Acum, nu mai are nici un rost plînsul. Haide să stăm de vorbă cu el.

De îndată ce intrară în locuința cavalerului, jocurile se opriră și oamenii de rînd se ridicară în picioare în fața lor. Domnișorul se prefăcea că nu vede și nu aude nimic, dar se uita la scutierii lui zîmbind. Atunci gazda, măcelarul căruia îi dăduse puțin mai înainte o frumoasă cupă, îl trase de manta atît de tare, încît se întoarse și, prefăcînduse

că o recunoaște numai pe doamna de Nohant, îi ură bun venit, apoi o luă de mână și o pofti să se așeze lângă el, ca și pe seneșal. Gazda lui, care era șerb, voia să se retragă, dar el nu-l lăsă, spunând că nimeni nu-i făcuse o primire mai frumoasă de la sosirea lui la Nohant și că, dacă ar fi încă în țara Logres, iar fi cerut regelui să-l elibereze din șerbie.

— Seniore cavalier, îi spuse doamna de Nohant, îl eliberez eu de dragul dumitale. Și te rog, în numele lui Dumnezeu, să nu-mi porți pică și să-mi ierți primirea nepotrivită pe care ți-am făcut-o.

— Doamnă, eu am venit din dragostea mea pentru mărișsa regele, iar nu pentru un alt temei. Am să fac tot ce am să pot în cinstea lui, și nu păstrez nici o pică, neavînd nimic de cerut nimănui, căci nimenea nu-mi datorează nimic.

— Sire, spuse seneșalul, doamna ar vrea să vii să locuiești în palatul ei, și te poștește și te roagă stăruitor.

— Sire, îți mulțumesc și dumitale și dinsei, dar mă simt bine aici, răspunse domnișorul în alb.

Și așa stăteau tustrei de vorbă, ascultînd menestrelii și privind dansatoarele; apoi doamna îl lăsă în paza Domnului și se întoarse cu seneșalul la palatul ei, în care domnișorul în alb consimți să locuiască de a doua zi, căci avea inima deschisă și nu purta cu ușurință pică doamnelor și celor care își îndreptau jignirile fără gînduri ascunse.

ELIBERAREA NOHANTULUI

Ci iată că doamna de Nohant care, în clipa cînd l-a zărit, nu i-a acordat cine știe ce prețuire, se îndrăgostise de el, văzînd cum s-a purtat cu ea; și era tare frumoasă; totuși, cavalerul nu fu de loc mișcat, căci nu le făcea loc în inima lui tuturor frumuseților. A doua zi de dimineață, doamna trimise după el cu mare cinste; dar nu ajunsese bine la palat, și iată-l și pe Keu seneșalul.

— Doamnă, mărișsa regele mi-a dat sarcină să-ți apăr

drepturile. Aș fi făcut-o din prima zi, dacă un nou cavalier nu l-ar fi rugat să-i facă lui onoarea aceasta.

— Sire Keu, spuse cavalerul, mie mi se cuvine să lupt, întrucît am ajuns primul.

— Nici vorbă nu poate încăpea, de vreme ce am venit eu.

— Atunci, ne vom lupta cu lancea și cel care va învinge va duce lupta.

Doamna era în mare încurcătură: dorea să-i încredințeze apărarea drepturilor ei domnișorului în alb, dar știa că regele ținea foarte mult la seneșalul său și avea mare nevoie de suzeranul ei.

— Pentru numele lui Dumnezeu, izbucni ea, de vreme ce pot avea doi apărători, veți lupta amîndoi.

După ce luă masa, domnișorul în alb se sculă și se îndreptă spre peretele sălii unde se găseau sprijinite o sumedenie de lănci. Alese una dintre ele, pe cea mai groasă și cea mai puternică pe care reuși să-o găsească, îi încercă fierul și mînerul de lemn și-i scurtă prăjina cam cu două picioare bunișoare în văzul tuturor celor ce se aflau acolo. După aceea, se duse să-și cerceteze armele împreună cu scutierii lui, uitîndu-se bine dacă nu lipsea ceva: nici curea, nici plăsea la pavază, nici zale la ham, nici șnur la coif. Și toți îl prețuiră mai mult.

A doua zi, de cum mijiră zorii și străjerul sună din goarnă de pe zid, cavalerul se sculă din pat și doamna îl găsi în genunchi în fața crucifixului, lucru care îl plăcu nespus de mult. Totuși, cînd cei doi apărători fură urcați pe cai, la ceasul sorocit, în landa aleasă pentru luptă, și cînd văzu că băiatul nu-și luase alte arme în afară de pavază și de lance, fu nespus de îngrijorată. Dar el îi declară că nu va putea să încingă spada decît după ce va fi primit poruncă din partea cuiva.

— Cel puțin, îngăduie să ți se atîrne una de oblînc, îi spuse ea. Ai de-a face cu un dușman primejdios.

Zis și făcut. Apoi cei patru apărători își luară distanța și, cînd sună cornul, se năpustiră, doi contra doi, atît de vijelios cît puteau caii lor să alerge.

Keu și cel care se măsura cu el se izbiră atît de năprasnic, încît li se făcu rău: amîndoi scăpară dîrlogii și minerele scuturilor, își scoaseră picioarele din scări și se prăvăliră la pămînt unde rămaseră ca năuciți cît ai străbate un pogon în galop. În vremea aceasta, domnișorul izbea pavăza adversarului cu atîta putere, încît îl strinse pe braț și brațul de corp și-l aruncă pe deasupra crupei calului, cu dîrlogii rupți în mînă. Și de îndată ce trecu, se întoarse la șeneșal, care se ridica de jos.

— Ia-l în primire pe potrivnicul meu, seniore Keu, și lasă-mi-l pe-al dumatăle-n seamă!

Dar șeneșalul nu găsi cu cale să răspundă.

Atunci domnișorul descălecă de pe calul său, căci niciodată n-av fi consimțit să atace de călare un dușman descălecat: aruncîndu-și scutul în dreptul capului, se năpusti ca o furtună asupra cavalerului pe care îl doborîse de pe cal și-l vlăgui și-l tot pisă cu lovituri de ghioagă, încît în scurtă vreme îl sili să se predea fără condiții: tot așa nu poate nici ciocîrnia să stea în fața șoimului.

— Vino aici, seniore Keu! strigă el din nou. Uite cum a ajuns ăsta! Lasă-l pe-al dumatăle-n mîna mea. Eu pot să rămîn și toată ziua pe cîmpul de luptă.

— Seniore, nu te ocupa de lupta mea! răspunse de data asta Keu miniat.

Și, spunînd așa, își ridică spada și-i aplică adversarului său o lovitură căreia mînia îi dădea atîta vigoare, încît celălalt se prăbuși, trecînd din plină zi în lumea nopții.

Atunci regele Northumberlandului, care vedea că oamenii lui nu mai aveau nicio apărare, se grăbi să ceară pace și doamna veni să-i despartă pe luptători. Apoi Keu șeneșalul porni la drum spre curte, unde povesti tot ce se petrecuse la Nohant, și cînd regina află că domnișorul cu mantia albă voise să lupte fără spadă, alese una, foarte bună, lucitoare și gravată cu litere și avînd un mîner de aur, pe care îl trimise printr-un băiețandru. Și aflați că o primi cu

atîta bucurie, încît era să i se facă rău: o sărută de sute de ori, cu aceeași evlavie cu care ar fi sărutat niște moaște, și o încinse cu mare devotament. Și, după ce o dobîndi, în van doamna de Nohant făcu orice ca să-l rețină, pînă ce ajunse să se ofere și pe ea, cu moșia ei cu tot: el plecă numai decît. [. . .]

CELE TREI SCUTURI ALE FECIOAREI SARAI DA

Multă vreme, călăriră fără necazuri; apoi cerul se întunecă, vîntul se stîrni, vîrtejuri de pulbere se avîntară în jurul lor, fulgerele străpunseră norul, atît de zorite, încît te-ai fi crezut în ziua Judecății de Apoi. În sfîrșit, ploaia începu să cadă, în timp ce trăsnetele zdrobeau copacii; pe scurt, o furtună făcea prăpăd atît de înfricoșător, încît orice om, oricît ar fi el de îndrăzneț, s-ar fi înspăimîntat de ea. De multe ori vîntul îi izbi cu putere din umărul stîng învîrtinduși în loc, în ciuda împotrivirii lor; de multe ori fură măturați din drum. Dar cavalerul cu armură albă își întoarse pavăza împotriva furtunii și merșeră astfel pînă seara, cînd cerul se potoli. Atunci urcară pe o movilă, de pe care zăriră un foc mare aprins undeva în depărtare, cale de-o leghe și jumătate cel puțin. Și cînd ajunseră la el, după ce străbătură mii de hățisuri de rugi și de mărăcinișuri, se pomeniră la intrarea unui sat mare; acolo ardea rugul acela, lat pe puțin de zece pași.

Li se făcu o bună primire în casa unui tîrgoveț spre care se îndreptară, înzestrată de minune cu toate cele de trebuință cavalerilor rătăcitori. În vreme ce scutierii puneau cuferele în dulapuri și duceau caii în grajd, gazda își chemă fiica, și fata îl duse pe cavalerul în alb într-o cameră unde, cu ajutorul mamei ei, îi scoase armura, îl spălă pe fața și pe gît și-l șterse cu un prosop alb, frumos lucrat. Apoi cavalerul își puse pe el o mantie foarte bogată, pe care îl adusese unul dintre scutierii lui; după care, fata îl luă de mînă și-l duse în sală. O tinără — minunat împodobită

stătea jos și, la lumina făcliilor cu care era iluminată sala, cavalerul o recunoscă pe Saraida, una dintre domnișoarele de onoare ale Doamnei Lacului.

— O, preafrumoasă domnișoară, fii binevenită între toate! Ce mai face buna mea Doamnă?

— Foarte bine, îi răspunse ea.

Și, trăgându-l mai la o parte, îi spuse:

— Chiar dînsa mă trimite să-ți spun că mîine îți vei cunoaște numele, cum și numele tatălui și al mamei tale. Deasupra acestui tîrg se înalță un mîndru și semeț castel căruia i se spune Dureroasa Pază, întrucît nici un cavaler rătăcitor nu s-a înfățișat acolo vreodată fără să nu fie ucis sau făcut prizonier. Și focul ăsta arde în fiecare noapte ca să-i atragă, căci oamenii de aici trag nădejdea că, pînă la urmă, va veni cel care va duce isprava vitejească pînă la capăt și îi va izbăvi. Fortăreața are două ziduri groase, fiecare străpuns de cîte o ușă apărută de zece cavaleri și, ca să izbutești, va trebui să-i învingi pe toți, și nu totdeauna unul cîte unul, căci, de îndată ce unul dintre ei se simte istovit, poate să cheme un altul în ajutor. Dar scuturile acestea sînt ale dumatăle.

Spunînd așa, îi arată trei scuturi sprijinite de zid, toate pictate în argintiu, unul cu o fișie de un roșu aprins, altul cu două fișii și al treilea cu trei.

— Primul, continuă ea, sporește forța celui care îl poartă cu forța încă a unui bărbat. Al doilea, o sporește cu forța a doi bărbați. Al treilea, cel cu fișia întreită, cu forța a trei bărbați. Cu siguranță, vei avea mîine nevoie de ele. Și adu-ți aminte că nu trebuie să-ți spui nimănui numele mai înainte ca faptele dumatăle de vitejie să te fi făcut cunoscut în mai multe ținuturi.

Așa grăi domnișoara; apoi, toată lumea se așeză la masă și fu bine servită cu ce i se cuvine trupului. Și în timp ce cavalerul în alb dormea într-un pat foarte înalt și bogat, fieștecare, în tîrg, se ruga pentru izbînda lui, atît de mult doreau să vadă farmecele destrămate și spulberate uritele deprinderi de la castel.

CUCERIREA DUREROASEI PAZE

Dimineața, căci Dumnezeu lăsă soarele să răsară, își luă armura și, călare pe un cal de luptă viguros și iute, urcă movila și ajunse în fața porții fortăreței. Cornul sună; un cavaler apără pe zid.

— Ce dorești?

— Să se deschidă castelul.

— Hei, sire, aș vrea să fii de ajuns de viteaz ca să duci la bun sfîrșit încumetarea, căci durerea aceasta dăinuie de multă vreme! Dar se cuvine să ne păstrăm lealitatea și să ne ținem jurămîntul.

Numaidecît, podul mobil se lăsă în jos și zece cavaleri ieșiră din castel unul cîte unul, prin ușa porții, urmat fiecare de un cal de luptă pe care îl trăgea de frîu un scutier; apoi, încălecînd, veniră cu tot dichisul, cu lancea în poziție de atac, să se înșire la poalele movilei.

Ce luptă grea pentru cavalerul în alb! Dar, cum spune proverbul, celui pe care vrea Domnul să-l ajute, nimenea nu-i poate face rău. Pe unii îi lovește atît de năprasnic cu lanca, că nu mai au nevoie de vreun doctor; altora, le strică coiful, le spintecă scutul, le rupe cămașa de zale de pe brațe și de pe umeri. Dar și ei îl ating și îl rănesc, căci, de îndată ce unul dintre ei e la pămînt, altul îi sare în ajutor și desigur îi prînsă bine cavalerului că purta o tunică de zale, bine împletită, pe sub cămașa lui lungă și albă de za. Cu toate acestea, datorită primelor două scuturi cu dungi de un roșu închis, care îi dau de două ori puteri proaspete, se luptă atît și cu atîta strășnicie că, în sfîrșit, nu-i mai rămîneau decît trei adversari. Văzînd acest lucru, unul dintre ei porni să strige că, întrucît atîția și mai viteji

mică. Dar mai înainte de a fi ajuns la ea, adversarul lor, năpustindu-se asupra lor cu spada scoasă, silește trei din ei să se predea. Ultimii cinci o rup la fugă. Și poarta se deschide în fața învingătorului.

MORMÎNTUL LUI LANCELOT

Cavalerul văzu atunci venind întru întâmpinarea lui o mulțime de doamne, de domnișoare și de târgoveți, însuflețiți de cea mai mare bucurie de pe lume. Unul dintre ei îi dădu de veste că Brandus din Insule, stăpînul cel hain al Dureroasei Paze, tocmai fugise în galopul calului.

— Mai am ceva de făcut pentru încheierea acestei isprăvi vitejești? întrebă cavalerul în alb.

Fără să-i răspundă, îl duseră nu prea departe de acolo, într-un cimitir. Coama zidului incintei era presărată cu un mare număr de coifuri și, sub fiecare dintre ele, se afla un mormînt, pe care inscripțiile grăiau așa: *Aici zace cutare, privești capul*. Dar erau și morminte pe care nu se afla nici un coif. Pe ele, se putea citi așa: *Aici va zace cutare*, și urma numele vreunui cavaler de seamă încă viu în țara regelui Artus sau pe alte meleaguri. În sfîrșit, în mijlocul cimitirului se întindea o mare lamă de metal, minunat împodobită cu aur, cu pietre scumpe și cu emailuri, iar deasupra erau gravate aceste cuvinte cu slove de azur:

*Această piatră de mormînt nu va fi ridicată
de altă mînd omenească
decît de mîna celui care va cuceri Dureroasa Pază.*

Brandus din Insule încercase adeseori, cu forța sau cu vreo unealtă de ridicat, să desprindă această lespede, dar niciodată nu putuse izbuti. Cavalerul în alb desluși inscripția fără greutate, căci știa destulă carte, așa încît putea prea bine să înțeleagă un scris; apoi apăsă cu amîndouă mîinile pe una din laturile lepezii și o ridică fără greutate cu un picior mai sus de capul său. Atunci zări altă inscripție care spunea:

decît el, și-au pierdut viața, el nu se va lăsa ucis ca ei: întinde spada și se declară prizonier; la fel fac și ultimii doi. Și poarta cea grea a castelului se deschide cu zgomot mare. Era atunci cam pe la chindie. Cu mare bucurie, cavalerul cu armură albă urcă movila. Dar, cum trecu pragul, descoperi al doilea zid și o a doua poartă, în fața căreia zece noi cavaleri stăteau rînduiți.

În momentul acela, simți că Saraida, ajutată de scutierii lui, îi descheia legăturile coifului, strîmbat și crăpat, și îi potrivea alt coif; apoi simți că-i trecea pe după gît cureaua celui de-al treilea scut, cel cu trei dungi.

— Vai, domnișoară, ai să mă faci de rîs! i-a spus el. Îmi ajungea prea mult și al doilea scut. Vrei să înving fără să-mi arăt vitejia într-un fel?

În timpul acesta, ai lui îl ridicau în șa pe un cal de luptă odihnit; totodată, un scutier îi strecură în mînă o lance groasă, scurtă și țeapănă, al cărei fier tăia ca un brici.

— Vreau acum să te văd cum lupți cu lancea, dragă prietene, îi spuse Saraida, căci știu bine cum te folosești de spadă. Dar privește deasupra celei de-a doua uși.

Acolo se afla o statuie de aramă cu înfățișarea unui cavaler înarmat pînă în dinți și călare, care ținea în mînă o secure. Și statuia aceasta era vrăjită în așa fel, încît trebuia să cadă de îndată ce viitorul cuceritor al castelului avea să arunce o privire asupra ei. Cavalerul în alb ridică ochii: în aceeași clipită statuia cade și-i rupe gîtul unuia din cei aliniați sub ea. Fără să se mire, cavalerul în alb își înclină lancea, dă pîteni calului, se năpustește ca o furtună asupra celorlalți și ucide doi, unul după altul.

Cuprinși de spaimă la vederea acestei vitejii, care li se părea că vine mai mult de la un diavol decît de la un om, ceilalți descalecă de pe cai și se străduiesc să ajungă la ușa

*Aici va zăcea Lancelot du Lac,
fiul regelui Ban din Benoic.*

Și așa își află numele. Numai decît dădu drumul lamei, dar Saraida, care era lîngă el, citi și ea odată cu el.

După ce ieși din cimitir, fu dus într-un palat, mic dar foarte bogat, care fusese palatul lui Brandus din Insule; și acolo, i se scoase armura, iar rănilor îi fură îngrijite de doctori pricepuți. Cu toate acestea, cei din castel ostau la gîndul că viteazul nu va consimți poate să rămînă patruzeci de zile printre ei și că astfel nu se vor destrăma vrăjile care zi și noapte îi chinuiau, căci erau pradă unor spaime miste rioase și nici unul dintre ei nu avea parte de un ceas întreg de tihnă.

« O INIMĂ ALEASĂ NU POATE SĂ NE MINTĂ »

Un tînăr, fratele unuia dintre cavalerii Mesei rotunde, numit Aiglain des Vaux, asistase la cucerirea Dureroasei Paze. Socotind că regele Artus ar fi foarte bucuros să afle cît mai curînd vestea acestei isprăvi vitejești, tînărul porni, între prînz și vecernie, pe un bun cal de vînătoare, și se duse în goana mare la Kerleon.

După două zile se înfățișă la palat.

— Rege Artus, Domnul să te aibă în paza lui! Îți aduc veștile cele mai uluitoare din cîte au pătruns vreodată în palatul măriei tale.

— Spune-le, dragă prietene.

— Dureroasa Pază a fost cucerită: am văzut eu un cavaler trecînd prin cele două porți cu arma în mînă.

— Băiete, nu-mi spune așa ceva, căci nu-i adevărat.

— Măria ta, spînzurămă dacă mint.

Chiar atunci intră Aiglain care, văzîndu-și fratele în genunchi în fața regelui, îi spuse:

— Fii bine venit, dragă frate.

— Dacă este fratele dumitale, Aiglain, se cade să-i dăm

crezare: « o inimă aleasă nu poate să ne mintă ». Ce fel de armură purta cavalerul acela?

— Albă, măria ta, ca și calul lui. Ucide singur mai mulți inși decît s-ar putea înmormînta în două pogoane de pămînt. Să nu-mi ajute mie Dumnezeu dacă există fier sau oțel care să poată rezista în fața spadei lui.

— Peșemne că este noul cavaler pe care l-am investit de Sfîntul Ion. Am să plec mîine la Dureroasa Pază. Doamnă, spuse regele, adresîndu-se reginei, alege dintre domnișoarele de onoare pe cele la care ții mai mult, căci ai să vii cu mine.

LANCELOT ÎN CULMEA FERICIRII. PLECAREA DE LA DUREROASA PAZĂ

După patru zile, regele ajunse la castel cu suita lui.

— Viteazule, îi strigă el paznicului, ne dai drumul să intrăm?

— Dar cine sînteți?

— Eu sînt regele Artus.

— Și Doamna aceea?

— E regina.

— Sire, pentru măria ta și pentru regină am să fac după putința mea, spuse străjerul.

Și trimise un om să-i dea de veste noului stăpîn al castelului că regele Artus se afla în fața porții.

Cavalerul în alb se grăbi să încalce și să se ducă întru întîmpinarea regelui. Cînd se deschise poarta, se văzu deodată în prezența reginei și iată-l căzînd în extaz: cu

ochii ațintiți asupra ei, își mîna calul înapoi pînă sub boltă, fără să-și dea măcar seama. În acest moment, străjerul, crezînd că face bine, dă drumul gardului mobil de fier, și cavalerul în alb rămîne acolo, ca pierdut, s-o contemple printre gratii pe aceea care a fost totdeauna floarea tuturor doamnelor.

— Seniore, strigă Keu cu minie, te porți ca un bătăran! Dar cavalerul în alb nici măcar nu-l aude. Atunci Saraida, domnișoara de onoare a Doamnei Lacului, îl trage de pulpana hainei și-l tot trage pînă ce își vine în fire.

— Ce spui, seniore? îl întreabă el pe Keu.

— Spun că le jignești pe măriile lor regele și regina închizîndu-le ușa în nas, iar pe mine mă jignești că nici măcar nu mi răspunzi!

La auzul acestor cuvinte, cavalerul în alb fu atît de amărît, de mai-mai să-și piardă mințile. Își scoate spada și țipă către străjer ocărînd:

— Nu țiam poruncit s-o lași pe măriasa regina să intre?

— Seniore, niciodată nu mi-ai spus nimic.

— Dacă n-ai fi atît de bătrîn, țiaș tăia capul! Deschide, și să nu-ți mai treacă prin minte să închizi poarta.

Spunînd acestea, pornește în galop către castel.

În vremea aceasta, regele, regina și suita lor treceau prin cele două incinte și pătrundeau în curțile castelului, în care le fu dat să vadă un ciudat spectacol: căci toate fereștrele erau ciorchine de doamne, de domnișoare, de cavaleri și de alți domni, care plîngeau cu lacrimi fierbinți, în tăcere.

Acum mă aflu înăuntru, spuse regele mirat, și nu știu mai mult decît știam cînd mă aflam afară.

Sire, spuse regina, aici sînt numai oameni în suferință. Să sperăm că acela care ne-a arătat atîtea ne va arăta mai multe.

În acel moment, cavalerul în alb străbătea curtea pe calul său, înarmat pînă-n dinți, cu coiful pe cap, cu lancea în mînă, cu scutul vristat de cele trei dungi în spate, hotărît să plece pentru totdeauna din castel. Și, văzîndu-l că pleacă, toți cei care plîngeau în tăcere la ferestre începură să strige cît îi țineau puterile:

— Prinde-l, măriata! Prinde-l, măriata!

— Ce tot spuneți? Ce voiți? întreabă regele uimit, apropiîndu-se.

— Numai de către el pot fi dezlegate vrăjile castelului!

Dar cînd se întoarse regele, cavalerul cu armură albă părăsise Dureroasa Pază și se îndepărta în galopul calului prin pădurea întunecoasă.

Între timp, Saraida se apropiase de regină.

— Măriata, îi spuse ea în șoaptă, cavalerul acesta se numește Lancelot du Lac și este fiul regelui Ban din Benoïc. Să-ți aduci aminte.

ÎNTOARCEREA LA DUREROASA PAZĂ

Lancelot își petrecu noaptea la un schivnic și, a doua zi, porni cu scutierii lui, care îl ajunseseră din urmă, îngîndurat și zbuciumat de dragoste și trist că o jignise pe doamna la care ținea mai mult decît la orice pe lume, din clipa în care o văzuse; și călări astfel întreaga zi, ca omul care nu-i muncit decît de un singur lucru, la care se gîndește și se tot gîndește mereu, încît nici nu mai vede, nici nu mai aude.

— Vai, poartă, poartă, spunea el oftînd, de ce n-ai fost oare deschisă la timp?

Și rătăci așa pînă pe la vremea chindiei, cînd întîlni în cale un tînăr care călărea în goana mare pe un cal voinic de vînătoare ce părea istovit.

— De unde vii, omule, în goana asta?

— Măriasa regina este întemnițată la Dureroasa Pază! Oamenii de la castel jură că, oricare ar face regele Artus, nu o vor elibera pînă cînd cavalerul care a cucerit castelul

nu va fi destrămat vrăjile. De aceea, regina a trimis soli pe toate drumurile ca să-i dea de urmă.

— Prietene, du-te și spune-i reginei să fie liniștită, căci cavalerul care a cucerit castelul va fi în seara aceasta lângă dînsa.

— Dar, seniore, n-ai putea să mă întorc fără să fi vorbit cu dînsul. Dumneata ești?

— Chiar eu! Dar mă faci să spun o vorbă care nu mi face cinste.

Tînărul porni din nou la drum cît putea calul să-l ducă de repede. Și Lancelot își zori și el oamenii, așa încît ajunse noaptea la castel.

Doar ce trecuse poarta cu oamenii lui, că se și închise trecerea în urma lor.

Curtea era viu luminată cu lumînări aprinse și cu torțe: în cea mai frumoasă zi de vară nu e mai multă lumină pe cîmpii decît era în curtea aceea; datorită acestui fapt, Lancelot îl recunoscu pe scutierul pe care îl întîlnise în cursul după-amiezii:

— Unde este regina?

— Seniore, vino după mine.

În curînd se aflară la poalele stîncii pe care era clădită locuința. Scutierul deschise o grilă groasă și, dîndu-i o mîină de lumînări celui pe care îl conducea, îi spuse:

— Seniore, fă lumină pînă închid eu ușa.

Dar în timp ce Lancelot aprindea lumînările, el trase mișelește ușa și îl închise înăuntru.

Cînd se văzu prins astfel în temniță, cavalerul fu nespus de trist, căci se gîndea că nu va ieși de acolo după voia lui. Trecu totuși noaptea. Dimineata, o doamnă foarte bătrînă veni să-i vorbească printre zăbrele.

— Seniore cavaler, vezi bine că ești prizonier: nu vei fi pus în libertate pînă cînd nu vei jura să destrami vrăjile acestui castel.

— Măriașă regina este liberă?

— A plecat de mult timp de aici: ți s-a spus așa ca să fii ademenit. Așadar juri că le vei reda oamenilor din acest castel tihna pierdută?

Jură pe moaștele ce i se aduseră după zăbrele. Atunci i se deschise ușa și i se servi o masă foarte bună, iar el se ospătă

cu toată pofta, căci nu mai pusese nimic în gură din dimineața zilei din ajun. După care i se spuse că trebuia să rămînă patruzeci de zile în castel sau, dacă nu, să plece după cheile vrăjilor.

— Patruzeci de zile? Ferească Dumnezeu! Am să mă duc să caut cheile, mai zise el, dar ajutați-mă să termin mai degrabă, căci am treabă în altă parte.

Pe loc i se aduseră armura și armele albe și fu condus prin, cimitir la intrarea într-o subterană. Își făcu semnul crucii apoi, cu spada goală în mîină și cu scutul în dreptul pieptului, intră.

CHEILE VRĂJILOR. VOIOASA PAZĂ

Se îndreptă către o lumină mare pe care o zărea în depărtare. Deodată se iscă o zarvă îngrozitoare, dar el își strînse spada în mîină și nu se opri defel. I se păru că se cutremură pămîntul, că bolta amenința să se năruie peste el și că totul se învîrtea în jur; se sprijini de zid și continuă, cum putu, să înainteze. Ajunse astfel la o ușă; în prag, doi cavaleri de aramă, fiecare ținînd cîte o spadă pe care cu greu ai fi ridicat-o, își roteau spadele atît de aproape una de alta încît n-ar fi avut cum trece nici o muscă, fără să fie atinsă. Lancelot își puse scutul pe cap și se avîntă între ei. Lovitura pe care o primi îi rupse scutul, îi tăie cămașa de zale la umăr, umplîndu-l de sînge și-l azvîrli pe brînci, dar se ridică în picioare, își luă spada ce-i căzuse, se acoperi din nou cu rămășițele scutului lui, și fără să arunce o privire în urmă, își văzu de drum.

În curînd îi apăru în cale un puț, din care te trăsnea o duhoare îngrozitoare și din care se auzea o zarvă cumplită. Și în fața puțului se afla un om negru ai cărui ochi luceau ca niște cărbuni aprinși și din a cărui gură se revărsa un șuvoi de flăcări albastre. Avea o secure, pe care o înhăță cu amîndouă mîinile și o ridică în sus, cînd îl văzu pe cavalier apropiîndu-se. Și Lancelot se opri, căci numai puțul și ar fi fost de ajuns ca să-l sortească morții.

Își vîrî sabia în teacă, își trecu pavăza în mîna dreaptă și deodată se năpusti cu atîta putere asupra omului negru, încît ar fi căzut în puț, de nu l-ar fi nimerit, dar îl izbi în plină față cu scutul, care se făcu țandări, și totodată îl apucă de gît. Sub strînsoarea mîinii atît de încheștate, negrul, pe jumătate înăbușit, dădu drumul securii. Atunci Lancelot îl tîrî cu o singură mîna pînă la puț, în care îl aruncă. Apoi își scoase din nou spada din teacă.

Dar, în momentul acela, văzu înaintea lui o fată de aramă bogat smălțuită, care ținea în mîna dreaptă cheile vrăjilor. Și, lîngă ea, pe un stîlp de bronz, o inscripție ce grăia așa:

*Cheia cea mare mă descuie,
cheia cea mică descuie cufărul primejdios.*

Lancelot deschise stîlpul și descoperi un cufăraș. Treizeci de glasuri îngrozitoare și inegale ieșeau din el prin treizeci de țevi: acestea pricinuiau durerile celor din castel. După ce se închină în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh, cavalierul vîrî cheia în broască și-i deschise capacul: numai decît un vîrtej răbufni din cufăraș cu un vaiet atît de înspăimîntător, încît căzu leșinat. Și aflați că era mugetul diavolilor care fugeau, izbindu-se de ziduri.

Cînd Lancelot își veni în simțire, puțul, stîlpul de bronz,

fata și uriașii de aramă dispăruseră și, ajungînd la ieșirea din subterană, nu mai văzu, în locul cimitirului, decît o frumoasă livadă de pomi. Toți hălăduitorii izbăviți de el veneau întru întîmpinarea lui, mai voioși decît s-ar putea spune. Vă las să vă închipuiți cum îl sărbătoriră; iar de aici încolo Dureroasa Pază fu numită Voioasa Pază.

Dar dimineața, după ce își luă în locul scutului cu trei dungi o veche pavăză ștearsă, ca nu cumva să fie recunoscut, Lancelot părăsi castelul, cu toate încercările locuitorilor lui de a-l reține.

CAVALERUL ÎNGÎNDURAT ȘI DAGUENET CEL FRICOS

După ce rătăcise toată ziua fără prilej de vreo ispravă vitejească, Lancelot trase în gazdă, pentru noapte, la o femeie văduvă, care locuia la marginea pădurii. Se sculă dimineață și se duse la fereastră, care dădea spre cîmpie. Dimineața era frumoasă și plăcută, codrii fremătau, plini de zarva păsărelelor care ciripeau pe limba lor, așa încît se simți mai întii cuprins de mare bucurie, apoi își aduse iarăși aminte de iubirea lui și suspină din străfundul inimii. Gazda lui îi spuse că regele și regina Guenievra locuiau deocamdată nu departe de acolo, la Camaaloth. Atunci Lancelot le porunci scutierilor săi să-l aștepte și, încă din revărsatul zorilor, porni călare către cetate.

Aflați că regele Artus își avea de obicei castelele pe malul vreunui rîu, pentru ca șanțurile să fie mereu pline cu apă. Și iată că, ajungînd la marginea orașului, Lancelot văzu o casă fortificată, împrejmuită de apă și, la o fereastră, o doamnă în cămașă și pieptăraș care respira aerul proaspăt în tovărășia unei domnișoare: fata era cu coșitele pe umeri, dar doamna era legată cu un voal și admira pajiștile și pădurile. Lancelot se apucă s-o măsoare cu atîta luare-aminte, încît nu auzi un cavalier care trecea pe acolo cînd îl întrebă la ce se tot uita. Cavalierul acela își repetă întrebarea împingîndu-l violent.

— Seniore cavalier, mă uit la ce mi place să mă uit și nu ești politician că îmi tulburi șirul gândurilor.

— Poate că diavolii iadului îți dau ghes să te zgâiești așa la doamne și pari, întru aceasta, mai cutezător decât la arme! Urmează-mă, dacă îndrăznești!

Lancelot dădu pîteni calului în urma lui, cînd regina, trăgîndu-și voalul la o parte, își dădu chipul în vileag tot așa cum destramă soarele un nour. Și văzînd pe neașteptate ceea ce i-a fost totdeauna mai drag decât propria lui viață, Lancelot căzu în adorație. Calul său, obosit, căruia îi era sete și nu se mai simțea strunit, se apropie de apă ca să-și potolească setea; malul era înalt: calul întinde gîtul, dar îi alunecă piciorul și cade în rîul acela adînc: Lancelot rămîne cu ochii ațintiți asupra reginei. Calul își pierde puterile și se scufundă; apa a și ajuns pînă la umerii cavalerului fascinat, dar el o contemplă mai departe pe femeia visurilor lui. « Sfîntă Marie! Sfîntă Marie Maică Precistă! » strigau regina și domnișoara de onoare. Seniorul Yvain, care se ducea la vînătoare, încălțat cu jambierele lui cele groase de piele, le auzi și porni în galopul calului: ajungînd, trase calul de frîu pe mal.

— Dar cum ai ajuns, omule, în rîul ăsta? îl întrebă el.

— Seniore, îmi adăpam calul.

— Nu te-ai prea priceput la treaba asta: încă o clipă de zăbavă și te-ai fi înecat! Și unde te duci?

— Seniore, mă țineam după un cavalier.

Seniorul Yvain zări vechiul scut afumat pe care îl purta cel căruia doar îi sîrise în ajutor. « Trebuie să fie vreun biet nobil de rang mic », se gîndi el. Se mulțumi să-i arate vadul și îl lăsă să plece fără să se mai ocupe de el. Și Lancelot plecă și el încotro îl ducea calul.

Mergea așa, pierdut în visarea lui, ca unul care nu are vlagă nici mijloc de apărare împotriva iubirii și care uită pînă și de el însuși, neștiind dacă mai este pe lume, nici cum îl cheamă, nici unde se duce, nici de unde vine. Daguenet nebunul îl întîlni în cale. Era un cavalier, dar cea mai năîngă și cea mai furioasă făptură din cîte s-au văzut vreodată; toată lumea își bătea joc de el și făcea haz pe seama nebuniilor lui, cînd povestea că pornise după fapte de vitejie și că răpusesese doi sau trei luptători.

— Unde te duci? întrebă nebunul.

Și cum cavalierul cel îngîndurat nu-i răspundea, Daguenet îi prinse calul de frîu și îl readuse la castel pe Lancelot, atît de pierdut în visurile lui, încît nici nu băgă de seamă ce se întîmplase cu el.

Cînd află că Daguenet nebunul cucerise un cavalier, regina fu nespus de uimită și-i porunci să vină cu prizonierul în fața ei.

— Iată pe cine am prins! spuse cu semeție fricosul cînd intră în sală. Ca ăsta sînt cei pe care mă pricep eu să-i înhaț! Și se tot umfla în pene, spunîndu-i fiecăruia:

— Asemenea cavaleri cum n-o să prindeți voi niciodată!

— Daguenet, îl întrebă regina, în numele credinței pe care i-o datorezi măricioasei reginei și mie, spune-ne cum l-ai cucerit!

Ci iată că, la auzul glasului reginei, care i se păru un cîntec, cavalierul cel îngîndurat își ridică fruntea. Fără să-și dea seama, degetele i se deschisera și dădu drumul lîncii pe care o ținea de la mijloc și fierul ei sfîșie mantia reginei Guenievra.

— Cavalierul acesta nu mi se pare în toate mințile, îi spuse dînsa în șoaptă monseniorului Yvain. Întrebă-l cine este. La auzul cuvintelor monseniorului Yvain, Lancelot fu străbătut de o înfiorare, ca un om care se trezește.

— Seniore, răspunse el, sînt un cavalier.

— Și ce cauți?

— Nu știu, seniore.

— Ești prizonier.

— Prea bine, seniore.

— Nu mai ai nimic altceva de spus?

— Seniore, nu știu ce să mai spun.

— Daguenet, spuse monseniorul Yvain, ai să-l lași să plece dacă mă ofer ca ostatic al dîmitale?

Cum nebunul se învoi, seniorul Yvain ridică de jos lancea lui Lancelot și i-o întinse; apoi dădu poruncă să i se aducă un alt cal; în sfârșit, îl conduse la vad, pe care îl arătă spunându-i că pe acolo plecase cel pe care îl urmărea el. Și cavalerul cel îngândurat se îndepărtă.

CAPRIFOIUL

În vremea aceasta, regina, întru totul uimită de ceea ce văzuse, stătu de vorbă cu doamnele și cu domnișoarele ei de onoare și le întrebă dacă știau de ce boală o fi suferind cavalerul acela; poate că, la drept vorbind, o cam bănuia. — Doamnă, îi spuse o bătrână, sînt de părere că inima lui e stăpînită de o tulburare, căci se întîmplă de multe ori ca inima omului să sufere de o boală asupra căreia nici o doctorească de muritor nu are vreo putere, și i se potrivesc numai tămăduirile Domnului nostru Iisus Cristos, ca pomeni, posturi, rugăciuni, lacrimi și povești din partea unor fețe bisericesti. Și mai este o boală a inimii: cînd e neliniștit din partea vreunei ocări ce i s-a abătut asupra trupului; atunci se lecuiește răzbunîndu-se împotriva acelei mîrșăvii, plătind ocară cu ocară. Inima este cea mai deschisă și cea mai curată parte a omului și ea își ia asuprași toate ocările și toate năpăstuirile, căci trupul nu este decît lăcașul inimii. Dar acum am să vă spun cea de-a treia boală de care e chinuită o inimă sinceră: este pacostea dragostei, cînd n-ai cum să-i poți veni de hac. Iubirea intră prin ochi și prin urechi, și dacă inima este străpunsă printr-una din căile acestea, mereu îi convine să sufere: căci, chiar cînd ascultă dulci

cuvinte și se bucură de prezența ființei atît de mult dorite, tot se mai teme să n-o piardă. Acestea sînt cele trei beteșuguri ale inimii: de primul și de cel de-al doilea te vindeci, cum am spus; dar al treilea este cel mai primejdios, pentru că se întîmplă că inima nu vrea să se vindece de el, și cînd i se pare mai bună boala decît tămăduirea, nu mai știi ce povață să dai.

— Doamnă, spuse una dintre domnișoarele de onoare, de boala asta a suferit și monseniorul Tristan și regina Izolda. Vă place să ascultați noul cîntec care s-a ticluit despre ei? Și, luîndu-și harpa, începu să cînte cu atîta farmec, încît toate au tăcut ca să-l asculte.¹

Îmi place mult un cîntec — CAPRIFOI —
Și-am să vi-l deapăn ca să știți și voi
Tot adevărul lui adevărat,
Cum fu compus, de cine fu cîntat.
E vorba de Tristan și de Izolda
Și de iubirea lor cu toată holda
Durerilor — iubire peste fire
Cea-avea curînd să-i ducă la pieire.

Marc, regele, cumplit se mîniase
Pe un nepot al lui, Tristan . . . Aflase
Că pe regină o iubea — nebun —
Și-l izgoni din țară'n crud surghiun.
Tristan, lovit de pizma sorții măstere,
Plecă'n Sutghales, locul lui de naștere.
Un an întreg și-a căinat nepartea
Și-a prins în mreje să-l atragă moartea.
Cînd sufletul aprins de dor și-i plin
Și e-ai departe, dragostea e chin.
Nemaiputînd de dor, cu chiu, cu vai,
Veni în preajma ei, la Cornouaille.
Nevrînd să fie de curteni zărit,
În inima pădurii sta pitit.

¹ Am preferat textul fără omisiuni din *Anthologie poétique française. Moyen Age*. Garnier-Flammarion, 1907. (N.T.)

Doar către seară, căutînd un rost,
 — Căci noaptea-i trebuia un adăpost —
 Cînd ici, cînd cîolo își găsea sălaș,
 Pe la țărani, la cîte-un nevoiaș,
 Mereu pe gînduri, chinuit de jînd.
 Dar într-o seară-i auzi vorbind:
 — La Curte, de Rusalii, la serbare,
 Baronii-s toți poștiți, cu mic, cu mare.
 Petreceri mari dă Marc la Tintagel
 Și fi-va și Izolda lîngă el . . .
 Atunci Tristan se și grăbi să plece,
 Să fie mai pe-aproape cînd va trece
 Alaiul spre palat. Și s-a ascuns
 Într-un hățîș stufos, de nepătruns,
 Din care anevoie, doar oleacă,
 Putea s-o vadă, cînd va fi să treacă.
 Dintr-un alun Tristan o creangă taie,
 O curăță cu grijă, o jupoaie,
 Cu drag o-mpodobește cu ceachie
 Și numele adînc pe ea și-l scrie.
 În ziua cînd vor trece toți, grămadă,
 Regina, sigur, va putea s-o vadă.
 Pe creanga asta-i așternuse el
 Cam ce-i scrisese și-ntr-un bilețel:
 Că-n codru-n preajma ei se aciuase
 Și-n van amar de vreme așteptase
 Să afle, chibzuind ascuns în zadă,
 De n-ar fi chip cît de puțin s-o vadă,
 Că multă vreme, totuși, cît n-ar vrea,
 N-o s-o mai poată duce fără ea.
 Povestea lor, precum se vede, este
 La fel cu caprifoiul din poveste
 Cel ce-și înalță ca într-un vîrtej
 Pe un alun înalt frumosu-i vrej.
 Înlanțuiți cum nu se poate spune,
 Pot viețui împreună de minune.
 Dar, de-i desparte, nemilos, vreunul,
 Și caprifoiul moare și alunul.
 « La fel, iubito, ne-a ursit Preanaltul:
 Să nu putem fi unul fără altul! » .

Regina, cu alai, trecînd călare,
 Zărește bastonașul pe cărare
 Și recunoaște slova-n el cioplită.
 « Să poposim! . . . Mă simt cam obosită . . . »
 Îndată cavalerii, la poruncă,
 Descalcă . . . Se mistuie spre luncă.
 Găsește-n codru, căutînd anume,
 Ființa cea mai dragă de pe lume.
 Cu bucurie prinde să-i îmbete! . . .
 Atîtea-și spun mereu, pe îndelete . . .
 Dar, pîn'la urmă, trebuind să plece,
 Pornesc în lacrimi jalea să-și înere . . .

La Suthgales se-ntoar-se-ndurerat . . .
 Dar unchiul său curînd l-a rechemat
 Și, fericit că o revede iar,
 Fiind harpist și un poet cu har,
 Un cîntec nou Tristan a ticluit
 Ca să rămînă-n slove dăinuit.
 « Goatleaf » îi spun englezii, iară noi,
 La rîndul nostru-i spunem « Caprifoi ».

Dar povestea noastră nu mai vorbește acum despre regina Guenievra și despre doamnele ei de onoare, ci se întoarce la cavalerul îngîndurat care se duce atît de repede cît îi îngăduie picioarele calului.

LANCELOT LA PUY DE MALEHAUT

Nu trecu mult pînă ce Lancelot îl ajunse din urmă pe cel care îl provocase și, cu prima lovitură de lance îl ucise, lucru care îl întristă grozav; dar ce putea face? Apoi călări pînă cînd ajunse într-o cetate cu numele de Puy de Malehaut ¹.

¹ Piscul de la Malehaut.

Or, cum intra în cetate, fu depăşit de doi scutieri, unul purtînd coiful şi celălalt spada cavalerului pe care îl omorîse el. Şi cînd, după ce străbătu oraşul, vru să iasă din el prin cealaltă barieră, Lancelot o găsi închisă şi deodată se trezi asaltat de mai bine de o sută de luptători. Se apără cît putu el mai bine, dar, după ce-i fu ucis calul, trebui să se refugieze pe treptele unei case. Acolo, Lancelot fu năprasnic atacat şi duşmanii lui îl şi făcuseră să cadă în genunchi de două sau de trei ori, cînd stăpîna oraşului sosi pe neaşteptate şi-i ceru să rămînă la dispoziţia ei.

— Doamnă, o întrebă el, ce rău am făcut?

— Lai ucis pe fiul seneşalului meu. Aştept să mi te predai. El îi întinse spada. Şi povestea îşi întrerupe pentru un răstimp depănarea despre monseniorul Lancelot.

DOJENIREA REGELUI

Ci iată că într-o bună zi regele Artus primi ştiri de la Galehaut, fiul frumoasei uriaşe, suzeranul Insulelor Îndepărtate, care cotropise mărcile din Galore. Regele întrebă cine era acest Galehaut, şi i se spuse că era un foarte voinic şi viguros cavaler din seminţia gigantilor, dar că el nu se deprinsese, ca alţi giganti şi ca strămoşii lui, să bea pînă să se îmbete în fiecare noapte: dimpotrivă, era omul cel mai chibzuit şi mai cumpătat în toate, curtenitor, viteaz, înţelept, iscusit la vorbă, plin de mărinimie şi îşi pusese în gînd să poarte războaie pînă cînd va cuceri treizeci de regate.

— Dragă prietene, îi spuse solului regele Artus, dă de ştire celor din mărci că voi porni în noaptea aceasta ca să-i apăr.

— Sire, spuse seniorul Gauvain, nu se cuvine să-ţi pui astfel viaţa în joc: Galehaut are o armată întreagă şi măriata te afli aici doar cu o mînă de oameni.

— Ferească Dumnezeu, îi răspunse regele, să văd că mi se cotropeşte ţara şi eu să stau tihnit!

Porni la drum chiar de-a doua zi şi merse şi tot merse călare, pînă cînd ajunse la castelul de la Galore. Galehaut îşi stabilise tabăra în faţa fortăreţei, cu armata lui, pe care o apăraseră cu garduri de sîrmă, şi adusese o sumedenie de pedestraşi, înarmaţi cu arcuri şi cu săgeţi veninoase. Dar cînd află că regele Artus venise doar cu o mînă de oameni, se gîndi că nu va fi o mare fală să lupte împotriva unui adversar atît de slab şi să cucerească o ţară cu o apărare atît de şubredă. De aceea îi trimise vorbă regelui Artus că-i va da un răgaz de un an, ca să-i îngăduie să-şi strîngă toate forţele, răstimp după care cavalerii lor se vor întruni la un mare turnir. Regele Artus fu uimit de atîta curtenie şi trimise soli în toate părţile regatului Logres.

A doua zi, către seară, sosi la Galore un bărbat voinic şi viguros, lat în spate, cu pumnii slabi şi vînoşi, cu părul aspru, cu ochii mari şi strălucitori, cu ținută semeată şi cu faţa plină de cicatrice, ca şi corpul, dealtfel, în numeroase locuri care nu se vedeau. Era un fost cavaler, pe nume Nascien, văr bun după mamă cu Perceval le Gallois, despre care va vorbi povestea noastră mai încolo, pe îndelete, descendent din seminţia lui Iosif din Arimateea, ai cărui fii, în număr de şaptesprezece, au ilustrat prin faptele lor pămîntul Breitaniei, şi rudă cu regele Pellès, pescarul cel norocos. Fusesse unul dintre cei mai destoinici cavaleri din lume pe vremea regelui Uter Pendragon şi pe vremea copilăriei regelui Artus. Renunţînd apoi la cavalerism, se făcuse pustnic, şi Domnul nostru Isus Cristos l-a învrednicit cu atîta har, încît a ajuns preot şi a oficiat slujba religioasă şi a rămas virgin şi cast cîte zile a mai avut.

Cînd regele află despre sosirea lui, se simţi foarte îmbărbătat şi se gîndi că Dumnezeu îi trimitea un ajutor. Se duse să-l întîmpine pe Nascien, dar cucernicul îi spuse fără să-i răspundă la salut:

— Nu-mi pasă de salutul tău şi nu-mi e drag, căci tu eşti păcătosul cel mai bătrîn dintre toţi păcătoşii. Trebuie să

ştii că îţi deţii domnia de la Mîntuitorul nostru, care şia dat-o ca să-i fii recunoscător. Cu toate acestea, nu laşi să ajungă pînă la tine nici pe cel sărac, nici pe cel slab şi drepturile văduvelor şi ale orfanilor pier, în timp ce îi primeşti cu onoruri pe cei bogaţi şi pe cei nelegiuîţi.

— Preacucernice părinte, spuse regele, dacă am greşit, povăţuieşte-mă.

— Îi dispreţuieşti pe nobilii de rang mic de pe pămîntul tău, şi cu toate acestea regatul nu poate fi menţinut, dacă oamenii de rînd nu cad la înţelegere să-l apere: de aceea, cînd ceilalţi îţi vin în ajutor, vin de nevoie; dar nu-ţi sînt mai de folos decît dacă ar fi murit, căci nu eşti stăpîn pe inima lor şi trupul fără inimă nu are nici o putere.

— Hai, părinte, pentru numele lui Dumnezeu, învaţă-mă cum aş putea să fiu ajutat, dacă este cu putinţă.

— Am să te învăţ cum să-l lecuieşti pe cel cu inima bolnavă şi pe cel cu inima cuprinsă de deznădejde, căci inima unui om face cît tot aurul unei ţări. Şi iată cum vei face:

De îndată ce vei putea, te vei duce să-ţi vizitezi vrednicele tale oraşe şi să faci dreptate fieştecăruia după dreptul său. Şi-i vei chema la tine pe cei mai umili cavaleri ca şi pe cei mai de seamă dregători şi, cînd ţi se va arăta vreun viteaz care nu va avea altă avuţie decît vitejia lui şi care se va ascunde printre ceilalţi săraci, te vei scula şi te vei duce să te aşezi lîngă el şi ai să-l întrebi cum o mai duce. Şi fiecare va spune:

«Aţi văzut cum i-a părăsit regele pe toţi bogaţii de dragul acestui modest cavaler?» Aşa vei cîştiga inima oamenilor de jos; iar dacă cei smintiţi te vor muştra, să nu te sinchiseşti de ei! Apoi să alegi unul dintre caii tăi pe care vei încăleca şi te vei duce către acel cavaler sărac şi, după ce vei descăleca, îi vei pune frîul în mînă spunîndu-i

să călărească de atunci încolo pe calul acela de dragul tău; în sfîrşit, îi vei dărui şi bani.

Vei fi darnic şi cu nobilii de rang mic, dar în alt chip, căci ei au de ajuns tot ce le trebuie în casele lor. Lor le vei da rente, pămînturi, veşminte, cai de paradă; şi să ai mereu grijă să încăleci tu mai înainte caii pe care îi vei dărui: căci în felul acesta vor spune că au calul pe care ai încălecat tu.

Celor de rang înalt, regilor, ducilor, conţilor şi baronilor, le vei da apoi veselă de preţ, giuvaere frumoase, mătăsuri, şoimi buni, cai de luptă, şi te vei strădui să le faci mai puţin daruri bogate cît mai degrabă plăcute, căci nu trebuie să-i dăruim nimănui lucruri din care are îndeajuns.

Să fii astfel darnic cu fiecare după rangul lui şi să fii sigur că darurile tale îţi vor cîştiga inimile şi domeniile talev or fi bine păzite. Nu poţi nimic decît prin oamenii tăi, căci nu eşti tu însuşi decît un om şi se cade să-ţi fie mai drag să aibă ca fief o parte din moşia ta decît să o pierzi toată în mod ruşinos, şi ceea ce vei face tu pentru bărbaţi, sar cuveni să facă regina pentru doamnele şi domnişoarele lor. Şi ai grijă să dăruieşti cu chip senin, căci nimeni nu este recunoscător pentru un dar făcut cu o mutră încruntată.

— De bună seamă, dascăle, voi face ceea ce mi-ai poruncit.

— Acum cheamă cei mai înalţi şi cei mai înţelepţi arhierei din ciţi se află aici şi dă-le în vileag toate păcatele pe care le vei descoperi în tine; şi ia aminte că spovedania nu-ţi împlineşte rostul decît dacă inima se căieşte de cele mărturisite de limbă. Şi nu uita să le spui marele păcat pe care l-ai săvîrşit cînd n-ai sărit în ajutorul omului tău de credinţă, regele Ban din Benoïc, care a murit slujindu-te şi care a văzut cum i se răpeşte ultimul castel de către regele Claudas din Pămîntul Pustiu, fără să primească vreun ajutor de la tine; nu mai vorbesc despre micul Lancelot, fiul lui, care, încă pe cînd era în scutece, a fost răpit pe vremuri de un diavol sub chipul unei fete, nici despre soţia lui, care şia pus vâlul de călugăriţă, din deznădejdea de a-şi fi pierdut în aceeaşi zi şi soţul şi copilul.

Regele se gîndi atunci că faptul de a-l fi lăsat astfel să piară pe vasalul său, regele Ban, care venea să-i ceară ajutor, era ruşinea cea mai mare pe care o cunoscuse de la încoro-

narea lui. De aceea își chemă în paracelis arhiepiscopii și episcopii și se înfățișă înaintea lor despuiat, doar în nădragi, ținând o mână de joarde subțiri, pe care le aruncă la picioarele lor vărsînd lacrimi și cerîndu-le pedeapsa cuvenită răzbunării cerești. Ei îl ascultară cu mare milă și-i dădură dezlegarea de păcate și pocăință. Dar povestea părăsește subiectul acesta pentru a se întoarce la Doamna de la Malehaut și la Lancelot du Lac, prizonierul ei.

DOAMNA DE LA MALEHAUT: LANCELOT ÎN TEMNIȚĂ

Era o stăpînă bună, înțeleaptă și foarte prețuită de toți cei care o cunoșteau. Oamenii de pe moșia ei țineau atît de mult la dînsa încît, cînd îi întreba cineva cum era stăpîna lor, răspundeau că era smaraldul tuturor stăpînelor. Și cavalerului care i se predase îi orînduise o închisoare destul de plăcută într-o temniță ale cărei ferestre cu zăbrele dădeau spre sala locuinței ei, așa încît putea să-i vorbească oricînd voia, și el ei.

Astfel îi văzu și-i auzi într-o zi pe trimișii regelui Artus comunicîndu-i doamnei solia cu care veniseră. Și doar ce plecară solii, că Lancelot o și rugă să se apropie de temnița lui.

Doamnă, am auzit spunîndu-se că regele Artus se află pe meleagurile acestea. Eu sînt un cavaler sărac, dar cunosc oamenii de la curtea lui care m-ar putea ajuta să-mi plătesc răscumpărarea.

Seniore, nu te țin aici din lăcomie pentru vreo răscumpărare, ci potrivit dreptății, căci mi-ai adus o foarte gravă rușinare.

Doamnă, nu pot tăgădui, dar am fost silit să-mi apăr onoarea. Și dacă ai binevoi să mă lași să ies, bine ai face, căci am auzit că va fi luptă între regele Artus și Galehaut, fiul uriașei, și ți-aș jura pe credința mea că mă voi întoarce noaptea în temniță, afară doar dacă nu m-ar împiedica moartea ori vreo rană grea.

-- Am s-o fac, dacă îmi vei spune cum te numești.

— Doamnă, nu pot să spun, dar jur că am să-mi destăinui numele de îndată ce-mi va fi îngăduit.

Rămaseră înțeleși așa. Și doamna de Malehaut îi dădu lui Lancelot un cal, cu un scut și cu armură de culoarea roșie aprinsă. Echipat așa, Lancelot se duse la armata regelui Artus, care nu era decît la două leghe galice de Puy de Malehaut.

TURNIRUL DE LA GALORE: CAVALERUL ROȘU

Ci iată că sosind, Lancelot văzu cavalerii celor două tabere pe amîndouă malurile rîului, gata să lupte, și se opri la marginea vadului, între cele două armate. Acolo se afla un fel de tribună-cort pe care pusese regele Artus s-o înalțe pentru ca regina, doamnele și domnișoarele ei de onoare să poată vedea turnirul și în care luă loc și regele, căci așa fusese înțelegerea ca nici el, nici Galehaut să nu ia parte la luptă.

Lancelot se sprijini în lance și rămase, nemișcat pe cal, în contemplarea acelei tribune, ca unul care a uitat de sine. În acest timp, primul dintre regii cucerii de către Galehaut, cel care-i adusese de mai multă vreme închinare, se desprinsese din armata dușmană, ca să înceapă el lupta cu lancea și, cu scutul în fața pieptului, înaintă către vad. La vederea lui, heralzii și vestitorii regelui Artus începură să strige în gura mare:

— Vin cavalerii lor! . . . Iată-i! . . . Regele Întîiul Cucerit se apropie!

Și, adresîndu-se lui Lancelot, care era mai departe legănat de vise, în adorație, cu ochii ațintiți la tribuna în care se afla regina, îi spuseră:

— Seniore cavaler, uite că vine unul des-al lor! . . . Ce aștepți? . . . Vine!

Dar în zadar îi repetară lucrul acesta de sute de ori: el

nu le răspunse un cuvînt, căci nu-i auzise şi, în cele din urmă, unul dintre ei reuşi să se apropie de el şi să-i ia scutul, fără ca el să bage măcar de seamă. Atunci un băiat luă de pe malul apei un bulgăre mare de pămînt şi îl aruncă din toate puterile peste grătarul coifului, strigînd:

— Fricos păcătos, la ce te gîndeşti?

Cînd apa mocirloasă începu să-l usture la ochi, Lancelot îşi reveni în fire. Îl văzu pe regele Întîiului Cucerit apropiindu-se: numaidecît dădu pinteni calului, îşi înclină lancea şi, aşa fără scut cum era, se năpusti asupra lui. Regele îl izbi în mijlocul pieptului, dar cămaşa de zale, care era puternică, rezistă în faţa loviturii, iar Lancelot răsturnă în acelaşi timp şi călăreţul şi calul. Pe loc, heraldul care îi luase scutul se duse fuga şi îl puse la gît. Dar Lancelot, fără să-l învrednicească măcar cu o privire, se pregăti să facă faţă oamenilor Întîiului Cucerit, care se avîntau în ajutorul stăpînului lor. Oamenii regelui Artus alergară şi ei să-i primească în vârful lăncilor; şi aşa începu năprasnica încăierare.

Seniorul Gauvain săvîrşi cu acest prilej mii de fapte vitejeşti, dar primi atîtea lovituri, încît îi ţîşnea sîngele pe gură şi pe nas şi, în cele din urmă, întrucît căzuse de pe cal, a trebuit să fie dus leşinat de-a binelea. De amîndouă părţile, sau dat dovezi de minunată vitejie; dar, mai presus de toţi, se distinse cavalerul cu armura roşie, căci îi doborî la pămînt pe toţi cîţi îi ieşiră în cale. Cu toate acestea, cînd se înnoptă dispăru, şi nimeni nu izbuti să afle ce se întîmplase cu el.

Lancelot se întorsese de-a dreptul la Malehaut. Acolo, după ce puse să i se scoată armura, intră în temniţa lui în care se culcă atît de trist, încît nu putu să mănînce nimic.

ELIBERAREA LUI LANCELOT

A doua zi, în zori, doamna de la Malehaut ceru să-i fie adus prizonierul. Cînd ajunse în faţa ei, Lancelot vru să i se aplece la picioare, dar ea îl făcu să ia loc lîngă ea şi îi spuse:

— Seniore cavalier, te-am ţinut într-o plăcută închisoare şi

se cuvine să-mi fii recunoscător. Te mai rog o dată să-mi spui cine eşti şi ce ai de gînd să faci; iar dacă vei dori ca lucrurile acestea să rămînă taine, fii sigur că nimeni nu va şti nimic.

— Doamnă, chiar de-ar trebui să-mi tai capul, tot n-aş spune.

— Ei bine, spune-mi cine este doamna pe care o iubeşti cu atîta foc, sau nu vei ieşi niciodată din temniţa mea, nici prin răscumpărare, nici prin rugămintele.

— Nu vei afla, doamnă, căci n-am să-ţi răspund pentru nimic în lume.

Ea se prefăcu nespus de miniată (dar nu era decît o aparenţă) şi, vorbindu-i ca o femeie supărată, îi zise:

— Spune-mi atunci dacă ai de gînd să te lupţi tot ca ieri, sau n-am să te las nicicînd să pleci.

— Doamnă, răspunse el plîngînd, văd bine că trebuie să plătesc o ruşinoasă răscumpărare, dar ţin să ies din temniţa asta. De vreme ce-mi pretinzi, am să-ţi mărturisesc că, dacă mi se va da poruncă, socot că am să lupt astăzi cu mai multă străşnicie decît am luptat vreodată.

— E de ajuns.

Porunci să i se pregătească arme negre, un cal de luptă negru, o tunică de luptă neagră şi o armură neagră pentru cal. Şi Lancelot plecă, întunecat ca noaptea.

TURNIRUL DE LA GALORE: CAVALERUL NEGRU

Cînd ajunse el, bătălia se şi încinsese şi pajiştea era împînzită toată de luptători care îşi măsurau puterile doi cîte doi. Dar Lancelot rămase tot ca în ajun pe malul vadului, să contemple, sprijinit în lance, tribuna reginei.

Regele se afla lîngă ea, ca şi seniorul Gauvain, care ceruse să fie adus acolo, fiind prea rănit ca să mai lupte. Doamna de la Malehaut veni şi ea, fără zăbavă, şi-l recunoscă numai decît pe prizonier.

— Doamne, spuse ea tare, cine poate fi cavalerul acela

îngîndurat pe care îl zăresc pe malul râului? Nici nu face rău nimănui, nici nu ajută pe nimeni.

Toți și toate începură să se uite la necunoscut.

— Ieri, spuse regina, un cavaler visa la fel pe malul apei, dar purta arme roșii.

— Doamnă, îi spuse doamna de la Malehaut, n-ai vrea să-i trimiți vorbă acestuia să lupte de dragul măriei tale?

— Doamnă dragă, la alte lucruri trebuie să mă gîndesc eu, cînd măriasa regele e pe cale să-și piardă țara și onoarea și cînd nepotul meu Gauvain zace rănit, precum poți vedea. Dar trimite-i vorbă, dumneata însăși și celelalte doamne, și spuneți-i tot ce veți pofti să-i spuneți.

Atunci doamna de la Malehaut chemă o domnișoară de onoare.

— Du-te la cavalerul acela care visează acolo și spune-i că toate doamnele de onoare din casa regelui Artus, în afară de măriasa regina, îl roagă să lupte de dragul lor.

— Și oferă-i aceste două lănci din partea mea, spuse seniorul Gauvain adresîndu-se unuia dintre scutierii lui.

Lancelot ascultă solia și primi armele, apoi, după ce și potrivea scările, dădu pinteni calului spre pajiște.

Uitîndu-se cu dispreț la tinerii călăreți care galopau aici colo, Lancelot se afundă în mijlocul unui grup de luptători, îl răsturnă de la prima lovitură pe cel pe care pusese ochii și, după ce i se rupse lancea, îi izbește cu cioturile ei cît mai țin și acestea; apoi se duce să ia a doua lance pe care i-o aducea scutierul și luptă cu toată iscusința de care e în stare pînă cînd lancea ajunge bucăți, și se folosește la fel și de cea de-a treia lance, lancea lui. Dar, după aceasta, se întoarce din nou pe malul râului, se oprește chiar în locul de unde plecase și, întorcîndu-se cu fața către tribună, începe iarăși să viseze.

— Doamnă, îi spuse reginei seniorul Gauvain, rău ai făcut cînd nu ai vrut să fii pomenită în solia care i s-a trimis acestui cavaler îngîndurat: poate că s-a simțit jignit. Trimite-i salutul măriei tale și mulțumește-i răspicat pentru regatul Logres și pentru onoarea măriei sale regelui și cere-i să lupte de dragul măriei tale și mai spune-i că dacă vei putea să-i aduci onoare și bucurie, o vei face după aceea, potrivit puterilor măriei tale. Eu am să-i trimit, din partea mea, zece lănci bune și cei trei cai ai mei, cei mai frumoși, echipați cu armele mele. Dacă va vrea, are să se folosească de toate acestea.

— Dragă nepoate, trimite-i în numele meu ce vei socoti de cuviință.

Seniorul Gauvain îi trimise solia și, după ce o primi, Lancelot le spuse scutierilor să vină după el, alese cea mai puternică lance și porni spre locul în care oamenii regelui Ydier din Cornouailles luptau împotriva oamenilor regelui Baudemagu din Goore. Acolo, dădu frîu slobod calului și începu să arunce în aer tot ce izbea, doborînd oameni și cai în același timp, smulgînd coifurile, străpungînd scuturile și săvîrșind atîtea fapte vitejești, încît seneșalului Keu, Gilet fiul lui Dô, Yvain Bastardul, Dodinel cel Sălbatic și Gahe-riet, fratele seniorului Gauvain, toți cavaleri ai Mesei rotunde, care soseau în ajutor, cu coifurile prinse în curele, cu lăncile în poziție de atac, gata să lupte strașnic, nu și puteau creade ochilor.

Cînd primul cal de luptă căzu ucis sub el, Lancelot sări pe calul pe care i-l oferî un scutier, îl strînse puternic între genunchi și se năpusti iarăși în vîlmășagul luptei, la fel de odihnit de parcă nu ar fi luat încă spada în mînă. Or, calul era bine echipat cu armele monseniorului Gauvain: cavalerii Mesei rotunde și toți oamenii regelui Artus fură uluiți.

Dar, oamenii lui Galehaut fură și mai uimiți, căci nici unul dintre ei nu putea înfrunța loviturile lui Lancelot, care trecea prin rîndurile lor ca o săgeată de arbaletă.

FĂGĂDUINȚA LUI GALEHAUT

Cînd amurgii, luptătorii începură să se despartă și, rînd pe rînd, cavalerii se duseră la locuințele lor.

La rîndul său plecă și Lancelot, cît putu mai tainic. Dar Galehaut, care îl pîndea, îl urmări și-l ajunse dincolo de deal.

— Domnul să te binecuvînteze, seniore, îi spuse el.

Lancelot nu-i răspunse la salut decît cu mare greutate.

— Seniore, cine ești dumneata?

— Sînt Galehaut, fiul uriașei, stăpînul tuturor luptătorilor acestora împotriva cărora ai apărut astăzi regatul Logres, și te rog să vii să locuiești în noaptea aceasta la mine.

— Cum, ești dușmanul regelui Artus și îndrăznești să-mi adrezezi o astfel de rugămintă?

— Hei, seniore, ce naș face eu să-l găzduiesc pe cel mai bun cavaler din lume?

Lancelot se opri îl privi pe Galehaut și spuse:

— Seniore, ești socotit ca un viteaz și nu ar fi spre onoarea dumitale să făgăduiești ceea ce nu ai putea ține.

— Seniore, am să-mi țin făgăduința ca un cavaler leal.

— Îmi vei face favoarea pe care am să ți-o cer, oricare ar fi ea?

Galehaut jură că o va face. Și atunci Lancelot îl însoți.

SUPUNEREA LUI GALEHAUT

Gauvain îl urmărise cu privirea în vreme ce se depărta către deal. Mare îi fu durerea cînd îl văzu întorcîndu-se cu brațul drept al lui Galehaut trecut pe după gît! Fu atît de mîhnit, încît leșină de trei ori.

— Uită-te, mărișta ce comoară ai pierdut, îi spuse Gauvain regelui Artus. Cel care ți-a salvat astăzi țara are să ți-o smulgă mîine!

În vremea aceasta Galehaut îl duse pe Lancelot la cortul lui, unde, după ce-i scoase armura, îi dădu o foarte frumoasă mantie. Apoi, după ce mîncară, porunci să se așeze în propria lui cameră patru paturi, dintre care unul mai înalt și mai larg decît celelalte și împodobit cu toate bogățiile care pot fi puse într-un pat; și acolo își petrecu Lancelot noaptea, în vreme ce trei străjeri se culcaseră, în semn de cinstire, în celelalte.

Dimineața, ascultă slujba religioasă împreună cu Galehaut, apoi, cînd se întoarse de la slujbă, îi reaminti de favoarea făgăduită.

— Preabunule prieten, îi spuse fiul uriașei, n-ai putea să-mi ceri un lucru pe care să nu am îndatorirea de-a ți-l oferi.

— Seniore, te rog să te duci să-i ceri îndurare regelui Artus și să te declari la dispoziția lui.

Galehaut fu nespus de uimit, dar răspunse:

— Vai, am mers atît de departe, încît nu mai este vreme să mă întorc din drum!

Îmbrăcat în cea mai bună mantie, porni călare, urmat de regii, de ducii și de conții lui către cortul regelui Artus: și, de cît mai de departe, cînd îl văzu pe rege, descălecă, căzu în genunchi și își împreună mîinile a rugă:

— Sire, îi spuse el, vin să mă supun ție, ca seniorului meu, după lege. Mă căiesc de răul pe care ți l-am făcut și mă las în voia bunului tău plac.

Auzind aceste cuvinte, regele își întinse de bucurie brațele spre cer și se grăbi să-l ridice pe Galehaut și să-l îmbrățișeze. După care se întrecură care mai de care cu atenții prietenești, iar seara se culcară în același cort.

Dimineața, Galehaut se întoarse în cortul lui ca să aște

vești despre prietenul său Lancelot. Străjerii îi spuseră că toată noaptea cavalerul negru plînsese în taină, spunînd mereu:

— Vai, becisnicul de mine, ce să fac!

Și, într-adevăr, Galehaut văzu că Lancelot avea ochii roșii și glasul răgușit și că cearșafurile patului său erau ude de lacrimi. Atunci, luîndu-l de mîină și trăgîndu-l mai la o parte, îl întrebă cu multă blîndețe:

— Preabunule prieten, de unde ți se trage jalea care te-a zbuciumat toată noaptea?

Dar Lancelot îi răspunse că adesea se jeluia în timpul somnului. Și, pe cînd se duceau amîndoi la slujba religioasă, în zadar stăruia Galehaut cît putu el, căci Lancelot nu se îndură să-i mai spună o vorbă.

Totuși, în clipa cînd preotul făcea trei părți din trupul Domnului nostru Isus Cristos, fiul uriașei apucă din nou mîina prietenului său.

— Crezi, îl întrebă el, că este chiar trupul Mîntuitorului?

— Cred, de bună seamă.

— Preabunule prieten, pe acest trup pe care îl vezi în chip de pace, jur că toată viața mea n-am să fac nimic care să te mîhnească.

— Îți foarte mulțumesc, seniore. Și așa ai făcut prea mult pentru mine. Îți cer numai să nu spui nimănui unde mă aflu.

— Fii încredințat că de la mine nu se va afla nimic.

MIJLOCIREA LUI GALEHAUT

După cină, Galehaut se întoarse la regele Artus. Acolo seniorul Gauvain, pe care îl țineau rănile la pat, îl întrebă cine mijlocise pacea între el și rege, și el îi răspunse că un cavaler.

— Nu cumva cavalerul cu armele negre? întrebă regina.

— Ba da.

— Și cum se numește?

Măriașta, nu știu.

— Cum, spuse regele, nu-l cunoaști? Nu e din țara mea, căci nu există vreun viteaz al cărui nume să nu-l cunosc. Și, ca să mă bucur de prezența acestuia, aș da jumătate din toată avuția mea, în afară de trupul doamnei mele, pe care nu l-aș împărți cu nimeni.

— Eu, spuse seniorul Gauvain, aș vrea să fiu cea mai frumoasă fată din lume, așa încît cavalerul cu armele negre să mă iubească toată viața lui.

— Iar măriașta, o întrebă Galehaut pe regină, ce-ai da pentru ca un astfel de cavaler să fie totdeauna în slujba mărieștale?

— Pentru Dumnezeu, Gauvain a oferit tot ce poate oferi o femeie!

Auzind aceste cuvinte, începură să rîdă și regina se sculă ca să se retragă. Îl rugă pe Galehaut s-o conducă și, cînd ajunseră ceva mai la o parte, îi spuse cu înflăcărare:

— Galehaut, țin mult la domniașta și aș face pentru dumneata mai mult decît îți poți închipui. Cu siguranță, cavalerul negru se află la dumneata, și s-ar putea să-l fi și cunoscut. Dacă ai vreun simțămînt de prietenie pentru mine, ajută-mă să-l văd!

— Măriașta, nu este vasalul meu.

— Este cavalerul pe care țin cel mai mult să-l cunosc. . .

Au cine n-ar vrea să cunoască un astfel de viteaz? . . . Nu se poate să nu știi unde este. Nu vrei să-mi spui?

— Măriașta, cred că e în țara mea.

— Hai, dragă prietene, trimite după el să-l caute. Să călătorească trimișii zi și noapte!

Galehaut se despărți atunci de regină și se duse să-i povestească prietenului său tot ce se spusese despre el; apoi îl întrebă ce trebuia să-i răspundă reginei.

— Știu și eu! răspunse Lancelot printre suspine.

Dar Galehaut îl povățui s-o vadă, și el se învoi.

PAJIȘTEA TUFELOR

*Nos laggevamo un giorno per diletto
Di Lanciletto, come amor lo strinse...
Quel giorno più non vi leggemmo arante¹*

DANTE

Regina Guenievra era cea mai frumoasă femeie din câte au fost vreodată, în afară de Elena cea fără seamăn și de fica regelui Pellès. Era înaltă, dreaptă și bine făcută, nici grasă, nici slabă, ci cum e mai bine între amîndouă, și sîinii ei, bine așezați, mici, albi, pietroși, îi ridicau rochia ca niște merișoare tari; talia îngustă, șalele destul de largi, brațele rotunde, lungi și plinuțe, degetele lungușoare și ele și mîinile mici, în sfîrșit, atît de îmbietoare la trup și la mădulare, încît nu i-ai fi găsit nici un cusur. Părul ei, bălai și strălucitor ca o cupă de aur, era puțin creț, ceea ce îi ședea bine, iar coșitele, cît brațul de groase, îi cădeau pînă la șolduri. Avea ochi verzi și lucitori ca un șoim de munte, sprîncenele negre și subțirele, carnea trupului mai albă decît o sirenă sau decît o zînă, mai fragedă decît o floare-n luna mai, mai proaspătă decît zăpada ninsă de curînd. Fruntea îi era la fel de netedă ca un cristal, buzele rumene ca trandafirul și un pic cîrnoase, ca să sărute bine; dinții îi erau luminoși și veseli, parcă măsurați cu compasul; pe scurt, avea înfățișarea unui înger coborît din slăvi. Dar pe cît era de frumoasă, pe atît era de înțeleaptă, iscusită la vorbă, curtenitoare, îngăduitoare și curajoasă, așa încît nu o puteai vedea fără să nu-ți fie dragă.

Se scurseră patru zile, în timpul cărora regina nu conținu să-l roage pe Galehaut să zorească întrevederea: căci bănuia dînsa că viteazul cavalier negru nu era chiar atît de departe cum se spunea.

În sfîrșit, în cea de-a cincea zi, cum îl întreba ce vești mai are, Galehaut îi spuse:

— Destul de frumoase, măriașta: a sosit floarea cavalerilor.

— Dar cum să fac să-l văd în taină?... Știi, nu vreau să-l vadă alții înaintea mea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, la fel și el nu vrea una ca asta! Dar iată ce vom face.

Galehaut îi arată un colț al pajiștei acoperit de-a binelea cu tufe, și o povățui să se ducă acolo, în amurg, cu cît mai puțini însoțitori.

— Preabunule prieten, cît de frumos vorbești! Deie Domnul, Mîntuitorul lumii, să se înnopteze numaidecît! Toată ziua, sporovăi ca să-i mai treacă timpul. În sfîrșit, cînd se înseră, îl apucă pe Galehaut de mîină, o chemă, ca să o urmeze, pe doamna de la Malehaut, Laure de Carduel, și pe alta dintre domnișoarele ei de onoare, și porni cu ei, prin livezi, la întîlnire.

Pe cînd mergeau așa, Galehaut chemă un scutier care trecea pe acolo și-i porunci să se ducă și să-i spună seneșalului său să vină numaidecît în pajiștea tufelor.

— Cum, spuse regina mirată, e seneșalul dumitale?

— De unde, măriașta; dar seneșalul meu are poruncă să-l ia cu el.

Sub copaci, Galehaut și regina se așezară destul de departe de domnișoarele de onoare, puțin cam nedumerite că se vedeau îndepărtate. În vremea aceasta, seneșalul și însoțitorul său treceau vadul și se apropiau prin pajiște. Lancelot era atît de frumos, încît nu i-ai fi găsit seamăn în toată țara: de aceea, de îndată ce-l zări pe fostul ei prizonier, doamna de la Malehaut și-l reaminti foarte bine; dar, că să nu fie recunoscută, își lăsă capul în jos și se apropie de Laure, cînd Lancelot se înclină, în trecere.

¹ Citîndm într-o zi spre desfătare
Din Lancelot, cum fu cuprins de amor...
Din acea zi mai mult nu mai citîdm.

DANTE INFERNUL Cîntul V, v. 127—129.

Cînd ajunsese în fața reginei cu însoțitorul său, Lancelot tremura atît de tare încît abia putu să îngenunche; era palid de tot la față și își lăsă ochii în jos, rușinos. Și Galehaut, care observă lucrul acesta, îi spuse seneșalului său:

— Duse și ține-le de urît domnișoarelor, care stau prea singurele acolo.

Și, de îndată ce se depărtă seneșalul, regina îl apucă de mîină, îl ridică pe cavalerul îngenuncheat și îl așeză lîngă ea.

— Seniore, îi spuse regina rîzînd, te-am dorit mult; în sfîrșit, grație Domnului și lui Galehaut, te vedem acum!

Și încă nu sînt sigură că ești într-adevăr acela pe care-l caut; Galehaut mi-a spus că ești, dar, dacă aceasta era dorința dumitale, mi-ar plăcea s-o aflu din propria-ți gură. Cine ești?

Lancelot, care nu cuteza încă s-o privească în față, îngăimă că nu știe nimic. Atunci, văzînd că tulburarea lui prea ține mult, Galehaut se gîndi că Lancelot s-ar simți mai bine între patru ochi cu regina și, cu glas destul de tare ca să-l audă domnișoarele de onoare, spuse:

— Tare moșic mai sînt că las doamnele astea în tovărășia unui singur cavaler!

Și, la rîndul său, se duse să ia și el loc lîngă ele și începu să sporovoaască despre o sumedenie de lucruri.

— Preabunule cavaler, spunea în vremea aceasta regina, de ce te ascunzi de mine? Poți să spui drept dacă dumneata aveai armele negre și dacă dumneata ești cel care a învins în prima și în a doua zi.

— Nu eu, mărișta.

Dar regina înțelese ce voia el să spună: că nu învinsese, și îl prețui și mai mult pentru modestia lui.

— Dar cine te-a făcut cavaler?

— Mărișta.

— Eu?

Atunci Lancelot îi povesti cum îl adusesese Doamna Lacului la curte, îmbrăcat într-o manta albă, și cum, simplu scutier vinerea, fusese investit duminică; dar regele nu-i încinsese spada, iar spada aceasta o avea chiar de la dînsa: era așadar cavalerul măriei-sale. Apoi îi povesti tot ce făcuse de atunci și, cînd regina află că el cucerise Dureroasa Pază, îi spuse tare:

— Oh, știu foarte bine cine ești: ești Lancelot du Lac, fiul regelui Ban din Banoïc!

Lancelot tăcu.

— Dar spune-mi, reluă regina, pentru cine ai făcut toate acestea? N-am să mai spun la nimeni. Cu siguranță că de dragul vreunei doamne. În numele credinței pe care mi-o datorezi, cine este doamna aceea?

— Vai, doamnă, văd bine că trebuie să mărturisesc: mărișta ești doamna aceea.

— Cu toate acestea, nu pentru mine ai rupt cele două lănci ce ți-au fost aduse din partea doamnelor de onoare, în prima zi a turnirului, căci eu rămăsesem în afară de solie.

— Pentru ele am făcut ce datoram; pentru mărișta ce-am putut.

— Așadar, mă iubești atît de mult?

— Doamnă, nu țin nici la mine, nici la altcineva atît cît țin la domnișta.

— Și de cînd mă iubești?

— Din ceasul în care te-am văzut.

— Dar de unde pînă unde dragostea aceasta?

În momentul acela, doamna de la Malehaut tuși și își dădu vealul la o parte. Lancelot îi recunoscu glasul, apoi chipul, și deodată fu cuprins de atîta îngrijorare, încît i se umeziră ochii de spaimă. Regina, surprinsă, băgă de seamă că se uita la domnișoarele de onoare, dar repetă întrebarea fără să arate că văzuse ceva. Și, cum stăruia ca el să-i vorbească, Lancelot răspunse:

— Doamnă, m'ai făcut iubitul domniei-tale, dacă gura domniei-tale nu m-a amăgit cumva. În ziua în care mi-am luat rămas bun, ți-am spus că voi fi cavalerul domniei-tale oriunde m-aș afla, și mi'ai răspuns că vrei să fii. Și

cu țiam mai spus: « *Cu bine, doamnă* » ! Iar domnia ta mi-ai răspuns: « *Cu bine, preabunule prieten* » ! Și cuvintele acelea nu mi-au mai ieșit niciodată din inimă. Cuvintele acelea mă vor face viteaz, dacă voi fi vreodată viteaz. Ele mi-au ocrotit de orice rău. Ele mi-au scăpat din toate pri-mejdiile. Ele mi-au potolit foamea, când eram flămînd. Ele mi-au făcut bogat în sărăcia mea.

— Pe legea mea, Domnul fie binecuvîntat că m-a făcut să le rostesc! Dar nu le dădeam atîta însemnătate și le-am mai spus atîtor cavaleri, fără să mă gîndesc. Dacă te vor face viteaz, e pentru că n-ai inimă de om de rînd. Cu toate acestea, cavalerii aceia, care fac mare caz, în preajma doamnelor, nu s-au deprins să gîndească atît de ales de niște lucruri de care, la drept vorbind, prea puțin se sin-chisesc. Și am văzut bine, acum o clipă, că dumneata o iubești pe una dintre domnișoarele mele de onoare, căci ai plîns de îngrijorare, și nici acum nu îndrăznești să pri-vești deschis către ele. Lucrul acesta îmi arată că gîndurile dumitale nu sînt chiar atît cît îmi spui îndreptate spre mine. . . Care dintre ele este?

— Vai, doamnă, pentru numele lui Dumnezeu! Domnul să mă ajute! Nici una dintre ele nu mi-a prins niciodată inima în mreji!

— Am văzut eu ce-am văzut. Inima dumitale este acolo, deși cu trupul ești aici.

Regina îi spunea așa ca să-l chinuiască; doar își dădea bine seama că la ea ținea cu dragoste adevărată. El însă fu atît de înspăimîntat cînd o văzu vorbind așa, încît ar fi leșinat, dacă teama de a fi zărit de domnișoarele de onoare nu l-ar fi reținut. Văzîndu-l că se face alb ca varul la față, regina îl apucă de după umeri, ca să nu-l lase să cadă, și îl chemă pe Galehaut.

Acesta veni în fugă și, cînd regina îi povesti ce se întîm-plase, spuse:

— Vai, doamnă, ai putea să mi-l răpui prin asemenea cru-zimi!

— Dar susține că pentru mine a luptat atît de mult; să fie adevărat?

— Poți să-l crezi, într-adevăr: cum are inima cea mai vitează, are și inima cea mai sinceră din lume. Pentru

numele lui Dumnezeu, îndură-te de el, căci ține la domnia ta mai mult decît la el însuși!

— Ce putere am eu? Nu-mi cere nimic.

— Pentru că nu îndrăznește, doamnă: tremuri tot, cînd iubești. Te rog, deci, în numele lui, să-i oferi iubirea domniei tale, să-l iei drept cavalerul dumitale și să fi pentru totdeauna ființa lui adorată; îl vei face, în felul acesta, mai bogat decît i-ai da lumea întreagă. Și pecetluiește-ți făgă-duința printr-o sărutare, în fața mea, ca mărturie de iubire adevărată.

— Iaș da această sărutare cu aceeași plăcere cu care ar primi-o el; dar nu e nici momentul, nici locul potrivit. Pesemne că domnișoarele mele de onoare se vor fi mirînd și așa de tot ce-am făcut, căci nu se poate să nu ne vadă.

Lancelot era atît de fericit și de mișcat, încît nu putu să răspundă decît atît: « Ah, doamnă, îți foarte mulțumesc ». Dar Galehaut spuse iar:

— Să ne plimbăm tustrei ca și cum am sta de vorbă.

— N-am să mă las rugată, spuse regina.

Atunci se depărtară împreună, făcîndu-se că stau de vorbă. Și regina, văzînd că Lancelot nu îndrăznea să facă nimic, îl luă de bărbie și, în fața lui Galehaut, îi dădu o lungă sărutare. Așa încît, doamna de la Malehaut o văzu.

— Preabunule prieten, îi spuse regina, sînt a dumitale și mă bucur nespus. Dar ai grijă să nu se afle, căci sînt una dintre doamnele despre care s-a vorbit foarte frumos și, dacă mi-aș pierde renumele, iubirea noastră și-ar pierde frumusețea. Și dumneata, Galehaut, adu-ți aminte că, dacă mi s-ar întîmpla vreo nenorocire, ar fi din vina dumitale, tot așa cum, dacă voi avea parte de fericire, va fi datorită dumitale.

— Doamnă, aș vrea să-ți adresez o rugămintă: să-mi cheză-șuiesti prietenia lui.

Atunci regina îl luă pe Lancelot de mîna dreaptă și spuse:

— Galehaut, ți-l dau pentru totdeauna pe Lancelot du Lac, fiul regelui Ban din Benoïc.

Cînd Galehaut află numele prietenului său, fu nespus de bucuros, căci știa bine să regele Ban fusese unul dintre cei mai aleși oameni din lume.

« BUNĂ E PRIETENIA ÎN PATRU! »

Se înnoptase, dar era timp frumos și senin, iar mîndra lună poleia pajiștile. Lancelot și Galehaut o conduseră pe regină pînă la cortul ei, urmați de seneșal și de doamnele de onoare. Acolo, cavalerii își luară bun rămas și cei doi prieteni plecară să se culce în același pat, în care au stat de vorbă toată noaptea despre ce aveau pe inimă.

În vremea aceasta, regina visa la o altă fereastră. Doamna de la Malehaut, văzînd-o singură, se apropie încetîșor și îi spuse în șoaptă:

— Hei, bună e prietenia în patru!

Apoi, cum regina se făcea că nu înțelege, repetă:

— Ce bună e prietenia în patru!

— Ce vrei să spui, doamnă?

— Mărită doamnă, am vorbit — poate — mai mult decît se cuvenea. Nu se cade să ne luăm mai multă libertate față de suverană și față de suveran decît ne dau măriile lor, ca nu cumva să ajungem urîți.

— Pentru Dumnezeu, te știu prea înțeleaptă și prea politicoasă ca să rostești ceva ce ți-ar putea atrage ura. Vorbește, vreau să-mi vorbești, te rog să vorbești!

— Mărită doamnă, am văzut cum te-ai împrietenit cu cavalerul acela în livadă. Nici că-ți puteai încredința mai bine sentimentele, căci măria ta ești ființa mai iubită decît oricare alta pe lume. Lam ținut multă vreme prizonier; armele roșii și armele negre eu i le-am dat. Alaltăieri, cînd lam văzut îngîndurat pe malul rîului, mi-am dat bine seama, doamnă, că te iubește. O clipă, am crezut că-i voi putea cuceri inima... Vai, el mi-a deschis îndată ochii...

Și-i povesti cum îl ținuse pe Lancelot în închisoare timp de un an și jumătate și tot ce s-a întîmplat pînă la ieșirea lui din temniță.

— Dar, zise din nou regina, de ce spui că e mai bună prietenia în patru decît în trei? Un lucru rămîne mai tăinuit cînd nu-l cunosc decît trei.

— Mărită doamnă, în curînd Galehaut și prietenul lui au să plece; dar, pe ori unde s-ar afla ei, vor putea vorbi despre măria ta. Măria ta vei rămîne și, dacă nu vei îndrăzni să dai în vileag nimănui ce ai în gînd, vei duce singură toată povara tainei. De-ai îngădui să fiu eu cea de-a patra ființă care vă știe taina, mi-ai putea vorbi despre dînsul.

— Dragă prietenă, te vei număra printre părtașii acestei taine. Dar află că nu voi mai putea să mă lipsesc niciodată de dumneata, căci eu, cînd iubesc, nimeni nu iubește mai pătimăș decît mine.

Atunci îi spuse doamnei de la Malehaut că viteazul cu arme negre se numea Lancelot du Lac, și avu grijă să-i spună cum plînsese privind la ea. Apoi ținu cu strășnicie ca noua ei prietenă să doarmă în același pat cu ea și, după ce se culcară, o întrebă dacă avea vreo dragoste pe undeva. Prietena, gîndindu-se la Lancelot, răspunse că nu iubise decît o dată, cu gîndul doar. Regina hotărî atunci să-o lege de Galehaut.

GALEHAUT ȘI DOAMNA DE LA MALEHAUT

A doua zi de dimineață, se reîntoarseră în pajiștea cu tufe, însoțite de cîteva domnișoare de onoare, și regina îi spuse doamnei de la Malehaut că ungherul acesta îi va rămînea pururea drag. Apoi începu să-l laude pe Galehaut cît putea mai bine, spunîndu-i că era cel mai înțelept și cel mai nobil dintre cavaleri, și că-i va povesti despre prietenia care se legase între ele, iar el se va bucura neșpus.

Mai tîrziu, cînd veni Galehaut să-l vadă pe rege, regina

îl trase mai la o parte și-l întrebă dacă are vreo legătură de dragoste cu vreo doamnă sau vreo domnișoară.

— Nu, mărită doamnă.

— Știi de ce te întreb? Întrucît mi-am dăruit iubirea după vrerea dumitale, vreau ca și domniasta să-ți dăruiești sentimentele după vrerea mea, și anume unei doamne frumoase, înțelepte și curtenitoare, care este femeie de neam ales și se bucură de mare cinste: se numește doamna de la Malehaut.

— Mărită doamnă, răspunse Galehaut, poți să faci cu mine tot ce vei binevoi.

Regina o chemă atunci pe doamna de Malehaut și-i spuse:

— În numele Domnului, vreau să te hărăzesc, cu inima și cu trupul: ești gata să ascuți de vrerea mea?

Doamna de la Malehaut, femeie chibzuită, răspunse că da.

Și regina îi apucă pe amîndoi de mîină:

— Seniore cavalier, îi spuse dînsa lui Galehaut, te încredințez acestei doamne ca pe un adevărat prieten leal, trup și suflet.

Apoi, adresîndu-se doamnei:

— Doamnă, te încredințez acestui cavalier ca prietenă adevărată și leală în rîndul tuturor iubirilor adevărate. Primiră amîndoi, iar regina ținu să-i vadă schimbînd un

sărut. După care chibzuiră cum s-ar putea vedea tîspatru, și hotărîră să se întîlnească în noaptea aceea în pajiștea cu tufe.

Cînd se întîlniră, aflați că schimbăre între dînsii mai puține cuvinte decît sărutări, și tot așa în nopțile următoare. Dar se întîmplă că monseniorul Gauvain se vindecă și regele voi să plece. Îl rugă pe Galehaut să vină cu el; însă Galehaut răspunse că nu poate, avînd atîtea de făcut în Insulele Îndepărtate. Și noaptea aceea a fost ultima pentru cei patru îndrăgostiți.

*Aici se încheie cartea
Dragostei lui Lancelot du Lac
grație lui Dumnezeu
și Fecioarei
Maria*

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎN ÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎN ÎMPLĂRILOR CIUDATE

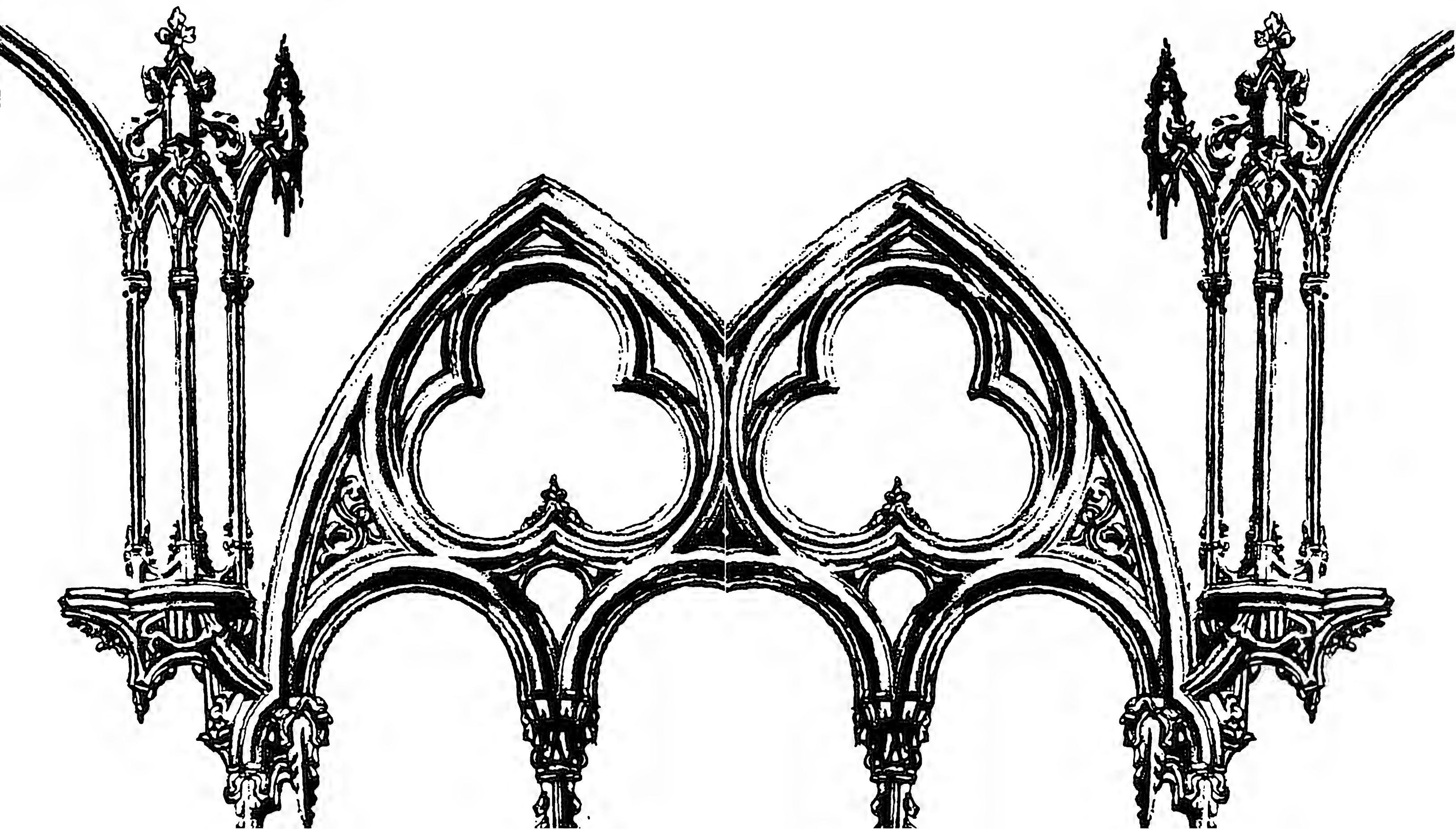
CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

VISAREA REGELUI. ÎN CĂUTAREA LUI LANCELOT

Într-o bună zi, la Carduel, în timp ce regele stătea în capul mesei printre baronii săi, căzu pe neașteptate într-o adâncă visare, cu mâna sprijinită pe un cuțit a cărui lamă se îndoaia fără ca el să bage de seamă, iar pe față începură curînd să-i curgă lacrimi, în asemenea chip încît toată lumea din sală rămase uimită văzîndu-l în starea asta. După cîteva clipe, seniorul Gauvain îi spuse seneșalului Keu:

— Ce-i de făcut? Mi-e teamă să nu se supere pe noi, dacă îl scoatem din gîndurile lui. Însă chiar de-ar rămîne supărat pe mine pentru toată viața, tot trebuie să-l smulg din toro-peala asta.

Dar cînd dădu să facă un pas spre rege, Keu îl prinse de braț spunîndu-i:

— Așteaptă o clipă, seniore.

Și, zărind un corn atîrnat pe o panoplie de coarnele unui cerb, îl duse la gură și sună din el de se cutremurară toate persoanele din sală, pînă și cele aflate în odăile reginei.

Regele tresări ușor.

— Ce e?

La care seniorul Gauvain îi spuse:

— Sire, te-ai pierdut departe în gîndurile măriei-tale, în loc să benchetuești cu toată lumea asta, care a venit la curte să se veselească. Lacrimile îți curg pe obraz: ar fi urît să creadă cineva că ai dat în mintea copiilor, măria-ta, pe care toți te socotesc drept unul dintre bărbații cei mai înțelepți de pe lume.

— Gauvain, Gauvain, i-o întoarce regele, cine m-ar putea învinui de visările mele, cînd eu mă gîndesc la cel mai

bun dintre cavaleri, la cel care mi-a adus pacea cu Galehaut. Am cunoscut o vreme cînd cavalerii Mesei rotunde se străduiau să-și alătore de ei pe toți cei înzestrați cu cele mai mari virtuți de pe lumea asta. Dar astăzi nu mai este așa, și spre rușinea voastră!

— Sire, află că din clipa asta n-o să te mai simți rușinat pentru mine!

Și, apropiindu-se de fereastră, seniorul Gauvain ridică mâna către clopotnița unei biserici și strgă tare, ca să fie auzit de toată sala:

— Jur pe Domnul Dumnezeu și pe toți sfinții să nu mai pășesc pragul vreunei case de-a stăpînului meu regele pînă nu voi găsi pe cavalerul cu armura neagră din băătăia de la Galore! Nobili seniori, acei dintre domniile-voastre, doriți să purceadă în cea mai aleasă căutare întru aflarea Sfîntului Graal, să vină cu mine!

Spunînd acestea, ieși din sală, iar mesele începură să se golească, fiindcă mai toți cavalerii se ridicară în picioare și-l urmară. În așa fel că regele, foarte mîniat, dădu poruncă să fie chemat înapoi nepotul său, care nu părăsise încă palatul, și-i spuse:

— Ce? vrei să iei cu tine pe toți curtenii și eu să rămîn de unul singur? Ia numai douăzeci: ajung pentru căutarea unui singur om.

Gauvain se supuse: îi alese pe senioul Yvain cel mare, pe seneșalul Keu, pe Sagremor cel răznit, pe Giflet feciorul lui Do, pe Dodinel cel cumplit și pe cei la care ținea el mai mult. Și, în timp ce toți alergau să se echipeze, Gauvain se duse să-și ia rămas bun de la regină, mai înainte de a părăsi palatul regelui.

— Iubite nepoate, îi spuse regina în taină, am să-ți arăt mijlocul de a-l găsi pe cel căutat, dacă-mi juri pe sufletul

tău că nimeni n-are să afle taina asta. Să știi, îi spuse ea, după ce Gauvain îi făcu jurământul cerut, că cel căutat se află alături de Galehaut și poartă numele de Lancelot du Lac.

Spunînd aceasta, își întoarse privirea în altă parte și trecu în odaia vecină.

DOMNIȘOARA DIN NORGALLES

Cînd ajunseră la un stei ce se chema Steiul lui Merlin, seniorul Gauvain și cei douăzeci de tovarăși se despărțiră cu gîndul că vor avea astfel mai mulți sorți de a-l găsi pe cel căutat. Se înțeleseră să-și țină scutul pe dos în semn de recunoaștere. Și o porniră care încotro.

Într-o seară, seniorul Gauvain ajunse la o margine de pădure, unde, în lumina lunii care începea să lucească, dădu de o tîină care stătea așezată sub un pom. Cum îl văzu, tîinara se ridică și îi zise:

— Ah, nobile domn, de cînd te aștept!

— Să-ți facă Domnul parte numai de bucurii! îi răspunse el. Descălecă și își legă calul; își scoase apoi coiful, se ușură de povara armelor și o rugă să facă dragoste cu dînsul. Dar ea îi răspunse că era săracă și urîță și că fusese trimisă pentru a-l duce la o doamnă mult mai chipeșă decît dînsa. Seniorul Gauvain se porni pe rîs și, luînd-o în brațe, o sărută cu toată gingășia de care era el în stare, pe urmă simți că-i dă inima ghes la mai mult; dar fata se împotrivi, spunîndu-i iar că are sarcina să-l ducă la cea mai frumoasă femeie de pe lume: așa că el îi făgădui pe cuvînt să nu facă decît ce are să vrea dînsa.

După o bucată de drum, ajunseră la o casă atît de strașnic împrejmuată de stejari deși, de tufișuri, de rugi și de mărăcin', încît nici un drumeț n-ar fi putut da de ea.

Fata deschise fără zgomot o ușă ascunsă în zid și îl vîrî înăuntru pe seniorul Gauvain, după care îi zise:

— Seniore, acum e locul să-ți spun că iubita domniei tale este fiica regelui din Norgalles: a făcut legămînt că n-are

să-ți aparțină decît domniei tale, pentru că te socotește drept cel mai bun cavaler din lume. Dar mă jur că este strașnic păzită!

Luă o mîină de lumînări și-l duse pe seniorul Gauvain într-un grajd unde văzu vreo douăzeci de cai de bătlie, care mai de care mai mare și mai puternic din cîți se găsi-seră, și douăzeci de cai frumoși de paradă, negri ca pana corbului; îl duse apoi într-o îngrădire unde îi arătă douăzeci de șoimi cocoțați pe stinghiile lor; și îi mai spuse că tot ce vede aparține celor douăzeci de cavaleri care, în fiecare noapte, o păzesc pe fecioară, dar că în timpul zilei se duceau să petreacă unde voiau ei, adăugînd:

— Iată camera unde stau ei, iar în cea de dincolo doarme fata cea mai frumoasă de pe lume. Și acum rămîne ca domnia ta să faci cum te va îndemna inima.

Spunînd acestea plecă, și seniorul Gauvain își scoase spada; apoi se duse să asculte la ușă: cum nu auzi nimic altceva decît răsufarea celor douăzeci de adormiți, străbătu tiptil în lumina lunii odaia cavalerilor și intră în camera fecioarei, trăgînd ușa după dînsul.

Pe un pat, de o bogăție cum nu mai văzuse vreodată, sub o învelitoare de hermină, dormea o fată de o frumusețe rară. Gauvain își scoase coiful, își dădu în jos viziera și prinse a o săruta atît de încetîșor, că fata se deșteptă din somn scîncind ușurel, așa cum fac femeile cînd se alintă în somn.

— Sfîntă Fecioară Maria! spuse ea văzîndu-l.

— Pe tot ce ai mai scump în lume, taci, dragă prietenă!

— Ești cumva vreunul din cavalerii tatii?

— Dragă prietenă, eu sînt Gauvain, nepotul regelui Artus.

— Vai, m'ai speriat așa de tare, cum nu mi s-a mai întîmplat pînă azi, zise ea cu zîmbetul pe gură, cu toate că n'ai înfățișarea unuia care să bage fecioarele în sperieți.

Spunînd așa, îl sărută strîngîndu-l în brațe, așa echipat cum era.

— Scoate-ți cămașa de zale, spuse ea mai apoi; e o îmbrăcăminte prea rece.

Atunci el își scoase veșmintele și se culcă, și își făcură de cap pînă ce îi birui somnul; și așa cum era fata, tîină și durdulie, adormi și ea, toropită de dragostea iubitului.

În vremea asta regele din Norgalles, sculîndu-se pentru niscăi treburi, deschise, la întoarcere, o mică fereastră care dădea în odaia fetei lui și o văzu dormind în brațele unui cavaler. Dădu fuga să-și ia spada; dar, cînd închise geamul la loc, făcu puțin zgomot așa încît seniorul Gauvain și fata se treziră din somn. Cavalerul își înșfăcă pe dată echipamentul, iubita lui ajutîndu-l să-l îmbrace, și fiindcă nu avea scutul la el, își făcu un fel de apărătoare dintr-o masă de șah.

— Știi ce să faci? îi spuse ea. Uite fereastra: în vreme ce domniata sari pe ea, ușa o să reziste, fiindcă e tare groasă. Cei douăzeci de cavaleri și începuseră să țipe către fată să deschidă, în timp ce regele îi ocăra în gura mare. Dar seniorul Gauvain se temea să-și lase iubita pradă mîniei tatălui ei.

— Nici nu mi pasă de ce-am făcut, îi spuse ea, fiindcă măriașă regele și majestateașă regina mă iubesc mai mult decît viața lor, deoarece nu mai au alți copii în afară de mine. Atunci Gauvain o sărută cu dragoste pe ochi și pe gură și sări pe fereastră. În curte îl aștepta un cal, pe care-l ținea fata care-i slujise drept călăuză.

— Seniore, îi spuse ea, se cade să mă duci într-un loc sigur căci, deaș rămîne aici, n-aș mai scăpa cu viață, deaș da și tot aurul de pe lume.

Gauvain îi spuse să încalece pe calul ei și să călărească alături de dînsul, lucru pe care fata îl și făcu. Și fugiră amîndoi, dar nu mai înainte ca seniorul Gauvain să fi ucis cîțiva ostași care voiau să-l oprească.

SAGREMOR ÎȘI GĂSEȘTE O ALTĂ IUBITĂ

Cît ținu noaptea călăriră așa prin pădurea care era a regelui din Norgalles și căreia îi ziceau Pădurea Albastră. Din mineața, ieșiră într-o cîmpie întinsă, unde zăriră un cavaler în mare primejdie, fiindcă se încăierase cu alți doi cavaleri în armuri și cu zece ostași; dar se apăra cu atîta dîrzenie,

încît cei care-l atacau nu erau în stare să-i vină de hac.

— Seniore, zise fata către monseniorul Gauvain, sînt sigură că cei doi sînt cavaleri de ai regelui din Norgalles. Să facem un mic ocol, ca să nu mă recunoască.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnișoară, trebuie să vin în ajutorul cavalerului ăstuia singur, pe care l-au scăr-mănat cam rău.

— De bună seamă, n-ai rostit cîndva vreo vorbă pentru care să-ți fiu mai recunoscătoare ca pentru asta. Nu știu cine-o fi cavalerul, dar e atît de viteaz, că i-aș dărui cu dragă inimă iubirea mea.

Între timp, seniorul Gauvain dădu pîteni calului și îl recunoscă cînd se apropie pe Sagremor cel răznit. Răs-turnă dintr-o lovitură pe unul din cei doi cavaleri din Norgalles; apoi, fiindcă un ostaș ridica securea ca să-l izbească, îi tăie brațul; altuia, cu o singură rotire a spadei, îi despică țeasta în două bucăți, ca pe un măr; iar pe al treilea îl izbi în plin cu colacul hamului de pe pieptul calului său. În vremea asta, Sagremor zburase capul celui-lalt cavaler. Văzînd așa, ostașii care mai rămăseseră teferi o luară la sănătoasa.

Cei doi tovarăși de arme se îmbrățișară fără a-și mai da osteneala să urmărească pe pedestrașii puși pe fugă; după aceea se întoarseră la fată, care se adăpostise în pădure pentru a nu fi recunoscută.

— Cine-i fata? întrebă Sagremor.

— Pe numele Domnului, răspunse seniorul Gauvain, e o domnișoară de toată frumusețea!

— Bun venit între noi! adăugă Sagremor.

Și se duse repede s-o întîmpine pe fecioară.

— Domnișoară, zise Gauvain, nu spuneai dumneata că ai să-ți dăruiești toată dragostea acestui cavaler?

— Adevărat seniore!

— Descoperă-ți atunci fața!

— Cum așa? Au mi-a dăruit și el inima lui?

— Vrea să te vadă mai întâi, fiindcă un cavaler n-ar putea iubi fără să știe ce iubește.

— Nobile domn, i se adresă fecioara lui Sagremor, asta înseamnă că eu am o părere mai bună despre domnia ta decât domnia ta despre mine, fiindcă eu ți-am dăruit dragostea mai înainte de-a te fi zărit. Am să-mi scot vălul, iar domnia ta coiful. Dacă îți sînt pe plac, o să-mi spui; dar dacă domnia ta n-o să fi pe gustul meu, o să ți-o spun și eu.

— Fie! spuse rîzînd Sagremor.

Între timp, fata își dăduse jos vălul și rîdea și ea.

— Eil doamnă, strigă Sagremor pe dată, vreau să fiu al domniei tale și mă socot plătit cu vîrf și îndesat!

— În numele Domnului, răspunse fata privindul pe nobilul Gouvain, aseară un cavaler la fel de nobil ca domnia ta îmi spunea vorbe dulci.

— Domnișoară, pe mine o să mă găsești așadar tare urît, negru tăciune, și cu semne pe tot trupul de la rănilor primite. Și spunînd așa, își scoase coiful, iar fata văzu că are chipul cel mai frumos și mai atrăgător, cu toate rănilor luptei.

— Cum ți se pare, domnișoară? întrebă seniorul Gouvain.

— Și mai bine decât înainte, seniore!

Atunci Sagremor îi dădu o sărutare, iar fata îl sărută și ea cu foarte multă plăcere.

— Domnișoară, mai spuse nobilul Gouvain, nu ți-ai ales un iubit tocmai de nimic: el e Sagremor cel răznit, nepot al împăratului Bizanțului și cavaler al Mesei rotunde. Fata se arată foarte mulțumită, iar Sagremor și cu dînsa se măsurară îndelung din priviri; și cu cît se priveau mai

stăruitor, cu atît se plăceau mai mult. Dar zănaticul suferea de o boală, și anume: după ce se înfierbînta bine în luptă, trebuia numaidecît să găsească ceva de mîncare, altminteri, pe măsură ce se liniștea, turba de-abinelea de foame și se topea de moarte. Tocmai de aceea, seneșalul Keu îl poreclise într-o zi *Mort de foame*. Seniorul Gouvain trebui să-i dea domnișoarei calul lui, să-l ducă de căpăstru, rămînînd ca el să urce în crupă înapoia tovarășului său pentru a-l sprijini; astfel, ajunseră acasă la un nobil de rang mic, unde Sagremor găsi de mîncare și își recăpătă întreaga putere. Iar a doua zi, cei doi cavaleri o porniră la drum, însoțiți de fată.

ÎNTÎLNIRE FERICITĂ. CÎNTECE

Cerul era noros iar vremea întunecată; dar se aflau în luna lui cuptor și iarba era atît de înaltă că intrau caii în ea pînă la genunchi. În timp ce domnișoara și tovarășii săi străbăteau o pajiște întinsă, văzură trecînd în depărtare, la un cot de pădure, trei cavaleri înarmați pînă-n dinți, cu scuturile atîrnate de gît, cu coifurile prinse, gata de apărare ori de atac, urmați de scutierii lor. Se opriră locului și arătară spre Gouvain și Sagremor, iar unul dintre ei se desprinse curînd și se apropie în goana calului. Într-o clipă, răznitul se repezi la atac, cu lancea în poziție; dar cînd să-l izbească pe necunoscut, își ridică arma și își struni atît de aprig calul cu frîul, că mai-mai să-l răstoarne: îl recunoscuse pe nobilul Yvain. Acesta își opri și el calul, și amîndoi se îmbrățișară cu căldură. Seneșalul Keu și Giflet alergau și ei, nedumeriți: se bucurară la vederea monseniorului Gouvain și a lui Sagremor. Toți cinci luară hotărîrea să nu se mai despartă pînă ce nu vor avea parte măcar de o ispravă vitejească. Și își văzură așa de drum, vorbind și rîzînd între ei, veseli nevoie mare.

Ziua se luminase treptat, soarele strălucea, cald și auriu, păsările ciripeau cu glasuri limpezi și blajine în frunziș,

crengile pomilor izbeau din vreme în vreme scuturile și zalele și scoteau un sunet tare zglobiu: tocmai de aceea Sagremor, care călărea ceva mai în urmă, vorbind cu iubita lui pe care o ținea pe după gît, începu să cînte un cîntec de cruciadă, învățat de pe vremea cînd era copil. Și să știți că Sagremor cînta bine și plăcut, astfel încît fata îl asculta fără să îngăime un cuvînt, iar tovarășii săi, care călăreau mai în față, își domoleau caii, ca să-l audă.

Cum vioreaua n mai iar reînvie
Și filomena iar la cînt mămbie,
Un dar plăcut și inima îmi face:
O dragoste! . . . Și s'o refuz nu mi place. . .
Oh, deie Domnul Dumnezeu curînd
Pe mîndra mea din inimă, din gînd
S'o strîng cîndva la piept cu încîntare
Mai înainte de-a porni pe mare! . . .

— Nu cunosc vreun cavaler la curtea unchiului meu, regele, care să fie atît de plăcut ca Sagremor, spuse nobilul Gauvain.

— Nu, adăugă seniorul Yvain, nici care să fie mai viteaz și mai îndrăzneț.

— Să-i așteptăm și să cîntăm cu ei laolaltă.

— Aș! se simt ei mult mai bine între ei doi decît cu noi împreună! strigă Giflet.

Și în timp ce el grăia astfel, fata începu să cînte și ea, și nu se afla femeie în tot ținutul Logres care să fi cîntat atît de bine, așa încît tovarășii o ascultară cu plăcere, uitîndu-și și de glume și de rîsete:

Nesuferit nimic nu mi este
Ca zorii cînd mijesc pe creste
Că mi-l alungă pe cel drag
Lăsîndu-mă oftînd în prag.
Eu blestem zorile haine
Că ntruna mă despart de tine!

Cînd singurică mă trezesc
În pat și n jurul meu privesc

Și pe cel drag nu-l mai găsesc,
E-o jale mare pentru mine
Și blestem zorile haine
Că ntruna mă despart de tine!

Tu ai să pleci, iubitul meu. . .
Te aibă n pază Dumnezeu!
Dar cine-o alina vreodată
O inimă îndurerată?
Eu blestem zorile haine
Că ntruna mă despart de tine!

Pe drăgostiți, îi rog, cum pot,
Să mi cînte cîntul peste tot,
Cît m-ar bîrfi cei păcătoși:
Cu atît mai rău pentru zeloși!
Eu blestem zorile haine
Că ntruna mă despart de tine!

După ce termină ea, Sagremor o luă de la început, și de data asta Giflet cîntă cu el, iar nobilul Yvain îi însoțea fredonînd încet pe deasupra; pe urmă se așternură cu toți pe rîsete și pe vorbă: și așa trecu dimineața asta frumoasă trimisă de Domnul. [. . .]

Dar povestea părăsește acum această întîmplare și vorbește despre Galehaut, fiul frumoasei uriașe, și despre Lancelot, despre care n-a mai pomenit nimic de multă vreme.

ÎN ȚINUTUL SORELOIS

Părăsiră Galore și merșeră așa călare pînă ce sosiră în ținutul Sorelois, unde era stăpîn Galehaut, care-l cucerise de la Glohier, nepotul regelui din Northumberland. Erau meleagurile cele mai plăcute din întreaga Britanie albastră, înzestrate cum nu se mai poate cu păduri bogate, cu rîuri pline de pește și cu pămînturi roditoare; se găseau foarte aproape de regatul din Logres iar lui Galehaut îi plăcea să șadă

aici mai mult decît în oricare altă parte, pentru că putea să vîneze după plac cu cîinii și cu șoimii.

La o lună de la sosirea lor, Doamna Lacului îi trimise lui Lancelot un tinerel, cerîndu-i să-l țină pe lîngă dînsul pînă i-o veni vremea să devină cavaler: și tinerelul era Lionel, fiul mai mare al regelui Bohor din Gannes. Avea să facă mai tîrziu fapte mari de vitejie, așa cum povestea noastră are să o spună la timpul potrivit, iar Lancelot, cu care era văr primar, l-a iubit toată viața cu mare dragoste. Galehaut stătea în Sorelois mai ascuns de ochii lumii de cum avea obiceiul, pentru ca nimeni să nu afle cine era tovarășul lui. Și degeaba îl îmbărbăta pe Lancelot cum putea mai bine: Lancelot era atît de întristat, încît își pierduse somnul, iar de mîncare și băutură abia se atingea, încît din această pricină căzu la boală grea.

— Iubitule și bunule tovarăș, îl întrebă Galehaut într-o bună zi, te-ai simți mai întremat dacă ți s-ar da puțința s-o vezi pe regină?

— Seniore, sînt sigur că da. Dar cum ar fi cu puțință?

— O să-i tritem vorba că ne-a dat cu totul uitării și să ne dea prilejul s-o vedem.

— Ah, seniore, în numele Domnului, îți mulțumesc!

Galehaut îl chemă pe Lionel și-i spuse:

— Lionel, ai să te duci la curtea regelui Artus și știi ce-o să faci acolo? Ai să întrebi la început unde se află regele, și pe urmă o s-o cauți pe doamna de la Malehaut și ai s-o rogi să te pună în taină în legătură cu regina. Iar cînd te vei înfățișa înaintea celei care este femeia cea mai aleasă dintre doamne, bagă de seamă să fii curajos, înțelept și să vorbești frumos. Dacă o să te întrebe cum te cheamă, să-i spui că ești vărul lui Lancelot și fiul regelui Bohor din Gannes. De te-o întreba mai pe urmă ce mai face Lancelot, să-i

spui că nu poate s-o ducă bine atîta timp cît n-o vede în fața ochilor și știe că ne-a dat uitării, și că, de vrea să arate îndurare față de cavalerii cei mai nefericiți de pe lumea asta, să găsească un mijloc oarecare ca s-o putem vedea cît mai degrabă. Pornește la drum și ferește-te să scapi vreo vorbă către cineva: cine ești sau încotro te îndrepti, căci altfel ne trimiți la moarte, iar tu vei fi hulit de toată lumea. Lionel răspunse că n-ar face-o chiar de i s-ar smulge ochii din cap, și încălecă pe un cal zdravăn, echipat ca scutier, cu un pieptar de zale pe sub haina groasă de bumbac. Ducea de dîrlogi un cal de schimb, un murg frumos, sub șapte ani, cu părul mai lucitor ca mătasea, pintenog la picioare, cu capul mic, lat în piept și în crupă, cu urechi mici și subțiri, cu ochi focosi și adînci, înalt în șiră, cu coapsa scurtă și cu chișită fină, puternică și dreaptă, cu copita frumos făcută, și care ar fi putut să alerge cît îi ziua de mare fără să dea semne de oboseală, dovedindu-se la fel de odihnit ca și dimineața. [. . .]

CAVALERUL ȘI SCUTIERUL

A doua zi, Lionel ajunse pe moșia ducelui Escan din Cambenic. Trecînd pe lîngă castelul din Loverzep, întîlni lume care se ducea să privească la o luptă justițiară între doi campioni¹, și se îndreptă și el într-acolo. Dornic să vadă bine lupta, își împinse caii în rîndul întîi, după ce înghesuisse întrucîtva pe niște slugi ale unei doamne tinere. Una din slugi îi spuse să se dea mai îndărăt; dar, încordat cum era cu ochii spre spectacol, Lionel nici nu-l auzi măcar. Atunci, un cavaler îi înșfăcă frîul calului și-l trase așa de tare înapoi, că mai-mai să răstoarne dobitocul.

— Ce dorești, nobile cavaler? întrebă Lionel privindu-l drept în față.

¹ Luptă feudală în care învingătorul era socotit nevinovat. Se dădea între împiriciți sau între reprezentanții lor (campioni).

— Nu știu ce mă împiedică să-ți dau una în cap cu ciomagul ăsta! Ești un bădăran prea necioplit!

La auzul ăstor vorbe, Lionel trase spada. Dar tînăra doamnă îi strigă că are în fața lui un cavaler.

— Atunci n-am să mă ating de el, spuse băiatul vîrîndu-și arma la loc în teacă, dat fiind că eu nu s decît scutier. Dar jur pe sfînta Cruce că, de-ar fi de-o teapă cu mine, și-ar plăti cu vîrf și îndesat vorbele și nechibzuite! . . . Nobile cavaler, uitați-vă la luptă după pofta inimii. Cît despre mine, eu văd deseori un viteaz mai mare decît sînt cei doi.

— Cine-o fi oare viteazul pe care-l vezi așa de des, frățioare? îi răspunse în derîdere celălalt.

— Ce te interesează pe domnia-ța? Căci ar fi mai puțin valoros dacă l-ai cunoaște. Dar de te-ai afla pe teren în fața lui, crede-mă că ai da toate moșiile lui Galehaut ca să piei de dinainte-i.

Și spunînd acestea, se îndepărtă.

Ci iată că nobilul Gauvain, în trecere pe acolo, se opri și el să privească lupta; și auzindu-l pe Lionel că aduce vorba despre moșiile lui Galehaut, se gîndi că tînărul ăsta ar putea să știe ceva despre Lancelot du Lac. De aceea se ținu de departe pe urmele lui cîtăva vreme; apoi se apropie de el și-i spuse:

— Băiete, știu bine al cui om ești tu: al lui Galehaut, pe care-l cunosc și eu la fel de bine ca tine.

— Cine ești domnia-ța, seniore?

— Sînt Gauvain, nepotul regelui Artus.

— Seniore, eu nu s omul lui Galehaut.

— Se poate; dar nu ai cumva vești despre el?

— Seniore, chiar dacă-aș ști, nu trebuie să le spun; nu mă întreba mai multe.

— De bună seamă, n-aș vrea să te împing la o mișelie. Dar nu poți măcar să-mi spui dacă se află în Sorelois?

— Seniore, dacă s-ar afla acolo, domnia-ța n-ai putea ajunge ușor: în ținutul acela nu se poate pătrunde decît pe două poduri, apărate fiecare de un cavaler. Asta-i tot ce-ți pot spune.

Și tînărul plecă.

Nu mult după aceea ajunse la Logres, unde regina se bucură grozav cînd află că e văr bun cu Lancelot și nepot

al regelui Ban din Benoïc. Și tot într-o vreme cu el sosi vestea că sainii și irlandezii năvăliseră în Scoția unde făceau prăpăd peste tot. Regele Artus trimise pe dată oameni către baronii săi cu știrea că în cel mult cincisprezece zile să se afle în cîmpiile de sub Stîncă sainilor. Atunci regina îl rugă pe Lionel să-i spună lui Lancelot să se ducă și el acolo cu Galehaut, dar în mare taină; iar, ca să-i poată recunoaște iubitul, îi trimise vorbă să poarte la coif o mîneacă de mătase roșie sîngerie, pe care i-o dădu tînărului pentru dînsul, și să aibă asupra lui un scut cu dungă albă; pe deasupra, îi mai trimise în dar broșa pe care o avea la gît, cingătoarea, punga de milostenii și un pieptene de mare preț, plin, între dinți, cu fire din părul ei. Ducînd cu sine toate astea, Lionel porni la drum.

Dar povestea nu mai spune nimic despre el acum și ne întoarce cu depănarea la nobilul Gauvain.

PODUL DIN NORGALLOIS

Chiar în seara aceea, el mase cu scutierii lui la sihastrul din Muntele Rotund; iar a doua zi învinse pe un cavaler, cu numele Belinan din Insule, care păzea podul din Norgallois, și pătrunse în Sorelois. Înaintea lui, numai regele Artus, regele Ydier, Dodinel cel cumplit și Mélian du Lys îl trecuseră în chipul ăsta silnic. Numele lui a fost săpat sub al celorlalți pe o placă de piatră și luă în pază podul unde trebuia să stea pînă ce-ar fi fost învins și el.

A doua zi se ivi un cavaler cu înfățișarea foarte dîră și care se încumetă să treacă podul. Într-o clipită, nobilul

Gauvain se întoarse către dînsul. Lăncile erau puternice, iar zalele aveau ochiuri dese, astfel că oblîncurile șeilor se rupseră, chingile cailor plesniră iar cei doi luptători se pomeniră lungiți pe jos, fără ca vreunul să aibă prilejul să rîdă de celălalt; dar nu stătură mult timp așa: își arătară lucirea spadelor trase din teacă și era mai mare dragul să privești la niște viteji așa de strașnici. În cîteva clipe își prăpădiră scuturile, coifurile și cămașa de zale, iar sîngele curgea șiroaie pe dîșii; dar asta îi făcea și mai trufași pe amîndoi. Și lupta ținu astfel pînă'n prînz; atunci se simțiră atît de osteniți că săbiile le tremurau în mînă și se văzură siliți să se odihnească.

Gauvain se trase deoparte și își șterse spada lui cea grozavă, Escalibor, în timp ce străinul își îndrepta coiful pe cap, pentru că unul din șnururi i se rupsesese; apoi se priviră amîndoi:

— Nobile cavaler, spuse Gauvain, te rog foarte respectuos să-mi spui numele domniei tale, fiindcă n-am întîlnit pînă azi un cavaler pe care să doresc atît a-l cunoaște ca pe domnia ta.

— Nobile senior, ești atît de loial încît am să ți-l spun cu plăcere: mă cheamă Hector des Mares. Dacă nu ți e cu supărare, te rog să mi-l spui și pe al domniei tale.

— Nu l-am ascuns niciodată cuiva: eu sînt Gauvain, nepotul regelui Artus.

La auzul acestor vorbe, Hector își aruncă repede scutul la pămînt și îngenunchează în fața nobilului Gauvain rugîndu-se de iertare. Dar celălalt îl luă de mînă și îl duse la intrarea podului, cerînd din toate puterile ca numele lui Hector să fie săpat în placa de piatră după numele lui. Degeaba încercă să se împotrivească bravul cavaler: nobilul Gauvain susținu că el se dăduse bătut fiindcă se oprise cel dintîi.

A doua zi o porniră împreună la drum spre Insula pierdută, unde aflară că Galehaut hălăduia în preajma lui Lancelot. Și nu vă mai spun ce primire grozavă li se făcu. Dar, după o săptămînă, stăpînul Insulelor îndepărtate și prietenul său spuseră că trebuie să se îndrepte în taină către armata pe care regele Artus o aduna împotriva sainilor, în Scoția.

— Ce să fac? întrebă Gauvain. Căci am jurat să nu pun

picioarul în vreo casă de-a stăpînului nostru, regele, fără să aduc vești adevărate despre Lancelot.

Galehaut îi răspunse că legămîntul lui are să țină pînă la terminarea bătăliei, cînd Lancelot se va arăta singur. Și deoarece nobilul Gauvain primi cu plăcere propunerea, cei patru cavaleri porniră, împreună cu Lionel, sub haine de război schimbate.

ASEDIUL STÎNCII SAINILOR

Aflați dar că în vremea aceea regele Artus asedia Stîncă sainilor, de lîngă Arestuel, un castel întărit atît de puternic încît altă primejdie pentru cei care se adăposteau în el nu exista în afară de foamete. Fusesse clădit pe vremea cînd regele Vortigern a luat-o de soție pe fata lui Hangist sainul, și era pe atunci în stăpînirea Camiliei, sora regelui Hardogabran; știa femeia asta să facă vrăji ca nici o altă tînără din ținutul acela: tot vrăjindu-l, s-a îndrăgostit regele de ea cu o dragoste nebună.

Chiar în ziua cînd nobilul Gauvain sosi cu Hector acolo îi descoperi cu ușurință pe cei nousprezece tovarăși ai săi de căutare, veniți în taină ca și dînsul în ajutorul suzeranului lor, fiindcă în fața corturilor fiecare își așezase scutul pe dos, așa cum fusese înțelegerea între ei. Gauvain le spuse cum își dusesese la bun sfîrșit căutarea și luă hotărîrea să lupte alături de Lancelot, Galehaut și Hector, fără să se afle cine sînt. Și chiar din ziua aceea, cei douăzeci și trei intrară împreună în focul luptelor și făcură atîtea vitejii de se minuna o lume.

Regina și doamnele ei locuiau ceva mai departe, într-un cort, în spatele armatei regelui. Întorcîndu-se din luptă, Lancelot și Galehaut trecură cu oamenii lor prin fața casei. Aflați că Lancelot avea pe coif mîneca roșie-sîngerie trimisă de regină și că își vopsise o dungă albă pe scut, așa cum îi dăduse ea poruncă. Lionel călărea lîngă dînsul, ducîndu-i lăncile; avea pe cap o cască de fier și purta o tunică de zale, ca un ostaș de rînd.

Cînd îi văzu venind, regina o întrebă pe doamna din Malehaut:

— Îl recunoști pe cavalerul ăsta?

Ea începu să rîdă. Iar cînd Lancelot, ca și Galehaut, ridică privirea și o zări pe iubita lui la fereastră, mai-mai să cadă de pe cal.

În vremea asta, regina coborî în grabă scările întru întîmpinarea lor. Coiful lui Lancelot era despicat de tot și desfăcut din cercuri, iar brațele erau înroșite de sînge pînă n umeri.

— Cum te simți, iubitul meu drag? îl întrebă ea. Nu te doare brațul? Vreau să-l văd.

Lancelot descălecă și ea îl îmbrățișă, înarmat așa cum era. În timp ce doamna din Malehaut făcea la fel cu Galehaut, Între timp, îi șușoti la ureche că are să-l vindece chiar în seara aceea, dacă nu avea vreo rană ucigașă; și după ce plecară cei doi tovarăși, ea îl opri pe Lionel ca să-i dea unele îndrumări.

SCUTUL SUDAT

În vremea asta, vrăjitoarea Camille trimise un crainic la rege ca să-i spună că vrea să fie a lui, cu condiția să se ducă într-un loc tainic arătat de ea, povățuindu-l să nu ia cu dînsul decît un singur cavaler, pentru a se feri de gurile rele. De aici se vede cum scoate dragostea din minți pe oamenii cei mai înțelepți; căci regele se duse la întîlnire însoțit numai de Gaheriet, nepotul său, fratele lui Gauvain. Și nu se culcase bine lîngă iubita lui, că patruzeci de saini îl și răpiră, atît pe el cît și pe însoțitorul său.

La aceeași vreme, Lancelot și Galehaut, înștiințați de Lionel, ieșeau tiptil din cort și ajungeau la locuința reginei. La intrarea din grădină, o găsiră pe doamna din Malehaut care îi duse în mare taină înăuntru; și cînd fiecare se găsi într-o odaie cu iubita lui, petrecură după voia inimii și se bucurară de toate bucuriile pe care le poate avea un iubit. Regina se sculă în miez de noapte și se duse să pipăie pe

întuneric scutul pe care i-l adusese Doamna Lacului; nu mai simți sub degete nici o spărtură în scut, ceea ce o făcu tare fericită, căci în acest fel își dădu seama că e cea mai iubită femeie din lume.

La mijirea zorilor, cei doi cavaleri se îmbrăcară în odaia reginei. Doamna din Malehaut cercetă și ea scutul la lumina lumînărilor și, cînd văzu că amîndouă părțile se uniseră, îl prinse rîzînd pe Lancelot de bărbie și îi spuse:

— Nobile cavaler, nu-ți mai lipsește decît coroana ca să fi rege!

El se roși tare de tot; dar regina îi sări în ajutor:

— Doamnă, eu sînt fată de rege și el e fiu de rege, spuse ea, și dacă eu sînt o femeie nobilă și frumoasă, el e tot atît de nobil și de frumos ca mine, ba și mai și.

Apoi îl rugă pe Lancelot să rămîină la curte, dacă i-o va cere regele, pentru că nu mai vedea cum ar putea trăi fără el; dar asta i-o spuse încet de tot, așa fel încît Galehaut să n-o audă, fiindcă ar fi suferit prea mult. În cele din urmă cei patru amanți se despărțiră, după ceși dădură întîlnire pentru noaptea următoare.

Dar, dimineața, toată oștirea putu să vadă scuturile regelui Artus și al lui Gaheriet atîrnate pe crenelele Fortăreței sainilor. Îi anunțară vestea asta reginei, care era încă în pat și nu vru să creadă la început; dar după ce văzu cu ochii ei cele două scuturi, se jelui amarnic! De bună seamă, așteptă cu nerăbdare noaptea pentru a se sfătui cu iubitul ei. Vai! Dar în dimineața aceea, Lancelot căzu pradă unui farmec, ca și Galehaut, Gauvain și Hector des Mares, și iată cum: nobilul Gauvain îi chemase la sfat pe cei trei tăvarăși ai săi întrebîndu-i dacă sînt de părere să spună deschis cine este el, pentru a întări inimile baronilor, tulburați de pierderea regelui, stăpînul lor; toți patru se plimbau discutînd prin pădure, cînd li se păru că văd o ceată de saini mîncînd la umbra unui stejar, iar de cealaltă parte un cavaler legat pe un cal de povară și care se jelua amarnic.

— Seniori, spuse nobilul Gauvain, ăsta-i Gaheriet!

— Nu știu ce-o să faceți domniile-voastre, spuse Lancelot, dar eu am să pregătesc niște străchini pentru cei care șed sub stejarul ăla.

— Eu am să le torn vin în cupe! spuse Galehaut.

— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă Hector, eu o să le întind fețele de masă pe iarba proaspătă!

Și cei patru cavaleri se năpustiră deodată. Dar vrăjitoarea Camille făurise în locul acela un lac cu înfățișarea unei pajiști: astfel încît căzură pe neașteptate în el, și cînd ieșiră de acolo, aproape înecați de apa pe care o înghițiseră, peste o sută de păgîni, ascunși pe aproape prin grija Camillei, se repeziră asupra-le și-i prinseră așa cum înșfaci niște gîște pe un acoperiș de coteț și-i aruncară în temnițele fortăreței. Iar regina și doamna din Malehaut își așteptară zadarnic prietenii toată noaptea: nu vă mai spun cît s-au zbuciumat!

În ziua următoare, care era zi de bătălie, cînd văzură că nobilul Gauvain nu se arată deloc, cei nouăsprezece tovarăși ai săi se adunară la sfat ca să vadă ce trebuie să facă și socotiră că înainte de orice era bine să-i dea de veste reginei. Nobilul Yvain se duse, în numele lor, la locuința reginei: trimise să o cheme jos la capătul scării, fiindcă nu putea intra în vreo casă regească înainte de ași fi dus la bun sfîrșit cercetarea și, după ce îi spuse cine este, o îmbărbătă cum putu mai bine. Dar ea se aruncă la picioarele lui plîngînd și implorîndu-l să vegheze asupra onoarei regelui ca și a ei, iar el, cînd o văzu în starea asta, se porni și el pe plîns, căci nici o regină n-a fost iubită vreodată atît de mult de către supușii stăpînului ei cum a fost regina Guenievra. În ziua aceea, așadar, nobilul Yvain luă conducerea oștilor în locul regelui Artus, iar seneșalul Keu duse stindardul cel mare, așa cum se cuvenea rangului său. Și regele Ydier se arătă pe un cal cu o armură foarte puternică, lucru nemaivăzut pînă atunci; multă lume îl judecă aspru la început, ca mai apoi să facă toți la fel. Dădu ordin să se găsească lîngă el un steag bogat, din piele albă de Cordova, cu

dungi roșu aprins de postav englezesc și purtînd pe el armoariile sale: pînă atunci se făceau ori numai din piele, ori numai din postav, fiind mai trainice în felul acesta. În sfîrșit, săvîrși fapte de arme atît de mărețe pe calul său strașnic, cît fu ziua de lungă, încît la căderea serii era înroșit cu totul de sîngele lui și de sîngele dușmanilor. Iar sainii fură respinși în fortăreață. Cu toate astea, cei din Bretania n-au putut rămîne lîngă castel din cauza săgeților și a pietrelor cu care-i prăpădeau apărătorii, trebuind să se depărteze de fortăreață pînă la depărtarea potrivită.

SMINTITUL

În vremea aceasta, Lancelot suferea atît de cumplit în temnița lui, că nu-l putea hotărî nimeni să bea ori să mănînce: de aceea, capul i se goli, apoi i se umplu de furie și de nebunie, și începu să-și lovească și să-și rănească tovarășii într-atît, că se văzură siliți să-l închidă singur într-o altă temniță. Degeaba se rugă Galehaut de temnicier, spunîndu-i că iar plăcea de o sută de ori mai mult să fie omorît de prietenul său decît să se despartă de dînsul; omul, care era un hain, nu primi în ruptul capului să-i lase iar împreună. Cu toate astea, se duse să-i spună castelei că unul din prizonieri își pierduse mințile. Ea nu-l cunoștea decît pe nobilul Gauvain.

— Cine-i smintitul? întrebă ea.

— E un om de rînd, nobilă doamnă, fără îndoială; tovarășii lui spun că n-are nici măcar un petec de pămînt.

— Atunci ar fi un păcat de moarte să nu-i dăm drumul. Și, la revărsatul zorilor, smintitul a fost scos din fortăreață pe o ușă ascunsă. În starea asta se năpusti deodată în mijlocul oștirii prin care începu să facă mare prăpăd. Nu avea nici o armă asupra lui, dar răsturna corturile, îi lovea cu pumnii și cu pietre pe cei care dormeau, de fugea toată lumea din calea lui; și astfel ajunse lîngă locuința reginei. Vai! atîta durere a simțit dînsa cînd, de la fereastră, l-a văzut în asemenea stare! A leșinat în brațele doamnei din Malehaut.

— Stăpînă, îi spuse doamna, după ce regina își veni în fire, cine știe dacă nu se preface nebun ca să ne poată vedea? Doamna coboară, se apropie de Lancelot și vrea să-l apuce de mîină, dar el ia o piatră de pe jos și doamna o rupe la fugă, țipînd în gura mare. Regina țipă și ea de spaimă, iar la auzul acestui glas smintitul își trece mîina peste ochi, de parcă n-ar ști ce să facă. Atunci, regina iese din casă, îl cuprinde de braț și îl aduce într-o odaie, fără ca el să se împotrivească. Regina trimisese după Lionel; dar, cum îl văzu pe tînăr, Lancelot se repezi la el, căci numai iubita lui avea darul să-l liniștească: nebunia îl cuprindea iar cînd ea se îndepărta. Și așa merșeră lucrurile timp de nouă zile și nouă nopți!

În cea de a zecea, sainii, ieșind din fortăreață, atacă. — Vai ție, floarea cavalerilor! strigă regina plîngînd; oare de ce nu ești în toate mințile! Bătălia asta cumplită s-ar termina în chip fericit!

La vorbele astea, Lancelot pune mîina pe o lance veche care se găsea într-un colț și se repede la un stîlp de care o rupe; pe urmă începe să fugă prin odaie, izbindu-se de ziduri și de uși ca un ieșit din minți, zărește în cele din urmă scutul despicat cîndva, pe care îl trimisese Doamna Lacului, și-l trece pe după gît și, pe neașteptate, cade leșinat, cuprins de o slăbiciune, în timp ce regina își pierde simțirea de durere.

În clipa aceea intră în odaie o doamnă frumoasă și înaltă, îmbrăcată în mătase albă ca neaua de curînd căzută, care veni spre smintit și îl apucă de mîină.

— Mîndru Fiu de rege, îi porunci ea, revinoști în simțiri! El se ridică pe dată, parcă rușinat de ceva, și încet-încet își vine în fire, și începe să plîngă. Doamna îl îndeamnă să se culce în pat, îi unge încheieturile și tîmplele cu o alifie care-l adoarme.

— Doamnă, îi spune ea reginei, lasă-l să doarmă cît o putea. Cum s-o trezi, să-l pui să facă o baie înmiresmată cu burușieni de leac, și cînd va ieși din ea, are să fie vindecat. Dar nu care cumva să poarte în timpul luptei un alt scut decît pe cel de față, atît cît îl vor ține puterile.

— Doamnă, nu-mi puteți spune cine sînteți?

— Sînt Doamna Lacului.

Cînd auzi numele ăsta, regina simți cum îi vin lacrimile în ochi. Alergă la Doamnă și se aruncă de gîtul ei.

— Fii binevenită, preabună prietenă, domniașta pe care o iubesc și o cinstesc cum nu se poate mai mult pe lume!

— Doamnă, doamnă, iubește-l mai presus de orice pe cel pentru care nimic nu are preț în afară de domniașta. E o mare nebunie să păcătuiești și chiar că în dragostea voastră e o adevărată nebunie, dar poți să fii mîndră că nici o altă femeie n-a avut vreodată puterea pe care o ai domniașta, fiind tovarășa de viață a omului celui mai înțelept și iubita celui mai desăvîrșit cavaler din lume, și cucerindu-l pe Lancelot, m-ai cucerit și pe mine. Cu toate acestea, sînt silită să plec, căci mă tîrăște cu dînsa puterea cea mai mare de pe lume: puterea dragostei. Iubitul meu nu știe unde sînt la vremea asta și nu vreau să-l fac să sufere: poți oare, cînd ești îndrăgostit, să ai o altă bucurie decît bucuria ființei iubite?

Stătură de vorbă așa cîtăva vreme, dar regina o rugă zadarnic pe Doamna Lacului să mai stea; către vecernie, ea o îmbrățișă pe regină și se rugă Domnului pentru sufletul ei; pe urmă se îndepărta călare pe calul ei alb.

CUCERIREA STÎNCII SAINILOR

După ce Lancelot s-a lecuit, avu parte de toate bucuriile pe care le poate dărui dragostea și povestea le trece sub tăcere. Iar în a noua zi, se făcuse mai mîndru ca niciodată. Îi cerea deseori reginei învoirea să facă exerciții de luptă pe cal, dar ea îi răspundea că nu-i vindecat încă de tot.

În cele din urmă, când într-o dimineață se auzi peste toată oștirea strigătul: « Și acum, fără zăbavă la luptă, nobili baroni! Acum avem prilej să-i vedem pe cei viteji! » regina îl văzu atât de trist și de supărat, că dădu poruncă suspirând să i se aducă cea mai bună armură. A ținut să-i lege cu mîna ei coiful iubitului, dar mai înainte îl sărută cu dragoste, rugîndu-se pentru el Celui ce pentru noi s-a răstignit.

Bătălia începuse când se ivi Lancelot pe cîmpul de luptă. Lionel ducea alături de el stindardul reginei, albastru cu trei coroane de aur și un singur vultur.

— Seniorilor, strigă nobilul Yvain când îi văzu venind, iată și stindardul reginei noastre!

Așa cum dă iama un leu printre căprioare, nu atât pentru a-și potoli foamea, cît mai ales pentru a-și arăta puterea și iuțeala, așa se năpusti Lancelot printre saini; nu mai părea un om la chip, ci însăși răzbunarea Domnului. Nobilul Yvain laolaltă cu ceilalți dădeau pinteni cailor pe urmele lui. « E smintit cel care stă în fața unui astfel de cavaler », socotiră păgînii la vederea minunilor pe care le făcea; și, fugind către fortăreață se iscă o asemenea învălmășeală pe drumul către pod, încît vreo douăzeci dintre ei pieriră înecați în șanțurile cu apă ale castelului. Lancelot, urmat de oamenii regelui Artus, pătrunse în fortăreață, amestecat printre sainii fugari, și se repezi mai întîi la odaia Camiliei. Stătea lungită în pat lîngă iubitul ei, Gadrasolain: Lancelot ridică spada, îi despică tînărului capul pînă-n umeri, apoi o înhăță de păr pe femeie:

— Dă-mi pe dată prizonierii sau de nu îți tai capul!

Ea îl duse atunci la temnițe. Ce bucurie pe Galehaut când își văzu din nou prietenul!

— Sire, spuse nobilul Gauvain către rege, iată-l pe Lancelot du Lac pe care l-am căutat atîta vreme!

Auzind una ca asta, regele căzu în genunchi, spunînd că-și pune la picioarele lui Lancelot, persoana, onoarea și tot ce stăpînea el. Dar, văzîndu-l că se umilește pînă într-atît, bravul cavaler începu să plîngă și el și se grăbi să-l ridice de subsuori. În clipa aceea, intră regina: se duse țintă la Lancelot, îi trecu brațele pe după gît și îl sărută de față cu toți.

— Nobile cavaler, îi spuse ea, spre marea mea părere de rău, nu știu cine ești. Dar pentru onoarea regelui nostru și a mea, pe care le-ai salvat astăzi, îți ofer dragostea mea așa cum orice doamnă cinstită poate să o dăruie unui cavaler cinstit.

— Aflați, doamnă, îi spuse regele, că este cavalerul Lancelot du Lac, fiul regelui Ban din Benoïc.

Și regina se prefăcu a fi uimită la culme de asta și își făcu de mai multe ori semnul crucii.

În vremea asta, seneșalul Keu cerceta fortăreața. Într-o temniță adîncă, găsi o tînără în lanțuri, care îi spuse că era închisă acolo de trei ani, fiindcă fusese cîndva iubita lui Gadrasolain.

— Camille a fugit? întrebă ea. Dacă își ia cu dînsa catastifele și cutiile, s-a terminat cu voi; căci poate să nascocască un lac în care o să vă pierdeți cu toți urma, cu castel cu tot.

— Și unde se află lucrurile astea? întrebă Keu.

Tînăra îl duse la o ladă pe care seneșalul o aruncă pe dată în foc. Iar când vrăjitoarea află că toate cărțile ei sînt scrum, fu atât de disperată, că se aruncă din înaltul meterezelor. Regele suferi mult din această pricină, fiindcă o mai iubea încă.

Toți se așezară în jurul meselor întinse. Și, după ce se ospătară, regele se apropie de Galehaut și îl rugă să îngăduie ca Lancelot să facă parte de aici înainte din casa lui și să fie cavaler al Mesei rotunde.

— Cum, măria ta, strigă Galehaut; dar eu n-aș putea să trăiesc fără el: îmi dorești oare moartea?

Însă, la porunca regelui, regina îngenunche pentru a-l ruga să primească, iar inima lui Lancelot, văzînd-o în asemenea stare, se strînse atît de tare de durere, că nu se putu stăpîni și strigă:

— Mărită doamnă, am să rămîn pe lîngă stăpînul nostru regele!

— Dacă-i așa, atunci îl las, spuse mîhnit Galehaut.

Regele îi mulțumi și îl rugă să devină nu cavalerul, ci tovarășul și prietenul său. Apoi îi dădu poruncă și lui Hector des Mares să se așeze la Masa rotundă. Și au trimis după învățații cei mai mari ca să aștearnă în scris toate faptele însemnate de arme care se săvîrșiseră de la adunarea din Galore încoace; dealtminteri, datorită lor cunoaștem povestea lui Lancelot, o ramură a Graalului.

VISUL LUI GALEHAUT

Acum povestea spune că, nu mult după aceea, Galehaut fu nevoit să plece pentru a se îngriji de treburile țării sale. « E smintită cea care iubește cu dragoste adevărată un bărbat atît de sus pus și atît de bogat, se gîndi cu tristețe doamna de Malehaut, fiindcă niciodată n-are să-l joace după voia ei. » Lancelot ar fi vrut mai curînd să rămînă pe lîngă regină, dar îl însoți pe prietenul său care-i era mai drag decît orice pe lume. Iar Galehaut, și el, era trist că o părăsește pe doamna din Malehaut; dar își ascundea tristețea cît putea mai bine, spunîndu-și în sinea lui că, oricum, are să se întoarcă curînd, cu voia lui Dumnezeu.

Seara, dormiră într-o mănăstire, unde Galehaut avu un vis urît. A doua zi, pe drum, i-l povesti tovarășului său. — Se făcea că văd doi lei, dintre care unul avea pe cap o coroană, și leii se înfruntau în cea mai crîncenă și mai trufașă bătălie ce se poate închipui; și în timp ce ei se luptau așa, veni pe neașteptate un mare leopard, care începu să se uite la ei. După o clipă, cel cu coroana fu învins, fiindcă celălalt era mult prea puternic; de îndată leopardul se duse în ajutorul celui învins iar cel fără de coroană nu mai îndrăzni să-l atace. Și cînd leul cu coroană își mai trase puțin sufletul, leopardul se dădu deoparte și lupta celor doi lei începu de la cap. Și iarăși fu învins cel cu coroană, leopardul se amestecă din nou și cel fără coroană

stătu liniștit. Pe urmă, cînd leopardul se apropie de el, leul veni foarte bucuros către dînsul. Atunci leopardul făcu pace între cei doi lei, după care porni cu cel neîncoronat; dar pînă la urmă îl părăsi: din pricina aceasta rămase atît de abătut, că i se trase și moartea. Dacă oamenii cu învățătură ne pot spune înțelesul acestui vis, am să caut să-l pot afla.

— Iubite și preascumpe prietene, zise Lancelot, ești un bărbat prea înțelept ca să crezi în niște vise.

În momentul acela, cei doi tovarăși ajungeau în fața unei fortărețe construite de curînd pentru Galehaut și căreia el însuși îi dăduse numele de Domeniul cel trufaș, atît era de mîndru și de frumos. Și de jur împrejurul stîncii pe care era așezat, curgea o apă lată și adîncă, pe care se găseau sumedenie de păsări de baltă și unde puteai prinde pește bun după pofta inimii; pe urmă pădurea se întindea în apropiere, avînd din belșug vulpi și lupi și era foarte bună pentru vînat; cum se vede, era acolo un loc de odihnă cum nu se poate mai plăcut.

— Iubite prietene, zise Galehaut, dacă ai ști cu ce plan am început să-mi construiesc fortăreața asta, m-ai crede nebun de-a binelea. Am pus să-mi facă treizeci de crenele în turnul principal, fiindcă mă gîndeam că voi cuceri treizeci de regate. Iaș fi chemat aici pe cei treizeci de regi, și aș fi avut o curte bogată și măreață, așa cum s-ar fi convenit înălțimii mele. Și, în vîrfurile fiecărui crenel, aș fi dat poruncă să se așeze, pe cîte un sfeșnic de argint de înălțimea unui om, coroana regelui învins; și pe a mea deasupra tuturor, în vîrfurile turnului. Apoi, noaptea, s-ar fi pus în sfeșnice niște lumînări groase de tot pentru ca nici un vînt să nu le poată stinge și a mea ar fi strălucit asupra tuturor celorlalte. De cînd a fost terminată fortăreața, oricît de trist am intrat în ea, niciodată n-am ieșit decît vesel de acolo; de asta mă duc acum acolo, fiindcă am mare nevoie de îmbărbătare.

« Dumnezeu mare, se gîndea Lancelot ascultîndu-l, cum ar trebui să mă urască, pentru că l-am împiedicat să îndeplinească aidoma toate astea! » Și lacrimile îi curgeau din ochi pe sub coif; dar avea grijă să nu bage de seamă Galehaut. În vremea asta ajunseră cam la o bătaie de arc de șanțurile

cu apă ale castelului. Se petrecu atunci o întâmplare miraculoasă, căci zidurile se cutremurară pe neașteptate și se încrețiră ca un postav în bătaia vântului, pe urmă se dărîmară și fortăreața întreagă se prăbuși.

Galehaut rămase atît de uimit în prima clipă, că nu putu face alta decît să se închine fără să scoată o vorbă. Dar, cum Lancelot își dădea toată osteneala să-i aline durerea, el îi surîse spunînd:

— Cum, dragă prietene, crezi oare că prăbușirea castelului meu mă înspăimîntă în felul ăsta? Nimeni n-are să mă vadă vreodată necăjit din cauză că mi-am pierdut bunurile sau averea. Ceea ce mă neliniștește e faptul că inima îmi prevestește mari nenorociri viitoare, și ce nenorocire ar putea fi mai mare decît aceea de a te pierde pe domniașta? Îmi doresc ca Dumnezeu să nu mă lase să trăiesc o singură zi după domniașta, iar dacă stăpîna noastră regina ar ține la mine așa cum țin eu la mărișsa, nu te-ar smulge de lîngă mine. Dar am văzut limpede că e ceva peste puterile ei. Să știi însă că, atunci cînd nu voi mai putea sta în tovărășia domnieiștale, nu voi mai avea ce să caut în lume.

Vorbind așa de una și de alta, ajunseră în satul de lîngă fortăreață, unde scutierii lui Galehaut îi pregătiseră locuința, iar sătenii se mirară văzîndu-și stăpînul cu atît de puțină lume, el care de obicei avea totdeauna cu dînsul un mare alai de cavaleri. De aici, își trimise crainicii să-i cheme pe baroni la Sorehaut, cetatea cea mai importantă din Sorelois, cu cincisprezece zile înaintea Crăciunului. Apoi puse să-i scrie regelui Artus o scrisoare prin care-l ruga, ca pe suzeranul și cel mai bun prieten al său, să-i trimită pe cărturarii cei mai învățați pe care i-ar putea găsi, fiindcă avea mare nevoie de ei pentru a-i tălmăci visul, și-l chemă pe Lionel pe care-l însărcină să ducă scrisoarea.

A doua zi, cei doi tovarăși o porniră la drum și meraseră atît de mult că, în ziua următoare, erau la zece leghe de Allentive. Și acolo Galehaut îl văzu venind în întâmpinarea lui pe seneșal, care era credincios și viteaz și rudă de departe cu dînsul. Se repezi să-l îmbrățișeze, dar seneșalul avea o față tare plouată.

— Nu cumva s-a prăpădit vreun tovarăș de-al meu? întrebă Galehaut.

— Nu, stăpîne, slavă Domnului! Dar în tot ținutul Sorelois n-a mai rămas nici o fortăreață în picioare: toate s-au prăbușit în aceeași zi.

Atunci Galehaut dădu din cap zîmbind.

— Prietene, pînă acum te crezusem un om cu scaun la cap. Cum ți-ai putut închipui că m-ar întrista vreo pierdere, în afară de pierderea unui prieten? [. . .]

TÎLCUL VISULUI

Cei doi prieteni stătură așa mult timp de vorbă; pe urmă Galehaut trimise după cărturarii aleși de regele Artus și îi strînse în paraclisul său, de față fiind numai Lancelot. Acolo, îi puse să jure pe toți sfinții că n-au să-i ascundă nimic din ceea ce învățăturile lor le-ar putea spune cu privire la tîlcul visului său, bun sau rău, cum o fi; după aceasta le povesti despre nălucirile sale, lucruri de care se minunară foarte.

— Stăpîne, spuse cel mai înțelept, căruia lumea îi zicea dascălul Hélié din Toulouse, ne trebuie un răgaz mai mare pentru a duce la bun sfîrșit o treabă atît de însemnată, pentru că toți filozofii din veacul nostru ar avea mult de gîndit. Dă-ne un răgaz de nouă zile.

Galehaut se învoi. Dar, în cea de-a zecea zi, îi adună din nou. Primul dintre ei, pe nume Bonifaciu din Roma, spuse că a făcut o vrăjitorie și, cu ajutorul ei, descoperise cine era leul cel cu coroană.

— E regele Artus, iar leul neîncoronat ești domniașta; dar n-am putut să aflăm ce înțeles are leopardul; am văzut numai că îl iei alături de domniașta.

Al doilea învățat, dascălul Hélias din Hardole, în Ungaria, întări cele descoperite de tovarășul său; apoi îl rugă pe Galehaut să-i îngăduie să nu mai spună nimic mai mult.

— Dascăle dragă, așa nu se poate; vorbește, sau am să te socotesc un sperjur și un om lipsit de cuvînt.

— Află deci, stăpîne, că într-o bună zi leopardul o să plece,

iar leul neîncoronat are să fie atît de deznădăjduit, încît are să moară.

Galehaut rămase mult timp pe gînduri fără să spună o vorbă. Apoi îl pofti pe al treilea cărturar să vorbească. Acesta se născuse în regatul Logres, într-un castel cu numele de Ludevoit, care se găsea la şase leghe de vadul Pădurilor, unde spunea Merlin că într-o zi va poposi toată înţelepciunea; lumea îi spunea Pétroine, şi chiar el a aşternut pe hîrtie profeţiile lui Merlin.

— Stăpîne, leopardul îl arată pe cel care a făcut pace între măriasa regele Artus şi domnia sa. El e fiul regelui care a murit de întristare şi a reginei năpăstuită de mari dureri. Al patrulea cărturar, care era din Colonia, oraşul cel straşnic, spuse la rîndul său:

— Stăpîne, jupîn Pétroine a grăit adevărat; dar eu am mai văzut ceva. Am descoperit că va trebui să treci peste o apă mare şi adîncă pe un pod de patruzeci şi cinci de scînduri şi că o să cazi în apă şi că o să te duci la fund, fără să mai ieşi de acolo. Patruzeci şi cinci este capătul vieţii domniei tale; dar nuţi pot spune dacă fiecare scîndură înseamnă un an, o lună sau o zi.

Auzind toate astea, Lancelot suferi cumplit iar Galehaut simţi cum i se strînge inima de nelinişte. Atunci jupîn Hélie din Toulouse îi ceru să dea afară din sală pe prietenul său cavalerul şi pe învăţaţi.

— Stăpîne, domnia ta eşti unul din prinţii cei mai înţelepţi din lume, spuse el; dar fereşte-te în toată clipa să spui în faţa celor dragi ceva care le-ar putea îndurera inima. Îţi dau sfatul ăsta pentru cavalerul care a ieşit de aici, căci ştiu bine că îl iubeşti cu dragostea cea mai curată ce s-ar putea ivi între doi prieteni de onoare. Iar leopardul din visul măriei tale, el este.

— Dar leul, iubite maestre, nu este oare o fiară mai trufaşă decît leopardul, şi cu mai multă nobleţe? Cel mai bun dintre cavaleri ar trebui să semene cu leul.

— Stăpîne, într-o zi se va ivi un cavaler mai bun decît Lancelot: Merlin a prezis asta în profeţiile lui. Acela va duce la bun sfîrşit firul aventurilor din Bretania şi se va aşeza în jilţul primejdios al Mesei rotunde, în care nimeni nu s-a aşezat fără să nu moară. Şi el va fi neprihănit, căci

trebuie să fie fecior pentru a desăvîrşi căutarea Sfîntului Graal: fiul regelui mort de supărare şi al reginei năpăstuite de mari dureri nu este neprihănit. Şi află că dacă regina noastră este învinuită acum de purtări urîte, e drept pedeapsă pentru păcatul săvîrşit cu dînsul şi pentru necredinţa sa faţă de omul cel mai nobil din lume, pe care-l acoperă de ruşine. Iar cînd e vorba despre cele patruzeci şi cinci de scînduri, nu te trece cu firea: în adevăr, nu e om care să simtă în inimă o bucurie cît de mică, dacă şi-ar cunoaşte capătul vieţii, fiindcă nu-i nimic mai înfricoşător ca moartea. — Iubite maestre, trebuie să-ţi ţii jurămîntul. Dacă o vrea Domnul aşa, cu toată durerea trupului, sufletul meu va fi fericit să ştie sorocul morţii, căci am să încerc să duc o viaţă frumoasă şi am să mă grăbesc la fapte bune mai mult decît dacă aş avea de trăit o viaţă lungă. Ar fi timpul să mă căiesc de păcatele mele.

— Stăpîne, într-o carte ce se cheamă *Viaţa Sfinţilor Părinţi* aflăm că în ţinutul Toscaniei era odinioară o doamnă tare bogată, care dusesese timp îndelungat o viaţă uşuratică. Nu departe de ea, în mijlocul unei păduri, trăia un schivnic, om tare sfînt. Ea se duse să-l vadă, iar el, prin bune poveţe, o schimbă mult în bine. Şi, cu toate astea, o dată îi dezvălui că mai are de trăit numai treizeci de zile şi o înştiinţă să se străduiască să ducă o viaţă curată pînă atunci. Dar, la auzul acestei veşti, doamna simţi cum îi tremură carnea pe ea şi cum îi tresare inima, o apucă deznădejdea atît de cumplit, încît toţi diavolii se cuibăriră în ea şi-şi uită de mîntuirea sufletului din pricina spaimii trupului. Totuşi, schivnicul se ruga cerînd în gura mare Domnului nostru îndurare pentru dînsa, iar Dumnezeu îl auzi: în paraclis un glas îl vesti pe sfînt că ruga lui era împlinită. Se duse în locul unde se afla doamna şi, cînd intră, ea se porni pe plîns, atît de mult o chinuiau diavolii în clipa aceea. Dar, de îndată ce sfîntul făcu asupra ei cu mîna semnul adevăratei cruci, diavolii ieşiră din trup ţipînd, răgind şi urlînd atît de tare de se cutremură tot pămîntul. Ea părăsi zădărniciile acestei lumi, îşi tăie cosiţele, îmbrăcă haina de călugăriţă şi trăi pînă la moarte pe o movilă înaltă între două stînci, avînd lîngă dînsa doar o fecioară. Din pilda aceasta puteţi vedea că e un păcat greu să-ţi pierzi nădejdea, căci

numai din ziua în care și-a pierdut-o femeia aceea a părăsit-o Duhul Sfânt, și diavolii i-au intrat în trup. La fel și sfântul Petru s-a scufundat în mare de îndată ce i-a fost frică. Așa li se întâmplă oamenilor care vor să-și cunoască ziua morții: din spaima trupului poate lua naștere deznădejdea. Eu socotesc să încetezi de a mai urmări năluca asta și să te străduiești a face bine ca și cum n-ai mai avea de trăit decât treizeci de zile.

Dar Galehaut îl rugă pe dascălul Hélie să-și țină jurământul, astfel încât învățatul se supuse plângînd.

Ceru repede să i se aducă niște cărbuni stinși și făcu pe peretele paraclisului patruzeci și cinci de cercuri pentru a închipui anii; apoi patruzeci și cinci de cercuri mai mici, care însemnau lunile; apoi patruzeci și cinci de cercuri și mai mici și care întruchipau săptămînile; în sfîrșit, patruzeci și cinci de cercuri mici de tot, care însemnau zilele. După ce termină, îi spuse lui Galehaut să nu se mire de nimic; pe urmă se duse la altar și luă crucea de aur și de pietre scumpe pe care o ținu în mîini și cutia cu Sfînta Împărtășanie pe care i-o dădu lui Galehaut; în sfîrșit, scoase din buzunar o cărțuție în care începu să citească și tot citi pînă ce i se înroși fața, iar sudoarea îi șiroia pe obraji. După o vreme, se opri și gemu; pe urmă își începu iar cititul, tremurînd din toate mădularele. Atunci se lăsă un întuneric cumplit și se auzi un glas atît de hîd și de înspăimîntător, că răsună în toată cetatea Sorehaut iar Galehaut, îngrozit, se chirci la pămînt ascunzîndu-și ochii cu cutia, în timp ce dascălul Hélie cădea pe spate, cu crucea pe piept. Pe urmă întunericul se risipi dar pămîntul începu să se cutremure, iar din zid ieși un braț lung de tot, îmbrăcat pînă la cot de o mîneacă de brocart din samit auriu, iar de la cot pînă la pumn în mătase albă. Mîna,

roșie ca niște cărbuni aprinși, ținea o spadă înroșită de sînge cu care vru să-l rănească pe dascălul Hélie, care se apăra cu crucea; pe urmă, pe Galehaut, care puse cutia în dreptul spadei: atunci spada făcu cercuri repezi împrejurul lor; în cele din urmă se duse să izbească în zid, tăia patruzeci și două din cercurile mari, și tot atîtea din toate celelalte cercuri; după aceea dispăru pe unde venise.

— Ah, dascăle, spuse Galehaut, ți-ai ținut cum se cuvine făgăduiala, și știu acum că mai am de trăit trei ani, trei luni, trei săptămîni și trei zile!

— Stăpîne, vei putea trece cu mult peste această margine cu ajutorul lui Lancelot: fiindcă nu vei muri decât dacă tovarășul domniei tale te va părăsi. Cu toate astea nu trebuie să destăinui nimănui ceva din cele petrecute.

Ieșiră din paraclis și, fiindcă îl găsi pe Lancelot cu ochii înroșiți de lacrimile de spaimă pe care le vărsase, Galehaut îl întâmpină vesel de tot:

— Iubite prietene, îi spuse el, nu te întrista, căci sînt foarte mulțumit de cele ce-am aflat: cele patruzeci și cinci de scînduri înseamnă anii pe care îi mai am de trăit, și jupîn Hélie mi-a destăinuit că nici o supărare n-are să-mi vină de la domnia ta.

ȚARA DATĂ ÎN CUSTODIE

La puțină vreme după asta, începură să sosească baronii după care trimisese Galehaut la Sorehaut și cînd sosi sorocul hotărît, Galehaut îl luă deoparte pe Lancelot și se oferă să plece cu dînsul pentru a redobîndi regatul lui Benoïc și a răzbuna împotriva regelui Claudas din Pămîntul pustiu moartea tatălui și durerea cea mare a mamei sale.

— Sire, răspunse Lancelot, nu pot să fac juruință de supunere față de nimeni, nici chiar față de regele Artus: stăpîna mea regina m-a oprit cu desăvîrșire. Iată de ce n-am să mă mai străduiesc să-mi recapăt moștenirea, fiindcă ar trebui s-o primesc de la rege.

— Ehei, îți cunosc bine inima! Ți-ar plăcea mai degrabă

să renunți la stăpînirea întregii lumi, decît să trăiești departe de regină! Dar n-o să-mi pun niciodată o coroană de rege pe cap pînă ce nu vei avea și domnia ta una.

Între timp ajunseră în sala unde fură întîmpinați cu mare bucurie; și erau de față douăzeci și opt de regi și o sută zece prinți care, la venirea serii, se ospătară cu Galehaut, suzeranul lor prin juruință de supunere. A doua zi, după slujba Sfintei liturghii, stăpînul Insulelor Îndepărtate îi adună și le spuse că a trimis după ei pentru că avea de gînd să se ducă să trăiască la curtea regelui Artus.

— Moșiile mele sînt întinse, mari și împrăștiate: de aceea trebuie să găsesc un om cu suflet mare, bătrîn și credincios, care să urască lucrurile urîte și să iubească tot ce-i drept, pentru a i le da spre orînduire și păstrare. Vă cer sfatul, pentru că nu am atîta înțelepciune și nu știu atîtea cîte știți fiecare din domniile voastre. Alegeți un bărbat lipsit de lăcomie. Cît timp vă veți sfătui laolaltă, eu am să aștept afară.

Ieși cu Lancelot, iar baronii căzură la înțelegerea să-l aleagă pe regele Baudemagu din Gorre.

— Iubite prietene, îi spuse Galehaut după ce află, te împu-ternicesc ca arendaș al moșiilor mele. Iar vouă la toți, nobili seniori, vasalii mei cu juruință, vă poruncesc, în numele credinței pe care mi-o datorați, să-i dați ascultare și ajutor împotriva tuturor, în afară de mine. Iar, de se va întîmpla să mor, pămînturile mele îi vor rămîne lui Galehaudin, nepotul și finul meu.

Aduseră sfintele moaște, regele Baudemagu jură că se va purta cu cinste față de Galehaut și de oamenii lui, și toți baronii că se vor purta în același fel față de dînsul, că nu vor cere moștenirea lui Galehaut și că îl vor înscăuna pe Galehaudin în toate drepturile.

MELEAGANT CEL TRUFAȘ

Regele acesta Baudemagu era stăpîn al ținutului Gorre, cel mai puternic din toată Bretania Mare: căci regiunea era joasă și ocolită de o apă adîncă, repede, lată și neagră, și de o mlaștină atît de mocirloasă și de moale, că cine intra într-însa nu mai putea ieși niciodată de acolo; iar pe meleagurile acelea se întîmplau atîtea, de nimănui n-și venea să le creadă. Și mai era acolo și un obicei prost împămîntenit de pe la începutul vremii aventurilor.

Cînd muri regele Urien din Gorre, fiul său, nobilul Yvain cel mare, socoti că-i mai bine să rămîna lîngă regele Artus și să cedă moșiile vărului său Baudemagu. Acesta, om înțelept și cu simț practic, își puse în gînd să le întărească și să le populeze cu mai multă lume. Pentru asta, puse să se dărîme cele două poduri pe care se intra în ținut. Pe urmă, în fața Gahionului, orașul cel mai de seamă al regatului, fură împlîntate în pămînt, de cele două părți ale apei, două trunchiuri groase de copac, întărite cu lanțuri, iar între ele două fixară o placă de oțel ascuțită ca tăișul unei săbii și, pe deasupra, atît de lucioasă, de te-ai fi putut oglindi în ea: așa a fost primul pod, căruia i se dete numele de Podul pierdut sau Podul spadei. Într-un alt loc, cale de cinci zile de acolo, regele Baudemagu dădu poruncă să se ridice un alt pod dintr-o grindă îngustă aruncată între două ape, în așa fel încît cel care ar fi vrut să treacă pe dînsa să aibă deasupra capului apă ca de un stat de om: ăsta era Podul de sub apă. Și fiecare dintre cele două poduri era apărut de un cavaler, așa încît chiar dacă-l trecea cineva, trebuia să mai și lupte cu paznicul pe viață și pe moarte. Cei învinși sau cei care nu îndrăzneau să ducă aventura pînă la capăt

trebuiau să jure că nu vor părăsi ținutul Gorre pînă ce un cavaler nu le va reda libertatea luînd cu forța trecerea: pînă atunci, împreună cu iubitele lor — dacă și le aduceau cumva cu ei — și cu scutierii, trebuiau să-și ducă viața muncind ca niște robi, tot așa de huliți cum sînt necredincioșii între drept credincioși.

Ci Podul spadei era păzit chiar de fiul regelui Baudemagu, pe nume Meleagant. Era un cavaler înalt și bine croit, roșcovan, pistruiat, altminteri atît de trufaș, încît, oricît l-ar fi ocărit cineva, n-ar fi lăsat treaba — bună sau rea — pe jumătate. În ziua în care Galehaut îi încredință lui Baudemagu moșiile în arendă, el se afla la curte, unde venise să-l vadă pe Lancelot despre care auzi vorbindu-se lucruri uimitoare; dar nu-și închipuia că poate să existe un cavaler mai desăvîrșit decît propria lui persoană; de aceea îi spuse lui taică-său că Lancelot nu are nici trupul și nici mădulele unuia care să fie mai tare decît dînsul.

— Fiule, îi răspunse regele dînd din cap, îți jur pe credința mea către Cel de sus că nu mărima trupului, ci noblețea inimii îl face cu adevărat mare pe un cavaler! Iar dacă tu ești mai tare decît Lancelot, el are o faimă mai mare decît tine: în toată țara regelui Artus nu e om care să se poată măsura cu el.

— Eu nu sînt mai puțin prețuit, în țara mea, în privința faptelor de arme, decît dînsul într-ai lui. Și de n-ar fi domnia ta la mijloc, m-ar cunoaște o lume întreagă. Dar domnia ta nu m'ai lăsat niciodată să fac ce doresc, și din cauza domniei tale numele meu a avut mai mult de pierdut decît de cîștigat.

— Toată faima ta stă în aceea că ești prețuit de ai tăi, nimeni nu te știe în afară; pe cînd pe dînsul îl cunoaște o lume întreagă.

— Dacă este atît de grozav, de ce nu vine în ținuturile domniei tale să-i pună în libertate pe prinșii bretoni?

— Are alte fapte mai mari de îndeplinit, dar și asta ar putea să se întîmple într-o bună zi.

— Să mă bată Dumnezeu de-o să-i elibereze cît trăiesc eu!

— Să nu mai vorbim de asta. După ce vei face și tu cîte am făcut eu, n-ai să mai fii atît de trufaș ca acum. Și îmi închipui că ți-ai pus în minte un astfel de plan care să nu te umple de rușine.

MÎRȘĂVIA LUI MELEAGANT

Puțin după sărbătorile Paștilor, Galehaut plecă spre Camaaloth împreună cu Lancelot și cu toți baronii săi. Regele Artus le făcu o primire foarte frumoasă: seniorii cei mai de viță fură adăpostiți în palat, iar pentru cavaleri s-au ridicat corturi împrejur, pe pajiști. Și era în ajunul Rusalțiilor. A doua zi, după masă, oamenii lui Artus și ai lui Galehaut începură să se înfrunte cu armele într-o pajiște mai în jos de palat, dar cu lancea cu vîrf tocit și numai cu scutul, fără armură.

Lancelot călărea pe un cal de șase ani numit Coadă de coțofană, cu pete ca o coțofană, mai alb ca neaua și mai roșu ca jeratecul, atît de tare că ar fi dus în spate o clădire de fier, așa de iute că ar fi întrecut șoimul sau săgeata, și atît de puternic încît îl ducea pe călăreț departe, cu toată piedica zăbalei; dar îi doboră pe toți cei întîlniți în cale. Meleagant se îndreptă împotriva lui. Amîndoi își frînseră lăncile din gardă, dar caii se izbiră unul de altul și fiul regelui Baudemagu n-a avut chingă și oblînc și hamuri de piept atît de tari încît să nu se rupă: el însuși fu aruncat la pămînt, cu șaua între picioare. După care, Lancelot își văzu de exercițiu mai departe.

Meleagant se ridică, fiindcă nu era rănit. Ceru mișelește de la scutierii săi o lance cu vîrf de fier ascuțit, încălecă pe un alt cal și se năpusti asupra lui Lancelot. Îl ținti pe Lancelot la coapsă, ticălosul, dedesubtul scutului, în așa fel că fierul lăncii străbătu piciorul și se rupse de oblîncul dinapoi. Și sîngele curgea pînă pe iarbă.

Galehaut nu era de față la lupta cu lancea. Dar cînd văzură rana lui Lancelot, oamenii săi aruncară în grabă lănci și scuturi, atît de frică le era de mînia stăpînului lor. Iar regele Baudemagu, de teamă ca Galehaut să nu se răzbune pe Meleagant, îl trimise numaidecît pe fiul său acasă, pe domeniile lui. Dar vestea și ajunsese la curte; cineva îi spuse reginei că Lancelot fusese lovit în plin. La auzul acestor cuvinte, regina căzu leșinată, și atît de tare, încît se răni la cap. În vremea asta, regele Artus alerga în calea rănitului.

— Măria ta, strigă Lancelot, te rog să nu-i spui nimic lui Galehaut, fiindcă ar fi foarte mîhnit! N-~~am~~ cine știe ce rană. Amîndoi urcară în odăile reginei, iar regele rămase tare mirat găsind-o rănită.

— De unde ai rana asta, doamnă?

— M-am lovit cînd am coborît de pe o fereastră unde stătusem pînă atunci; dar nu-i nimic.

Regele o rugă să aibă grijă de Lancelot cîteva zile și să pună să-l oblojească. De bună seamă, ea primi cu plăcere. Galehaut credea că Lancelot făcea pe rănitul ca să poată sta în preajma iubitei lui. [. . .]

RĂPIREA LUI GAUVAIN

În ziua aceea, după slujbă, s-au întins mesele în pavilioanele și corturile ridicate din porunca regelui pe malurile Tamisei; fiindcă nu s-ar fi putut găsi săli destul de încăpătoare pentru a cuprinde atîta lume cîtă găzduia. Iar după ospăț, care s-a dovedit mai frumos decît s-ar putea spune, Galessin, duce de Clarence, îl întîmpină cu multă bucurie pe seniorul Gauvain, vărul său, pe care nu-l văzuse de multă vreme. Era fiul regelui Nantre de Garlot și nepot al regelui Artus; avea trup și brațe foarte puternice deși era cam gros și îndesat. Nobilul Gauvain și cu Lancelot du Lac se duseră să se plimbe cu dînsul prin pădurea vecină, și după ce umblară destul, se așezară toți pe un covor de iarbă verde și deasă, la umbra unui stejar înalt și frunzos.

Pe cînd stăteau de vorbă, trecu pe acolo un scutier care și opri calul și îi privi cu băgare de seamă; apoi se întoarse pe loc și o porni în galop. Ei își văzură de vorba lor mai departe, dînd din umeri; dar îndată după aceea auziră un zgomot mare prin tufișuri și îl văzură pe scutier venind iar, însoțit de un cavaler uriaș, care avea un scut galben cu leul zugrăvit în roșu.

— Iată-l pe trădătorul Gauvain! strigă scutierul.

Fără să scoată o vorbă, cavalerul își îndemnă calul drept asupra nobilului Gauvain și fiindcă acesta, trăgîndu-se

într-o parte, încerca să-i smulgă spada care-i atîrna la coapsă, uriașul se apleacă, îl cuprinse cu amîndouă mîinile de subsuori, îl ridică și îl așază în fața lui ca pe un copilăș; apoi dă pîteni calului și o pornește în goana mare.

Lancelot voia să-l urmărească așa cum era, fără arme; dar Galessin îl opri de braț și amîndoi se îmbrăcară de luptă în mare grabă; apoi săriră pe cai fără să-și mai ia rămas bun nici de la rege, nici de la regină. Dar curînd urmele răpitorului îi duseră la o răscruce; de aceea se hotărîră să se despartă pentru a avea mai mulți sorți să-l găsească, și fiecare se repezi pe drumul ales.

DOMNIȘOARA CU COZILE TĂIATE

Pe la ceasurile trei, Lancelot se opri într-o vîlcea frumoasă prin care curgea un pîrîiaș; dar toată era semănată cu frînturi de lănci, cu bucăți de scuturi, cu ochiuri de zale și cu cai omorîți. Și deodată o domnișoară ieși din pădure țipînd. Își ținea în mîini cozile ei lungi, tăiate, și un cavaler pe jos alerga după dînsa.

De cum îl zări pe Lancelot, fugi să se arunce la picioarele lui: — Vai, nobile bărbat, apără-mă! Ticălosul ăsta vrea să mă batjocorească și mi-a tăiat cozile mele cele frumoase!

Lancelot îl lăsa pe cavaler să-și înnoade coiful și să încalece; apoi îl izbi așa de tare cu lancea încît îl doborî de pe cal; după aceea descălecă, îi smulse coiful și îi spuse domnișoarei în timp ce-i întindea spada:

— Iar-o! Și taie-i capul, dacă vrei.

Dar ea îi răspunse că inima ei n-ar putea să îndure asemenea faptă și îl rugă pe Lancelot s-o facă el în locul ei. Lucru pe care Lancelot îl săvîrși pe dată. Iar fecioara îi spuse: — Nobile senior, doamna din Briestoc, din casa căreia fac parte, se ducea la curtea regelui Artus, vărul ei, cînd văzurăm niște oameni care duceau cu ei pe seniorul Gauvain plin de sînge, în cămașă și în pantaloni, legat pe un cal și bătut fără milă. Doamna le-a poruncit cavalerilor ei să-i atace, dar au fost înfrînți, fiindcă nici unul nu putea să

reziste loviturilor unui bărbat voinic cu scutul auriu și cu un leu zugrăvit în roșu pe el, așa încît am fugit în pădure. Plecasem în cercetare, cînd am întîlnit pe nemernicul ăsta care voia să mă ia cu de-a sila și mi-a tăiat cozile pentru a mă pedepsi că m-am împotrivit.

Nu mă mai întrebați cum a fost primit cavalerul în tufișul unde se ascunsese doamna din Briestoc împreună cu femeile ei. Între timp începuse să se însereze și nu știau unde să-și petreacă noaptea, cînd auziră nu prea departe un sunet de corn. Merseră pe o potecă și ajunseră la o fortăreață ale cărei ziduri, cum e creta, se vedeau albe în amurg. Acolo aflară o bună găzduire.

— Nobile senior, îi spuse doamna din Castelul Alb lui Lancelot, cavalerul cu scutul auriu și leul roșu nu poate fi altcineva decît Karadoc cel mare, seniorul din Turnul Pătimirii. O sută de cavaleri, chiar de-ar fi toți viteji cum este cel mai bun cavaler de la curtea regelui Artus, nu l-ar putea clinti din loc, fiindcă e omul cel mai puternic care s-a văzut vreodată. Vai, dacă-l mai urmărești, te așteaptă cu siguranță moartea!

Cu toate acestea, a doua zi, îndată după ce ascultă slujba împreună cu doamna din Briestoc și cu doamna din Castelul Alb, Lancelot își luă rămas bun de la ele și plecă spre Turnul Pătimirii.

Dar povestea nu mai spune nimic aici despre el și vorbește despre Galessin, duce de Clarence.

LUPTĂTORII DIN PINTADOL

Ducele călări pe drumul ce-l alesese pînă ajunse la o livadă împrejmuită de ziduri trainice și care aparținea unui castel numit Pintadol.

— Nobile cavaler, îi spuse scutierul care deschise fereastra din poartă, dacă vrei să fii primit în castel, trebuie să duci la bun sfîrșit o faptă destul de primejdioasă.

Galessin răspunse că are să-și încerce cu plăcere puterile; atunci scutierul, după ce l-a rugat să-și depună lancea și

să-și ducă la grajd calul, l-a condus în livadă. Acolo văzu patru luptători, toți înalți, vînjoși și sprinteni de minune, care se luptau între ei cu o repeziciune uimitoare, înarmați cu niște căști de fier, cu scuturi trainice și ușoare, rotunde de tot, făcute din piele tăbăcită și cu niște ciomege avînd capete de oțel tăios și ascuțit.

— Trebuie să-i învingi pe acești patru luptători sau să-ți vezi de drum, îi spuse ostașul.

— Țștia sînt doar niște neciopliți: cu voia Domnului, n-au să-mi poată rezista.

Dar nu intră bine printre ei, că cei patru luptători, din care unul era tatăl și ceilalți cei trei fii ai săi, se năpustiră asupra lui și îl loviră cu atîta tărie, încît de la prima izbitură simți vîrfurile ascuțite de oțel trecîndu-i prin armură. Lipit cu spatele de zid, Galessin începe să lovească atît de tare, că scuturile cad în bucăți pînă la urmă; apoi, cu o lovitură norocoasă, taie brațul stîng al unui dușman. Era tatăl; văzîndu-l în starea asta, cei trei fii rămîn cuprinși de mare durere și rușinare; dar curînd unul se alege cu capul despicat, altul cu umărul străpuns, așa încît cel de-al treilea se aruncă în genunchi pentru a cere îndurare. În clipa aceea sună un clopot mare, și un cavaler intră în livadă, în tovărășia unei doamne foarte frumoase și a tuturor oamenilor săi.

— Nobile senior, spuse el, anul trecut am fost făcut ostateg într-o luptă pe care o dădeam cu un vecin de-al meu, și din întîmplare țăranul pe care l-ai ucis domnia-ța m-a pus în libertate printr-un vicleșug. Dar mi-a cerut în schimb să-i dăruiesc a treia parte din moșiile mele și un copil de fiecare familie. Și își alegea fete pentru poftetele lui și tineri care să-l slujească pe el și pe fiii lui. Mulțumită Domnului, prin înfrîngerea lor, domnia-ța ai rupt datina cea silnică.

Atunci seniorul Pintadolului întrebă de numele lui Galessin, și când află că face parte dintre cavalerii Mesei rotunde, se bucură foarte; apoi îi spuse că găliganul care îl răpise pe nobilul Gauvain nu putea fi altul decât Karadoc din Turnul Pătimirii.

De bună seamă ducele de Clarence a fost bine găzduit în noaptea aceea.

Dar a doua zi, îndată după cîntecul ciocîrliei și după ce se auzi cornul pîndarului care vestea ivirea zorilor, Galessin ascultă slujba și plecă însoțit de un scutier pe care gazda i-l dade drept călăuză.

ÎNTUNECATUL ESCALON

Era trecut de amiază când sosiră în fața unei cetăți împrejmuită din toate părțile de ziduri negre ca funinginea și, de cum trecură pe poartă, se găsiră într-un întuneric adînc, fiindcă totul era întunecat ca la șase leghe sub pămînt. Descălecară. Scutierul se apucă de un lanț care se întindea în întuneric, și amîndoi înaintară, trăgîndu-și caii de dîrlogi. Străbătură un loc cu o geană de lumină din care se ridica o mireasmă foarte plăcută: era un cimitir; pe urmă ajunseră în ușa unei biserici din care se revărsau o răceală de gheață și o duhoare înspăimîntătoare.

— Nobile duce, spuse scutierul, vezi colo, la celălalt capăt, lumina aceea? Cel ce va putea ajunge pînă la ea o să aducă ziua înapoi și are să pună capăt acestei stări de lucruri. Fă așadar cum te-o îndemna inima.

Galessin își pune scutul pe braț, își scoate spada din teacă și o pornește cu pași mari înainte. Dar deodată o mulțime de săbii și de măciuci nevăzute îl izbiră cu tărie; în același timp frigul îi pătrunse pînă la oase, iar duhoarea îl înăbuși atît de tare încît căzu aproape leșinat pe lespezi. În clipa aceea era atît de înspăimîntat, că mai-mai să-i plesnească inima. Se tîrî afară unde scutierul îi scoase în grabă coiful ca să-și poată trage sufletul; și, după ce își veni în fire, strigă

că n-ar vrea să mai ia de la capăt încercarea, de-ar fi să-i dea cineva regatul din Logres.

Se întoarseră de-a lungul lanțului, ținîndu-și caii de dîrlogi, și se duseră să poposească în casa unui vasal pe care îl cunoștea scutierul, în vecinătatea cetății întunecate. Și acolo Galessin se interesă de tîlcul tuturor lucrurilor acelora.

— Nobile senior, acum șaptesprezece ani, în postul mare, stăpînul acestui castel iubea o femeie frumoasă, pe care n-a putut-o avea după placul lui, fiindcă era prea bine păzită. Într-o miercuri din săptămîna mare, s-a întîlnit la slujba Utreniei Tenebrelor¹ și, când s-au stins lumînările, ei s-au unit trupește. Dar Sfîntul Duh a văzut ocară pe care o săvîrșeau în biserică și de atunci întunericul s-a coborît peste satul care se numea Seninul Escalon, și care acum poartă numele de Întunecatul Escalon. Cimitirul și-a păstrat lumina, întrucît zac în el multe trupuri sfinte, ale căror suflete, socotim noi, se află în fața Domnului nostru Isus Cristos. Și dacă vrei să-mi dai crezare, ai să rămîi aici, fiindcă rănile domniei tale au mare nevoie de îngrijirea unui doctor. Nu înfrunta primejdia pădurii din apropiere, sau vei pieri în ea.

Dar Galessin răspunse că nu va renunța la ceea ce caută, căci e mai bine să piei cu cinstire decât să trăiești în rușine. Și, a doua zi, plecă însoțit de scutierul său.

VALEA FĂRĂ ÎNTOARCERE

Merseră așa călare pînă ce ajunseră la un paraclis, pe nume paraclisul Morgana, de unde se despărteau două drumuri.

— Senior duce, spuse scutierul, eu aș zice s-o luăm pe drumul din dreapta, căci celălalt dă în valea din care nimeni nu se mai întoarce. Dacă ai lua-o pe ăsta, ar fi o mare nechibzuință.

¹ Slujbă catolică nocturnă, oficiată între miezul nopții și revărsatul zorilor în miercuri, în vinerea și în sîmbăta Săptămîinii Mari. Se numește «service de Ténèbres», întrucît se oficiază cu luminile stinse.

— Vrei să mă îndepărtezi de ceea ce cau! Nu e cavaler, ci negustor cel care ocolește drumurile primejdioase pentru cele sigure, și niciodată aventurile n-*ar* mai fi duse la bun sfârșit dacă toți cavalerii rătăcitori ar face ce mi urezi tu să fac.

— D*u*te, domnia*ta*, unde vei pofti, îi răspunse scutierul, dar eu n-*am* să te însoțesc. Am să te aștept aici pînă mîine și, dacă n-*am* să aflu nimic despre domnia*ta* pînă atunci, am să mi v*ăd* de drum.

— Dacă mă vei aștepta atît, va fi de ajuns.

Zicînd acestea, Galessin îl lă*să* pe scutier în paza Domnului și intră în Vale, care era împrejmu*tă* de un zid de aer. Și povestea arată cum anume. Ascultați:

Regele Artus avea o soră pe nume Morgana, care învă*șase* de la Merlin atîtea scamatorii și vrăji, că multă lume, printre care mulți smintiți, îi ziceau zîna Morgana sau chiar zei*ța*. Ea s-*a* îndrăgostit de un cavaler numit Guyomar, văr cu regina Guenievra, care i mu*ștra* des. Într-o bună zi îi prinse asupra faptului și îl alungă pe vărul ei: de aici și ura neostoită a Morganei față de regină. Fugi și ea de acolo și se duse după Guyomar; dar el se îndrăgostise de o fată minunat de frumoasă. De multe ori, Morgana a vrut să i prindă împreună, căci ea cunoștea adevărul numai din auzite. Îi pîndi atîta, zi și noapte, că pînă la urmă îi găsi în valea asta, care era una din cele mai frumoase din lume. Și a suferit atît de mult din această pricină, încît îi închise cu un zid gros de aer și o osîndi pe fată să simtă neîncetat un frig de gheață de la cap și pînă la mijloc și o căldură aprinsă de la mijloc pînă la picioare; apoi făcu o vrajă așa ca nici un cavaler să nu poată ieși din vale, după ce a intrat în ea, afară numai dacă nu și-*a* înșelat niciodată, chiar și cu gîndul, iubita.

De douăzeci de ani, nici unul din cavalerii rătăcitori care trecuseră prin zidul de aer n-*a* putut să se mai întoarcă înapoi, și se aflau acolo două sute cincizeci și patru de cavaleri; de aceea locul acela se numea Valea iubiților nestatornici sau Valea fără întoarcere. Doamnele, domnișoarele și scutierii intrau și ieșeau după voie, așa că mulți prizonieri își aveau iubitele cu ei, precum și scutierii care i slujeau și le aduceau veniturile, veșmintele, șoimii; și erau găzduiți

în case bogate; și erau acolo paraclise în care se oficia slujba în fiecare zi. Și în vremea asta toți așteptau inima blajină, supusă și neprihănită în credința ei care să le poată reda libertatea.

După ce Galessin merse o bucată de drum prin Vale, găsi o poartă joasă în fața căreia descălecă. Poarta dădea spre o scară pe care ajunse într-un coridor alb de tot, sub pămînt. Acolo, patru balauri cu lanțuri de gît, răi, puternici și cruzi cum nu se mai poate, și care și lingeau ghearele pline de sînge, se ridicară la vederea lui, se întinseră și își zbîrliră amenințător coamele; așa erau de puternici, încît își înfingeau ghearele în pardoseala de gresie cu atîta ușurință, de-*ai* fi zis că e unt nu alta. Dar Galessin își pune scutul pe braț, își scoate spada și se aruncă între ei: ei dau năvală în aceeași clipă asupra lui. Degeaba îl lovește pe unul în frunte: sabia sare în sus ca de pe o nicovală. Atunci, făcîndu-și cum poate mai bine o apărătoare din scut, începe să i pocnească atît de tare cu mînerul spadei, că i face să verse scînteii din ochi, și se luptă atîta și așa de grozav, că pînă la urmă trece de ei.

Drumul pe care o apucase îl scoase la lumina zilei, dar se găsi în fața unui puhoi uriaș și adînc, peste care era pusă, în chip de punte, o scîndură îngustă de tot: doi cavaleri îi apărau trecerea, unul înarmat cu o lance, celălalt cu un scut și o spadă trasă din teacă. Galessin își face semnul crucii și înaintează pe puntea cea primejdioasă, cu scutul în dreptul pieptului. Dar cavalerul cu lancea îl izbește atît de cumplit încît de la prima lovitură îl prăvălește în puhoi. Cînd Galessin își veni în simțire, socoti că se umflase de atîta apă. Patru țărani îl întind pe mal: în fața lui stă proțăpît un cavaler înarmat, care i smulge coiful și spada; după care este dus într-o livadă unde o mulțime de nobili prinși și de doamne se plimbă stînd de vorbă.

Galessin îl găsi acolo pe Keheddin cel frumos, pe Hêlain cel bălai și pe Aiglin din Vaux, cîteșitrei cavaleri ai Mesei rotunde.

Dar povestea nu mai spune nimic despre el, pentru cîtăva vreme, vrînd să depene ce s-*a* întîmplat cu nobilul Gauvain după ce l-*a* răpit și l-*a* dus cu el Karadoc din Turnul Pătimirii.

TURNUL PĂTIMIRII

După ce i-a ajuns din urmă pe oamenii săi, namila de cavaler a poruncit ca nobilul Gauvain să fie aruncat pe un cal, cu brațele fedeleș și cu picioarele legate pe sub burta calului, și tot drumul și-a pus oamenii de lau bătut cu biciul, în așa fel încît sîngele prizonierului curgea șiroaie.

Karadoc avea o femeie bătrînă și hîdă, baba cea mai ticăloasă și mai parșivă din cîte s-au văzut cîndva pe lumea asta. Cînd îl zări pe seniorul Gauvain, strigă:

— Gauvain, Gauvain, în sfîrșit te am în închisoarea mea! Și am să mă răzbun de toate mîrșăviile tale.

— Doamnă, n-am făptuit niciodată vreuna, îi răspunse el, și nu se află om pe lumea asta care să-mi arunce în cap o asemenea învinuire fără să-i cer socoteală.

— Tu mi-ai ucis băiatul, și pesemne ai făcut-o prin vicleșugurile tale cele multe, căci nici un cavaler n-a fost mai de ispravă decît dînsul. Și nimeni nu-i mai necinstit și mai mîrșav decît tine!

— Trăncănești, doamnă, tot ce-ți dă prin minte. Dar minți ca o împutită bătrînă care și calcă jurămintele.

Atunci, baba înșfăcă o lance din rastel și voi să-l lovească; dar Karadoc, pe care oamenii lui îl dezbrăcau de armură, alergă s-o oprească.

— Hei, doamnă, stai locului, ce Dumnezeu! Dacă-l omori, mă împiedici să fac cu el ce vreau eu! El își dorește moartea, și are dreptate, fiindcă am să-l supun la asemenea cazne că ar fi mai bine pentru el să fie mort decît viu; n-are să mai iasă niciodată din temniță.

Spunînd așa, îl luă pe nobilul Gauvain, îl dezbrăcă și îl întinse pe o masă; apoi îi făcu mai multe crestături, dar nu prea adînci, pe tot trupul, iar bătrîna îi unse rănilor cu o unsoare otrăvită. Pe urmă îl coborîră într-o temniță întunecoasă și mișunînd de atîtea vietăți scîrbavnice, încît nu se aflau pe lume viermi, rozătoare, jivine puturoase și veninoase din care să nu fie și acolo vreuna, după cum spune povestea. În mijlocul acestei chilii întunecoase și înghețate se ridica un stîlp înalt de cinci picioare, lat și lung atît cît să se poată întinde un om pe dînsul. Îl lăsară

acolo pe nobilul Gauvain, cu o mînă de paie și cu o învelitoare subțire drept pat, dimpreună cu un bețigaș ca să se apere de lighioane. Și cînd se văzu în starea asta, nu se putu opri de a se tîngui.

— Hei, dragă unchiule, nobile și bun rege, cît de supărat ai fi de-ai vedea chinul în care mă zbat și suferințele pe care le îndur! Hei, iubită regină, cum ar păli frumoasa față de un roșu-aprins a măriei tale, de-ai ști spaima din inima mea! Hei, nobili cavaleri, tovarăși ai Mesei rotunde, Dumnezeu să vă aibă în paza lui spre cinstirea regelui Artus și să vă ferească de a veni aici unde mă aflu eu acum! Hei, Galessin, vere dragă, sînt sigur că ai fost tare îndurerat văzîndu-mă răpit! Și domnia ta, scump prieten, Lancelot, dacă cineva m-ar putea ajuta, numai domnia ta ai putea fi acela; dar facă Domnul cel de sus să nu știi unde am fost aruncat, căci dacă Bretania ar pierde un asemenea om, n-ar mai găsi altul în loc! Hei, Galehaut, lunate prinț, să te apere Cel care a suferit moartea pentru păcatele noastre! Dumnezeu să-i aibă în paza lui pe toți prietenii mei, fiindcă tare cred că n-au să mă mai vadă.

Așa își plîngea nobilul senior nu atît nenorocirea sa, cît durerea pe care avea s-o pricinuiască lipsa lui. Dar fu voia Domnului ca o domnișoară care se plimba prin grădină să-l audă. Karadoc i-o răpise unui cavaler pe care fata îl iubea, dar, deși Karadoc era îndrăgostit de dînsa, ea îl ura mai mult decît pe oricine în lume. Veni la ferestruica prin care i se dădea de mîncare nobilului Gauvain și întrebă cine se jeluiește atît de amarnic.

— Gauvain, nepotul regelui Artus, care nu știe cine vrea să-i afle numele, nici dacă-i spre binele sau spre răul său.

— Nobile Gauvain, eu sînt o domnișoară care are să te ajute din toate puterile sale.

SUPĂRAREA REGINEI

— Doamnă, șerpii și gîngăniile care mișună aici la mine îmi taie orice poftă de mîncare și de băutură, de somn și de hodină. Se reped asupra-mi fără ostoire și nam cu ce să mă apăr, căci mi-am rupt bățul pe care mi l-au dat ca să le omor, și mi-au otrăvit așa de rău rănile, că tot corpul mi s-a umflat ca o butie.

Așa grăia el, fiindcă nu știa că ticăloasa de bătrînă îi unse cu otravă rănile făcute de Karadoc.

Domnișoara se întoarse în turnul unde locuia. Luă făină de secară cît ar fi fost de trebuință pentru pîinea a zece cavaleri la o masă; o frămîntă cu zeama unei buruieni împotriva șerpilor și cu a altor cinci buruieni cu mari puteri; apoi puse plăcinta asta la copt și apoi la muiat în lapte de capră; după aceea se duse s-o arunce în temnița seniorului Gauvain. Gîngăniile, simțind mirosul de pîine caldă și de lapte, se repreziră să înfulece hrana asta. Dar, de îndată ce o mîncară, se încinseră, apoi se răciră și muriră toate. Din cauza asta se iscă o putoare atît de grozavă, încît nobilul Gauvain crezu c-o să-și verse toate măruntaiele de scîrbă. Atunci domnișoara alergă să caute o cutie cu o unsoare bună de tot pe care i-o întinse în capul unei prăjini, și de cum își unse rănile cu ea, mirosul plăcut al alifiei îl făcu să uite duhoarea. Și, în timpul nopții următoare, pregăti pucioasă și mirosdenii plăcute, fierbinți, pe care le aruncă peste gîngăniile moarte, le dădu foc și le făcu scrum. La urmă, îi dădu nobilului Gauvain cearșafuri, perne, o velință groasă niște fripturi strașnice și vinuri alese: în așa fel încît, datorită alifiei puse pe rani, datorită somnului, mîncării și băuturii, își recăpătă repede puterle.

Dar povestea încetează, aici, să mai vorbească despre el pentru a spune ce s-a întîmplat în lipsa lui la curtea regelui Artus. [. . .]

A doua zi, pe cînd regele se afla în capul mesei, sosi un trimis al nobilului din Pintadol, iar puțin după aceea, doamna din Briestoc, care povestiră cum a fost răpit nobilul Gauvain de către Karadoc din Turnul Pătimirii și cum au pornit în căutarea lui Galessin și a lui Lancelot du Lac. Cînd află astfel că Lancelot plecase, regina suferi cumplit și, gîndindu-se că a plecat fără să-i fi îngăduit ea, se supără atît de tare că nu l-a iertat multă vreme, așa cum are s-o arate povestea mai departe. Iar Lionel îi spuse lui Galehaut. — Sire, m-ai înșelat, căci aseară l-aș fi ajuns din urmă pe seniorul meu și aș fi murit sau aș fi fost ucis o dată cu el! Galehaut era tot atît de întristat ca și Lionel: îl îmbărbătă totuși cum putu mai bine; după aceea, își apără prietenul în fața reginei, nu pentru că ar fi socotit că Lancelot făcuse bine plecînd fără să-și fi luat rămas bun, ci pentru că voia s-o liniștească pe regină. În vremea asta, regele trimisese crainici prin cetate care să înștiințeze să nu plece nimeni, pentru că a doua zi se va duce să-l elibereze pe nobilul Gauvain. Într-adevăr, cînd se făcu ziuă, porni la drum cu oamenii săi către Turnul Pătimirii; cu toate astea regina, mîniată, nu primi să-l însoțească și-i trimise vorbă că e bolnavă.

Ci iată că, la puțină vreme după plecarea regelui, îl văzu pe Lionel intrînd în odaia ei pentru a-i povesti cum îl oprise Galehaut în ajun, pentru că încă nu era cavaler.

— Mărită-doamnă, spuse tînărul, te rog să mă faci cavaler de dragul nobilului senior Lancelot.

Regina primi. Pe dată, îl îmbracă cu zalele, îi înnodă coiful, îi legă pintenii și-i încinse spada la coapsă; după aceea îi spuse:

— Iubite prietene, să așteptăm pe vreun brav cavaler care să-ți dea lovitura de consacrare, căci nu se cuvine ca o femeie să lovească un bărbat.

— Mărită-doamnă, lovește-mă, te rog. Din dragoste pentru măriata, am să lupt și mai grozav cu spada mea de oțel. Atunci regina îi izbi cu mîna pe gît cît putu mai tare, spunînd:

— Să-ți dea Dumnezeu vitejie și îndrăzneală! . . . Și acum, dacă vrei o sărutare, ia-o singur, adăugă ea.

— Mulțumesc din suflet, mărită doamnă!

Și o sărută de trei ori dintr-o răsuflare. Pe urmă coborî în curte, sări pe cal, fără să mai vîre piciorul în scară, și îl puse să galopeze și să se cambreze prin fața reginei care se arătase la fereastră. În sfîrșit, regina se rugă lui Dumnezeu pentru oblăduirea lui și Lionel plecă.

Dar acum povestea vă vorbește despre ceea ce i s-a întîmplat lui Lancelot după ce părăsise Castelul Alb.

ÎNSTĂRITUL ESCALON

Lancelot rătăci ziua toată șiși petrecu noaptea într-o schivnicie. Apoi a doua zi călători pînă către ceasul al nouălea, cînd întîlni o fată călare pe un cal negru. Îi dădu binețe de cum o văzu, de departe, și o întrebă care-i drumul spre Turnul Pătimirii.

— Doamne ferește! zise ea, o să ai pe drum multe necazuri și mult de furcă!

— Domnișoară, cel care le va îndura pe toate are să fie destul de tare.

Atunci ea îl încunoștință că va trebui să treacă prin încercarea din Întunecatul Escalon. Iar cînd Lancelot ajunse la poarta cetății întunecate, descălecă așa cum făcuse și Galessin, urmă lanțul în întuneric și se opri în fața bisericii.

Și acolo se întoarse cu fața către Londra și murmură:

— Stăpîină a mea, îmi încredințez sufletul măriei tale, oriunde m-aș afla!

Apoi, după ceși făcu semnul crucii, își legă bine de mînă sabia trasă din teacă, ca să n-o piardă, și porni cu pași mari prin biserică spre luminița îndepărtată.

Nici nu făcuse bine cîteva pași, că și simți vîrfurile de fier ale unor pari pătrunzîndu-i în carne și izbituri de măciuci și de spade plouîndu-i în cap; și făceau o zarvă atît de cumplită, de credea că se dărîmă biserică; iar frigul și duhoarea erau așa de grozave că era mai mult mort decît viu.

De șapte ori căzu în genunchi și în pumni; dar se ridică iar în picioare. Cînd nu mai era decît la cîteva pași de ușa prin care venea lumina, se întinse din nou cît era de lung; dar se vedea în dorința lui ca într-o oglindă, în așa fel că, nemaivînd putere să se mai ridice, se tîrî, cu mare caznă și suferință, pînă la ușă, pe care o împinse. Ușa, de fier, se izbi de zid și zgomotul răsună în toată cetatea. Și intră o lumină, care umplu biserica și se răspîndi peste cetate, risipind miasmele, îndepărtînd întunericul. Lancelot vru să se ducă să sărute altarul strălucitor; dar nu mai avu puterea și leșină.

În vremea asta alergau de peste tot locuitorii, slabi și galbeni la față de parcă iar fi scos cineva din mormînt. Îl duseră pe Lancelot leșinat așa cum era în cimitir și îl atinseră de mormîntul frumos al unui om sfînt: și pe dată își recăpătă sănătatea pe care o avea la sosire. El voia să plece numaidecît, dar cei din partea locului îl rugară așa de mult, încît Lancelot primi săși petreacă noaptea la ei, unde i se făcu cea mai frumoasă primire pe care a avut-o cîndva un cavaler. Și, din ziua aceea, cetatea lor s-a numit Înstăritul Escalon.

VALEA IUBIȚILOR NESTATORNICI

A doua zi ajunse fără zăbavă la paraclisul Morgana. Scutierul care-l aștepta pe Galessin mai era încă acolo și-i spuse ce s-a întîmplat. Și Lancelot trecu numaidecît prin zidul de aer. După ceși învinse pe cei patru balauri, sosi la puntea îngustă apărută de cei doi cavaleri. Își scoase de la gît cureaua scutului pe care-l apucă numai de mînere și se prefăcu a o lua la

fugă pe podișcă. Cavalerul cu lancea izbește din toate puterile, dar Lancelot se ferește de lovitură, pe care o abate în altă parte aruncându-și scutul, care cade în apă cu lancea înfiptă în el; apoi dă năvală asupra celor doi apărători și îi omoară.

În fața lui zări atunci o scară apărută de un zid de foc prin care trecu; apoi de trei cavaleri înarmați cu topoare, din care doborî doi; al treilea, la vederea celor întâmplare, o luă la fugă, din odaie în odaie și, în cele din urmă, se ascunse sub un pat în care dormea o doamnă frumoasă. Lancelot lovește cu piciorul în pat așa de tare că îl răstoarnă cu doamnă cu tot, pe urmă se repede la fricos și îi taie heregata; după aceea se întoarce la doamnă și îi spune întinzându-și capul:

— Domnișoară, iată răsplata pentru jignirea pe care cavalerul ăsta m-a silit să v-o aduc.

Era Morgana. Ea scoase un țipăt.

— Afurisit să fie ceasul în care te-ai născut pentru a face asemenea blestemății!

— Hei, domnișoară, cum vorbești una ca asta! Am făcut-o ca să destrăm datina rea care bîntuie aceste meleaguri.

— Dar cine ești domniasta?

— Numele meu e Lancelot du Lac.

— Blestemat să fii că ai venit în ținutul ăsta! Și blestemată să fie femeia pe care-o iubești cu atîta statornicie!

Și în timp ce ea grăia astfel, unul din ostași veni să-i spună că toate ieșirile erau libere și că pe puțin o sută de cavaleri plecaseră. Pe urma ostașului veni Galessin, cu ceilalți trei tovarăși ai Mesei rotunde, care se bucurară mult toți patru văzîndu-l pe Lancelot.

— Seniore cavaler, îi spuse Morgana, ai făcut și binele și răul: răul l-ai făcut femeilor și fetelor pe care le-ai lipsit de dragostea și de fericirea lor, fiindcă niciodată nu vor mai fi atît de mulțumite așa cum erau în valea asta în care iubiții lor ținuți în loc nu le puteau părăsi; binele l-ai făcut cavalerilor care datorită domniei tale și-au recăpătat libertatea.

Totuși, te rog să mai rămîi aici pînă mîine cu acești seniori, iar dimineață vă veți recăpăta armele și caii. Lancelot se învoi.

INELUL MORGANEI

Dar, în timpul nopții, perfida Morgana îl scufundă printr-o vrajă într-un somn adînc; pe urmă dădu poruncă să fie răpit într-o lectică pe care doi cai zdraveni o duseră într-o ascunzătoare în locul cel mai tăinuit din pădure. Și acolo, Morgana îl trezi.

— Lancelot, îi spuse ea, ești în mîna mea și n-ai să mai scapi de aici pînă ce nu-mi predai inelul pe care-l ai în deget. Era inelul pe care i-l dăruise regina.

— Doamnă, spuse el, n-o să obții niciodată inelul fără deget. Ea știa bine de la cine îl avea. Și avea și ea unul dăruit cîndva de regină, aproape la fel cu al lui Lancelot: și pe unul și pe celălalt doi iubiți se sărutau; numai că pe cel al lui Lancelot îndrăgostiții țineau o inimă în mîini, în timp ce pe inelul Morganei se țineau de mînă.

— Asta înseamnă, spuse iarăși Morgana, că nu rîvnești prea mult după libertate, pentru că nu vrei să-mi dai drept zălog un lucru care prețuiește așa de puțin! Află dar că pînă sîmbătă Turnul Pătimirii va fi atacat, iar domniasta vei fi hulit în vecii vecilor dacă nu vei fi de față.

— Doamnă, numai dacă-mi tai degetul ai să pui mîna pe inel. Și dacă nobilul Gauvain își va recăpăta libertatea în lipsa mea, am să mă las să mor de foame.

— Dar, dacă te-aș lăsa să pleci, îmi juri pe toți sfinții că ai să te întorci în stăpînirea mea după cucerirea fortăreței? Lancelot făcu legămîntul.

Atunci Morgana îl puse în capul mesei și îl onoră cum putu mai frumos, iar miercuri îi dădu drumul să plece însoțit de una dintre femeile ei și de doi scutieri pentru a-i arăta drumul. [. . .]

Dar povestea părăsește acum firul ăsta și vorbește despre ceea ce li s-a întâmplat lui Galessin, Aiglin din Vaux, Keheddin cel frumos și Hêlain cel bălai când se treziră dimineața și văzură că Lancelot a dispărut.

KEU DIN ESTRAUX

Se sfătuiră între ei și luară hotărîrea să pornească în căutarea lui, de îndată ce nobilul Gauvain va fi pus în libertate. Keheddin îi duse să-i găzduiască la Keu din Estraux, unchiul lui, care-și avea castelul prin apropiere. Încălecară pe cai, pe care-și găsiră gata înșeuăți și o porniră la drum, după ce Keheddin trimise un scutier să-l salute din partea lui și să-i dea de veste despre sosirea lor.

Scutierul îl găsi pe Keu din Estraux jucînd șah cu soția lui. Dar nu apucă bine să-și termine vorba, că femeia căzu leșinată; pe urmă, după ce-și veni în fire, ea întrebă despre numele cavalerului care-și eliberase pe prizonierii din Valea fără întoarcere.

— Numele lui e Lancelot du Lac, stăpîină. Vai! Numai perfida Morgana l-a prins și pe el.

— O, Lancelot! Diavol viclean! strigă ea, dăre-ăr Dumnezeu să piei de arme otrăvite sau să nu mai ieși niciodată din închisoare!

— Să-l apere Dumnezeu de orice rău! spuse cu mare veselie Keu din Estraux. Este cel mai bun dintre cavaleri și iubitul cel mai credincios.

Între timp doamna se urcă în odăile ei, ca să-și verse amarul mai cu foc; dar Keheddin se duse după dînsa și o întrebă dacă nu se bucură cîtuși de puțin că el și-a recăpătat libertatea.

— Cum, doamnă, spuse el, nu mă iubești cîtuși de puțin?

— Vai, dragă nepoate, mîhnirea mea îmi întrece bucuria! Multe femei își pierd astăzi fericirea și situația prielnică, iar cel care a deschis Valea iubiților nestatornici a făcut mai mult rău decît bine dîndu-le libertatea celor pe care ușurința lor îi ținea întemnițați.

Cu toate astea, Keheddin se rugă de ea atît de mult, că doamna coborî la masă; dar îi părăsi îndată după aceea, și Keu din Estraux le spuse oaspeților săi nedumeriți:

— Nobili prieteni, am iubit-o și o iubesc mai mult decît orice pe lume; îi vorbeam de dragoste de pe vremea cînd nu era decît o copilă. Acum opt ani, mi-a spus că mă ia de bărbat și iubit dacă îi fac o favoare, iar eu i-am făgăduit. Vai! după ce-am luat-o de nevastă, mi-a amintit de legămînt spunîndu-mi că favoarea pe care i-o făgăduisem era să nu mai trec vreodată pragul castelului ăsta pînă ce Valea iubiților nestatornici nu va fi deschisă. Știe bine acum că n-o să mă mai aibă tot timpul lîngă dînsa ca pînă aici! Lancelot mi-a redat și mie libertatea ca și domniilor voastre: de aceea am să pornesc și eu în căutarea lui.

Trimise crainici în toate domeniile sale ca să-și adune cavalerii, iar a doua zi, către ceasul al treilea, veniră mai mult de zece care porniră la drum împreună cu el și cu cei patru tovarăși pentru a se alătura armatei regelui Artus. Și Lancelot ajunse vineri acolo, și nu vă mai spun ce bucurie a fost pe toată lumea. A doua zi, de îndată ce soarele zvîntă roua, regele cu toți oamenii lui îl atacă pe Karadoc cel mare, ieșit în întîmpinarea lor.

MOARTEA LUI KARADOC CEL MARE

A fost o bătălie de pomină. Karadoc făcea minuni, călare pe un cal puternic, mai iute decît cerbul din cîmpie, și era așa de înalt și de puternic, că nu exista viteaz pe care să nu-l omoare. Lancelot îl recunoscuse după scut și îl strigă. Amîndoi se repeziră unul către altul și își frînseră lăncile. Karadoc izbi cu spada și lama ei intră adînc în scut de două degete, așa fel încît nu putu s-o mai scoată din el; dar Lancelot răspunse atît de grozav, încît îi tăie apărătoarea nasului de la cască, dar Karadoc nu fu rănit, fiindcă lovitura pornise pieziș, dar rămase năucit și calul porni în goană cu el.

Lancelot dădu pîteni calului în urma lui, cu sabia înfîptă tot în coif, și strigîndu-i laș ticălos. Dar Karadoc, după ceși venise în fire, fugea mai departe; ba încă își aruncase și scutul în spate, ca să se apere de loviturile grozave pe care i le dădea Lancelot cînd apuca, și care îl doborau uneori pînă pe gîtul calului. Cu toate astea se apropia de castel; de aceea, Lancelot, temîndu-se să nu-i scape pînă la urmă, își puse spada în teacă și înfipse atît de tare pîtenii în coastele calului, încît sîngele îi curgea șiroaie: în felul acesta ajunse alături de fugar, îl înhăță cu amîndouă mîinile de scut, care căzu, pe urmă de gît, și îl trase spre dînsul pînă ce-l culcă pe crupa calului; dar Karadoc, mare și puternic cum era, își încordă toate puterile de frica morții și se ridică în capul oaselor atît de repede, că îl smulse pe Lancelot din șa, azvîrlindu-l în zbor pe crupa calului său. Și, înlănțuiți în felul ăsta, amîndoi intrară în goana mare a calului pe poarta castelului, care era deschisă, pentru a-lăsa pe fugari să treacă.

Cavalerii care o păzeau aruncaseră lăncile pentru a opri calul; dar nu izbutiră: animalul se năpusti cu cei doi călăreți pe o poartă îngustă pe care o închise la repezeală în urma lui domnișoara care îl ajutase atît de mult pe nobilul Gouvain, și calul se prăbuși în fața turnului. Cei doi cavaleri căzură, dar Karadoc se răni, pentru că era cît o matahală. Lancelot se și repezi asupra lui; Karadoc nemaivînd nici scut, nici spadă, o luă la fugă.

Sări în unul din șanțurile cu apă ale turnului, adînc cît două staturi de om; acolo era o ușă care dădea spre temnița în care zăcea nobilul Gouvain. Tocmai în clipa cînd o deschisese cu cheile ca să-și ucidă prizonierul, Lancelot se aruncă în spatele lui, îl dădu peste cap și, ridicîndu-i poalele zalelor, îi vîrî spada în burtă și apoi îi tăie capul. În felul ăsta scăpă de Karadoc și îi aruncă trupul în temnița neagră pe care o văzu deschisă. Gouvain, care-l auzi, întrebă cine era acolo, și Lancelot îi recunoscu glasul.

— Ah, iubite prieten, scump tovarăș, unde ești domniasta? Eu sînt Lancelot du Lac.

— Adevărat că nici un muritor nu putea să ajungă pînă la mine, în afară de Lancelot!

Spunînd acestea, nobilul Gouvain ieși și își îmbrățișă cu

mare bucurie prietenul. Domnișoara le dădu o scară și cavalerii se urcară în curte, unde Gouvain se așeză în genunchi și-i mulțumi. În vremea asta, Lancelot arăta apărătorilor fortăreței capul lui Karadoc, iar ei se predară fără luptă.

Se însera; afară cavalerii regelui Artus își ridicaseră corturile și pavilioanele, fiindcă regele amînase lupta pe a doua zi; ce armată ar fi putut lua cu asalt o fortăreață atît de puternică?

Deodată, podul mișcător se lăsă și Lancelot ieși însoțit de nobilul Gouvain. În fața cortului regelui el îngenunche și îi oferî cheile fortăreței odată cu capul uriașului. Nu mă mai întrebați cum l-au sărutat și l-au îmbrățișat Galehaut și Lionel. Cît despre nobilul Gouvain, el povesti cîte datoră domnișoarei, căreia regele îi dădu drept răsplată toate moșiile lui Karadoc, și pe dată îi dădu cheile în stăpînire. Și din ziua aceea încolo castelul n-a mai fost numit decît Frumoasa Cucerire.

Dar chiar în noaptea aceea, de îndată ce regele se culcă, Lancelot plecă în taină pentru a se întoarce în temnița Morganei.

MORGANA CEA PERFIDĂ

Degeaba își încercă Morgana toată puterea: n-a putut intra în stăpînirea inelului nici cu rugămințile, nici cu amenințările. De aceea, într-o noapte, îl puse să bea o băutură care îl adormi, îl scoase din deget și îl puse în loc pe al ei, care era la fel. Apoi, făcu una din cele mai mari mîrșavii din lume; ascultați:

Trimise la Londra, unde se afla regele Artus, o domnișoară, și aflați că domnișoara asta era hîdă în toate privințele. Avea fața și gîtul mai cenușii decît fierul, ochii mai roșii ca focul, părul mai negru decît pana corbului, dinții galbeni ca un gălbenuș de ou, o singură coadă, care părea mai degrabă o coadă de șobolan decît altceva, nasul sumes, buze de măgar sau de bou, niște nări mari și largi, pulpe

scurte și picioare atât de încîrligate de nici nu le putea ține în scări: de aceea călărea cu pulpele pe gîtul calului, trufașă, și ținîndu-și sus părul ei țepăn. Deși era atât de pocită și mai hidoasă decît un drac din iad, se numea Roseta. Și se înfățișă regelui.

Îl salută în numele lui Lancelot și îi spuse că are să-i transmită un mesaj, dar că trebuie să vorbească în fața tuturor curtenilor. Regele, bucuros, trimise pe dată să-l caute pe Galehaut și pe baroni, pe regină și doamnele ei; și cînd se strînse toată lumea, seneșalul Keu nu se putu stăpîni să nu-i spună, rîzînd, reginei:

— Măriașta, teamă mi-e ca nu cumva regele să se îndrăgostească mai tare de fecioara asta drăgălașă decît de măriașta! Cît despre mine, dacăș-ți unde se pot găsi fete de astea, m-aș duce să-mi iau una!

În timpul ăsta, fata cea hîdă spunea în gura mare:

— Maiestate, mai întîi vreau să-mi asigur protecția, fiindcă aduc cu mine vești care nu vor fi tocmai pe placul unuia sau altuia de la curtea mărieiștale.

Și, după ce regele îi dădu cuvîntul, ea urmă:

— Rege Artus, Lancelot îți dă de știre ca unuia ce ești seniorul său direct, și înștiințează pe toți cei de la Masa rotundă, și pe voi, seniorilor, tovarășii săi, să-l iertați, fiindcă n-o să-l mai vedeți niciodată.

Auzînd aceste vorbe, Lionel leșină, Galehaut crezu că înnebunește, iar regina se ridică pentru a se retrage în odăile ei; dar fata spuse că, dacă cineva pleacă din adunare, n-are să mai vorbească, și toată lumea se așeză la loc.

— Sire, spuse ea mai departe, cînd Lancelot te-a părăsit la Turnul Pătimirii, avea o rană de lance în trup și se temea grozav că are să moară fără să-și mărturisească păcatele. Dar a întîlnit în calea lui un preot care i-a dat drept ispășire să-și mărturisească păcatele în fața curții Mărieiștale, fie direct, fie printr-un prepus, și mi-a cerut, în numele Domnului, s-o fac eu în locul lui. Și mai întîi de toate te roagă să-i ierți marea mîrșăvie față de măriașta, fiindcă te-a făcut de ocară în ochii lumii cu soția mărieiștale pe care o iubea nebunește, și care-l iubea și ea.

Auzind asta, Lionel cel cu inima nesăbuită vru să se năpustească asupra ei, și ar fi omorît-o, dacă ar fi putut să

se apropie de ea; dar Galehaut i se așeză în față, amintindu-i că regele îi dăduse fetei cuvîntul lui.

— Diavol din iad, strigă Lionel, să știi măcar că dacă pun mîna pe tine cîndva, nici un rege și nici o regină n-au să te poată apăra!

— Sire, îi spuse regelui domnișoara cea urîță, o să-ți retragi protecția pe care mi-ai acordat-o?

— Domnișoară, răspunse Galehaut, nici să nu te gîndești la una ca asta de vreme ce regele ți-a dat cuvîntul său, și eu însumi, la nevoie, am să te apăr împotriva tuturor. Dar cel ce-o vrea să creadă într-o mîrșăvie, să te creadă pe domniașta.

— Lancelot vă face cunoscut cele ce ați auzit, mai spuse domnișoara cea urîță, și pe voi toți, care faceți parte din Masa rotundă, vă imploră să nu-l acoperiți de rușine pe seniorul vostru direct, așa cum a făcut-o el. Dar, ca să se vadă că spun adevărul, aduc unele semne care vor sta mărturie.

Și, aruncînd inelul în poala reginei, îi spuse:

— Măriașta, Lancelot îți trimite înapoi inelul pe care i l-ai dat odată cu inima și dragostea mărieiștale.

Atunci regina se ridică în picioare și spuse pe un ton din ce în ce mai supărat:

— Adevărat, cunosc bine inelul, pentru că eu i l-am dat în dar, așa cum face orice doamnă cinstită pentru un cavaler cinstit. Și aflați, sire, și voi toți și toate de față că, dacă i-aș fi dat lui Lancelot dragostea mea, așa cum spune fata asta, îi cunosc îndeajuns noblețea inimii pentru a fi sigură că mai degrabă ar fi lăsat să i se smulgă limba decît să destăinuie lucrul ăsta cuiva! Este iarăși foarte adevărat că Lancelot a făcut atîtea pentru mine, încît i-am dat ce-am putut din inima mea. Și poate că nu l-aș fi refuzat, dacă el ar fi alcătuit astfel încît să fi venit pe lîngă mine pentru o dragoste vinovată. Să mă învinovățească cine-o vrea! Ce femeie ar fi putut să îndepărteze un cavaler care să fi făcut pentru ea ceea ce Lancelot a făcut pentru mine? Iar domniașta, sire, amintește-ți de felul în care te-a slujit! Lui îi datorezi și gloria și stăpînirea. El l-a adus alături de domniașta pe omul cel mai înțelept al veacului, pe Galehaut, aici de față. El m-a salvat de o judecată necinstită.

Pe domnișta însuși, și pe Gauvain și pe Gaheriet, și pe Hector, v-a eliberat la Stînca sainilor. El a cucerit Turnul Pătimirii. A omorît pe unul din cei mai puternici cavaleri din lume pentru a-l scoate din închisoare pe nepotul domniștale Gauvain. Lancelot a adus înapoi lumina în Castelul Întunecos. Lancelot a destrămat vrăjile din Valea iubiților nestatornici. L-a învins careva vreodată? El este cavalerul fără pereche, toate virtuțile sînt desăvîrșite în el. Lancelot era frumos și bun; de-ar fi trăit, ar fi întrecut în bunătate și frumusețe pe toți cavalerii din lume! Dar aș putea vorbi o zi întreagă fără să pot spune toate meritele pe care le avea. Ah! să știe toți cei care au gânduri necurate față de mine că nu m-aș rușina deloc dacă mi-ar spune în față că îl iubeam cu o dragoste vinovată. Vai, el e mort sau pierdut pentru noi! Adevărat, aș primi bucuroasă să fie între mine și el tot ce-a spus domnișoara asta, dacă, cu prețul ăsta l-aș vedea viu și sănătos aici!

— Lasă, doamnă, spuse regele, știu bine că solia asta nu vine de la Lancelot și n-am să-i dau niciodată crezare.

— Sire, murmură domnișoara cea urîță neștiind ce să mai spună, dacă așa vrea măriașta, îți cer îngăduința de liberă trecere.

Regele o dădu în grija nobilului Yvain. Și, după plecarea ei, Galehaut veni să-și ia rămas bun de la el spunîndu-i că n-o să se oprească nicăieri zi și noapte pînă ce nu va afla cu siguranță dacă Lancelot e viu sau mort. Regele îl sărută plîngînd și la fel făcură și regina și doamna din Malehaut, cînd Galehaut se duse în odăile lor ca să-și ia bun rămas, lăsîndu-i în paza Domnului. După aceea plecă însoțit de Lionel.

Dar povestea se curmă aici cu privire la dîșii și se întoarce la Lancelot du Lac.

Morgana făcea tot ce-i stătea în putere pentru ca Lancelot s-o uite pe regină. Într-o seară, îi dădu să bea un filtru care îi tulbură mintea pînă într-atît încît, în timpul somnului, i se păru că-și vede iubita într-un pavilion, în mijlocul unei pajiște pline de lumină, întinsă lîngă un cavaler; și, fiindcă se și repezise asupra ticălosului cu spada în mînă, ea îi spunea:

— Ce vrei să faci, Lancelot? Dă-i pace cavalerului: el e al meu, eu sînt a lui.

Și atît de tare era filtrul, că a doua zi i se păru că vedea aievea ceea ce visase: iar cînd Morgana intră în odaia lui, îi spuse:

— Mi-ai spus că ai să mă lași să plec dacă aș face legămînt ca, de azi pînă la Crăciun, să nu stau lîngă nici una din doamnele de la curtea regelui Artus. Iată-mă gata să fac jurămîntul.

Morgana ceru cele sfinte și îi primi legămîntul, apoi îi dădu un cal și arme, iar el plecă abătut.

Rătăci multă vreme fără să găsească mîngîiere; apoi se hotărî să se ducă în Sorelois ca să-și mai uite durerea pe lîngă Galehaut, dar nu-l găsi acolo pe prietenul său. A fost primit cu multă bucurie; dar el se gîndea într-una la vedenia cumplită pe care o avusese, fără să poată ști în chip lămurit dacă fusese un vis și, fiindcă nu voia să spună nimănui, mintea i se tulbură cu timpul. Degeaba căutau toți să-l mai însenineze: nu-i mai plăcea nimic. Într-o noapte îi curse din nas atîta sînge în pat, încît mintea îi slăbi: se sculă pe neașteptate și fugi pe cîmp, avînd pe dînsul numai cămașa și pantalonii.

A doua zi, oamenii lui Galehaut găsiră cearșafurile pline de sînge și îl căutară zadarnic: crezură că și-a luat singur zilele.

Între timp el rătăcea prin păduri, fără hrană, fără somn și plin de întristare: în felul ăsta capul i se goli încet, încet și înnebuni de-a binelea.

Dar povestea părăsește acum subiectul ăsta pentru a vorbi despre Galehaut.

MOARTEA LUI GALEHAUT

După ce s-a despărțit de Lionel care plecase și el într-oale lui, Galehaut îl căută îndelung pe Lancelot prin toate ținuturile și săvârși mult fapte mari, dar n-a putut să afle nimic despre prietenul său.

În cele din urmă se duse în Sorelois, unde află tot ce se întâmplase: cum îl așteptase Lancelot, pe urmă cum i se rătăcise mintea și cum îi găsiseră patul gol și plin de sânge; și atunci avu siguranța că prietenul său își luase singur zilele.

Și începu să sufere și își pierdu întru-atât nădejdea, că nu mai voia nici să bea, nici să mănânce. Ceruse să i se aducă în fața lui un scut vechi al lui Lancelot pe care-l găsise și care-i aducea puțină ușurare. Posti unsprezece zile și unsprezece nopți. Oamenii bisericii care veneau să-l vadă îl certară și îi spuseră că sufletul lui va fi pierdut și sortit focurilor iadului, dacă va muri în halul ăsta; se învoi atunci să primească puțină hrană; dar era prea târziu. Dealtminteri, o rană urâtă pe care o primise căutându-l pe Lancelot se deschise din nou și toată carnea din jurul ei putrezi. În cele din urmă corpul i se uscă. Lîncezi așa din ziua Sfintei Madgalena pînă în primele zile ale lui septembrie, dînd de pomană din belșug la toți; apoi se stinse omul cel mai leal care a trăit vreodată.

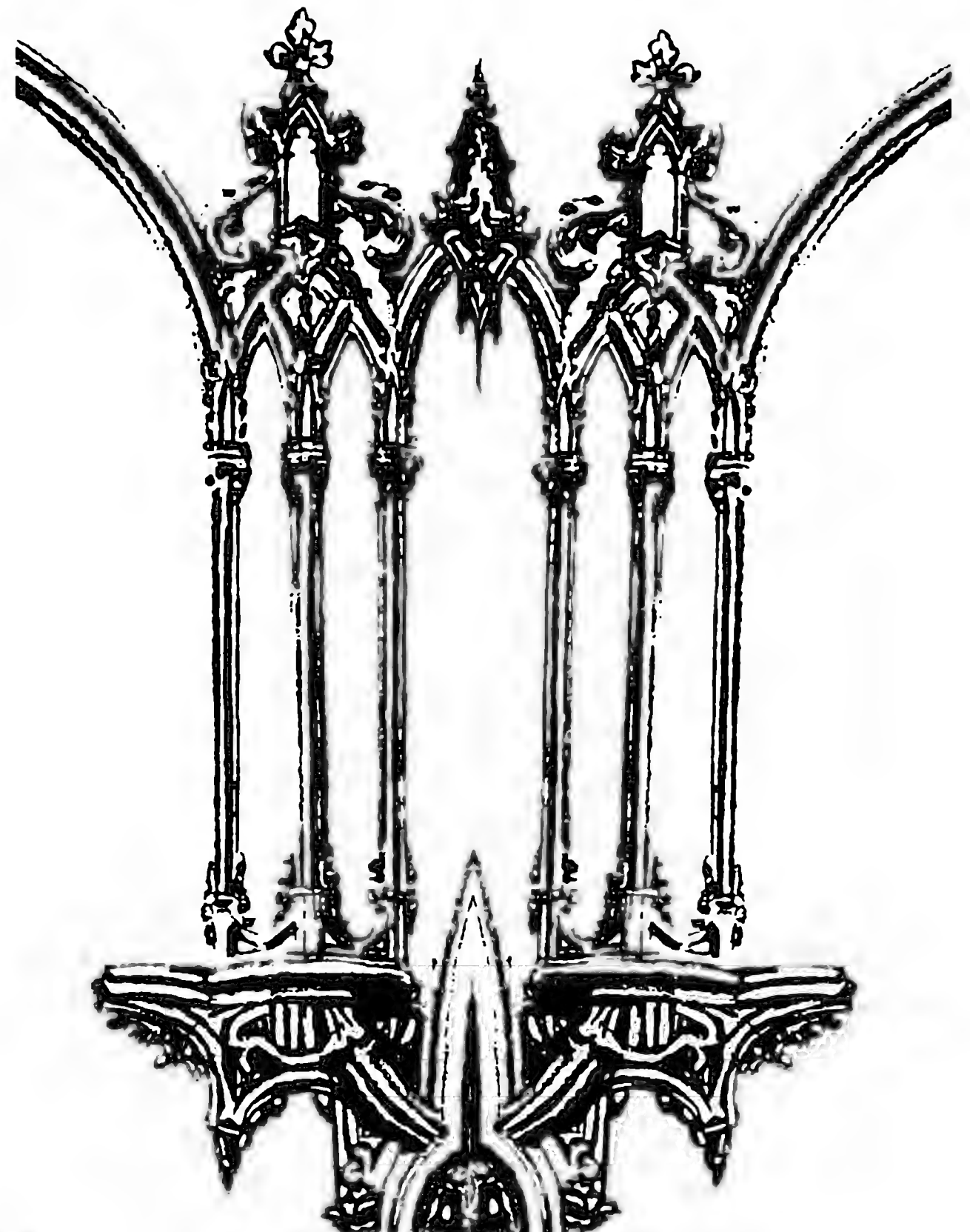
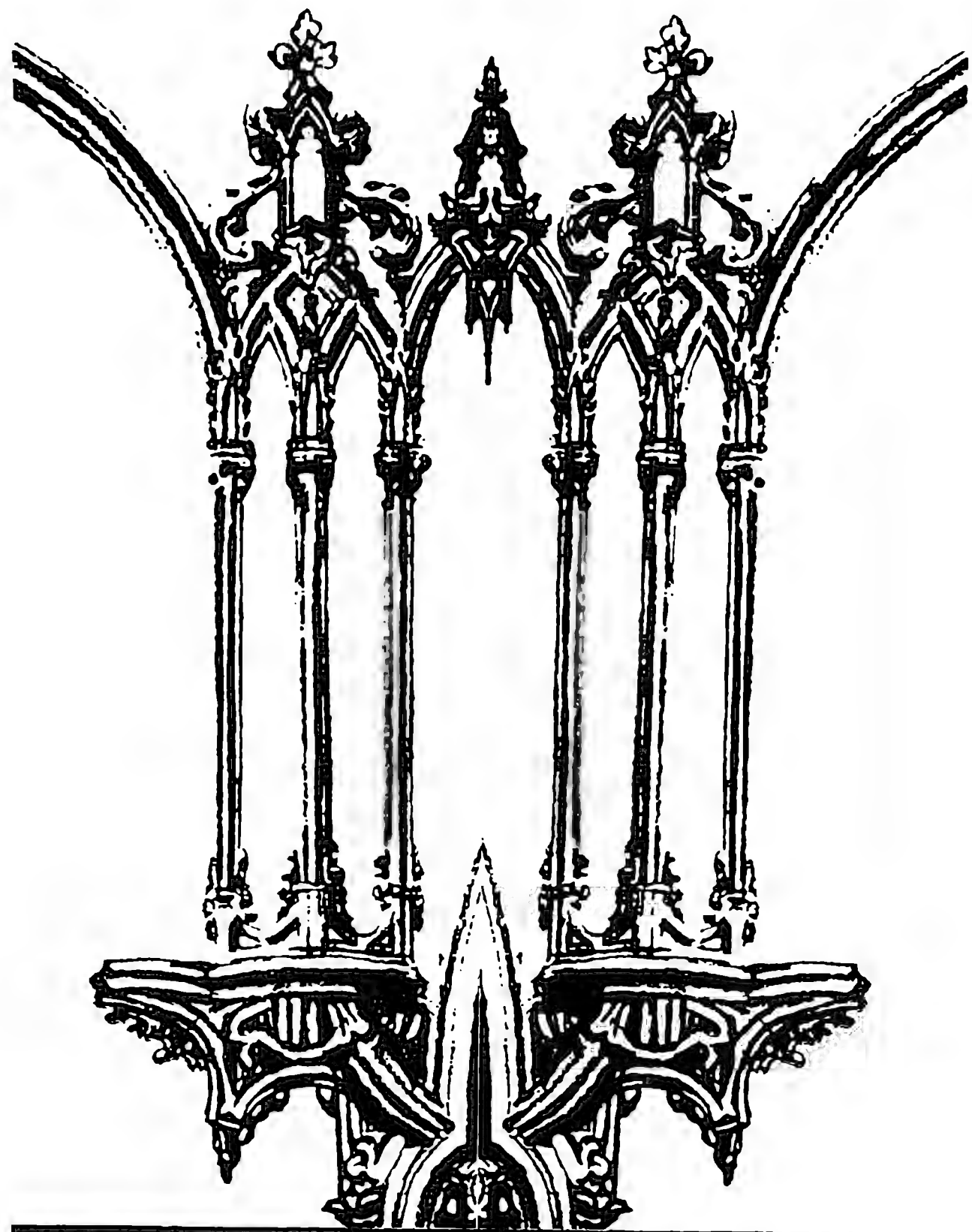
Nepotul său Galehaudin îi moșteni toată țara și primi omagiul baronilor lui. Iar durerea tuturor prietenilor săi a fost mare, dar pe lîngă aceea a doamnei din Malehaut, care stătuse lîngă dînsul în Sorelois, în timpul bolii, jalea tuturor celorlalți era o nimica toată: și avea dreptate să se poarte așa, fiindcă de-ar mai fi trăit un an, ar fi luat-o

de soție. Așa a murit Galehaut, fiul frumoasei uriașe, stăpîn al Insulelor Îndepărtate, dar povestea va spune mai încolo ce s-a întîmplat cu trupul lui muritor. Și va povesti pe îndelete șirul faptelor de arme fără seamăn ale lealului și viteazului senior Lancelot du Lac, împreună cu mai multe isprăvi ale lui Bohor cel surghiunit, ale nobilului Gauvain, nepotul regelui Artus, ale lui Perceval le Gallois și a tovarășilor Mesei rotunde care sînt, cu toate, povești minunate de plăcute de citit și de ascultat și potrivite să îndemne pe cinstiții seniori și pe doamne să trăiască după regulile curteniei, cu blîndețe și cinste, virtuți prin care se poate ajunge în Împărăția cerurilor.

EXPLICIT

CAVALERUL CU COTIGA

PROVOCAREA LUI MELEAGANT

Ca de obicei, în ziua de Înălțare, regele Artus își adună curtea la Camaaloth, cetatea lui cea mai bogată în aventuri și una dintre cele mai plăcute; dar a fost o adunare tristă și nicidecum măreață ca adunările de odinioară. Adevărat că timpul era frumos; pretutindeni înverzeau pajiștile și pădurile, păsărelele își cântau bucuria prin frunzișuri, dar nici o fată nu se gîndea să culeagă trandafirii: Galehaut murise, Lancelot plecase de un an... Ah! cîte lacrimi se vărsară înainte ca adunarea să se împrăstie!

Pe cînd regele ieșea de la slujbă, sosi Lionel cel cu inima nesăbuită. Degeaba străbătuse, timp de un an și o zi, toate țările în căutarea lui Lancelot: nu aflase nimic despre el; și regina fu atît de îndurerată, auzindu-l, că numai cu greu a putut să-și ascundă jalea.

În aceeași zi, mai aflară că doamna din Malehaut murise de dragoste după Galehaut, stăpînul Insulelor Îndepărtate. Iar regele spuse că Lancelot o fi murit de supărare ca și ea din cauză că-și pierduse prietenul.

— Desigur, spuse seniorul Gauvain, și a avut dreptate, fiindcă o dată cu Galehaut a pierit de pe lumea asta orice lealitate și vitejie!

La asemenea vorbe, regina s-a mîniat rău de tot, fiindcă ea nu credea că Lancelot a murit; se gîndea că o fi bolnav sau captiv pe undeva; așa-i spunea inima ei cu tărie.

— Cum, Gauvain, spuse ea; nu mai e pe pămînt nici un om mai de doamnă-ajută? O fi măcar unchiul tău, regele! Toată lumea tăcu, iar regele căzu trist pe gînduri. Și în timp ce stătea dus în felul ăsta, intră un cavaler înarmat din cap pînă-n picioare și cu sabia la coapsă, dar fără

coif, înalt și cu brațe vînjoase, cu picioare lungi și drepte, solid în șale, îngust în șolduri, cu pieptul lat și înalt, cu brațe puternice și lungi, cu ciolane tari, cu pumnii lați, cu umeri largi, cu capul mare și cu fața pătată de pistrui. Străbătu sala cu pași mari, ținînd un toiag în mînă pentru mai multă siguranță, iar cînd ajunse în fața regelui, spuse cu trufie și atît de tare de-și auzi toată lumea:

— Rege Artus, îți aduc la cunoștință, ție și tuturor celor de față, că eu sînt Meleagant, fiul regelui Baudemagu din Gorre. Și am venit să lupt împotriva lui Lancelot du Lac, fiindcă am auzit că se plînge că printr-un vicleșug l-am rănit cîndva. Și dacă are curajul să susțină una ca asta, să poștească de față, căci sînt gata să-i dovedesc că l-am rănit în luptă dreaptă și ca un cavaler adevărat.

— Nobile senior, spuse regele, domnia-ți ești fiul unuia dintre oamenii cei mai leali din lume și de dragul lui câtă să te iertăm pentru greșeala asta. Oare domnia-ți nu știi că Lancelot nu se află la curte și că nu mai este de multă vreme aici? De-ar fi aici ți-ar răspunde cu vîrf și îndesat! Lionel, văr primar cu Lancelot, se ridică în picioare: tocmai voia să-l roage pe rege să-i încredințeze lui sarcina de a lupta și să accepte provocarea lui Meleagant, cînd regina îl trase iute înapoi spunîndu-i:

— Fii sigur că în ziua cînd Dumnezeu o să-l aducă înapoi pe vărul domniei-tale, el n-are să se socotească răzbunat decît de mîna lui.

Văzîndu-l pe Lionel că se așază la locul lui, Meleagant zîmbi obraznic și, după o clipă de zăbavă, adăugă:

— Sire, venisem să caut cavaleri adevărați la curtea mării- tale, dar nu văd nici unul. Cu toate astea, am să fac în așa fel încît să lupt cu cineva, de s-or fi găsimd pe aici niscai viteji precum le merge vorba. În regatul părintelui meu se

găsesc mulți captivi din ținutul Logres, pe care nu i-ai putut niciodată elibera. Dacă aveți curajul să o dați pe regină în grija unui cavaler care să o ducă în pădure, am să lupt împotriva lui. Și dacă o apără pe regină împotriva mea, bretonii măriei-tale vor fi izbăviți și ei vor căpăta libertatea; dar dacă o voi dobîndi, am să o duc cu mine ca pe un lucru al meu.

— Prietene, spuse regele, că îi ții în închisoare, asta mă mîhnește adînc: dar ei n-au să fie niciodată puși în libertate de către regină, după cum gîndesc eu!

Atunci Meleagant ieși din sală și, după ce încălecă, plecă spre pădure, la pas, privind des înapoi pentru a vedea dacă nu-l urmărește careva. Dar toată lumea socotea drept o mare sminteală să o pună pe regină într-o primejdie așa de mare cum ceruse el.

Cu toate astea seneșalul Keu se dusesse să-și îmbrace armura acasă la el; se întoarse înaintea regelui, cu coiful pe cap și cu scutul trecut pe după gît, și îi spuse:

— Sire, te-am slujit cu credință, și mai cu seamă de dragul măriei-tale decît pentru ca să am averi și moșii, dar vād bine că măria-ta nu mai ții la mine: de aceea plec departe și de măria-ta, și de curte.

Regele îl iubea pe seneșal din toată inima.

— Din ce anume ai băgat de seamă că te iubesc mai puțin? întrebă el. Dacă ți s-a făcut vreo nedreptate, spune-mi-o și am să o îndrept în chip atît de strălucit că ai să fii mîndru de asta.

— Seneșale, spuse și regina, te rog să rămîi de dragul meu; și dacă dorești cumva ceva, ai să capeți, oricear fi acest ceva. Măria-sa regele va fi chezașul făgăduinței mele.

Regele se învoi.

— Sire, răspunse seneșalul, am să-ți spun ce foloase mi-ai făcut acum: am să o duc pe măria-sa regina la cavalerul care a plecat de aici pentru a mă lupta cu el și a reda libertatea oamenilor noștri, căci am fi toți acoperiți de rușine, dacă ar pleca din palatul măriei-tale fără ca cineva să lupte împotriva lui.

La auzul acestor vorbe, regele se supără și se întristă atît de tare, încît mai-mai să-și iasă din minți. Dar și mai supărată a fost regina. Inimă-i spunea că Lancelot nu e mort și,

la gîndul că nu el, ci seneșalul Keu trebuia să o apere și că se află într-o mare primejdie puțin a lipsit să nu-și ia singură zilele. Dar, după ce i se pregăti calul reginei, regele se duse să o caute în odaia ei unde vărsa lacrimi amare. Din mers, ea îl privi pe nobilul Gauvain și îi spuse:

— Iubite nepoate, aveai dreptate: o dată cu moartea lui Galehaut a pierit orice viteză.

— Încalecă, măria-ta, și să nu-ți fie teamă, spuse Keu; cu voia Domnului, am să te aduc teafără înapoi.

Dar, pe cînd amîndoi se îndepărtau, nobilul Gauvain spuse regelui:

— Cum, sire, îngăduiți ca măria-sa regina să fie dusă în pădure de seneșalul Keu, căruia are să-i fie răpită cu siguranță! Așadar cavalerul ăsta o să o ia liniștit cu dînsul!

— Da, spuse regele, căci m-aș acoperi de rușine dacă s-ar amesteca vreunul de-ai mei. Hotărît lucru, un rege nu trebuie să-și ia vorba înapoi.

— Sire, adăugă seniorul Gauvain, ai făcut o mare copilărie. Și luă hotărîrea să o elibereze pe regină și să-l provoace pe Meleagant pînă în regatul din Gorre. Își îmbracă armura și plecă pe dată, urmat de doi scutieri care duceau de dîrlogi doi cai frumoși.

REGINA RĂPITĂ

În pădure, Meleagant aștepta cu mai mult de o sută de cavaleri. Văzîndu-l pe Keu venind, le dădu poruncă să se ascundă și veni întru întîmpinarea seneșalului:

— Cavalerule, îi spuse, cine ești domnia-ta și cine este doamna de față?

— E regina.

— Doamnă, scoate-ți vălul, ca să te vād.

Regina își ridică vălul și el văzu bine că este ea. Atunci îi propuse lui Keu să meargă într-o cîmpie grozav de frumoasă pentru luptă, fiindcă pădurea era prea deasă ca doi cavaleri să poată lupta acolo în mod cinstit. Iar acolo, prinse calul reginei de frîu.

— Doamnă, ești prizonieră!

— Nu s-o iei așa de ușor! îi spuse Keu.

Și amîndoi, luîndu-și distanța, se năpustiră unul asupra celuilalt cu lancea subsuoară și cu o asemenea iuțeală, de făceau un zgomot ca vulturii cînd se reped la pradă. Dar Keu făcuse o prostie, fiindcă nu cercetase starea chingilor, putrezite lîngă cataramă: acestea se rupseră la prima ciocnire la fel ca și pieptarul calului, așa încît Keu se prăvăli la pămînt, cu șaua între picioare, și se răni greu în cădere. Atunci Meleagant îl călcă în copitele calului. Așa o cuceră pe regina Guenievra acest fanfaron și lăudăros. Apoi o luă cu el, odată cu seneșalul, într-un leșin adînc și întins pe o lectică de doi ostași.

Dar povestea nu mai vorbește acum despre dînsul și se întoarce la nobilul Gauvain.

PITICUL COTIGAR

Pe cînd se apropia de pădure, văzu ieșind dintre copaci calul lui Keu, alergînd zănatec, cu dîrlogii rupți, cu chingile desfăcute. Și, puțin după aceea, zări un cavaler, cu coiful pe cap, care-și îndemna calul sleit de oboseală; după ce-i dete binețe, acesta îi strigă de departe tare:

— Nobile domn, dă-mi cu împrumut sau dăruiește-mi unul din caii pe care-i duc scutierii domniei tale! Îți făgăduiesc în schimb să mă plătesc cum vei dori domnia ta.

— Seniore, alege-ți-l după voia domniei tale.

Fără altă vorbă, cavalerul sări pe calul care era mai aproape de el, dete pîteni și dispăru în pădure.

Gonind în goana calului, îl ajunse curînd din urmă pe Meleagant și pe oamenii lui. Și să știți că erau cu toții mai mult de o sută. Fără să mai stea în cumpănă, cavalerul înfige pîtenii în coastele calului și se năpustește asupra lor ca un șoim.

Meleagant se duce în întîmpinarea lui, și amîndoi se izbesc unul de altul așa de tare că ochii le varsă flăcări; Meleagant e atît de zguduit de lovitură, că se agață de gîtul

calului ca să nu cadă. Văzînd asta, cavalerii lui se năpustesc la străin; dar acesta începe să lovească în dreapta și în stînga atît de cumplit, încît toți cei pe care-i pocnește se izbesc cu bărbia de piept, dar tăind scuturile și coifurile și zalele cu atîta iuțeală de nici opt oameni n-ar fi putut să facă mai mult. Atunci Meleagant îl atacă strigînd: « Ești un om mort! » Cu toate astea se mulțumește să lovească mișelește calul străinului, care se prăbușește sub el; apoi se îndepărtează cu ai săi, ca niște oameni ce nu au timp de vorbit, ducînd-o și pe regină și pe seneșalul Keu.

Străinul îi urmări fugind după ei cît putu și pînă ce se simți atît de istovit că trebui să-și încetinească mersul. Și după ce merse așa o bucată de vreme, văzu o cotigă. Pe oiște stătea în capul oaselor un pitic îndesat, butucănos și posac, care ținea în mîna o nuia lungă.

— Piticule, îl întrebă străinul, după ce-i dete binețe, nu poți să-mi dai ceva vești despre o doamnă care a trecut prin părțile astea?

— Vorbești despre regină? Ții mult să afli ceva despre dînsa?

— Da, spuse străinul.

— Am să ți-o arăt mîine, dacă ai să faci așa cum te-oi învăța eu. Urcă-te în cotigă și am să te duc într-un loc de unde ai s-o poți vedea.

Acum să știți că pe vremea aceea o cotigă era un lucru atît de ocară, că nici un cavaler nu putea să se urce în așa ceva fără să-și piardă orice faimă. Iar cînd voia cineva să pedepsească un ucigaș, sau un borfaș, îl urca într-o cotigă, așa cum îl punem astăzi la stîlpul rușinii, și îl plimba prin tîrg. Și de aceea se spunea pe vremea aceea: « Cînd o să-nțîl-nești o cotigă, închină-te să nu dea ceva rău peste tine! » Iată de ce străinul îi răspunse piticului că i-ar fi mult mai plăcut să meargă după cotigă, decît în ea.

— Îmi juri că ai să mă duci la stăpîna mea regina dacă mă urc în cotigă?

— Îți jur că am să ți-o arăt mîine dimineață la primul ceas, spuse piticul.

Atunci străinul sări în cotigă fără să mai stea la gînduri. Și în vremea asta, iată că vine și seniorul Gauvain, urmat de cei doi scutieri ai săi, din care unul îi ducea scutul, iar

celălalt coiful și ținea un cal de dîrlogi. Și nobilul Gauvain întrebă și el pe pitic dacă nu știe ceva despre regină; iar piticul îi răspunse că o să i-o arate mîine dimineață, dacă vrea să se urce în cotigă.

— De-o vrea bunul Dumnezeu, spuse nobilul Gauvain, eu n-am să mă urc niciodată într-o cotigă. Nobile cavaler, ca să nu pați vreo rușine mai mare, ia calul ăsta foarte bun, fiindcă pun rămășag că o să știi să te folosești mai bine de un cal decît de o cotigă.

— Ba deloc, spuse piticul, fiindcă mi-a făgăduit că o să stea aici toată ziua.

Nobilul Gauvain nu îndrăzni să mai stăruie, dar făcură drumul împreună. Și merșeră așa pînă spre seară, cînd ajunseră în fața unei fortărețe mîndre și puternice, la marginea unei păduri.

CAVALERUL CU COTIGA

Cînd tîrgoveții îl văzură pe cavalerul adus de pitic, îl întrebară ce crimă făcuse. Dar el nu catadicsi să le răspundă; atunci, cu mic cu mare, bătrîni și copii, îl huiduiră cu toții și aruncară cu bulgări în el ca într-un învins în lupta de campioni. Iar seniorul Gauvain suferea grozav din cauza asta și blestema ceasul în care au fost născocite cotigele. La castel, o fată tînără îl primi cu mare bucurie, dar tot ea spuse cavalerului din cotigă:

— Domnule, cum îndrăznești să-ți arunci privirea la cineva, domniașta care ești dus într-o cotigă ca un criminal? Cînd un cavaler și-a pierdut pînă-ntr-atît cinstea, el părăsește

lumea asta a noastră și fuge undeva unde să nu mai știe nimeni de dînsul!

Dar străinul nu răspunse nimic nici la asta; îl întrebă doar pe pitic cînd o să vadă ceea ce-i făgăduise.

— Mîine, la ceasul dintîi al zilei. Dar, pentru asta, trebuie să cerem găzduire aici.

— Așa am să fac, spuse străinul. Dar, de-ai fi vrut, aș fi mers ceva mai departe în seara asta.

Se dădu jos din cotigă, urcă scările locuinței și intră într-o odaie unde începu să-și scoată singur armura, cînd doi scutieri veniră să-l ajute. Zărind o mantie, se înfodoli cu ea și își acoperi cu grijă capul ca să nu-l recunoască nimeni; apoi se aruncă pe un pat foarte bogat care se găsea acolo. Nici nu se întinsese bine pe el, că fata intră însoțită de seniorul Gauvain și fu grozav de necăjită văzîndu-l întins într-un așternut așa de frumos.

— Domnișoară, îi spuse liniștit cavalerul, m-aș fi culcat cu și mai mare plăcere, dacă patul ar fi fost încă și mai frumos.

— Vino să mănînci, seniore, căci s-a adus apa pentru spălatul mîinilor, mai spuse Gauvain.

Străinul răspunse încet că nu-i e foame și că nu se simte tocmai bine.

— Adevărat, trebuie să fie tare bolnav, strigă fata, și dacă ar ști ce-i rușinea, iar plăcea să fie mai curînd mort decît viu. S-a făcut de rîs și n-am să mănînc cu el la masă. Domniașta poți s-o faci, spuse ea nobilului Gauvain, dar te vei face de rîs ca și el.

Atunci Gauvain coborî cu ea în sala mare. Dar, după ce mîncară, el întrebă ce face cavalerul și, auzind că n-a vrut să mănînce nimic, se întoarse lîngă dînsul.

— Scumpe senior, de ce nu vrei să te hrănești? Nu faci bine, fiindcă un bărbat viteaz care vrea să îndeplinească fapte mari de arme nu trebuie să-și lase trupul și brațele să se înțepenească. Te implor, pe ce ai mai scump pe lume, să mănînci! I-o spuse de atîtea ori pînă ce străinul primi să mănînce ceea ce-i aduseră. Pe urmă se urcă în pat și dormi pînă dimineața.

Cînd se iviră zorile și soarele începu să zvînte roua, piticul intră în odaie și începu să țipe:

— Cavalerule din cotigă, sînt gata să-mi țin legămîntul! Și într-o clipă sare străinul din pat, în pantaloni și în cămașă, așa cum era: iar piticul îl duce la o fereastră, spunîndu-i să se uite bine. Și lui i se păru că o vede trecînd pe regină și pe Meleagant care o duce cu el, și pe seneșalul Keu purtat pe o lectică.

Și o privește pe regină cu mare dragoste, urmărind-o cît mai departe, și se apleacă tot mai tare pe fereastră, cu gîndul la ceea ce vede, în așa fel că iese cu trupul afară pînă-n șolduri și e gata să cadă.

Noroc că tocmai în clipa aceea intra în odaie nobilul Gauvain, însoțit de o fată. Văzîndu-l pe străin într-o primejdie atît de mare, îl apucă de braț și îl trase înapoi și, fiindcă fața îi era descoperită, îl recunoscă numaidecît.

— Ah! dragul meu senior, de ce te-ai ascuns astfel de mine? îl întrebă el.

— De ce? Pentru că trebuia să-mi fie rușine să mă recunoscă cineva. Căci am avut prilejul să mă umplu de glorie eliberînd-o pe regină și, din vina mea, am dat greș.

— Hotărît lucru, nu s-a întîmplat din vina domniei tale! Fiindcă toată lumea știe că acolo unde dai greș domnia nimeni n-ar putea reuși!

Cînd domnișoara văzu cît de multă considerație îi arată nobilul Gauvain cavalerului din cotigă, îl întrebă cine era necunoscutul acela. El îi răspunse că n-are s-o afle din gura lui pentru moment, dar că e cel mai bun printre cei buni. Atunci ea îl întrebă pe străin: cine e.

— Eu sînt cavalerul dus cu cotiga, domnișoară, spuse el.

— Păcat. Dar, deși te-am muștrat mai înainte, nu pot să nu te onorez cum se cuvine pînă la urmă. Avem aici cai zdraveni și frumoși: alegeți-l pe cel ce ți se va părea mai bun, ca și lancea pe care o s-o dorești.

— Mulțumim din inimă, domnișoară, spuse nobilul Gauvain, dar calul nu-l va primi decît de la mine, atîta timp cît voi mai avea, și am cu mine doi cai puternici și frumoși. Are să-l încalece pe unul, dar va lua lancea pe care i-o oferi domnia ta, dacă nu vrea să o ia pe a mea.

Și în vremea asta, după ce li se aduseră caii, străinul încălecă pe unul, nobilul Gauvain pe celălalt, și amîndoi își luară rămas bun după ce se rugară lui Dumnezeu pentru binele domnișoarei.

VINDECAREA LUI LANCELOT

Și de mă întrebați ce nume avea cavalerul necunoscut, pot să vă spun acum că era nobilul Lancelot du Lac. Părăsind ținutul Sorelois, era așa de întristat că nu-l putuse găsi pe Galehaut și suferea atît de cumplit crezînd că regina l-a uitat, încît, ce mai încoace-încolo, mîncă și dormi atît de puțin, că i se goli tot capul și și pierdu mințile. Toată vara și pînă la Crăciun, umblă razna. În cele din urmă, în ajunul Întîmpinării Domnului, Doamna Lacului îl găsi zăcînd într-un tufiș în adîncul pădurii din Tintagel, în Cornouaille. L-a ținut pe lîngă ea toată iarna și în timpul postului mare; și, făgăduindu-i că o să-i procure cea mai mare dintre bucurii, l-a vindecat așa de bine că se făcu mai puternic și mai frumos decît înainte. Și se ferise să-i aducă la cunoștință vestea morții lui Galehaut.

Cu cinci zile înainte de Înălțare, îi pregăti un cal și arme.

— Scumpe prietene, îi spuse ea, e aproape timpul cînd vei redobîndi ceea ce ai pierdut. Află că va trebui să te găsești în ziua de Înălțare, către ceasurile nouă, în pădurea din Camaaloth. Cu siguranță că ai vrea mai curînd să fii mort decît viu, dacă n-ai fi acolo la ceasul acela.

— Pe toți sfinții, spuse Lancelot, am să ajung acolo pe jos sau călare!

Și merse drept în pădure, unde ajunse pentru a vedea de departe pe Meleagant care se lupta cu Keu și o răpea pe regină. Calul său era atît de istovit că nu putu ajunge la

timp, și numai datorită calului de la seniorul Gauvain putu să atace pe cei o sută de cavaleri pentru a o salva pe regină. Iar de data aceasta trebuia să încerce să o cucerească din nou.

Dar povestea se întoarce acum la domnișoara din castel.

CELE DOUĂ PODURI

Era grozav de nerăbdătoare să afle numele cavalerului cu cotiga: auzind cât de mult îl lăudase seniorul Gauvain, fata bănuia că s-ar fi putut să fie Lancelot în carne și oase și ar fi căutat să cunoască adevărul, de n-ar fi umblat zvonul că viteazul cavaler murise. Dar ea își spuse în sinea ei că arc să afle, punînd un om în primejdie și cunoscîndu-l după vitejia lui. O chemă pe sora ei mai mică, fată foarte deșteaptă și binecrescută, și o învătă ce trebuie să facă. De aceea fata încălecă pe cal și ajunse la răscrucea Pădurilor, luînd-o pe scurtături.

De îndată ce-i văzu sosind pe cei doi prieteni, o luă înaintea lor fără să le spună o vorbă; dar ei veniră după dînsa și, după binețele de cuviință, o întrebă dacă nu știe ceva despre regina Guenievra.

— Păi nu știți că Meleagant, fiul regelui din Gorre, a dus-o în regatul lui taică-său, de unde nu se poate întoarce nici un breton?

— Și cum putem să ajungem acolo?

— Am să vă spun îndată, dacă-mi făgăduiți pe cuvîntul domniilor voastre că fiecare în parte aveți să-mi acordați favoarea pe care am să v-o cer.

— Pentru numele Domnului, domnișoară, strigă Lancelot, mai îngrijorat în privința aceasta decît oricare altul, o să-ți dăm tot ce-ai să vrei.

— Dacă-i așa, uite cele două drumuri care duc unul la Podul pierdut, numit de unii și Podul de sub apă, iar celălalt la Podul spadei. Cel dintîi este făcut dintr-o singură bîrnă, lată numai de un picior și jumătate. Curge tot atîta apă pe deasupra lui cît curge pe dedesubt și e păzit de un cavaler.

Celălalt e alcătuit dintr-o tablă de oțel, ascuțită ca o spadă. Seniori cavaleri, să vă aduceți aminte că în orice loc și în orice zi s-ar întîmpla, fiecare dintre domniile voastre îmi datorează o favoare.

Lancelot îl rugă pe seniorul Gauvain să aleagă el una dintre cele două căi și Gauvain alese drumul Podului pierdut. Atunci își scoaseră coifurile și se sărutară cu dragoste pe buze; apoi se rugară lui Dumnezeu, fiecare pentru celălalt, să le poarte de grijă, și fiecare își văzu de drumul său.

PATUL PRIMEJDIOS

Lancelot făcuse puțină cale, cînd auzi pe cineva că-l strigă și o văzu pe domnișoara de la răs_pîntie ivindu-se pe o scurtătură.

— Nobile cavaler, îi spuse ea, nu am liniște în ținutul ăsta, unde lumea mă urăște grozav. Îți cer să mă însoțești și să mîi la mine în noaptea asta.

— Am să viu cu plăcere cu domniasta, dar e prea devreme ca să ne adăpostim pentru noapte.

— Locul unde mergem nu e prea aproape, și dacă te îndepărtezi n-o să mai găsești astăzi nici un sălaș și nici o casă. Și apoi, n-o să mă iei sub ocrotirea domniei tale? Am mare nevoie de domniasta.

— N-are să ți se întîmple nimic, dacă am să te pot salva, spuse Lancelot.

Și merșeră călare împreună pînă ce sosiră, la căderea nopții, în fața unei case împrejmuite de un gard. Pînă să-i dea Lancelot mîna, fata și sărise de pe cal. Îl duse într-o odaie tare frumoasă unde era lumină ca ziua: n-amiaza mare, datorită mulțimii de lumînări și de torțe aprinse, și acolo îi scoase coiful și scutul, iar el își scoase armura; în sfîrșit, îl îmbrăcă cu o haină de un roșu aprins, îmblănită cu o zibelină bogată. Pe un scaun lung erau două lighene cu apă caldă și un prosop alb, frumos brodat. După ce s-au spălat, s-au așezat la o masă încărcată cu fripturi, cu cupe de argint aurit și cu căni pline de hidromel și de vin alb, tare.

După masă, se duseră să se răcorească o clipă lângă o fereastră care dădea spre grădină; apoi, domnișoara îl duse pe Lancelot lângă un pat bogat, pe care erau întinse foarte frumoase cearșafuri albe și o cuvertură cu fir de aur, tivită pe margine cu blană de veveriță, mai potrivită poate pentru un rege. Acolo, îl luă pe cavaler de mână și, așezându-se lângă el, îi spuse:

— Scumpe oaspete, îmi datorezi o favoare. Îți cer să te culci noaptea asta cu mine în patul ăsta.

Ah, de bună seamă că Lancelot a fost cuprins de spaimă auzind una ca asta! Nu mai știa ce să facă.

— Domnișoară, șușoti el, cere-mi orice alt lucru vrei! Dar trebui să-și țină jurământul. După ce stinseră lumânările, se culcară amândoi, dar Lancelot nu-și scoase nici cămașa, nici nădragii, și nu îndrăzni să se întoarcă cu spatele la ea, fiindcă ar fi săvârșit o bătălie în felul ăsta, dar nici cu fața, din pricina primejdiei; dar se trase cât putu mai departe de ea și rămase întins pe spate țeapăn și fără să crîcnească: deoarece n-ar fi putut s-o înșele cu bunăștiință pe fată, fiindcă n-avea decât o inimă și inima asta nu mai era a lui.

— Cum! nobile cavaler, n-ai să mai faci altceva nimic? întrebă fata. Mi se pare că nu-ți place deloc să fii lângă mine. Sînt oare atît de hîdă și de pocită?

— Acum te văd urîță, cu toate că mi-ai părut frumoasă înainte.

— Dacă ai vreo iubită, n-are să afle nimic.

— Dar o s-o știe inima mea.

— Domnul să mă aibă în paza lui! mai spuse ea, mi-ai spus de ajuns. Domnul Dumnezeu să-ți dea liniște deplină și să te bucuri de ce ți-e drag!

Se ridică de pe pat și se duse să se culce în altul, zicîndu-și în gîndul ei:

— N-am cunoscut vreun cavaler pe care să-l prețuiesc atîta ca pe ăsta. Inima lui e cinstită, așa cum s-a arătat și în Valea îndrăgostiților nestatornici.

Căci cam bănuia dînsa cine era cavalerul, dar voia să fie și mai sigură.

PIEPTENUL CU FIRE DE PĂR AURII

La revărsatul zorilor, domnișoara se întoarse în odaia lui Lancelot. El își și înbrăcase armura.

— Domnul să-ți facă parte de o zi prielnică! spuse ea.

— Și domniei tale la fel, domnișoară.

— Seniore, este obiceiul ca o fecioară care călătorește singură să nu se teamă de nimic; în schimb, cînd o însoțește un cavaler, dacă un altul i-o cucerește în dauna lui, poate să-și facă mendrele cu ea, ca și cum ar fi soția lui. Află dară că există prin apropiere un bărbat care m-a iubit vreme îndelungată și mi-a cerut să-l iubesc, dar i-au fost în zadar străduințele. Totuși, dacă vrei să mă aperi împotriva lui, am să-ți arăt drumul fără teamă.

— Domnișoară, am să te pot apăra împotriva unui cavaler, ba și împotriva a doi, spuse Lancelot.

Atunci ea dădu poruncă să se pună șeile pe cai și merșeră așa, în goană, multă vreme pe drumuri și pe poteci, dar el nu răspundea deloc la toată sporovăiala ei; îi plăcea să gîndească, dar îi venea greu să vorbească: așa vrea dragostea. Pe la al treilea ceas din zi ajunseră pe malul unui izvor, în mijlocul unei pajiști; acolo, pe o piatră mare, se afla un pieptene de fildeș aurit atît de frumos, cum nici un întelept sau vreun smintit nu mai văzuseră unul la fel de pe vremea lui Isoré. Cine-l uitase acolo? Nu știu; dar Lancelot se opri, uimit, și sări de pe cal ca să-l ia. Oh! cum îl privi, cînd îl luă în mîini, cît de mult admiră firele de păr, mai luminoase și mai lucitoare decât aurul fin, rămase în el! Fata începu să rîdă.

— Domnișoară, te implor pe ce ți-e mai drag pe lume, spune-mi de ce rîzi!

— Pieptenul acesta este al reginei, iar firele de păr pe care le vezi domnișta cu siguranță că n-au crescut pe altă pajiște decît pe cea din capul dînzei!

— Sînt multe regine și mulți regi: despre care regină vorbești domnișta? mai spuse iar Lancelot, tremurînd din tot trupul.

— Ba nu zău, de soția regelui Artus!

La auzul acestor vorbe, Lancelot se înmuie de mijloc pînă la pămînt și ar fi căzut de tot dacă domnișoara n-ar fi sărit în grabă de pe cal ca să-l ajute. Cînd își veni în fire și se văzu sprijinit de ea, o întrebă, tare rușinat:

— Ce s-a întîmplat?

— Voiam să-ți cer pieptenul ăsta, seniore, spuse ea ca să nu-l jignească.

Lancelot i-l dă, dar după ce scoate firele de păr din el, pe care le privește cu nespusă dragoste! Pe furiș, le duce la buze, la ochi, la frunte, e fericit, e bogat cu firele astea, le ascunde pe inima lui, între cămașă și corp, și ar fi dorit ca domnișoara să fie mai departe de el. Dar trebui să pornească mai departe la drum, împreună cu ea, și merseră călare pînă seara cînd traseră pentru noapte la o mănăstire unde fură primiți foarte frumos. [. . .]

Domnișoara îi spuse cine este și că venise după el la rugămintea surorii ei; iar Lancelot își continuă drumul, condus de scutierul său. Amîndoi ajunseră la drumul care ducea spre Gabion, cetatea cea mai importantă a regatului Gorre. Acolo se găsea turnul în care era închisă regina Guenievra; dar, ca să intri în el, trebuia să treci pe Podul spadei.

PODUL SPADEI

Cînd zări puntea tăioasă, scutierul începu să plîngă de milă. Lancelot privi spada strălucitoare, albă și tăioasă ca un brici, pe care trebuia să treacă; privi apoi apa, în sus și în jos, apă care era neprimitoare, rece și neagră. Dar mai apoi, ridicînd capul, se uită cîtăva vreme la turnul în care se afla regina și spuse:

— Nu fi îngrijorat pentru mine, prietene, fiindcă nu mi-e cîtuși de puțin frică de locul ăsta de trecere; nu e atît de primejdios pe cît credeam. Și uite ce turn frumos în față! Și dacă vor să-mi dea adăpost în el, la noapte o să le fiu oaspete.

Puse să i se ungă cu smoală caldă mânușile, pantalonii de fier și poalele zalei, ca să poată apuca mai bine oțelul. Pe urmă se duse drept la pod, se mai uită o dată la turnul în care era închisă regina, o salută înclinînd capul, își trecu scutul în spate ca să nu-l împiedice și, după ce-și făcu semnul crucii în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, prinse între picioare puntea de oțel și începu să se tîrască pe deasupra tăișului spadei, ajutîndu-se cu brațele și cu genunchii; și, de-ați fi fost de față, ați fi văzut cum îi țîșnește sîngele din mîini, din picioare și din pulpe; dar el mergea mai departe, cu ochii țintă la turn, fără să se uite la lama tăioasă sau la apa repede și înșelătoare, gîndindu-se că suferința e plăcută pentru cel mînat de dragoste. În cele din urmă ajunse la țărnul celălalt, unde se așeză ca să se odihnească o clipă, după ce-și scosese spada și își adusese scutul în față.

Toți cei din turn ieșiseră la ferestre pentru a-l vedea pe viteazul care trecea podul primejdios și, odată cu ei, regina Guenievra și regele Baudemagu. În clipa în care cavalerul ajunse la mal, regina se gîndi că nu putea fi altul decît Lancelot și pe dată, ea care pînă atunci fusese tristă de moarte, începu să rîdă, să glumească, să fie voioasă, așa încît regele Baudemagu se arătă surprins.

— Măriașta, îi spuse el, dacă mi-ai îngădui, ți-aș pune o întrebare, dar să nu te superi. Știi cumva cine e cavalerul de colo? O fi Lancelot? Ce crezi?

— Sire, de mai mult de un an nu l-am văzut deloc pe Lancelot, și multă lume crede că a murit. Din cauza asta, nu sînt sigură că este el, dar mai degrabă cred că e el și nu altul, și aș dori lucrul ăsta, căci m-aș încrede mai bucuroasă în brațul lui decît în brațul oricărui altul: știi doar că este un bun cavaler! Și oricare ar fi cel de față, în numele Domnului și spre cîntea măriei tale, ia-l sub oblăduire așa cum se cuvine.

— Am s-o fac, mărită-doamnă, spuse regele.

BUNUL REGE BAUDEMAGU

Regele încălecă pe un cal ales și se opri lângă cavaler, escortat de trei ostași care duceau un cal de căpăstru. Stînd jos în fața podului, Lancelot căuta să-și oprească sîngele din răni; îl recunoscă pe rege și se ridică în picioare în fața lui, deși era greu rănit.

— Nobile cavaler, spuse regele Baudemagu, încălecă pe calul ăsta și fii binevenit. E timpul să te odihnești astăzi. Nimeni n-a arătat cîndva mai mult curaj decît domniașta.

— Sire, răspunse Lancelot, sînt aici pentru a-mi duce pînă la capăt misiunea și nu pentru a mă odihni la ceasul acesta. Mi s-a spus că trebuie să lupt cu cineva; dacă este aici luptătorul, să se arate.

— Prietene, vād cum îți curge sîngele: ești grăbit să te lupți din nou cînd ești rănit? Așteaptă să ți se vindece rănilile. Am să-ți dau din alifia celor Trei Marii, sau dintr-una mai bună, deo fi alta.

Nu există cavaler pe lumea asta pentru care să fac ceva cu mai mare plăcere decît pentru domniașta.

— Măriașta, nu știu de ce-ar trebui să faci atîta pentru mine, fiindcă nu sînt dintre oamenii mărieiștale și nici nu te-am întîlnit vreodată, după cîte știu. Oricine-aș fi, lasă-mă să lupt, fiindcă n-am venit aici de atît de departe, ca să stîrnesc mila cuiva.

Regele înțelese că de fapt cavalerului îi era frică să nu-l recunoască cineva.

— Nu știu cine ești, spuse el, și nimeni nu te va întreba despre asta în casă la mine. Te iau sub oblăduirea mea de aici înainte și îți voi fi chezaș împotriva tuturor, în afară de cel cu care trebuie să lupți. Încalecă pe calul ăsta, iar dacă nu-i destul de bun am să-ți dau unul mai bun. Dacă am spus că țin la domniașta e din pricina marii vitejii de care dai dovadă.

Așa grăi regele și cu atîta curtenie că Lancelot se învoi să-l însoțească. Regele dădu ordin să fie dus în odaia cea mai ferită din turn, unde nu-i trimise alt servitor decît un scutier și se feri să intre chiar dînsul acolo, ca nu cumva să-l tulbure.

Se duse totuși după Meleagant:

— Dragă fiule, dacă ai vrea să mă crezi, ai face ceva care ți-ar aduce laude în vecii vecilor.

— Ce anume?

— Tu i-ai da înapoi cavalerului aceluia, care a trecut acum puntea, pe regina Guenievra, pe care rău faci că o ții captivă, iar eu i-aș pune în libertate pe ceilalți prizonieri, fiindcă întemnițarea lor a durat de ajuns. Și toată lumea ar spune că ai dat înapoi de bună voie ceea ce ai cucerit prin vitejie, iar asta ar fi o mare cinste pentru tine.

— Nu vād în asta o cinste, ci mai degrabă mișelie! spuse Meleagant. Pesemne că nu ai pic de curaj de-mi dai un asemenea sfat. Chiar de-ar fi Lancelot în persoană, și nu mi-e frică nici de el! Și poți să-l găzduiești cît îți poștește inima: îmi voi apăra dreptul cu atît mai multă cinste, cu cît îl vei ajuta domniașta mai mult împotriva mea.

— Cine ți-a spus că e Lancelot? Zău că nu știu nimic, fiindcă nu l-am văzut încă decît în armură și cu coiful pe cap. De-ar fi el, faci rău că vrei să-l înfrunți: nu te-ai alege cu nici un folos.

— N-am văzut vreodată pe cineva care să aibă o părere mai proastă despre mine ca domniașta! strigă Meleagant. Dar cu cît domniașta mă disprețuiești mai mult, cu atît mai bună părere am eu despre mine. Și vei avea mîine destulă bucurie sau întristare, căci ori eu ori el, unul din noi doi va pleca din lumea asta.

— Pentru că așa stau lucrurile, n-am să mai adaug nimic, dar dacă te-aș putea opri de la lupta asta fără să săvîrșesc o fărădelege, de bună seamă că nu ți-aș prinde scutul pe după gît. Oricum, cavalerul ăsta nu va avea de luptat decît împotriva persoanei tale, căci n-am trădat niciodată pe cineva și n-am să trădez nici de data asta.

PRIMA LUPTĂ PENTRU REGINĂ

A doua zi, la răsăritul soarelui, venise atîta lume să vadă lupta, că nici n-aveai unde să pui piciorul.

Lancelot se duse să asculte slujba înarmat complet, în afară de cap și de mîini. Pe urmă își legă coiful lui bun de Poitiers și veni să-i ceară regelui îngăduința de a lupta.

— Nobile cavaler, îi spuse regele, vei lupta și îți făgăduiesc că nimeni nu te va sili să-ți dai numele în vileag. Cu toate astea te rog, pe tot ce ai mai drag în lume, să-ți scoți coiful. Lancelot se descoperi și, de cum îl văzu, regele îl recunoscu cu mare bucurie. Îl îmbrățișă și îi ură bun venit, fericit să se convingă că nu murise, așa cum umblase zvonul; dar nu-i spuse nimic despre sfîrșitul lui Galehaut, ca să nu-l întristeze.

Îl duse în piața din fața castelului, care era mare și încă pătoare, și acolo îl îndemnă încă o dată pe fiul său să-i dea pe Guenievra și pe prizonieri; dar Meleagant nici nu vru să audă. Atunci regele le ceru celor doi luptători să nu atace înainte de semnal; pe urmă se urcă în turn, unde o găsi pe regină înconjurată de o mulțime de cavaleri în vîrstă și de doamne. Și, după ce se instală la o fereastră a sălii, cu regina la dreapta lui, regele dădu poruncă să se anunțe lupta și să sune cornul.

În aceeași clipă, cei doi adversari își apleacă lăncile pictate, se năpustesc unul asupra celuilalt în goana mare a cailor acoperiți din belșug cu armură și se izbesc cu un zgomot de tunet. La ceasul acela, în tot ținutul Gorre, prizonierii și ostatecii se rugau din toată inima pentru cavalerul care lupta ca să le redea libertatea. Și aflați că Meleagant atinse scutul lui Lancelot cu o asemenea putere, încît îl desfăcu din cuie, dar lancea i se opri în zale și se făcu țandări ca o creangă uscată. Dimpotrivă, lovitura lui Lancelot dădu peste cap scutul lui Meleagant în așa fel încît acesta simți o izbitură grozavă în tîmplă, cu propriul său scut, în timp ce fierul lancei dușmane îi străpungea ochiurile zalei și-i aluneca în lungul pieptului. Fu aruncat la pămînt, unde armura lui făcu un zgomot mare.

Dar numaidecît se ridică în picioare, în timp ce Lancelot

cobora de pe cal, ca orice cavaler care n-ar ataca niciodată călare un om pe jos, și se repezi asupra lui, cu spada trasă, spunînd:

— Meleagant, Meleagant, acum te-am rănit și eu așa cum m-ai rănit și tu altădată, dar nu printr-o mișelie, ca tine! După aceste cuvinte, se aruncă unul asupra celuilalt ca doi mistreți. Unul e iute, dar celălalt și mai și: se izbesc cu atîtea lovituri repezi și grele, încît își fac țandări scuturile, din coifurile lor țîșnesc scînteii pînă-n ceruri, ochiurile zalelor cad, iar la fiecare lovitură le țîșnește sînge roșu. Cîte lovituri de spadă aspre, semețe, lungi! Fiecare ar fi vrut să-i smulgă celuilalt inima din piept. În curînd sîngele lui Meleagant îi pătează în roșu zalele albe, dar Lancelot suferă din cauza rănilor de la mîini. De la fereastră, regina își dă seama că-i slăbesc puterile.

— Lancelot, Lancelot, tu ești oare? murmură ea.

O fată de lîngă dînsa o auzi: se aplecă și strigă atît de tare că o auzi toată lumea strînsă acolo:

— Lancelot, întoarce-te și vezi cui îi tremură, aici, inima pentru tine!

Din cauza căldurii și a tulburării puternice în care se găsea, regina își dăduse vîlul într-o parte și Lancelot, ridicîndu-și privirile, zări deodată ceea ce dorea mai mult să vadă pe lumea asta. Fu atît de tulburat că mai-mai să scape spada din mînă! Și stă s-o privească în extaz pe regină! Se lasă ocolit și lovit pe la spate; se apără atît de prost că Meleagant îl rănește pe unde apucă!

Dar pentru a doua oară fata strigă la el:

— Lancelot, unde-i marea ta vitejie? Apără-te! Să vadă lumea din turnul ăsta ce știi tu să faci!

Lancelot auzi spusele fetei și își veni în fire. Și iar lași fi văzut atacîndu-l năprasnic pe Meleagant: îl izbește cu atîta putere încît adversarul se clatină de două ori și, în curînd, îl sleiește de puteri, alungîndu-l de colo-colo ca pe un orb sau un cocostîrc. Atunci regelui i se făcu o milă grozavă de fiul lui.

— Mărită-doamnă, spuse el reginei, te-am cîstit cum am putut eu mai bine și n-am îngăduit să se poarte cineva urît în vreun fel cu măria-ta. Fă-mi o favoare, în schimb. Văd bine că fiul meu e la capătul puterilor. Doamnă, îndurare!

Fă așa fel să nu fie omorât de Lancelot.

— Sire, du-te și desparte-i măriașta. Asta e și dorința mea. Regele coborî și repetă cuvintele reginei. Lancelot își vârî numaidecît spada în teacă: așa e îndrăgostitul, face cu plăcere ceea ce-i place și iubitei lui. Dar Meleagant îl lovi din toate puterile, căci inima lui era de lemn, fără blîndețe sau îndurare.

— Cum! el se oprește, iar tu îl lovești după asta? spuse regele.

Și îi puse pe baroni să-l scoată din luptă. Dar Meleagant țipa că el învinsese, că i se smulgea victoria din mîna și că Lancelot se va recunoaște învins la ieșirea de pe teren.

— Atunci cînd o să vrei să-l chemi pe Lancelot la curtea regelui Artus, spuse regele, are să lupte din nou împotriva ta și, de vei învinge, regina are să te urmeze.

Jurară acest lucru pe cele sfînte.

« AȘA-I RECUNOȘȚINȚA FEMEII »

După ce lui Lancelot i se scoase armura și după ce își spală fața și gîtul, regele Baudemagu îl luă de mîna și, urmat de toți baronii, îl duse în odăile reginei. Și de departe de tot, cînd o zări pe regina lui, Lancelot îngenunche în fața ei.

— Măriașta, spuse regele, iată-l pe cavalerul care te-a răscumpărat cu atîta trudă.

— De bună seamă, sire, îi răspunse ea, dacă a făcut ceva pentru mine, s-a obosit în zadar.

— Măriașta, cu ce te-am jignit? murmură Lancelot.

Dar, fără să se mai obosească să-i răspundă, regina se ridică și trecu într-o altă cameră; de aceea regele Baudemagu nu se putu stăpîni să nu-i spună:

— Doamnă, doamnă, ultima cînstire adusă măriei tale ar trebui să te înduplece să-i uiți greșelile, dacă o fi avînd. Lancelot își însoți iubita cu privirile și cu inima, dar vai! numai inima poate să treacă pragul! Ca să-l mîngîie, regele

îl duse în camera unde zăcea Keu, tot rănit; apoi se îndea pără pentru a-l lăsa să vorbească nestingheriți.

— Binevenit să fie regele cavalerilor, cel care a dus la bun sfîrșit ceea ce începusem eu ca un smintit! spuse seneșalul în gura mare.

Lancelot îi povesti cît de urît s-a purtat cu el regina în fața regelui și a tuturor baronilor.

— Așa e recunoștința femeii, spuse Keu. Și cu toate astea, ce mai de lacrimi a vărsat cînd a luat-o cu dînsul Meleagant! Chiar din prima noapte, el voia să se culce cu ea în pat, dar dînsa i-a răspuns că nu se va învoi niciodată la așa ceva cît timp n-o ia de soție. Iar cînd regele Baudemagu n-a ieșit în întîmpinare, regina s-a aruncat la picioarele calului său plîngînd și țipînd; dar el a ridicat-o și i-a făgăduit o închisoare bună și plăcută, și niciodată, după aceea, nu i-a dat voie fiului său s-o țină pe regină sub paza lui. Meleagant o cerea totuși cu mare zarvă, așa încît nu m-am putut opri să-i spun, într-o bună zi, că ar fi mare păcat să treacă de la omul cel mai chibzuit din lume în mîinile unui derbedeu. Ca să se răzbune, a poruncit, ca un mișel, să mi se pună pe răni, în loc de cataplasme bune de leac, niște alifi otrăvitoare.

După ce stătura mult de vorbă, Lancelot spuse că e hotărît să plece a doua zi în căutarea seniorului Gauvain. Cum se iviră zorile, o porni la drum; dar, pe cînd se apropia de Podul de sub apă, oamenii din partea locului puseră mîna pe el pe neașteptate, crezînd că fac bine așa. Și, în timp ce-l aduceau înapoi la curte, cu picioarele legate pe sub burta calului, se răspîndi vestea acolo că fusese ucis. Auzind una ca asta, regina căzu fără simțire: « Eu i-am dat lovitura de moarte, își spunea ea: cînd am refuzat să stau de vorbă cu el, i-am smuls oare și curajul și viața laolaltă? Ah! de ce nu l-am strîns în brațele mele încă o dată! Se vârî în pat, și povestea spune că trei zile și trei nopți a stat fără să se mai atingă de mîncare și de băutură: se răspîndi zvonul că murise.

Vestea asta ajunse și la urechile lui Lancelot, astfel încît începu să-i urască pînă și viața lui: puțin a lipsit să nu-i ia zilele. Din fericire, regele veni degrabă în întîmpinarea lui ca să-i ușureze suferințele: îi povesti durerea cea grea

îndurată de regină cînd îl crezuse ucis; aflînd acestea, Lancelot prinse aripi, atît de ușor îl făcea fericirea. Iar cînd regina află că el e zdravăn sănătos, se simți și ea atît de fericită că se întremă fără zăbavă.

Cum sosi la castel, regele Baudemagu îl conduse pe Lancelot în camera reginei și, de astă dată, ea nu se mai gîndi să mai facă mofturi! Regele se așază o clipă la vorbă cu ei apoi, fiindcă era înțelept, le spuse repede că pleacă să vadă cum o mai duce cu sănătatea seneșalul Keu.

Atunci stătură de vorbă foarte dragăstos; dragostea le dădea mereu noi subiecte de discuție. Și cînd Lancelot văzu că tot ce spune îi place reginei, murmură:

— Măriașta, de ce ai refuzat atunci să stai de vorbă cu mine?

— Întîi că ai plecat de la adunarea cea mare din Logres fără învoirea mea, cînd ai pornit în căutarea nepotului meu Gauvain, răpit de Karadoc din Turnul Pătimirii. Dar mai e ceva și mai rău: arată-mi inelul!

— Iată-l, măriașta!

— Minți! Țsta nu-i al meu!

Și îl arată pe cel din degetul ei; apoi îi povesti cum îl adusese domnișoara cea urîță, și el află că Morgana cea ticăloasă îl înșelase. Aruncă numaidecît inelul pe fereastră, cît putu mai departe, și îi povesti și el întîmplarea cu visul și cu răscumpărarea lui, astfel încît regina îl iertă pentru toate.

— Ah! mărită-doamnă, dacă s-ar putea, spuse el, n-ai vrea să vin să stăm de vorbă în noaptea asta? E atîta vreme de cînd n-am mai avut parte de așa ceva!

Ea îi arată fereastra, dar din priviri, nu cu degetul.

— Iubitul meu scump, vino sub ea cînd vor dormi toți. Pînă mîine, dacă vrei, am să fiu aici de dragul domniei tale. Vezi să nu te vadă cineva! [. . .]

SCRISORILE ÎNȘELĂTOARE

Ci iată că, după cîteva zile nobilul Gauvain în persoană sosea la curtea regelui Baudemagu, aducînd cu el pe oamenii lui Lancelot. Mare bucurie avu regina cînd își văzu nepotul, dar și mai mare durere aflînd că iubitul ei se prăpădise. Gauvain povesti cum trecuse peste Podul de sub apă în mare primejdie de a se îneca în mod rușinos și cum îl învinsese cu mare greutate pe cavalerul care apăra trecerea, pentru că se înăbușea din cauza apei pe care o înghițise; apoi, cum îi întîlnise pe tovarășii lui Lancelot, care se despărțise de ei cu o zi înainte, condus de un pitic, cerîndu-le să-l aștepte; și cum îl căutase zadarnic cu dînșii. Regina se silea să pară liniștită, dar și cel mai prost ar fi putut vedea că nu-i ardea să-l asculte. Cît despre rege, care era foarte viteaz, făgădui să pornească și el în căutarea lui Lancelot, și chiar de a doua zi. Seniorul Gauvain și seneșalul Keu spuseră că au să meargă cu dînsul.

Dar după ce terminară masa, intră în sală un ostaș și înmîină reginei o scrisoare. Ea rugă pe rege să pună pe un secretar s-o citească. Și scrisoarea asta venea de la regele Artus, care o saluta și-i trimitea vorbă să se întoarcă cu nobilul Gauvain și cu toată suita și să nu-l mai aștepte pe Lancelot, fiindcă el venise sănătos zdravăn la Camaaloth. Mare le fu bucuria la toți auzind asemenea vești, iar fața reginei, din albă ca varul cum era, se făcu îndată catrandafirul. Cum se iviră zorii, ea o porni la drum cu cavalerii din regatul Logres pe care Lancelot îi pusese în libertate odată cu dînsa. Regele Baudemagu îi însoți pînă la hotarele țării lui; și acolo, își luă rămas bun și le ură ca bunul Dumnezeu să-i aibă în paza sa, în timp ce nobilul Gauvain și seneșalul Keu îi făgăduiau să-l slujească întocmai ca pe stăpînul lor, iar regina își trecea brațele pe după gîtul lui, sărutîndu-l.

Cînd regele Artus află că se apropie de Camaaloth, veni în întîmpinarea ei cu toți curtenii. Și mai înainte de toate îi dădu o sărutare, apoi alergă la seniorul Gauvain și la seneșalul Keu să ceară vești despre Lancelot.

— Sire, măriașta ai vești mai bune decît noi în privința lui.

— Mă jur că nu l-am văzut din ziua în care l-a omorât pe Karadoc cel Mare, stăpînul Turnului Pătimirii!

Regina înțelese că cineva o înșelase cu o scrisoare ca din partea regelui: o cuprinse un tremur în tot trupul, inima i se făcu grea ca de piatră și leșină în brațele seniorului Gauvain, care se repezi s-o sprijine. Apoi se porni pe plîns fără să-și mai dea osteneala de a-și ascunde durerea, spunînd că n-are să mai știe niciodată ce înseamnă bucuria, de vreme ce cavalerul ei cel mai bun din lume murise slujind-o pe ea. Regele Artus hotărî să rămînă cîtăva vreme la Camaaloth pentru că cetatea asta era aproape de regatul Gorre unde, după cîte se părea, rămăsese Lancelot. Reginei îi plăcea orașul acesta în care iubitul ei fusese pe vremuri investit cavaler.

BOHOR CEL SURGHIUNIT

De la Rusalii și pînă la Adormirea Maicii Domnului, regina plînse zi și noapte, cu primejdia de a-și irosi frumusețea, și implora întruna ajutorul Doamnei Lacului. În cele din urmă, de ziua Adormirii, a trebuit ca regele să-și adune curtenii și să-și pună coroana pe cap, așa cum obișnuia cu prilejul praznicelor mari.

În ziua aceea, cînd tocmai răsărise un soare frumos, plin de lumină și strălucitor și cînd lumea întreagă era scaldată în lumina lui, regele Artus se duse la o fereastră ca să asculte cîntecul păsărelelor ce-și începeau dimineața. Ci iată că, aruncîndu-și privirea pe cîmp, văzu venînd o cotigă la care era înhămat un cal cu coada și cu urechile tăiate, mînată de un pitic cu barba lungă și cu capul mare; în cotigă era un cavaler cu cămașa murdară și făcută ferfeniță, cu mîinile legate la spate și cu picioarele prinse cu lanțuri de hulube; scutul lui fără armoarii era atîrnat în partea dinainte a cotigii, iar zalele și coiful în spate; și calul său alb ca neaua, cu frîul pe cap și cu șaua pe el, era legat de cotigă. Aceasta pătrunse în curte iar cavalerul strigă: — Ah! Dumnezeu mare! cine o să-mi redea libertatea.

De două ori, regele Artus întrebă pe pitic ce nelegiuire făcuse cavalerul, și de două ori îi răspunse piticul:

— La fel cu ceilalți.

Atunci regele îl întrebă pe cavalerul din cotigă cum i s-ar putea da libertatea.

— De către cel care se va urca în locul meu.

— N-ai să găsești așa ceva astăzi, cîstite senior!

— Cu atît mai bine! spuse piticul.

Și cotiga își urmă drumul pe străzile orașului, unde care mai de care își bătea joc de cavaler și arunca în el cu papuci rupți și cu bulgări.

În vremea asta, regele se așezase la masa mare. Seniorul Gauvain coborî din odăile reginei: îi spuseră ce s-a întîmplat, și așa își aminti de povestea lui Lancelot: « Fără a-și da seama de cotigi și cu cel care l-a născocit! » strigă el. Și pe cînd rostea el vorbele astea, numai iată că cotiga intră în curte și cel purtat în ea coboară și vine să ceară un loc la masă; dar nimeni nu l-a primit lîngă el: îi spuseră că nu se cade să stea la un loc cu cavalerii, nici măcar cu scutierii, și fu silit să se chircească pe pragul ușii ca să mănînce. Cu toate astea nobilul Gauvain veni la dînsul și-i spuse că o să-i țină tovărășie, pentru că, chiar dacă era dus în cotigă, era totuși un cavaler. Văzînd asta, regele îi trimise vorbă lui Gauvain, nepotul său, că, făcînd așa, se acoperă de rușine și că nu-și mai merita locul la Masa rotundă.

— Dacă cineva se acoperă de rușine că a mers în cotigă, atunci Lancelot e și el în rîndul lor, răspunse simplu monseniorul Gauvain.

Și regele rămase foarte uimit de acest răspuns.

După ce mîncă, cavalerul mulțumi seniorului Gauvain și ieși din sală fără ca cineva să-l bage în seamă. Se duse să-și pună armura pe el într-o pădurice apropiată, unde îl

aștepta un scutier; după aceea se duse în grajdurile regelui și luă un cal foarte bun, gata înșeuat și, în ținuta asta, se întoarse în curte și strigă în fața ușii deschise de la sala ospățului:

— Rege Artus, dacă cineva găsește vreo pricină pentru că nobilul Gauvain a mâncat alături de mine, să iasă în față: îl aștept. Și află că tu ești regele cel mai becisnic și cel mai laș pe care l-a văzut pământul. Iau cu mine calul ăsta; și am să-ți mai iau și alții, și nici unul din cavalerii tăi nu va fi în stare să-i ia înapoi.

Apoi, adresându-se nobilului Gauvain, îi spuse:

— Nobile senior, îți mulțumesc din inimă că ai binevoit să măninci alături de mine.

— Dumnezeu să te aibă în paza lui, îi răspunse Gauvain; n-ai de ce să te ferești de mine.

În prima clipă, regele rămăsese cu gura căscată; apoi se înfurie în asemenea măsură de mai să-i vină rău, țipînd că n-a îndurat vreodată asemenea rușine de a vedea un tîlhar cum îi răpește un cal sub ochii lui. Sagremor cel răznit se și repezise în fugă acasă să-și ia armura și o porni în galop pe urmele cavalerului, urmat de aproape de Lucan paharnicul, pe urmă de conetabilul Bedoyer, de Giflet fiul lui Do și de seneșalul Keu.

Plecară în goana cailor de-a lungul rîului după cel pe care-l urmăreau. La vadul din pădure, vreo zece ostași păreau că-l așteaptă pe străin. Se opri în dreptul vadului, și văzîndu-l pe Sagremor că se apropie, se năpusti așa de cumplit asupra lui, că de la prima ciocnire îl aruncă jos din șa. Atunci luă calul de căpăstru și îl trecu pe malul celălalt al apei, unde îl dete în grija oamenilor lui.

— Seniore, strigă el către Sagremor, spunei regelui că mai am acum un cal.

— Cum așa? Nu vrei să continui lupta?

— Nici gînd. Și dacă aș merge mai departe, cred că domnia ta n-ai avea nimic de cîștigat, fiindcă eu sînt călare iar domnia ta pe jos.

Sagremor se întoarse înapoi tare rușinat și paharnicul Lucan se repezi la rîndul lui; dar fu doborît în același chip și el, iar străinul îi luă calul, rugîndu-l să-i spuie regelui că, mulțumită lui, are încă un cal. Și aflați că s-a

întîmplat la fel și cu conetabilul Bedoyer, și cu Giflet fiul lui Do și cu seneșalul Keu, numai că ultimul se răsturnă peste cap chiar în mijlocul vadului, unde trase o dușcă zdravănă de apă. Toți se întoarseră pe jos la rege, care, jignit, îl învinovăți de toate pe nepotul său. Dar nobilul Gauvain îi răspunse doar atît:

— Dragă unchiule, în felul ăsta a mai sporit numărul celor care s-au acoperit de ocară.

Între timp, piticul se ivi din nou cu cotiga; dar de data asta în cotigă era o femeie cu fața ascunsă după un vâl și ea grăi așa:

— Rege Artus, mi se spusese că toți cei necăjiți găsesc un ajutor de nădejde la curtea domniei tale; dar se pare că lucrul nu-i adevărat: un cavaler s-a întors de aici fără ca nimeni din ai tăi să primească a se urca în cotigă în locul lui. Te-ai ales cu mai mare ocară decît cu cinste, pentru că duce cu el șase cai, cu toată împotrivirea domniei tale. Cît despre mine, nu știu de se va găsi cineva care să-mi redea libertatea așezîndu-se în locul meu. . .

— Pentru numele lui Dumnezeu, strigă nobilul Gauvain, am s-o fac eu de dragul bunului cavaler care, într-o zi, a fost plimbat în felul ăsta!

Și sări în cotigă, în vreme ce domnișoara încăleca pe un frumos cal de paradă mergînd în buiestru, alb ca floarea de primăvară, pe care i-l adusese un scutier.

— Tu și cu toți ai tăi, urmă ea adresându-se regelui, nu trebuia să fiți lipsiți de respect față de cavalerul din cotigă, căci se afla în ea numai de dragul lui Lancelot, care într-o zi s-a lăsat să-l vadă lumea și pe dînsul în cotigă pentru a o cucerii din nou pe regina Guenievra. Și acum, știi tu cine-i acel care ți-a doborît tovarășii? Un tinerel, făcut cavaler de la Paști cel mult. Se numește Bohor cel surghiur

nit și este văr cu Lancelot și frate cu Lionel care a pornit în căutarea lui Lancelot — faptă smintită fiindcă n-are să-l găsească.

Zicînd acestea, domnișoara plecă și lumea îl văzu venind pe Bohor, urmat de oamenii lui și ducînd caii pe care îi cîștigase. Își scoase coiful și-i spuse regelui:

— Sire, iată caii măriei tale, pe care ți-i înapoiez.

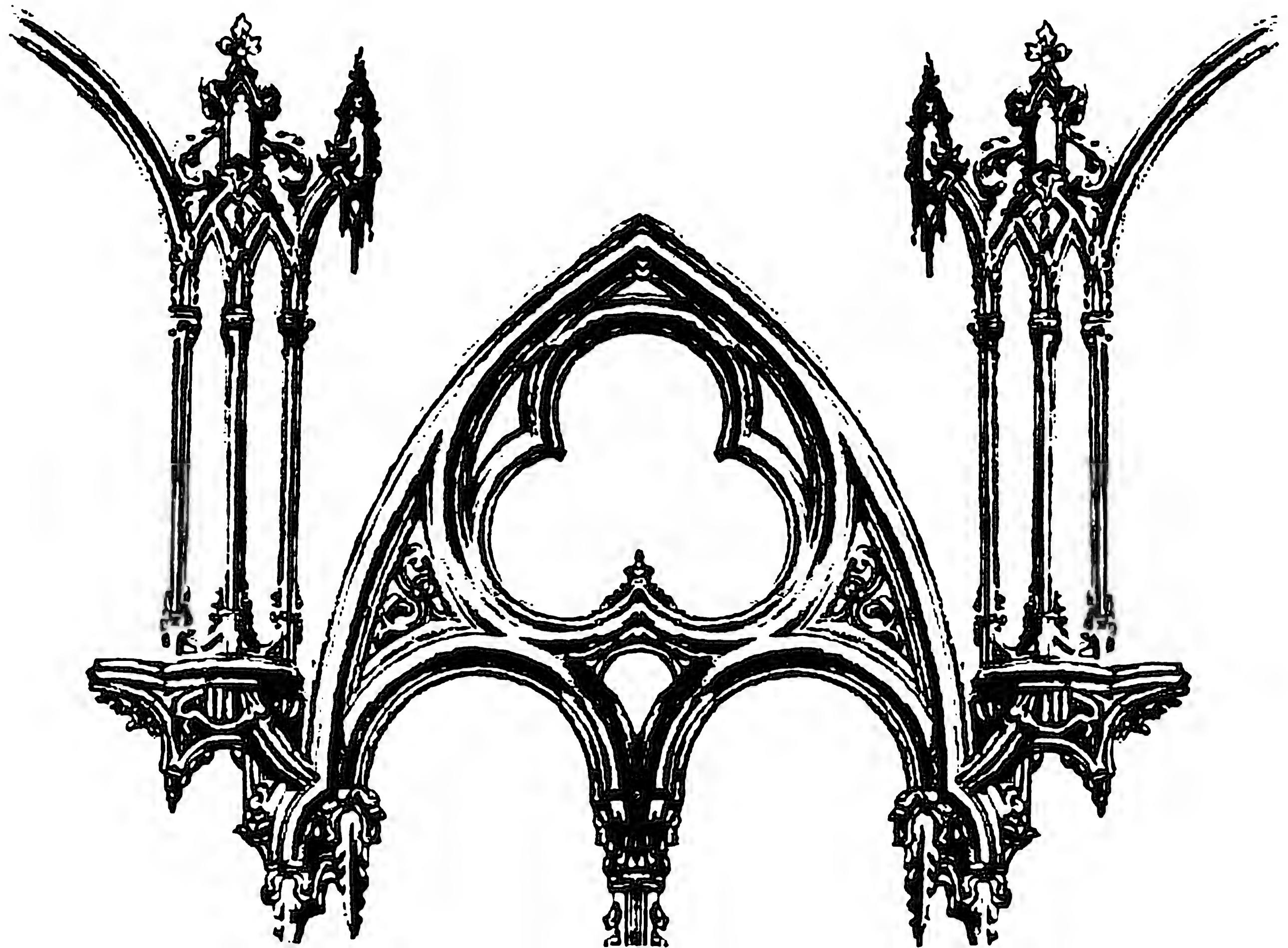
Regina se ridică pe dată în fața lui și îl întâmpină cu cele mai mari semne de bucurie de dragul lui Lancelot. Iar regele vru să-l primească pe Bohor printre cavalerii Mesei rotunde, deși acesta spunea cu smerenie că nu merită o cinste atît de mare.

— Nobile senior, îl întrebă regina, cine este oare doamna din cotigă?

— E Doamna Lacului, care l-a crescut pe Lancelot, pe Lionel și pe mine.

Vai! auzind acestea, regina a fost atît de mîhnită că n-a recunoscut-o pe cea pe care o chemase de atîtea ori, cum nici o femeie n-a fost mîhnită mai tare! Ceru să i se aducă de îndată calul și alergă în căutarea cotigii pe care o ajunse din urmă în oraș, pe unde piticul îl plimba mai departe pe seniorul Gouvain: într-o clipă regina descălecă și se aruncă în cotigă; regele, care venise după ea, făcu la fel, și la fel făcură toți cavalerii care erau cu ei, unul după altul. Și, de atunci încolo, nimeni nu se mai socoti dezonorat că mersese în cotigă: ucigașii au fost purtați, de atunci încolo, pe o mîrtoagă bătrînă, cu coada și cu urechile tăiate.

CASTELUL ÎNȚĂMPĂRIILOR CIUDATE

FRUMOSUL CEL RĂU ȘI FATA REGELUI BRANGORE

Bohor și scutierul său mergeau călare și merșeră pînă au ajuns pe o pășune întinsă lîngă castelul de la Marche, unde regele Brangore d'Estrangore dădea un turnir pentru a sărbători ziua încoronării sale; să tot fi fost acolo pe puțin o sută de cavaleri.

Era atît de cald de te-ai fi crezut în miez de vară! de aceea Bohor își scosese coiful și îl dăduse scutierului. Dar acesta nu era decît un băiețandru foarte tînăr iar lumina frumuseții lui strălucea ca lumina soarelui de dimineată. Coborî de pe cal ca să se gătească și mai frumos de cum era; apoi încălecă și privi la întrecerile cavalerilor.

— Ia te uită la cavalerul acela, spuse fata regelui către una din domnișoarele sale de onoare, cît e de frumos și de plăcut! Stă atît de bine înfipt pe cal de parcă l-ar fi sădit cineva acolo! De bună seamă, Domnul cel Atotputernic a fost darnic cu el risipind asupra-i atîta har de frumusețe; dacă și în vitejie e la fel, merită toată prețuirea noastră. Dure și poștește-l să lupte.

Numaidecît fata se duse la Bohor și-i spuse în numele fetei regelui:

— Dă-mi scutul domniei tale, nobile cavaler.

— De ce? întrebă el.

— Pentru că mi-ar fi tare de folos: l-aș lega de coada calului de dragul cavalerilor destoinici care se holbează la turnire fără să facă vreo ispravă.

La auzul acestor vorbe, Bohor rămase în prima clipă cu gura căscată; apoi lăsă capul în jos, și, dînd pinteni, se năpusti cu lancea în poziție de luptă. Cînd îl văzură că se

apropie astfel, mai mulți cavaleri îi așinură calea; dar el îl dădu peste cap pe cel dintîi, cu cal cu tot, îl trimise în zbor pe al doilea la pămînt, peste crupa calului, își frînse lancea, doborîndu-l pe al treilea, scoase spada și se afundă acolo unde învălmășeala era mai în toi și dădu asemenea lovituri că, după o oră, nici unul, oricît de trufaș ar fi fost, nu mai îndrăznea să-i stea în cale. Și fata regelui spuse domnișoarelor sale:

— Ce ziceți despre cavalerul ăsta nou?

— Domniță, el poate să spună pe bună dreptate că, odată cu frumusețea, Dumnezeu i-a dat și vitejie.

— Doamnelor, trebuie să alegem un cavaler care să șadă cu mare cinstire în jețul de aur, la masa celor doisprezece baroni, în mijlocul acestei pajiști, iar lîngă dînsul trebuie să se așeze cei doisprezece cavaleri care s-au dovedit cei mai buni la turnir. Să-i alegem pe cei cărora le vom încredința această cinste, fiindcă pentru asta ne-am adunat aici.

Ele răspunseră că noul cavaler îi învinsese pe toți, apoi căzură de acord pentru a-i numi pe cei doisprezece campioni care luptaseră cel mai bine după dînsul; așa încît regele Brangore opri turnirul și îl chemă pe Bohor, căruia îi arătă atîtea dovezi de cinstire, încît băiatul se și rușină. Domnișoarele îi scoaseră armura de pe el și îl spălară pe trup și pe față; la urmă fata regelui îl îmbracă aproape cu de-a sila, atît de aprig se apăra Bohor, cu o haină de mătase roșie îmblănită cu hermină.

În vremea asta, regele dădu poruncă să se întindă un cort mare, pentru că era zăpușeală; iar scutierii aduseră jețul de aur și masa celor doisprezece pairi. Ci iată că, în clipa cînd Bohor se așeză în jeț, se făcu roșu ca para focului de sfială, și asta îi dădea și mai multă frumusețe. Cei doisprezece cavaleri aleși îi serviră în genunchi primul fel de

mîncare, apoi se așezară la masă. Al doilea fel fu servit de doamne, al treilea de rege și de baronii săi, iar toate celelalte de domnișoarele de onoare; iar fica regelui îl aduse pe cel din urmă care era alcătuit din mirodenii.

Apoi dansurile și horele începură pe pajiște; iar femeile și fetele, mai mult de o sută la număr, dănuiau și cîntau:

Vezi, te ferește
De te privește
De te privește
Să-mi spui, firește!
(Vezi, te ferește
De te privește).
Da, păstorita
Veghea — plăvița —
Pe lîngă vaci!
« Să știi că-mi placi
Și ție stărui
Zău, să mă dărui! »
Vezi, te ferește
De te privește.
De te privește
Să-mi spui, firește!

Și, de bună seamă, toate erau drăgălașe și gătite cu haine foarte bogate, dar cei care căutau la fata regelui socoteau că, de la Fecioara Maria încoace, nicicînd nu se născuse o ființă mai frumoasă pe lume. Și să știți că se pricepea de minune să facă punguțe de bani, să brodeze cearșafuri cu mătase și cu aur, să citească, să scrie, să vorbească latinește, să cînte din harfă, să cînte toate romanțele sarasineze și canțonele gascone, franceze, lorene și poemele bretone: era floarea și smaraldul frumoaselor.

— Nobile cavalier, spuse regele, tatăl ei, către Bohor, vitejia domniei tale a făcut să fii ales drept cel mai bun în turnirul nostru, și cîștigi prin aceasta, căci o poți lua de soție pe cea mai frumoasă dintre fetele astea, după placul domniei tale, cu toate onorurile și toate bogățiile. Și trebuie iarăși să le dai acestor doisprezece campioni pe cele douăsprezece fete pe care le veți socoti de cuviință.

— Sire, întrebă Bohor, și dacă s-ar întîmpla ca, totuși, cel pe care-l socotești măria ta cel mai bun cavalier să nu vrea să se însoare?

— Cum i-o fi voia, zău așa! Cu toate astea, trebuie să-și îndeplinească îndatorirea față de ceilalți doisprezece.

— Și dacă n-o să le mărite pe cele douăsprezece fete pe fiecare după rangul ei, rușinea va fi pentru dînsul și paguba pentru cele care nu i-au greșit cu nimic.

— Poți să te sfătuiesti cu oamenii cei mai înțelepți și mai nobili de la curte; nu vei fi deloc învinuit pentru asta. Dar pentru domnia ta, alege-o pe cea pe care ai s-o vrei.

— Mărite doamne, spuse Bohor, am purces într-o căutare cavaleriească și nu pot să mă însor înainte de a o duce la bun sfîrșit.

— Cea pe care ai s-o alegi o să aștepte, firește, pînă ce-ți vei termina căutarea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, măria ta, să nu crezi că o fac din trufie, dar nu pot să mă însor, și te implor să nu-ți fie cu supărare.

Spunînd acestea, Bohor chemă la sfat pe nobilii regelui, apoi, după sfaturile lor, încredință cite o fecioară fiecăruia dintre cei doisprezece campioni, spunînd totuși că n-o va da nimănui pe cea care îi dăduse haina. Iar cînd fata regelui văzu că n-avea parte de cel la care nădăjduia, se întristă amarnic, lucru pe care-l băgară de seamă toate celelalte, deși fica regelui nu voia să lase să i se vadă supărarea: de aceea îi dădură lui Bohor porecla de Frumosul cel rău.

FĂGĂDUIELILE ÎNFUMURATE

Fata regelui se apropie în timpul ăsta de masa celor doisprezece pairi, spunîndu-le:

— Seniorilor, v-am adus la masă ultimul fel de mîncare: ce răsplată am să capăt de la domniile voastre?

— Domniță, spuse primul cavalier, pe nume Callas cel

mărunt, pentru domnia ta am să fac așa fel ca timp de un an să lupt cu piciorul drept pe gîtul calului, și am să-ți trimit armele tuturor celor pe care o să-i înving în felul ăsta.

— Am să pun să mi se întindă cortul la marginea primei păduri pe care o să o întîlnesc, spuse Talibor cel cu mîini aspre, și am să stau acolo pînă ce voi fi învins zece cavaleri, ai căror cai am să-ți trimit domniei tale.

Alfarsar, cel de al treilea, făcu jurămîntul să nu intre în vreun castel pînă ce nu va fi doborît de pe cal zece luptători. Și Sarduc cel alb spuse că nu se va mai culca vreodată lîngă o femeie pînă ce nu va fi învins patru cavaleri sau pînă ce nu va fi fost învins el însuși. Al cincilea făgădui că, timp de un an, va lupta cu toți cavalerii care însoțesc fete, și că, dacă îi va sili să-i ceară îndurare, are să le trimită pe iubitele lor să o servească pe fata regelui; acesta se numea Melior de l'Epine.

— Am să tai capul tuturor celor cu care o să lupt anul ăsta, spuse Angoire cel necinstit, iar de nu voi cădea ucis ori masacrat, am să-ți trimit domniei tale capetele lor.

— Am să le sărut cu de-a sila pe toate fetele găsite în tovărășia unui cavaler, spuse Patride cel cu cercul de aur — sau voi fi înfrînt.

Meldon cel vesel vorbi după aceea:

— Voi călări timp de o lună în cămașă, cu coiful pe cap, cu scutul după gît, cu lancea în mînă, cu spada la coapsă și, în ținuta asta, mă voi lupta cu toți în turnire.

— Domniță, făgădui Garaingant cel puternic, am să mă duc la vadul din Pădure, și nici un cavaler nu-și va adăpa calul acolo pînă ce nu voi lupta cu el, și am să-ți trimit scuturile tuturor învinșilor mei.

Malquin le Gallois jură că va rătăci întruna pînă ce o să găsească pe fata cea mai frumoasă din lume și că o să o prindă oriunde s-ar afla ea și o să o trimită să o servească pe fata regelui. Dar Agricol cel iscusit la vorbă își arătă cu mai multă eleganță planurile.

— Domniță, nu voi purta altă haină decît cămașa iubitei mele și mi voi înfășura capul cu vâlul ei și, fără alte arme decît lancea și scutul, voi doborî zece cavaleri, sau voi fi înfrînt.

— Domniță, spuse cel de al doisprezecelea, poreclit Urîtul îndrăzneț, timp de un an voi călări fără friu și fără hățuri,

iar calul meu va merge în voia lui; și voi lupta pînă la capătul puterilor cu toți cei care mi vor ieși în cale, și am să-ți trimit centurile și pungile celor învinși.

— Și domnia ta, seniore, îl întrebă fica regelui pe Bohor, ce dar pot să aștept din partea domniei tale?

— Domniță, în orice loc m-aș afla, dar slobod de vreun legămînt, o să mă poți lua drept cavalerul domniei tale. Și mai mult: de dragul domniei tale, am să pun stăpînire pe regina Guenievra, chiar de s-ar găsi în paza a patru cavaleri ai Mesei rotunde, numai să nu fie printre ei seniorul Lancetot.

— Seniorilor, vă mulțumesc din inimă!

Și fica regelui se întoarce iar lîngă doamnele și domnișoarele sale, și au dănțuit împreună pînă seara. [. . .]

Dar povestea, pentru moment nu mai vorbește despre dînsul, ci se ocupă de regele Artus.

BĂTRÎNA CU CORONIȚĂ DE AUR

În cea de-a opta zi după Rusalii regele merge la vînătoare în pădurea Camaalothului, pădure atît de înaltă și de frumoasă încît lumea spunea că zînele dragostei își au sălașul în ea și că acolo era raiul lor. Artus avea cu dînsul patru regi încoronați și atîția duci, conți și baroni de nici nu le mai știa numărul: fiindcă nu se despărțise încă de cei care veniseră la adunarea curții. Pe urma vînătorilor veneau mai încet regina Guenievra și o mare mulțime de doamne și domnișoare, purtînd toate rochiile cu cute, fără mantii,

fiindcă era în plină vară, mânuși albe pe mâini și avînd pe păr coronițe de aur împodobite cu floricele și păsărici: țiera mai mare dragul să le vezi. Erau păzite numai de patru cavaleri, dintre care unul se întîmpla să fie seneșalul Keu, altul Sagremor cel răznit, al treilea Dodinel cel sălbatic, iar al patrulea Lancelot du Lac. Alături de regină, un scutier ducea un cîine mic de vînătoare, la care ținea cu mult drag, întrucît îl dăruise Doamna Lacului. Și fetele cîntau cîntece vesele, de felul acestuia:

Mă chinuie un dulce fior sub briu-mi lat.
Cel ce ntr-un schit mă nchise să fie blestemat!

Oh, Cerule, cel care mă nchise n abație
Și mă făcu măicuță, năpăstuit să fie!
Dar am să fug, pe Sfînta, cucernica Marie,
Și n-am să port dimie cernită, nici scufie!

Mă chinuie un dulce fior sub briu-mi lat.
Cel ce ntr-un schit mă nchise să fie blestemat!

Vecernii și ectenii le cînt, dar greu m'apasă.
Mai bine-aș duce-o viață senină și voioasă
Cu dragul meu prieten, în tihnă, fără frică.
Căci e drăguț flăcăul iar eu sînt tinerică!

Mă chinuie un dulce fior sub briu-mi lat.
Cel ce ntr-un schit mă nchise să fie blestemat!

Și toți se bucurau cu voie bună fiindcă inimile le erau vesele și vremea plăcută.

Deodată, un cavaler călare pe un cal negru se ivi dintr-o cărare care le tăia calea. Avea armura și toate armele asupra lui, coiful pe cap, scutul pe după gît și lancea în mînă. Se înclină. Regina îi spuse: « Domnul să te aibă în paza lui, nobile cavaler! » și voi să-și urmeze calea. Dar cavalerul apucă frîul calului și, în timpul asta, plîngea cu lacrimi amare.

— Mărită-doamnă, te iau prizonieră. Vai! Dumnezeu știe că nu vreau să fac una ca asta!

— Ei, nu zău, seniore, spuse Keu scoțîndu-și spada, ia mîna de pe frîu sau ți-o tai!

— Ia te uită! Am și ajuns la spadă? Pe numele Domnului, Keu, ai să te căiești, fiindcă o să ne luptăm amîndoi.

Se depărtează atît cît trebuie și se năpustesc unul asupra celuilalt: și iată-l pe Keu doborît la pămînt cu violență. La rîndul său Sagremor e răsturnat din prima lovitură de lance și necunoscutul îl ia în picioarele calului, cu primejdia de a-i face zob capul sau de a-i spinteca burta. Dodinel zboară și el la pămînt, și atît de tare, încît i se pare că și-a frînt șira spinării. Lancelot în sfîrșit, se pregătea să se avînte, cînd auzi că-l strigă cineva pe nume, și, întorcîndu-se, văzu o domnișoară bătrînă, care alerga, îndemnîndu-și calul cum putea ea mai repede; o coroniță de aur îi ținea strîns părul cenușiu, desfăcut și împrăștiat pe umeri, așa cum îl poartă fetele: părea să tot aibă la șaizeci, șaptezeci de ani.

— Nobile cavaler, strigă ea cît putu de departe către Lancelot, nobile cavaler, respectă-ți cuvîntul dat!

— Ce cuvînt? Țiam dat eu cîndva cuvîntul meu?

— Da, pe numele Domnului! Mi l-ai dat cînd căutai ținutul lui Galehaut.

Și așa era, fiindcă îi arătase cîndva drumul, cu condiția ca el s-o urmeze atunci cînd o va cere ea; și el jurase pentru asta.

— Doamnă, spuse el, mai acoperi pentru vecii vecilor de rușine, dacă m-ai sili să mă depărtez acum de cavalerul ăsta care mă așteaptă. Pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi un răgaz pînă ce-l dobor la pămînt!

— Cum de nu! Și dacă te învinge, ai să fii prizonierul lui! Hai mai bine!

— Am să vin cu domnia-ta, spuse Lancelot; dar să știi că pînă la două bătaii de arc de aici ai să mă găsești mort, omorît cu mîna mea.

— Dacă-ți îngădui să te lupți, îmi juri că ai să vii cu mine după aceea?

— Jur, numai dacă trupul meu va mai fi în stare s-o facă. Și, spunînd acestea, cei doi cavaleri se izbesc atît de năprasnic încît își străpung și scutul și zalele și-și dezgolesc trupul, alb și fraged. Lancelot străpunse umărul necunoscutului și-l dădu peste cap; el însă rămase în șa, dar fierul lancei celuilalt i se opri în coastă.

— Acum, nobile cavaler, ȋneȃi cuvântul! strigă bătrîna mînduȃi calul în goana mare.

Ți, fără săȃi mai bage în seamă rana, Lancelot se îndepărtază la galop pe urmele ei, în vreme ce regina strigă:

— Vai! are în trup un ciot de lance! Are să moară, dacă va merge mult așa!

Cu toate astea, porunci ca răniȃi să fie duȃi pe malul unui izvor din apropiere, numit Izvorul Zînelor, pentru că lumea văzuse deseori acolo niȃe femei tare frumoase, dar de care nimeni nu aflase vreodată ceva. Ea descălecă acolo cu suita ei ȃi, cum i se scoase coiful cavalerului necunoscut, îl recunoscu pe Bohor. Se duse repede să-l panseze, fiindcă era greu rănit, cînd la marginea poienii se ivi un cavaler îmbrăcat cu armura lui Lancelot, ȃi toată lumea îl luă drept el. Dar, vai! el trecu pe lîngă regină ȃi se pierdu pe sub copaci, fără să sufle un cuvînt, astfel încît se văzu de ajuns că nu era prietenul ei. Ți îi veni deodată gîndul că Lancelot a fost învins prin vreo miȃelie, omorît poate de cel pe care-l văzuse adineaori, așa încît căzu leȃinată; apoi, reveninduȃi, începu să se vaite, spunînd că murise floarea tuturor cavalerilor ȃi începu săȃi smulgă părul, săȃi zgîrie faȃa ȃi să se tînguiască amarnic după dînsul.

În vremea asta Bohor își venise în fire. Ce durere mare simȃi cînd află că s-a prăpădit Lancelot! Dar rana i se deschise, încît leȃină iar. Atunci îl împinseră pe o lectică aȃternută cu multă iarbă proaspătă ȃi regina îl aduse cu tristeȃe la Camaaloth.

După puȃină vreme, regele se întoarse de la vînaȃoare cu baronii lui cei mai de seamă, vesel așa cum e cineva care n-a întîlnit nimic neplăcut cît e ziua de mare. Dar regina îi povesti despre nenorocirea întîmplată, de care toȃi curtenii rămaseră împietriȃi. Nobilul Gauvain, Lionel ȃi zece cava-

leri ai Mesei rotunde dintre cei mai viteȃi spuseră că a doua zi vor pleca în căutarea bravului cavaler. Se aduseră sîntele moaȃte ȃi făcură legămînt să-l caute timp de un an ȃi o zi, dacă nu-l vor găsi ȃi mai devreme: căci așa era obiceiul.

A doua zi, după slujbă, porniră la drum ȃi meraseră așa călare pîna ce sosiră la Crucea Neagră. [...]

GAUVAIN ÎN CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

A doua zi, în vreme ce Gauvain ieȃea dintr-o văgăună strîmtă dintre doi munȃi, se trezi dintr-o dată într-o vale unde se ridică un castel foarte bine întărit ȃi înconjurat din toate părȃile de apă. Trecu podul ȃi intră pe poartă, urmă aleea principală ȃi, în clipa cînd ajunse lîngă zidul castelului, auzi niȃe țipete de femeie. Era o domniȃoară scufundată pîna la brîu într-o cadă, așa cum își dădu seama cînd se apropie de adăpostul de frunze în care se găsea.

— Sfîntă Marie! țipa ea, cine-o să mă scoată afară de aici, căci îndur suferinȃe cum nici o femeie n-a mai răbdat vreodată?

Nobilul Gauvain o luă de subsuori ȃi de trei ori încercă s-o tragă în sus, dar îi fu cu neputinȃă.

— Domniȃoară, spuse el, sînt tare mîhnit că nu te-am putut scăpa, dar am făcut tot ce-am putut. Te doare așa de rău?

— Ai să afli punînd mîna în apa asta în care stau.

Nobilul Gauvain băgă mîna în cadă, dar, oricît o trase de repede, apoi, socoti că i s-a făcut tăciune, așa era de clocoțită apa.

— Nobile cavaler, bănuieȃi acum ce simt eu, îi spuse fata; dacă-aȃ putea să mor de durere, aȃ fi murit de mult; dar Dumnezeu nu se îndură de mine, fiindcă nu-i destul de răzbunat pentru un păcat pe care l-am săvîrȃit cîndva. Cel mai bun cavaler din lume, numai el, are să mă scoată din cada asta. Dar domniaȃta, deoarece n-ai putut să îndepli-

nești această faptă deosebită, n-ai să pleci de aici fără să te faci de ocară.

Nobilul Gauvain își urmă, totuși, calea și se duse drept la palat, unde fu primit foarte bine. După ce-i duseră calul la grajd și îi scoaseră armura, fu îmbrăcat într-o haină de mătase roșie, căptușită din belșug cu blană de jder; apoi îl conduseră în sala mare, unde erau niște cavaleri, toți frumosi și bine făcuți la trup, care se ridicară în picioare pentru a-i ura bun venit: și el începu să sporovăiască și să se veselească laolaltă cu ei.

În clipa aceea se întâmplă cea mai mare minune despre care cineva a auzit vreodată povestindu-se. Nobilul Gauvain îi văzu deodată căzînd în genunchi: un porumbel alb zbură prin sală, ducînd în plisc o cădelniță de aur care umplu tot palatul cu un miros mai plăcut decît toate mirodeniile. Pe urmă, nici nu zburase bine pasărea printr-o fereastră, că pajii întinseră mesele și toți cavalerii se așezară fără o vorbă în jurul lor, spunînd rugăciuni în șoaptă.

În vremea asta intra în sală cea mai frumoasă, cea mai nobilă, cea mai plăcută fată de pe lume, ținînd cu amîndouă mîinile deasupra capului un vas de foarte mare preț asemenea unei cupe; dar nimeni n-ar fi putut să spună din ce era făcut vasul acela, căci nu era nici de lemn, nici de vreun metal, nici de piatră, nici de corn, nici de os, și era acoperit cu o țesătură foarte frumoasă. Și ce fel de vas era acesta, povestea n-o spune aici; se va vorbi pe larg mai încolo și, la momentul potrivit, nu vom tăinui nimic, fiind un lucru demn de povestit; dar trebuie să lăsăm povestea să-și urmeze rostul ei așa cum se cuvine.

Fecioara cea mîndră dădu ocol meselor, ducîndu-și vasul ei prețios, apoi ieși; iar cînd seniorul Gauvain, care o urmărise cu privirea, se întoarce, uimit la culme de atîta frumusețe, văzu că în fața fiecărui cavaler se găseau cele mai mari bunătăți de mîncare, ce păreau că se iviseră din masă; dar în fața lui, nimic. Lucru de care fu foarte surprins și mîhnit. Totuși se hotărî să aștepte, ca să afle temeiul acestei oropsiri, pînă ce ospățul se va termina și mesele se vor strînge iar; și în vremea asta se duse să se sprijine de o fereastră.

Stătu acolo un timp, gîndindu-se la cele văzute, apoi se

întoarce; în sală nu mai era decît un pitic grozav de urît și cu o bîță în mînă, care țipa:

— Cine mai e și nenorocitul ăsta de cavaler prost, rezemat de fereastră noastră! Dute și te ascunde, să nu te vadă cineva! Dar nu care cumva să te culci în noaptea asta: paturile de aici sînt prea îmbelșugate pentru tine!

Spunînd așa, piticul ridică bîta asupra nobilului Gauvain, dar el i-o smulse din mîini; după aceea se îndreptă spre o odaie alăturată, unde zări un pat înalt și se pregătea să se întindă în el, cînd omulețul cel urît, care venise după dînsul, începu iar:

— Hei! bătăranee ce ești, mînjit de sus pînă jos de păcate, dacă ai cutezanța să te culci în patul ăsta, ai s-o plătești cu capul, nu alta!

— Pentru numele Domnului, ai să vezi cum îndrăznesc! spuse Gauvain.

Zicînd acestea, se întoarce în sală, ia de acolo o spadă, o pune la căpătîiul patului, apoi se dezbracă și se vîră între cearșafuri, unde adoarme la iușeală, întrucît călărise toată ziua.

Ci iată că, pe la miezul nopții, îl trezește un țipăt, mai hidos decît glasul Necuratului; apoi ferestrele se deschid singure, împinse de vîntul care ridică pînă-n tavan perdelele patului și răsucesce ca pe un vîrtej iarba așternută pe podeaua camerei; la urmă totul e scîldat într-o lumină atît de mare, de-ai fi zis că luase casa foc: și pe neașteptate o lance cu vîrful vînat și roșu ca para focului intră pe fereastră și zboară către pat cu un zgomot mai năprasnic decît al trăsnetului. Nobilul Gauvain sare în picioare, însă nu destul de repede ca să nu fie greu rănit la umăr; dar, apucînd spada de la căpătîiul patului, taie în două arma care, după ce străpunsese patul dintr-o parte în cealaltă, se înfipse în pămînt de mai mult de o jumătate de picior. După aceea smulge vîrful lancei din pămînt, îl azvîrle în mijlocul odăii și, după ce-și aruncă o mantie pe umeri, dă fuga la fereastră; dar nu vede pe nimeni și vine să se culce la loc, mormăind:

— Rușine să-i fie celui care, ca un mișel, lovește fără să aibă curajul să se arate!

Lumina cea mare se stinsese, dar în văpaia lunii care se răspîndea acum prin ferestrele deschise, văzu intrînd un

om slăbănog și alb la față ca un mort; de gîtul lui erau înlănțuite două năpirci care-l mușcau, și mai avea asupra lui o harfă bătută toată cu aur și cu pietre scumpe. Își luă plectronul¹ și, după ce-i acordă instrumentul, începu să cînte un cîntec, gemînd de durere; și seniorul Gauvain înțelese că era un cîntec de jale, ale cărui cuvinte povesteau despre cearta dintre Iosif din Arimateea și vrăjitorul Orfeus care a pus în marca Scoției temelia castelului Vrăjitorilor. După ce termină, cîntărețul din harfă spuse:

— Vai, Dumnezeule Doamne, oare n-o să vină niciodată cel care trebuie să mă izbăvească din chinul în care mă zbat? Plecă, jelindu-se așa, și seniorul Gauvain era gata să se ia după dînsul, cînd zări la picioarele lui un șarpe atît de mare și de înfiorător, că nimeni nu l-ar fi privit fără teamă. Toate culorile de pe lume se găseau pe spatele jivinei; ochii lui roșii luceau ca niște cărbuni aprinși și mergea încet, aruncînd foc și pară și mișcîndu-și coada așa cum face un copil cu o jucărie, în așa fel încît seniorul Gauvain putu să vadă că tîrîtoarea purta pe frunte, cu litere roșii, numele regelui Artus. Deodată șarpele începu să se vaiete și să se încovoie ca o jivină gata să fete; apoi deschise gura din care ieșiră cam vreo sută de pui de șarpe, care se repeziră numaidecît asupra lui, dar el se apără, și atît de bine încît îi omorî pe toți; după aceea muri și el din cauza rănilor. Și seniorul Gauvain înțelese că asta era, fără îndoială, o prevestire, dar nu-i pricepu tîlcul.

Deodată răsună vacarmul unui trăsnet și lighioanele pieriră. Palatul începu să se cutremure, ferestrele să se izbească de perete, fulgerele să brăzdeze cerul și se dezlănțui furtuna cea mai ticăloasă care s-a pomenit cîndva, numai că nu se vedea pic de ploaie; și aflați că din pricina bubuiturilor de tunet pe care le auzea i se zdruncinaseră seniorului Gauvain creierii într-atît, încît nu mai știa dacă-i mort sau viu! În starea asta fiind, văzu venind douăsprezece fecioare, îmbrăcate sărăcăcios, care mergeau frumușel una după alta, plîngînd atît de tare, că orice inimă de om s-ar fi

¹ În original *le plectron*, de la grecescul *plektron* — în franceza modernă *le plectre* — lamă de fildeș, de oțel etc. care face să vibreze coardele anumitor instrumente muzicale.

înduioșat de ele. Seniorul Gauvain vru să se ridice din pat ca să le întrebe ceva, dar nu fu în stare, fiindcă și pierduse toată vlaga mădularelor și a trupului. Ele trecură în odaia vecină; și iată că în aceeași clipă furtuna se ostoi, o adiere minunat de plăcută trecu prin odaie și începu un concert de glasuri cu o dulceață fără seamăn pe lume; nu înțelegea bine ce spuneau, dar își dădea seama că înălțau imnuri de laudă și slavă Domnului.

Și în clipa aceea se ivi din nou porumbelul cel alb, ducînd în ciocul lui cădelnița de aur și toate miresmele plăcute din lume se răspîndiră în odaie. În urma păsării veneau patru copilași frumoși ca din altă lume, care țineau patru lumînări aprinse; apoi, domnișoara cea frumoasă din ajun, ridicîndu-și vasul cel prețios, acoperit cu vâlul de mătase roșie; iar în jurul ei douăsprezece cădelnițe se legănau, ținute de mîini nevăzute; și în vremea asta glasurile cîntau întruna, mai frumos decît ar putea să îndure o inimă omească, sau decît ar putea s-o spună cineva prin viu grai. Convoiul trecu prin odaie și, de îndată ce ieși, cîntecele încetară, cădelnițele dispărură, parfumurile se împrăștiară, iar seniorul Gauvain simți că rana din umăr i se vindecase. Intrară apoi niște oameni care-l apucară de brațe, de picioare și de umeri și-l duseră în curte. O mîrtoagă cu coada și cu urechile tăiate pe jumătate aștepta acolo și era atît de slăbănoagă și becisnică de n-ai fi dat pe ea nici două cepe degerate. Seniorul Gauvain, mai neajutorat decît un copil, fu ridicat pe ea și legat de spinarea mîrtoagei, cu fața întoarsă spre coadă; apoi o zgrițuroaică bătrînă, cu o joardă în mînă, porni să mîne calul pe străzi, iar meseriașii începură să-l huiduiască pe cavaler și să arunce în el cu scîrnăvii, cu papuci vechi, cu bulgări de pămînt și cu toate murdăriile pe care le puteau lua în mînă: îl acoperiră

curînd așa de bine cu toate astea de nu i se mai vedeau decît ochii și dinții. În cele din urmă, dincolo de podul mișcător, baba îl dezlegă și îi arată armele și calul lui cel bun care-l aștepta și care necheză, scormoni pămîntul cu copita și ciuli urechile cînd îl văzu, fiindcă și cunoștea mai bine stăpînul de cum își cunoaște o nevastă soțul. Dacă seniorul Gauvain n-ar fi plîns văzînd toate astea, iar fi plesnit inima pe loc de supărare!

— Să-ți aduci aminte de Castelul întîmplărilor ciudate ale Graalului! îi spunea baba în vremea asta. Ai fost din cale afară de îndrăzneț, cu inima mînjită de tot atîtea păcate pe cît e trupul tău mînjit de murdării de tot felul în clipa asta, de te-ai încumetat la cea mai înaltă dintre fapte, cea pe care însuși fiul reginei năpăstuite de mari dureri n-are s-o îndeplinească, pentru că și-a pierdut cîntea din slăbi ciune trupească.

Terminînd, bătrîna se îndepărtă și, de îndată ce dispăru ea, seniorul Gauvain simți că se înzdrăvenește la loc. Își îmbracă armura, încălecă pe calul său de ispravă și voi să se întoarcă la Castelul întîmplărilor ciudate pentru a se răzbuna de felul în care fusese primit. Dar îl căută în zadar în toate părțile: fortăreața se spulberase ca un fum. Atunci o porni la drum, blestemîndu-și ceasul în care se născuse și spunîndu-și în sinea lui că era cavalerul cel mai nevolnic de pe lume.

Dar aici povestea despre el încetează și începe să depene firul despre frații lui.

FRAȚII LUI GAUVAIN

Erau patru la număr. Cel mai vîrstnic, după Gauvain, a fost Agravain, mai trupez decît el, pătrat în alcătuirea mădulelor și alb ca un caș, destul de bun cavaler altmîntu-ter, dar pizmăreț, trufaș ca un drac, fără dragoste sau milă, și tare spurcat la gură.

Următorul se numea Guerrehès. Era cel mai delicat, altmîntu-ter viteaz, și frumos, și nobil, deși avea brațul drept mai lung decît stîngul. A săvîrșit vitejii destul de mari, dar n-a

vorbit niciodată despre ele decît silit. Din cei patru frați el era de obicei cel mai cu măsură în toate, dar el mai dezlănțuit cînd se mînia. Povestea vorbește mai puțin despre Guerrehès decît despre ceilalți trei.

Gaheriet a fost un bun luptător în turnire, viteaz și îndrăzneț, frumos în toată croiala lui, dar mai cu seamă la chip, atît de rezistent că îndura oboselele cele mai îndelungate, îmbrăcat cu mai mare căutare decît toți frații săi, și darnic la culme, de aceea a și fost mult iubit de femei. În zilele de vînațoare, cînd bărbatul iubitei lui era cu gîndul numai pe urma copoilor în pădure, el, plin de voie bună, se întorcea pe drumul cel vechi și iubita zbura întru întîmpinarea lui cu brațele deschise: atunci nu se mai gîndeau la izbăvirea sufletelor, nu aveau nevoie nici de clopote, nici de biserică, nici de alți popi în afară de păsările cerului. Doamne! ce de cîntece frumoase a cîntat și cîte șotii hazlii n-a povestit el pe paturi bogate înaintea ceasului al șaptelea canonic! ¹ Cei drept, și-a însușit neconținut arta cavaleriei, a purces în căutare de fapte mari și a dus o viață foarte plină cît a trăit. Pe el îl iubea mai mult seniorul Gauvain. Al patrulea, și cel mai rău dintre toți, se numea Mordret. Era mare, bălai, cu părul creț, și ar fi fost plăcut la vedere, dacă n-ar fi avut o căutătură de ticălos. Pizmaș, mișel, nu i-au plăcut niciodată cavalerii adevărați, chiar din ziua în care a îmbrăcat armura. În timpul vieții sale, a făcut mai mult rău decît tot binele făcut de frații săi laolaltă. El era fiul regelui Artus care-l zămislise cu sora lui, fără să știe că-i era soră, așa cum s-a arătat în povestea vrăjitorului Merlin. Și se va vorbi iar, mai tîrziu, și de Mordret, dar nu-i acum timpul: povestea se ocupă acum despre Gaheriet.

¹ Oră socotită după slujbele catolice, cam spre ora trei după-amiază.

DOAMNELE LA IZVOR

Cînd se despărți de tovarășii săi, după încercarea cu spada frîntă pe care o purta Heliezer, Gaheriet călări pînă la ceasul al șaptelea canonial, cînd întîlni un țăran mîînd un măgar încărcat cu buturugi. Îl chemă ca să-i ceară lămuriri despre drum; dar, văzîndu-l în armură, omul o luă la sănătoasa, lăsîndu-și acolo măgarul. Gaheriet dădu din umeri și-și văzu de drum.

Ceva mai departe, ajunse într-o pajiște frumoasă prin care șușotea apa unui izvor. Soarele dogorise toată ziua, așa încît, văzînd apa aceea frumoasă, limpede și rece, îi veni o poftă grozavă să bea din ea și își îndemnă calul la galop. Dar, în clipa cînd ajunse la izvor, auzi o voce de femeie strigîndu-i în deridere:

— Ușurel, ușurel, nobile cavaler! Mergi încetîșor! O să-i strici buestrul calului. Nu procedează înțelepțește cel care se trece cu firea pentru un fleac.

Și văzu trei femei stînd la umbra pomilor, pe malul izvorului; cea mai în vîrstă să tot fi avut la șaizeci de ani, cea mai tînără sub douăzeci, iar cea de-a treia, cea care-i vorbea, patruzeci. Tustrele întinseseră o față de masă pe iarba proaspătă și se ospătau cu un pateu de căprior, neînsoțite decît de un scutier, care le turna vin într-o cupă de argint. Se ridicară ca să-i dea binețe lui Gaheriet și îl rugară să mănînce cu ele. El primi cu plăcere.

În vremea asta, o tot privea întruna, fără să vrea, pe femeia cea tînără, care i se părea tare frumoasă, și chiar așa și era, dar și ntr-atît de tristă, că rămase uluit.

— Hei, doamnă, îi spuse el, la ce te gîndești atît? De bună seamă, n-am văzut pînă acum o ființă mai puțin veselă. Ești supărată că m-am așezat la masa domniilor voastre?

— Nicidecum, seniore, dar mă gîndesc la un lucru care mă apasă greu pe inimă.

— Un străin ar putea schimba cu ceva lucrurile?

— Da, dacă ar vrea să-și dea osteneala. Sînt doi ani de cînd a murit tata, seniorul din la Bretèche. Orfană și frumușică așa cum sînt, mama a socotit că, dacă nu mă mărită repede, are să mă ia cineva cu de-a sila, și i-a cerut sfatul seneș-

lului nostru, care era fiu de țăran; tata îl făcuse cavaler, pentru că era foarte bogat, dar, vai! cine face om dintr-un ticălos, la nimica bun să nu se aștepte! Seneșalul se rugă atîta de mama, că ea mă dădu după el, cu toată împotrivirea mea. Ci iată că, după nuntă, m-a tratat cu toată cinstea, o vreme; dar a început curînd a mă năpăstui cu ocări și muștrări. Dacă vreun cavaler ne intra în casă, îmi spunea toate vorbele urite care-i veneau la gură, și pînă la urmă fu cuprins de o asemenea gelozie, încît mă jigneau pentru te miri ce.

Acum un an, seniorul Lancelot du Lac a cerut găzduire la noi, și soțul meu i-a făcut o primire cît a putut el mai frumoasă, fiindcă auzise vorbindu-se de marea lui vitejie. Eu nu m-am putut opri să nu-l privesc în timpul cinei și din cauza chipului său arătos, dar și pentru toate vorbele frumoase pe care le auzisem despre el.

— Doamnă, îmi spuse soțul meu, după ce Lancelot se duse la culcare, lai privit cam lung pe seniorul Lancelot astă seară. Ce părere ai despre el?

— Seniore, dacă ți-aș spune-o, te-ai supăra foc pe mine. Dar se jură că n-o să mi se întîmple nici un rău, orice i-aș spune, și a stăruit atît încît pînă în cele din urmă, sîcîită cum eram, i-am strigat:

— Fiindcă dorești să afli, mi se pare că în nobilul ăsta sînt atîtea calități cîte ponoase sînt în domnia ta. La dînsul, vitejie, îndrăzneală, politețe, bunătate, curtenie și generozitate. La domnia ta, tocmai viciile potrivnice acestor virtuți și domnia ta s-ar cuveni să fi acoperit cu tot atîta rușine pe cît e el de glorie. Iată de ce-l priveam cu dragă inimă!

La vorbele astea, s-a mîniat în asemenea măsură, de credeam că și-a ieșit din minți. Și aflați că în noaptea aceea nu mi-a făcut nimic; dar îndată după plecarea nobilului Lancelot

DOMNIȘOARA ÎMBIATĂ LA DRAGOSTE

mi-a spus că n-are să se mai poarte cu mine de atunci încolo cum s-ar purta cu nevasta lui cu cununie, ci așa cum trazezi o șerbă și o slujnică. Și într-adevăr, mi-a luat toate hainele mele cele frumoase și nu mi lăsă nimic mai de Doamne-ajută; apoi mă obligă să mănînc la un loc cu slujitorii și cu servitoarele din casă. De aceea căzusem pe gânduri cînd te-am văzut mîncînd cu mine. Vai! e atîta vreme de cînd un cavaler n-a mai mîncat dintr-un blid cu mine!

— Doamne ferește! strigă Gaheriet, soțul domniei tale nu și-a respectat legămîntul, fiindcă îți jurase pe cuvîntul lui că n-are să se supere orice i-ai spune! Trebuie să se recunoască necinstit și om care și-a călcat cuvîntul!

În timp ce vorbea el așa, un copil de zece ani veni în goana mare și, cît putu mai de departe, îi strigă doamnei mai în vîrstă:

— Doamnă, vino repede acasă! Un cavaler vrea s-o ia cu sila pe domnișoara!

La auzul acestor cuvinte, doamna cea bătrînă păru copleșită de cea mai mare durere de pe lume. Spuse că mai bine și-ar vedea fata sfîrtecată bucăți de doi cai, decît soția acelui om necioplit, căruia i-o făgăduise înainte de-a afla că își spînzurase nevasta dintîi pentru un lucru de nimic. Gaheriet își legă coiful.

— Doamnă, am să merg cu domniasta și o să fac ce-o putea. Și află, îi spuse el celei mai tinere, că n-am să plec din ținutul ăsta pînă n-oi căuta să te ajut.

— Vino, nobile cavaler, spuse bătrîna, fiindcă mi-e teamă ca tîlharul să n-o ia cu de-a sila, pe fata mea, pînă să ajungem noi. Vai, cu vecini răi, ai mereu de furcă!

Și amîndoi încălecară pe cai și ajunseră în scurt timp la un castel, care se înălța în mijlocul unui lac.

În curte văzură un cal mare care aștepta legat de un belciug.

— Ei, seniore, iată calul mișelului! Ce să fac?

— Ține-ți făgăduiala, doamnă. Dar nici n-o să apuce să facă o jumătate de leghe, c-o să dea peste mine în drumul lui și, dacă n-o să vrea s-o aducă înapoi pe fîca domniei tale, o să lupt cu el pînă ce unul dintre noi doi are să fie înfrînt. Așa se și întîmplă, și lupta a fost aspră; dar, cînd ajunseră la spade, după ceși frînseseră lăncile, Gaheriet îi dădu cavalerului o lovitură care-i reteză pumnul; apoi, fiindcă celălalt o luase la fugă, îl ajunse din urmă și-i despică țeasta pînă la bărbie. După aceea ridică armele celui învins și porni s-o însoțească pe fecioară pînă la castel.

Ci ea era distinsă, fină și tare frumoasă, așa încît, pe drum, îi spuse că o iubește și o rugă să devină iubita lui.

— Dar cine ești domniasta? întrebă domnișoara.

El răspunse că este cavaler al Mesei rotunde, că se numește Gaheriet și e frate cu nobilul Gauvain.

— Pentru numele Domnului, răspunse ea, am auzit mult vorbindu-se de domniasta! Și mai știu că ai o iubită în ținutul ăsta: pe domnișoara de la Blanche Lande. Îmi dau seama că vorbești așa ca să mă pui la încercare.

— Domnișoară, am iubit-o; dar n-o mai iubesc.

— Dar ce încredere pot avea eu că n-o să mă părăsești și pe mine pentru alta, cînd o lași în felul ăsta pe iubita domniei tale, care este o femeie mai frumoasă și mai plăcută decît mine? Aș face o prostie dacă m-aș îndrăgosti de domniasta, căci de îndată ce-o să-ți faci poftele cu mine, ai să mă părăsești ca și pe ea.

— Tot ce spui domniasta nu are nici un rost. Sîntem departe de toată lumea și numai eu cu domniasta: va trebui să faci ce vreau eu.

— Cum așa? Vrei să mă iei cu de-a sila?

— Nicidecum: ci te rog să mi te dai de bună voie.

— Atunci e după voia mea?

— Da, pe cuvîntul meu!

— Spune-mi: există vreo fecioară pe lumea asta pe care ai iubi-o dacă ai ști că te urăște și te disprețuiește?

— De bună seamă că nu!
 — Pe capul meu, te urăsc și te disprețuiesc pentru că te-ai prefăcut că iubești și ai trădat-o pe cea care te-a iubit mai mult decât pe sine însăși! Astăzi râvnești la mine, dar mâine vei râvni la alta. Și nu există mișelie mai urâtă decât să amăgești femeile cu vorbe frumoase, fiindcă le învingi fără strădanie. Părerea mea, seniore, este că făcând așa, te vei alege mai mult cu rușine decât cu cinste!
 — Domnișoară, eram mai aprins după domnia-ta decât am fost vreodată după alta. Dar ai o limbă așa de afurisită, că n-am să-ți mai cer nimic ce te-ar putea supăra.
 La auzul acestor cuvinte, fata izbucni în râs. Apoi începu să cînte pastorală frumoasei Aielot, cu ochii țintă la Gaheriet:

Vezi, cînd toamna e pe ducă
 Și cînd iarna se avîntă,
 Flori și frunze se usucă,
 Păsările nu mai cîntă.
 Singur eu — prinț fericit —
 Trec prin codrul desfrunzit.
 Căci ascult cu drag, cît pot,
 Cîntul mîndrei Aielot:

« — Tralala, cît voi trăi
 Pe Guyot îl voi iubi! »

Rîde mîndra — ris fierbinte —
 Cu o gură ca de fragă,
 Cînd de el și-aduce-aminte.
 Eu îi spun: « Fetișo dragă,
 Domnul fie-n veci cu tine!
 Dar iubește-mă pe mine
 Dacă vrei să porți, frumoase,
 Brîie late, de mătase.
 — Uită-l pe Guyot! . . . Un prost
 De nimic nu-ți face rost! . . .

« Sire, crezi că m-ai vrăjit,
 Dar nimic n-ai cucerit.
 Multe fete-ai mai curtat,

Cale bună, așadar:
 Nu mai stărui-n zadar
 Ține-ți ghersuri și momel
 Pentru cele ușurele!
 Mulți ar săruta cu foc,
 Însă dragoste n-au ioc.

— Tralala . . . De drum să-ți vezi,
 Nu-s nebună, cum mă crezi! »

Ajunseră în felul ăsta la castel, unde doamna începu să plîngă de fericire și de milă văzîndu-și fata și o sărută de sute de ori.

— Doamnă, spuse fata, se cade să-ți faci primire frumoasă acestui cavaler viteaz, căci și-a pus viața în primejdie pentru mine, cu toate că nu mă mai văzuse niciodată.

Și, descălecînd ușurel de pe cal, alergă să-și țină scara lui Gaheriet. El îi spuse că nu poate să mai rămînă; dar ea îi apucă rîzînd calul de frîu, amenințîndu-l că are să-l țină cu forța; ce mai încolo-încoace, fata făcu așa fel încît Gaheriet primi să ia masa cu ele. Și el nu uită să-și povestească bătrînei doamne cum îl pusese fica ei la locul lui.

— Fiind cuminte, nu-și face neamul de ocară, spuse mama în culmea fericirii. Tatăl ei era omul cel mai înțelept din tot ținutul.

Gaheriet sporovăi așa multă vreme cu mama și cu fata; apoi își ceru calul, după ce se rugă lui Dumnezeu pentru sănătatea lor, și plecă la castelul celei mai tinere dintre cele trei doamne, pentru care ceruse să i se arate drumul. [. . .]
 Dar povestea despre ei se oprește aici și începe să vorbească despre Lancelot du Lac, despre care n-a mai spus nimic de foarte multă vreme.

ARMELE FURATE

Cînd Lancelot plecă în galop după bătrîna cu coroniță de aur, care-i ceruse să-și țină făgăduiala, suferea cumplit din cauza ciotului de lance care-i rămăsese înfipt în coastă; cu

toate astea nu se opri din drum. Se întâmplă însă ca durerea să fie atât de mare încît era aproape să leșine. Bătrîna, care hăgă de seamă, se opri, îl dădu jos de pe cal și îi scoase coiful și zalele ca să-l oblojească; atunci văzu că e plin de sînge și pe spate și pe piept și încercă să-i scoată ciotul de lance cît putu mai încetîșor; cu toate astea Lancelot își pierdu cunoștința.

În vreme ce ea era ocupată cu oprirea sîngelui din rană, un borfaș de cavalier, cu numele Griffon de Maupar, trecu pe acolo. Armura lui Lancelot era sprijinită de un pom: puse mîna pe ea și plecă fără să bage cineva de seamă. Pe el avea să-l vadă regina ceva mai tîrziu străbătînd poiana, la Izvoarele Zînelor, și pe el îl luă mai întîi drept Lancelot, ale cărui arme le purta, apoi drept ucigașul lui Lancelot, așa după cum a arătat-o povestea mai înainte.

Vai, cînd Lancelot își veni în simțiri și cînd află de la doamna bătrînă că lancea, scutul și zalele îi fuseseră furate în timp ce ea îl oblojea, puțin a lipsit să nu leșine din nou. Totuși, se urcă iar pe cal și își văzu de drum, fără altă apărare decît spada ce-i rămăsese. Seara, ajunseră la un pădurar pe care-l cunoștea bătrîna și unde a fost îngrijit, timp de șase săptămîni, de doctori pricepuți. După acest răstimp se simți vindecat și în putere, și o porni iar la drum în tovărășia bătrînei cu coronișă de aur, echipat cum se cuvine cu arme frumoase și de nădejde și cu un scut nou-nouț, pe care i le pregătise dînsa.

IZVORUL OTRĂVIT

Către amiază, ajunseră într-o pajiște. Acolo, pe malul unui izvor frumos, la umbra unui pîlc de pomi, un cavalier și două fete, așezați în jurul unei fețe de masă albe, mîncău sporovăind veseli între ei. Se ridicară în picioare și o poftiră pe bătrînă și pe însoțitorul ei să se răcorească, și amîndoi primiră cu plăcere.

Era o zăpușeală grozavă și Lancelot avea fața aprinsă sub

coiful lui: de aceea, cînd îl scoase, se înfățișă mai frumos ca oricînd. Una dintre fete, care era sora cavalerului, și atât de îmbietoare și ea că nu avea pereche în tot ținutul, începu să-l privească lung, în timp ce Lancelot mîncă și, văzîndu-i gura roșie ca o cireasă, o prinse o asemenea poftă de ea de nu mai știa ce să facă. Se uită în ochii lui care i se păreau două smaralde limpezi; îi privea fruntea netedă, părul bălai și ondulat, care părea de aur închis; și în vremea asta dragostea o chinuia atât de cumplit încît tremura ca varga din tot trupul. Fratele ei, cavalerul, văzînd-o deodată albă ca varul și tăcută, o întrebă ce are. Îi răspunse că nu se simte bine, dar că o să se vindece în curînd, cu voia Domnului.

În vremea asta Lancelot, căruia îi era o sete grozavă, socotind apa izvorului bună și rece, luă din ea într-o cupă de aur și bău pe săturate. Și iată că, deodată, dete ochii peste cap și simți o durere mare la inimă: căzu întins la pămînt ca mort.

— Sfîntă Marie! strigă bătrîna plîngînd, o să-l lăsați să moară în felul ăsta pe nobilul Lancelot du Lac, cel mai bun cavalier din lume?

În timp ce ea vorbea, două năpîrci lungi și scîrboase ieșiră din apă, pe urmă intrară la loc.

— Draga mea, spuse cavalierul către sora lui, izvorul e otrăvit! Tu, care știi tainele tămăduitoare ale buruienilor mai bine decît oricine pe lume, nu vrei să-l salvezi pe seniorul Lancelot?

Picioarele bolnavului se și umflaseră cît trupul unui om. Fata începu a culege buruieni de leac. Le pisă cu mînerul spadei lui Lancelot chiar în cupa din care băuse și, adăugînd la ele teriacă¹, îi deschise gura și îl făcu să înghită din amestec cît putu. Îndată corpul i se umflă ca un butoi. Văzînd una ca asta, fata se temu ca nu cumva veninul să se ridice la inimă: îl acoperi pe Lancelot cu toate păturile, cu toate hainele pe care le putură găsi și după care trimisese la o casă din apropiere. Și așa stătu Lancelot pînă a doua zi, suferind parcă și mai mult de căldură decît de

¹ *Thériaque*, în original — de la grecescul *teriaké* — plantă conținînd opiu.

venin, asudînd de nu mai putea, nefîind în stare să se miște și să vorbească, și gîndindu-se mai mult la iubita lui și la durerea pe care avea s-o aibă din pricina morții lui, decît la el însuși.

Pentru a-l adăposti se ridicase un cort mare iar bătrîna, domnișoarele, cavalerul și oamenii lui îl vegheară toată noaptea. A doua zi, cam pe la amiază, îl auziră în cele din urmă murmurînd:

— Doamne! căldura asta mă omoară!

— Slăvit să fie Domnul Dumnezeu care îți dă tăria să te plîngi de ea, răspunse sora cavalerului, căci, pe viața mea! acum cîteva clipe încă îmi era teamă că n-am să mai ajung să aud vorbă din gura domniei tale.

Luă de pe dînsul mai multe din păturile vătuite, și văzură că trupul și fața se dezumflaseră; dar Lancelot nu putea să miște măcar un deget și tot părul îi căzuse. El se rugă să i-l păstreze într-o cutie de fildeș: voia să-l trimită reginei. Apoi fata îi dădu să mănînce ceva; și în vremea asta își spunea în sinea ei: «Vai! nevolnică ființă ce sînt, ce mă mai interesează frumusețea lui, dacă nu-i al meu! Ba da! ea îmi umple inima de o atît de mare plăcere și de atîta speranță, că m-aș simți îndestulată numai cu asta, dacă nu mi-ar fi teamă că speranța mea e zadarnică: fiindcă sîntem totdeauna din cale afară de amăgiți în dorințele noastre». Asemenea gînduri o frămîntau în timp ce-l privea pe Lancelot mîncînd. Iar după ce Lancelot termină cu masa, fata porunci să-l culce într-un pat pus acolo, și de lîngă care îi goni pe toți, ca el să poată dormi liniștit.

Atunci ea se așeză la picioarele lui pentru a-l privi cum doarme, și în timpul ăsta își spunea iarăși: «Seniore, te-am vindecat; dar ce buruieni și ce pietre scumpe au să mă tămăduiască pe mine de frumusețea domniei tale după care tînjesc? Niciodată pînă acum nu mă îndrăgostisem cu adevărat. Dar acum, mi-e inima atît de plină de dragoste, că am să mă prăpădesc dacă domnia ta nu mi vei sări în ajutor... L-am slujit cu atîta credință că nu cred că mi va respinge dragostea... Aș, el n-ar putea iubi o biată fată ca mine!»

Ci iată că, în timp ce fata se frămînta astfel în sinea ei, trecînd rînd pe rînd, după gîndurile sale, de la veselie la

întristare, Lancelot se trezi și o văzu plîngînd cu lacrimi amare: asta îl mîhni grozav de mult.

— Cine arc îndrăzneala asta, domnișoară, să te supere în vreun fel de față cu mine?

— Nimeni, seniore, ci numai sărmana mea inimă, care n-are tot ce ar vrea.

Zicînd acestea, își șterse ochii și se strădui să pară mai veselă, dar fără să reușească prea bine.

FATA FECIOARĂ DIN DRAGOSTE

Povestea mai spune că dragostea o chinui atît de mult încît se îmbolnăvi și ea, și trebui să stea la pat, așa încît n-a mai putut să-l îngrijească pe Lancelot mai departe. De altminteri Lancelot se întristă atîta din cauza bolii celei care îl scăpase de la moarte, încît și el se simți mai rău. Și așa o ținură trei zile.

În cea de-a treia, pe la slujba a treia din zi¹, fratele fecioarei intră în cort și spuse că un cavaler din casa regelui Artus, pe nume Lionel, cerea găzduire.

— Scumpe prietene, spuse Lancelot, adu-l înăuntru; e omul pe care-l iubesc cel mai mult pe lume.

Mare fu bucuria lui Lionel cînd îl găsi pe cel căutat de atîta vreme și care-i era mai drag decît orice pe lume; dar se îngrijoră tare văzîndu-l bolnav pe seniorul său, și își făcu semnul crucii auzind povestea cu năpîrcile, fiindcă nu mai auzise vreodată o întîmplare asemănătoare. La rîndul său,

¹ Adică pe la ora 9 dimineața.

Lionel îi povesti cum îl crezuse regina mort pe Lancelot și cum porniseră în căutarea lui, el, seniorul Gauvain și zece cavaleri ai Mesei rotunde. Cît a suferit Lancelot cînd a auzit despre chinurile iubitei sale!

Iubite vere, îi spuse el, va trebui să te duci la curte ca să liniștești pe măriasa regina și să-i duci vești. Și, ca să știe și mai bine ce mi s'a întîmplat, să-i duci părul meu, care se găsește în cutia asta.

Apoi îi vorbi despre boala fetei. Lionel se duse să vadă în cortul ridicat pentru ea; dar, de cum îl zări, bălai și frumos ca și Lancelot cu care semăna, fata începu să plîngă de i se rupea inima.

— Cum te simți, domnișoară?

— Nobile senior, am să mor, și îmi pare mult mai rău pentru altcineva decît pentru mine: fiindcă n'am să pot duce pînă la capăt vindecarea celui mai bun cavaler din lume.

— Dar cum de-ai căpătat boala asta, domnișoară?

— Ah! spunei seniorului domniei tale că îi omoară și pe semenii săi și pe sine însuși cu frumusețea lui! E mare nenorocire că e frumos...

Și adăugă mai încet:

— Vai! a fost o nenorocire că l'am văzut cît e de frumos! Lionel se prefăcu că n'a auzit, dar, cînd se întoarse lîngă Lancelot, îi spuse:

— Seniore, mi se pare că sora cavalerului te iubește și din cauza domniei tale s'a îmbolnăvit. Salvează-o și salvează-te pe domnia ta însuși de la moarte.

— Aș face orice e în puterea mea ca să o salvez, fiindcă e bună și cuminte, iar ea a făcut pentru mine mai mult decît a făcut vreodată vreoa femeie pentru un bărbat. Dar orice boală mi-ar năpăstui trupul, nu voi înșela dragostea pe care i-am făgăduit-o dragei mele. Și n'am să o amăgesc niciodată, cu voia Domnului.

— Dar ia spune-mi: așa e că ai face orice ca să o ferești de moarte pe măriasa regina?

— De bună seamă!

— Și dacă domnia ta vei muri, ce crezi oare că are să se întîmple cu dînsa? Își va da duhul de durere. Și, în felul ăsta, refuzîndu-i dragostea domniei tale acestei fete care numai ea te poate vindeca, ai să o omori și pe dînsa și pe

domnia ta și pe măriasa regina. Și, de bună seamă, lumea are să spună că a fost un lucru necinstit din parte și faptul că drept răsplată față de cea care ți-a salvat viața, domnia ta i-ai răspuns cu moartea.

Așa-i vorbea Lionel seniorului său, cu dreptul pe care-l avea și cu chibzuință, iar Lancelot nu mai știa ce să facă.

— Dragul meu prieten, spuse el cu lacrimile în ochi, dă-mi un sfat.

— Sfatul nu e decît unul: trebuie să-i faci voia fetei.

Lancelot nu spuse o vorbă; plîngea necăjit, blestemîndu-și ziua și ceasul în care se născuse.

— Dragă prietene, spuse el la urmă, nu voi face nimic fără îngăduința iubitei mele, nici pentru moarte, nici pentru viață. Du-te la curte; du-i această cutie în care se află părul meu; spunei că, dacă dorește ea, am să mor; dar că am să trăiesc dacă asta i-ar face plăcere.

— Pe legea mea! Trebuie să te hotărăști repede de tot, căci nu știu dacă vei mai fi în viață cînd o să mă întorc! Zicînd acestea, Lionel se întoarse lîngă fată și-i spuse că, dacă-l va tămădui pe Lancelot, acesta are să devină fără greș cavalerul și prietenul ei. Sărăcuța de ea a fost atît de mulțumită, de parcă l-ar fi prins pe Dumnezeu de picior; începu să tremure ca o frunzuliță în vîrfurile unui plop.

Numaidecît se ridică din pat și se îmbracă. Lionel și plecase în goana calului, fără alte arme decît spada, ca să-i fie mai ușor. Ea veni lîngă patul lui Lancelot, care o privi cît putu de frumos, și îi pregăti un leac făcut din prafuri cu miere, cu care îi unse tîmplele și brațele: mulțumită lui dormi toată noaptea, iar dimineata se trezi mai ușurat decît în ajun. Apoi îi dădu să mănînce puțin, fiindcă avea amețeli; după aceea Lancelot adormi la loc și nu se mai trezi decît a doua zi spre seară, pentru a-l vedea venind în galop pe

Lionel, care dăduse în așa fel pinteni calului încît se mînjise de sînge pînă sus, pe pulpe.

— Seniore, măriasa regina îți trimite sute de mii de salutări și îți dă poruncă să-i faci voia fecioarei pentru a te izbăvi de moarte și pentru a o izbăvi și pe ea odată cu domnia ta. De unde nu, n-are să te mai iubească toată viața.

Apoi povesti că-l găsisse pe rege și pe toți baronii îndurerați la culme, și pe curteni atît de întristați, că nu mai auzeau pe nimeni rîzînd; și cum se jelea regina cît îi ziua de mare, nu închidea ochii o clipă, mîncă și bea atît de puțin că se îmbolnăvisse; și bucuria care-i cuprinsese pe toți aflînd că Lancelot trăiește; și fericirea reginei, cînd găsi părul iubitului ei în cutia de fildeș.

— Iată inelul pe care mi l-a dat pentru domnia ta după ce l-a sărutat ca pe niște moaște, adăugă el.

Lancelot recunoscuse un inel pe care i-l dăduse cîndva Doamna Lacului, și pe care i-l dăduse el în dar reginei. Atunci simți o fericire atît de mare că aproape se vindecă pe loc. Și fiindcă sora cavalerului intra în clipa aceea, îi spuse, după ce îi făcuse semn lui Lionel să plece:

— Ah! domnișoară, ai făcut atîtea pentru mine, că nu există fată pe lume care să-mi fie mai scumpă decît domnia ta!

— Seniore, eu te iubesc cu o dragoste curată din ziua în care te-am văzut, și te iubesc mai mult decît va iubi vreodată o fată vreun cavaler. Jură-mi că vei fi prietenul meu credincios pe vecie și că n-ai să mai iubești nici o fată, atîta timp cît eu îți voi rămîne credincioasă.

— Domnișoară, am să-ți spun ceva ce n-am spus niciodată nimănui: iubesc pe cineva de neam mare, și n-am să-mi înșel niciodată iubita. Dar chiar să vreau s-o fac și n-aș putea: căci inima și gîndurile mele sînt la iubita mea, fie că s trează fie în somn; iar cugetul meu nu visează decît la ea, ochii mei nu se îndreaptă decît spre dînsa, urechile mele nu aud decît vorbele ei; și sufletul, trupul, auzul, mișcarea, glasul, rîsul meu, tot ce-i al meu este numai al ei: așa cum șerbul este al stăpînului său.

— Seniore, spuse fata plîngînd, vorbești ca un cavaler credincios și nobil! Domnia ta iubești pe cineva de neam mare și viteaz, te cred, și ai face rău să-ți dai dragostea unei alte femei; dar poți să i-o dai unei fecioare, fără să știrbești

cu ceva curățenia dragostei domniei tale. Eu te iubesc într-un fel care-ți îngăduie asta, fiindcă în ceea ce ne privește n-oi vom strica niciodată neprihănirea. Jură-mi că oriunde te-ai afla de azi înainte ai să mă socotești drept prietena domniei tale, și eu am să-ți jur că nu voi avea alt prieten și că de dragul domniei tale am să-mi păstrez fecioria cîte zile voi mai avea de trăit de aici încolo: în felul ăsta o să mă poți iubi pe mine ca pe o fecioară și pe dînsa ca pe o femeie . . . Vai! nu știu dacă o să ne mai vedem iar vreodată: dă-mi o podoabă de-a domniei tale pe care să o păstrez drept amintire.

— Cu plăcere, iubită prietenă!

Și, dîndu-i o cingătoare frumoasă de aur, pe care i-o dăduse regina, îi spuse:

— Nu există femeie sau fată pe lume căreia i-aș face în dar un asemenea lucru, în afară de domnia ta.

Bucuroasă, fata îi dădu și ea o broșă de aur, pe care Lancelot îi făgădui s-o poarte la gît de dragul ei.

Și, a doua zi, își luă rămas bun de la fată și de la fratele ei, cavalerul, mulțumindu-le din inimă pentru tot ce făcuseră pentru el; apoi se îndepărtă însoțit de Lionel și de bătrîna cu coroană de aur.

LANCELOT LA CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE. NOROCOSUL REGE PESCAR

Merseră mult pînă ce sosiră pe malul unei văi singuratice, în fundul căreia zăriră o fortăreață, strașnic împrejmuită din toate părțile cu șanțuri adînci de apă și cu ziduri trainice, înalte și groase. Era Castelul întîmplărilor ciudate, unde venise mai înainte seniorul Gauvain. Bătrîna se opri pe loc spunîndu-i:

Nobile cavalier, trebuie să intri în castelul ăsta și să încerci să faci cea mai de seamă ispravă de pe lume.

Și în felul acesta am să mă răsplătesc față de domnia ta, doamnă?

Da, seniore.

Am să încerc, așadar.

Ea plecă, lăsându-l în grija Domnului.

Și Lancelot îl îmbrățișă pe Lionel și se despărți cu dragoste de dînsul; apoi o porni spre fortăreață.

De îndată ce trecu de poartă, auzi lumea șușotind în jurul lui:

Nobile cavalier, rușine te așteaptă.

Își văzu de drum fără să răspundă și ajunse lângă turnul principal. Acolo, îl opriră niște țipete de femeie: era aceeași fată pe care nobilul Gauvain n-o putuse scoate afară din cadă și care implora ajutor. Lancelot se apropie, o ia de subsuori și o scoate din cadă atît de ușor de parcă n-ar fi fost mai grea decît un fir de pai. Ea cade îndată la picioarele lui, sărutîndu-i pulpele și încălțăminte; iar cei din tîrg încep să se adune roată.

Lumea îl duce în cimitir și îi arată un mormînt pe care stă scris:

*Piatra aceasta nu va fi ridicată
înainte de venirea leopardului
din care se va naște leul cel mare.*

Lancelot puse mîna pe lespede și o ridică fără efort. Un șarpe hidos, care era ascuns dedesubtul ei și a cărui răsufare scotea flăcări ca o pălălaie aprinsă, țîșnește din groapă și se tîrăște prin cimitir, dînd foc la iuțeală tufelor. Dar Lancelot se repede la el și, cu toate că balaurul îi arde cu duhoarea lui lemnul scutului, îi zboară capul într-o clipită.

Atunci, niște cavaleri minunat de frumoși și de înalți veniră să-l ia cu mare alai și îl duseră la palat, unde fecioare tare frumoase îi scoaseră armura, îl spălară și îi puseră pe umeri o mantie demnă de un rege. Apoi îl duseră în sala cea mare unde niște seniori îi făcură o primire aleasă și, pe cînd discuta și se veselea cu ei, intră un nobil, într-o ținută

aleasă; așa era de bogată încît nimeni nu i-ar putea descrie îmbrăcămintea. Purta în deget un inel frumos, iar pe cap o coroană de aur ale cărei pietre scumpe făceau cît un regat întins; broșa și cingătoarea lui erau fără seamăn pe lume; dar de ce să mai lungesc vorba? Cu un cuvînt, n-ai fi putut întîlni un nobil mai distins și nici care să pară un prinț de neam mai ales. Era Pellès, norocosul rege pescar.

— Seniore, măria sa regele! îl anunțară cavalerii pe Lancelot ridicîndu-se în picioare.

Lancelot se ridică și el și îi ură bun sosît regelui care veni să-l îmbrățișeze și îi spuse:

— Iubite seniore, te-am așteptat amar de vreme! În sfîrșit iată-te! Vrei să-mi spui cine ești?

— Fac parte din casa regelui Artus, cavalier al Mesei rotunde, și mă numesc Lancelot du Lac.

— Doamne Dumnezeu! nu cumva domnia ta ești fiul regelui Ban, care a murit de supărare, și al reginei năpăstuite de mari dureri?

Dar, în clipa aceea, se întîmplă minunea cea mare: porumbelul alb, pe care-l văzuse nobilul Gauvain, zbură prin sală, ducînd în cioc o cădelniță de aur, și toate miresele plăcute din lume se răspîndiră prin castel; apoi, după ce se întinseră mesele, fiecare se așeză la locul lui fără o vorbă, făcînd rugăciuni și litanii: atunci intră cea mai nobilă dintre fete, ridicîndu-și vasul de preț, acoperit cu o pînză. Toți îngenuncheară, și Lancelot laolaltă cu ei; și, după plecarea ei, ați fi putut vedea mesele încărcate cu cele mai mari bunătăți pe care vi le puteți închipui, cu toate astea, ca și cu Gauvain, ceva mai înainte, dinaintea lui Lancelot nu se găseau de nici unele. Regele, care văzu cum stau lucrurile, porunci să i se aducă cele mai bune mîncări.

LANCELOT LA CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE. ZĂMISLIREA LUI GALAAD

După ce toată lumea a mâncat pe îndelete se strînseră mesele și cavalerii începură să joace table și șah și să se distreze.

— Ce părere aveți despre vasul prețios pe care-l purta fata? întrebă regele pe Lancelot.

— Este un lucru minunat, fără doar și poate, sire. Și nicio dată n-am văzut încă pînă azi o fată mai frumoasă... Spun fată, nu femeie.

La vorbele acestea, regele se gîndi la ceea ce auzise spunîndu-se despre Lancelot și despre regina Guenievra: «De bună seamă, o iubește atît de mult pe regină, că n-are să mai vrea altă femeie, își zise el. Cum să facem ca s-o primească pe fata mea? Se cade să orînduim cu atîta chibzuință lucrurile încît Lancelot să nu bănuiască nimic, pentru ca porunca să fie îndeplinită.»

Se duse s-o caute pe o femeie bătrînă de tot și tare pricepută, pe nume Brisana, care era însoțitoarea fecioarei cu vasul de preț, și îi spuse întocmai vorbele lui Lancelot. Dar bătrîna îl rugă să lase lucrurile în seama ei, fără să se amestece, și îl încredință că o să ducă totul la bun sfîrșit.

Veni la Lancelot și se apucă de vorbă cu dînsul, întrebîndu-l despre regele Artus și ce vești se mai vînturau pe la curte; apoi vorbiră mult despre regina Guenievra și, cînd îl văzu dus pe gînduri, îi spuse:

— Acum, seniore, e vremea de culcare, fiindcă te-ai obosit îndeajuns pe ziua de azi.

Și Lancelot, care era tare îngîndurat, o urmă într-o odaie unde era un pat frumos. Acolo îi spuse că se duce să caute o cupă de vin pentru culcare și, puțin după aceea, îi aduse o băutură pe care o pregătise, mai limpede decît apa de izvor și avînd culoarea vinului. Cupa nu era mare, așa încît Lancelot o bău pe toată și, găsind băutura dulce și plăcută, mai ceru o cupă, pe care bătrîna i-o turnă, iar el o bău pînă la ultima picătură.

Ci iată că, de cum înghiți băutura cea fermecată, Lancelot

se simți amețit și ațîțat la culme, iar Brisana își dete seama că el nu mai știa unde se afla nici cum venise acolo: fiindcă se credea în cetatea Camaaloth, iar pe dînsa o lua drept doamna din Malehaut, răposată de multă vreme. Atunci ea îi spuse:

— Nobile senior, s-ar putea ca mărișsa regina să fi adormit. Ce mai aștepti de nu te duci la dînsa?

— Dacă aș ști că trimite după mine, m-aș duce bucuros, spuse el.

Bătrîna se prefăcu atunci că se duce să vadă și, după puțin timp, se întoarse spunînd că regina îl așteaptă. Îndată Lancelot se descălță și, numai în cămașă și pantaloni, o urmă pe Brisana, care îl duse în odaia fetei regelui, lîngă care se lungi, socotind că era regina, iubita lui. Iar fata, care dorea mai mult decît orice pe lume pe cel știut a fi smaraldul tuturor cavalerilor pămînteni, îl primi, fericită și veselă. Așa se uniră cel mai bun și mai credincios dintre cavalerii timpului nostru cu fata lui Pellès, norocosul rege pescar. Iar dînsa, cea mai frumoasă fecioară ce se afla pe atunci, nu l-a primit nicidecum datorită frumuseții lui, nici din cauza căldurilor în care s-ar fi aflat trupul ei, ci ca să se învrednicească de roada prin care trebuiau să se sfîrșească marile isprăvi cavalerești din Bretania, așa precum proorocise vrăjitorul Merlin. Iar Lancelot, care o socotea drept iubita lui, o cunoscuse pre ea așa cum a făcut Adam cu soața lui, dar nu tocmai cîstit, fiindcă el a luat-o cu păcat. Dar Cel în care sălășluiește toată mila n-are drămuiește pe cei păcătoși după fărădelegile săvîrșite, ci ține seama de năzuințele lor: de aceea nici n-a vrut să vadă întru această împreunare decît cîștigul pentru cei din Bretania, și a vrut ca în locul florii de feciorie, care a fost strivită în noaptea aceea, să fie așezată cu temei o altă floare din care mult bine să se reverse peste țară. Căci pămîntul întreg se umplu de vraja florii care se ivi din această împreunare, așa cum va vorbi despre ea povestea Sfîntului Graal: căci Galaad, cavalerul neprihănit, a pus capăt isprăvilor cavalerești și s-a așezat în jîlțul primejdios al Mesei rotunde. După cum numele de Galaad se pierduse în Lancelot din cauza poftelor trupești, tot așa s-a regăsit în Galaad prin abținerea de la cele lumești. Și la el păcatul nașterii a fost răscumpărat prin fecioria

pe care şira păstrato şi a înapoiato, sănătoasă şi întreagă, Mintuitorului său săvîrşindu-se din lumea aceasta.

Dar povestea încetează deocamdată să mai vorbească despre toate astea, căci va vorbi pe îndelete la timpul cuvenit, şi se întoarce la seniorul Lancelot du Lac.

LANCELOT LA CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE. IERTAREA FETEI REGELUI PELLÈS

Dimineaţă, Lancelot se trezi şi privi în jurul lui; dar ferestrele erau aşa de bine închise încît lumina nu putea pătrunde prin ele. Puterea vrăjii trecuse: pipăi în jurul lui şi îşi dădu seama de prezenţa fetei.

— Seniore, îi spuse ea, eu sînt fata lui Pellès, norocosul rege pescar.

Lancelot sări din pat, îşi trase pantalonii, îşi puse cămaşa, alergă să deschidă larg ferestrele odăii în care dormise şi, văzînd-o pe cea cu care îl înşelaseră, apucă spada, mai mîhnit şi mai infuriat decît vă puteţi închipui. Dar ea îngenunche în faţa lui, în cămaşă, aşa cum era, cu mîinile împreunate, şi îl rugă s-o ierte, în numele îndurării pe care Isus Cristos a avut-o faţă de Maria Magdalena. Atunci Lancelot se opri; tremura atît de tare din tot trupul de mînie şi de mîhnire, că deabia mai putea să-şi ţină spada în mînă.

— Domnişoară, spuse el în cele din urmă, aş fi prea crud şi necinstit dacă aş distruge atîta frumuseţe. Iartă-mă că am ridicat spada asupra unei femei, dar furia şi durerea m-au împins la una ca asta.

— Seniore, te iert, dar să mă ierţi şi domniasta că ţi-am pricinuit atîta supărare.

Şi Lancelot o iertă; după aceea se îmbracă, îşi luă armele pregătite pe o masă şi dădu fuga în odăile unde petrecuse în ajun, crezînd că are să mai găsească pe cineva; dar erau ferecate zdravăn cu cheia: degeaba ciocăni, şi atît de grozav că pînă şi un surd adormit l-ar fi auzit: nu reuşi să aibă

vreun răspuns. Sala cea mare era deschisă, dar goală: o străbătu, coborî scările, sosi în curte, se duse la grajd: calul său era acolo, cu şaua pusă pe el, bine hrănit, cu pîntecele doldora, şi atît de frumos ţesălat şi îngrijit, că era numai păr lingă păr; atunci îşi luă scutul şi lancea pe care le văzu sprijinite de zid, scoase calul afară, încălecă pe el, se apropie de podul mişcător şi, fiindcă-l găsi coborît, o porni pe el. Dar nu ieşise încă de tot, cînd simţi că cei de dincolo începuseră să ridice podul la loc: într-o clipă, dînd pîteni calului său straşnic, făcu un asemenea salt cu dînsul, încît animalul ajunse pe malul şanţului; dar de bună seamă că puţin a lipsit să nu cadă în apă. Lancelot îl îndemnă înainte şi, cînd se întoarce, nu mai zări nici cea mai mică fărîmiţă din Castelul întîmplărilor ciudate, pe a cărui poartă ieşise. Atunci se îndepărtă, atît de îndurerat căşi înşelase iubita, şi atît de dus pe gînduri, că nici măcar nu vedea încotro îl ducea calul. [...]

VRĂJILE LUI GUINEBAUT

Către ceasul slujbei a treia din zi, Lancelot ajunse într-o pădure deasă şi bătrînă, numită Pădurea Pierdută, şi se pomeni în curînd la marginea unei poiene din care se ridica un mic castel. În mijlocul pajiştei, sub patru pini, se afla un tron de fildeş acoperit cu mătase roşie, avînd deasupra o coroană grea de aur curat; iar de jurîmprejur, doamne şi cavaleri, unii cu armura pe ei, alţii numai în zale şi mantii, dănţuiau ţinîndu-se de mîini, atît de veseli că era o plăcere să-i priveşti.

Ci iată că Lancelot nici nu pusese bine piciorul pe pajişte, că îşi şi simţi inima schimbată şi, uitînd de toate, şi de iubită, şi de tovarăşii de luptă, şi de sine însuşi, nu mai dori altceva decît să danseze: descălecă, dădu drumul lăncii şi scutului, alergă să se prindă în horă, cu armura pe el, cu coiful pe cap şi, apucînd-o de mînă pe prima fată pe care-o întîlni, se porni să cînte, săşi izbească picioarele unul de celălalt şi să se veselească mai mult decît făcuse vreodată în

viața lui. Dansatorii cântau un cântec despre regina Guenievra, dar în limba scoțiană, așa încît nu se înțelegea mare lucru din cuvintele lor, doar că spuneau: « Adevărat, avem cea mai frumoasă dintre regine », și: « Adevărat, e bine să nu uiți de dragoste », sau cam așa ceva.

Așa ținu petrecerea pînă seara. Cînd veni ceasul cinei, o fată se apropie de Lancelot și îl îmbie să se așeze pe tronul de fildeș și să încerce coroana de aur. El răspunse mai întîi că îi place mai mult să danseze. Dar ea îl luă de mînă și Lancelot se lăsă condus de dînsa: vesel de tot, se așază în jeț și își puse coroana pe cap. În aceeași clipă, cavalerii, doamnele și domnișoarele fură izbăviți de sminteala lor, în timp ce el însuși, venindu-și în fire, se grăbea să-și scoată de pe cap coroana regală și să se ridice de pe tron în semn de modestie. Dar toți veniră la el să-l îmbrățișeze și să-i mulțumească, și un om bătrîn îi spuse, după ce-l întrebă de nume:

— Lancelot, fiule dragă, prezisesem demult că vraja asta nu se va destrăma decît datorită ție! Află dar că într-o zi pe cînd regele Ban călărea prin pădurea asta cu cavalerii lui, a zărit șase fete care dansau aici cîntînd un cântec făcut pe seama reginei Guenievra, de curînd măritată, iar în jilțul ăsta de fildeș era o domnișoară frumoasă care asculta. Deși era înaintat în vîrstă, regele Ban era foarte vesel.

— Ar fi mai potrivit ca fiecare domnișoară să aibă un cavaler! strigă el.

Și dădu poruncă la șase cavaleri de-ai lui să descalece și-i trimise să danseze.

Dar Guinebaut, fratele lui, bărbat bine făcut la trup, sprinten la minte și omul cu cea mai mare pricepere la vrăji și nigromanție după Merlin, nu se putea opri să nu admire pe fată și să se gîndească la cît de fericit ar fi cel care ar putea

să aibă parte de ea. De aceea, cînd o auzi suspinînd că ar dori din inimă să mai vadă asemenea dansuri, îi spuse repede: — De bună seamă, domnișoară, vei vedea, și altele încă mai frumoase, și toată viața, dacă mi-ai dăru-i iubirea și mi-ai jura aici, de față cu fratele meu, regele Ban, că n-ai să-ți iei cît voi trăi eu un alt iubit în afară de mine. Jură, și am să-ți țin locul pe toți îndrăgostiții care vor trece prin pajiștea asta, în așa fel că nu vor avea altă dorință decît să dănuiască și să benchetuiască la toate ceasurile, pe vreme bună de vară sau de iarnă. Au să intre în castel doar ca să mănînce, să se odihnească la vreme de noapte sau să se adăpostească de ploaie. Și asta o să țină pînă cînd va veni cel mai frumos cavaler din lume: așa se va termina sărbătoarea — cu frumusețe — după ce a început la fel, deoarece domniasta ești cea mai frumoasă fată din cîte se află.

Domnișoara făcu legămîntul. Atunci regele Ban și-a așezat coroana pe jilțul de fildeș și a spus că o lasă celui mai frumos cavaler din lume; apoi a plecat și fratele său a rămas în tovărășia fecioarei.

Timp de paisprezece ani, ea s-a distrat privind dansurile, și mai mult de o sută cincizeci de cavaleri îndrăgostiți și ceva mai puține doamne au fost oprite locului aici. Dar — așa sînt femeile schimbătoare — după trecerea acestui răstimp, l-a rugat pe Guinebaut să născocească alt joc pentru a o distra. Atunci el a făcut un joc de șah din fildeș și din pietre scumpe, cu piese de șah din aur și argint, și într-o zi, după masă, i-a adus toate astea, rugînd-o să se așeze și să joace.

— Păi cu cine? l-a întrebat ea. Nu te poți măsura cu mine.

— Să joci cît vei putea mai bine, i-a răspuns el.

Ea a împins un pion: numaidecît un alt pion a înaintat singur; și, cu toată împotrivirea ei, s-a văzut repede învinsă de șahul miraculos. S-a distrat mult cu el, pînă cînd, în cele din urmă a murit și ea și Guinebaut.

— Întrucît am pus capăt vrăjii cu darurile, spuse Lancelot, trebuie să încerc acum pe cea cu șahul.

Îl se aduce jocul; el așază pionii de argint în fața celor de aur, și iată-l manevrîndu-și cu atîta dibăcie pionii, călărețul, turnul, călă face mat într-un ungher pe regele dușman; de bună seamă, cei care au fost de față au rămas uimiți la

culme! Lancelot chemă un cavaler de fel din regatul Logres și îl rugă să se ducă la Camaaloth să salute din partea lui pe regele Artus și să-i dea reginei șahul vrăjit. [. . .]

DUREREA REGINEI

După plecarea lui Lionel, regina rămase mai tristă ca oricând, întrucât se temea ca nu cumva Lancelot să moară din pricina veninului năpîrcilor; și aflați că nu era nimeni la curte căruia să îndrăznească să-i destăinuie gândurile care o frământau. Își ducea viața obișnuită, petrecându-și zilele brodînd cu aur și mătase, ascultînd povești, jucînd șah și table, punîndu-și șoimul să-i mănînce din palmă; dar, cum rămînea singură, deschidea cutia de fildeș pe care i-o adusese Lionel și privea părul iubitului ei, apoi îl săruta cu mare smerenie ca pe niște moaște. Uneori puneă fetele să cînte cîntecele și jelaniile cele mai triste pe care le cunoșteau, ca bunăoară cîntecul doamnei din Faiel, al cărei senior plecase pelerin la Sfîntul Mormînt și nu s-a mai întors niciodată . . .

În vremea asta regina mîncă, bea și dormea atît de puțin că era de mirare cum de nu-și dădea duhul, și nu e deloc de mirare dacă, pînă la urmă, a căzut la boală grea: lucru de care regele a fost foarte mîhnit, căci nu bănuia că suferă din cauza lui Lancelot du Lac, cu atîta chibzuință se purtase tot timpul regina. Și toți, săraci și bogați, erau îngrijorați din pricina bolii reginei lor, ca și de lipsa lui Lancelot și a

cavalerilor plecați în căutarea lui, lucru de care curtea era tare tulburată.

Într-o seară, cînd regina adormise sleită de plînsete și de posturile pe care le ținea, visă că intra într-o odaie și că-l găsea acolo pe Lancelot culcat lîngă cea mai frumoasă fată din lume. Durerea pricinuită de visul acesta o trezi: se dădu jos din pat și, după ce se închină, începu să plîngă cu hohote așa de tari, de parc-ar fi fost sfîrșitul lumii întregi:

— Ah! iubitul meu drag, spunea ea, unde nu dă Dumnezeu să te văd culcat cu o fată, numai să fii sănătos și teafăr! Auzind-o că se jelește astfel, o fată care dormea în odaie se temu ca nu cumva regina să-i iasă din minți și îi stropi fața cu agheasmă, strigînd:

— Mărită-doamnă, vine regele! Fugiți repede în pat!

La vorbele astea, regina care se temuse mult întotdeauna de stăpînul ei, se culcă la loc, și dormi din pricina oboselii pînă dimineața.

Cînd se trezi, văzu în deget inelul pe care i-l dăduse Lancelot și asta o mai întremă puțin. Apoi îl rugă pe bunul Dumnezeu să-i trimită vești despre cel pe care-l dorea inima ei, dar vești care să-i însenineze inima.

Și la puțină vreme după aceea Lionel se întoarse la Camaaloth. El povesti cum îl părăsise pe Lancelot teafăr și sănătos în fața castelului în care îl condusese bătrîna, și regina se bucură nespus la auzul acestor vești, ca și regele Artus și toată curtea la fel cu ea.

Dar povestea se întoarce acum la Lancelot, care călărește prin pădure, după ce îi izbăvise pe cavalerii și pe doamnele vrăjite.

CERBUL ALB ȘI CEI PATRU LEI

Pădurea aceasta era numită Pădurea Primejdioasă, din cauza fiarelor sălbatice de care era plină, și apoi mai era și foarte deasă și stufoasă, în așa fel că nu trecu mult și Lancelot se rătăci. Mergea la voia întîmplării, cînd văzu venind fuga spre el un băiat urmărit de un urs, care mîrîia ca un diavol.

— Sfântă Marie! Ajutor! strigă băiatul.

Lancelot dădu pîteni calului și, cu lancea înainte, atacă ursul, care venea spre el, cu gura deschisă, ca să-l mănînce, izbi fiara între coaste și îi vîrî fierul rece al lăncii drept în inimă, astfel încît nămetenia se prăvăli în mijlocul drumului. După aceasta, strigîndu-l pe băiat, îl întrebă dacă nu știe vreun loc prin împrejurimi unde să tragă peste noapte. Băiatul se oferă să-l călăuzească spre o sihăstrie la care se ducea chiar el, și amîndoi o porniră la drum.

Luna răsărise, strălucitoare și frumoasă. Și, în vreme ce treceau printr-o vale adîncă, văzură venind spre ei nu un urs, de astă dată, ci un cerb mai alb decît floarea de abia răsărită într-o pajiște; cerbul avea la gît un lanț de aur și mergea între patru lei, doi în față, doi în spate, păzindu-l tot atît de grijuliu cum își păzește mama odorul. Cele cinci dobitoace trecură prin fața lui Lancelot și a tovarășului său fără să le facă vreun rău; apoi intrară în inima pădurii. Și cînd Lancelot ajunse la sihăstrie, întrebă numai decît dacă printr-o vrajă sau din voia Domnului leii îl ocroteau astfel pe cerb.

— Ați văzut așadar cerbul alb? spuse sihastrul. Să știi nobile senior, că e una din cele mai mari minunății din lume și că nu-i vrăjitorie și nici fapta Necuratului, ci o minune care s-a petrecut din voința Domnului nostru Isus Cristos. De altminteri, numai bunul cavaler ceresc, cel care îi va întrece pe toți cavalerii pămîntului, va putea să ducă la bun sfîrșit această faptă și va lămuri oamenii cum de leii l-au luat în paza lor pe cerb.

— Cucernice părinte, spuse Lancelot, fiindcă noi nu putem ști cine-i cavalerul ăsta, ne-am pierde vremea să te întrebăm despre el. Dar nu ai ceva vești să ne spui?

Înțeleptul îi spuse că fiica lui Pellès, norocosul rege pescar, născuse un prunc, și Lancelot se gîndi că băiatul acela trebuia să fie al lui. Stătura așa multă vreme de vorbă, mîncînd pîine și bînd apă, adică tot ce avea sihastrul ca merinde; după care cavalerul și băiatul se culcară pe iarbă verde culeasă de gazdă pentru ei.

Dar povestea lasă acum firul acesta și se întoarce la Camaaloth, unde regele Artus și regina Guenievra se aflau în mare așteptare.

PIZMA CAVALERILOR MESEI ROTUNDE

Într-o bună zi, un cavaler străin descălecă în curtea palatului și, după ce și dădu calul unui rîndaș să-l țină, se duse în sala mare. Regele era acolo, de vorbă cu baronii săi, și lîngă el stătea regina, atît de frumos îmbrăcată încît nici o femeie n-ar fi putut s-o întrecă. Cavalerul îngenunche în fața lor și îi salută în numele lui Lancelot du Lac. Regele alergă numai decît să-l îmbrățișeze, plin de bucurie; cît despre regină, fericirea ei era așa de mare că mult n-a lipsit să-i sară inima din piept. Dar cavalerul veni să îngenuncheze în fața ei și-i înfățișă șahul vrăjit într-o învelitoare de mătase.

— Mărită doamnă, spuse el, seniorul Lancelot vă dă de știre că se va întoarce în curînd și vă trimite acest joc de șah. Poate că ați mai văzut jocuri la fel de bogate, dar nicicînd unul atît de năzdrăvan.

Și după ce orîndui pionii așa cum trebuie să stea, îl rugă pe rege să numească pe cel mai îndemînat din baronii săi pentru a juca o partidă.

— Am să joc chiar eu, spuse Artus.

Cu toate astea, nobilii săi îl sfătuiră să lase locul reginei, care era mai pricepută decît dînsul. Și de bună seamă că ea își dădu toată silința, căci multă lume suspusă privea la joc; cu toate astea fu repede făcută mat în colț, și fiecare se porni pe rîs. Dar, cînd aflară că Lancelot a cîștigat partida, toți cei de față socotiră că nimeni nu făcea cît el în privința iscusinței cavaleresti, iar regina își dădu iarăși seama că n-are să mai poată mult timp să-i mai ducă lipsa. De aici încolo, în fiecare zi, se urca în turn, de unde se putea vedea ținutul pe o rază de zece leghe împrejur, ca să-i pîndească sosirea.

Într-o dimineață, văzu un cavaler ieșind din pădure, singur de tot, fără scutieri sau ostași; mergea la pas pe un cal prăpădit de oboseală și care nu mai părea bun decît de dat drept hrană dulăilor, dar cavalerul mergea atît de mîndru că-ți dădea seama de departe că era om de neam mare, și ea crezu că recunoaște în el pe Lancelot; dar era seniorul Gauvain. În curînd sosiră și Agravain, Guerrehès, Gaheriet și Mordret. Și a doua zi se întoarse seniorul Yvain cel mare;

pe urmă Sagremor, apoi seneşalul Keu, Lucan paharnicul şi Gilet fiul lui Do. Caii lor erau slăbănogi şi istoviţi, coifurile le erau scoase din cuie şi corfite, scuturile făcute ţandări şi apălăcite, hainele numai zdrenţe, zalele mînjite şi răsucite în aua, pentru că nu fuseseră curăţate şi întinse vreme îndelungată; mulţi aveau lănci făcute din cîte o creangă groasă necurăţată de coajă şi scări de frînghie, atît de mult rătăciseră în căutarea lui Lancelot. Şi cea dintîi întrebare a lor, a tuturor, cum descălecau în curte, era să aflu veşti despre el însuşi; dar regele le răspundea cu tristeţe că nu-l văzuse încă. Dădu poruncă să se aducă veşminte bogate pe care voia să li le dea, şi pentru că unele erau mai frumoase decît altele, el îi rugă să hotărască singuri pe cei mai buni dintre ei. Toţi au fost de părere că, după Lancelot, cel mai viteaz era Bohor, iar după el Hector, pe urmă Lionel, apoi seniorul Gauvain, apoi Gaheriet, pe urmă Sagremor. Regele puse deoparte hainele lui Lancelot şi pe ale celor din neamul lui, care nu erau de faţă; după care ceilalţi primiră haine destul de frumoase cu care să se mîndrească şi împăraţii, căci nimeni nu l-a ajuns vreodată din urmă pe regele Artus în dărnicie.

Totuşi, îşi arată cu voce tare supărarea, temîndu-se ca nu cumva, în ziua turnirului împotriva celor din regatul Gorre, cavalerii săi să fie înfrînţi, neputîndu-se bizui pe ajutorul lui Lancelot.

— Măria ta, să nu spui una ca asta! strigă Agravain. Ba nu, zău! sînt aici destui luptători destoinici pentru ca Masa rotundă să nu fie învinsă, chiar de-ar lupta şi Lancelot în persoană împotriva ei.

— Agravain, Agravain, spuse regina, nu-l asemui pe Lancelot cu ceilalţi cavaleri: dacă ar fi în tabăra duşmanilor voştri, aţi fi înfrînţi cu toţii.

— Mărită doamnă, ştiu bine că e cel mai bun din lume. Dar noi sîntem aici cel puţin o sută treizeci, şi numai împotriva a trei sau patru dintre noi, ce-ar putea el să facă singur-singurel?

Ci ascultînd vorbele reginei, cavalerii Mesei rotunde, în afară de nobilul Gauvain, erau stăpîniţi cu toţii de un gînd amar: « Chiar dacă noi am învinge peste tot, fără ca Lancelot să dea o singură lovitură, tot ar zice lumea că el s-a luptat cel mai bine şi tot el ar primi răsplata, ca întotdeauna! » De aceea, mai mult de o sută dintre ei se înţelesesă că, dacă Lancelot va veni la timp pentru turnir, ei îşi vor lua armuri cu alte însemne şi vor trece în tabăra cealaltă. Dar regina, care le află uneltirile chiar în seara aceea, luă hotărîrea să-l înştiinţeze pe iubitul ei. Îi scrisese cu mîna ei un bileţel pe care-l încredinţă scutierului său, Tarquin, în care avea toată încrederea. Şi crainicul bătuse drumurile în goana calului către Pădurea Primejdioasă, pînă cînd, în cele din urmă, îl ajunse pe Lancelot lingă castelul din Montiguet, pe drumul de la Crucea Uriaşului.

— Du-te, îi spuse Lancelot, după ce sărutase în taină scrisoarea, şi spune-i reginei că voi face ceea ce mi-a cerut. Apoi se duse să-l găsească pe regele Baudemagu din Gorre, care venise pentru turnir şi îi ceru să lupte în rîndurile cavalerilor săi, împotriva oamenilor regelui Artus. Regele Baudemagu se învoi cu multă plăcere.

FECIOARA ÎNDRĂGOSTITĂ

Cînd sosi ziua turnirului, dis-de-diminează, regina se duse la pajiştile din Camaaloth pe un căluţ tărcat; era îmbrăcată cu o rochie de mătase purpurie, brodată cu aur şi imblănită cu hermină şi, gătită în felul ăsta, părea cu adevărat floarea tuturor femeilor. Ci iată că, sosind în loja doamnelor, văzu că o fată purta cingătoarea pe care i-o dăduse cîndva, din dragoste mare, lui Lancelot: la început se mînie la culme din cauza asta; pe urmă se gîndi că era negreşit fata care îl vindecase pe Lancelot de otrava năpîrcilor din izvor. Regina trimise pe cineva să-o cheme şi, cînd cealaltă, tremu-

rînd din tot trupul, veni să îngenuncheze în fața ei, regina îi spuse, după ce i îndepărtase pe toți:

— Domnișoară, o doamnă de neam foarte mare, care e una din prietenele mele cele mai bune, a venit să mi se plîngă astăzi de domnia ta. Și știi pentru ce? A iubit multă vreme un cavaler și, deși ea valorează de o sută de ori cît domnia ta prin naștere, prin frumusețe și bogăție, i l-ai răpit, așa cum face mărturie cingătoarea asta pe care i-ai dat-o cu mîna ei odinioară iubitului ei, așa mi-ai spus ea. Și de aceea ai să fii ucisă înainte de a părăsi ținutul ăsta.

La auzul acestor cuvinte, fecioara se înpăimîntă grozav la gîndul morții: începu să hohotească de plîns, și atît de tare, că reginei i se făcu milă de ea.

— Dacă juri că ai să-mi spui adevărul, spuse ea, am să te împac cu doamna care se plînge de domnia ta.

Domnișoara se grăbi să jure; apoi îi povesti tot ce se petrecuse între ea și Lancelot.

— Să știi mărită doamnă, adăugă ea, că de dragul lui am să rămîn fecioară pînă la moarte.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse regina, niciodată n-ai iubit o fată așa de cinstit cum iubești domnia ta, și dacă prietena mea te-ar urî, ar face o mare mișelie. Am să vă împac pe amîndouă.

— Mărită doamnă, îți mulțumesc din inimă.

ÎNFRÎNGEREA CAVALERILOR MESEI ROTUNDE

În timpul ăsta, pe cîmp, regii, ducii, conșii, cavalerii se înghesuiau în număr așa de mare, de-ai fi crezut că toți nobilii din univers s-au strîns acolo. Heralzii strigaseră: « La coifuri! », cînd sosiră cei din Masa rotundă, care aveau toți o rotiță din piele de Cordova pe umăr drept semn de recunoaștere. Din primul moment cînd șarjară, doborîră cam la o sută de cavaleri, și oamenii împăratului Germaniei se văzură siliți să dea îndărăt cale de două bătaii de arc; mulți dintre ei învățară în ziua aceea cum se golește punga

la închisoare, căci trebuiră să-și răscumpere libertatea, așa cum e obiceiul în turnire. Nobilul Gauvain, la rîndul lui, făcea asemenea vitejii, încît cei care-i recunoșteau armele strigau: « Uite-l! Fugiți! fugiți! » Iar doamnele și domnișoarele se și vorbeau între ele să-și dea premiul, care era un cerb cu coarne și copite aurite.

Lancelot stătea deoparte cu regele Baudemagu și cu cei din Gorre. Cînd văzu situația, spuse:

— Acum, sire, hai să le dăm o mînă de ajutor!

Și se năpusti, năprasnic ca un trăsnet, urmat de rege și de oamenii săi.

Din prima lovitură, Lancelot străpunge scutul și zalele lui Agravin, pe care-l aruncă între copitele cailor; cu ciotul lăncii sale sfărîmate, îl răstoarnă pe Calogrenant, unul dintre cavalerii Mesei rotunde; pe urmă trage spada, și unde nu începe spada să-i zboare mai ceva decît un șoim asupra prăzii, zdrobind zale, tăind, despicînd călăreți și cai, capete, brațe, mînere de steaguri, scuturi. Pe care l-ai ucis primul și pe care la urmă? Asemenea unui lup informat într-un țarc de oi, care sugrumă în dreapta, în stînga, înainte, înapoi, pînă ce nu mai rămîne nimic, așa îi doborî ca pe niște oi pe nobilul Gauvain, și pe Sagremor, și pe regele Ydier, și pe Blioberis, și pe Lucan, și pe Agloval, și pe Mordret, și pe Keu, și pe Ganor Scoțianul, și pe Giflet, și pe Urîtul cel viteaz, și pe ceilalți. Peste tot își arăta scutul, își oferea coiful, își repezea spada, iar cei din Gorre nu-l vedeau decît pe el pretutindeni, ca pe un steag: se ridicau și cei ce zăceau la pămînt la vederea lui! În cele din urmă, cavalerii Mesei rotunde o luară la fugă în fața celui care-i nimicea precum nimicește para un tufiș și, încălecat pe cel mai bun cal de luptă al regelui Baudemagu, Lancelot îi alungă, urmat de ai săi, mult mai încolo de tabăra lor, pînă pe străzile cetății Camaaloth.

În vremea asta regele își spunea în sinea lui că acela care făcea asemenea minuni și termina turnirul într-un timp atît de scurt nu putea fi altul decît Lancelot în persoană.

— Nobile cavaler, îi strigă el învingătorului, cînd acesta se întoarce din urmărire, domnia ta ești omul pe care doresc cel mai mult din lume să-l cunosc. De dragul meu, te rog să-mi spui numele domniei tale.

Fără o vorbă, Lancelot își dezlegă coiful, iar regele, când îl văzu, scoase un strigăt de bucurie. Coborî în graba mare și alergă să-l îmbrățișeze, așa cum se afla cu armura pe el. În clipa aceea îl aduceau pe seniorul Gauvain pe o lectică: regele îi trimise îndată pe doctorul său cel mai dibaci care-i obloji rana de la umăr și-i puse pe ea nu știu ce doctorii pe care le socoti el mai bune. Și când seniorul Gauvain fu culcat la palat și-l zări pe Lancelot la căpătîiul lui, îi spuse: — Bine-ai venit, seniore. Domnia-*ta* ești cel mai viteaz cavaler din lume și ai dovedit-o astăzi atât de strălucit încît am să-mi aduc aminte cîte zile oi mai avea. Și le-ai mai tăiat puțin nasul semeților cavaleri din ordinul Mesei rotunde. Ci, când aflu despre această vorbă a seniorului Gauvain, cavalerii se supărară foarte, și mulți prinseră o ură de moarte împotriva lui Lancelot; dar despre lucrul acesta povestea va vorbi la vremea potrivită.

LANCELOT ȘI PĂCATUL SĂU

În timp ce se întindeau fețele de masă pentru cină, sosi Bohor, pe urmă Lionel, apoi Hector, care se necăjiră grozav tustrei pentru că ajunseseră prea tîrziu la turnir.

După terminarea mesei, regele trimise după cărturari pentru ca ei să aștearnă în scris isprăvile de seamă ale cavalerilor rătăcitori și îl îmbie pe Lancelot să spună ce i se întîmplase de cînd plecase însoțit de bătrîna cu coroană de aur. Lancelot povesti tot; cu toate astea, nu spuse nimic despre felul cum fusese înșelat de fata regelui Pellès, nu că iar fi fost rușine de asta, dar îi era frică să nu-și piardă dragostea alesei inimii lui. După ce termină, nobilul Gauvain povesti și el ce i se întîmplase la Castelul întîmplărilor ciudate înaintea lui Lancelot; și cum îi spusese bătrîna că fiul reginei năpăstuite de mari dureri pierduse, din pricină că fusese slab de inger, cîntea de a duce la bun sfîrșit cea mai frumoasă dintre faptele mărețe și de a cunoaște adevărul Sfîntului Graal; și cum nu mai găsisese nici o urmă de castel atunci cînd își întorsese capul. Toți cavalerii care pleaseră

în căutarea lui Lancelot își povestiră astfel pățaniile. După aceea, fiecare se duse acasă să se culce.

Regele Artus nu se simțea tocmai bine; se culcă singur într-o odaie care da spre rîu; datorită acestui fapt regina a putut să ceară să i se pună un pat într-o cameră care dădea spre grădină; apoi, după ce le-a dat drumul fetelor, ca să nu fie zgomot și să se poată odihni mai bine, zicea ea, l-a primit pe Lancelot. Dar, după ce se înfruptară din bucuriile trupesti ca două ființe care se iubeau mai mult decît orice pe lume, regina se porni pe plîns.

— Ah! iubitul meu drag, ai auzit ceva spus nepotul meu Gauvain: că fiul reginei năpăstuite de mari dureri a pierdut prin păcatul său cîntea de a descoperi adevărul despre Sfîntul Graal. Tu ești acela. Mai bine nu m-aș mai fi născut niciodată pe lumea asta!

— Măria-*ta*, vorbești cu păcat. Află că niciodată n-aș fi ajuns atât de sus fără domnia-*ta*, fiindcă știam bine că n-am să te pot cîștiga decît prin vitejie. Numai dragostea pentru domnia-*ta* a dat inimii mele atîta putere.

Regina dădu din cap suspinînd.

Dar povestea îi părăsește acum pe regele Artus, pe regină și pe Lancelot du Lac pentru a istorisi despre copilăria lui Perceval le Gallois.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: PĂDUREA PUSTIE

Aflați că a trăit odată în Țara Galilor un rege cu alese virtuți, nobile vrednic de toată admirația și de viață foarte mare, fiu al lui Pellehan, regele pescar, și frate mai mic cu regele Pellès, în sfîrșit un om cu atîția prieteni, castele, fortărețe, pășuni, păduri și rîuri, că aproape nu-și găsea pereche în Britania cea Mare. Ci fiind ucîși în întreceri cei unsprezece fii mai mari ai săi, soția lui îl rugă fierbinte să se lase pentru totdeauna de turnire. Dar el îi răspunse dînd din umeri: — Afurisit să fie cavalerul care cere sfatul femeilor cînd

e vorba să ia parte la turniruri! Du-te și te odihnește la umbră, în odăile domniei tale cele zugrăvite și poleite cu aur; gîndește-te la băutură și la mîncare, la vopsitul mătăsii, la făcutul tapițerii: astăzi treabă de femeie. A mea e să lovesc cu spadă de oțel.

Și se duse la alte turnire, unde fu omorît în curînd ca și cei unsprezece fii ai săi. Soția lui cu cununie se întristă atît de tare din pricina morții lui, că nici un om, oricît de aspră inimă ar fi avut, n-ar fi putut s-o vadă fără să plîngă. Și ce durere! Puse să se facă mai mult de o sută de slujbe la biserică și își făgădui în sinea ei ca ultimul născut, pe nume Perceval, să nu se ducă niciodată la nici un turnir și nici măcar să nu audă niciodată vorbinduse despre cavaleri.

Anunță pe vasalii săi că voia să-și ducă copilul în pelerinaj la Sfîntul Brandan din Scoția și îi puse să jure că vor da ascultare seneșalului său, căruia îi încredință administrarea țării. Apoi își luă comoara și tot ce putu din avere; puse să se încarce zece căruțe cu bucate, cu grîu cîrnău, cu ovăz și cu bănet, și plecă cu fiul ei, luînd cu dînsa boi, vaci, cai, berbeci și oi, însoțită de vreo doisprezece săteni credincioși și care o slujiseră cu destoinicie.

Merse mult cu alaiul acesta, pînă ce ajunse în Pădurea Pustie, locul cel mai singuratic din lume, prin care umblă cam la două săptămîni fără să vadă țipenie de om ori lăcaș. În cele din urmă ieși într-o bună zi cu oamenii săi într-o vale frumoasă și plăcută, udată de un pîrîu destul de repede pentru a pune în mișcare roata unei mori și hotărî să facă popas acolo. Cei doisprezece săteni lucrară cu sîrg și ridicară în cincisprezece zile o casă împrejmuită cu un gard solid; apoi arară pămîntul, și Perceval fu crescut în vilceaua asta pînă ce împlini cincisprezece ani.

La vîrsta aceea, știa foarte bine să călărească și să arunce cu sulița. Avea părul negru ca duda cea coaptă, dar gîtul alb ca floarea de măceș; cu ochii verzi-albaștri, cu gura rîzătoare, cu picioarele puternice și lungi pentru a sta bine înfîpt pe cal; cu umerii largi și cu mijlocul subțire; deși oacheș, era unul dintre tinerii cei mai frumoși pe care-i văzuse lumea cîndva. În fiecare dimineată, îmbrăcat după obiceiul galezilor cu o cămașă și pantaloni de cîneapă dintr-o

bucată, avînd pe deasupra haina din piele de cerb, încăleca pe călușul lui de vînătoare și, cu cele trei sulițe în mînă, pleca în pădure.

— Dragă copile, îi spuse într-o zi maicăsa, vinează cît poți pofti inima căpriorii și cerbii; dar de la un lucru te opresc: de vei întîlni cumva în pădure niște oameni care călăresc cu gălăgie mare, pîrînd acoperiți de fier de sus pînă jos, nu sta aproape de dînșii, fiindcă sînt niște diavoli care te-ar sfîșia la iușeală. Fugi cît poți mai repede, închină-te și spune Crezul: în felul acesta scapi de primejdie.

— Așa am să fac, doamnă, răspunse Perceval.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: CAVALERII

Era în vremea frumoasă cînd pomii sînt în floare și pajiștile înverzesc, cînd păsările cîntă plăcut în limba lor, și cînd toate strălucesc de bucurie. Într-o dimineată, în timp ce intra în pădure, Perceval își simți inima atît de înveselită de soare și de cîntecul păsărelelor, că nu mai știa ce să facă: scoase frîul calului și îl lăsă să pască în voie, pe urmă, ca să-și treacă vremea, începu să arunce cu sulițele, cînd pe sus, cînd pe jos, una napoi, alta înainte.

Ci iată că, în timp ce el se distra așa, veniră cinci oameni îmbrăcați în armuri și care călăreau cu zgomot mare, fiindcă armele li se izbeau de pomi, zalele zornăiau, lăncile se loveau de scuturi. Băiatul, care auzea zgomotul dar nu vedea încă nimic, se gîndi numaidecît la ceea ce-i spusese maicăsa despre diavolii care umblă prin lume,

potuși să facă zarvă cumplită și mișcări năprasnice. « Ea m-a învățat că într-o împrejurare ca asta trebuie să mă apăr cu semnul crucii. Am să-l fac și o să spun *Crezul*; dar am să arunc pe urmă și cu o suliță în cel mai tare dintre diavoli ăștia și o să-l rănesc atît de grozav, că ceilalți n-au să îndrăznească să se apropie. »

Cu toate acestea, cînd cei cinci cavaleri ieșiră din pădure și se înfățișară privirilor lui Perceval, cu scutul pe după ȋl și cu lancea în mînă, cu cămășile de zale albe, verzi sau roșii lucind în soare și strălucind toate de aur, de albastru și de argint, tînărul strigă, plin de minunare:

De bună seamă, ăștia nu sînt diavoli, ci îngeri! Și mama mi m-a mințit întru nimic spunîndu-mi că îngerii sînt lăpturile cele mai frumoase după Dumnezeu. Cel mai lăptos și mai strălucitor dintre ei trebuie să fie Mîntuitorul nostru în persoană. Am să mă închin Lui și am să-i cinstesc slujitorii.

Zicînd acestea, se aruncă în genunchi cu capul în țărîină și începe să spună toate rugăciunile și litanii pe care le învățase de la mama lui, astfel încît căpetenia cavalerilor, văzîndu-l în starea asta, spuse tovarășilor săi să stea pe loc ca nu cumva să-l sperie de moarte și veni singur aproape de el.

Nu-ți fie teamă, tinere.

Dar nu mi-e teamă deloc, pe Mîntuitorul nostru! Oare domniața nu ești Dumnezeu?

Nu, ȋți-o jur! Nu sînt decît un cavaler. Dar ia să-mi spui: n-ai văzut trecînd pe aici cinci bărbați și trei fete?

Un cavaler? N-am auzit niciodată vorbindu-se de așa ceva. Dar domniața, lucind în felul ăsta. . . ești mai frumos decît Dumnezeu. Ce ai în mînă?

E o lance, tinere.

Vrei să spui că o arunci așa cum fac eu cu sulița?

Nu, de bună seamă! Cu asta îi lovești de aproape pe cei cu care te lupți.

Sulițele mele sînt deci mai bune, fiindcă ating cu ele dobitoace și păsări de la depărtare de la care ai putea să tragi cu o săgeată.

Nu mă interesează asta. Răspunde-mi la întrebare. Dar tînărul pipăia partea de jos a scutului.

— La ce e bun ăsta?

— Ei, drăcie! Dragă băiete, eu gîndeam că am să aflu ceva de la tine, și cînd colo trebuie să-ți spun eu. Lucrul ăsta se cheamă scut: cînd cineva vrea să mă rănească, scutul mă apără.

În vremea asta cei patru cavaleri, văzîndu-și căpetenia că stă de vorbă atît de mult, se apropiaseră încet.

— Seniore, spuseră ei, galezii sînt din firea lor mai proști decît dobitoacele. Înseamnă să ne pierdem vremea cu nimicuri, întrebîndu-l pe băiatul ăsta.

Dar Perceval îl trăgea pe cavaler de pulpana zalei.

— Cei ăsta, nobile seniore? întrebă el.

— Băiete, asta-i cămașa mea de zale de oțel care e tot atît de grea ca și fierul. Datorită zalei, dacă tu ai arunca în mine cu toate sulițele tale, ele nu mi-ar putea pricinui nici o vătămare.

— Dacă-i așa, să ferească Dumnezeu ca vînatul — cerbii și căprioarele — să aibă zale! Dar așa te-ai născut îmbrăcat?

— Nicidecum, băiatule. Ești prea nătărău.

— Și cine ȋi-a dat hainele astea frumoase?

— Nu sînt nici două săptămîni de cînd am primit toate armele astea de la regele Artus; el m-a investit cu ordinul cavaleriei, cel mai nobil și mai plin de victorii orînduit de Dumnezeu. Dar spune-mi, dacă știi, ce s-a întîmplat cu cei cinci bărbați și cu cele trei fete pe care-i urmăresc. Merg la pas, sau în goana cailor?

— Seniore, dincolo de pădurile mari care înconjoară dealul ăsta este o vale unde dijmașii și țărani mamei seamănă și grăpează cîmpul. Ei au să vă spună dacă cei pe care îi urmăriți au trecut pe acolo.

La aceste vorbe, cavalerii dădură pinteni cailor și plecară la galop, lăsîndu-l pe Perceval dus pe gînduri.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: PLECAREA

Perceval se întoarse încet la conac, unde mamăsa, care avea inima tristă și cernită din cauza zăbovei lui, îl strînse la piept spunîndu-i de sute de ori: « Dragul mamei fiu, dragul mamei fiu ».

— Doamnă, îi spuse el, am avut azi o mare bucurie. Nu mi-ai spus oare domnia ta de atîtea ori că îngerii Domnului Dumnezeuului nostru sînt așa de frumoși încît firea n-*a* făcut niciodată făpturi mai atrăgătoare? Am întîlnit cîțiva în Pădurea Pustie. Mi-au spus că lumea le zice cavaleri și că ordinul cavaleriei este cel mai nobil pe care Dumnezeu l-*a* orînduit în lumea asta.

— Vai! spuse mama lui plîngînd, m-*a* blestemat cineva! Iată că s-*a* întîmplat și lucrul de care mă temeam cel mai mult. Dragul meu băiat, îngerii răului pe care i-ai întîlnit omoară tot ce ating în calea lor. Să te ferească Dumnezeu de cavaleria lor!

Și ea îi povesti tot ce se întîmplase cu frații lui și cu tatăl lui, așa cum a depănat firul povestea. Dar Perceval îi răs-*pu*nse numai atît:

— Mamă, te rog să-mi dai să mănînc, fiindcă mi-e o foame grozavă. Nu înțeleg nimic din ce-mi tot spui domnia ta. Dar am să mă duc cu plăcere la cel care-i învestește pe cavaleri, să-mi spună el.

Atunci regina înțelese limpede că n-*are* să-l poată opri: nu are rost să vă mai spun cît a fost de nenorocită! Și, într-*adevăr*, Perceval nu se gîdea zi și noapte decît la îngerii pe care-i întîlnise și, în vremea asta, se topea pe picioare în așa fel încît, cu puțin înainte de Rusalii, maicăsa îi spuse suspinînd:

— Iubitul meu băiat, deoarece dorești lucrul ăsta atît de mult, va trebui să te las să pleci! Du-te la curtea regelui Artus și cere-i să te facă și pe tine cavaler: are să se învoiască numaidecît aflînd din ce neam te tragi. Vai! Cum o să te ajuti cu armele pe care o să ți le dea dacă n-*ai* învățat pînă acum deloc cum să le folosești? Cel puțin, fii atent la înv-

țămintele pe care am să ți le dau. Mai întîi, cînd vei întîlni în calea ta vreo doamnă sau o fată care ar avea nevoie de ajutor și care îți cere să i-l dai, dă-i numaidecît acest ajutor: căci acela care nu se poartă cinstit cu femeile își pierde proprii cinste. Dar, mai presus de orice, rămii curat și ferește-te de cele lumești: dacă o fecioară îți dă inelul din deget sau punga de la cingătoare, primește-le și adu-le mulțumire; ba, dacă se învoiește să se lase sărutată, sărut-o; dar, mai departe, te opresc cu desăvîrșire să mergi. Fiule, încearcă să fii laolaltă cu oamenii nobili și caută-le tovarășia oriunde ai să-i găsești; dar înainte de toate gîndește-te la cel care a murit pe cruce, și nu uita să intri ca să te rogi în toate bisericile sau mănăstirile pe care le vei întîlni, căci ele sînt casele Domnului nostru Iesus Cristos.

Perceval îi făgădui; apoi puse șaua pe călușul lui de vînătoare și își luă cele trei sulite; dar maicăsa îi lăsă numai două, ca să nu aibă prea mult înfățișarea unui galez, și îi spuse să poarte un bici în mîna dreaptă. După ce făcu așa, băiatul își luă rămas bun de la dînsa și încălecă. Vai! după ce se depărtă ca la o zburătură de piatră, întoarse capul și o vazu întinsă pe jos, leșinată de durere. Cu toate astea, dădu bici calului și plecă în goana mare prin inima pădurii.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: SĂRUTAREA ȘI INELUL

În prima noapte, dormi în pădure. Dar a doua zi, trezit de cîntecul păsărelelor, își continuă drumul și ajunsese curînd într-o poiană unde se înălța un cort foarte mîndru, jumătate verde, jumătate roșu, și avînd dungi din fișii brodate pe margine, pe care luceau vulturi de aur cusuți în așa fel încît înveseleau toată pajista.

— Dumnezeule mare, strigă tinerelul nostru uimit, cred că asta e una din sălășluirile tale! Mama mi-*a* spus să nu trec niciodată prin fața unei biserici fără să mă rog în ea

la Domnul nostru Isus Cristos. Am să-l rog să-mi dea de mâncare fiindcă mi-e o foame grozavă.

Văzînd acestea, își legă calul de un țărui și intră în cortul cel mare care era deschis. Nu era acolo decît o fată care dormea pe un pat, singură, fiindcă domnișoarele ei, văzînd-o că doarme, se duseseră să culeagă flori proaspete pentru a le presăra pe jos, în cort. Și la zgomotul pe care-l făcu tînărul, fata se trezi tresărînd.

Domnișoară, îi spuse Perceval, te salut așa cum m-a învățat mama, fiindcă ea mi-a spus să nu uit niciodată să dau binețe fetelor.

Băiete, spuse ea rîzînd de neștiința lui, fugi pînă nu te vede iubitul meu!

Mă jur că nu plec de aici pînă nu-mi dai o sărutare, așa cum mi-a spus mama!

La asta, domnișoara n-a mai rîs; dar, deși ea se împotriva cît putea mai mult, el o strînse în brațele lui foarte puternice și o îmbrățișă de zeci de ori, spune povestea, orice încercă ea să facă. Apoi, zărînd inelul pe care fata îl avea în degete, împodobit cu un smarald limpede, adăugă:

Domnișoară, mama m-a învățat că trebuie să primesc inelul, dar că nu trebuie să fac nimic mai mult. Haide, dă-mi-l!

Și, fiindcă ea se împotriva, el îi întinse mîna cu forța și-i scoase inelul pe care și-l puse în degetul lui.

— Domnișoară, îți mulțumesc din inimă! Am să plec mulțumit pe deplin, căci sărutarea ta e mult mai bună decît a servantelor mamei. Nu ai gură amară!

În vremea asta domnișoara începu să plîngă.

— Hei! băiete, spunea ea, nu-mi lua inelul! Toată lumea are să mă certe!

Dar Perceval nu punea nimic la inimă din toate astea. Murea de foame și văzuse puțin mai înainte o cană plină ochi cu niște vin care nu arăta deloc rău, apoi, sub un ștergar alb, trei pateuri reci de căprior tînăr. Luă unul în mînă, din care se înfruptă cu poftă, în timp ce-și turna zdravăn vin într-o cupă de argint.

— Domnișoară, spunea el cu gura plină, n-am să mănînc astăzi toate trei pateurile astea. Vino de gustă și tu: sînt foarte bune; o să fie cîte unul pentru fiecare din noi, și

mai rămîne unul întreg pentru cei care au să vină după noi. În cele din urmă, după ce se ospătă și bău pe săturate, acoperi cu grijă, cu ștergarul, ce mai rămăsese și plecă după ce îi ură fetei să rămînă în paza Domnului.

Dar acum povestea nu mai vorbește de Perceval, pentru a se ocupa de regele Artus.

NESTATORNICIE FĂRĂ VOIE: LANCELOT ALUNGAT

Cînd se întoarse în Britania cea Mare, după înfrîngerea lui Claudas din Pămîntul Pustiu în Galia, regele dădu de știre în toate ținuturile regatului său că vrea să țină de Rusalii, în săptămîna următoare, cea mai mare și mai completă adunare de la curte care s-a văzut cîndva. Și atît s-a dus vestea prin Scoția, prin Irlanda și prin insulele de pe mare, încît ajunse și la Castelul întîmplărilor ciudate unde fata regelui Pellès îi ceru tatălui ei îngăduința să se ducă la această recepție, fiindcă ea îl iubea pe Lancelot, de la care avea pe fiul ei Galaad, așa cum poate să-l iubească o femeie pe un bărbat. Regele se învoi bucuros și ea porni la drum însoțită de guvernanta ei Brisana și de patruzeci de cavaleri.

Regele și regina Guenievra îi făcură primirea cea mai fastuoasă, atît pentru frumusețea ei cît și pentru înălțimea și noblețea neamului; și toți, bogați și săraci, dar mai presus decît toți cei trei veri Hector, Lionel și Bohor, se dădură peste cap s-o slujească și s-o cinstească așa cum se cuvenea. Iar, în vremea asta, ea nu avea ochi decît pentru Lancelot. Și el se gîndea că ar fi săvîrșit, pe atunci, o fărădelege de neiertat, dacă ar fi omorît o femeie atît de frumoasă; cu toate acestea, nici nu îndrăznea măcar să ridice ochii asupra ei, atît de mult se căia de ceea ce făcuse cu dînsa. Ci iată că, marți seara, după Rusalii, regina îi dădu de știre în taină lui Lancelot că are să trimită pe cineva în toiul nopții să-l aducă la dînsa, după ce toată lumea va fi adormit. Dar Brisana, cea mai iscusită bătrînă care a viețuit vreodată, îl păzea strașnic pe Lancelot, așa încît află de

înștiințarea reginei. Și, de îndată ce se culcară toți, ea trimise în grabă la el o fată care îi spuse:

— Nobile seniore, doamna îți dă de știre să vii numaidecât.

— Mă duc! răspunse Lancelot, care credea că e vorba de regină.

Și, cu aceste vorbe, sări afară din pat și se duse după fată. Ea îl duse la patul fetei regelui, lângă care Lancelot se culcă fără să spună o vorbă, fiind cu băgare de seamă, așa încît nu o recunoscuse, și se desfătară amîndoi unul cu altul cît le fu placul, după care adormiră fericiți, el că și-a ținut iar iubita în brațe (așa credea el), iar ea că l-a avut al ei pe cel pe care-l iubea mai tare pe lume.

În vremea asta, regina o trimisese pe vara ei, în care avea o încredere deplină, să-l caute pe Lancelot. Dar fata se întoarse spunînd că Lancelot nu este în patul lui. După ce așteptă cîtăva vreme, regina o trimise din nou pe fată, dar degeaba pipăi fata patul și îl căută peste tot, că nu-l găsi pe Lancelot. Și atunci regina fu atît de neliniștită și de îndurerată, că la miezul nopții, nemaiputîndu-se stăpîni, se duse chiar ea la iubitul ei. Nu văzu pe nimeni, dar auzi pe cineva gemînd în odaia vecină, așa cum face omul în timpul somnului. Ascultă, recunoscuse vocea lui Lancelot și, fără să mai stea pe gînduri, deschise ușa, se duse lângă pat și îl apucă de mînă pe iubitul ei.

— Ah! tîlharule, mincinosule, uşuraticule, care te dedai dezmațului în fața mea! Piei de aici și să nu te mai înfățișezi vreodată în ochii mei!

Auzind acestea, Lancelot, înnebunit de durere, iese din odaie fără să scoată o vorbă, cu picioarele goale, în cămașă și pantaloni, așa cum era, ajunge în curte, pe urmă în grădină, iese din oraș pe o porțișă dosnică și fuge pe cîmp.

— Vai! măriata, spunea în timpul asta fata regelui Pellès,

ai făcut rău izgonind atît de urît pe cel mai viteaz om din lume! Ai să te căiești!

— Domnișoară, îi răspunse regina, domniei tale îți datorez toate astea! Află că, de voi avea prilejul, am să ți-o plătesc cum se cuvine!

Totuși, după ce fata regelui Pellès îi explică lucrurile de-a fir a păr, regina se porni pe plîns și arată pe chipul ei cea mai mare durere din lume.

Dar povestea se întoarce acum la Perceval le Gallois.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: DOMNIȘOARA ÎN ZDRENȚE

După ce o părăsi pe domnișoara căreia-i luase inelul, Perceval călări cît putu calul său ducă de repede, pînă ce întîlni în cale un cărbunar care-i mîna măgarul.

— Hei, omule, îi spuse el, arată-mi pe unde să ajung la regele care îi face pe cavaleri.

Cărbunarul, care auzise povestindu-se despre marea adunare de la curte pe care o ținea regele Artus, îl puse pe drumul cel bun. Și așa, tot întrebînd despre drumul lui, Perceval ajunse la Carduel, la palat.

Regele era la masa mare, dus pe gînduri, cînd tînrul intră în sală, îmbrăcat în straietele sale de cîneapă și cu haina lui de piele de cerb, fără cizme și pîteni, fiindcă nici nu știa măcar ce înseamnă așa ceva, cu biciul și cu sulita în mînă. Se duse țintă la un slujitor care tăia friptura.

— Hei, băiatule cu cuțitul, arată-mi care dintr-ăștia e regele Artus.

— Uite-l, prietene.

Perceval se apropie numaidecît și dă binețe în felul său necioplit; dar regele se gîndea atît de adînc la Lancelot și la cei care-l căutau, de la care nu avea nici o veste, că nici măcar nu-l văzu.

— Pe cuvîntul meu, strigă tînrul întorcîndu-i spatele,

regele asta n-a știut niciodată să-i investească pe cavaleri! Nu face o mișcare, nu spune o vorbă!

Auzindu-l, Artus își ridicase capul și, când îl văzu atât de frumos și de distins, îi spuse:

— Frate dragă, nu te-am văzut deloc. Bine-ai venit și spune-mi ce dorești.

Mărite rege, fă-mă cavaler, dă-mi arme, și lasă-mă să plec!

Auzindu-l, baronii se porniră pe râs.

Prietene, spuse Keu glumind, ia-le pe-ale primului cavaler care o să-ți iasă în cale. Regele și le dă.

Keu, ținându-și limba, strigă regele. Băiatul asta e neștiutor, dar e un gentilom de vișă, fără îndoială. E un lucru urât să-ți bați joc de aproapele tău, și nu e frumos din partea unui nobil să facă daruri cu ceea ce nu-i aparține.

Dar Perceval ieșise din sala cea mare și, după ce încălecase pe căluțul lui, pleca din oraș în culmea veseliei.

Ci iată că nu trecuse bine de poartă, când zări o fată călare pe un cal slab, istovit de oboseală, cu urechile blegi, care era numai pielea și osul: văzându-l, ai fi zis că-i un cal de împrumut. Nu avea alt friu decât un căpăstru și, drept sa, un pumn de paie cusute într-o pânză veche; iar fata nu era într-o stare mai bună decât calul: albă ca varul, becisnică, slabă de parcă se sculase de pe boală, îmbrăcată pe deasupra cu o bluză numai zdrențe și atât de sfîșiată că sîinii îi ieșeau prin găuri, pielea înnegrită și crăpată de arșițe și de ger, părul despletit, capul acoperit cu o cîrpă murdară și fața brăzdată de lacrimile care-i curgeau fără oprire din ochi.

— Domnișoară, îi spuse Perceval, te văd într-o stare nu prea bună. Pot să fac ceva pentru dumneata? Mama mi-a spus că sînt dator să ajut femeile în orice împrejurare.

— Ah! tu ești băiatul care mi-a luat inelul, răspunse ea; pleacă de-aici! Mai nenorocit destul!

La aceste vorbe, un cavaler îmbrăcat într-o armură roșie ca jăratul, care călărea ceva mai încolo de fată, se întoarse.

— Vai de tine, strigă el către Perceval, dacă tu ești tînărul galez care i-a dat o sărutare! Ea zice că s-a împotrivit și că tu nu i-ai făcut nimic altceva. Dar știi bine că ele vor totdeauna să învingă, în afară de bătălia aceea în care, deși zgîrie, zvîrle din picioare și mușcă, abia așteaptă să fie învinse. Dacă ai fi cavaler, ți-ai primi îndată pedeapsa. Spunînd acestea, cavalerul, pe numele lui Trufașul din Landă, își ridică lancea cu amîndouă mîinile și îi croiește lui Perceval o lovitură atât de crîncenă în latul umerilor, că îl încovoiaie pe cal. Furios, băiatul se ridică fără o vorbă, își ia sulita și, țintind ochiul dușmanului, o aruncă. Și arma pătrunde sub coif. Creierul și sîngele îi fișnesc, astfel încît cavalerul cade mort.

Văzînd asta, Perceval sare vesel de pe căluțul lui galez și, fără să se mai sinchisească de fată, pune mîna pe lancea mortului, îi scoate scutul de după gît, dar nu știe cum să-i dezlege coiful, și încă și mai puțin se pricepe să-i scoată zalele. Crezînd că o s-o scoată la capăt, apucă spada de teacă și trage din toate puterile. Dar degeaba: nu poate să ia armele mortului.

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: ARMELE ȘI PIELEA

Văzîndu-l pe iubitul ei cum cade, fata în zdrențe fugi spre palat cît putea s-o ducă de repede calul ei slăbănog. Și cînd o văzură intrînd în sala cea mare, îmbrăcată numai în zdrențe, regele și baronii se mirară nespus. Dar ea le povesti ce i se întîmplase: cum i-a luat Galezul o sărutare și i-a furat inelul, pe urmă cum i-a omorît iubitul și toți, ascultînd-o pe fată, îl admirară pe tînăr pentru vitejia lui;

iar seneşalul Keu spuse că vrea să se ducă să vadă ce se întâmplă cu băiatul acela sălbatic.

Cînd sosi Keu, Perceval aprinsese chiar atunci un rug mare, în care voia să arunce corpul Trufaşului.

— Ce faci, prietene dragă? întrebă seneşalul mirat.

— Aş vrea să iau armele pe care mi le-a dăruit regele, dar sînt aşa de înţepenite pe trup de parcar fi una cu el, aşa mi se pare. De aceea vreau să ard carnea ca să pun mîna pe carapace.

— Am să le desprind eu, dacă mi dai voie.

— Cum nu! Dar repede!

Keu îl dezbracă pe mort lăsîndu-l în pielea goală. Dar tînărul nu vru să ia nici tunica de mătase pe care Trufaşul o purta pe sub zale, nici cizmele din picioare, oricît îl rugă seneşalul.

— Crezi domniasta că am să lepăd cămaşa mea bună de cînepă făcută curînd de mama, pentru mătasa asta, ori cum îi zici domniasta, prea moale, prea subţiratică, ori să mi părăsesc tunica mea de piele prin care nu trece apa? Să-l ia naiba pe cel care şi schimbă hainele bune pe unele rele!

Seneşalul îi înnodă atunci pantalonul de fier şi pintenii, apoi îi trecu peste cap coiful, îi încinse spada la coapsă şi, după ce-l ajută să încalece pe calul cel mare, îi dădu lancea şi scutul. Şi Perceval se minună tot de scările de la şa, el care nu văzuse pînă atunci aşa ceva, şi de piteni, fiindcă se folosisese mereu numai de bici:

— Nobile seniore, ia domniasta dacă-ţi face plăcere căluţul meu galez. E foarte bun şi eu nu mai am nevoie de el.

— Mulţumesc din inimă! spuse seneşalul rîzînd.

După asta, îl lăsă în paza Domnului şi se întoarse la curte să le povestească ce văzuse.

— Ah! Keu, limba ta ascuţită m-a făcut să pierd astăzi un cavaler care ar fi fost bun, cu siguranţă! spuse regele. O să se încaiere şi o să fie ucis de vreun fermier care o rîvni, să-i ia armele. Cum o să se apere? De bună seamă că nu ştie nici măcar să tragă spada din teacă!

COPILĂRIA LUI PERCEVAL LE GALLOIS: INSTRUIREA

În vremea asta, Perceval călărea şi merse aşa drum lung pe calul său pînă ajunse într-o vale prin care curgea o apă mai mare decît Loara. Acolo, pe o stîncă, pe malul apei, se ridica o fortăreaţă. Un gentilom îmbrăcat cu o haină de hermină, se juca pe podul mişcător cu doi băieţandri, ţinînd de formă un beţigaş în mînă. Perceval se duse către el şi îl salută cît putu mai frumos.

— Seniore, spuse el pe urmă, aşa m-a învăţat mama.

— Domnul cu tine, frăţioare! răspunse gentilomul care-i văzu de îndată naivitatea. De unde vii?

— De la curtea regelui Artus, care m-a făcut cavaler de curînd.

— Cavaler? Păi, cine ţi-a dăruit armele astea?

— Regele.

Şi Perceval povesti cum intrase în stăpînirea lor.

— Hei! Şi ce ştii tu să faci cu calul? întrebă seniorul.

— De toate! Ştiu să-l fac să alerge la fel de bine ca pe căluţul meu de vînătoare, pe care mi l-a dat mama cînd eram acasă.

— Dar armele, dragă prietene, ştii să te slujeşti de ele?

— De bună seamă! Ştiu să mi le pun pe mine şi să le scot; şi le port cu atîta uşurinţă, că nu mi-e greu deloc cu ele.

— Dar ce gînduri te aduc prin părţile astea?

— Seniore, mama m-a învăţat să mă îndrept către cei nobili cu sufletul, oriunde ar afla ei, şi să cred tot ce mi vor spune: cînd te-am văzut pe domniasta am şi venit.

— Ei bine! dragă prietene, descalecă!

Unul dintre cei doi tineri luă calul iar celălalt armura lui Perceval, în așa fel încît acesta rămase îmbrăcat cu hainele lui grosolane, obișnuite la galezi.

Atunci gentilomul puse să i se prindă pintenii ascuțiți, încălecă pe cal, apucă lancea în mînă. Apoi arătă tinerelului cum trebuie să țină scutul de mînere și să se acopere cu el pînă la gîtul calului, să desfășoare stindardul, să pună lancea pe oblîncul șei; și, dînd pintenii, făcu un galop de probă, apoi se întoarse cu arma aplecată în poziție de luptă. Iar Perceval, uimit la culme, strigă că nu vrea să mai trăiască o zi sub soare sau să aibă toate comorile din lume, pînă nu va ști să facă toate astea.

- Ceea ce nu știi se poate învăța, iubite prietene, spuse gentilomul. Și nu trebuie să te condamne cineva pentru asta, fiindcă pentru orice meserie ai nevoie de o ucenicie. Am să te învăț de toate, dacă dorești.

Tînărul primi cu bucurie și, în fiecare zi, timp de șase luni, gentilomu! îl puse să țină scutul, să atace o țintă cu lancea, să lovească cu spada și, pentru că toate astea îi veneau de la maica Natură, Perceval învăță curînd atîtea lucruri, de parcă și-ar fi petrecut viața numai în turnire și în bătălii. În același timp, profesorul lui îi arătă și multe din purtările alese de la Curte. Dar, după răstimpul ăsta, Perceval ceru învoirea să plece. Și, văzînd că nu-l mai putea opri locului, gentilomul îi dăruie o cămașă, izmene, pantaloni foarte scumpi și o tunică de postav venit tocmai din India, apoi îi spuse:

— Iubite frate, e bine să te duci acum la curtea regelui Artus și să-l rogi să-ți dea investirea de cavaler. Și adu-ți aminte de ceea ce-am să-ți spun acum. După ce vei fi învins un cavaler, dacă se dă bătut, cruțai totdeauna viața. Și nu trîncăni prea multe, fiindcă cel care vorbește mult

scapă de multe ori vorbe care i se răstălmăcesc cu gînd rău: cine flecărește, rău păcătuiește, spune înțeleptul; mai bine o tăcere chibzuită, decît o vorbă smintită. Vino totdeauna în ajutorul doamnelor și domnișoarelor dar, mai presus de toate, ferește-te să-ți pierzi fecioria. În sfîrșit, intră des în biserici ca să-l rogi pe Dumnezeu să te aperc în lumea asta pămîntească și să te ocrotească.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, nobile seniore; domnia ta îmi spui aceleași vorbe pe care le-am învățat de la mama.

— Iubite frate, nu mai spune niciodată: «Mama m-a învățat cutare sau cutare lucru». Nu te condamnă nimeni că ai spus-o pînă acum, dar, de azi înainte, ferește-te să mai spui. Și acum, cu bine! Dumnezeu să te îndrepte pe drumul cel bun!

Și Perceval o porni la drum, urmat de un scutier care-i ducea armele și ținea de dîrlogi calul de luptă.

FECIOARA CARE N-A MINȚIT NICIODATĂ

Cînd sosi la curte călare pe un cal buiestraș, atît de bine făcut la trup că nimeni nu mai văzuse un dobitoc mai frumos, așezat pe o șa aurită, îmbrăcat nespus de bogat, avînd în picioare cizme atît de potrivite pe măsură de părea că s-a născut încălțat, regele se minună tot văzîndu-l cît de chipeș e și de bine crescut și primi cu plăcere a-l investi cavaler, spunînd că nepotul regelui Pellès era nobil din naștere.

— Măria ta, chiar de mîine, te implor, strigă Perceval. E duminică:

Băiatul priveghe așadar, în noaptea aceea, în biserică, și a doua zi se întoarse la slujba divină îmbrăcat cu o foarte bogată haină de cavaler, de mătase, pe care i-o dăduse regina, mergînd în fruntea tuturor celor pe care regele voia să-i investească în același timp cu el. Cu toate acestea, după ce își primi armele și veni ora prînzului comun, el vru să se așeze în coada mesei, unde stăteau cavalerii săraci

și fără un nume mare. În clipa aceea, una dintre domnișoarele de onoare ale reginei se apropie de dînsul: era cea mai îndemînică meșteră în mătase de pe lume, era mută și nu vorbise niciodată: de aceea lumea îi spunea *Fecioara care n-a minșit niciodată*. Îl privi îndelung pe Perceval plîngînd de dragoste; și ce s-a întîmplat atunci, a fost socotit pe drept cuvînt un miracol: căci, deodată, muta strigă cu glas atît de tare încît toată lumea putu s-o audă în sala cea mare:

— Cavaler al lui Isus Cristos, vino să te așezi la Masa rotundă!

Și, luîndu-l pe Perceval de mînă, îl duse la jilțul primejdios.

— Jilțul acesta va fi al celui mai bun dintre cei mai buni, adăugă ea; așază-te la dreapta lui; Bohor va sta la stînga. Și să-ți aduci aminte de mine cînd te vei afla în fața Sfîntului Graal! Între timp roagă-te pentru mine, iubite prietene, căci am să mor în tristețe.

Ea îl puse să șadă; apoi se întoarse în odăile reginei, și a fost prima și ultima dată cînd i s-a auzit glasul la curte. Și toți rămaseră uimiți de această întîmplare; regele le porunci cărturarilor săi cei mari s-o aștearnă în scris.

CAVALERUL PUS ÎN LANȚURI

Așa fu primit Perceval la Masa rotundă. Și rămase multă vreme la palatul regelui, și ar mai fi rămas de bună seamă și mai mult, de n-ar fi auzit o vorbă nenorocită.

Într-o zi, pe la începutul iernii, la castelul din Cardigan, în timp ce regele era așezat la masa cea mare, Mordret spuse către Keu:

— Cum ți se pare noul nostru cavaler? S-ar zice că-i place mai mult pacea decît bătăliile.

— Se vede și după scutul lui! N-a dat nici o lovitură de cînd a fost investit.

Un măscărici al curții, care auzi vorbele acestea, veni să i le spună aiudoma lui Perceval pentru a-și bate joc de el. Iar Perceval, care se simți tare rușinat, hotărî să pornească

pe dată în căutarea lui Lancelot și să nu se întoarcă pînă ce n-o avea vești despre el. Seara, cînd toată lumea se culcă, își luă armele, puse șaua pe cal și plecă.

Merse cîteva zile fără să facă ceva vrednic de povestit. În cele din urmă zări un stei mare de piatră, de care un cavaler fără coif, nici scut, nici lance, era legat cu un lanț ce-i înconjura tot trupul.

— Dacă ești cavaler, îi spuse prizonierul, vino să-mi redai libertatea, fiindcă și eu sînt cavaler ca și tine. Dar să știi că pentru treaba asta trebuie să rupi lanțul cu o singură lovitură de spadă.

— Am să tai ultima verigă de lîngă zale, răspunse Perceval, ca să nu rămîi înlanțuit.

Și, după ce-l pune pe cavaler să se întindă pe piatră, Perceval ridică spada și, cu o singură lovitură, taie lanțul și ochiurile duble ale zalelor, fără măcar să atingă carnea, iar piatra o taie ca pe un mușuroi de pămînt.

— Seniore, spuse cavalerul eliberat făcîndu-și cruce, vă zîndu-te cu ce forță lovești, se pare că ești mai degrabă un diavol decît un om.

Dar Perceval și pornise la drum.

Și acum povestea despre el se curmă aici pentru a vorbi despre Lancelot du Lac, despre care n-a mai spus nimic de mult timp. [. . .]

SMINTITUL DIN CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE. LECUIREA

Lancelot rătăci din nou prin păduri și, fiindcă nu mai găsea nimic de mîncat, slăbi iar și se smoli la față, găsindu-se într-o stare la fel de proastă ca și înainte. Într-o bună zi, ajunse cu voia Domnului înaintea Castelului întîmplărilor ciudate. Intră; dar copiii, văzîndu-l repede că-i smintit, aruncară în el cu bulgări și cu cîrpe murdare; și, alungat de ei din stradă în stradă, ajunse pînă la palat și intră înăuntru.

Acolo, îi dădea de milă să mănânce pînă se sature, ceea ce-i dădu o stare bună în tot trupul, căci de multă vreme nu i se mai întîmplase să se simtă sătul; după aceasta bietul smintit se duse să se culce într-un grajd, pe o mînă de fîn, și adormi.

Altădată, în timp ce Lancelot dormea în livadă, fata regelui, care se juca voioasă cu domnișoarele sale, veni să se ascundă chiar în locul unde se găsea el și, văzînd un bărbat adormit, îi fu frică mai întîi; dar pe urmă începu să-l privească, și din ce în ce mai atent, în așa fel încît, în cele din urmă, îl recunoscă. Le spuse repede fetelor că nu se simte bine și dădu fuga să-l găsească pe taică-său, mai tristă decît a fost cîndva vreo femeie pe lumea asta.

— Sire, vrei să vezi o minune?

— Care anume, fetița mea?

— Seniorul Lancelot du Lac este aici.

— Aici? Nu e cu puțință: Lancelot a murit.

— Vino cu mine: am să ți-l arăt.

Regele îl privi multă vreme pe omul adormit.

— Doamne! ce păcat! spuse el în cele din urmă. Dar o să încercăm să-l lecuim.

Și, după ce-i spuse fetei lui să nu scoată o vorbă, puse niște scutieri să-l lege pe smintit și să-l ducă la palatul Graalului, unde îl lăsă singur. Și acolo, cînd ceasul minunii veni iar porumbelul zbură țînînd în cioc cădelnița de aur, și cînd vasul sfînt trecu iar, ca în fiecare zi, purtat de mîini nevăzute (fiindcă fiica regelui își pierduse odată cu fecioria și puterea de a-l duce), Lancelot se simți lecuit pe neașteptate: își aduse iar aminte, își veni în fire și recunoscă Palatul întîmplărilor ciudate unde mai venise și altădată. Rupse frînghiile cu care-l legaseră și alergă să deschidă fereastra care dădea spre o livadă. Regele Pellès era acolo și aștepta.

— Nobile senior, spuse el, Domnul să te ocrotească!

— Sire, răspunse Lancelot, Domnul Dumnezeuul nostru să te binecuvînteze!

Coborî și regele îi povesti adevărul despre cele întîmplătoare.

— Sire, murmură Lancelot lăsîndu-și capul în jos, te rog, în numele Domnului, să-mi spui dacă m-a recunoscut cineva.

— Cu siguranță, nu, afară de mine și de fiica mea.

— Dacă-i așa, atunci sfătuiește-mă măria ta cum e mai bine, în numele Mîntuitorului nostru. Vai! am săvîrșit atîtea fărădelegi împotriva onoarei în regatul Logres, că n-am să mă mai pot întoarce acolo niciodată fără poruncă anume. Aș vrea să viețuiesc într-un loc unde să nu mă cunoască nimeni.

— Am pe aproape o insulă pustie.

— Mulțumesc din inimă, sire. Am să plec de îndată ce s-o înnopta.

Așa se retrase Lancelot în insula lui Pellès, norocosul rege pescar, însoțit de cîțiva scutieri ca să-l slujească. Ceruse să i se arate locul de pe țărm cel mai aproape de regatul Logres, și în fiecare dimineață venea să șadă acolo și să privească spre ținutul către care-l trăgea mereu inima. De bună seamă, nimeni în afară de el n-ar fi putut îndura atîta suferință fără să-și dea sfîrșitul; dar el, chiar din durerea asta, pe care o îndura din dragoste, cu sufletul lui atît de nobil, își făcea o desfătare. Aici, povestea încetează despre el și se întoarce iar la Perceval le Gallois.

LANCELOT ȘI PERCEVAL. ÎNTOARCEREA LA CURTE

Perceval călări multe ierni și multe veri fără să facă vreo faptă deosebită care să merite a fi povestită într-o carte; și așa trecură cinci ani. În vremea asta a văzut multă lume și multe țări și a trecut pe la multe curți, așa încît ajunsese mult mai chibzuit și mai politic; cu toate acestea își păstră mereu naivitatea și sinceritatea simțămîntelor.

Într-o zi, pe la ceasul al noulea, ajunse pe malul unui râu lat și adânc; în mijlocul apei era o insulă tare frumoasă, pe care se înălța un cort mare. Sta să se gîndească tocmai cum ar putea să treacă în ea, cînd văzu venind în lungul malului un copil de zece ani foarte frumos, însoțit de o doamnă minunat de frumoasă și de o ceată veselă de cavaleri și domnișoare care duceau toți care un erete pe pumn, care niște ogari în lesă, care un cîine mic de vînătoare în brațe; era fiica regelui Pellès: ea vîna des pe râul ăsta, cu copilul pe care-l avusese de la Lancelot, pe nume Galaad, pentru că putea, cîteodată, să-și zărească iubitul de departe. De îndată ce se apropie, Perceval își dă seama că ea e stăpîna tuturor celor ce o însoțeau și, după ce-i dă binețe, o întrebă dacă nu cumva a auzit vorbindu-se de seniorul Lancelot du Lac. La auzul acestui nume, fata regelui tresări, apoi se porni pe un plîns amar, ca orice femeie care presimte că bărbatul pe care-l iubea mai presus de orice pe lume are să se îndepărteze de dînsa; totuși, îi arătă lui Perceval o bărcuță pitită între trestii și îi spuse că Lancelot se află în insulă; apoi plecă foarte tristă.

După ce puse piciorul pe mal, Perceval se apropie încetîșor de cort și, cînd ajunse în fața intrării, își aruncă scutul, își scoase coiful, își scoase din centură spada pe care o puse în fața lui, îngenunche și spuse în momentul cînd Lancelot ieși din cort în culmea mirării:

— Seniore, măriașa regele Artus și măriașa regina Guenie, vra te cheamă să te întorci la curte.

— Cu neputință, spuse Lancelot lăsînd capul în jos: regina mi-a interzis.

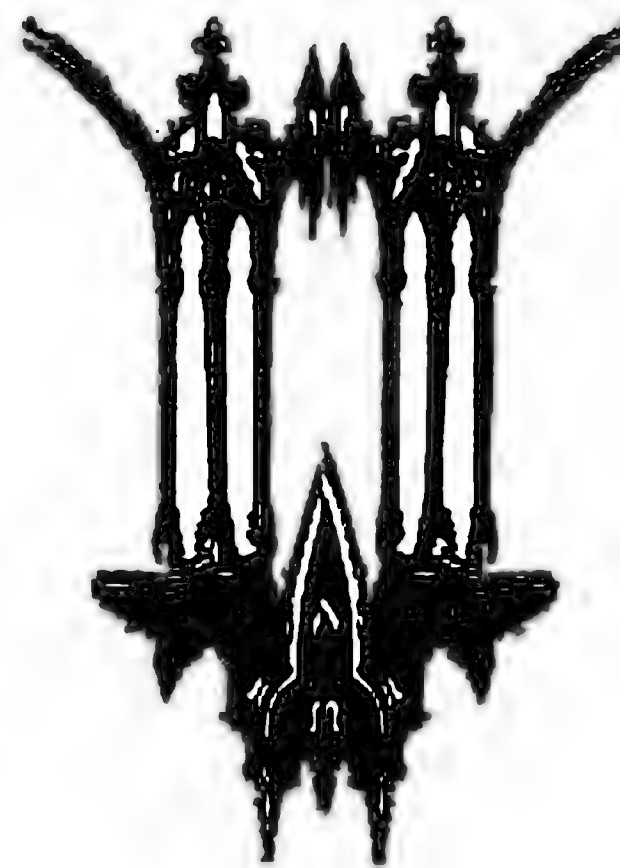
— Îți spun pe cuvîntul meu: te cheamă, zise Perceval. Și îi spuse cine este el și în ce fel devenise cavaler al Mesei rotunde, apoi cum pornise în căutarea lui după toți ceilalți care voiau să-i ducă mesajul regelui și el reginei, și cum rătăcise timp de cinci ani fără să-l găsească. Atunci Lancelot spuse plîngînd că va face voia stăpînei inimii lui. Pe dată, se duse să-și ia rămas bun de la regele Pellès și o porni la drum cu Perceval; și după ce merșeră ca la o bătaie de arc și întoarseră capul ca să mai vadă pentru ultima dată Castelul întîmplărilor ciudate, nu mai era nici urmă de el.

La puțină vreme după aceea, sosiră la Kerléon, unde regina,

care era să moară de supărare de mai multe ori în timpul lipsei lui Lancelot, a fost așa de fericită că-și vede iar iubitul, încît nu ar fi crezut cineva că o inimă muritoare poate să strîngă în ea atîta bucurie cîtă i-a arătat dînsa. Și regele și toată curtea îi sărbătoriră cu mare dragoste și mulțumire. Dar ce să vă mai spun? Nu se afla nimeni în tot regatul Logres care să nu se fi bucurat din toată inima de întoarcerea lui Lancelot și care să nu se fi veselit cum nu se poate mai mult, atît era de viteaz și de iubit.

Aici ia sfîrșit această poveste, și în curînd o să aveți povestea Graalului, care este de o mare înțelepciune și foarte plăcută de ascultat. Veți vedea acolo cum au pornit cavalerii Mesei rotunde în căutarea cea mare, și încercările lor, și cum s-a așezat Galaad în jilțul primejdios și a pus capăt vremii isprăvilor năstrușnice: despre toate astea povestea va vorbi potrivit adevărului și nu va trece nimic sub tăcere, fiindcă sînt, de bună seamă, lucruri foarte potrivite a fi povestite unor cinstite fețe de seniori și de doamne.

EXPLICIT

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎN ÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎN ÎMPLĂRILOR CIUDATE

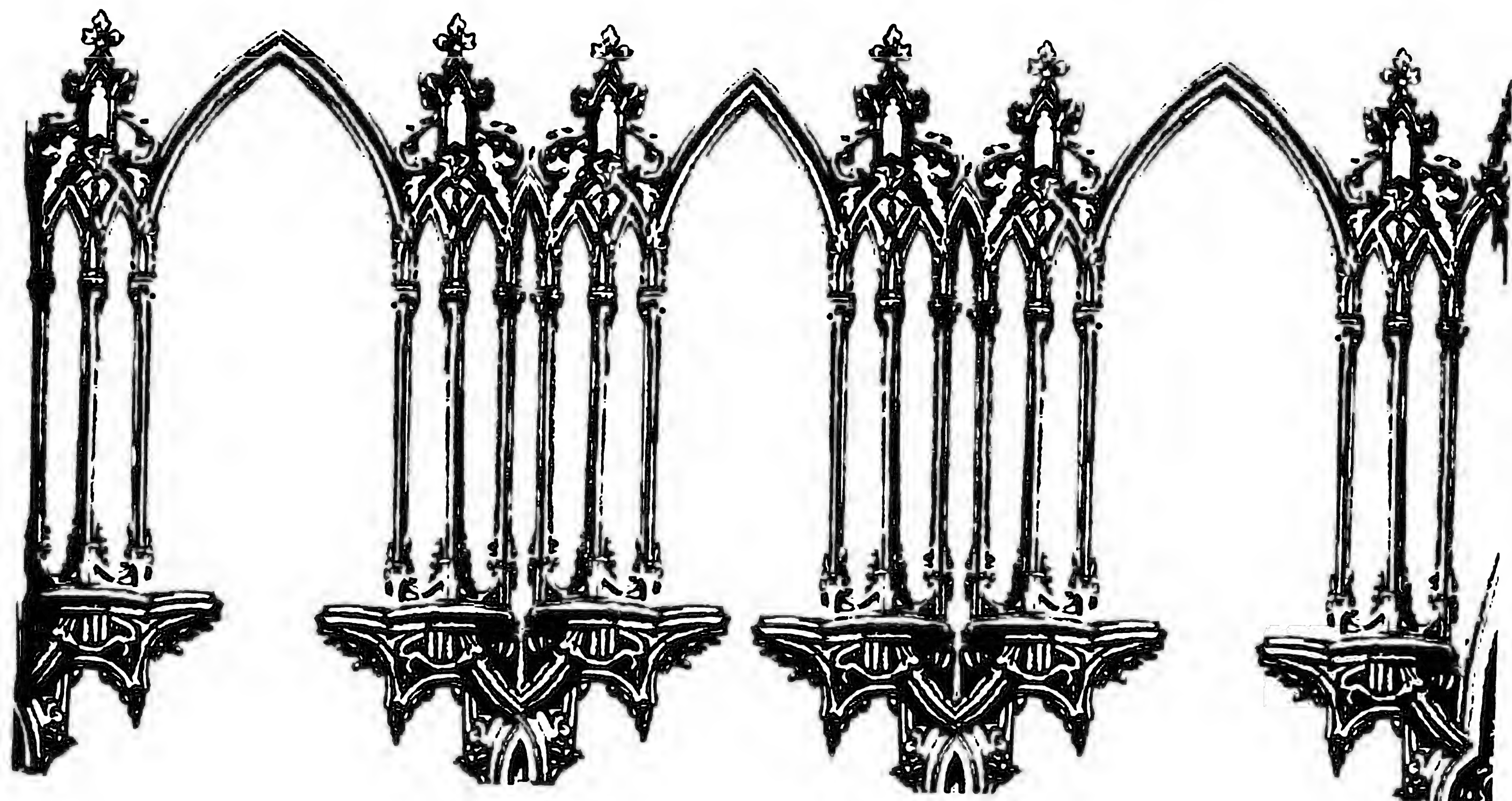
CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

VENIREA LUI GALAAD. ASEDIUL PRIMEJDIOS. TRECEREA GRAALULUI. ÎNALTA CĂUTARE

În ziua de Rusalii, regele Artus și regina Guenievra se îmbrăcară cu hainele regale și puseră coroana de aur pe cap; și de bună seamă regele era foarte frumos așa și avea într-adevăr înfățișarea unui bărbat leal. Cum se întorcea de la slujba religioasă, după ceasul al treilea din zi, dădu poruncă să se întindă mesele, căci, după părerea sa, era de-a binelea vremea pentru masă.

— Sire, spuse seneșalul Keu, am tot văzut că, la praznicile mari, nu te așezi la masa mare pînă cînd nu se petrece vreo ispravă vitejească în casa măriei tale: de-ai face altfel, astăzi, ai călca datina.

— Adevărat grăiești, Keu.

În timp ce vorbeau așa, cavalerii se apropiaseră de Masa rotundă. Pe fiecare jilț se găsea scris numele celui căruia i se cădea să ocupe locul acela. Dar, pe cel numit jilțul primejdios, întrucît niciodată nu se așezase în el ființă omenească fără să fie pedepsită de Dumnezeu, băgară de seamă că niște slove de aur de curînd scrise (nu s-a aflat niciodată de către cine anume) grăiau așa:

*La patru sute cincizeci și patru de ani
după Pătimirea lui Isus Cristos,
în ziua de Rusalii,
jilțul acesta va avea un stăpîn.*

— Pentru numele lui Dumnezeu, izbucni Lancelot, după ce repetase aceste cuvinte cu glas tare, faceți socoteala și o să vedeți că e chiar astăzi sorocul!

Toți marii vasali ai Coroanei și toți cavalerii Mesei rotunde rămaseră uluiți de această mare minune și Keu strigă:

— Pe viața mea, sire, poți să prînzești acum, căci n-a lipsit nici fapta cea mare!

— Haideți! spuse regele.

După ce se întinseră fețele de masă și se puse apa de spălat în colțul mesei, cavalerii se spălară pe mîini în lighene de aur, apoi regele se așeză în jilțul lui înalt și fiecare la locul său; și, cum cavalerii Mesei rotunde veniseră cu toții, toate jilțurile fură ocupate, în afară de jilțul primejdios. Dar, în clipa în care urma să se servească primul fel de mîncare, deodată ușile și ferestrele se închiseră singure; apoi, în mijlocul sălii, se ivi un bătrîn în mantie albă, pe care noul văzuse nimeni întrînd, și care ținea de mîină un cavaler îmbrăcat într-o armură de culoarea focului, dar fără pavăză.

— Pace vouă! grăi bătrînul cu glas atît de răspicat, încît n-a fost unul care să nu-l audă. Rege Artus, iată-l pe adevăratul cavaler, cel dorit, cel hărăzit, purces din înalta vișă a regelui Solomon și a lui Iosif din Arimateea, cel care va duce la bun sfîrșit căutarea Sfîntului Graal și va pune capăt vremii isprăvilor cavalerești!

— Fie bine venit în mijlocul nostru, spuse regele ridicîndu-se, căci l-am așteptat vreme îndelungată! Nici că s-a aflat bucurie mai mare ca bucuria cu care îl vom primi noi. Cavalerul își scoase atunci coiful și toți văzură că era foarte tînăr; și așa cum gherfaldul este mai frumos decît coțofana, trandafirul decît urzica și argintul decît plumbul, el era mai frumos decît toți cei care se aflau acolo. Bătrînul îi scoase armura și îl conduse la jilțul primejdios, în care cavalerul

se așeză fără să șovăie, cu toată siguranța. Și, când îl văzură baronii pe băietanul acesta cu tunică sîngerie și cu pieptar roșu de hermină așezîndu-se atît de firesc în jilțul de care atîția buni și viteji cavaleri se temuseră și în care se și petrecuseră întîmplări atît de deosebite, toți fără deosebire îl socotiră stăpînul lor, căci se gîndeau că harul acesta îi fusese dat în vrerea Mîntuitorului. Dar și mai mare-i fu bucuria lui Lancelot cînd își dădu seama că tinerelul acesta nu era altul decît fiul său Galaad!

— Rege, spuse bătrînul, astăzi vei dobîndi cea mai înaltă cinstire ce i-a fost vreodată hărăzită vreunui rege din Bretania, și știi anume care? Sfîntul Graal va intra în casa ta și îi va îndestula pe cavalerii Mesei rotunde.

După aceea, ieși prin ușa cea mare, care era totuși închisă, și aflați că nimeni n-avea să-l mai vadă cîndva. Numai ce dispăruse bătrînul, că și izbucni un tunet, apoi o rază de soare străbătu vitraliile, făcînd să apară tot ce era în sală într-o lumină de două ori mai puternică: cei de față fură strălumiți ca de harul Sfîntului Duh; dar își dădură totodată seama că rămăseseră fără grai, ca jivinele. Și iată că apăru un vas, în formă de potir, ascuns sub o pînză albă, și care părea că plutește în aer, căci nimeni nu putea să vadă cine-l ducea. Și de îndată ce acest sfînt vas pătrunse în sală, palatul se umplu de miresme, de parcă s-ar fi împrăștiat acolo toate plăcutele mirodenii din lume. Și, pe măsură ce trecea prin fața meselor, mesele rămîneau pline cu mîncările cele mai îmbietoare; fiecare găsi în fața lui tocmai felurile pe care le dorea. Apoi, după ce toată lumea fu servită în felul acesta, vasul părăsi sala așa cum venise — n-am putea spune cum anume; atunci toți, mari și mici, își recăpătară graiul și aduseră mulțumiri lui Dumnezeu, care le îngăduise să primească vizita Sfîntului Graal.

— Seniori, spuse regele, Domnul nostru Isus Cristos ne dă desigur o înaltă dovadă de dragoste venind să ne potolească foamea cu harul său într-o zi atît de mare cum e ziua de Rusalii!

— Ba încă mai este ceva despre care nu știi mărișta îi răspunse monseniorul Gouvain: faptul că fieștecare a fost servit cu felurile pe care le dorea și le jinduia; și lucrul acesta nu s-a mai întîmplat niciodată în altă parte decît la curtea regelui Pellès, în Castelul întîmplărilor ciudate. Totuși, nimănui dintre noi nu i-a fost îngăduit să zărească Sfîntul Graal sub țesătura care îl acoperea. Iată de ce eu, unul, fac juruință să purced în căutare mîine dimineată și să nu mă întorc decît după un an și o zi, ori după mai mult, dacă va fi nevoie și, orice mi s-ar întîmpla, nu voi reveni decît după ce voi fi descoperit adevărul preaprețiosului vas, afară doar numai dacă nu se va putea sau nu se va cădea să-mi fie dat al cunoaște: în acest caz mă voi întoarce.

Toți cavalerii Mesei rotunde se ridicară și făcură același legămînt ca monseniorul Gouvain, jurînd că vor cutreiera fără încetare mai înainte de a se așeza la înalta masă, la care plăcuta hrană era servită în fiecare zi, dacă totuși li s-ar putea îngădui lucrul acesta. Dar, ascultîndu-i, regele era cuprins de o atît de mare mîhnire, încît i se umplură ochii de lacrimi.

— Gouvain, Gouvain, îi spuse el, mai trădat! Căci dumneata mi-ai îndepărtat de lîngă mine prietenii, societatea cea mai frumoasă și cea mai leală din cîte există. Știu bine că oaspeții Mesei rotunde nu se vor mai întoarce cu toții din căutarea lor și că mulți dintre ei vor lipsi; desigur, gîndul acesta mă mîhnește mult! I-am ridicat cît am putut mai sus și mi-s dragi ca și copiii sau frații mei. Vai, tare mă îndoiesc că-mi mai vād vreodată!

— Dar pentru Dumnezeu, sire, ce tot spui? sări Lancelot. Nu se cade ca un rege să lase teama să i se cuibărească în inimă, ci cutezanța și speranța. Iar de va fi să murim în căutarea aceasta, va fi cea mai frumoasă și cea mai vrednică de cinste dintre toate morțile.

— Lancelot, Lancelot, numai dragostea cea mare pe care o nutresc pentru voi toți mă face să vorbesc așa! Și ceea ce

mă umple de jale este faptul că știu bine că nu vă veți întruni la masa Graalului cum vă aflați la masa aceasta și că tare puțini vor fi îngăduiți la ea!

La cuvintele acestea, nici Lancelot, nici monseniorul Gauvain nu răspunseră nimic, căci își dădeau bine seama că regele avea dreptate și că nici ei, poate, nu vor avea loc la înalta masă a Graalului. Așa încît monseniorul Gauvain s-ar fi căit de legămîntul lui, dacă ar fi îndrăznit.

GALAAD ȘI REGINA

Între timp, toată lumea se sculase. Oaspeții văzură că jilțul cel primejdios avea acum înscris numele lui Galaad, nume care zbură din gură în gură pînă cînd ajunse la mesele la care mîncă regina cu doamnele ei de onoare. Ah, cînd află cum jurase Lancelot, ca și soții lui, să purceadă în căutarea tainei Graalului, regina fu atît de amărită încît crezu că are să leșine.

— Vai, spunea dînsa plîngînd, e mare păcat, întrucît căutarea aceasta nu se va termina fără ca atîția viteji să nu-și afle moartea! Mă mir că măriasa regele a încuviințat-o. Aproape toate doamnele începură să plîngă odată cu dînsa și nu e de mirare, căci cele mai multe erau femei căsătorite sau erau iubitele cavalerilor de la Masa rotundă. De aceea, după ce se scoaseră mesele și doamnele de onoare se intruniră în sală cu cavalerii, fiecare îi spuse celui pe care îl iubea că voia să meargă cu el în căutarea Graalului. Dar nici unul dintre ei nu se învoi căci toți își dădeau seama că o căutare atît de însemnată, și mai ales a tainelor Domnului

nostru Isus Cristos, nu putea fi întreprinsă la fel cu celelalte căutări pămîntești făcute de ei pînă atunci.

Regina, în vremea aceasta, venise să ia loc lingă Galaad și îl întrebă în ce loc se născuse și al cui era. Galaad îi spuse ce știa el, dar nu că era fiul lui Lancelot. Cu toate acestea, regina ghici după asemănarea lor și pentru că auzise vorbindu-se adesea despre copilul născut de fica regelui Pellès.

— Vai, seniore, îi spuse dînsa, de ce îmi ascunzi numele tatălui dumitale? În locuși, nu mi-ar fi rușine să-l spun, căci este cel mai bun și cel mai frumos cavaler din lume. Și semenii cu el leit, încît chiar și cel mai nătîng om și-ar da seama de asta.

— Mărită-doamnă, răspunse Galaad roșindu-se, de vreme ce măriata îl cunoști atît de bine, spune-i numele!

— Pentru numele Domnului, este Lancelot du Lac, cel mai nobil și cel mai iubit cavaler din cîți viețuiesc în vremea noastră.

— Mărită-doamnă, dacă acesta-i adevărul, are s-o afle lumea în curînd la palat.

Vorbiră astfel vreme îndelungată, pînă ce veni ceasul cinci. Și, după ce mîncară, regele îl duse pe Galaad în propria lui cameră și îl rugă să se culce, în semn de cinstire, în patul în care obișnuia el însuși să doarmă.

PLECAREA CAVALERILOR MESEI ROTUNDE

Regina plinse toată noaptea. Dar a doua zi, de îndată ce se îndură bunul Dumnezeu să destrame negurile, se duse să-i dea de veste regelui că-l așteaptă cavalerii la slujba liturghiei. Regele Artus își șterse ochii, ca să nu vadă lumea cît plînsese și el, din cauza plecării prietenilor; apoi se duse la biserică însoțit de cavalerii Mesei rotunde, cu armurile gata puse, în afară de coif și de mănușile de fier.

După terminarea slujbei liturghiei, cavalerii căutării Sfîntului Graal se strînseră în sala palatului, ca să depună jură-

CAUTAREA LUI GALAAD: CASTELUL CU FECIOARE

mîntul. Ca domn și stăpîn al Mesei rotunde, Galaad îngenunche cel dintîi în fața moaștelor și jură că nu se va întoarce niciodată mai înainte de a afla adevărul Graalului, dacă îi va fi dat să-l cunoască în vreun chip. După el jurară Lancelot, seniorul Gauvain, seniorul Yvain cel mare, Perceval le Gallois, Lionel, Bohor, Hector des Mares, toți cavalerii, în număr de o sută cincizeci, dintre care nu era nici unul fricos. După aceea prînziră; apoi își prinseră coiful pe cap și își încinseră spada.

În vremea aceasta, regina se retrăsese în iatacul ei, unde se prăbuși în pat, plîngînd atît de tare încît și inimii celei mai împietrite i s-ar fi făcut milă de ea. Lancelot se duse s-o vadă, dar cînd îl zări, înarmat cum era și gata de plecare, lacrimile curseră șiroaie pe fața ei luminoasă.

— Oh, mărită-doamnă, dă-mi învoirea de plecare!

— Nu, n-ai să pleci cu învoirea mea! Dar, dacă trebuie, du-te sub paza Celui care s-a lăsat răstignit pentru noi! Să-ți călăuzească El pașii pe unde vei umbla!

— Mărită-doamnă, deie Domnul, în sfînta lui milostivire! Spunînd așa, Lancelot se despărți de regină și se duse în curte, unde își găsi soții, mulți dintre ei călare. Regele, care tocmai sosea atunci, se miră văzîndu-l pe Galaad fără scut.

— Sire, n-aș face bine de-aș lua de aici un scut.

— Atunci, Domnul să te povățuiască! îi spuse regele.

Și încălecă și el pe un cal de paradă ca să-i însoțească pe cavaleri, pe care îi escortă cu mare tristețe pînă la castelul Vagan. Dar acolo Galaad, monseniorul Gauvain, Lancelot și toți cavalerii își scoaseră coiful și veniră, rînd pe rînd, să-i dea regelui sărutul de bun rămas; după care fiecare porni la drumul lui, în vreme ce regele, mai copleșit de jale decît s-ar putea spune, se întorcea la Camaaloth. [. . .]

După cîteva zile, Galaad ajunse în vîrfurile unui delușor. Era într-o dimineață de vară, cînd ciocîrlia se desfată cîntînd cu glasul ei limpede. Era timp frumos și luminos, ziua strălucea de lumină: cavalerul se opri să asculte mierla și coțofana și, cum privea cîmpia din jur, zări, la poalele dealului, un castel fortificat, împrejmuit de un rîu lat și repede. O porni într-acolo, dar cînd se apropie de el, șapte fete, cu fața acoperită de văluri dese, îi ieșiră întru întîmpinare. — Seniore cavaler, îi spuse una dintre ele, au nu știi că rîul acesta este Avernul și fortăreața aceasta este Castelul cu Fecioare? Află că la noi nu se pomenește nici urmă de milă. Ai face mai bine să te întorci, căci nu te-ai alege de aici decît cu rușine.

La toate acestea Galaad nu răspunse nimic; dar se asigură că nu-i lipsea nici una dintre armele de luptă și continuă să înainteze la galop. Șapte cavaleri ieșiră atunci din castel. — Ferește-te de noi, îi spuse unul dintre ei, căci frații mei și cu mine nu-ți dăm altă asigurare decît că-ți vei găsi moartea aici.

— Cum? Vreți să luptați împotriva mea toți șapte deodată?

Dar cei șapte frați se și avîntau, iar cele șapte lănci ale lor se izbiră împreună de pavăza lui fără să-l clinească din sa, dar într-atît de năprasnic, încît îi opriră pe loc calul din mers. Cît despre el, îl doborî la pămînt pe cel cu care vorbise; apoi își roti spada strălucitoare și se năpusti asupra celorlalți, izbind cu atîta putere, încît nu exista armură care să se poată ocroti de loviturile lui. Și așa ținu lupta și tot ținu atît încît cei șapte frați, care erau totuși de o mare vitejie, se simțiră într-atît de istoviți că aproape nu mai puteau să se apere. Galaad, dimpotrivă, era cu forțe la fel de proaspete ca la începutul luptei; povestea Graalului stă mărturie că n-a fost văzut niciodată obosit la vreo ispravă vitejească pe care a săvîrșit-o. Astfel încît cei șapte cavaleri își dădură seama că nu mai puteau să-i țină piept și o rupseră la fugă.

Cînd intră în castel, Galaad văzu mișunînd prin el atîtea fete, încît n-ar fi putut să le numere. Și toate erau îmbrăcate la fel, în camelotă¹ neagră și acoperite pe față cu voal de în alb.

— Seniore, îi spuneau ele, fii binevenit, căci te tot așteptăm deatît amar de vreme! Domnul fie binecuvîntat că te-a adus aici. Trebuie să asemuim venirea domniei tale cu venirea lui Isus Cristos, căci așa cum prorocii au vestit venirea Mîntuitorului, așa și călugării prezic venirea domniei tale de mai bine de douăzeci de ani.

În vremea aceasta, una dintre ele îi aduse un corn de fildeș, cu bentițe de aur bogat și iscusit lucrate, și îl rugă să sune din el. Galaad spuse că n-are să sune pînă cînd nu va afla în ce constă reaua deprindere a locului.

— Acum șapte ani, îi răspunse cineva, cei șapte frați pe care i-ai învins domnia ta au venit să ne ceară găzduire în acest castel, însoțiți de ducele Linor, care le era suzeran. Peste noapte au vrut să o ia cu de-a sila pe fiica stăpînului și, pentru că el li s-a împotrivit, l-au ucis. Apoi i-au silit pe toți cei din partea locului să li se închine. « Seniori, le-a prezis într-o zi fiica ducelui, ați cîștigat fortăreața aceasta din pricina unei femei, dar o veți pierde la fel. Și veți fi învinși toți șapte de brațul unui singur cavaler. » Tare ciudă le-a fost: s-au gîndit să oprească toate fetele care vor trece pe acolo, și aceasta pînă în ziua cînd un cavaler avea să le vină la toți șapte de hac. Din vremea aceea s-a numit fortăreața Castelul cu Fecioare.

Atunci Galaad luă cornul de fildeș și sună din el atît de tare încît fu auzit bine cale de zece leghe jur împrejur, astfel încît, puțin după aceea, vasalii castelului începură să

sosească. Galaad îi puse să aducă închinare fiicei ducelui Linor și să jure pe moaște că vor renunța la urîta deprindere statornicită de cei șapte frați: după care fecioarele prizoniere plecară, fiecare de unde venise.

A doua zi, după ce ascultă slujba religioasă, la rîndul său porni și Galaad. Și, în curînd, observă în pădure un stejar, cel mai înalt, cel mai bătrîn, cel mai stufos din cîți văzuse el vreodată: în vîrf, copacul avea o cruce, iar pe sub frunzele lui păsărelele cîntau atît de armonios încît era o încîntare să le asculți, în timp ce doi copilași, despuiați și frumoși cum nu se mai poate, în vîrstă de șapte ani sau cam pe aproape, se jucau și alergau din creangă în creangă. Galaad îi rugă stăruitor, în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh, să-i spună dacă erau făpturi ale lui Dumnezeu.

— Dragă prietene, îi răspunseră ei, sîntem ai Domnului; venim din Paradisul pămîntesc din care a fost izgonit Adam, ca să-ți lămurim tilcul celor ce ți s-au întîmplat. Află că prin Castelul cu Fecioare trebuie să înțelegi iadul. Fecioarele acelea sînt sufletele bune care erau închise acolo pe nedrept dinainte de venirea Mîntuitorului, iar cei șapte cavaleri sînt cele șapte păcate de moarte care, pe atunci, domneau pe nedrept asupra lumii. Tot astfel precum Tatăl Cereșc și-a trimis Fiul pe pămînt ca să izbăvească sufletele bune, tot astfel te-a trimis și pe tine ca pe cavalerul și ostașul său, să le slobozești pe fecioarele acelea care sînt curate și neprihănite, la fel ca florile de crin ce n-au îndurat căldura zilei. Acum apucă pe drumul acesta, din dreapta, tot înainte.

În momentul acela, copiii dispărură și, odată cu ei, stejarul și crucea. Și Galaad se întreba dacă nu fusese amăgit cumva de către Vrășmaș, cînd o umbră mare trecu și se întoarse pe dinaintea lui de mai bine de vreo șapte ori: se închină, simțind cum tremură calul sub el de frică, și în aceeași clipă un Glas ieși din umbră și-i porunci să dea crezare copiilor. Atunci apucă pe drumul ce i se arătase.

Dar povestea încetează pentru un moment să mai vorbească despre el, ținînd să spună ce i s-a întîmplat lui Perceval le Gallois, după ce s-a despărțit de tovarășii săi la Crucea Vagan.

¹ Stofă de lină amestecată cu păr de capră.

CĂUTAREA LUI PERCEVAL: CALUL CEL NEGRU

Într-o zi, calul lui Perceval, care mergea de dimineață, puse copita într-o scobitură și căzu așa de rău — atît de frînt era de oboseală — încît își rupse gîtul. Perceval se ridică rînit, fără să pătească cine știe ce, și își văzu de drum pe jos. Merse astfel pînă se înnoptă și, cum se simțea istovit și nu vedea nici adăpost, nici casă, se întinse sub un copac și adormi.

Ci iată că, pe la miezul nopții, se trezi: în fața lui stătea o femeie, cum nu se poate mai frumoasă și mai atrăgătoare, care îl întrebă ce făcea acolo.

— Nici bine, nici rău, răspunse el; dar, dacă aș avea un cal, aș porni la drum cu dragă inimă.

— Asta nu e mare lucru! Am să-ți aduc îndată cel mai frumos cal de luptă.

Perceval primi, căci era neprefăcut de felul lui și nu se gîndea la vreo viclenie: și femeia se mistui în beznă, apoi se ivi iar, aproape numai decît, ducînd de frîu un cal voinic, cel mai bine făcut și cu harnașamentul cel mai bogat din cîți s-au văzut vreodată; aflați într-adevăr că frîul și scările erau din aur curat și oblîncurile din fildeș bătut cu neste-mate și smălțuite cu floricele: ochii îi luceau ca niște cărbuni aprinși, iar părul îl avea atît de fin și de negru, încît era o încîntare să-l privești.

Mai întîi, cînd zări acest cal de luptă, Perceval simți ca un fior de groază; dar, viteaz cum era, sări în șa cu îndrăzneală, dădu pinteni și calul porni ca o săgeată de arbaletă, așa încît în scurtă vreme ajunse departe de pădure. Luna strălucea, luminoasă, și Perceval era uimit văzînd cu ce

iuteală trec pe lîngă el pădurile și cîmpurile; dar cînd se văzu la gura unei văi întunecoase, în adîncul căreia sclipea ca o oglindă un lac negru, și cînd își dădu seama că dobitocul îl ducea ca în zbor drept spre apa aceea pe care nu se afla nici pod nici punte, îl apucă o frică atît de mare, încît ridică mîna și se închină. Numai decît Necuratul, încărcat cu povara Crucii, care era prea grea pentru el, scoase un urlet înspăimîntător și își trînti călărețul la pămînt, apoi sări în lacul acela care sfîrîi ca un rug aprins peste care ar cădea un pietroi. Prin aceasta, Perceval înțelese că diavolul îl dusesese în spinare pînă acolo.

Se îndepărtă de apă cît putu mai mult, ca să scape de asaltul demonilor, ingenunche și, ridicîndu-și mîinile către cer, îi mulțumi lui Dumnezeu din toată inima. Pînă în zori, se tot rugă așa; dar după ce soarele dete ocol cerului și cînd ziua, senină și frumoasă, topi roua, Perceval porni iar la drum către răsărit.

CĂUTAREA LUI PERCEVAL: ISPITIREA

Către seară, Perceval ajunse pe țărmul mării. Acolo, în marginea valurilor, se înălța un pavilion bogat, cu formă rotundă, ca lumea, din care se ivi, de îndată ce se apropie de el, una dintre cele mai frumoase fete care s-au văzut vreodată prin ținuturile nordice: aflați că părul ei părea mai degrabă din aur curat decît păr obișnuit, atît era de lucitor și de viu la culoare; fruntea îi era înaltă, plină, netedă, de parcă ar fi făcută din fildeș sau din cristal; avea sprîncene închise la culoare și subțiri; ochii îi erau verzi, veseli, nici prea deschiși, nici prea puțin deschiși; nasul, drept, obrazii albi și roșii acolo unde trebuie; în sfîrșit — ce să vă mai spun? — era atît de frumoasă, cum n-a mai avut vreodată seamăn.

Așa cum era, îl chemă pe Perceval cu mare bucurie și, după ce i scoase armura, îi încheie la gît o bogată mantie din stofă de un roșu aprins, îmblănită toată cu piei de jder

și de samur; și el, care era istovit de cît mersese toată ziua, zărind un pat, se lungi în el și-l prinse somnul.

Cînd se trezi, îi era tare foame și ceru ceva de mîncare. Numaidecît, fata îl duse la o masă plină de mîncări și de vinuri atît de îmbietoare cum niciodată nu s-au aflat mai de soi în fața vreunui rege, nici în fața vreunui împărat. Perceval mîncă și bău pe săturate și cum avea mirodenii cîte voia, iar fata îi tot turna vin, ba alb, ba roșu, purpuriu, vechi, nou, fierț sau porfiriu, se încinse mai mult decît ar fi trebuit. Ci, cu cît bea mai mult, cu atît i se părea că fata e mai frumoasă; în același timp, ea îi tot spunea șoapte dulci, așa încît, în cele din urmă, o pofti să facă dragoste cu el. Ea se împotrivi la început și se apără întrucîtva, ca să-l înflăcăreze și mai mult, dar, cînd socoti că e momentul potrivit, îi surise.

Perceval tocmai se întinsese lîngă ea, cînd își văzu spada pe jos. Își întinse mîna s-o ridice și s-o rezeme de pat; dar pe cînd o ridica, zări crucea roșie care era gravată pe mîner și asta îi aduse aminte să se închine: își făcu deci semnul crucii pe frunte.

În aceeași clipită, pavilionul și femeia se mistuiră: nu mai rămase în jurul lui decît un bușneag de fum negru și o duhoare de iad.

— Isuse Cristoase, preabunule Părinte care te-ai născut din Fecioara Maria, spuse el cu glas tare, nespus de înspăimîntat, ajută-mă cu harul tău sau sînt pierdut!

La cuvintele acestea, fumul pieri; dar el rămase atît de întristat, că mai bine s-ar fi știut mort. Își scoase din teacă sabia care-l izbăvise și își izbi cu ea coapsa stîngă atît de puternic, încît țîșni sîngele. Apoi, vîzîndu-se aproape gol, cu hainele într-o parte și cu armele în alta, izbucni în plîns.

— Vai, becnicul de mine, spunea el gemînd, păcătos ce sînt, care am ajuns atît de repede să-mi pierd neprihănirea trupului, cu care nu te mai întîlnești niciodată!

În vremea aceasta, își ștergea spada și își trăgea nădragii și haina; apoi, cînd termină, îl rugă pe Domnul nostru Isus Cristos să-l lumineze cu o povață și să-și pogoare asupra lui marea milostivire; în sfîrșit, se întinse pe țărîm, căci rana nu-l lăsa să meargă, și toată noaptea se jeli amarnic și îl

imploră pe Dumnezeu să-l apere cu mila lui, pentru ca diavolul să nu-l mai ducă în ispită.

Cînd se luminează de ziuă, descoperi pe mare o corabie care se îndrepta către el, cu vîntul dinspre pupă, și care părea că zboară ca o pasăre, atît de repede plutea. Cînd nava fu aproape, Perceval văzu că avea pînze din mătase albă, ca floarea îmbobocită; și, pe scîndura bordajului, se putea citi o inscripție cu slove de aur:

*Oh, omule care vrei să intri în mine,
ferește-te s-o faci,
dacă nu ești cu sufletul plin de credință,
și află că n-am să te mai susțin
și că am să te părăsesc,
dacă vei cădea vreodată în necredință.*

La proră se afla un bătrîn înveșmîntat ca un preot cu sutana albă și cu stiharul alb; dar pe cap purta, în chip de coroană, o fișie de mătase albă, lată de două degete, pe care erau înscrise cuvinte întru preamărirea Domnului.

— Perceval, spuse înțeleptul moșneag, vei fi oare mereu sărac ca duhul? Urcă-te în corabia aceasta și dute unde te va duce rostul tău. Domnul nostru Isus Cristos te va călăuzi, dacă vei avea credință în el.

Spunînd așa, moșneagul dispăru și Perceval se tîrî la corabie și, de îndată ce intră în ea, simți că i se vindecase rana. Dar povestea se întrerupe aici, ca să ne depene despre Lancelot du Lac.

CĂUTAREA LUI LANCELOT: COROANA SEMEȚIEI. NĂPĂSTUIREA

După ce rătăcise vreme îndelungată prin întunecimea pădurii, Lancelot ajunse, cam pe la vremea chindiei, la o răscruce de două drumuri; acolo se înălța o cruce, pe care o inscripție cu litere săpate glăsuia așa:

*Cavalere rătăcitor,
care ai pornit în căutare de fapte mărețe,
iată două drumuri. Amîndouă sînt primejdioase. Dar pe cel
din stînga să nu apuci, căci ar trebui să fii prea viteaz.*

Lancelot știa destulă carte încît putea cu mare ușurință să înțeleagă un lucru scris. Fără să șovăie, Lancelot o apucă la stînga, și nu trecu mult pînă ce văzu pe o masă în mijlocul unui luminiș, o coroană de aur nespus de bogată, pe care o luă numaidecît și o puse sub braț, gîndindu-se că ar fi frumos s-o poarte în fața oamenilor din popor. Dar nici nu făcuse o jumătate de leghe, cînd auzi codrul fremătînd în urmă, ca și cum s-ar fi stîrnit o furtună: era un cavaler cu armură albă, care se năpustea asupra lui în goana calului. Dă și el pîteni, la rîndul său; dar, la întîlnire, lancea i se rupe ca o creangă uscată, în vreme ce adversarul îl azvîrle pe deasupra crupei calului său de luptă cu ușurința cu care ar fi azvîrlit un copil; iar Lancelot rămîne la pămînt, rănit și năucit, în vreme ce biruitorul lui descălecă, îi ia coroana și se depărtează fără să se mai uite la el.

Tare amărît, Lancelot încălecă din nou cum putu pe calul său și rătăci pînă ce se înnoptă, fără să găsească nici casă, nici vreun adăpost. Atunci scoase șaua de pe cal și îi luă căpăstrul; cu spada, îi tăie iarbă frumoasă și deasă în loc de fîn, îl freacă pe cap și pe spate cu tunica de mătase; după aceea își agăță scutul într-un copac, își scoase coiful, își descinse spada și adormi cu armura pe el sub un stejar. Ci iată că, în vis, se făcea că vine o lectică, pe care se afla un cavaler bolnav, și lectica se oprea lîngă o capelă din vremuri străvechi, ajunsă în ruină. Acolo era coborît bolnavul care gema să-și rupă inima de milă nu altceva, rugîndu-se cu lacrimi de Dumnezeu să-i trimită prețiosul vas

care l-ar vindeca, și se ruga atît de înduioșător, încît era cu neputință să nu fi mișcat auzindu-l. Atunci, în fundul capelei se ivi un sfeșnic mare de argint în care ardeau șase lumînări și, îndărătul cavalerului, pe o masă tot de argint, Sfîntul Graal acoperit cu o țesătură albă. Sprijinindu-se în coate, cît îl ajutau puterile, bolnavul se tîrî și se tot strădui pînă cînd ajunse să sărute masa și o atinse cu pleoapele.

— Doamne Dumnezeu, grăi el atunci, mișcat, lăudat să fie numele tău! Mă simt acum atît de curat și de sănătos, de parcă n-aș fi suferit niciodată!

Și, în vreme ce prețiosul vas se îndepărta, în urma candelabrului, fără să se poată vedea cine le ducea, necunoscutul se sculă vindecat și, întorcîndu-se către Lancelot care dormea, izbucni:

— Pesemne că e tare mînjit de păcate cavalerul acesta, de vreme ce Dumnezeu nu i-a îngăduit să se trezească și să se închine în fața Sfîntului Graal! Ce rușine pentru el!

Spunînd așa, puse stăpînire pe lancea, pe spada, pe scutul și pe coiful lui Lancelot, așa cum se face cu un excomunicat, așază șaua pe cal, încălecă pe el și dădu pîteni.

Cînd se trezi din somn și se ridică în capul oaselor, Lancelot nu văzu nici urmă de capelă, nici de cavaler, dar nici urmă de arme și de cal, ci auzi un Glas care îi striga:

— Lancelot, tu care ești mai tare decît piatra, mai amar decît veninul, mai gol decît smochinul, cum de ești oare atît de îndrăzneț încît să te apropii de locurile în care se găsește Graalul? Pleacă! Totul este întinat aici de prezența ta!

Auzind cuvintele acestea, Lancelot se sculă în picioare și porni pe jos prin pădure, cu capul plecat, fără coif, fără scut, fără lance, fără spadă. În zadar începea soarele să strălucească: timpul plăcut și cîntecul păsărelelor, departe de a-l înveseli, îi sporeau jalea și, la gîndul că Făurarul său îl ura, își spunea în sinea lui:

— Vai, Doamne Dumnezeu, Necuratul nu m-a lăsat să mă închin la Sfîntul Graal, și nu e de mirare, căci, de cînd am fost investit cavaler, n-a fost ceas în care să nu fi fost cuprins de neguri și de păcate de moarte: au n-am trăit în desfrîu? [...]

CĂUTAREA LUI LANCELOT: CAVALERII ALBI ȘI CAVALERII NEGRI. APA DE NETRECUT

Nu mersese cine știe cât, când întâlneau două cete de cavaleri, unii îmbrăcați cu armuri negre, iar alții îmbrăcați cu armuri albe, care se luptau. El dădu fuga întru apărarea cetei celor îmbrăcați în negru, care era cea mai slabă, și începu să facă minuni de vitejie împotriva cavalerilor albi, așa încît toată lumea iar îi acordat premiul turnirului. Și cu toate acestea nu putea doborî pe nici unul dintre cei atacați; în zadar lovea în ei ca într-un butuc: aceia parcă nici nu simțeau loviturile; așa încît, în cele din urmă, se simți atît de istovit, că nu-și mai putea duce armura în spinare, nici ține spada în mînă. Atunci cavalerii în alb puseră mîna pe el și îl ținură toată noaptea sub pază: apoi, cînd se luminea de-a binelea de ziua — o zi frumoasă și luminoasă — îl lăsară să plece.

Lancelot se depărtă, gîndindu-se cu tristețe că își pierduse pînă și vloga trupului; de vreme ce se văzuse prizonier, el, care nu venise niciodată la un turnir fără să nu plece biruitor. Și porni așa călare, atît de abătut, încît abia dacă mai știa ce făcea, pînă la ceasul chindiei, cînd simți că s-a oprit calul: la picioarele lui curgea un rîu larg și involburat. Privi în jur: se afla într-o vîlcea adîncă, prinsă între două stînci prăpăstioase. Era gata să se întoarcă pe unde venise, cînd un cavaler negru ieși pe neașteptate din apă și-l ucise calul. Lancelot înaintă atunci pînă pe malul fluviului și se opri acolo: în fața lui, apa cu neputință de trecut; la dreapta și la stînga lui, stînci pe care nu aveai cum te cățăra; în urmă, pădurea pustie, în care ar fi murit de sute de ori de foame. Își scoase armura, se întinse pe pămînt, cu brațele în cruce, cu capul îndreptat spre răsărit, și începu să se roage, hotărît să aștepte acolo ca Domnul avea să-i trimită ajutor.

Dar povestea îl părăsește acum pe Lancelot, ca să depene despre monseniorul Gauvain, nepotul regelui Artus, despre care n-a vorbit de multă vreme.

CĂUTAREA LUI GAUVAIN. PESCARUL ÎNVETERAT. MOARTEA LUI YVAIN CEL MARE

După ce-și părăsi confrății, Gauvain călări vreme de mai multe zile fără să aibă prilej de vreo aventură care să merite a fi povestită. Într-o seară, ajunse lîngă o pustnicie, la care ceru găzduire în numele sfintei milostenii. Pustnicul, care era bătrîn și de multă vreme schivnic, îl pofti înăuntru, și după ce-l ospătă, intră în vorbă cu el și-l îndemnă să se spovedească, citindu-i frumoase pilde din Evanghelie și spunîndu-i să se gîndească la ziua cea mare a Judecării de Apoi, în care pînă și sfinții vor tremura ca frunza smochinului, cînd Isus Cristos își va arăta rănile și le va face să sîngereze. Monseniorul Gauvain se uită la cel care îl povățuia așa și, văzîndu-l om atît de evlavios, îi mărturisi toate faptele de care se simțea vinovat față de Domnul nostru Isus Cristos, și mai întîi că nu se spovedise de patrusprezece ani.

— Seniore, îi spuse preotul, cînd ai primit ordinul cavalerilor, nu l-ai primit ca să ajungi în slujba Necuratului, ci ca să fii apărătorul lui Dumnezeu și să-i dai înapoi Creatorului tezaurul pe care ți-l încredințase spre păstrare: sufletul domniei tale. Și iată că viața domniei tale a fost cea mai rea și cea mai plină de prihană din cîte a dus vreodată vreun cavaler! Cu toate acestea, dacă ai vrea să te îndrepti, ai mai putea încă să te împaci cu Domnul nostru Isus Cristos, dar numai dacă o să te căiești de păcatele săvîrșite. Seniorul Gauvain răspunse însă că nu putea suferi ispășirea, iar cucernicul încetă de a-i mai vorbi, văzînd că ar fi truda zadarnică.

A doua zi, Gauvain porni iar la drum; apoi călări fără să facă vreo ispravă vitejească pînă în ziua Sfintei Magdalena¹ cînd îl întâlneau pe Hector des Mares. Și desigur, amîndoi se bucurară mult văzîndu-se teferi și sănătoși!

— Pe legea mea, spuse Hector, în zadar am străbătut meleaguri îndepărtate, țări străine, păduri sălbatice și am

¹ Adică ziua de 22 iulie.

răpus vreo zece cai și mai bine, dintre care cel mai rău făcea o groază de bani, că tot n-am avut parte de nici o aventură. În vremea asta am întâlnit vreo cincisprezece sau vreo douăzeci dintre ai noștri: nici unul nu a fost mai norocos decât mine.

Căci aceasta a fost soarta cavalerilor Mesei rotunde când au purces întru căutarea Sfintului Graal: în afară de Galaad, de Perceval, de Bohor și de Lancelot, nu li s-a întâmplat ceva care să merite a fi povestit într-o carte, și au fost tare uimiți, căci se gândiseră că într-o căutare de această înaltă însemnătate vor putea face numeroase fapte cavallerești.

Seniorul Gauvain și Hector se hotărîră să meargă împreună cîtva timp. Într-o zi, pe cînd treceau printr-o fineață de toată frumusețea, zăriră un cavaler înarmat pînă în dinți, care le strigă de cît de departe îi zări:

— La luptă! La luptă!

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse seniorul Gauvain, e primul prilej de luptă cu lancea pe care îl am de la plecarea mea din Camaaloth. Întrucît asta umblă după luptă, de luptă o să aibă parte.

— Dragă seniore, lasă-l în seama mea, te rog, îi ceru Hector.

— Nu, pe legea mea!

Spunînd așa, seniorul Gauvain își puse lancea în poziție de luptă și se avîntă, vijelios ca un vultur, în vreme ce necunoscutul pornea întru întîmpinarea lui. Amîndoi își împinseră lăncile înainte și apăsă pe ele cu atîta putere, că suprachingile, chingile, pieptarele hamurilor și oblîncurilor se rupseră și ei fură zvîrliți jos, cu șaua între picioare, atît de năprasnic, încît era cît pe ce să le plesnească inima în piept. Dar, de îndată ce putură, se ridicară de jos și se năpustiră unul asupra celuilalt, cu spada trasă. De la prima lui lovitură, cavalerul îi despică scutul pînă la cataramă și îi

atinse coiful, din care îi săriră podoabele și nestematele. Gauvain simți lovitura, dar asta îi spori curajul: își ridică arma și o năpusti, la rîndul său, atît de tare, încît tăie scutul adversarului în două, tăie coiful, boneta de zale și pielea craniului. În același timp adversarul lui, printr-o întoarcere a spadei, îi rupea doi dinți, făcînd să-i țîșnească sîngele roșu din gură. Dar vremea se apropia de amiază și cu asemenea dar era înzestrat seniorul Gauvain, că pe la slujba treia din zi i se dubla puterea, iar la nămiază se împătrea: furios, îl apucă pe cavaler în brațe și îl strînse atît de tare, încît celălalt era gata să leșine de durere, și cînd îl văzu așa, îi dădu drumul jos și îi înfipse spada în piept, apoi, fără să-și tragă spada, dintr-o lovitură, îi smulse coiful rupîndu-i șnurul. Și în clipa aceea îl recunoscu pe monseniorul Yvain cel mare, fiul regelui Urien.

Simți atunci cum i se strînge sufletul și ochii i se umplură de lacrimi. Își ridică ușurel vechiul tovarăș; îl așază pe propriul său cal și, susținîndu-l din coaste, urmat de Hector, care ținea, plîngînd, coiful rănitului, îl duse la o abație cu zidurile albe, care se înălța nu departe de acolo.

— Dragă seniore, îi spuse, cînd ajunseră, seniorul Yvain, prin vrerea Mîntuitorului și pentru păcatele mele mai răpus și eu te iert din toată inima. Pentru numele lui Dumnezeu, dacă te vei întoarce la curtea regelui Artus, salutări din partea mea pe cavalerii Mesei rotunde care se vor întoarce în viață din această înaltă căutare și cere-le să se roage Domnului nostru Isus Cristos să se îndure de mine. Apoi își spovedi păcatele în fața unui călugăr și primi Sfînta împărtășanie, după care adăugă:

— Dragă prietene, îți cer acum să-ți scoți spada din trupul meu.

Plîngînd, seniorul Gauvain apucă spada de miner și, încetîșor, scoase lama pe care o implîntase în pieptul prietenului său. Dar rănitul se lăsă de groază în brațele lui Hector și își dete sufletul.

Cei doi cavaleri se gîndiră atunci la atîtea fapte de vitejie pe care le săvîrșise sub ochii lor și se lăsară copleșiți de cea mai covîrșitoare jale din cîte s-a auzit pomenindu-se vreodată: aflați că seniorul Gauvain a leșinat de durere de trei ori pe rînd. Apoi își înveliră prietenul într-un cear-

șaf foarte bogat de mătase, pe care îl aduseră călugării, când aflară că răposatul era fiu de rege. Și mai aflați că monseniorul Yvain a fost înmormântat în fața altarului principal într-un frumos mormânt, pe a cărui lespede s'a scris numele lui și al celui care l'a răpus. Dar povestea se întrerupe aici ca să arate ce i s'a întâmplat lui Bohor din Gannes.

CĂUTAREA LUI BOHOR: SPOVEDANIA

În pădure, Bohor întâlnește un călugăr care călărea cu umbră linșă pe măgarul lui, nefiind însoțit de slugi sau de valeți și, după ce-l întreabă pe cucernic dacă era preot, îi ceru voie să i se spovedească: căci Bohor nu era smintit să purceadă întru căutarea Sfântului Graal atât de mînjit și de negru de păcate.

— Pentru numele lui Dumnezeu, îi răspunse călugărul, dacă n'aș primi și dacă domnia ta ai muri în păcat de moarte, din lipsă de ajutor, mai putea chema în ziua cea mare a Judecării de Apoi înaintea chipului lui Isus Cristos. De aceea, te voi povățui cît voi putea mai bine. Cine ești domnia ta?

— Bohor din Gannes, fiul regelui Bohor și vărul lui Lancelot du Lac.

— Dsigur, Bohor, domnia ta trebuie să fie un om bun, dacă, așa cum spune Domnul nostru Isus Cristos, pomul cel bun dă rod bun, căci părintele domniei tale a fost un om foarte cucernic, și regina Evaine, mama domniei tale, una

dintre cele mai bune nobile din lume. Vorba zicalei: ce naște din pisică...

— Cucernice părinte, un om născut din viță rea este schimbat dintr-un lucru amar într-o ființă plăcută, de îndată ce a primit botezul: de aceea eu cred că bunătatea sau răutatea lui nu ține de tatăl sau de maica lui, ci de inima lui. Inima omului este asemenea vîslelor care conduc corabia fie la liman, fie la primejdie.

Tot stînd așa de vorbă, ajunseră la coliba pustnicului, unde Bohor își mărturisi jignirile pe care le adusese Creatorului; dar, cu toate că viețuise în vîrtejul smintelilor lumești, nu era pătat de nici un alt păcat trupesc în afară de cel pe care îl săvîrșise odinioară cu fiica regelui Bran-gore d'Estrangore, din care se născuse fiul său Helain cel alb, și preotul se minună; totuși, îi porunci să nu mănînce decît pîine cu apă și să poarte în loc de cămașă o stofă de cîlți aspră, albă, pe sub o mantie roșie, pînă la sfîrșitul căutării Graalului. Și Bohor primi cu inecătura; apoi își reluă drumul, înarmat așa cum se cuvine să fie un cavaler ceresc și bine apărat împotriva Necuratului.

CĂUTAREA LUI BOHOR: LIONEL FĂRĂ AJUTOR. FALSUL CĂLUGĂR

Către vremea chindiei, Bohor văzu o pasăre albă ca un caier de lînă care sosi în zbor și se așeză într-un copac. Acolo, găsindu-și puii țepeni și reci în cuibul lor, pasărea începu să se tînguiască amarnic pe limba ei; apoi își izbi pieptul cu ciocul ei ascuțit și tăios, atât de tare, încît începu să-i țîșnească sîngele. Și puișorii, scâlțați în sînge cald, recăpătară viață, în timp ce mama lor murea între ei.

Bohor își văzu de drum mai departe, chibzuind asupra tîlcului acestei întîmplări; dar nu făcuse nici o leghe galeză, cînd văzu trecînd doi inși în armură care îl duceau pe fratele său, Lionel, îmbrăcat doar în nădragi, cu mîinile

legate, pe un cal înalt și puternic; și îl băteau la sînge, dar fără să-i smulgă un țipăt, atît de curajos era. Și Bohor fu gata să se avînte în ajutorul fratelui său, cînd zări în altă parte un cavaler înarmat pînă'n dinți, care ducea cu de-a sila o fecioară spre inima pădurii.

— Sfîntă Fecioară, striga ea, nu mă lăsa! Ajutor!

Bohor puse atunci dragostea pentru Domnul nostru Isus Cristos mai presus de simțămintele lui firești și, fără să-i mai poarte de grijă fratelui său, se avîntă pe urmele cavalerului care o răpea pe fată; aflați că a fost una din faptele pentru care Domnul nostru Isus Cristos l-a privit cu mai multă dragoste.

Îl învinse fără greutate pe răpitor; dar, cînd voi să-i ajungă din urmă pe cei care îl duceau pe Lionel, nu izbuti să dea de ei. Rătăci vreme îndelungată pe sub copaci; în cele din urmă, întîlni un om îmbrăcat ca un călugăr și încălecat pe un cal mai negru decît mura, care îl întrebă ce căuta.

— Păi, cucernice, pe fratele meu!

— Poștește cu mine și îl vei vedea.

Și așa zisul călugăr îl duse la oarecare depărtare de acolo, unde îi arătă, într-un hățiș, trupul lui Lionel, care zăcea străpuns de împunsături și plin de sînge. Cînd îl văzu, un mare zbucium cotropi inima lui Bohor. Căzu la pămînt, leșinat.

— Vai, dragă frate, începu el să se tînguiască, după ce-și reveni în fire, au cine te-a adus în halul ăsta? În vecii vecilor nu să mai vreau să aud de vreo bucurie!

Spunînd așa, luă mortul în brațe și îl strînse la piept, copleșit de o negrăită jale, încît țiera mai mare mila văzîndu-l. În sfîrșit, întrebă dacă era prin împrejurimi vreo capelă în care să poată fi înmormîntat Lionel.

— Urmează-mă, îi răspunse insul îmbrăcat în sutană de călugăr. Dar mai întîi află că durerea aceasta ția venit ca pedeapsă pentru înfumurarea ta fără frîu. Căci ești asemenea acelui fariseu care spunea cînd intra în templu: «Doamne Dumnezeule, îți mulțumesc că nu sînt și eu atît de rău ca vecinii mei». Și află că pasărea aceea pe care ai văzut-o și care venea spre tine în zbor înseamnă o fată bogată, frumoasă și de neam ales, care te va iubi cu dragoste adevărată și care te va ruga să fii iubitul ei: dacă o vei respinge,

va muri de supărare. Iar pușorii care și-au recăpătat viața cînd au fost scăldați în sîngele părintesc înseamnă păcatele la care va duce moartea ei: într-adevăr, nu din frica lui Dumnezeu o vei respinge, ci ca să fii preamărit în lumea asta pămîntească și să te bucuri de deșarta glorie a lumii. Și așa vei fi plin de îngîmfare și de două ori nelegiuit, căci l-ai ucis și pe fratele tău, pe care nu l-ai ajutat cînd ai ținut so scapi pe fata aceea care nici nu e măcar rudă cu tine. Vezi acum dacă era mai bine să fie fata siluită, sau ca unul dintre cei mai buni cavaleri din lume să fie răpus!

Ascultînd asemenea cuvinte, Bohor se simțea foarte tulburat. Și călăuza lui îi arătă curînd un fel de capelă foarte veche și dărăpănată, în mijlocul căreia se întindea o lespede de marmură: așeză deasupra leșul lui Lionel și porni să caute agheasmă, dar nu găsi nici picătură.

— Bohor, îi spuse omul îmbrăcat cu veșminte de călugăr, am să mă întorc mîine pentru slujba de înmormîntare a fratelui tău. Pînă atunci, vom locui în casa învecinată.

Cavalerul se temu că, refuzînd să-i dea ascultare cucernicului, să nu cadă iar în păcatul îngîmfării, și îl însoți la un castel care se înălța nu prea departe de acolo și în care o doamnă, înzestrată cu toată frumusețea pămîntească, le făcu o primire aleasă.

CĂUTAREA LUI BOHOR: ISPITIREA

Ci iată că, după ce se stinseră luminile și după ce Bohor adormi în patul său, se întîmplă că îl trezi o mîină ce i se așeza pe umăr, și Bohor o văzu, doar în cămașă, pe stăpîna casei, care îi spuse:

— Seniore cavaler, fă-mi loc să mă culc lingă dumneata. El răspunse că-i va lăsa patul; și, spunînd așa, se sculă în cămașă și în nădragi.

— Nobile senior, îi spuse ea, culcă-te la loc: îți făgăduiesc că nu mă voi atinge de domnia ta decît cu voiașii. Dar poartă-te frumos cu mine, așa cum îi șade bine unui cavaler.

— N-*am* făcut niciodată vreo nedreptate sau vreo ticăloșie unei doamne sau domnișoare și n-*am* să încep cu domnia-ta.

— Îți foarte mulțumesc. Știi bine că, după datina din regatul Logres, un cavaler trebuie să sară în ajutorul oricărei domnișoare care-i cere ajutorul, cu riscul de a-și pierde onoarea. Ajută-mă, așadar!

— Și cum anume?

— Culcîndu-te cu mine.

— Ești cumva fată? S-ar zice că nu, atît de desfrînată pari. Chiar de-ar fi să-ți placă un cavaler mai mult decît oricine pe lume, tot n-*ar* trebui să-i spui asemenea cuvinte! De altminteri, nu pot să te cred atît de smintită: de bună seamă, vrei să mă pui la încercare?

— Hei, Bohor, dacă nu te-aș iubi mai mult decît a iubit cîndva vreo femeie, ți-aș cere oare una ca asta? Te rog să-mi vii în ajutor așa cum ți-am cerut. Dacă n-ai s-o faci, te voi socoti neputincios și învins.

— Eu m-aș socoti și mai învins, îi spuse Bohor, de ți-aș face voia!

— Așadar, culcă-te la loc în pat, seniore cavaler: n-aș vrea să am drept ibovnic un om ajuns de rușine, un necredincios. Bohor se lungi între cearșafuri: numai-decît perfida se vîrî și ea lingă el și, trăgîndu-l de cămașă, căuta să-l îmbrățișeze. Dar el o luă și o așeză pe pămînt, unde o ținu cîtva timp cu atîta vigoare încît nu se putea mișca. Atunci femeia începu să se jelească, spunînd că se simțea bolnavă, și îl tot ruga stăruitor:

— Pentru Dumnezeu, dă-mi ceream să-ți cer! Nu-ți va știrbi cu nimic onoarea! Dar asta trebuie să ți-o spun la ureche. Bohor se apleacă: ea face ce face și-l sărută pe gură. Mîniat, Bohor se repede la spadă, jurîndu-se că i-ar tăia capul, dacă n-*ar* fi femeie. « Asta se va vedea! » spuse ea mai alergînd încă după el, cu brațele întinse. Bohor fugi din cameră, ștergîndu-se pe buze și ferindu-se bine, apoi se urcă pînă în vîrfurile turnului. Dar femeia se ia îndată după el, însoțită de douăsprezece fecioare, și strigă tare:

— Uită-te cum am să mor de dragul domniei-tale!

La care una dintre fete adăugă plîngînd:

— Vai, seniore, fă ce-ți cere doamna sau ne vom arunca toate de aici, căci n-*am* putea să-i îndurăm moartea! Nicior

dată n-*a* săvîrșit vreun cavaler o faptă atît de mîrșavă lăsînd să moară niște femei doar pentru atîta lucru!

Lui Bohor îi era tare milă de ele; cu toate acestea, mai degrabă le-ar fi lăsat pe ele să-și piardă sufletul, decît să și-l piardă el și le răspunse că nu va face ce-i cere doamna, nici cu prețul morții, nici cu prețul vieții lor. Numai-decît femeia și cele douăsprezece fete își dădură drumul, una după alta, din vîrfurile turnului: Bohor fu atît de năucit, încît își ridică mîna să se închine. Și chiar în clipa aceea castelul și pretinsa capelă și pretinsul trup al fratelui său — totul se mistui într-un zgomot atît de cumplit, încît ai fi crezut că toți demonii iadului urlau în jurul lui și, fără îndoială, erau destui.

CĂUTAREA LUI BOHOR: MORTIFICAREA

Bohor își întinse atunci mîinile spre cer și-i mulțumi lui Dumnezeu. Și, după ce se rugă, înțelese adevăratul tîlc al celor văzute dimineața: pasărea albă îl întruchipa pe Domnul nostru Isus Cristos, iar pușorii ei îi întruchipau pe oameni, care au fost ca morți pînă cînd Fiul lui Dumnezeu s-a urcat pe copac, adică pe Cruce, și pînă cînd a fost împuns în coasta dreaptă cu lancea, umplîndu-și vlăstarele cu sîngele lui și redîndu-le viața.

Cum călărea, dus pe gînduri, întîlni în cale șase scutieri care cîntau voioși; purtau scuturi la gît, duceau niște cai de frîu și mînau în fața lor o șaretă plină cu lănci. Bohor îi întrebă unde se duc cu tot echipamentul acela.

— Seniore, noi sîntem oamenii lui Mélian du Lys și ne ducem la turnirul care va avea loc mîine la castelul din Cybèle. Află că vor fi văzuți acolo cei mai de seamă bărbați din Bretania!

Bohor se gîndi că va putea să dea la Cybèle de cîtiva cavaleri ai Mesei rotunde sau de careva care să-i dea vești despre fratele lui, și o luă pe urmele scutierilor. Cu toate acestea, cam pe la vremea chindiei, cum trecea prin fața unei fortă-

rețe, se hotărî să ceară găzduire peste noapte, pentru că-i era calul foarte obosit. Vavasalul¹ se afla numai bine la poartă, unde sta de vorbă cu niște slujitori.

— Dragă seniore, îi spuse el lui Bohor, dacă vrei să mă aici peste noapte, mâine ai să fii la Cybèle înainte de a se lumina de ziuă, căci e foarte aproape. Niciodată n-am văzut atîta floare a cavalerilor, nici arme mai bogate.

Bohor intră în casă. Slugile veniră să-i ia calul și îi scoaseră armura sub ulmul din curte; apoi, după ce a fost spălat și îmbrăcat de niște fete și după ce i s-a pus o bogată mantie roșie pe umeri, a fost condus în sală, unde se servea masa de seară. Și desigur nimic nu lipsea din cei prierște unui trup de bărbat: cele mai alese mîncări cu carne, boboci de gîscă, claponi fripți la frigare, găini, lebede, păuni, potîrnichi, fazani, bîtlani, buhai de baltă; tot soiul de vînat: cerbi, lopătari, mistreți, căprioare, iepuri; pește din belșug, nisetri, somoni, cambule, țipari de mare, rîndunici roșii de mare, moruni, calcani, barbuni, bari sau lupi de mare, limbă de mare, plătici, scrumbii grase, merlani durdulii, heringi proaspeți: toate sosurile cele mai picante, condimentate cu piper, cu camelină, cu zeamă de aguridă, cum și în multe alte chipuri; știuci și chișcari în gelatină; țipari și turturele pateuri; mii de feluri de prăjituri și plăcinte, tarte răsturnate, făgurele, rulouri cu frișcă, brînzoaice, tarte obișnuite, turtă dulce, crepine, dariole cu cremă, clătite, colțunași; vinurile cele mai de soi: vin cu ardei, vin cu ghimbir, vin cu flori, vin porfiriu, negru, cu gust de isop, vin din Gasconia, din Montpellier, din La Rondelle, din Beaune, din Saint-Pourcain, din Auxerre, din Orléanais,

¹ În original: *le vavasaur* — nobil de rang inferior în orînduirea feudală, vasal al unui alt vasal.

din Gâtinois, din Léonais, atîta vin, încît ar fi fost de ajuns să umple cu el un heleșteu, vin pe care rîndașii și bouarii îl lăsară în oale. Dar Bohor se mulțumi să taie trei felii de pîine, pe care le mîncă, după ce le muiasc într-o cupă de argint plină cu apă.

— Dragă seniore, îi spunea gazda, nu-ți plac mîncărurile astea?

— Ba da, scumpe seniore. Cu toate acestea, astăzi n-am să mănînc altceva decît ceea ce vezi.

Cînd veni ceasul de odihnă, stăpînul casei îl conduse pe Bohor într-o cameră luminată ca ziua, în care pusesc să i se pregătească un pat vrednic de un rege: plăpumi din blănițe de veverițe, albe-gri, din hermină; bogate macaturi, perne albe, pușori de pernă, pufuri, covoare late, frumos lucrate — nimic nu lipsea. Dar Bohor nu primi să se culce vreun ostaș lîngă el, în cameră. Și, după ce ieși toată lumea, Bohor stinse lumînările, se întinse pe jos, ca să aibă un culcuș tare, își puse o lădiță sub cap și adormi întru tihna Domnului nostru Isus Cristos, după ce își rosti rugăciunile.

A doua zi, cînd mijiră zorii și după ce sună din goarnă paznicul, își desfăcu patul în așa fel încît să nu poată nimeni bănuî că nu se culcase în el; după aceea se duse în capelă să asculte slujba de utrenii și slujba zilei, și purcese iar la drum, după ce rosti rugăciuni către Dumnezeu pentru gazdă.

CĂUTAREA LUI GALAAD: GAUVAIN ÎNFRÎNT

După cea părăsi Castelul cu Fecioare, Galaad a săvîrșit multe aventuri despre care nu pomenește o vorbă povestirea; prea am avea însă multe de făcut de-am vrea să le înșirăm una după alta. Într-o zi i-a întîlnit la un turnir pe seniorii Gauvain și Hector și nu i-a recunoscut, căci își

schimbaseră armurile; dar ei, de îndată ce zăriseră scutul alb cu cruce roșie își spusese unuia altuia:

— Iată scutul despre care ne-a vorbit seniorul Yvain: asta e Galaad. Nebun ar fi cel ce l-ar aștepta, că nu e armură care să poată ține în fața spadei lui.

Ci iată că în chiar clipa aceea sosea strașnicul cavaler, zdrobind totul în cale, ca un trăsnet și, în trecere, dintr-o singură pălire cu spada, spintecă vijelios coiful și boneta de zale a seniorului Gauvain, îi tăie pielea și carnea pînă la osul căpăținii și îl azvîrli din oblincuri. Văzînd aceasta, Hector se îndepărtă puțin, atît pentru că se gîndea că ar fi fost o prostie să se măsoare cu bărbatul în stare de asemenea lovituri, cît și pentru că se cădea să-l iubească și să-l ocrotească pe nepotul său Galaad, mai degrabă decît să se lupte cu el. Și toți cavalerii care luau parte la turnir fură amărîți cînd aflară că tocmai monseniorul Gauvain fusese năpăstuit de lovitura aceea cumplită, căci era cel mai cunoscut și cel mai iubit dintre toți bărbații vremii lui. Îl duseră la castel, unde i se scoase armura și fu întins într-o cameră, departe de zgomot; apoi trimiseră după un doftor și-i făgăduiră că-l vor face om bogat dacă îl va vindeca pe rănit. Doftorul se prinse că-l va lecu.

Galaad își vedea de drum în vremea aceasta. Și în curînd văzu că vine întru întîmpinarea lui o domnișoară, înfășurată bine în voaluri de in, și ea îi spuse:

— Galaad, în numele Domnului, urmează-mă! Am să te duc la cea mai de seamă aventură de care a avut vreodată parte vreun cavaler.

Îl conduse de-a dreptul pe țărmul mării. Acolo se găsea corabia în care se aflau Perceval și Bohor.

— Fii binevenit, seniore strigară cei doi cavaleri, căci te-am așteptat atîta vreme!

Cavalerul cel plin de vrednicie și fecioara scoaseră friul și șaua cailor și-i lăsară slobozi, ca să pască în voie; apoi, după ce făcură semnul crucii, intrară în corabie, care și porni de îndată în larg.

CORABIA LUI SOLOMON: PATUL. SPADA. FUSELE

Ci iată că, după ce plutira în largul mării și cei trei cavaleri își povestiră aventurile prin care trecuseră, Perceval se uită la fată, care își scoase voalurile, și o recunoscu pe mta care începuse să vorbească în ziua în care fusese el înarmat cavaler de către regele Artus și care îl dusesse să ia loc la Masa rotundă, fată căreia i se spunea Fecioara care n-a mințit niciodată.

— Seniori, le spuse ea celor trei cavaleri, vă dau în primul rînd de veste, ca unor ființe la care țin cel mai mult pe lumea aceasta, că, dacă n-ați avea o credință desăvîrșită în Domnul nostru Isus Cristos, ați pieri pe corabia aceasta. Și acum priviți într-o parte și în alta.

Vizitară corabia și, cercetînd toate, descoperiră îndărătul unor perdele de pat, făcute din mătase, patul cel mai frumos și cel mai bogat din cîte au existat vreodată. La picioare, cineva așezase o coroană de aur. La căpătîi, zăcea o spadă pe jumătate trasă din teaca ei, care era deosebit de bogată. Măciulia era făcută dintr-o singură piatră, în care străluceau toate culorile de pe pămînt, și fiecare dintre culorile acestea avea puterea ei. Mînerul era făcut din două prăsele: o prăsea din șarpele numit *papagusta*, care viețuiește în Celidonia și care are darul că nu simți niciodată o prea mare căldură cînd stringi în mînă vreun os al lui, oricît de mare ar fi dogoarea soarelui sau a focului; cea de-a doua prăsea era făcută din osul unui pește mic numit *ottonax*, care hălăduiește în apele fluviului Eufrat și care are următoarea putere: cel ce ține în mînă un os al lui uită orice bucurie sau orice durere trecută și își amintește numai

despre temeiul avut de a-l lua în mână. Așa era mînerul spadei și pe el se puteau citi următoarele cuvinte:

*Sînt minunată de răzută,
mai minunată de cunoscut,
căci nimeni nu mă poate lua în mînd,
oricît de mare iar fi mîna,
în afară de cel căruia îi sînt hărăzită.*

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse Perceval, am să văd dacă sînt eu acela!

Dar în zadar încercă să apuce arma de mîner și, după el, la fel și Bohor; însă Galaad declară că nu va încerca și el decît după ce va vedea toate minunile spadei. Într-adevăr, pe lama pe jumătate scoasă din teacă, niște litere roșii ca sîngele glăsuiau așa:

*Să nu fie nimeni atît de îndrăzneț
să mă tragă din teacă,
dacă nu e în stare să lovească mai bine
și cu mai multă cutezanță decît oricare altul,
altminteri va muri.*

— Pe legea mea, spuse Galaad, n-am să mă ating de ea!

— Așteaptă, seniore, îi răspunse fecioara, să vezi totul. Teaca avea culoarea unui trandafir uscat și era făcută dintr-o piele de șarpe. Dar băierile cu care trebuia agățată la cingătoare nu se potriveau cîtuși de puțin cu o spadă atît de frumoasă, căci erau făcute din cîlpi de cîneapă sau din altceva la fel de șubred și, unde mai pui că erau atît de slabe, încît n-ar fi ținut, fără să se rupă, greutatea armei.

Și pe teaca de culoarea trandafirului erau următoarele cuvinte scrise cu litere de azur și de aur:

Vai și amar de cel care va voi să schimbe aceste băieri, căci ele nu trebuie să fie scoase decît de o fiică de rege și de regină ce va rămîne fecioară toată viața ei; în locul lor va pune un lucru de-al ei la care va ține cel mai mult, și ea va numi spada aceasta cu adevăratul ei nume, iar eu cu al meu.

După ce fecioara le citi această inscripție, cei trei cavaleri izbucniră în ris, spunînd că astea erau adevărate minuni. Și cercetară atunci patul, care era din lemn și înzestrat cu trei fuse: primul, înfipt la capul patului, era mai alb decît este neaua abia ninsă; al doilea se înălța în fața celui dintîi și era mai roșu decît este sîngele adevărat; al treilea se întindea între vîrfurile primelor două, pe care le unea și era la fel de verde ca un smarald. Așa erau culorile celor trei fuse, fără vreo urmă de vopsea, căci se trăgeau tustrele din arborele științei din care Eva luase o ramură, ca să-și ascundă goliciunea, cînd a fost izgonită din Paradisul pămîntesc, ca și Adam; și cum s-a întîmplat lucrul acesta, apoi cum regele Solomon, la povața soției lui, a pus să se construiască nava ferită de putrezire și a înfipt fusele în jurul patului, unde a așezat spada miraculoasă pe care o făurise; cum apoi a plutit singură pe mare corabia, în care s-a urcat Nascien și pe care nimenea n-a mai întîlnit-o înainte de Galaad și de însoțitorii lui, despre toate acestea a sporovăit de ajuns cartea Vrajitorului Merlin, așa încît nu are rost să le mai repetăm: repetarea lor ar îngreuna povestirea de față, care este foarte bună așa cum este. Se cade doar să spunem ceea ce nu s-a spus. Cînd corabia a fost gata și cînd toate lucrurile au fost orînduite în ea, Solomon a poruncit să fie legată de mal; și chiar în noaptea aceea a avut un vis: se făcea că vedea un Om coborînd din cer, însoțit de mulți îngeri, și care stropea toată corabia cu agheasmă, spunînd: «Corabia aceasta va însemna noua mea sălășluință»; și Omul pune un înger dintre cei care îl însoțeau să scrie litere pe scîndura bordajului; după aceea dispărea în așa fel cu toți ai săi, încît nu s-ar fi putut spune ce se făcuse. A doua zi, de îndată ce Solomon s-a trezit, s-a dus să vadă corabia și a aflat că slovele scrise de către îngeri spuneau așa:

*Oh, omule care vrei să intri în mine,
ferește-te s-o faci,
dacă nu ești plin de credință,
și află că n-am să te mai susțin
și că am să te părăsesc,
dacă vei cădea cîndva în necredință.*

Și doar cînd citit aceste cuvinte, că pînzele corăbiei s-au umflat și vîntul a dus-o pe mare și corabia a dispărut în scurtă vreme. Și visul acesta este greu de tîlc, căci arată că nava care nu putrezește — nava lui Solomon — înseamnă Sfînta Biserică: de aceea merită să fie pomenit în evocarea aceasta.

SPADA CU BĂIERI CIUDATE

Povestea ne spune aici că cei trei însoțitori ai fecioarei priviră multă vreme patul, fusele și spada, și le priviră pînă ce descoperiră sub căpătîi o bogată pungă de cingătoare. Perceval, care nu sta niciodată pe gînduri, fiind mai sărac cu duhul, o deschise numaidecît și găsi în ea un răvaș în care era arătat tîlcul navei și al tuturor celorlalte.

— Va trebui să pornim în căutarea fecioarei care va schimba băierile acestea, spuse Galaad, căci nimeni nu trebuie să tragă spada aceasta, nici s-o ia de aici pînă ce nu se vor fi schimbat aceste agățători.

— Seniore, grăi atunci Fecioara care n-a mințit niciodată, de-o vrea bunul Dumnezeu, spada va avea ce-i lipsește.

Și scoase dintr-o cutie adusă cu ea niște agățători de spadă frumos lucrate, împodobite cu nestemate, prevăzute cu două paftale de aur, și toate făcute din șuvițe de păr bălai, atît de frumoase, încît le-ai fi crezut fire de aur.

— Iată, seniore, reluă ea, agățătorile care se potrivesc. Le-am făcut eu din această parte din mine, care îmi era mai dragă decît orice: din părul meu. Iar dacă mi era drag, nu e de mirare, căci aveam părul cel mai frumos din lume; dar, în ziua de Rusalii, în care ai fost investit cavaler, am pus să mi se taie părul și l-am împletit pentru a face aceste agățători pe care le vezi.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnișoară, spuse Bohor, ne scapi de o mare trudă! Și acum, seniore, îi spuse el lui Galaad, te rugăm să te încingi cu spada asta cu agățători atît de ciudate.

— Lasă-mă, mai înainte, să încerc s-o trag, răspunse Galaad, căci dacă n-am să izbutesc înseamnă că nu e pentru mine.

Spunînd așa, apucă spada cu ciudate agățători și o strînse cu atîta ușurință încît i se încrucișau degetele pe mîner; apoi o trase și lama apăru, atît de frumoasă și de luminoasă, încît te-ai fi oglindit lesne în ea. Atunci fecioara i-o încinse la mijloc, după ce o scosese pe aceea pe care o purta, care făcea cît o feudă, și i-o dăruî lui Perceval.

— Acum puțin îmi pasă că am să mor, spuse ea, de vreme ce l-am făcut cavaler pe cel mai viteaz bărbat al vremii!

— Domnișoară, îi răspunse Galaad, sînt al domniei tale pentru totdeauna.

CERBUL CEL ALB ȘI LEII

În vremea aceasta, corabia pluti toată noaptea și dimineața trase la țarm în marea Scoției, nu departe de un castel fortificat care se numea Carcelois. Cei trei cavaleri și Fecioara care n-a mințit niciodată coborîră și, văzînd în depărtare turnurile fortăreței, se hotărîră să ajungă la ea pe jos, prin pădure. Dar pădurea era deasă, așa încît se rătăciră la scurt timp după ce intrară în ea.

— Știți ce-o să facem? le spuse fecioara. Să-l rugăm pe Luminatul Învățător să ne arate calea.

Îngenuncheară și se rugară de la primul ceas al zilei pînă la ceasul al treilea și, după răsîmpul acesta, văzură ieșind dintr-un hățîș un cerb mai alb decît o floare abia înflorită în pajiște; cerbul purta la gît un lanț de aur; în jurul lui mergeau patru lei, doi înainte, doi înapoi, care îl păzeau cu atîta grijă cum își păzește o mamă copilul; dar trecură prin fața fecioarei și a cavalerilor fără să le facă nici un rău, așa cum nu-i făcuseră odinioară lui Lancelot.

— Să-i urmărim, spuse ea, căci întîmplarea aceasta este un semn dumnezeiesc.

Așa și făcură și ajunseră în curînd la o capelă în care intrară în urma animalelor. Un preot cu hainele lui sfințite se pregătea să facă slujba Sfîntului Duh. Dar abia începuse preotul, cînd Galaad și însoțitorii lui văzură cerbul schimbindu-se într-un Om care se așeză la un amvon bogat,

deasupra altarului, în vreme ce cei patru lei se schimbă și ei, unul în om, al doilea în vultur, al treilea în leu înaripat, al patrulea în bou; apoi tuspătru ridică amvonul în care ședea Omul și își luă zborul printr-un vitraliu fără să spargă nici un ochi de geam. Și Galaad, Perceval, Bohor și Fecioara care nu mințise niciodată află astfel că cele cinci jivine care îi călăuziseră întru chipau pe Isus Cristos și pe cei patru evangheliști. [. . .]

LANCELOT ȘI GALAAD

Fără armură, întins ca un răstignit pe malul fluviului peste care nu putea să treacă, Lancelot se rugă Domnului nostru Isus Cristos pînă ce negurile se amestecă cu lumina zilei, apoi pînă ce razele soarelui biruie roua. În momentul acela, o bărcuță, care plutea fără pînze și fără vîșle, trase la mal în fața lui: atunci Lancelot își luă armele și se urcă în ea făcîndu-și semnul crucii.

Doar ce pusese piciorul înăuntru că și simți miresmele cele mai îmbietoare de pe lume, foamea i se potoli și inima îi fu scaldată în cea mai plăcută bucurie: fapt pentru care aduse mai întîi mulțumită Domnului. Apoi se întoarse și descoperi, pe un pat foarte bogat, o fecioară moartă, de la care veneau toate miresmele acelea. Lîngă trup era un răvaș în care se spunea cum schimbăse băierile spadei pe care o purta în momentul acela Galaad, și tot ce i se întîmplase ei și celor trei însoțitori ai ei, și cum murise ca să vindece o străină: căci era Fecioara care nu mințise niciodată. Și, cînd află toate acestea, Lancelot fu și mai bucuros decît înainte. Vreme de o lună și mai bine, pluti cu bărcuța aceea, iar dacă va întreba careva cu ce a trăit în tot răstimpul acesta, povestea va răspunde că Cel ce a făcut să țîșnească apa din stîncă, pentru a potoli setea seminției lui Israel, i-a purtat și lui de grijă: în fiecare dimineață, la terminarea rugăciunii, după ce Lancelot îl rugase pe bunul Dumnezeu să-i trimită pîinea cea spre ființă, așa cum un părinte îi trimite fiului său, deodată se simțea plin de harul Domnului și i se părea că era sătul de cele mai alese bucate din lume.

O dată, cînd bărcuța mergea în lungul unei păduri, Lancelot auzi un zgomot mare de crengi rupte și de frunze strivite și văzu un cavaler care galopa pe sub copaci atît de iute cît putea calul. Bărcuța trase singură la mal, și călărețul intră în ea, după ce scosese șaua și frîul și alungase calul. Iar cînd își scoase coiful ca să-și facă semnul crucii, Lancelot îl recunoscu pe Galaad. Alergă către fiul său cu brațele deschise, se îmbrățișară amîndoi și li se umplură ochii de lacrimi. Plutiră împreună mai bine de o jumătate de an, debarcară pe insule străine și săvîrșiră laolaltă minunate isprăvi de vitejie, încheiate toate cu bine. Dar această povestire a Graalului nu pomenește nimic de ele: dealtminteri, de-ar fi să se depene toate cîte s-au petrecut, nu s-ar mai termina niciodată. După Paști, se întîmplă ca bărcuța să se apropie de o limbă de pămînt pe care aștepta un cavaler îmbrăcat în armură albă. Cavalerul ținea de frîu un cal de luptă mai alb decît sînt floricelele din luna lui april.

— Galaad, strigă el, ai fost destulă vreme alături de tatăl tău. Dute acum la rostul tău.

Galaad îl sărută atunci plîngînd pe Lancelot.

— Dragă tată, îi spuse el, nu știu dacă am să te mai văd vreodată. Mă rog Domnului să te păstreze în slujba lui! leși din bărcuță, încălecă pe calul cel alb și, dînd pinteni, porni în goana mare, drept înainte ca o săgeată de arbaletă.

LANCELOT LA CASTELUL GRAALULUI

Bărcuța a mai plutit încă o lună. În cea de-a treizecea noapte, trase la țarm în preajma unui castel frumos și bine fortificat, și Lancelot auzi un Glas:

— În numele lui Dumnezeu, îi spunea Glasul, coboară și intră în acest castel: ai să găsești în el o parte din ceea ce cauți.

Timpul era plăcut și senin și luna strălucea, frumoasă și luminoasă, așa încît Lancelot văzu bine că ușa castelului era deschisă; dar băgă de seamă că era păzită de doi lei și își scoase sabia ca să se lupte cu ei. Numai decît se ivi o mînă

de foc și îl izbi tare peste braț, și Glasul îi spuse din nou: — Om de puțină credință, de ce nu ai mai multă încredere în Ziditorul tău? Crezi că te vei sluji mai bine de armele tale decât de El?

În urma loviturii pe care o primise, Lancelot rămase cîtva timp năucit, în așa măsură încît nu mai știa de era zi sau noapte. Dar, revenindu-și în fire, îi mulțumi Domnului că se îndurase să-l mustre; apoi își vîrî sabia în teacă, își făcu semnul crucii și se duse drept spre lei, care se așezară jos și nu dădură nici un semn că ar avea cumva de gînd să se atingă de el.

— După ce trecu astfel pe ușă, Lancelot recunoscu Castelul întîmplărilor ciudate. Merse pe strada cea mare fără să vadă pe nimeni, intră în palat, care părea pustiu, trecu prin sala tăcută, în care lumina lunii se revărsa fără zgomot prin vitralii și fu oprit de o ușă închisă, dincolo de care o voce îl preamărea pe Dumnezeu cu atîta blîndețe, încît îi dădea seama că nu era a unui muritor. Acolo, ingenunche, implorîndu-l pe Isus Cristos să-i arate țelul căutării lui, așa cum îi făgăduise Glasul. Atunci ușa se deschise singură. Ieși de acolo o puternică lumină, atît de mare încît ai fi crezut că tot soarele se adunase în camera aceea și își răs-pîndea razele. Și după ce își reveni din prima uimire, Lancelot zări Sfîntul Graal pe o masă de argint, acoperit cu o țesătură de mătase roșie și împrejmuît de îngeri, care duceau unii cădelnițe, alții lumînări, alții crucea sau podoabe de altar, și care ajutau la slujbă pe un bărbat îmbrăcat în odăjdii ca un preot, ce părea că oficiază sfînta liturghie și înalță sfintele taine. Văzînd aceasta, Lancelot se ridică în picioare și vru să treacă pragul, dar de îndată îl întîmpină o pleasnă de vînt, dogoritoare ca niște cărbuni aprinși: totul se mistui din ochii lui și căzu jos ca mort.

A doua zi, oamenii castelului îl găsiră în fața ușii, la fel de țeapăn și de mut ca un bulgăre de pămînt. Îl duseră într-un pat foarte bogat, în care rămase douăzeci și patru de zile, nemîșcat, fără să mănînce, fără să bea, fără să se clintească, fără să scoată un cuvînt, căci aflați că Domnul voise ca el să-și piardă puterea trupului și a mădurelor vreme de tot atîtea zile cîți ani fusese în slujba Necuratului. În sfîrșit, se trezi, cam pe la amiază, își văzu cămașa de pocăință,

care atîrna pe o prăjină, și voi să o ia, arătînd o mare amără-ciune că o părăsise. Dar regele Pellès, pescarul cel norocos, care se afla acolo, îi spuse:

— Dragă seniore, poți să-ți lași cămașa de pocăință, întrucît căutarea domniei tale s-a isprăvit. Nu vei cunoaște mai mult din adevărul Sfîntului Graal în afară de ce ai văzut. Cu toate acestea, Lancelot își luă cămașa de pocăință și, pe deasupra ei, puse o mantie de in și alta de stofă purpurie, care i se aduseră; apoi ceru vești despre fiica regelui Pellès, care i-l dăruise pe fiul său Galaad. Cînd află că murise, simți o foarte mare durere în inimă. Totuși, venise vremea mesei, cînd văzu porumbița albă zburînd prin sală și ducînd în cioc o cădelniță de aur; apoi văzu Sfîntul Graal apărînd, suspendat în aer sub vîlul său de in și trecînd prin fața meselor, de unde păreau că ies mîncările cele mai gustoase; și cînd găsi în fața lui tot atîtea bunătăți minunate ca și în fața cavalerilor castelului, atunci înțelese că Dumnezeu îl învrednicise de harul lui și i se potoli jalea. [. . .]

Dar povestirea noastră se întoarce acum la Galaad, care călărea prin pădure pe un cal de luptă de culoarea zăpezii, după ce își lăsase tatăl în hărcuța Fecioarei care născu niciodată.

GALAAD, PERCEVAL ȘI BOHOR LA CASTELUL GRAALULUI

Vreme de un an, Galaad rătăci în căutare de fapte vitejești și dădu dovadă de atîta rîvnă, încît isprăvi toate aventurile regatului Logres și, pentru că în el nu ardea focul cel păcătos al desfriului, stinse mormîntul lui Simion și fîntîna clocotitoare a regelui Lancelot, apoi făcu ce se cuvenea ca să reintre în pămînt cele douăsprezece spade goale care împrejmuiau mormîntul cuprins de flăcări al lui Canaan. Așa fu izbăvit Canaan, cum fusese izbăvit și Simion; de ce anume fuseseră pedepsiți de Domnul, povestea noastră a arătat la timpul și la locul potrivit, așa încît nu mai are rost să repetăm.

În sfârșit, Galaad îl întâlnește pe Perceval și pe Bohor: o întâmplare îi reunește așa cum îi despărțise. Călărind tustrei laolaltă și, chiar în ziua aceea, Dumnezeu voi ca ei să descopere în sfârșit Castelul întâmplărilor ciudate, în care regele Pellès, pescarul cel norocos, îi primi sărbătorește, căci știa bine că, prin venirea lor, înalta căutare avea să ia sfârșit. Și aflați că nu se putu stăpîni să nu plîngă de emoție cînd își regăsi nepotul, și cu el plînseră toți cavalerii lui, care îl cunoscuseră odinioară pe Galaad copil.

De îndată ce li se scoaseră armurile celor trei cavaleri, Heliezer, fiul regelui pescar, le aduse sabia ruptă cu care Iosif din Arimateea fusese lovit la coapsă, așa cum a arătat povestea despre Galehaut. Și de îndată ce Galaad luă în mînă cele două crîmpeie, ele se întregiră cu atîta potrivire încît nici un om de pe lume n-ar fi izbutit să vadă unde fusese ruptă lama: și astfel toată lumea socoti că era un semn de bun început.

Dar, pe la ceasul vecerniei, cerul se acoperi deodată, un vînt puternic porni să bată în palat și se răspîndi o căldură atît de dogoritoare încît mai mulți crezură că au să se mistuie în flăcări și se prăbușiră din cauza fricii care îi cuprinsese, în vreme ce un Glas striga:

— Să plece cei ce nu trebuie să aibă loc la masa lui Isus Cristos!

Toată lumea ieși, la auzul acestor cuvinte, și nu mai rămăseră decît Galaad, Perceval și Bohor. După o clipă, văzură intrînd patru fecioare plîngînd cu lacrimi fierbinți și ducînd un pat de lemn foarte bogat împodobit cu mătăsuri, în care totul era alb ca zăpada; în pat zăcea un trup de bărbat, sau de femeie, nu se putea ști, căci îi era fața acoperită cu o pînză. Bocitoarele lăsară patul jos și plecară. Și în curînd cei trei cavaleri văzură grinzile tavanului dîndu-se la o parte, ca să se vadă cerul, apoi un bărbat îmbrăcat ca un episcop, cu cîrja în mînă și cu mitra pe cap, coborî din văzduh, așezat într-un amvon pe care îl duceau patru îngeri; și pe fruntea lui străluceau niște litere care spuneau:

*Iată-l pe Iosafat,
fiul lui Iosif din Arimateea,
primul episcop al creștinilor,*

*pe care Domnul nostru Isus Cristos l-a uns
chiar el în palatul duhovnicesc
din cetatea Sarras.*

Episcopul se ridică și se duse să se plece în fața Sfîntului Graal, care tocmai apăruse pe masa lui de argint. Atunci cei patru îngeri care veniseră cu el aduseră două lumînări aprinse, o bucată de mătase roșie și o lance, din care se scurgeau, prin vîrf, mari picături de sînge. Episcopul așeză lancea cu vîrf în Graal, ca sîngele să curgă în el; apoi începu să oficiaze sfînta slujbă a liturghiei. La timpul potrivit, luă din preaprețiosul vas o azimă în formă de ostie și, cum o ridică în sus, se văzu un copil coborînd din ceruri, cu obraji roșii și aprinși ca focul, care se aruncă în piine; după aceea Iosafat puse azima la loc în Sfîntul Graal. În sfârșit, isprăvi slujba sfîntei liturghii, dădu sărutul păcii lui Galaad, care îl dădu și el mai departe însoțitorilor lui și se topi în așa fel, încît nimenea n-ar fi știut să spună ce se întîmplase cu el.

În momentul acela cei trei cavaleri văzură ieșind din sfîntul vas un Om căruia îi curgea sînge din picioare, din mîini și din coastă, și se plecară înaintea lui, cu fruntea în țărînă. — Slujitorii mei, lealii mei fi, le spuse Omul, voi care ați ajuns ființe cerești încă din lumea aceasta, așezați-vă la masa mea. Cavalerii Castelului întâmplărilor ciudate și alții au fost îndestulați din harul Sfîntului Graal, dar niciodată nu au fost primiți să ia loc aici, ca voi.

Plîngînd cu atîta înduioșare încît fețele le erau udate de lacrimi, cei trei cavaleri se apropiară de masa de argint și Galaad se așeză în mijloc, și Perceval la dreapta lui, și Bohor la stînga. Și omul luă Sfîntul Graal, veni la Galaad care ingenunche, cu mîinile împreunate, și îi dădu trupul Mîntuitorului; apoi la fel făcu și cu ceilalți; și suavitatea care le pătrunse atunci în trup, nici o limbă n-ar putea o rosti.

— Fiule, îi spuse Omul lui Galaad, știi tu oare ce țin în mîinile mele? Este vasul din care Isus Cristos a mîncat miel cu ucenicii lui în ziua Paștilor și în care Iosif din Arimateea a strîns sîngele Mîntuitorului. Acum, ai văzut adevărul pe care îl doreai, dar nu încă atît de bine cît îl vei vedea în palatul duhovnicesc din cetatea Sarras, unde trebuie să

însoțești Sfântul Graal cu Perceval și cu Bohor. Totuși, vindecă-l mai înainte pe Mordrain, regele schilodit, ungându-l cu singele acestei lănci, care este lanca cu care Longin l-a lovit pe Mîntuitorul tău răstignit pe cruce.

Grăind așa, Omul îi binecuvîntă pe cei trei cavaleri; apoi se făcu nevăzut. Și Galaad, dînd la o parte pînza care acoperea trupul ce zăcea în patul adus de boșitoare, descoperi un bărbat care părea să tot fie în vîrstă de patru sute de ani și care purta pe cap o coroană de aur. El veni să atingă cu mîna lui singele care curgea din lance și îl unse pe Mordrain, iar acesta își recăpătă numaidecît vederea și puterea trupului, pe care le pierduse din vrerea lui Dumnezeu, așa cum a arătat povestea noastră odinioară. Bătrînul rege se ridică în capul oaselor, cu umerii goi și cu pieptul gol pînă la buric, și, înălțîndu-și mîinile către cer, spuse:

— Bunule Părinte, acum te implor să vii să mă ici la tine, căci noastră putea să mă sting în mai mare bucurie decît acum: toată ființa mea este numai trandafiri și crini.

Îl luă pe Galaad în brațe, îl cuprinse de mijloc, îl strînse la pieptul lui și, în aceeași clipă, Domnul dovedi că-i auzise ruga, căci sufletul i se desprinsese de trup și muri cu capul pe umărul preabunului cavaler. [...]

MOARTEA LUI GALAAD. RĂPIREA SFÎNTULUI GRAAL

În fiecare dimineață, Galaad venea cu soții lui să-și facă rugăciunile în fața sfîntului vas, și așa mereu, vreme de un an. În prima zi a anului nou, îl găsiră acolo pe episcopul losafat cerîndu-și iertare, în genunchi, împrejmuit de îngeri. Se ridică îndată și începu să officieze slujba Sfintei Marii, apoi, după ce se ridică vasul de împărtășanie al Sfîntului Graal, îl chemă pe Galaad și-i porunci să se uite la ceea ce dorise atît de mult să vadă. Galaad înaintă și, de îndată ce-și aruncă ochii înăuntrul prețiosului vas și privi cele din altă lume, începu să tremure și, ridicîndu-și mîinile către cer, grăi:

— Mulțumescu-ți ție, Doamne, că mi-ai împlinit în acest

chip dorința! Vad aici începutul și cauza lucrurilor. Și acum te implor să-mi îngădui să mă strămút din viața pămîntească în viața cerească.

Primi cu unilintă sfînta împărtășanie pe care losafat veni să-i ofere; apoi se duse să-l sărute pe Perceval și-i spuse lui Bohor:

— Bohor, dui un cuvînt de salut din partea mea monseniorului Lancelot, părintele meu, cînd îl vei vedea.

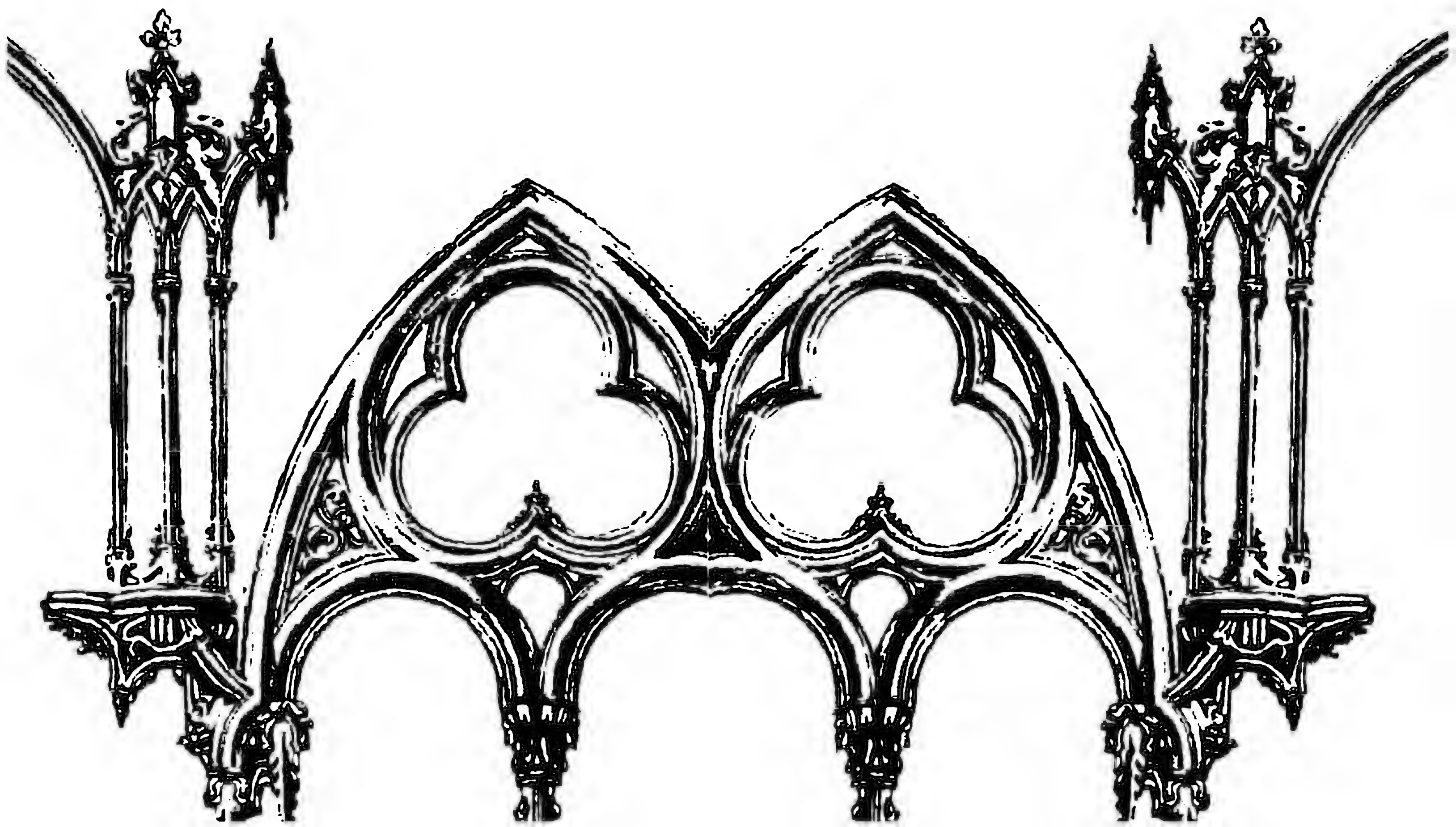
Apoi se întoarse să ingenucheze în fața mesci de argint și în curînd sufletul îi părăsi trupul.

Ci iată că, de îndată ce Galaad își dădu obștescul sfîrșit, o mîină fără trup, care răspîndea o minunată lumină, cobori și răpi în cer preasfîntul vas. De atunci încolo nu mai existat niciodată vreun om, oricît de îndrăzneț, care să fi cutezat să susțină că-l văzuse. De aceea povestea conținește acum. Și aici se încheie cartea aventurilor prilejuite de căutarea Sfîntului Graal.

EXPLICIT

MOARTEA LUI ARTUS

PRIMA BĂNUIALĂ A REGELUI

La curtea regelui Artus, Lancelot ținu multă vreme legământul de castitate pe care îl făcuse cucernicului la care se spovedise în timpul căutării Sfântului Graal. Dar Necuratul îl îmboldea în fiecare zi prin ochii și prin dulcile cuvinte ale reginei cu trup frumos și îl lovea atât de tare încât într-o zi credința i se zdruncină și părăsi calea cea dreaptă; de altminteri, deși avea pe atunci aproape șaptezeci de ani, regina Guenievră era încă atât de frumoasă că nu i-ai fi găsit seamăn pe lume. Și Lancelot se purtase pînă atunci cu destulă grijă, ca nimeni să nu bage de seamă dragostea lui nebunească; dar cînd se aprinse iarăși pentru dînsa, iubirea îl mistui atât de cumplit, că nu mai izbuti să se ascundă la fel de bine ca înainte: așa încît Agravain, fratele seniorului Gauvain, surprinse taina. Era foarte mulțumit, mișelul, nu atât că trăgea nădejdea să răzbune ocara unchiului său, regele, cît pentru că socotea că-i va face un rău lui Lancelot, la care nu ținuse niciodată cu adevărat.

Or, minunatele aventuri cavalerești din Bretania luaseră sfîrșit; cu toate acestea, regele Artus nu voia ca vitejii lui să alunece într-o viață de moliciune și să li se facă lehamite de a mai purta armele: de aceea dădu sfoară în țară prin heraldi că va avea loc un turnir în cîmpia Winchester. Lancelot dorea să se ducă și el la turnir fără ca cineva să știe; prefăcîndu-se bolnav, îi lăsă pe Hector, pe Lionel și rubedeniile sale să plece fără el. Așa încît Agravain crezu că rămînea anume s-o vadă nestingherit pe regină. Și se duse la rege să-i spună:

— Sire, dacă aș socoti că nu-ți pricinuiesc vreo supărare, ți-aș destăinui ceva care te-ar scăpa de rușine.

— Rușine? Așadar este vorba de ceva care ar pune în joc obrazul meu?

— Sire, află că măriasa regina și Lancelot se iubesc nebunește. Și cum nu se pot întîlni după plac cînd ești măriasa acasă, Lancelot anunță că nu se va duce la turnir și îi trimite pe cei din neamul lui: așadar, chiar în noaptea aceasta sau mîine, o va putea vedea pe îndelete pe măriasa regina.

— Nepoate dragă, nu rosti asemenea cuvinte, căci nu te cred: Lancelot nu se gîndește la așa ceva.

— Cum, sire, asta-i tot ce găsești drept răspuns? Cel puțin pune-i sub urmărire: doar așa vei cunoaște adevărul.

— Fă cum crezi de cuviință; n-am să te împiedic.

— Sire, nici nu cer mai mult.

Deși nu credea, regele se gîndi în noaptea aceea la cele ce-i spusese Agravain; și, desigur, nu se zbuciumă cîtuși de puțin în inima lui, căci nu credea că era ceva adevărat; cu toate acestea, dimineata, cînd regina veni la el să-i spună că va merge cu dragă inimă cu el la Winchester, întrucît auzise spunîndu-se că se vor vedea isprăvi cavalerești grozave, el nu primi și-i porunci să rămîină: așa socotea dînsul că va vedea adevărul cu privire la spusele lui Agravain.

Ci iată că, de îndată ce află de plecarea regelui, Lancelot se duse să-și ia bun rămas de la aleasa visurilor lui, apoi îi porunci scutierului să pregătească totul și porni la drum în taină, pe înserate.

FAVOAREA ACORDATĂ DOMNIȘOAREI D'ESCALOT

Călări toată noaptea în mare grabă, fiindu-i teamă să nu ajungă târziu la întreceri, așa încît dimineața ajunse în satul în care dormise regele Artus și în care se mai găsea încă. Lancelot purta altă armură, dar scutierul lui ducea de frîu un foarte frumos cal de luptă, bălțat ca o coțofană, alb ca floarea de pajiște într-o parte, și mai roșu decît jarul în alta. Și regele, care tocmai se afla la fereastră, însoțit de Giflet fiul lui Do, recunoscă mai întîi calul: într-adevăr, îl dăruise chiar dînsul lui Lancelot.

— Giflet, spuse regele, uite-l pe Lancelot care ne trimitea ieri vorbă că-i bolnav! Fără îndoială că are de gînd să ia parte în taină la turnir: de aceea nu merge decît noaptea. De vreme ce se ascunde, nu cumva să spunem cuiva că l-am recunoscut.

Lancelot trase în gazdă la un bogat vavasal, numit seniorul d'Escalot; cei doi fii ai lui fuseseră făcuți cavaleri de puțină vreme. Și, intrînd în sală, puse ochii pe scuturile lor, de culoare sîngerie și fără emblema, căci așa era datina în vremea aceea: orice nou cavaler purta, timp de un an, un scut vopsit într-o singură culoare; de-ar fi făcut altfel, ar fi călcat rînduiala ordinului cavalerilor.

— Seniore, îi spuse Lancelot gazdei, te rog cu dragoste și curtoazie să-mi împrumuți unul din scuturile acestea, dimpreună cu cămașa de zale și cu armura calului. Căci, dacă le-aș purta pe ale mele la turnirul de la Winchester, s-ar prea putea să fiu recunoscut mai curînd decît aș vrea.

-- Seniore cavaler, îi răspunse nobilul, s-a întîmplat ca fiul meu cel mai mare să fie bolnav și nu se va putea duce la întrunire. la armele lui în locul armelor domniei tale, dacă îți plac.

Ci iată că nobilul acesta avea o fiică numită Passerose, care era domnișoara cea mai curioasă din lume, și aflați că, văzîndu-l pe Lancelot, cu cît îl privea mai mult, cu atît îl găsea mai frumos și-l socotea mai viteaz. În timp ce Lancelot stătea de vorbă cu tatăl ei, ea se apropie de scutier și-l întrebă cum îl cheamă pe stăpînul său. Slujitorul nu respinse

cererea fetei cu tot dinadinsul: fata era atît de îmbietoare, încît orice asprime față de ea ar fi însemnat o mojie.

— Domnișoară, îi spuse el, află că stăpînul meu este cel mai bun cavaler al vremii noastre: asta-i tot ce-ți pot spune, fără să-mi calc îndatoririle față de dînsul.

— E de ajuns, băiete, sînt mulțumită.

Și numaidecît se duse și se aruncă la picioarele lui Lancelot.

— Seniore, pe tot ce iubești domnia ta mai mult pe lume, te rog să-mi acorzi o favoare!

— Vai, domnișoară, ridică-te! Nu vād ce n-aș face pentru dumneata.

— Mii și mii de mulțumiri, seniore! Te rog deci să porți mîneca mea la coif sau la lance, în chip de steguleț și să dovedești multă vitejie de dragul meu. Află că domnia ta ești primul cavaler căruia i-am cerut o favoare; n-aș fi făcut-o, de n-ar fi fost la mijloc marea vrednicie a domniei tale. Lancelot fu supărat de cererea asta, căci știa prea bine că, dacă regina ar afla de lucrul acesta vreodată, nu l-ar vedea deloc cu ochi buni. Totuși, trebuia să-și țină făgăduința, orice s-ar întîmpla. Îi spuse deci fetei că-i va purta mîneca. Fata avu și ea grijă, precum și tatăl și fratele ei, ca oaspetele să aibă de toate din belșug întreaga zi.

Cînd se înnoptă, Lancelot porni la drum în tovărășia fiului celui mai mic al gazdei, care îi ceruse să meargă cu dînsul, și amîndoi călăriră pînă în zori. Cum nu voia să mîne la Winchester, unde ar fi fost în primejdie să fie recunoscut, proaspătul cavaler d'Escalot îl duse la matusa lui, al cărei conac se afla la o leghe de oraș. Și acolo se odihniră și se înviorară foarte bine. Către seară, scutierii examinară armele stăpînilor și avură grijă să nu le lipsească nimic. Apoi toată lumea se culcă în paturi bune și bogate și dormi pînă dimineața.

TURNIRUL DE LA WINCHESTER

De îndată ce bunul Dumnezeu porunci soarelui să răsară și cum se luminea de-a binelea de ziuă, Lancelot și tovarășul lui se duseră să asculte liturghia într-o capelă din apropiere; după aceea, mîncară foarte bine, căci masa de dimineață este o mare cheazășie de sănătate. Între timp, scutierul pe care îl trimiseseră la Winchester să aștepte vești se întoarce acasă.

— Seniori, e potopenie de cavaleri din amîndouă părțile, spuse slujitorul. Dar cavalerii Mesei rotunde sau rînduit de partea apărătorilor orașului. În față, se află regele Scoției, regele din Cornouailles și regele din Norgalles și mulți bărbați de seamă; dar nu par așa de viteji cum sînt cei de cealaltă parte.

— Noi vom lupta așadar alături de cei din afară, îi spuse Lancelot cavalerului d'Escalot, căci n-ar fi frumos din partea noastră să ne rînduim printre cei mai tari.

Lancelot își îmbracă armura și legă mînețuța Passerosei la coif, dar, de teamă că scutierul său l-ar putea da de gol, îi interzise să-l urmeze (fapt pentru care fu foarte amărit scutierul), și porni alături de fiul gazdei sale.

Cînd ajunseră, pajiștea de la Winchester era împînzită de cavaleri în armuri, care se luptau cu lancea: Lancelot se opinti bine cu picioarele în scări, își făcu pavăză din scutul de culoare roșie, își înclină lancea vopsită și dădu frîu slobod calului său bălțat ca o coțofană. Pe primul adversar pe care îl izbi îl azvîrli la pămînt: apoi, apăsînd virful, căci nu i se rupsesse lancea, îl dete peste cap pe al doilea adversar, cal și călăreț deodată. Și, văzînd scena aceasta, mulți baroni se opriră din luptă ca să întrebe cine era străinul acela cu o mînecă de femeie la coif și care reușise cea mai frumoasă lovitură din ziua aceea. În vremea aceasta, fiul micului nobil, la rîndul său, îl atacă pe Hector des Mares, căruia îi spintecă scutul; dar Hector îl zvîrli pe deasupra crupei calului său, după care își schimbă scutul. Iar Lancelot, care, din pricina aceasta, nuși recunoștea fratele, se năpusti asupra lui și-l doborî. Vai, Lionel cel cu inima nesăbuită, fu nespus de amărit de lovitura aceea! Tînu să-și răzbune vărul: și o porni de-a curmezișul prin vîlmășag,

izbind cît zece bărbați laolaltă, smulgînd pavezele de pe brațe și coifurile din cap; apoi, cînd ajunse aproape de cavalerul cu mîneca la coif, luă de la scutierul său o lance scurtă, țeapănă și groasă și se repezi asupra-i ca un șoim. Așa de năprasnică fu ciocnirea, încît cei doi cai se încovoiară, și aflați că oțelul lui Lionel străpunse scutul și cămașa de zale și ajunse în carnea fragedă, dar în același timp chingile și pieptarul calului său plesniră, cu atîta sete izbise Lancelot, așa că Lionel zbură la pămînt cu șa cu tot. Aceasta a fost isprava cavalerului cu mîneca la coif și seniorul Gauvain o văzu din turnul cel mare al orașului, în care se afla lîngă rege, căci unchiul său nu-l lăsase să lupte în ziua aceea: știa bine, într-adevăr, că Lancelot va veni la turnir și se temea ca, dacă aveau să lupte amîndoi, cel învins să nu-i păstreze pică învingătorului.

— Pe capul meu, strigă seniorul Gauvain, acest nou cavaler cu armele roșii, care poartă o mînecă de femeie la coif, nu este unul dintre frații d'Escalot: niciodată vreunul dintre ei nu a dat asemenea lovituri! Dumnezeu să mă ierte, dar, dacă nu l-am fi lăsat pe Lancelot bolnav la Camaarloth, aș jura că el este.

În vremea aceasta, cavalerul cu mîneca la coif, al cărui sînge strălucea pe cămașa de zale, continua să facă atîtea minuni de vitejie, în ciuda rănii, încît cei din tabăra cetății fură în curînd respinși și înfrinți. Și cînd Lancelot văzu că pierduseră totul, îi spuse tovarășului său:

— Dragă seniore, hai să plecăm de-aici, că nu mai avem nimic de cîștigat.

Căci Lancelot se gîndea că mai mulți baroni din casa regelui Artus vor încerca să-l recunoască. O apucă de zor prin păduri, împreună cu tovarășul său, și amîndoi, urmați de un singur scutier, căci celălalt fusese ucis de un ageamiu,

se întoarseră la mătușa cavalerului d'Escalot. Acolo, Lancelot a rămas vreme de mai bine de șase săptămîni la pat, intratit de mare și de primejdioasă îi era rana.

Dar povestea noastră va relua subiectul la vremea potrivită; acum ne va vorbi despre regele Artus și despre monseniorul Gauvain.

GAUVAIN ȘI DOMNIȘOARA D'ESCALOT

După terminarea turnirului, monseniorul Gauvain ceruse să i se aducă îndată calul și pornise în căutarea străinului; dar nu izbuti să-l găsească. Și, în noaptea aceea, cavalerii Mesei rotunde vorbiră mult despre noul cavaler care își învinsese toți adversarii.

— Zău dacă știu cum îl cheamă! spuse în gura mare Galegantin le Gallois. Dar știu că a plecat de la turnir în asemenea hal și a pierdut atîta sînge din rana pe care i-o făcuse Lionel, încît lui fi putut urmări după dîră.

A doua zi, regele Artus părăsi Winchesterul împreună cu baronii lui și se duse să se culce în locul unde îl recunoscuse mai înainte pe Lancelot. Trase deci la castel, dar monseniorul Gauvain cu frații și cu slujitorii lui coborîră la micul nobil d'Escalot. Și, cum rămase acolo pentru cină, în loc să se mai ducă să ia masa cu regele, fu servit la masă de către Passerose: căci aflați că pe vremea aceea cavalerii rătăcitori erau totdeauna sluiți de vreo femeie drăgălașă, dacă era vreuna în casă, și care niciodată nu se așeza la masă pînă nu terminau oaspeții de mîncat, așa era datina în regatul Logres. Or, domnișoara d'Escalot era una dintre fetele cele mai frumoase și cele mai bine făcute de pe lumea asta: avea părul mai lucitor decît un hanap de aur, împletit cu ceaprazuri de aur și de mătase, carnea trupului la fel de proaspătă și de albă ca zăpada ninsă din slăvi, ochii strălucitori ca ai unui șoim de munte, dar plini de lumină, încît frumusețea ei lumina întreaga sală! Și monseniorul Gauvain o privea cu atîta plăcere, de uita aproape să mai mănînce.

— Seniore, îl întrebă ea, a fost la înălțime turnirul? Cine a meritat premiul?

— Domnișoară, un cavaler nou, a cărui vitejie aș dori s-o am și eu — cel mai destoinic, cum n-am mai văzut de multă vreme. Dar nu știu cum se face că nu-i cunosc numele.

— Ce fel de arme avea?

— Roșii, și la coif purta o mîneacă de doamnă sau de domnișoară. De-aș fi femeie, tare aș mai vrea să fi fost a mea mîneca aceea, iar cel ce o purta să țină la mine cu dragoste adevărată! Niciodată nu s-a mai văzut o mîneacă mai bine folosită!

După cină, seniorul d'Escalot își duse oaspeții să se mai hodinească în livada din spatele casei. Acolo, monseniorul Gauvain îl rugă să ia loc în dreapta lui, între el și Gaheriet, și pe Passerose să stea în stînga; și Gaheriet, care vedea bine că fratele său dorea să vorbească între patru ochi cu fata, îl luă pe nobil mai la o parte, așa încît monseniorul Gauvain intră în vorbă cu frumoasa gazdă și nu zăbovi mult și îi și ceru să facă dragoste cu dînsul.

— Vai, seniore Gauvain, nu-ți bate joc de mine! îi răspunse ea; domniașta ești un bărbat de rang prea înalt și prea bogat ca să te îndrăgostești de o biată fată ca mine. Și, dealtfel, chiar de-ar fi să te văd murind de dragul meu, tot degeaba, căci mi-am dăruit inima unui cavaler: de cum l-am văzut, mi-a rămas în suflet, și zău că nu e mai puțin viteaz, nici mai puțin prețuit decît domniașta; este unul dintre cei mai viteji din lume!

Monseniorul Gauvain fu grozav de amărît văzîndu-se respins cu atîta hotărîre.

— Fii bună, domnișoară, și ajută-mă să pot afla dacă e mai bun decît mine în luptă. Și, măcar, spune-mi cum îl cheamă!

— Seniore, crezi domniașta că aș risca eu să-l împing la moarte pe unul dintre cei mai buni cavaleri ai vremii noastre lăsîndu-vă să luptați amîndoi? Cît despre nume, nu îl știu, dar îi poți vedea scutul, căci este agățat în odaia în care te vei culca domniașta.

Monseniorul Gauvain se sculă numaidecît și, luînd-o pe Passerose de mîină, se întoarse în casă, urmat de ceilalți care se ridicaseră odată cu el, în semn de respect. Și, de

îndată ce-și aruncă ochii pe scutul ce atârna pe zidul din camera lui, recunosc scutul lui Lancelot. De aceea, dormi puțin, atât de mult se gândea la iubirea prietenului său. « Aș fi crezut, își spunea el, că Lancelot și-a încredințat inima unei fiinte de rang mai înalt. Dar nu-l putem învinovăți că o iubește pe domnișoara aceasta, căci este atât de frumoasă și drăgălașă, încât nici inima cea mai nobilă n-ar da greș iubind-o. »

Dimineața, după ce-i trimise vorbă regele că era vremea de plecare, seniorul Gauvain se duse să-și ia rămas bun de la micul nobil, apoi porni să caute pe fată.

— Domnișoară, nu te mai gândești la cele ce ți-am spus eu ieri. Cel pe care îl iubești domnia ta este un cavaler mai destoinic decât mine și mult mai frumos și mai atrăgător, iar dacă m-aș fi gândit că despre el era vorba, desigur că nu m-aș mai fi apucat să-ți vorbesc despre dragoste, deși domnia ta ești fata de care aș ține să fiu iubit. Pentru numele lui Dumnezeu, dacă am spus ceva care să te supere, te rog să mă ierți și să nu-i pomenești nimic prietenului domniei tale! Iubită de el, domnia ta prețuiești și mai mult. El și-a tăinuit atât de bine sentimentele față de toată lumea, încât nimeni n-a putut afla niciodată numele alesei inimii lui.

— E mai bine așa, seniore: dragostea dată în vileag nu poate ajunge vrednică de mare prețuire.

— Te las în grija Domnului, domnișoară. Salută-l din partea mea pe prietenul domniei tale, căci cred că-l vei vedea în curând.

Și seniorul Gauvain coborî în stradă cu oamenii lui și se duse la unchiul său, regele.

REGELE LINIȘTIT

Pe drum, Gauvain îl întrebă dacă știa numele viteazului care biruisese la Winchester.

— Gauvain, dragă nepoate, îi răspunse regele, l-am ghicit și ar fi trebuit să-l recunoști și domnia ta după minunățiile pe care le-a săvârșit, căci nimenea, în afară de el, n-ar fi putut face atîta. Spune un nume: voi vedea dacă vei spune drept.

— Este Lancelot du Lac.

— Da. Și află că a venit în taină, întrucît nu voia să refuze careva a se măsura cu el, cunoscîndu-l. Și dacă ar fi fost să-i dau crezare lui Agravain, aș fi poruncit să-l omoare. Fratele domniei tale a venit să mă întrebe, alaltăieri, cum de mă lasă inima să-l țin pe lîngă mine pe Lancelot, care e îndrăgostit nebunește de soția mea și a fost ibovnicul ei. Voia să mă facă să cred că Lancelot se împotriva să se ducă la turnir, ca să poată vedea pe regină între patru ochi. În timp ce eu aș fi fost la Winchester. Și, ca să vorbim drept, dacă Lancelot ar iubi-o pe regină, n-ar fi plecat de la Canaalloth. Dealtfel, chiar dacă ar fi îndrăgostit de ea, nu pot să cred că ar săvârși o atît de mare mișelie încît să mă facă de rîs: într-o inimă în care e atîta vitejie nu se poate cuibări trădarea, sau altfel ar fi cea mai cumplită blestemăție de pe lume!

— Desigur, sire, Lancelot n-a iubit-o niciodată pe regină cu dragoste vinovată! Doar toată lumea știe că a avut-o, drept iubită, pe fiica regelui Pellès, care l-a născut pe Galaad, preabunul cavaler care a dus la bun sfîrșit isprăvile cavaleresti întru găsirea Sfîntului Graal. Și știu că în clipa de față este îndrăgostit de una dintre cele mai frumoase domni

nișoare din regatul Logres, care e și ea îndrăgostită de el. La auzul acestor cuvinte, Artus începu să rîdă și îi ceru în mai multe rînduri nepotului său să-i spună numele acelei domnișoare. Monseniorul Gauvain se împotrivi cîțva timp, dar pînă la urmă îi mărturisi că era vorba de Passerose, fata nobilului de rang mic d'Escalot.

— Ieri, adăugă el, din pricina mării sale frumuseți, i-am cerut să facă dragoste cu mine; dar ea m-a refuzat foarte hotărîtă, spunînd că inima ei este dăruită lui Lancelot. Și povesti ce se întîmplase acasă la micul nobil. Și astfel, tot vorbind despre lucrurile acestea și despre multe altele, regele și monseniorul Gauvain ajunseră la Camaaloth.

REGINA GELOASĂ

După cină, regina Guenievra îi trase pe amîndoi în dreptul unei ferestre și-i întrebă dacă știau numele cavalerului care învinsese la turnir.

— Mărită-doamnă, răspunse monseniorul Gauvain, e poate un străin. Avea un scut roșu-aprins, ca unul făcut de curînd cavaler, iar la coif o mîneacă de doamnă sau de domnișoară.

— Dar Lancelot nu era la turnir? Știu bine că s-a dus în taină.

— Mărită-doamnă, dacă s-a dus la turnir, el trebuie să fi învins. Și cavalerul acela cu mîneca la coif era așadar el.

— Ce tot spui, dragă nepoate! Lancelot nu e atît de legat de vreo doamnă sau domnișoară încît să-i poarte emblema la coif.

Auzindu-le vorbele, regele se porni pe un rîs grozav.

— Doamnă, îi spuse el, află că învingătorul turnirului e Lancelot! În momentul de față, fără îndoială, se află la Escalot, lîngă o domnișoară pe care o iubește din toată inima și care e una dintre cele mai frumoase din lume. Nepoate, spune ce mi-ai spus și mie.

— Dar cum era scutul pe care l-ai văzut în cameră? îl întrebă regina, după ce seniorul Gauvain terminase de povestit.

— Mărită-doamnă, era alb cu doi lei de azur încoronați.

— E chiar scutul pe care l-a luat Lancelot.

Mai stătu cîteva clipe de vorbă cu regele și cu seniorul Gauvain, apoi se ridică și se retrase în iatacul ei, unde, amărită cum n-a mai fost cîndva vreo femeie, începu să plîngă. « Doamne, se gîndea ea, cît de mișelește m-a înșelat bărbatul în care vedeam întruchipată toată lealitatea! Oh, am să mă răzbun pe el și pe fata aceea, dacă am să pot! » Toată noaptea lacrimile șiroiră pe obrazul ei luminos; în sfîrșit, dimineața, trimise după Lionel, și începu să-l descoasă:

— Lionel, te-ai dus la turnir?

— Da, mărită-doamnă.

— Și acolo l-ai văzut pe vărul domniei tale?

— De unde, că n-a venit. Ar fi stat de vorbă cu noi.

— Află totuși că s-a dus. El e învingătorul: avea o armură roșie și pe coif o mîneacă de doamnă sau de domnișoară.

— Cu îngăduința măriei tale n-aș vrea să cred în ruptul capului, căci acela despre care vorbești măria ta a părăsit turnirul cu o rană pe care i-am făcut-o într-o coastă.

— Blestemat fie ceasul cînd n-ai izbutit să-l omori! Vai, niciodată n-aș fi crezut că avea să facă tot ceea ce-a făcut! Acum se află la Escalot, lîngă o fată pe care o iubește din toată inima și care, de bună seamă, i-o fi luat mințile cu vreo licoare vrăjită sau cu niscai farmece. Putem să spunem într-adevăr că l-am pierdut, eu și cu domnia ta, căci fata aceea l-a îmbrobodit atît de bine încît nu va mai putea să plece de lîngă ea chiar dacă ar vrea el!

Și-i spuse tot ce știa.

— Mărită-doamnă, zise Lionel, să nu crezi toate astea. Ferească Dumnezeu! Nu pot să cred că Lancelot să-și fi călcat astfel legămîntul față de măria ta!

— Cel care mi-a povestit lucrurile acestea este cel mai sincer cavaler din lume. Iar dacă Lancelot ar veni mîine la curte, nu i-aș îngădui să mai calce pe la mine.

— Îți spun, mărită-doamnă, că seniorul Lancelot n-a făcut niciodată lucrurile de care îl învinuiești.

— Vai, dovada mîrșăviei lui e prea sigură! Află că nici odată, cîte zile voi avea, n-am să-l las pe Lancelot du Lac în pace!

— Mărită-doamnă, întrucît nutreşti atîta ură şi atîtea gînduri rele faţă de seniorul şi vărul nostru, noi, rudele lui, nu mai avem nimic de făcut aici. De aceea îmi iau rămas bun de la măriata. Mîine dimineată vom porni în căutarea monseniorului Lancelot şi, după ce-l vom găsi, o să ne ducem împreună cu el în Mica Bretanie, meleagul nostru de baştină, lîngă oamenii noştri, pe care nu iam mai văzut de atîta amar de vreme. Acolo, cu mila Domnului, vom vieţui mulţumiţi, căci, află, mărită-doamnă, că n'am fi rămas aici, cum am făcut, de n'ar fi fost la mijloc iubirea faţă de seniorul nostru; el însuşi, după căutarea Sfîntului Graal încoace, n'a mai rămas decît pentru măriata căci te-a iubit mai leal decît şi-a iubit vreodată vreun cavaler iubit.

La auzul acestor cuvinte, ochii reginei se umplură de lacrimi. Dar Lionel cel cu inima nesăbuită plecase. Se duse şi-i povesti lui Hector des Mares şi lui Bohor ce-i spusese dînsa şi tustrei blestema ră ceasul în care Lancelot o cunoscuse pe regina Guenievra. Apoi se duseră să-i ia bun rămas de la rege, care se despărţi de ei cu părere de rău, şi de-a doua zi toată semînţia regelui Ban din Benoïc şi a regelui Bohor din Gannes părăsi curtea.

Dar povestea nu mai vorbeşte acum despre ei, ci se întoarce la Lancelot, care zăcea, rănit, la mătusa cavalerului d'Escalot.

PASSEROSE ÎNDRĂGOSTITĂ

Îndată după plecarea monseniorului Gauvain, Passerose se duse lîngă el, la castelul mătuşii ei, şi cînd îi văzu rana atît de adîncă şi de primejdioasă, nu ştia ce să se mai facă. O lună de zile, Lancelot rămase între viaţă şi moarte. În cele din urmă începu să se simtă mai bine şi curînd îşi regăsi întreaga frumuseţe: aşa încît fecioara, care veghea la căpătîiul lui ziua şi noaptea, nu mai putu să se stăpînească. Într-o zi se duse la el, cît putuse ea mai dichisită, şi-i spuse: — Seniore, oare n'ar fi tare urîcios cavalerul pe care laş imbia să facă dragoste cu mine şi care m'ar refuza?

— Domnişoară, aşa ar fi, dacă n'ar iubi pe altcineva; dar, altminteri, nimeni n'ar trebui să-i aducă vreo învinuire că te respinge. Şi îţi spun lucrul acesta pentru mine, căci, dacă ar fi să fii îndrăgostită de mine şi dacă eu aş fi stăpîn pe mine, cum sînt stăpîni pe ei înşişi atîţia cavaleri, desigur că m'aş socoti fericit: niciodată n'am văzut o domnişoară mai drăguţă decît domniata.

— Cum, seniore? Nu poţi dispune de inima domniei-tale după cum vrei?

— Ba după vrerea mea, domnişoară, de vreme ce inima mea este unde vreau eu să fie. Şi în nici un alt loc nu ar putea să fie mai bine rostuită decît unde am lăsat-o. Ferească Domnul să fugă cumva de acolo: n'aş mai putea trăi o singură zi!

— Vai, seniore, mi-ajunge! De ce nu mi-ai vorbit mai pe ocolite! Mai fi făcut să tînjesc de nădejde, şi nădejdea m'ar fi făcut să trăiesc şi mi-ar fi lăsat o licărire de bucurie. Află că, din ziua în care te-am văzut, te-am iubit mai mult decît a mai iubi vreodată o femeie. Nu mai pot să beau, nici să mănînc, nici să dorm, nici să mă odihnesc; nu mai ştiu altceva decît să sufăr zi şi noapte. Numai moartă mi se va putea smulge inima de la domniata!

După aceea îl căută pe fratele ei şi-i destăinui că-l iubea pe rănit cu o dragoste de moarte.

— Surioară, îi spuse el tare trist, cu toate că eşti una dintre fetele cele mai frumoase din lume, trebuie să năzuieşti în dragoste mai jos, căci n'ai putea culege rodul unui pom atît de înalt.

Dar ea se duse să se culce în patul ei, din care n'a mai ieşit decît moartă.

LANCELOT ȘI SEMINȚIA LUI

Părăsind Camaalothul, Hector, Bohor și Lionel se duseră dera dreptul la Escalot, unde sperau să afle vești despre seniorul lor. Vavasalul îi găzdui și, când intrară în camera în care era atârnat scutul lui Lancelot, îl recunoscură foarte bine: era ultimul scut făurit pentru el.

— Iubită gazdă, te implorăm pe ce ai domnia ta mai drag pe lume să ne spui unde se află acum cavalerul care și-a lăsat aici scutul acesta. Și dacă nu vei vrea să ne spui la rugămințile noastre, fii sigur că ne vom lupta împreună și îți vom pricinui pagube cât ne va sta în putere.

— Dacă îl căutați pentru binele lui, am să vă lămuresc unde este. Altminteri, nici o amenințare nu m-ar sili.

— Pe toate de câte mă bucur din mila Domnului, îți jur că noi îl iubim mai mult decât oricine pe lume!

Atunci micul nobil le destăinui că Lancelot se afla la sora lui, nu prea departe de Winchester. Și a doua zi li-l dădu, ca să-i conducă, pe fiul său mai mare, așa încît chiar în seara aceea ajunseră la castelul doamnei.

Nu mai întrebați dacă Lancelot fu bucuros sau nu cînd îi văzu intrînd în curte. Dădu fuga să-i îmbrățișeze, căci putea să meargă destul de bine, dar încă nu putea să călărească. Ei îl întrebară dacă se va însănătoși curînd.

— Nu peste mult timp, le răspunse el, cu voia Domnului. Dar rana era atît de adîncă, încît o bună bucată de vreme am fost în primejdie de moarte și de-am să-l pot cunoaște pe cavalerul care mi-a făcut-o și de laș găsi în vreun turnir, am să-l fac să simtă că spada mea este în stare să reteze o cămașă de zale de oțel.

La auzul acestor cuvinte, Bohor începu să rîdă, să bată din palme și-i spuse lui Lionel:

— O să vedem cum o să te descurci, căci acela cu care vei avea dera face nu-i omul cel mai fricos din lume!

— Vai, dragă seniore, îi spuse Lionel, nespus de amărît, vărului său, erai deghizat în proaspăt cavaler, domnia ta care ai mînuit armele vreme de mai bine de douăzeci și cinci de ani, așa încît nu te recunoscusem!

Lancelot îi răspunse lui Lionel că, de vreme ce așa stau

lucrurile, nu-i păstra nici o pică pentru rana pe care o primise.

— Dragă seniore, spuse atunci Hector, află că m'ai făcut să-ți simt oțelul lăncii într-un moment în care nu doream cîtuși de puțin!

Vorbind astfel cu mare bucurie despre turnirul de la Winchester și despre alte lucruri, rămaseră la mătușa celor doi cavaleri d'Escalot toată săptămîna, pînă cînd Lancelot se simți vindecat. Atunci voi să se întoarcă la curte, căci Lionel nu îndrăznise să repete în fața lui crudele cuvinte pe care le rostise regina despre el.

Dar povestea se întoarce acum la regele Artus¹.(...)

CRUZIMEA REGINEI FAȚĂ DE LANCELOT

Regina, care se afla la una din ferestrele palatului, îi văzu pe Lancelot și pe verii lui coborînd în curte și, de îndată ce urcară treptele scării, ieși și se repezi într-o cameră, în care fu urmată de Bohor, în vreme ce toți îl primeau cu bucurie pe Lancelot. El o găsi stînd pe un pat, cu chipul unei femei supărate. Și după ce o salută și după ce ea îi ură bun venit, îi spuse:

— Doamnă, ți-l aducem pe seniorul Lancelot, care a plecat de multă vreme de aici.

— Nu pot să-l văd.

— Vai, doamnă, de ce?

¹ În capitolul omis, *Castelul Morganei*; camera cu imagini, aflăm că regele Artus, care se întorcea de la Tannebourg, unde îl vizitase pe ducele de Cambenic, s-a rătăcit cu cavalerii lui prin Pădurea Pierdută, dar pînă la urmă a ajuns la castelul Morganei, sora lui « rătăcită », o temută vrăjitoare, care îi face o strălucită primire regelui și îl culcă în « camera cu imagini », unde regele Artus găsește pictată pe pereți, în imagini însoțite de legende lămuritoare, povestea dragostei lui Lancelot cu regina Guenièvre, pictură făcută de Lancelot însuși vreme de un an și jumătate cît fusese ținut prizonier de vrăjitoare. Regele se hotărăște să-i prindă pe îndrăgostiți asupra faptului și să se răzbune.

— Nu am ochi să-l mai pot vedea pe Lancelot, nici inimă care să se îndure a-i mai vorbi.

— Îl urăști deci atât de tare?

— Niciodată nu l-am iubit atât cât îl urăsc astăzi.

— Doamnă, numai de un lucru pe lume se teme monseniorul, vărul meu; de mînia domniei tale și, dacă ar ști cuvintele pe care mi le-ai spus mie, n-aș mai ajunge la timp ca să-l opresc să nu-și pună capăt zilelor de supărare. Tot astfel, un om cumsecade care iubește vreme îndelungată din toată inima tot ajunge pînă la urmă de rușine; adevărata istorie a vechilor evrei și a sarazinilor este destul de grăitoare. Gîndește-te la povestea regelui David: fiul său, cea mai frumoasă făptură din cîte a făurit vreodată Dumnezeu, i-a declarat război, ca să fie pe placul unei femei, și a murit în mod rușinos; așa s-a stins cel mai frumos dintre evrei. Și gîndește-te pînă și la Solomon; Dumnezeu i-a hărăzit mai multă știință decît a avut cîndva o minte de bărbat: s-a lepădat de Dumnezeu pentru o femeie, care l-a înșelat și l-a făcut de ris. Puternicul Samson, cel mai viguros bărbat, născut de o mamă păcătoasă, și-a primit moartea din vina unei femei. Hector și Ahile, care au primit lauda și răsplata armelor și a vitejiei dintre toți cavalerii vremii vechi, au fost uciși, și mai bine de o sută de mii de oameni odată cu ei, pentru o femeie pe care ciobanul Paris a răpit-o cu de-a sila din Grecia. Și chiar în vremea noastră, nici n-au trecut cinci ani de atunci, Tristan, nepotul regelui Mark, care a iubit-o cu atîta credință pe blonda Izolda și nu i-a greșit cît a trăit întru nimic, a murit din pricina ei. Mărișta vei face mai rău decît toate femeile acestea, căci poți vedea prea bine că monseniorul Lancelot este cel mai frumos cavaler din lume, cel mai viteaz, cel mai îndrăzneț, cel mai nobil; vei da pieirii, odată cu trupul său, toate harurile cu care se poate dobîndi onoarea în lumea asta; vai, vei smulge soarele dintre stele și, de pe pămîntul acesta, floarea întregii cavalerii! Și asta este marea răsplată pe care o va avea neamul nostru din iubirea mării tale.

— Bohor, răspunse regina, dacă s-ar întîmpla ceea ce spui domnișta, nimenea n-ar pierde mai mult decît mine, căci eu mi-aș pierde și trupul și sufletul. Lasă-mă, totuși, căci n-ai să capeți alt răspuns.

Bohor o părăsi atunci și se întoarse la Lancelot.

— Seniore, îi spuse el, după ce-l trăsese mai la o parte, mă bate gîndul să părăsim cetatea aceasta, mărișta regina nu-ți mai dă voie să intri în palatul ei, ca și tuturor celor care ar veni din partea domniei tale.

Apoi povesti cît de jignită fusese regina Guenievra aflînd că purtase la coif mîneca unui doamne la turnirul de la Winchester și cum spusese că niciodată nu va mai găsi un pic de dragoste la ea. Lancelot fu atît de copleșit, încît rămase vreme foarte îndelungată fără să rostească un cuvînt.

— Iubire, izbucni el în sfîrșit, asta îmi e răsplata pentru că te-am slujit atît! Chiar de nu i-aș mai vorbi niciodată iubitei mele, dacă m-ar fi iertat, aș pleca mai puțin trist; dar aflînd de mînia și de ura ei, vai, n-am s-o mai pot duce mult! Dragă vere, povățuiește-mă, căci nu știu ce-am să fac cu mine!

— Seniore, dacă ai putea să rămîi departe de dînsa, n-ar trece nici o lună și ar trimite să te cheme. Plimbă-te pe meleagurile acestea, urmărește turnirurile, zburdă cît poți mai bine. Ai în preajmă mare parte dintre neamuri, care îți vor fi o frumoasă și nobilă suită oriunde vei merge.

— Vai, nu de suită îmi arde mie! Am să iau cu mine un singur scutier.

— Dar dacă ți s-ar întîmpla vreo năpastă, cum am putea afla?

— Cel care m-a ocrotit pînă acum nu ar îngădui să nu aflați.

Și, fără prea multe vorbe, Lancelot se duse să le spună oamenilor săi că trebuia să plece după o treabă însemnată și că nu voia să ia cu el decît un singur slujitor, numit Anguys.

- Seniore, îi spuseră ei, ai grijă să fii neapărat săptămîna viitoare la turnirul de la Camaaloth.

Totuși, nu voi să le făgăduiesc și, după ce-i lăsă în grija Domnului, se despărți de prietenii lui pămîntești. Și ei înșiși părăsiră curtea de a doua zi.

Dar povestea vorbește acum despre regele Artus.

FRUCTUL OTRĂVIT

Întorcîndu-se de la Camaaloth, cînd află că Lancelot nu rămăsese decît o singură zi în oraș, regele Artus fu mai liniștit. « Dacă Lancelot ar iubi-o pe regină cu o dragoste vinovată, se gîndi el, nu s-ar fi îndepărtat atît de repede. » [. . .]

La puțin timp după aceea, se întîmplă ca seniorul Gauvain să cîneze la masa reginei cu alți viteji, într-o încăpere din apropierea sălii celei mari. Un cavaler cu numele de Averlan, care îl ura de moarte, pusese la cale să se așeze în taină, în fața reginei, un fruct otrăvit, gîndindu-se că regina îl va da mai întîi nepotului ei să-l guste, întrucît era așezat alături de dînsa și era cel mai de seamă baron. Dar ea oferî fructul celui alt vecin, un cavaler al Mesei rotunde, numit Gaheris de Kareheu, care mușcă numaidecît din el, de dragul reginei, și căzu mort, de îndată ce înghiți bucata de măr. Văzînd lucrul acesta, toți cavalerii se sculară de la masă, uluiți. Unul dintre ei se grăbi să se ducă și să-i spună vestea aceasta regelui, care își făcu cruce de uimire și veni fuga să vadă ce era, urmat de cei ce luau masa cu el.

— Prea multă răutate, izbucni el mai întîi, în vreme ce mai mulți dintre baronii lui murmurau:

— Regina i-a dat într-adevăr moartea!

Or, regina era tot atît de mirată, de nici nu știa ce să creadă.

— Ferească Dumnezeu! spuse ea. Dacă aș fi știut că fructul e otrăvit, nu i-l aș fi întins nici pentru jumătate din lumea aceasta! Nu i-am cerut să mînce din el înaintea mea decît din bunătațe.

- Doamnă, reluă regele, oricum i-l ai fi dat, ai săvîrșit o faptă urîță și rea.

Și porunci ca Gaheris să fie înmormîntat cu mare cinste, cum i se cuvenea unui bărbat atît de viteaz: corpul fu îngropat în biserica Sfîntului Ștefan, care era cea mai de seamă din cetatea Camaaloth. Și regele Artus și toți cei care se aflau la curte fură atît de amăriți de o moarte atît de urîță și de mișelească, încît cu greu schimbară cîteva vorbe între ei; totuși cavalerii Mesei rotunde puseră să i se sape pe mormînt o inscripție care spunea:

*Aici zace Gaheris de Kareheu cel bălai,
fratele lui Mador de la Porte,
care a răposat dintr-un fruct otrăvit
pe care i l-a dat regina.*

Căci aceasta era datina Mesei rotunde: se grava pe mormîntul confrăților numele lor și cum muriseră.

REGINA ACUZATĂ DE TRĂDARE

După trei zile, Mador de la Porte veni la curte. Lumea îl știa foarte curajos și nu s-a găsit nimeni destul de îndrăzneț ca să-i spună vești despre Gaheris, pe care îl iubea cu dragoste adevărată, așa cum se cuvine unui frate să-și iubească fratele. Într-o dimineață, cînd se dusesse la biserica Sfîntul Ștefan ca să asculte slujba, zări un mormînt nou și se apropie de el; ah, după ce citi inscripția de pe mormînt, să fi văzut uluirea și disperarea lui! Nu putea crede că era adevărat! Și, întorcîndu-se, puse ochii pe un cavaler din Scoția, care îl privea, și îl imploră să-i răspundă la ce-l va întreba.

— Mador, îi spuse celălalt, știu bine ce vrei domniasta să mă întrebi. Este adevărat că regina l-a ucis pe fratele domniei tale, așa cum povestește inscripția.

— Am să-l răzbun după puterea mea! izbucni Mador. Și se duse imediat în sala cea mare în care regele Artus se afla în capul mesei, și acolo spuse cu glas atît de tare încît îl auzi toată lumea:

— Rege Artus, dacă ești leal, așa cum trebuie să fie un rege, fă-mi dreptate la curtea ta!

— Spune tot ce vrei să spui: am să-ți fac dreptate după puterea mea și după judecata baronilor mei.

— Sire, reluă Mador lăsînd să-i cadă mantia, am fost, vreme de patruzeci și cinci de ani, omul măriei tale: îmi retrag închinarea și renunț la pămîntul măriei tale, căci nu-mi mai place să dețin nimic de la măria ta. Regina Guenievra l-a ucis mișelește pe fratele meu Geheris; dacă vrea să tăgăduiască, sînt gata să-i dovedesc cu armele și cu trupul meu, împotriva cavalerului pe care și-l va alege. Și îți cer să-mi faci dreptate.

Tare trist, căci se temea mult pentru regină, regele trimise s-o cheme în fața curții. Și regina intră în sală, din care se scosese mesele, cu fruntea plecată și cu chipul unei femei îngrijorate, escortată în dreapta de monseniorul Gauvain și în stînga de Gaheriet, cei doi cavaleri mai respectați dintre rudele regelui Artus. Dar, cînd regele îi spuse că Mador o învinuia că l-a ucis mișelește pe fratele lui, Gaheris, ea își ridică fruntea și întrebă:

— Unde este cavalerul acela?

— Iată-mă! spuse Mador înaintînd.

— Cum, Mador, domnia ta susții că l-am ucis pe fratele domniei tale cu bunăștiință?

— Spun că i-ai pricinuit moartea în mod neleal și prin trădare, iar dacă există aici vreun cavaler care îndrăznește să te apere de această învinuire, sînt gata să-ți aduc mort sau declarîndu-se singur învins chiar astăzi seară, sau mîine, sau în cutare zi pe care o va soroci curtea.

Regina privi în jurul ei, căutînd pe careva care să se ofere ca susținător; dar nu văzu decît ochi lăsați în jos și capete plecate, căci toți se gîndeau că era vinovată, iar Mador avea dreptate, și chiar de-ar fi învins ei, s-ar fi spus că era ceva potrivit dreptății și lealității. Regina era de-a dreptul disperată; cu toate acestea, îi răspunse regelui, în ciuda spaimii ei:

— Sire, te rog în numele lui Dumnezeu să-mi aduci la cunoștință hotărîrea curții măriei tale.

— Doamnă, curtea mea spune că, dacă vei tăgădui fapta rea de care ești învinuită, ai un răgaz de patruzeci de zile,

ca să chibzuiești și să cauți vreun viteaz care să-ți sprijine cauza cu armele și cu trupul lui.

— Sire, n-am să găsesc la măria ta altă povață?

— Nu, căci nici pentru domnia ta, nici pentru altcineva n-am să mă abat de la dreptate și de la judecata acestor înțelepți aici de față.

— Sire, îți cer atunci răgazul de patruzeci de zile. De acum și pînă atunci, cu voia Domnului, voi găsi un cavaler care să mă apere; dacă nu, vei putea face cu mine ceea ce va hotărî curtea.

Regele încuviință răgazul, care trebuia să expire a doua zi după turnirul de la Camaaloth.

— Sire, spuse Mador, înseamnă oare că-mi faci dreptate acordînd un răgaz atît de lung?

— Într-adevăr, da, ca s-o știi.

— Mă voi prezenta așadar în ziua sorocită, dacă moartea nu mă va opri cumva.

Spunînd așa, părăsi sala, atît de întristat de moartea fratelui său, încît nu era nimeni care să-l vadă și să nu i se facă milă de el. Și regina rămase foarte tristă și îngrijorată, căci se temea că nu va găsi nici un cavaler care s-o apere, în afară de rudele regelui Ban. Fără îndoială, aceia n-ar fi dat îndărăt, dacă s-ar fi aflat la curte, dar ea îi îndepărtase prin alungarea lui Lancelot, și ei dispăruseră fără urmă, de parcă i-ar fi înghițit pămîntul. Ah, aflați că se și căia amarnic!

REGINA FĂRĂ CAVALER

Cînd sosi ziua turnirului, ați fi putut vedea pe pajiștea de la Camaaloth pînă la vreo sută douăzeci de cavaleri, atît dintr-o tabără, cît și din cealaltă, și printre ei nu se afla unul care să nu fie viteaz și integru. Și cînd află că Bohor era și el acolo cu toate rudele lui Lancelot, regina îi spuse voioasă uneia dintre domnișoarele ei de onoare:

— Aceștia s-ar pune mai degrabă și sufletul și trupul în joc decît să mă lase să primesc vreo jignire! Acum sînt

sigură că nu voi muri. Binecuvîntat fie numele lui Dumnezeu care i-a adus!

Bohor făcu atîtea isprăvi, încît cucerii premiul, și regele Artus, care îl recunoscuse într-adevăr, porni întru întîmpinarea lui și-i ceru să rămînă la curte.

— Sire, răspunse Bohor, n-am să rămîn cu nici un chip la curte atîta vreme cît monseniorul Lancelot, vărul meu, nu va fi și el. Află că n-aș fi venit la acest turnir, dacă n-aș fi nădăjduit că voi da de el aici. Vai, tare mă tem că multă vreme n-o să-l mai vezi!

— De ce? Este oare supărat pe noi?

— Sire, dacă vrei să știi mai multe, întreabă-l pe altul. Spunînd aceste cuvinte, Bohor plecă și-o vadă pe regină, care îl chemase și, cu siguranță, nimănui nu i-a făcut cîndva regina o mai frumoasă primire! Îi povesti că nu găsea nici un viteaz care să-i apere dreptatea; dar el îi răspunse cu asprime că nu era de mirare dacă nu găsea cavalerii căutați, că ea însăși se purtase atît de urît, fără pricină, față de cel mai bun om de pe lume.

— Bohor, orice aș fi făcut eu, domnia ta mă vei ocroti, știu bine!

— Măritădoamnă, m-ai făcut să pierd ființa pe care o iubeam mai mult decît pe oricare, pe seniorul și pe vărul meu; nu știu ce s-a întîmplat cu el. Nu, n-am să te ajut! La auzul acestor cuvinte, regina începu să plîngă. Dar Bohor plecă fără să-o mai asculte. [...]

SALVAREA REGINEI

A doua zi, din zori, palatul se umplu de baroni și de seniori care așteptau sosirea cavalerului reclamant: multora le era mare teamă pentru soarta reginei. La puțin după primul ceas din zi, Mador de la Porte descălecă în curte, urmat de toate neamurile lui, și urcă în sală, cu armura pe dînsul, în afară de coif, de lance și de scut. Era voinic și spătos, cu mădulare bine făcute, și alb colilie; nu erau alți cavaleri mai puternici și mai viteji decît el.

— Mador, îi spuse regele, după ce-i primi cautiunea, rămîi aici pînă la vecernie; dacă, pînă la faptul serii, regina nu va găsi pe cineva care să-o apere, trupul său va suferi ceea ce va hotărî curtea mea.

Mador luă atunci loc în sală, cu rudele în jurul lui, și rămaseră așa, fără să scoată un cuvînt, pînă la al treilea ceas din zi. În ceasul acela, un cavaler intră în oraș, singur, fără scutier. Purta o armură albă, în afară de scut, care era vopsit cu trei fișii de culoare roșie. Își legă calul de un ulm în curtea palatului, își agăță scutul de o creangă, își rezemă lancea de trunchi și intră în sală, cu coiful pe cap. Și la fiecare pas pe care îl făcea i se auzeau cîntînd ochiurile cămășii lungi de zale.

— Rege Artus, îi spuse el, am auzit spunîndu-se un lucru de mare mirare: că un cavaler o învinuiește astăzi pe regina Guenievra de o faptă mișelească. Nici cînd nu s-a mai auzit spunîndu-se o asemenea nebunie, cînd toată lumea o cunoaște pe regină ca pe femeia cea mai leală din cîte au fost vreodată! Vin și-o apăr, dacă va fi nevoie.

— Seniore cavaler, spuse Mador, sînt gata să dovedesc că l-a ucis pe fratele meu Gaheris în mod neleal și mișelesc.

— Și eu sînt gata să susțin că niciodată regina n-a prețuit nelealitatea sau mișelia.

Mador, care nu luă în seamă cele spuse, își întinse cautiunea, iar cavalerul cu arme albe făcu la fel. Și după ce regele ridică amîndouă gajurile, monseniorul Gauvain spuse în șoaptă:

— Sire, sînt incredințat în momentul de față că Mador nu are dreptate, căci, întrucît mă privește, aș jura cu dragă inimă pe sîntele moaște că, dacă moartea lui Gaheris a fost mișelească și neleală, regina nu a avut nici o vină în mișelia și nelealitatea aceasta!

În vremea aceasta, palatul se goli și toți, cu mic cu mare, se duseră pe cîmpie, în afara orașului, unde aveau loc de obicei luptele de dreptate. Monseniorul Gauvain ținu să ducă lancea cavalerului alb, iar Hector scutul. Și după ce cavalerii depuseră amîndoi jurămînt pe cele sfinte, regele trimise s-o cheme pe regină și i spuse:

— Doamnă, iată un cavaler care înfruntă moartea pentru domnia ta.

— Sire, răspunse ea, Dumnezeu va ocroti dreptatea, căci este adevărat că n-am săvîrșit nici o nelegalitate și nici o mișelie.

Regina îl luă pe necunoscut de mîină și-l conduse pe cîmpul de luptă, urîndu-i ajutorul Domnului nostru Iisus Cristos; apoi regele dădu semnalul și cei doi cavaleri zburară unul către celălalt drept ca două săgeți.

Se ciocniră cu atîta forță, încît își străpunseră scuturile și își rupseră lăncile; dar Mador fu smuls din oblicuri și căzu cu toată greutatea lui, nu fără a se răni, pentru că era voinic și greu. Se ridică îndată, mirat că și-a găsit adversarul așa de tare la lupta cu lancea; dar cavalerul cu arme albe își părăsi calul, ca unul care șar teme să nu fie învinuit că a atacat de călare un adversar pe jos: scoțîndu-și spada și punîndu-și scutul în dreptul capului, se năpusti asupra lui Mador și i aplică mai întîi o minunată lovitură peste coif, după care îl lovi atît de năprasnic încît în scurtă vreme, rănit de zece ori, adversarul nu-și mai aștepta decît moartea.

— Mador, îi spuse el, vezi bine că te voi ucide, dacă lupta aceasta va mai dăinui. Declar-te înfrînt pînă nu pățești ceva mai rău: voi stărui în așa fel pentru tine, încît mărita doamnă regina te va ierta, iar regele îți va reda pămîntul. După sinceritatea și după generozitatea aceasta, Mador îl recunoscă pe Lancelot.

— Dragă seniore, ia spada mea, îi spuse el îngenunchind. Mă predau fără condiții și nu mă socotesc dezonorat, căc nimeni n-ar putea să-i țină piept celui mai bun cavaler din lume.

Apoi strigă către rege:

— Sire, m-ați înșelat trimițînd împotriva mea pe monseniorul Lancelot du Lac.

La auzul acestor cuvinte, regele alergă să-l îmbrățișeze pe Lancelot, așa înarmat cum era; monseniorul Gauvain se duse să-i scoată coiful și ați fi putut să-i vedeți pe toți baronii înconjurîndu-l și primindu-l cu mare bucurie, ca și pe regină: căci vitejia este atît de valoroasă încît șterge totul.

ÎNDRĂGOSTIȚII DENUNȚAȚI

Cînd Lancelot și iubita lui se regăsiră astfel, se iubiră unul pe altul mai mult decît înainte; dar ajunseră să se poarte atît de nebunește încît mai mulți inși le descoperiră taina, și printre ei monseniorul Gauvain și frații lui.

Într-o zi, pe cînd stăteau de vorbă tuscinci în pervazul unei ferestre, regele Artus se întîmplă să treacă pe lîngă ei.

— Uite-l pe rege. Tăceți! le spuse în șoaptă Gauvain.

Dar regele îl auzi pe Agravain răspunzînd că el n-are să tacă și întrebă despre ce era vorba.

— Hei, sire nu te neliniști! răspunse seniorul Gauvain. Nu te-ai alege cu nici un folos din treaba asta și nimeni nu șar alege.

— Pe capul meu, vreau să știu despre ce este vorba!

— Sire, nu e cu putință! Sînt numai scorneli și basme depănate de Agravain. Te povățuiesc ca pe suzeranul meu de care sînt legat cu jurămînt să nu iei în seamă asemenea vorbe deșarte.

— Pentru numele lui Dumnezeu, vă cer, pe credința pe care mi-ați jurat-o, să-mi spuneți de ce vă adunaserăți aici la sfat toți cinci!

— Mare minune, măria ta, să te vadă omul atît de dornic de vești! Chiar de-ar trebui să mă zvîrli peste granițele regatului, tot nu ți-aș spune despre ce vorbeam. De altminteri, e cea mai mare minciună din lume.

Îndată, monseniorul Gauvain părăsi camera, însoțit de Gaheriet și de Guerrehès, și în zadar îi mai chemă regele. Cînd văzu că nu se mai întorceau, regele îi luă cu el într-o cameră pe Agravain și pe Mordret și îi imploră să-i spună

ce dorea atît de mult să ştie. Şi cum ei tot mai răspundeau că n-au să-i spună, regele se repezi la o spadă, zvîrlită acolo, pe un pat, o trase din teacă şi-l ameninţă pe Agravain, strigînd că-l va ucide dacă nu vorbea, aşa încît, pînă la urmă, văzîndu-l atît de aprins, Agravain se hotărî:

— Sire, le spuneam fraţilor mei că nu este frumos din partea noastră să mai îndurăm atîta vreme ruşinea şi dezonoraarea cu care te răsplăteşte Lancelot: căci o cunoaşte trupeşte pe soţia măriei tale—sîntem cît se poate de siguri. La auzul acestor cuvinte, regele se schimbă la faţă; dar se stăpîni şi tăcu.

— Sire, spuse Mordret, ţi-am ascuns lucrul acesta cît am putut; dar se cuvine ca, în sfîrşit, ruşinea aceasta să fie răzbunată.

— Dacă ţineţi la mine, răspunse în cele din urmă regele, ajutaţi-mă să-l prind pe Lancelot asupra faptului, şi atunci, dacă n-am să-l pedepsesc ca pe un trădător ce este, să nu mai port în vecii vecilor coroana!

— E o grea încumetare să-l răpui pe Lancelot, sire: este puternic şi îndrăzneţ şi are neamuri puternice; au să pornească luptă aprigă împotriva măriei tale.

— Nepoţii mei dragi, nu vă sinchisiţi de asta! Aşezaţi-vă la pîndă şi surprindeţi-l împreună; voi cer în numele jurămîntului pe care mi l-aţi făcut cînd aţi intrat în rîndul cavalerilor Mesei rotunde.

Ei îl sfătuiră atunci să ia cu dînsul, a doua zi, toţi oamenii la vînătoare; Lancelot se va folosi fără îndoială de acest prilej ca să se ducă la regină. Şi aşa rămase hotărît.

SURPRINDEREA ÎNDRĂGOSTIŢILOR

Toată ziulica, spune povestea, regele Artus fu posomorît la chip şi, cînd monseniorul Gauvain se întoarse la palat, însoţit de Gaheriet şi de Guerrehès, ghici din prima clipă, după chipul unchiului său, că fraţii lui îşi dăduseră drumul la gură. Lancelot, Hector şi Lionel ajunseră la ceasul cinei: regele le întoarse spatele; după ce se scoaseră mesele, regele

îi pofti pe cavaleri să plece cu el la vînătoare, a doua zi; dar cum Lancelot îi propunea să-l însoţească, regele îi spuse că se va lipsi de el de data asta. Şi seara, după ce se întoarse în locuinţa lui, Lancelot îl întrebă pe Lionel:

— Ai văzut cît de urît m-a primit regele? Nu ştiu de ce e aşa de mîniat pe mine.

— Seniore, fii sigur că a aflat ceva despre domnia ta şi despre regină. Mie îmi spune inima că mare năpastă se va trage de aici.

Ci iată că a doua zi, de îndată ce regele porni către pădure, regina îi dădu de ştire lui Lancelot, care o şi porni spre dînsa, dar îşi luă şi sabia cu el. Şi avu grijă s-o apuce pe o cărăruie acoperită, care străbătea grădina; dar Agravain şi Mordret îşi rînduiseră iscoadele mai peste tot, aşa încît un băiat veni să le dea de veste. În vremea aceasta, Lancelot intră în taină în palat şi, trecînd din cameră în cameră, ajunse în iatacul în care îl aştepta regina. Dacă îi veni în gînd să pună zăvorul la uşă, e pentru că Dumnezeu voia ca el să nu fie ucis: într-adevăr, doar ce se culcase lîngă femeia dragă, şi oamenii lui Agravain şi ai lui Mordret sosiră şi, găsind uşa zăvorîtă, încercară s-o spargă.

— Dragă prietene, strigă regina cînd auzi zarva pe care o făceau, am fost trădaţi! În curînd regele va afla totul. Agravain şi Mordret au pus totul la cale!

— Zău că au plecat să-şi caute singuri moartea! Ai cumva pe aici vreo armură?

— Nu, iubitul meu drag! Vai, sîntem atît de nenorocoşi, încît va trebui să murim, şi eu şi tu! Şi, totuşi, de-ai putea să scapi de aici, nu cred că s-a ivit încă pe lume cel care m-ar omorî cîtă vreme ai fi tu în viaţă! Pleacă, dacă poţi. Atunci Lancelot, care se îmbrăcase în mare grabă, îşi luă spada şi se duse să strige la uşă:

— Fricoși păcătoși ce sînteți, cavaleri becisnici, am să deschid eu ușa: să-l vedem acum pe cel care va cuteza să treacă pragul!

Spunînd așa, Lancelot deschide și așteaptă, cu spada ridicată. Un cavaler cu numele de Tanneguy intră cu îndrăzneală; dar, în aceeași clipă, primește o lovitură care-i despică coiful și căpățîna cum ai tăia un măr, așa încît cade mort în cameră. Văzînd așa, fîrtații lui se dau îndărăt și liberează pragul; iar Lancelot, trăgînd cu putere leșul spre el, închide ușa la loc; apoi se îmbracă în armura lui Tanneguy.

— Acum, mărită-doamnă, îi spuse el, am să trec cu voia Domnului, dacă îmi îngădui să plec.

Regina spuse o rugăciune pentru el către Domnul nostru Isus Cristos Mîntuitorul. Și numaidecît Lancelot ieși afară, se năpusti asupra asaltatorilor ca o furtună, îl doborî la pămînt pe primul pe care îl lovi, îi tăie pumnul celui de-al doilea cu o lovitură frontală, spintecă, întorcîndu-se, nările și fața celui de-al treilea, pînă la urechi, așa încît ceilalți o rupseră la fugă în dezordine. Așa scăpă din palat și se duse acasă, unde fratele și verii lui îl așteptau cu mare îngrijorare. Și, după două ore, cu lucrurile încărcate pe caii de povară, Lancelot părăsea orașul cu toți oamenii lui, în număr de nu mai puțin de douăzeci și opt de cavaleri viteji și cutezători.

Povestea conținește aici despre el, voind să arate ce s-a întîmplat cînd Agravain și Mordret, cei doi frați ai seniorului Gauvain, puseră stăpînire pe regină.

JUDECAREA ȘI ELIBERAREA REGINEI

Agravain și Mordret o făcură de rîs și o umiliră peste măsură, căci regina plîngea așa de tare încît altora, în locul acestor mișei, li s-ar fi făcut milă de ea. Pe la chindie, regele se întoarce de la pădure și, în clipa cînd descăleca în curte, i se spune că regina fusese surprinsă cu Lancelot. Ah, a fost mai amărît decît s-ar putea spune! Regele întrebă dacă

era prins Lancelot, dar i se răspunse că el părăsise orașul.

— Mărite-doamne, ce-ai de gînd să faci? îl întrebă regele Yon.

— Am să mă răzbun în așa fel pe regină, încît doamnele care vor auzi vorbindu-se despre ea să se îndrepte! Și îți poruncesc, domniei tale, în primul rînd, pentru că ești rege, și celorlalți baroni aflați aici, în numele jurămintelor de credință pe care mi le-ați făcut, să hotărîți prin dreaptă judecată dacă n-a meritat moartea.

— Sire, datina nu îngăduie să judecăm după vremea chin-diei, și mai ales cînd este vorba de o femeie de rang atît de înalt ca măriasa regina. Dar mîine dimineață ne vom aduna. Seara, regele nici nu bău, nici nu mîncă, dar nu voi ca soția să fie adusă în fața lui. Și, la primul ceas din zi, cînd se întruniră baronii, le porunci din nou s-o judece pe regina Guenievra; apoi se retrase. Agravain și Mordret povestiră atunci lucrurile așa cum se petrecuseră, adăugînd că, după părerea lor, regina merita într-adevăr moartea pentru că săvîrșise o mîrșăvie atît de mare făcîndu-l de rîs cu un cavaler pe domnul și pe stăpînul ei, care era atît de viteaz. Ceilalți, în afară de monseniorul Gauvain, consimțiră, dar cu părere de rău. Și, de îndată ce află judecata curții lui, regele porunci să se pregătească un rug mare în pajiștea de la Camaaloth, ca să-și ardă soția, căci era de părere că o femeie care este regină și înscăunată legal trebuie să piară de foc.

— Sire, îi spuse monseniorul Gauvain, eu îți dau înapoi tot ce am de la măriasa și cîte zile voi avea n-am să te mai slujesc, dacă vei îngădui una ca asta. Ferească Dumnezeu s-o pot vedea pe mărita-doamnă murind în felul ăsta!

Dar regele nu-i răspunse, căci era cu gîndul în altă parte. Și monseniorul Gauvain se duse să se închidă în locuința

lui; desigur, dacă întreaga lume ar fi pierit sub ochii lui, tot n-ar fi arătat atîta mîhnire!

În vremea aceasta, regele îi trimitea pe nepoții lui, Agravain, Guerrehès, Gaheriet și Mordret, să ia patruzeci de cavaleri și să se ducă să păzească pajiștea în care se afla rugul. Guerrehès și Gaheriet refuzară mai întîi, dar regele îi chemă la el și i amenință atît, încît pînă la urmă consimțiră. Și, în timp ce ei se duceau acasă să-și pună armura, regele porunci să fie adusă regina în fața lui. Vai, cînd o văzu plîngînd, îmbrăcată în mătase roșie și atît de frumoasă și de atrăgătoare că nu i-ai fi găsit seamăn pe lume, crezu că o să i se facă rău, atît de tare i se strînse inima! Cu toate acestea, porunci să fie dusă la rug, ale cărui pălălăi se și vedeau din palat. Și aflați că, în toată cetatea, negustorimea și oamenii de rînd se tînguiau în clipa aceea atît de amarnic, că n-ai fi putut auzi tunetul din cer: nu era bărbat sau femeie care să nu plîngă de parcă însăși maica lor avea să fie arsă pe rug.

Ci iată că, în momentul în care regina se apropia de rugul aprins, se văzu deodată cum se sparg ultimele rînduri ale mulțimii dinspre partea pădurii; lumea alerga cît putea strigînd: « Fugiți! Fugiți! Uite-l pe seniorul Lancelot care vine în ajutorul reginei! » Și, într-adevăr, treizeci și doi de cavaleri soseau în goana cailor prin cîmpie, cu coifurile încheiate pe cap, cu lăncile în poziție de atac; și Lancelot galopa în frunte, pe un cal de luptă înalt și bălțat, mai iute ca un cerb din landă.

— Hei, inimă de om ticălos, îi strigă el cît putu mai de departe lui Agravain, și s-a împlinit sorocul!

Și, spunînd așa, se năpusti asupra lui, cu lancea întinsă, și își apăsă atît de aprig lovitura încît fierul străbătu scutul, brațul, cămașa de zale și corpul și ieși dincolo de șira spinării, așa încît mișelul căzu mort. În același timp, Hector îl izbea pe Guerrehès; îi puse lancea lui solidă în piept și Guerrehès nici că mai avu trebuință de doftor. Văzîndu-și frații pierind așa, Gaheriet, de minie, doborî doi călăreți; dar Lionel, atacîndu-l din coastă, îi azvîrli coiful de pe cap și Lancelot, care trecea zdrobind totul în calea lui, încins de minie în așa măsură încît nu mai recunoștea pe nimeni, îi spintecă, dintr-o singură lovitură, țeasta pînă la dinți. Pe scurt,

seminția regelui Ban și a regelui Bohor făcură, în ziua aceea, atîtea fapte de vitejie, că, după puțin timp, nu mai rămăseră în viață, dintre dușmani, decît Mordret și zece cavaleri, care o luară la fugă. Și de îndată ce-i văzu fugind, Lancelot se opri din luptă, așa cum flacăra încetează să ardă cînd totul s-a mistuit: o urcă pe regină pe un cal de paradă, și, cu cîți mai rămăseră dintre ai lui, se duse să se închidă într-un castel fortificat pe care îl cucerise în vremea cînd mai era cavaler de curînd investit, și care se numea Voioasa Pază, așa cum se arată în cartea care povestește despre primele lui iubiri.

Dar povestea se întoarce acum la regele Artus. [. . .]

În vremea aceasta, Gauvain ieșise din locuința lui. Primii oameni pe care îi întîlni pe stradă îi spuseră plîngînd:

— Ah, seniore Gauvain, de vrei să știi ce durere mare te năpăstuieste, du-te acolo, pe cîmp!

El crezu că plîngeau moartea reginei și, fără să le răspundă, își văzu de drum, cu capul plecat. Dar care mai de care repeta în jurul lui:

— Du-te, seniore Gauvain, du-te să-ți vezi cumplita durere! Era din ce în ce mai tulburat, dar nu arăta. În sfîrșit, ajunse pe cîmp și mai întîi îl zări pe rege, care strîngea la pieptul lui corpul plin de sînge al lui Gaheriet și care-i strigă:

— Gauvain, Gauvain, uite jalea ta și a mea!

Astfel își recunoscuseră fratele și i se muieră picioarele, i se strînse inima și căzu ca mort, în vreme ce însoțitorii regelui se strîngeau în jurul lui, deplîngînd ziua care le aducea din toate părțile atîtea pierderi. Multă vreme rămase așa; în sfîrșit, se ridică, se duse fuga la Gaheriet, îl strînse în brațe și, după ce-l sărută, se simți copleșit de atîta durere, încît căzu iar leșinat, peste mort. Și, cînd își reveni din leșin, se așeză lîngă trupul neînsuflețit și zise:

— Ah, dragă frățioare, mult trebuie să te fi urît cel care ți-a curmat zilele cu atîta cîinoșie! Blestemat să fie brațul care te-a lovit, făcîndu-mă de ocară pe mine și pe cei din neamul meu! Dragul meu, atît de blînd și de îngăduitor, stîlp al seminției noastre, care îți întreceai în fapte cavalerști toți semenii, cum de-a îngăduit soarta o cădere atît de urîță și de josnică? Desigur, nu mai doresc să trăiesc

decît ca să te răzbun pe neloaiatul, pe mișelul care te-a căsăpit cu atîta cruzime!

Seniorul Gauvain avea inima atît de strînsă, încît nu putea spune mai mult, dar cînd, ridicîndu-și ochii, îi recunosc pe Guerrehès și pe Agravain, care erau aduși pe scuturile lor, izbucni iar:

— Vai, am trăit prea mult, de vreme ce trebuie să-mi văd frații uciși în așa chinuri!

Spunînd așa, se duse la ei și, îmbrățișîndu-i, leșină pentru scurtă vreme de mai multe ori, așa încît baronii se înspăimîntară grozav de teamă să nu-l vadă dîndu-și duhul sub ochii lor.

— Sire, îi spuseră ei regelui Artus, sîntem de părere să fie dus de aici și culcat în vreo cameră, departe de oricine, pînă cînd vor fi înmormîntați frații lui, căci, de bună seamă, va muri de durere, dacă va rămîne lîngă ei.

Așa s-a și făcut și, toată noaptea, seniorul Gauvain nu mai scoase un cuvînt: abia dacă mai respira. În vremea aceasta, se lucra la sicrie și se pregăteau morminte așa cum se cade să aibă niște odrasle de regi; și, dimineața, Agravain, Guerrehès și Gaheriet fură înmormîntați la Sfîntul Ștefan, biserica principală din Camaaloth.

CONSFĂTUIREA

După înmormîntare, regele se întoarce la palat și se așază în sală în mijlocul baronilor. Veniseră toți arhiepiscopii, episcopii și marii dregători, dar, văzîndu-l pe regele Artus posomorît și îngîndurat cum era, fieștecare tăcea, așa încît ai fi zis că palatul e pustiu.

— Cînd un om și-a pierdut pămîntul prin silnicie și mișelie, spuse în cele din urmă regele, adesea poate să le redobîndească; dar pierderea unui prieten de pe lumea aceasta este fără leac. Dragi seniori, pierderile pe care le-am suferit nu se pot tămădui în nici un chip, și nu le datorez dreptății Domnului nostru Isus Cristos, ci marii semeții a celui pe care îl ridicasem atît de sus de parcă ar fi fost din viața mea.

Domniile voastre, care sînteți oamenii mei și care aveți pămînturile de la mine, povățuiți-mă cum să răzbun rușinea aceasta.

Baronii se priviră, îndemnîndu-se unul pe altul la cuvînt. În sfîrșit, se ridică regele Yon.

— Sire, însăși onoarea noastră cere ca rușinea măriei tale să fie răzbunată. Dar cel care s-ar gîndi la binele regatului nu cred că ar porni război împotriva seminției regelui Ban din Benoïc și a regelui Bohor din Gannes, atît de puternici sînt, în momentul de față, Lancelot și ai lui, prin pămînturile și prin oamenii lor. Iată de ce, în numele lui Dumnezeu, te rog, mărite rege, să nu-i ataci, dacă nu ești întru totul sigur că-i vei birui, lucru nespus de greu.

Se auziră murmure: mulți îl învinuiau pe regele Yon și spuneau că vorbise ca un fricos.

— Sire, îi spuse Mordret, niciodată n-am auzit un om de seamă dînd o povață atît de rea ca asta. Dacă regele îmi va da crezare, o să te ia să vă războiți cu Lancelot, alături de dînsul — de vrei sau nu.

— Mordret, Mordret, răspunse regele Yon, am să mă duc cu mai mult drag decît ai să te duci domniasta! Dar aflați cu toții, seniori, că dacă Lancelot și neamurile lui vor putea să ajungă în țara lor, se vor teme mai puțin de voi decît vă închipuiți.

Mador de la Porte luă și el cuvîntul.

— Dacă vreți să începeți războiul, sire, nu va trebui să-l căutați pe Lancelot prea departe, căci am aflat că s-a retras la Voioasa Pază. Regina se află acolo cu el. Dar castelul este atît de fortificat și atît de bine îndestulat cu de toate încît nu se teme de nici un asediu.

— Pe legea mea, răspunse regele, aveți dreptate să spuneți că e un castel de mare fală și îl cunosc și eu bine. Dar, de

cînd port coroană, niciodată n-am început un război fără să-l duc la bun sfîrșit cu ajutorul lui Dumnezeu și al celor din viața mea. Peste cincisprezece zile am să plec așadar din Camaaloth, și vreau ca voi toți, care vă găsiți aici, să-mi jurați pe cele sfînte că mă veți ajuta, după puterea voastră, pînă cînd ocara va fi răzbunată spre cinstea regatului.

După ce se aduseră sfintele moaște, fiecare făcu legămînt, săracii ca și bogații. Și regele trimise soli în toată Bretania pentru a le da de veste celor care nu erau de față să vină la Camaaloth în ziua sorocită.

La rîndul său, Lancelot le trimise vorbă cavalerilor din regatele Gannes și Benoïc să stea gata în castelele lor, ca să poată găsi adăpost, dacă ar părăsi Marea Bretanie și ar trece în Galia; apoi îi ceru ajutor lui Galehaudin, fiul lui Galehaut, și îi veniră atîția baroni din Sorelois și din Insulele Îndepărtate, încît, chiar de ar fi fost încoronat, tot n-ar fi avut mai mulți cavaleri la Voioasa Pază. Și așa fu pus la cale războiul care avea să ia o întorsătură atît de rea. [...]

ASEDIEREA VOIOASEI PAZE: SOLIA LUI LANCELOT¹

Or, cei din castel trimiseră, încă de cu noapte, patruzeci de cavaleri să se ascundă într-o pădure, sub conducerea lui Bohor și a lui Hector, ca să ia prin surprindere, din spate, armata regelui; semnalul trebuia să fie o flamură roșie înălțată pe zid; dar cavalerii aflați la pîndă o așteptară în zadar toată ziua, căci Lancelot nu se putea hotărî să dea acel semnal.

Cînd își văzu castelul asediat de omul la care ținuse mai mult decît la oricine pe lumea aceasta, care îl înălțase în cel mai înalt rang și care era, în momentul acela, dușmanul

lui de moarte, Lancelot se simți mai copleșit de jale decît ș-ar putea crede. Chemă o fată și-i spuse:

— Domnișoară, du-te la regele Artus și spune-i că mă miră începerea unui astfel de război împotriva mea. Dacă unii i-au șoptit la ureche că l-am făcut de ocară cu regina, sînt gata să dovedesc cu trupul și cu armele mele împotriva a doi dintre cei mai buni cavaleri ai săi că nu sînt vinovat. Iar dacă a pornit război din cauza morții nepoților săi, spune-i că aceia care au fost uciși și-au pricinuit singuri moartea. Să știe că sînt mai îndurerat de gîlceava noastră decît și-ar putea cineva închipui, și că desigur îi voi ajuta pe ai mei și-i voi combate pe ai săi din toată puterea mea, dar că îl socotesc pe dînsul suzeranul și prietenul meu, cu toate că mă tratează ca pe un dușman de moarte.

Domnișoara ieși din castel și se duse cu solia la rege. Dar abia repetase cuvintele lui Lancelot, că seniorul Gauvain izbucni:

— Sire, sire, ai ajunge de rîsul lumii și seminția mării tale ar fi înjosită, dacă ai face pace cu Lancelot după marea dăunare pe care ți-a pricinuit-o!

— Gauvain, oricîr face el, Lancelot nu va mai avea nici odată pace cu mine! Spune-i, domnișoară, că am să lupt împotriva lui cîte zile voi avea.

— Sire, reluă fecioara, ghicitorii cei înțelepți, cunoscuți în vremea noastră, au prezis că seminția regelui Ban își va învinge toți dușmanii. Dar întrucît nu primesc de la mărișta decît cuvinte de război și de ură, trebuie să mă întorc la seniorul meu și să-i aduc la cunoștință solia pe care i-o trimiți.

Și fata se întoarse la Voioasa Pază, unde-i povesti lui Lancelot ce auzise. De aceea, a doua zi, dimineața, flamura roșie flutura pe turnul cel mare al castelului.

¹ Regele Artus și armata lui se instalează pe malul rîului Umbrei, la cîteva băți de sîgeată de castelul Voioasa Pază.

ASEDIEREA VOIOASEI PAZE. CURTOAZIA LUI LANCELOT

Lancelot le vorbi tovarășilor lui:

— Seniori, cei din Logres nu se pot bucura căci, cu toate că sînt mai numeroși, nu au cîștigat, slavă Domnului, nimic de la noi. Doresc să ieșim mîine iar și să-i atacăm. Dar, dacă sînteți de părere că e mai bine să rămînem în castel, am să fac după vrerea voastră.

Toți căzură la înțelegere să spună că preferau fapta, odihnei. De aceea, mai înainte chiar de ivirea soarelui, se înarmară și coborîră în cîmpie, în ordine, și de acolo oamenii regelui porniră întru întîmpinarea lor. Încăierarea ținu în pajiști, pe malul riului Umbrei, din zori și pînă în noapte: aflați că seara nu mai era o singură armură întreagă.

În ziua aceea, regele Artus își puse armura pe dînsul și desigur nici un bărbat la vîrsta lui nu ar fi săvîrșit isprăvile de vitejie pe care le făcu el, căci avea pe atunci șaptezeci și cinci de ani. Către ceasul chindiei, îl întîlni pe Lancelot și numaidecît se năpusti asupra lui cu spada ridicată. Lancelot nu voi să lovească: se mulțumi să-și facă pavăză cu scutul, așa încît lovitura alunecă și căzu în spinarea calului, care fu ucis. Dar Hector, mîniat că-l vedea pe fratele său pe jos, se avîntă și, dintr-o primă lovitură cu tăișul peste coif, îl ameți pe rege, apoi din a doua îl doborî de pe cal; după aceea, strigă la Lancelot:

— Taie-i capul. Și punem capăt războiului!

— Ce tot spui, Hectore? Mi-a făcut de atîtea ori bine și m-a înălțat în dregătorii, încît am să-l ocrotesc cu toată puterea mea.

Și pentru că scutierul îi aducea un cal de luptă, Lancelot îl oferi regelui.

— Sire, îi spuse el, mi-ai dăruit adesea cai frumoși. Încălecă, te rog, pe calul acesta, și ferește-te mai bine altădată.

Datorită acestei mărinimii, regele plecă teafăr și sănătos, gîndindu-se, în taina inimii lui, că Lancelot îi întrecuse în curtoazie pe toți cavalerii prezenți și viitori. Cu toate acestea, bătălia începu iar a doua zi. Și așa dură asediul Voioasei Paze vreme de două luni și mai bine.

ÎMPĂCAREA REGELUI CU REGINA

După acest răstimp, apostolul de la Roma află că regele Artus își părăsise soția și că își pusese în gînd s-o ucidă, cu toate că nu o prinsese asupra faptului. De aceea trimise vorbă episcopilor și arhiepiscopilor să pună sub interdicție și excomunicare țara Logres pînă cînd regele o va lua înapoi pe regina Guenievra și se va hotărî să se poarte cu dînsa așa precum se cade să se poarte un soț față de cucerita lui femeie și soție. Și, cînd află de solia aceasta, regele fu cu atît mai îndurerat cu cît o mai iubea încă pe regină: de aceea declară în fața tuturor baronilor săi că se va împăca bucuros cu dînsa, ca să-i dea ascultare papei. Și numai decît episcopul de Rochester încălecă pe cal și porni să ducă tratative.

— Doamnă, doamnă, îi spuse el reginei Guenievra, după ce fu condus în fața ei, trebuie să te reîntorci la soțul măriei tale: așa poruncește părintele nostru papa. Regele va jura în fața curții că te va trata ca pe o soție vrednică de respect. Regina îi ceru un răspuns și, după ce-i chemă pe Lancelot, pe Hector, pe Bohor și pe Lionel, le repetă ce-i spusese episcopul. Atunci să-l fi văzut pe Lancelot du Lac lăsîndu-și capul în jos!

— Mărită doamnă, spuse el în cele din urmă, dacă aș face după dorința inimii, te-aș implora să rămîi aici. Dar, întrucît țin mai mult la onoarea măriei tale decît la iubirea mea, te sfătuiesc să-i trimiți vorbă regelui că te vei întoarce lîngă dînsul mîine. Vai, dacă n-ai primi poftirea pe care ți-a făcut-o, toată lumea ar vorbi despre rușinea măriei tale și despre lipsa mea de lealitate!

Spunînd așa, începu să plîngă, și regina, și Hector și Lionel. În cele din urmă, regina se șterse la ochi și se duse să-i spună episcopului că va consimți să se întoarcă lîngă rege, soțul și stăpînul ei, numai dacă-l lasă pe Lancelot să se întoarcă în Galia, fără să-i dăuneze cu ceva. Lucru cu care regele se învoi bucuros, de îndată ce îl ceru episcopul.

— Ba nu, zău, se gîndea el, dacă Lancelot ar iubi-o pe regină nebunește, așa cum au vrut unii să mă facă să cred, n-ar lăsa-o să plece astfel, căci văd bine că ar mai putea

continua războiul vreme de luni și luni de zile, iar castelului nici nu-i pasă de asalt!

În noaptea aceea, la Voioasa Pază, n-a existat inimă atît de împietrită care să nu se simtă mișcată văzînd uimitoarea jale care îi cuprinse pe Lancelot du Lac și pe cei din neamul lui. Și, cînd mijiră zorii din vrerea lui Dumnezeu, Lancelot îi dădu înapoi reginei, pe care n-avea s-o mai vadă, inelul dăruit cînd se apropiase întîia oară de ea, și o rugă să-l poarte de dragul lui. După care, urmat de ai săi toți, pe cît putuseră mai bogat înveșmîntați și călărind pe cai vâltră-puiți cu mătase, o conduse pe regină înapoi, la rege.

ASPRIMEA MONSENIORULUI GAUVAIN

Ci iată că, spune povestea, regele Artus aștepta afară din cort. Văzîndu-și suzeranul, Lancelot descălecă, luă calul reginei de friu și spuse:

— Sire, iată pe măriasa regina. Dacă n-aș fi ajutat-o, n-ar mai fi printre cei vii, în clipa aceasta. Și află că dacă aș fi iubit-o cu o dragoste vinovată, așa cum anumiți supuși neloiali ți-au dat de înțeles, nu ți-aș da-o înapoi, căci castelul acesta este atît de bine fortificat, încît poate înfrunta orice, și avem merinde în el pentru doi ani.

— Pentru ceea ce faci, îți sînt recunoscător, răspunse regele, îngîndurat.

Dar monseniorul Gauvain făcu un pas înainte.

— Lancelot, regele îți este recunoscător de ceea ce ai făcut pentru el. Dar îți cere să părăsești pămîntul regatului Logres și să nu te mai întorci cît viețuiește dînsul.

— Sire, aceasta este porunca mării-tale?

— Duse în țara dumitale, Lancelot: cînd i-ai ucis pe Agravain, pe Guerrehès și pe Gaheriet, care îmi erau prieteni trup și suflet, m-ai făcut să-ți plătesc serviciile prea scump.

— Iar cînd voi fi dincolo de mare, sire, ce va trebui să aștept de la măriata: pace sau război?

— Fii sigur, îi mai spuse Gauvain, că regele îți va declara război și te va combate cu toată puterea, pînă cînd fratele meu Gaheriet va fi răzbunat prin moartea domniei-tale. Și află că aș pune rămășag pe lumea întreagă că în curînd ai să-ți pierzi și capul și viața!

— Seniore Gauvain, izbucni Bohor, lasă amenințările: Lancelot du Lac nu se teme de domnia-ta! Dacă vei pune piciorul în Mica Bretanie, domnia-ta vei fi mai în primejdie decît el de a-ți pierde capul. Ai oare pretenția că frații domniei-tale au fost uciși în chip neloial? Sînt gata să dovedesc că nu-i adevărat: să fim trimiși în teren și să ne măsurăm în luptă dreaptă! Războiul va fi astfel evitat și mulți cavaleri, care altfel și-ar fi pierdut viața, se vor bucura de ea.

Seniorul Gauvain își întinse numaidecît cauțiunea și Bohor făcu la fel; dar regele nu voi să le primească, spunînd că se va ivi în curînd prilejul să se vadă care era cel mai viteaz, cînd va porni lupta împotriva lui Lancelot. Auzind așa, Lancelot izbucni:

— Desigur, nu ai mai fi în situația de a porni acest război împotriva mea, dacă ți-aș fi dăunat pe atît pe cît te-am ajutat în ziua în care Galehaut, stăpînitorul Insulelor Îndepărtate, a devenit vasalul mării-tale cu legămînt de credință! Și află că nu spun lucrul acesta pentru că mi-ar fi teamă de măriata, căci după ce vom trimite vorbă oamenilor și prietenilor noștri și ne vom aproviziona castelele fortificate, nu vei cîștiga împotriva noastră nimic și nicicum. Cît despre domnia-ta, seniore Gauvain, ar trebui să-ți aduci aminte de ziua în care te-am scăpat din Turnul Pătimirii, unde te aflai în mare primejdie de moarte, ca prizonier al lui Caradoc cel voinic!

— Lancelot, replică seniorul Gauvain, binele pe care l-ai făcut domnia-ta odinioară pentru rege și pentru mine ni l-ai vîndut prea scump, căci ne-ai lipsit de cei la care ți-neam mai mult. Și află că din cauza aceasta nu va exista pace între domnia-ta și mine atîta vreme cît voi mai trăi eu. Lancelot încălecă atunci pe cal și, urmat de ai lui, se întoarse în castel.

De îndată ce ajunsese în castel, îl chemă pe un scutier și-i spuse cu tristețe:

— Preabunule prieten, ia scutul meu și du-te la Camaa-loth: ai să-l agăți în biserica Sfântului Ștefan Mucenicul, pentru ca toți cei care îl vor vedea să-și aducă aminte de mine. Căci în cetatea aceasta am primit ordinul cavalerilor și nu știu dacă am să mă mai întorc vreodată în ea. Toată noaptea Lancelot se tîngui amarnic. Dar a doua zi porni la drum cu toți ai casei și merșeră și tot merșeră călare pînă ajunseră pe țărmul mării. Și cînd corabia care-i ducea se îndepărtă, lați fi văzut schimbîndu-se la față și suspinînd din greu, în timp ce lacrimile îi curgeau din ochi. — Ah, murmura el, iubit pămînt, încîntător, îngăduitor, vesel, rodnic, binecuvîntat să fii prin gura lui Isus Cristos, căci sufletul și viața mea rămîn în tine!

Mînată de vînt, corabia ajunse cu bine în Mica Bretanie. Și acolo, în ziua de Toți sfinții, Lionel fu încoronat rege al țării Gannes, iar Bohor, în aceeași zi, rege al Benoicului, din porunca lui Lancelot, care îi lăsa lui moștenirea. Toți trei folosiră zilele de iarnă să aducă în bună stare castelele fortificate și să le aprovizioneze cu merinde.

Dar povestea se întoarce acum la regele Artus. [. . .]

ASEDIUL CETĂȚII GANNES. LANCELOT PROVOCAT DE MONSENIORUL GAUVAIN

Ci aflînd Lancelot și oamenii săi că regele Artus se apropia de cetate cu armata lui, se hotărîră să-l atace mai înainte decît avea timp să-și întărească poziția. Și a doua zi, încă de la primul ceas al dimineții, cavalerii se adunară în fața castelului, unde Lionel și Hector, cei doi regi veri, puseră la cale planul de luptă. După această, cei din cetate ieșiră și armata regelui Artus se năpusti asupra lor: și astfel, bătălia începu, grea și cu toate forțele.

Din prima clipă, cînd îl zări pe Lancelot, seniorul Gauvain se înfipse bine în sa, și aflați că apăsa în așa fel în scări, încît crezu că are să rupă trăgătorile șei. Amîndoi se ciocniră ca zgomotul tunetului ceresc și se doborîră la pămînt;

dar seniorul Gauvain căzu cu atîta greutate, încît era mai, mai să-și rupă brațul.

Cît despre Lancelot, după ce încălecă iar pe cal, se afundă în vîlmășagul luptei, unde începu să izbească, în dreapta și în stînga, cu lovituri puternice, cu atîta vigoare încît sabia lui bătea ca o aripă de pasăre, și îl ucise mai întîi pe Helian din Irlanda, care îi ocupase locul la Masa rotundă. Lionel, Hector, Bohor și Lancelot păreau că sînt pretutîndeni; spadele le străluceau ca flăcările cerului și, văzîndu-le, oamenii lor se simțeau tot pe atît de îmbărbătați pe cît de năuciți se simțeau dușmanii lor; pe scurt, cei din afară ar fi avut mari pierderi în ziua aceea, dacă n-ar fi fost regele Artus, care făcea minuni pentru apărarea alor săi și-i spinteca pe cei care voiau să-l oprească, de parcă n-ar fi avut altă armură decît amărîta lor piele. Și, la căderea nopții, cavalerii din Gannes, care erau mai puțin numeroși, se desprinseră din înclăștare și se retraseră în cetate.

Totuși, marea și minunata bătălie reîncepu a doua zi și, vreme de două luni și mai bine, cele două armate s-au luptat de patru ori pe săptămîină: așa au pierit numeroși viteji și buni cavaleri. Dar, după acest răstimp, regele ceru un armistițiu de opt zile, căci începea să-l bată gîndul că nu se va alege cu mare lucru din asediul acesta.

— Gauvain, Gauvain, îi spuse el nepotului său, mă tem că m-ai făcut să mă apuc de o treabă în care avem mai mult de pierdut decît de cîștigat, intratît de viteji și de iscușiți sînt în luptă Lancelot și neamurile lui!

Seniorul Gauvain îngenunche și răspunse doar atît:

— Sire, pentru numele Domnului, acordă-mi favoare!

Regele i-o acordă cu dragă inimă și-l ridică de jos luîndu-l de mîină.

— Sire, iată ce favoare ți-am cerut: îngăduința de a-l acuza pe Lancelot de trădare: dacă va îndrăzni să susțină că nu i-a ucis mișelește pe frații mei, voi dovedi luptînd eu însumi cu el că i-a ucis și, dacă am să pot să-l biruiesc, va fi cum nu se poate mai bine și pentru mine, și pentru măriata; dar dacă voi fi eu învins, ai să închei cu el și cu urmașii lui o pace pentru totdeauna.

La auzul acestor cuvinte, regele simți cum îl podidesc lacrimile: și-ar fi dăruit cu dragă inimă cele mai bune

cetăți ca nepotul lui să nu se încumete la o asemenea luptă! Dar seniorul Gauvain îl și chemase pe unul dintre scutierii lui și-i încredința solia pentru Lancelot.

— Seniore, spuse slujitorul plângând, n-am să duc — Doamne ferește! — asemenea solie. Ții atât de mult să te duci la moarte? Fie-ți milă de domnia-ta: nu mai ești tânăr și ai luptat destul în viață.

Dar seniorul Gauvain îi răspunse că asemenea cuvinte nu aveau nici un rost, și slujitorul trebui să-i dea ascultare stăpînului său. De dimineață se duse dar în fața cetății și fu condus la Lancelot care, după ce îl ascultă, fu cuprins, la rîndu-i, de o mare întristare.

— Hei, prietene, îi spuse el slujitorului, n-aș fi vrut să mă lupt cu monseniorul Gauvain pe care îl prețuiesc ca pe un mare viteaz și care a fost alături de mine din vremea cînd am fost investit cavaler. Dar cum aș putea să nu-i răspund cînd mă acuză de trădare, lucrul cel mai urît de pe lumea aceasta? Decît să lupt cu dînsul, m-aș măsura bucuros cu doi dintre cei mai viteji cavaleri ai Mesei rotunde!... Dute și spune-i măriei-sale regelui că aș vrea să-i vorbesc. Scutierul plecă de zor și, de îndată ce regele află răspunsul lui Lancelot, trimise pe monseniorul Gauvain, pe regele Carados și pe regele Yon; toți patru înaintară fără arme către poarta cetății. Lancelot se grăbi să iasă întru întîmpinarea lor, împreună cu fratele său și cu cei doi veri regi, și descălecă primul și îl salută pe rege; dar regele nu-i răspunse la salut, gîndindu-se că, dacă ar răspunde, nepotul său s-ar supăra foc. Și, într-adevăr, seniorul Gauvain se grăbi să vorbească în locul regelui:

— Lancelot, măria-se regele, unchiul meu, a venit să te asigure că, dacă ai să mă învingi în lupta noastră, va renunța la asediu și se va întoarce în regatul Logres.

— Seniore Gauvain, îi spuse Lancelot, dacă ai vrea, am renunța la lupta aceasta, cu toate că, după învinuirea domniei-tale de trădare, nu pot să renunț fără primejdia de-a mă face de rușine. Și ține seama că nu vorbesc din lașitate, căci, înarmat și călărindu-mi calul meu, aș putea, cu voia Domnului, să mă apăr în lupta cu domnia-ta. Dar doresc atît de mult să fim în pace încît, pentru aceasta, ți-aș face cu dragă inimă închinare, cu toți cei din neamul meu, în afară doar de cei doi veri ai mei, care sînt regi; voi pleca mîine din Gannes, desculț, în cămașă, voi rămîne în surghiun vreme de zece ani, la nevoie cu totul și cu totul singur; și te-aș ierta pentru moartea mea, dacă s-ar întîmpla să mor în acest răstimp, numai să pot rămîne la întoarcere în preajma domniei-tale și a măriei-sale regelui, cînte de care mă bucuram mai înainte. Și îți jur pe toți sfinții că nu l-am ucis cu sînge rece pe Gaheriet, fratele domniei-tale, și că moartea lui m-a îndurerat nespus de mult.

Cînd îl auziră pe Lancelot vorbind așa, toți cei care erau de față simțiră cum li se umplu ochii de lacrimi.

— Gauvain, spuse regele, nepoate dragă, fă ce te roagă Lancelot, căci niciodată vreun viteaz n-a oferit atît de mult ca să se răscumpere!

— Rugămintile n-au nici un rost, răspunse seniorul Gauvain; mai bucuros aș fi să mi se smulgă inima din piept decît să renunț la lupta aceasta. Ori moartea, ori viața mea! Sînt atît de îndurerat de moartea lui Gaheriet, încît mai bucuros aș fi să mor decît să trăiesc fără să-l fi răzbunat. Și întinse caștiunea. Dar povestea se întrerupe aici, ca să depene despre Mordret.

TRĂDAREA LUI MORDRET

De îndată ce plecă regele Artus și se văzu stăpînul țării Logres, Mordret începu să dea serbări mari la curte și daruri bogate, așa încît cuceri în scurtă vreme inimile celor mai înalți dregători. Atunci puse să se scrie scrisori minci-noase, pecetluite cu un sigiliu asemănător cu al regelui Artus, și scrisorile îi fură duse, din porunca lui, reginei,

iar regina le înmînă unui episcop, care se afla așezat lîngă dînsa, ca să le citească în fața întregii curți. Or, scrisorile conțineau cele ce urmează:

*Eu, Artus,
regele țării Logres,*

trimit salutul meu tuturor oamenilor mei !

Fiind rănit de moarte de către Lancelot du Lac iar oamenii mei uciși, sau înfrînși, mă cuprinde mila de voi din pricina dragostei și a credinței pe care mi le-ați arătat totdeauna. De aceea vă rog, pentru binele vostru și pentru pacea regatelor și a pămînturilor mele, să-l alegeți ca rege pe Mordret, pe care îl țineam drept un nepot al meu, dar care nu era nepot. Și vă mai cer de așezarea, pe temeiul jurămintelor pe care mi le-ați făcut, să îi dați pe regină ca soție: altminteri, o mare nenorocire se va abate peste voi, căci, dacă nu este căsătorită, Lancelot va veni și o ia cu de-a sila și lucrul acesta, mai presus de toate, mi-ar îndurera sufletul.

Cînd termină episcopul de citit, Mordret se prefăcu imediat că leșină de durere și căzu, moale, în brațele unui cavaler. Dar regina, care credea că scrisoarea era adevărată, începu să plîngă și să se tînguiască atît de amarnic, că nu era om să nu i se facă milă de ea. Și cînd se răspîndi vestea în palat și prin cetate, toți, săraci și bogați, fură cuprinși de mare jale; zi și noapte, vreme de o săptămînă, toată lumea plînsese: căci regele Artus fusese totdeauna blînd și îngăduitor și era suveranul cel mai iubit de oamenii simpli din popor. În vremea aceasta, baronii țînură sfat și găsiră cu cale că lucrul cel mai bun era să-l facă rege pe Mordret și să-i dea pe regina Guenievra de soție. De aceea, au trimis după amîndoi; și aflați că, în momentul în care intră regina în sală, toți se sculară în fața ei și o primiră cu mare dragoste; apoi cel care era mai bun de gură îi spuse:

— Mărită-doamnă, stăpînul nostru regele, care era un bărbat atît de viteaz, a murit și s-a strămutat de pe lumea aceasta și, cum regatul nostru nu poate să rămînă fără cîrmuitor, se cuvine să alegem un bun cavaler care să fie vrednic să-l conducă și căruia să-i fie soție. Dar vrem să știm ce crezi și măriașta.

Regina le răspunse, în schimb, că nu-i erau gîndurile la măritat și spuse că mai degrabă va părăsi țara. La care baronii îi răspunseră că regatul nu putea rămîne fără un stăpîn în stare să-l apere și că dînsa trebuia cu toată tăria să le facă pe voie și să-l ia în căsătorie pe Mordret pe care îl aleseseră ei. Ah, cînd auzi numele acesta, regina crezu că o să-i sară inima din piept! Dar nu îndrăzni să arate ce simțea.

— Dragi seniori, le spuse ea, acordați-mi un mic răgaz: peste opt zile am să vă dau răspunsul.

Și se retrase în camerele ei.

REGINA ÎN TURN

Acolo, începu să plîngă, să-și zgîrie fața, să-și frîngă mîinile și să suspine din toată inima. Apoi chibzui puțin și trimise una dintre domnișoarele ei de onoare să-l caute pe Tarquin: un slujitor care pe vremuri fusese în slujba regelui Claudas, dar ajunsese scutierul ei, apoi regele îl investise cu ordinul de cavaler și era, în momentul acela, omul în care avea mai multă încredere, și cu drept temei. Cînd intră Tarquin, regina îi porunci fetei să plece; apoi îi spuse:

— Preabunule prieten, baronii regatului vor să mă mărite cu Mordret, care este, îți spun adevărul, fiul regelui Artus, soțul și stăpînul meu, și al soției regelui Lot; și, chiar de n-ar fi, mai curînd aș vrea să fiu arsă de vie decît să mă căsătoresc cu acest trădător lipsit de lealitate! De aceea, vreau să ticsesc turnul din Logres cu cavaleri, cu ostași, cu arbaletieri și cu tot felul de merinde și de arme; și, dacă are să mă întrebe cineva de ce, voi spune că în vederea apropiatei serbări. Apoi am să mă închid înăuntru. Ce părere ai despre toate acestea?

— Mărită-doamnă, am să-ți găsesc garnizoana. Cu toate acestea, dacă vrei să-mi dai ascultare, e bine să trimiți un sol în Galia, ca să știi dacă regele a murit într-adevăr, căci mie îmi spune inima că n-a murit. Iar dacă măriașta a murit, îi vei trimite vorbă lui Lancelot să-ți vină în ajutor:

niciodată nu va îndrăzni Mordret să-l aștepte pentru o bătălie în toată regula.

Așa s-a și făcut: după ce turnul fu bine înzestrat cu merinde și cu oameni, toți viteji și devotați, regina se retrase în el și, când veni Mordret în ziua sorocită după răspuns, regina porunci să se ridice podul și îi strigă printr-un crenel:

— Mordret, Mordret, pentru nenorocirea domniei tale ai vrut să mă ai ca soție, de voie sau cu sila. Mișelia aceasta ai s-o plătești cu capul!

Numaidecît, Mordret, cuprins de mînie, porunci să fie asediat turnul din toate părțile, cu scări și cu mașinării de război, dar cei dinăuntru se apărară cu atîta strășnicie, încît în curînd mai bine de douăzeci de morți zăceau prin șanțuri, așa că asaltul încetă. Și tot așa s-a mai întîmplat deseori, vreme de două luni.

Dar povestea se întrerupe acum, ca să spună ce s-a ales de bătălia dintre Lancelot și monseniorul Gauvain.

LUPTA DINTRE LANCELOT ȘI GAUVAIN

Dimineata, Lancelot avu destui oameni de seamă ca să-i pună armura și, cînd fu gata, încălecă pe calul său de luptă, puternic și sprinten, cu armură pînă la copite. Toți ceilalți încălecară pe cai ca să-l însoțească pînă în pajiște, la poalele zidurilor, unde urma să aibă loc lupta; după aceea se retraseră în barbacanele cetății: căci așa era înțelegerea între regele Artus și regele Lionel, ca nimeni să nu se apropie, orice s-ar întîmpla.

La rîndul său, seniorul Gauvain sosi și el, escortat de o mulțime de conți și de baroni; dar pe cît de veseli păreau însoțitorii lui Lancelot, pe atît de posomorîți păreau ai lui Gauvain. Regele Artus, foarte îndurerat, îl apucă de mînă și îl conduse în pajiște; regele Bohor, de asemenea, îl conduse și el pe Lancelot. Apoi cei doi regi porniră și, după ce și făcură semnul crucii, cei doi luptători dădură pîteni și se avîntară în goana mare a cailor.

Ziua era frumoasă și senină iar soarele își răsfrîngea razele în luciul armelor; dar, cînd se ciocniră, parcă ar fi răbufnit un tunet: lăncile se rupseră de lîngă pumni, săriră în bucăți pînă la cer și luptătorii își izbiră atît de cumplit trupurile, că mai-mai să plesnească: să-i fi văzut cum zburau prin aer! Atunci caili, despovărați de stăpînii lor, porniră în goană fiecare în cîte o parte, fără ca cineva să se gîndească măcar să-i oprească.

Primul care se sculă de jos fu Lancelot, dar era încă bîlbîcit de pe urma căderii și nu știa unde se află. Și seniorul Gauvain, după ce și luă scutul, care-i sărise de la gît, începu s-o rotească pe frumoasa Escalibor, strașnica spadă pe care i-o împrumutase pentru lupta aceasta regele Artus și, cu ea, îi aplică o lovitură atît de puternică, în cap, încît îi corbi coiful. Aflați însă că lovitura îl readuse pe Lancelot în fire: ripostă și el fără să se uluiască și lamele lucitoare și tăioase începură să zboare mai repede ca vîntul, avîntîndu-se, întorcîndu-se, înălțîndu-se și coborînd. Și astfel, timp îndelungat, oțelul spintecă aerul: scuturile căzură bucată cu bucată, coifurile își pierdură nestematele, care erau de mare preț, ochiurile cămășilor de zale începură să sară și adeseori spadele atinseră carnea goală, lăsînd să curgă sîngele șiroaie: astfel încît pe la ceasul al treilea din zi, dacă cei doi luptători ar fi avut aceeași mare putere ca la început, n-ar mai fi rămas multă vreme în viață, atît de prăpădite le ajunseseră armurile; dar erau obosiți în așa măsură, încît li se răsuceau spadele în mînă cînd se loveau. Atunci seniorul Gauvain, cel dintîi, se trase înapoi și se rezemă în resturile scutului, ca să și mai tragă puțin sufletul. Lancelot făcu și el la fel. Văzîndu-l, Lionel îi spuse în șoaptă lui Hector:

— Dragă vere, să știi că mi-e teamă și mi s-a strecurat o

îndoială în suflet pentru Lancelot! Este pentru prima oară când îl văd odihnindu-se în timpul unei lupte.

— Sire, îi răspunse Hector, face asta din dragoste față de monseniorul Gauvain; știu prea bine că nu are nevoie! În vremea aceasta, cei doi cavaleri rămâneau neclintiți, sprijiniți în scuturi. Și seniorul Gauvain, de bună seamă, avea dreptate să aștepte așa, căci așa era el hărăzit, deoarece, pe măsură ce se apropia ceasul amiezii, îi sporeau puterile, ca să descrească iarăși, treptat, pînă ce ajungea la vigoarea lui obișnuită. Dar, am să vă spun cum dobîndise harul acesta: povestea de față, într-adevăr, nu lasă nimic nelămurit, într-atît le știe de bine pe toate.

Cînd s-a născut pruncul, regele Lot din Orcania, tatăl lui, a poruncit să fie arătat unui pustnic care ducea o viață atît de evlavioasă, încît Domnul nostru Isus Cristos săvîrșea adeseori minuni prin el. Cucernicul l-a botezat cu dragă inimă și i-a pus numele Gauvain.

— Precucernice, i-a spus unul dintre cavalerii care aduseră pruncul, fă în așa fel ca regatul Orcaniei să fie mîndru de sfinția ta și ca fătul acesta, cînd va ajunge la vîrsta de a mînuirii armele, să fie mai iscusit în mînuirea lor decît oricare altul.

— Seniore, nu de la mine vin asemenea haruri, ci de la Mîntuitorul nostru. Am să mă rog lui Dumnezeu pentru el. Rămîi aici pînă mîine dimineată.

Și, a doua zi, îndată ce termină slujba sfintei liturghii, cucernicul veni la cavaler și i spuse:

— Află, seniore dragă, că băiatul acesta va fi mai viteaz decît toți firtații lui și că la amiază, care este chiar ceasul la care a primit sfîntul botez, vigoarea și curajul lui vor fi atît de mari încît orice trudă și oricîtă osteneală ar fi îndurat cu începere de dimineată, se va simți atît de proaspăt, atît de sprinten, de parcă n-ar fi făcut nimic.

De aceea, cînd seniorul Gauvain se măsura în luptă cu vreun cavaler de mare vitejie, îl zorea și-l hărțuia pînă la prînz: în momentul acela, ajungea el însuși mai puternic și mai vioi decît fusese la începutul luptei și nu-i era greu să-și biruiască dușmanul istovit.

Ci iată că se adevăra din plin că avea darul acesta în ziua în care se luptă cu fiul regelui Ban din Benoïc, căci, la

amiază, se năpusti deodată asupra lui și începu să-l lovească peste scut, peste cămașa de zale și peste coif cum ar fi izbit într-o nicovală, așa încît îl rănî în mai mult de zece locuri. Lancelot se apăra cum putea mai bine, dar suferea mult, și regele Bohor nu se putu stăpîni să nu spună tare:

— Dumnezeuule, dar ce văd? Vitejie, ce te-ai făcut? Vai, dragă seniore, ești oare legat prin farmece, de te lași învins de un singur cavaler?

Așa merse lupta pînă la cel de-al șaselea ceas din zi. Dar, în momentul acela, Lancelot, care mai răsuflesse puțin, se năpusti la rîndul său asupra monseniorului Gauvain și începu a-l izbi cu lovituri atît de puternice, încît îl făcu să se clatine pe picioare și recîștigă mult teren. Astfel, monseniorul Gauvain se văzu în curînd în mare primejdie de moarte: era într-o stare atît de jalnică, încît sîngele îi curgea pe gură și pe nas.

La vecernie, cei doi cavaleri erau răniți în atîtea locuri, că alții în locul lor ar fi și murit pînă atunci. Lancelot tot mai lovea, dar monseniorului Gauvain, oricît de tari ciolane avea și oricît de stăpîn pe sine ar fi fost, abia îi mai rămînea putere să-și ridice scutul. Văzînd aceasta, fiul regelui Ban se dădu cîțiva pași înapoi.

— Seniore, îi spuse el, ar fi tocmai bine să fii mulțumit acum, căci dacă acela care aduce altuia acuzația de trădare nu a învins pînă la vecernie, a pierdut cauza. Fie-ți milă de domnia ta!

— Fii sigur, îi răspunse monseniorul Gauvain, că unul dintre noi trebuie să moară pe terenul ăsta.

Spunînd așa, îl apucă pe Lancelot de mijloc, dar Lancelot, care știa foarte bine să lupte, îl aduse într-un genunchi și-l doborî năprasnic pe pîntece; apoi se duse în fața regelui.

— Sire, îi spuse el, te rog să-i ceri monseniorului Gauvain

să înceteze lupta aceasta, căci, de vom mai urma, are să i se întâmple o nenorocire.

— Lancelot, răspunse regele mișcat de îngăduința acestuia, Gauvain va face cum va voi el; dar domnia ta poți prea bine să încetezi lupta, căci ceasul vecerniei a trecut.

— Sire, dacă nu mi-ai teme că mi-ai mostra, aș părăsi câmpul de luptă.

— N-ai putea face altceva pentru care să-ți fiu mai recunoscător.

— Plec deci cu învoirea măriei tale.

— Domnul să te aibă în paza lui ca fiind cel mai bun și cel mai respectuos dintre cavaleri.

Atunci Lancelot părăsi câmpul de luptă și se întoarse la ai lui.

— Ce faci, dragă seniore? îi strigă Hector, când Lancelot se apropie. Ai să-l lași să scape pe dușmanul Domniei tale de moarte, care te-a învinuit de mișelie? El te-ar fi ucis, dacă ar fi putut! Întoarce-te, dragă seniore, și taie-i gâtul: așa va lua sfârșit războiul nostru.

— Ferească Dumnezeu! Mai bine să primesc o lovitură de lance în piept decât să ucid un bărbat atât de viteaz!

— Cu atât mai rău! spuse regele Lionel. Cred că te vei căi de bunătatea domniei tale.

PLECAREA SPRE MAREA BRETAGNIE. MOARTEA LUI GAUVAIN

Când se întoarse Lancelot la palatul din Gannes și când medicii îi examinară rănile, se minunară că mai era în viață. În vremea aceasta cei din Logres alergau să-l ridice pe monseniorul Gauvain, căci nu mai putea să se țină pe picioare, și îl duseră în cortul regelui, care îi spuse plângând de milă:

— Dragă nepoate, nebunia domniei tale te-a ucis, și e o mare pagubă, căci nu se va mai ridica niciodată din neamul domniei tale un cavaler atât de bun.

Monseniorul Gauvain era în asemenea hal încât nu putu

să răspundă un cuvânt, și, văzându-l cum e, fiecare începu să plângă și să se minuneze că se apăraseră atât de frumos, așa rănit cum era, împotriva celui mai bun cavaler din lume, aflat în toată puterea virstei: căci Lancelot nu avea peste cincizeci de ani, în vreme ce monseniorul Gauvain avea aproape șaptezeci, pe atunci.

Toată noaptea, rănitul se plînsese: se temeau că n-avea să mai ducă pînă în zori. Doftorii socoteau rănile pe care le avea pe corp atât de îngrozitoare, încît toți erau tulburați; spuneau că-l vor îngriji bine, folosind tot ce ar fi potrivit pentru asemenea răni, dar că se temeau că nu vor putea lecui rana adîncă pe care o avea la cap. Așa că, auzindu-i, lacrimile regelui și ale tuturor celor care se aflau acolo curgeau în stropi mari pînă la pămînt.

Dimineața, un slujitor intră în cort: era trimisul reginei Guenievra. După ce i-a salutat pe rege și pe slujitorii lui, trimisul povesti tot ce se întîmplase în Bretania cea mare: cum se încoronase Mordret prin șiretenie, cum primise închinarea tuturor și cum o ținea pe regină împresurată în turnul din Logres.

-- Ah, Mordret, spuse atunci regele, nicicînd un părinte nu i-a făcut fiului său ce-am să-ți fac eu ție, căci am să te ucid cu mîinile mele!

Mai mulți dregători de seamă auziră cuvintele acestea și astfel aflară că Mordret era fiul regelui Artus. Apoi, regele dădu poruncă să se pregătească toată armata de plecare pentru a doua zi, și de îndată începu strîngerea și demontarea corturilor și a pavilioanelor. Apoi puse să se pregătească o lectică foarte bună pentru monseniorul Gauvain, căci nu voia cu nici un chip să-l părăsească, spunînd că, dacă îi va muri nepotul, ținea să fie în preajma lui, și că, dacă va trăi, va fi cu atât mai bucuros și mai fericit. Și, de îndată ce se luminează de ziuă, armata porni la drum.

Călăriră și tot călăriră pînă ajunseră la malul mării. Regele ceru ca monseniorul Gauvain să fie culcat chiar în corabia lui. Apoi baronii se imbarcară și ei, cu caii și cu oamenii lor și, cum vîntul era prielnic și bătea tare în direcția trebuitoare, marinarii ridicară pînzele.

La puțin timp după aceea, monseniorul Gauvain, care era foarte slăbit, deschise ochii și îngăimă:

— Doamne, unde mă aflu?

— Seniore, sîntem pe mare, răspunse un cavaler; ne întoarcem în regatul Logres.

— Binecuvîntat fie Domnul nostru Isus Cristos care mă lasă să mor în Bretania albastră!

— Cum, dragă seniore, crezi deci că vei muri atît de curînd?

— Da. Aflați că n-o mai duc două zile. Și sînt mai puțin îndurerat de moartea mea decît că mi voi da duhul fără să-l revăd pe Lancelot: dacă aș fi putut să-i cer iertare că m-am purtat atît de nebunește față de el, am credința că sufletul meu ar fi mai împăcat după moartea mea.

— Dragă nepoate, îi spuse regele care venise între timp, sminteala domniei tale m-a adus mare pagubă, căci mi te smulge pe domniasta, la care țineam mai mult decît la orice, și totodată că mi-l răpește pe Lancelot. Vai, niciodată n-ar fi avut Mordret atîta îndrăzneală încît să săvîrșească o asemenea mișelie dacă Lancelot, cel mai bun cavaler din lume, ar mai fi rămas în preajma mea!

— Cum, fratele meu Mordret a fost oare neloial față de măriasta?

Regele povesti ce se întîmplase. Auzind, monseniorul Gauvain fu mai uimit și mai îndurerat decît s-ar putea spune.

— Vai, înseamnă așadar că am trăit prea mult! îngăimă el. De-aș mai putea să lupt, aș fi cel mai cumplit dușman de moarte al fratelui meu, dar nimenea nu mă va mai vedea vreodată cu armele în mînă.

Rostind aceste cuvinte, monseniorul Gauvain leșină și regele fu cuprins de atîta întristare, că nu l-ar fi putut vedea vreo ființă omenească fără să i se facă milă de el. Cu toate acestea, monseniorul Gauvain se trezi din leșin și, făcîndu-i semn regelui să vină mai aproape, îngăimă cu glasul foarte stins:

— Dragă unchiule, eu mă prăpădesc. Te rog, în numele

Domnului, să nu te lupți de unul singur cu Mordret, căci, dacă vei fi ucis de mînă omenească, de mîna lui vei fi ucis. Du-i salutul meu măriei sale regina și vitejilor măriei sale, dintre care nu-l va mai vedea nici unul pe Lancelot. Dumnezeu să-l aibă în paza lui: cu el se va năruî stîlpul cavalerismului! Trimite-i vorbă că-l salut și că-l rog să vină să-mi vadă mormîntul, după ce mă voi prăpădi, căci nu are o inimă atît de împietrită încît să nu i se facă milă de mine. Sire, îți cer să mă înmormîntezi în biserica Sfîntul Ștefan din Camaaloth, lîngă frații mei și în aceeași criptă cu Gaheriet, și să pui să se scrie pe lespede:

*Aici zac Gaheriet și Gauvain
pe care Lancelot du Lac i-a ucis din vina lor.*

MORDRET ÎMPOTRIVA REGELUI ARTUS

Desigur, asediații n-ar fi putut să reziste multă vreme atît din cauza mașinilor de aruncat pietre și a catapultelor, care băteau turnul, cît și din cauza asalturilor lui Mordret și a oamenilor lui, dacă n-ar fi fost voinici și viteji. În vremea aceasta Mordret chema la el mărimile din Scoția, din Irlanda, din Galles și din multe țări străine, care își primiseră fiefurile de la coroana din Logres; și, de cum îi vedea, le făcea daruri atît de bogate și îi primea cu așa de mari onoruri, încît rămîneau cu toții uluiți: datorită acestor fapte îi lega de el foarte bine și toți spuneau că nu-l vor părăsi, ci îl vor apăra împotriva tuturor, chiar și împotriva regelui Artus în persoană, dacă s-ar mai întoarce pe lume. Așa cheltuia Mordret avuțiile visteriei pe care i le dăduse regele în păstrare.

Într-o zi, cînd se întorcea să asalteze turnul, i se spuse că regele Artus se imbarcase ca să recucerească regatul Logres, și se simți ca înnebunit, căci se temea ca lipsa lui de lealitate să nu-i dăuneze, dacă s-ar încinge o bătălie. Le ceru celor în care avea mai multă încredere să-l povățuiască.

— Sire, îi spuseră ei, nu avem așî da altă povață decît pe aceea de așî strînge forțele și de a porni împotriva lui

Artus, punându-i în vedere să părăsească pământul acesta peste care te-au pus stăpîn maimarii regatului. Oamenii lui sînt obosiți și răniți: nu vor putea să țină piept celor ai mării tale, care sînt cu mult mai numeroși și foarte vioi, căci de multă vreme n-au mai luptat.

Mordret se simți foarte îmbărbătat de aceste cuvinte. Își chemă toți baronii și toate marile căpetenii și, cînd ajunseră la Londra, le făgădui că-i va răsplăti după puterea lui, dacă Dumnezeu îl va învrednici să cîștige bătălia, așa încît toți se hotărîră să pornească la drum a doua zi ca să iasă în calea regelui Artus.

REGINA ÎNTR-O MĂNĂSTIRE DE CĂLUGĂRIȚE

În vremea aceasta regina Guenievra și cei din turn se mirară văzînd că se ridicase impresurarea, dar aflară repede știrile. Și regina, cînd le află, fu deopotrivă bucuroasă și îndurerată: bucuroasă de eliberarea apropiată, întristată pentru că se temea pentru viața ei. « Dacă Mordret va fi învingător, se gîndea ea, se va întoarce și mă va ucide; dar dacă va învinge regele, niciodată n-are să creadă că Mordret nu m-a avut trupește, și mă va ucide de îndată ce va da cu ochii de mine. Am să mă rog totuși Domnului nostru Isus Cristos să-mi hărăzească lui biruința și onoarea acestei bătălii, dar să-l înduplece să mă cruțe, de va fi mîniat pe mine. » Își petrecu noaptea rugîndu-se din toată inima și Mîntuitorul îi ascultă ruga.

A doua zi, de îndată ce mijiră zorile și se luminează de ziuă, regina plecă din turn cu două domnișoare de onoare, care îi erau cele mai devotate, și cu doi scutieri foarte siguri, care duceau, fiecare, cîte un cal de povară încărcat cu aur și cu argint. Și merse atîta călare în tovărășia lor, pînă cînd ajunse la o abație de măicuțe, ctitorită de strămoșii ei. I se făcu acolo primirea ce se cuvine unei doamne de rang atît de înalt cum era dînsa, dar, după ce ceruse să se descarce caii de povară, le chemă pe cele două domnișoare de onoare și le spuse:

— Domnișoarelor, puteți pleca, dacă voiți, sau puteți rămîne, dacă doriți. Eu, una, rămîn, vreau să mă hărăzesc lui Dumnezeu ca și măicuțele de aici. Așa a făcut și mama mea, regina Carmelidei, care a fost prețuită ca o doamnă cumsecade și care și-a petrecut aici zilele pe care le mai avea de trăit.

Domnișoarele răspunseră plîngînd că nu voiau s-o părăsească, și, împreună, plecară după maica stareță, căreia regina îi ceru veșminte călugărești pentru toate trei.

— Vai, mărită doamnă, răspunse stareța, dacă mărișor regele s-ar fi strămutat cu sufletul din veac, noi te-am primi cu mare drag și te-am face stăpînă peste noi toate! Dar este în viață, și nu cutezăm să te primim, căci fără doar și poate n-ar ucide și n-ar nimici. De altminterlea, mărișor nu ai putea, fără îndoială, îndura rînduiala noastră, mărișor, care te-ai bucurat de toate înlesnirile lumesti: e de prea mare trudă...

Dar regina o trase la o parte și o lămuri că, dacă ar refuza s-o primească și dacă i s-ar întîmpla vreo năpăstuire în afară de zidurile mănăstirii, regele n-ar zăbovi să le tragă pe călugărițe la răspundere; apoi îi mărturisi marea îngrijorare și teama pe care o avea și de ce anume dorea să se hărăzească lui Dumnezeu: atîta stăruie, încît pînă la urmă stareța consimți s-o primească, spunînd că-i va da vălurile monahale dacă regele va fi ucis de către Mordret. [...]

WISELE REGELUI ȘI PREVESTIRILE

Cînd se inseră, la Douvres, cum dormea în pat, regelui Artus i se păru că-l vede pe nepotul său Gauvain venind spre el, mai frumos decît îl văzuse vreodată și urmat de o mulțime de sărmani care strigau cu toții:

— Rege Artus, am cucerit intrarea casei lui Dumnezeu pentru nepotul tău, ca o răsplătă pentru binele pe care ni l-a făcut în timpul vieții! Fă și tu ca el și numai lucruri chibzuite ai să săvîrșești!

În vremea asta, monseniorul Gauvain se apropia de rege și-i spunea, după ce-l îmbrățișase:

— Sire, ferește-te să te lupți însuși cu Mordret, căci vei fi rănit de moarte de către el!

— Chiar de-ar fi să pier, nepoate dragă, tot am să mă lupt cu el, răspundea regele, căci aș fi un nevrednic dacă nu mi-aș apăra țara împotriva unui trădător. Pe sufletul tatălui meu Uter Pendragon, jur că n-am să dau îndărăt!

La auzul acestor cuvinte, monseniorul Gauvain se îndepărta copleșit de cea mai mare jale.

Și, la puțin timp după aceea, tot în somn, se făcea că regele vede o foarte frumoasă doamnă care îl lua pe după mijloc și-l așeza într-un jilt, în vârful unei roți cât toate zilele.

— Artus, îi spunea doamna aceea, află că tu ești acum pe roata Norocului. Ce vezi?

— Doamnă, mi se pare că descopăr întreaga lume.

— Așa e. Și tu ai fost unul dintre puternicii acestei lumi. Dar nu e om, oricât de sus ar fi el rînduit, care să nu trebuiască să cadă într-o zi.

Și, spunînd așa, frumoasa doamnă își învîrtea roata și-l doboră pe rege așa de mișelește, încît i se părea că era zdrobit de tot.

Dimineața, după ce se trezi, regele își făcu semnul crucii pe față și spuse:

— Isuse Cristoase, iubit Părinte, carele ai îngăduit să mă bucur de atîtea onoruri întru vremelnicie, nu mă lăsa, mărite Doamne, să pierd bătălia aceasta, ci dă-mi biruință asupra sperjurilor și mișeilor mei vrășmași!

Apoi se duse să asculte sfînta slujbă și să se spovedească de toate păcatele în fața unui arhiepiscop. Apoi porni la drum cu oamenii lui.

După două zile ajunse în cîmpia de la Salisbury; era locul cel mai frumos și cel mai mare din cîte se puteau găsi pentru o bătălie și acolo voia să-l aștepte pe Mordret. După cină, în timp ce oamenii lui înălțau corturile, regele se duse să se plimbe prin landă și, trecînd pe lîngă o stîncă mare, cu roca dură, văzu că niște litere, care păreau vechi, erau săpate în ea:

Pe cîmpul acesta va avea loc bătălia fatală care va lăsa regatul Logres orfan.

Așa grăiau literele acelea pe care le scrisese odinioară Merlin. După ce le citi, regele își lăsă capul în jos, căci își dădu bine seama că preziceau deschis moartea lui; cu toate acestea, jură că nu se va întoarce din drum.

BĂTĂLIA DE LA SALISBURY: MĂCELUL

Ci iată că povestea ne spune că sînii, care îl urau de moarte pe regele Artus, veniseră să-i dea ajutor lui Mordret, iar el avea de asemenea cu el o mulțime de cavaleri din Scoția, din Irlanda și din Galles: așadar armata lui era de două ori mai mare decît armata regelui.

Cînd oamenii lui năvăliră în cîmpia de la Salisbury, își găsiră în ea dușmanii, care îi așteptau orînduiți în zece eșaloane, ale căror stegulețe fluturau în vînt. De-ați fi fost acolo, ați fi văzut toate lăncile lăsîndu-se în jos împreună, și cele două avangărzi avîntîndu-se una împotriva celeilalte, și numeroși viteji murind, fără vreo vină, căci în puține clipe pămîntul se acoperi de cavaleri uciși, răniți sau doborîți, și mulți cai teferi goneau în libertate. Vai, cumplită ciocnire! Și cînd se rupseră lăncile, străluciră spadele — aceste fulgere ale războiului — și cavalerii începură să-și taie umerii, picioarele și brațele, să-și scalde lama spadelor în creieri, după ce străpunseseră coifurile. Așa a început marea bătălie în care a fost nimicit regatul Logres, căci nu mai rămîneau atîția viteji cîți fuseseră odinioară, și aproape toți cei care mai rămîneau pieriră în ziua aceea.

În fruntea sînilor galopa Arcan, regele lor, care ținea să se măsoare el, primul, cu un dușman. Sagremor cel

răznit zbură împotriva lui cu toată iușeala calului său de luptă și îl izbi atât de cumplit încît îi străpunse scutul și cămașa de zale, îi vîrî vîrful ascuțit al lăncii în piept și-l răsturnă mort de pe cal. Văzînd aceasta, cei din primul eșalon se năpustiră asupra sainilor cu atîta curaj încît în scurtă vreme îi zdrobiră.

Dar luptătorii din Irlanda nu putură îndura să-și vadă tovarășii de luptă betegiți așa de rău: dădură pîteni cailor și se năpustiră ca o furtună. Regele lor se îndreptă spre Sagremor cel răznit, a cărui lance se rupșese, și îl rănî în coastă; dar în momentul în care regele îi tăie calea, dintr-o singură lovitură de spadă, Sagremor îi zbură căpășina cu coif cu tot. Cu toate acestea, irlandezii erau cu mult mai numeroși și pe deplin odihniți și vioi, ca unii care nu mai atacaseră încă, așa încît îi uciseră aproape pe toți cavalerii din primul eșalon; și, în vîlmășagul încăierării, monseniorul Yvain fu răpus cu două lovituri de lance în trup.

Regele Yon văzu nenorocirea aceasta și, de bună seamă, fu nespus de îndurerat!

— Loiali cavaleri, strigă el către ai lui, acum, în lupta asta grea cel ce-i viteaz se va vedea!

Și se avîntă drept înainte, ca o săgeată de arbaletă, urmat de oamenii lui, zdrobind răniții și morții, și pămîntul începu să se înroșească de sînge. [...]

Pe la ceasul al treilea din zi nu mai rămăseseră decît două mii de luptători în armuri pe cîmpie: toate eșaloanele fuseseră nimicite, în afară de eșalonul regelui Artus și de eșalonul lui Mordret, care nu intraseră încă în luptă. Regele îi spuse unui băiat să se urce într-un copac și, cînd află că oamenii lui Mordret erau de două ori mai numeroși decît ai lui, strigă în gura mare:

— Ah, Gauvain, nepoate dragă, de sar fi îndurat Domnul

să fi, în ceasul acesta de grea cumpănă, alături de mine, cu Lancelot!

Se duse la cavalerii Mesei rotunde, din care mai rămăseseră șaptezeci și doi, și-i rugă să nu se despartă, ci să lupte laolaltă și să fie pavăză onoarei regatului cît vor putea mai bine.

— Sire, îi răspunseră ei, nu există nimeni printre noi care să nu te ajute pînă la moarte.

Atunci regele îi porunci seneșalului Keu să ridice stindardul regatului; apoi, văzînd că Mordret se apropie cu zarvă mare și sunete de goarnă, de trompete și de tobe, își făcu semnul crucii, își luă scutul și lancea și le porunci oamenilor lui să înainteze.

BĂTĂLIA DE LA SALISBURY: FIUL UCIS DE TATĂL LUI

Cele două eșaloane se izbiră cu atîta zgomot, încît ai fi crezut că auzi tot pămîntul năruindu-se. Regele se îndreptă către Mordret, de îndată ce-l văzu, iar Mordret nu căută să-l ocolească; ba chiar el lovi cel dintîi și-i străpunse scutul. Dar cămașa de zale era bună și regele atât de robust încît nici nu se clinti: dimpotrivă îl izbi pe trădător cu atîta putere încît dădu peste cap cal și călăreț; cu toate acestea, oamenii săi nu-l putură împiedeca pe Mordret de a fi ridicat iar în șa de către ai lui. [...]

— Vai, slăvite Dumnezeu! strigă regele, văzînd una ca asta, de ce îngădui oare ca unul dintre vitejii lumii să fie răpus de către cel mai ticălos?

Apucă o lance groasă și țeapănă, și din nou, în goana cea mare a calului, se îndreaptă către Mordret. Ci, aflați că de data aceasta îl străpunse dintr-o parte în cealaltă pe mișel: tot fierul lăncii și o bună parte din mîner ieși prin șira spinării, iar Giflet văzu o rază de soare străbătînd corpul o dată cu lancea, fapt despre care oamenii din partea locului aveau să spună mai tîrziu că era un semn al mîniei dumnezeiești. Dar Mordret, în aceeași clipă, își împlînta oțelul rece în coasta regelui Artus: și astfel tatăl îl ucise pe fiu, iar fiul îl rănî de moarte pe tatăl său.

MOARTEA LUI LUCAN. SFÎRȘITUL LUI ARTUS. MOARTEA LUI GIFLET

Cînd luptătorii regelui Artus îl văzură cum cade și cum îi țîșnește sîngele, îl crezură mort și fură cuprinși atunci de cea mai cumplită durere din cîte poate îndura o inimă de muritor. Din nou, se năpustiră asupra oamenilor lui Mor dret, și crîncena și mișeleasca încăierare ținu pînă cînd nu mai rămaseră, în afară de rege, decît doi oameni vii în toată landa: Lucan paharnicul și Giflet fiul lui Do.

Se reîntoarseră la locul unde își văzuseră suveranul căzînd. Și îl găsiră stînd în capul oaselor!

— Sire, îl întrebară ei uluiți de-a binelea, cum te simți?

— Vai, nu vreau să mor în mijlocul dușmanilor mei! Să mergem către marea din apropiere.

Îl urcară pe un cal și, sprijinindu-l cum puteau mai bine, ajunseră, la ceasul vecerniei, în fața unei capele care se numea Capela Neagră, aproape de mare. Regele se duse să se plece în fața altarului, unde începu să rostească toate rugăciunile pe care le știa, și toată noaptea se rugă de Domnul nostru Isus Cristos să se milostivească de oamenii lui care fuseseră uciși.

Dimineata, Lucan paharnicul și Giflet intrară în capelă, fără armură și, văzînduși suveranul întins în neclintire, cu brațele încrucișate, Lucan crezu că se strămutase cu duhul dintru veac și căzu în genunchi.

— Vai, rege Artus, strigă el, mare păcat că ai murit!

Dar regele se ridică de jos cu greutate, căci armura pe care o mai purta încă îl împovăra, și își îmbrățișă paharnicul, care era fără armură, și nu din minie, ci din mare îngrijorare și din dragoste îl strînse atît de tare la pieptul său, încît îl strivi de tot fără să-și dea seama, pînă îi zdrobi inima. Și astfel sufletul lui Lucan se desprinsese de trup; cînd regele îi dădu drumul, Lucan căzu mort.

— Sire, strigă Giflet, ce-ai făcut!

La auzul acestor cuvinte, regele privi în jurul său și, cînd îl văzu pe Lucan zăcînd mort, începu să plîngă.

— Vai, grăi el printre suspine, Norocul, care mi-a fost

părinte bun și prieten, pînă acum, vrea să-mi petrec în durere ultimele ceasuri ale vieții! Giflet, pune șeile pe cai și să plecăm de aici.

La amiază ajunseră pe țărmul mării. Și acolo regele Artus descălecă, apoi își descinse spada, o scoase din teacă și, după ce o privi îndelung, spuse cu tristețe:

— Escalibor, spadă minunată, cea mai bună din cîte au existat vreodată, în afară de spada cu ciudate băieri, ai să-ți pierzi stăpînul și cuvenitul domn! Numai Lancelot ar fi vrednic să te poarte. Ah, dar ar Domnul nostru Isus Cristos să poată să te poarte el: așa aș fi cu sufletul mai împăcat! . . . Giflet, dincolo de dealul acesta ai să dai peste un lac: dute și aruncă-mi spada în el.

— Sire, am să-ți îndeplinesc porunca. Dar mai bine ar fi, de-ai vrea, să mi-o dăruiești mie.

— Nu, îi răspunse regele.

Giflet luă spada; dar, cînd ajunse pe malul lacului, scoase lama din teacă să se uite la ea și, văzînd-o atît de strălucitoare și de frumoasă, se gîndi că ar fi mare păcat s-o piardă. «Mai bine s-o arunc pe a mea și s-o păstrez pe aceasta», își spuse el și, punînd-o pe Escalibor în iarbă, își aruncă propria lui spadă în apă; după aceea se întoarse lîngă rege.

— Sire, am făcut ce-mi porunciseși să fac.

— Și ce-ai văzut?

— Nimic de rău.

— Giflet, tu mă amărăști și mă superi fără rost. Întoarce-te la lac și aruncă spada mea în el.

Giflet se întoarse pe unde venise, gîndindu-se că va arunca în apă teaca spadei, dar nu lama. Și așa și făcu; dar, cînd ajunse iarăși în fața suveranului, regele îl întrebă:

— Ce-ai văzut?

— Sire, nimic neobișnuit.

— Asta înseamnă că n-ai aruncat-o încă! Pleacă de-aici și fă ce ți-am poruncit: e păcat să mă chinuiești în felul acesta! Atunci fiul lui Do, nespus de rușinat, se duse pe malul lacului pentru a treia oară și începu să plîngă, cînd luă în mînă strașnica și frumoasa spadă, strălucitoare ca o piatră prețioasă, roșie cum e văpaia; cu toate acestea, o aruncă în lac cît putu mai departe. Ci iată că în clipa cînd urma să

atingă apa, văzu ivindu-se o mînă care o apucă de mîner și care o roti de trei ori, apoi totul se mistui sub apă. Așteptă mult, dar nu mai zări altceva decît freamătul apei.

— Bine, spuse regele cînd află ce se întîmplase. Acum, precabunule prieten, trebuie să pleci și să mă lași. Și află că n-ai să mă mai vezi niciodată.

La auzul acestor cuvinte, Giflet fu cuprins de mare jale.

— Vai, sire, cum ar fi cu putință să te părăsesc și să nu te mai văd! Inima mea n-ar putea îndura așa ceva! Trebuie să trăiesc sau să mor cu mărișta.

— Te rog să mă ascuți, îi spuse regele, în numele iubirii care n-ai legat mereu!

Atunci, cu ochii plini de lacrimi, Giflet fiul lui Do porni călare pe calul său de luptă. Și aflați că, în momentul în care se afla cam la un sfert de leghe, începu să plouă așa de neașteptate, încît fu nevoit să se adăpostească sub un copac. Dar, după ce se potoli furtuna, privind spre mare, văzu apropiindu-se o corabie frumoasă, plină cu doamne fermecătoare, care trase la țarm nu departe de locul în care îl lăsase pe rege, suveranul lui; una dintre ele, care era zîna Morgana, strigă și regele se sculă; apoi, înarmat, urmat de calul său, se urcă pe puntea corăbiei, care își întinse pînzele în vînt și își luă zborul ca o pasăre. Povestea spune că s-a dus de-a dreptul spre insula Avalon, unde regele Artus mai trăiește încă, culcat într-un pat de aur: bretonii îl așteaptă să se întoarcă. Și astfel se împlini cuvîntul proorocului Merlin, care prezisese că sfîrșitul regelui Artus va fi un lucru îndoielnic.

Timp de două zile și două nopți, Giflet plînsese fără să bea, nici să mănînce. Apoi, în cea de-a treia zi, dimineata, de îndată ce începură păsărelele să ciripească, încălecă pe cal și se întoarse la Capela Neagră. Și chiar în clipa cînd intra înăuntru, zări un mormînt bogat în fața altarului și pe el erau scrise niște slove care grăiau așa:

Aici zace Lucan paharnicul, pe care regele Artus l-a strîns de moarte la pieptul lui.

Deabia citise această inscripție, că fiul lui Do căzu leșinat; apoi se duse căi caute pe călugării care slujeau la capela aceea, spunîndu-le că nu mai voia să rămîna printre mireni, de vreme ce nici regele și nici unul dintre vitejii lui nu mai

trăiau, și le ceru să-l înveșmînteze în haine monahale. Dar nu le-a purtat mult, căci n-a mai trăit, după aceea, decît optsprezece zile.

Și povestea părăsește acum subiectul acesta, pentru a vorbi despre monseniorul Lancelot du Lac, despre Hector des Mares, despre regele Bohor și despre regele Lionel, care rămăseseră în Mica Bretanie și despre care n-a mai pomenit nimic de multă vreme.

BĂTĂLIA DE LA WINCHESTER. MOARTEA FIILOR LUI MORDRET ȘI A LUI LIONEL CEL CU INIMA NESĂBUIȚĂ. CONVERTIREA LUI LANCELOT

De îndată ce aflară despre moartea regelui și despre ce se întîmplase în regatul Logres, se grăbiră să-și cheme oamenii și porniră la drum, ca să ajungă la mare și să treacă în Marea Bretanie. Dar chiar în ziua în care debarca, Lancelot află că regina se prăpădise de trei zile în mănăstirea ei. Desigur, niciodată o doamnă de rang atît de înalt n-a avut un sfîrșit mai frumos nici n-a adus cu mai multă blîndețe și cu mai multă dragoste mulțumită Domnului nostru Isus Cristos! Dar Lancelot fu atît de îndurerat, că nici o limbă n-ar putea să-i spună chinul: pentru că o iubise pe regină mai mult decît și-a iubit vreodată vreun muritor ființa dragă.

Lancelot se îndreptă cu oastea lui spre Winchester, unde se refugiaseră cei doi fii ai lui Mordret. Și, cînd aflară că se apropia Lancelot, își spuseră că era mai bine să înfrunte o bătălie, a cărei biruință le-o va da Domnul, de se va îndura,

decît să umble fugari prin țară. De aceea au ieșit la luptă cu oamenii lor și l-au așteptat pe Lancelot și pe ai lui în cîmpie. Bătălia ținu de la ceasul al treilea din zi pînă la vremea vecerniei, căci erau mulți luptători în armuri și de o parte și de alta. Dar în momentul acela Melehan, fiul cel mai tînăr al lui Mordret, luă o lance scurtă și groasă, cu fier tăios și bine ascuțit, și se îndreptă spre regele Lionel: îl izbi din coastă, împingînd lancea cu toată puterea și atît de mult încît oțelul rece îi pătrunse în inimă și-l doborî mort. Numai decît Bohor se năpusti asupra lui Melehan și-i tăie dintr-o lovitură coiful, boneta de zale și capul pînă la dinți. Apoi se avîntă în mijlocul învîlmășelii, ca un lup într-o stîină, omorînd pe care ajungea, așa încît în jurul lui rîndurile se topeau ca gheața de soare și pămîntul era acoperit de leșuri. Văzînd aceasta, cei din Winchester se gîndiră să scape cu viața și în curînd o luară la fugă, urmăriți cu minie, către o pădure care se întindea în apropiere de locul acela, la mai puțin de două leghe englezești.

În vremea aceasta, se întîmplă ca Lancelot să-l recunoască pe fiul cel mai mare al lui Mordret, după arme, care erau asemănătoare cu cele pe care obișnuia să le poarte tatăl său: atunci îi veni să ridă în gîndul lui. Se năpusti asupra iute ca trăsnetul care cade din cer, cu spada ridicată, și în zadar adversarul își aruncă scutul întru întîmpinarea loviturii căci lama spadei tăie scutul cu pumnul care-l ținea. Fiul lui Mordret dădu pîteni calului și fugi spre pădure cum fuge cerbul din fața cîinilor; și așa începu o îndelungată hăituire.

Aflați că galopară tot restul zilei, unul strigînd și amenințînd, celălalt dînd pîteni cu atîta cruzime încît sîngele curgea gîrlă din coastele calului — și tot așa mereu, pînă ce ajunseră în inima pădurii. În sfîrșit, calul fugarului se împiedică și căzu, iar fiul lui Mordret se aruncă în genunchi, cerînd îndurare. Dar Lancelot, din goană, cu o singură lovitură, îi zbură capul. După care, fără să arunce o privire asupra trupului, porni la drum să-și regăsească oamenii. Dar în curînd pierdu cărarea și, în timp ce credea că se apropie de Winchester, se îndepărta tot mai mult de cetate. După ce umblase toată noaptea, se văzu, dimineața, în fața unui munte pustiu și stîncos, și, urcînd pe o cărare,

ajunse la o biată schivnicie în preajma unui mic și străvechi paraclis. Doi cucernici cu sutana albă ieșiră să-l primească, dintre care unul, zărindu-l, alergă spre el cu brațele deschise și-l îmbrățișă cu dragoste: era episcopul de Rochester, care o împăcase odinioară pe regină cu regele Artus.

— Monseniore, îi spuse Lancelot, de cînd te afli aici? Mă bucur nespus de mult că te-am găsit!

Episcopul povesti că, după dureroasa zi de la Salisbury, în care nu mai rămăseseră în viață decît regele Artus, Lucan paharnicul și Giflet fiul lui Do, se refugiase în pustnicia aceasta, în care voia să-și pună restul vieții în slujba Domnului, alături de un cucernic care hălăduia acolo.

— Și domniasta, dragă seniore, adăugă episcopul, ce vei face de acum încolo? Nu te gîndești să-ți îndrepti pe calea pocăinței viața pe care ți-ai petrecut-o în cea mai mare parte în păcat de moarte? Află că ar cam fi vremea și că Dumnezeu se bucură mai puțin de o sută de drepti decît de un păcătos care ajunge să se pocăiască.

— Monseniore, îi răspunse Lancelot, mi-ai fost confrate între cele vremelnice; dacă vei binevoi, am să-ți fiu și eu confrate de pustnicie.

La auzul acestor cuvinte, episcopul și pustnicul își înălțară mîinile spre cer și-i mulțumiră bucuroși lui Dumnezeu. Lancelot rămase lîngă ei să-l slujească pe Ziditor din toate puterile lui, și aflați că episcopul îl învăță atîtea lucruri, încît ajunse preot cu drept de a sluji sfînta liturghie.

Dar povestea îl părăsește pentru o clipă.

MOARTEA LUI HECTOR DES MARES ȘI A LUI LANCELOT DU LAC

După moartea fiului lui Mordret și după fuga oamenilor lor, regele Bohor intră în orașul Winchester și îl înmormîntă pe Lionel cu toată bogăția ce se cuvenea unui rege încoronat. Apoi se întoarce în regatul său, unde se făcu pustnic, în timp ce Hector de Mares pornea în căutarea lui Lancelot. Într-o bună zi, colindarea îl duse drept la pustnicia în care

viețuia fratele lui. Amîndoi se îmbrățișară cu mare bucurie și Hector nu mai voi să plece: se oferi și el, la rîndul lui, să rămînă în slujba Domnului nostru Isus Cristos.

Așa trăiră cei doi frați laolaltă vreme de patru ani, ducînd o viață atît de tihnită și rugîndu-se, postind și priveghind atît și atît, încît nu mai era alt creștin care să poată îndura o trudă atît de mare. După acest răstimp, Hector se săvîrși dintre cei vii și fu înmormîntat chiar în pustnicie. Și, la puțină vreme după aceea, cu cincisprezece zile înainte de luna mai, Lancelot simți că i se apropie sfîrșitul. Îl rugă pe episcop și pe pustnic, soții lui de pustnicie, să-i ducă trupul la Voioasa Pază și să-l așeze în aceeași criptă în care se afla Galehaut, seniorul Insulelor Îndepărtate, care murise pentru el din prietenie. Apoi își dădu duhul.

Atunci cei doi monahi făcură un sicriu, în care culcară mortul, și-l duseră cu mare trudă la castel. Acolo, puseră să se ridice lespede de pe mormîntul lui Galehaut și Lancelot fu așezat lingă vechiul lui prieten; apoi se săpară pe lespede niște cuvinte care grăiau așa:

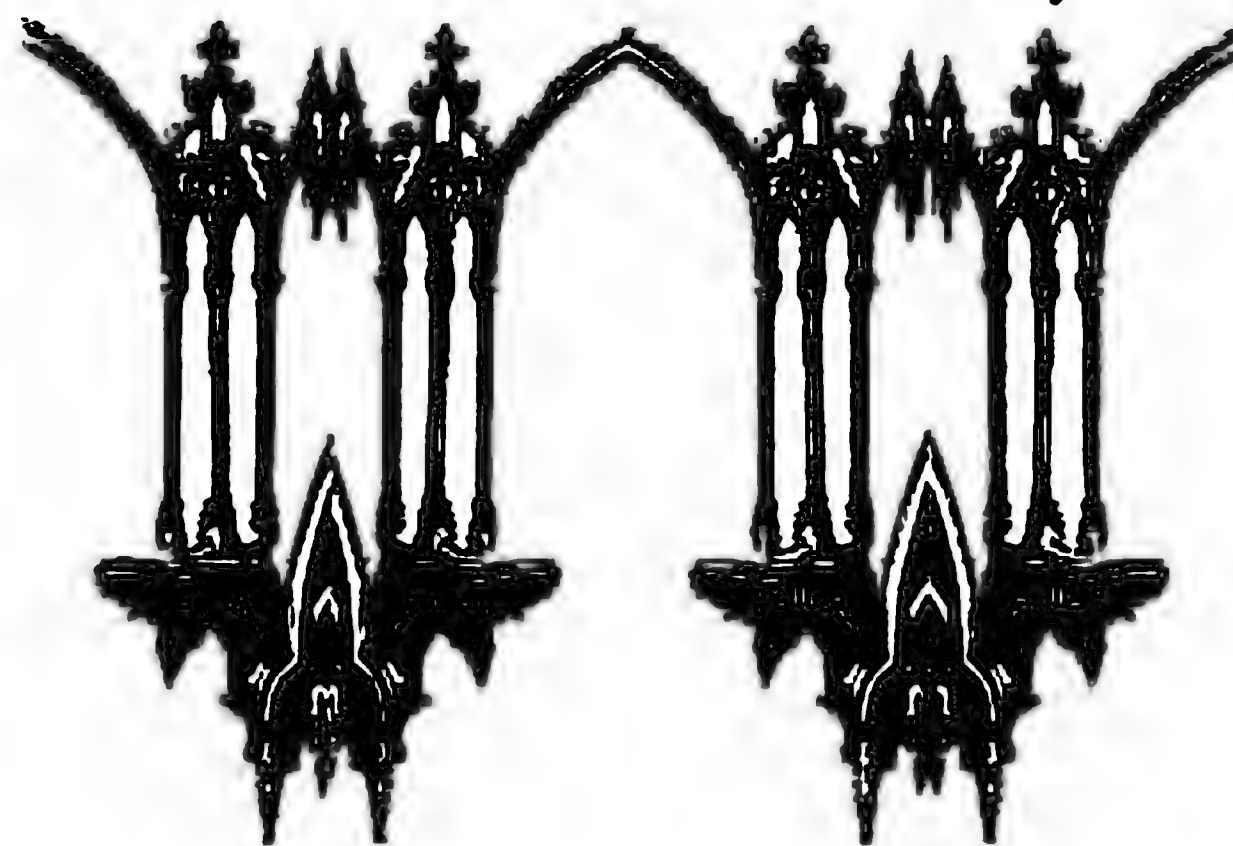
*Aici zace trupul lui Galehaut,
seniorul Insulelor Îndepărtate,
iar lingă el se odihnește Lancelot du Lac,
care a fost cel mai bun cavaler
din cîți s-au întîlnit vreodată
în regatul Logres,
în afară doar de fiul lui, Galaad.*

După înmormîntare, i-ați fi putut vedea pe oamenii din castel sărutînd mormîntul de parcă ar fi fost mormîntul unui sfînt. Cît despre episcop și despre pustnic, amîndoi își încheiară ultimele zile întru preamărirea ziditorului.

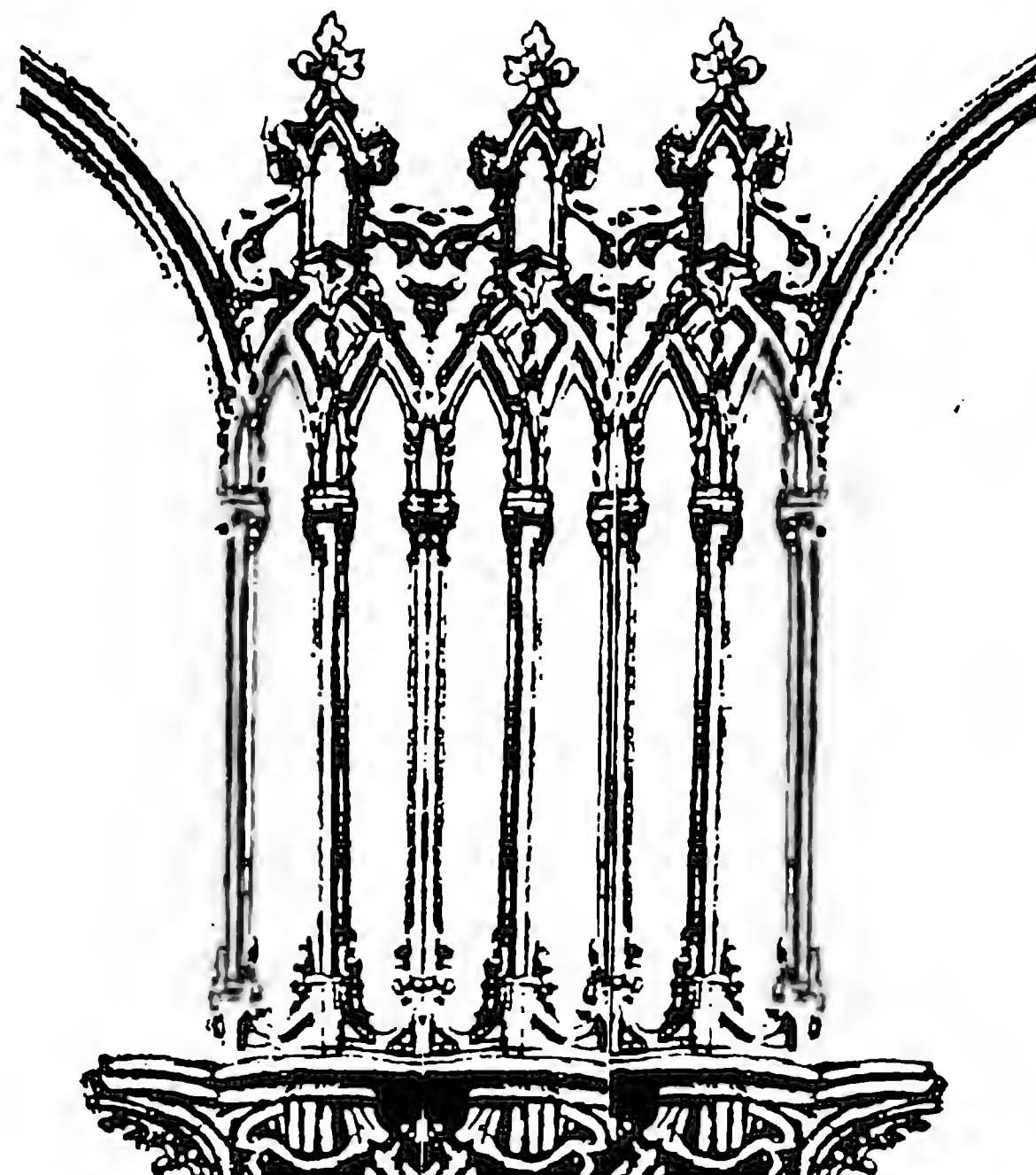
BUN RĂMAS

Și depănarea amuțește acum, căci aici se isprăvește povestea lui Lancelot du Lac și a Sfîntului Graal și a bunului rege Artus, așa precum se găsește ea în vechile scrieri; nimenea nu ar putea să spună mai mult fără să mintă pe de-a-ntregul. Îi aduc mulțumită Domnului nostru Isus Cristos, așa cum se cuvine să facă un păcătos hărăzit celor vremelnice, pentru că mîa dat putere și răgaz să închei bogata lucrare la care m'am înhămat: căci m'am muncit mult și m'am străduit cu nesaț s-o duc la bun sfîrșit și am isprăvit o operă de mare întindere. Acum, cînd este încheiată, am să mă odihnesc oleacă, cu voia Domnului, și am să mă desfăt cumva.

DEO GRATIAS

CUPRINS

IX Cuvînt înainte

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

- 3 Fuga regelui Ban
- 5 Cucerirea Trebei
- 8 Regele care a murit de jale
- 9 Regina cea năpăstuită de mari dureri
- 11 Feciorii regelui Bohor
- 13 Doamna Lacului și Lancelot
- 16 Lancelot și dascălul său
- 18 Fecioara Saraïda
- 20 Ogarii fermecați
- 22 Eliberarea băieților
- 23 Prinderea lui Claudas
- 27 Ordinul Cavalerilor

VRĂJITORUL MERLIN

- 35 Fecioara păcălită de diavol
- 37 Copilăria lui Merlin: Pruncul care vorbește
- 40 Copilăria lui Merlin: Turnul care se năruie
- 42 Copilăria lui Merlin: Vortigern și balaorii
- 43 Ducesa de Tintagel
- 46 Nașterea lui Artus
- 48 Steiul miraculos
- 52 Năvălirea sainilor
- 53 Galessin
- 54 Feciorii regelui Lot
- 56 Încăierarea
- 59 Regina Orcaniei și copilul Mordret
- 61 Bătălia de la Carohaise
- 67 Guenievra din Carmelida
- 69 Viviana

- 72 Logodna lui Artus
- 73 Artus și domnișorii
- 75 Povestea Sfîntului Graal: Iosif din Arimateea
- 79 Povestea Sfîntului Graal: Eliberarea lui Iosif
- 81 Povestea Sfîntului Graal: Sarras
- 84 Povestea Sfîntului Graal: Insula rotitoare și corabia
- 86 Povestea Sfîntului Graal: Arborele vieții
- 88 Povestea Sfîntului Graal: Spada cu băieri ciudate
- 90 Merlin și Viviana
- 92 Războiul cu sainii
- 94 Căsătoria lui Artus
- 95 Castelul mlaștinilor
- 99 Lacul Diane
- 106 Ctitorirea Mesei rotunde
- 108 Domnișoara cu piticul
- 110 Căutarea lui Merlin
- 111 Pedepsirea lui Gauvain
- 113 Închisoarea de aer
- 114 Tămăduirea lui Gauvain

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

- 119 În regatul Logres
- 120 Alaiul alb
- 122 Despărțirea
- 123 Frumosul domnișor
- 124 Ziua de Sfîntul Ion
- 126 « Cu bine, preabunule prieten! »
- 128 Doamna de Nohant și cavalerul cu mantie albă
- 131 Eliberarea Nohantului
- 134 Cele trei scuturi ale fecioarei Saraïda
- 136 Cucerirea Dureroasei Paze
- 138 Mormîntul lui Lancelot

- 139 « O inimă aleasă nu poate să ne mintă »
 140 Lancelot în culmea fericirii. Plecarea de la Dureroasa Pază
 142 Întoarcerea la Dureroasa Pază
 144 Cheile vrăjilor. Voioasa Pază
 146 Cavalerul îngîndurat și Daguenet cel fricos
 149 Caprifoiul
 152 Lancelot la Puy de Malehaut
 153 Dojenirea regelui
 157 Doamna de la Malehaut: Lancelot în temniță
 158 Turnirul de la Galore: Cavalerul roșu
 159 Eliberarea lui Lancelot
 160 Turnirul de la Galore: Cavalerul negru
 163 Făgăduința lui Galehaut
 164 Supunerea lui Galehaut
 165 Mijlocirea lui Galehaut
 167 Pajiștea tufelor
 173 « Bună e prietenia nătrul »
 174 Galehaut și Doamna de la Malehaut

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

- 179 Visarea regelui. În căutarea lui Lancelot
 181 Domnișoara din Norgalles
 183 Sagremor își găsește o altă iubită
 186 Întîlnire fericită. Cîntece
 188 În ținutul Sorelois
 190 Cavalerul și scutierul
 192 Podul din Norgallois
 194 Asediul Stîncii sainilor
 195 Scutul sudat
 198 Smintitul
 200 Cucerirea Stîncii sainilor

- 203 Visul lui Galehaut
 206 Tîlcul visului
 210 Țara dată în custodie
 212 Meleagant cel Trufaș
 214 Mîrșăvia lui Meleagant
 215 Răpirea lui Gauvain
 216 Domnișoara cu cozile tăiate
 217 Luptătorii din Pintadol
 219 Întunecatul Escalon
 220 Valea fără întoarcere
 225 Turnul Pătimirii
 226 Supărarea reginei
 227 Înstăritul Escalon
 228 Valea iubiților nestatornici
 230 Inelul Morganei
 231 Keu din Estraux
 232 Moartea lui Karadoc cel Mare
 234 Morgana cea perfidă
 238 Nebunia lui Lancelot
 239 Moartea lui Galehaut

CAVALERUL CU COTIGA

- 243 Provocarea lui Meleagant
 246 Regina răpită
 247 Piticul cotigar
 249 Cavalerul cu cotiga
 252 Vindecarea lui Lancelot
 253 Cele două poduri
 254 Patul primejdios
 256 Pieptenul cu fire de păr aurii
 257 Podul Spadei
 259 Bunul rege Baudemagu

- 261 Prima luptă pentru regină
- 263 « Aşa-i recunoştinţa femeii »
- 264 Scrisorile înşelătoare
- 267 Bohor cel surghiunit

CASTELUL ÎNTÎMPLĂRILOR CIUDATE

- 275 Frumosul cel rău şi fata regelui Brangore
- 278 Făgăduielile înfumurate
- 280 Bătrîna cu coroniţă de aur
- 284 Gauvain în Castelul întîmplărilor ciudate
- 289 Fraţii lui Gauvain
- 291 Doamnele la izvor
- 294 Domnişoara îmbiată la dragoste
- 296 Armele furate
- 297 Izvorul otrăvit
- 300 Fata fecioară din dragoste
- 304 Lancelot la Castelul întîmplărilor ciudate. Norocosul rege pescar
- 307 Lancelot la Castelul întîmplărilor ciudate. Zămislirea lui Galaad
- 309 Lancelot la Castelul întîmplărilor ciudate. Iertarea fetei regelui Pellès
- 310 Vrăjile lui Guinebaut
- 313 Durerea reginei
- 314 Cerbul alb şi cei patru lei
- 316 Pizma cavalerilor Mesei rotunde
- 318 Fecioara îndrăgostită
- 319 Înfrîngerea cavalerilor Mesei rotunde
- 321 Lancelot şi păcatul său
- 322 Copilăria lui Perceval le Gallois: Pădurea Pustie
- 324 Copilăria lui Perceval le Gallois: Cavalerii
- 327 Copilăria lui Perceval le Gallois: Plecarea
- 328 Copilăria lui Perceval le Gallois: Sărutarea şi inelul
- 330 Nestatornicie fără voie: Lancelot alungat
- 332 Copilăria lui Perceval le Gallois: Domnişoara în zdrenţe

- 334 Copilăria lui Perceval le Gallois: Armele şi pielea
- 336 Copilăria lui Perceval le Gallois: Instruirea
- 338 Fecioara care n-a minţit niciodată
- 339 Cavalerul pus în lanţuri
- 340 Smintitul din Castelul întîmplărilor ciudate. Lecuirea
- 342 Lancelot şi Perceval. Întoarcerea la curte

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

- 347 Venirea lui Galaad. Asediul primejdios. Trecerea Graalului. Înalta căutare
- 351 Galaad şi regina
- 352 Plecarea cavalerilor Mesei rotunde
- 354 Căutarea lui Galaad: Castelul cu fecioare
- 357 Căutarea lui Perceval: Calul cel negru
- 358 Căutarea lui Perceval: Ispitirea
- 360 Căutarea lui Lancelot: Coroana semeţiei. Năpăstuirea
- 363 Căutarea lui Lancelot: Cavalerii albi şi cavalerii negri. Apa de netrecut
- 364 Căutarea lui Gauvain. Pescarul înveterat. Moartea lui Yvain cel mare
- 367 Căutarea lui Bohor: Spovedania
- 368 Căutarea lui Bohor: Lionel fără ajutor. Falsul călugăr
- 370 Căutarea lui Bohor: Ispitirea
- 372 Căutarea lui Bohor: Mortificarea
- 374 Căutarea lui Galaad: Gauvain înfrînt
- 376 Corabia lui Solomon: Patul. Spada. Fusele
- 379 Spada cu băieri ciudate
- 380 Cerbul cel alb şi lei
- 381 Lancelot şi Galaad
- 382 Lancelot la castelul Graalului
- 384 Galaad, Perceval şi Bohor la castelul Graalului
- 387 Moartea lui Galaad. Răpirea Sfîntului Graal

MOARTEA LUI ARTUS

- 391 Prima bănuială a regelui
- 393 Favoarea acordată domnișoarei d'Escalot
- 395 Turnirul de la Winchester
- 397 Gauvain și domnișoara d'Escalot
- 400 Regele liniștit
- 401 Regina geloasă
- 403 Passerose îndrăgostită
- 405 Lancelot și seminția lui
- 406 Cruzimea reginei față de Lancelot
- 409 Fructul otrăvit
- 410 Regina acuzată de trădare
- 412 Regina fără cavaler
- 413 Salvarea reginei
- 416 Îndrăgostiții denunțați
- 417 Surprinderea îndrăgostiților
- 419 Judecarea și eliberarea reginei
- 423 Consfătuirea

- 425 Asedierea Voioasei Paze: Solia lui Lancelot
- 427 Asedierea Voioasei Paze. Curtoazia lui Lancelot
- 428 Împăcarea regelui cu regina
- 429 Asprimea monseniorului Gauvain
- 431 Asediul cetății Gannes. Lancelot provocat de monseniorul Gauvain
- 434 Trădarea lui Mordret
- 436 Regina în turn
- 437 Lupta dintre Lancelot și Gauvain
- 441 Plecarea spre Marea Britanie. Moartea lui Gauvain
- 444 Mordret împotriva regelui Artus
- 445 Regina într-o mănăstire de călugărițe
- 446 Visele regelui și prevestirile
- 448 Bătălia de la Salisbury: Măcelul
- 450 Bătălia de la Salisbury: Fiul ucis de tatăl lui
- 451 Moartea lui Lucan. Sfârșitul lui Artus. Moartea lui Giflet
- 454 Bătălia de la Winchester. Moartea fiilor lui Mordret și a lui Lionel
cel cu inima nesăbuită. Convertirea lui Lancelot
- 456 Moartea lui Hector des Mares și a lui Lancelot du Lac
- 458 Bun rămas

ACEASTĂ EDIȚIE CU 20,33 COLI DE TIPAR
ȘI 4 PLANȘE COLOR, A APĂRUT LA FORMATUL
12/61×86, ÎN ZIUA DE 30 SEPTEMBRIE 1976.
TIRAJUL ESTE DE 28.130 EX. BROȘATE.
TEXTUL CULES LA MONOTIP, CORP 10/10
COCHIN DREPT ȘI CURSIV,
MACHETAT DE VICTOR MAȘEK,
A FOST IMPRIMAT LA TIPAR ÎNALT
PE HÎRTIE EDIȚII 61×86/49⁰⁰ CU 80% GRAD ALB.
POLICROMIILE SÎNT REALIZATE LA ZINCOGRAFIE
PRIN SELECȚIE ELECTRONICĂ.
ÎNTREGUL PROCES TEHNOLOGIC S-A DESFĂȘURAT
LA ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ ARTA GRAFICĂ,
CALEA ȘERBAN VODĂ, NR. 133
BUCUREȘTI, R. S. ROMÂNIA

COPILĂRIA LUI LANCELOT DU LAC

VRĂJITORUL MERLIN

DRAGOSTEA LUI LANCELOT DU LAC

GALEHAUT, SENIOR AL INSULELOR ÎNDEPĂRTATE

CAVALERUL CU COTIGA

CASTELUL ÎN ÎMPLĂRILOR CIUDATE

CĂUTAREA SFÎNTULUI GRAAL

MOARTEA LUI ARTUS

ROMANELE MESEI ROTUNDE

EDITURA UNIVERS

